

122

Bañes de gene-
ratione et cor-
ruptione.

151

R. 32

3/1

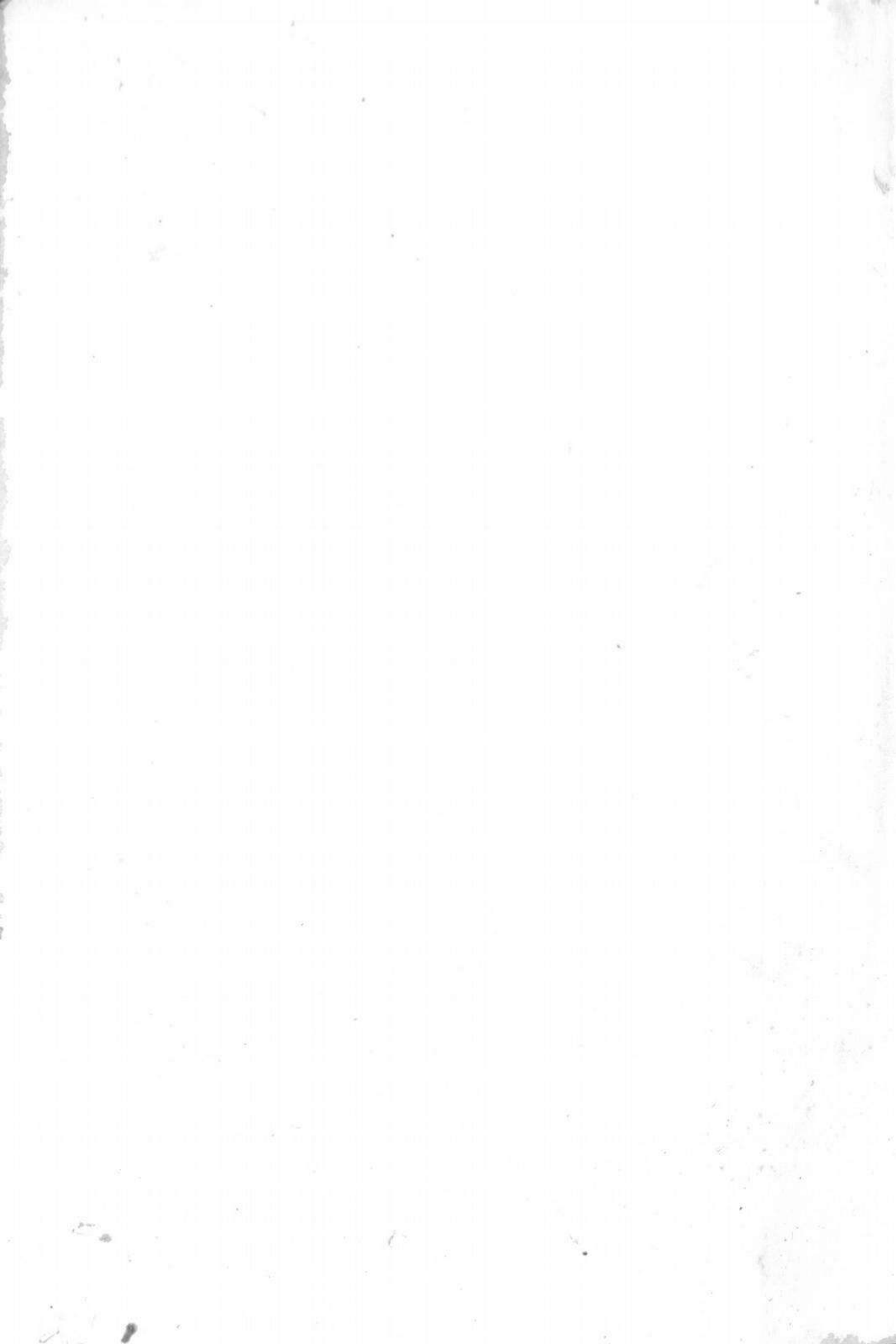
24

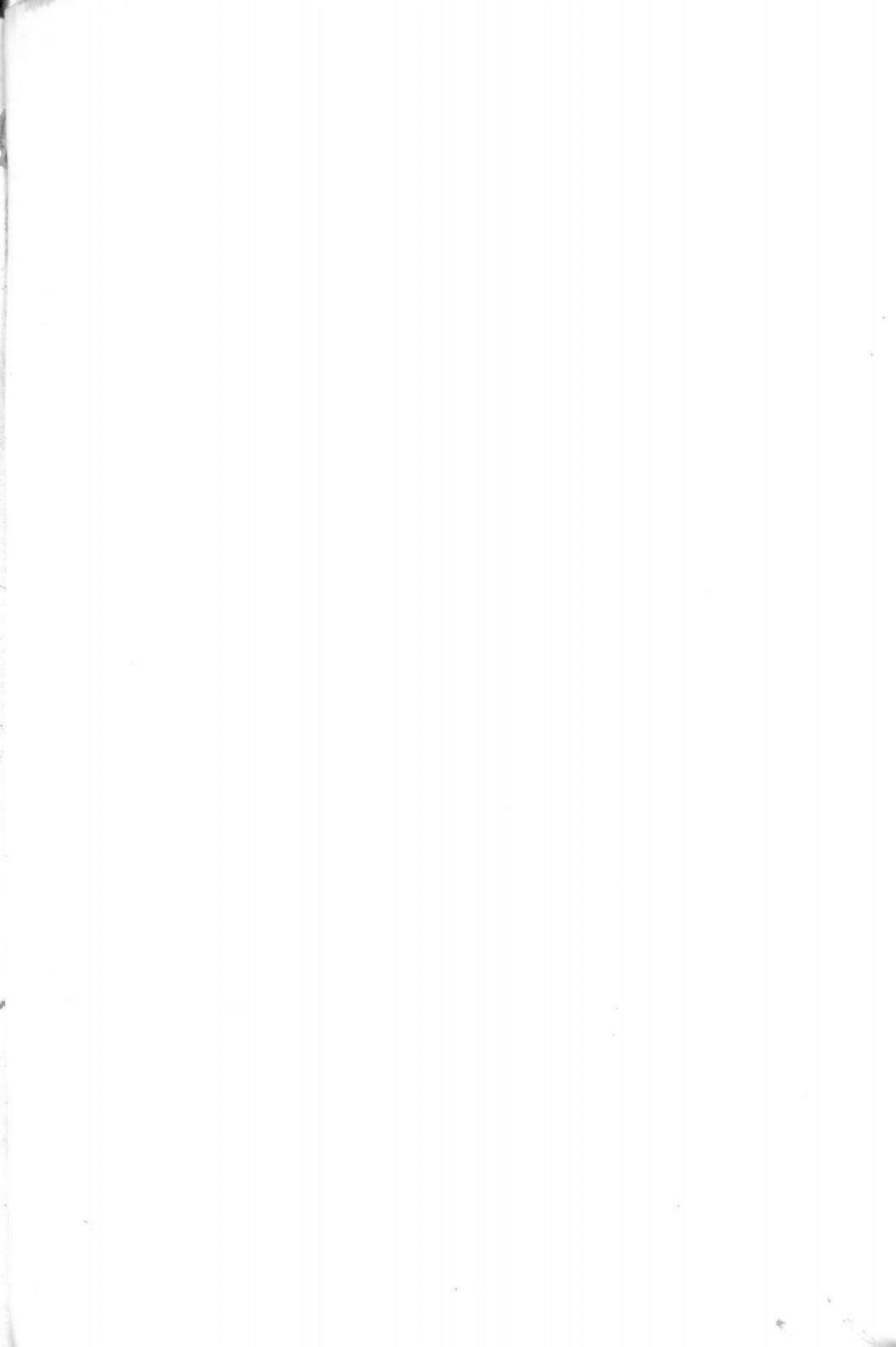
pt 122

nr 131

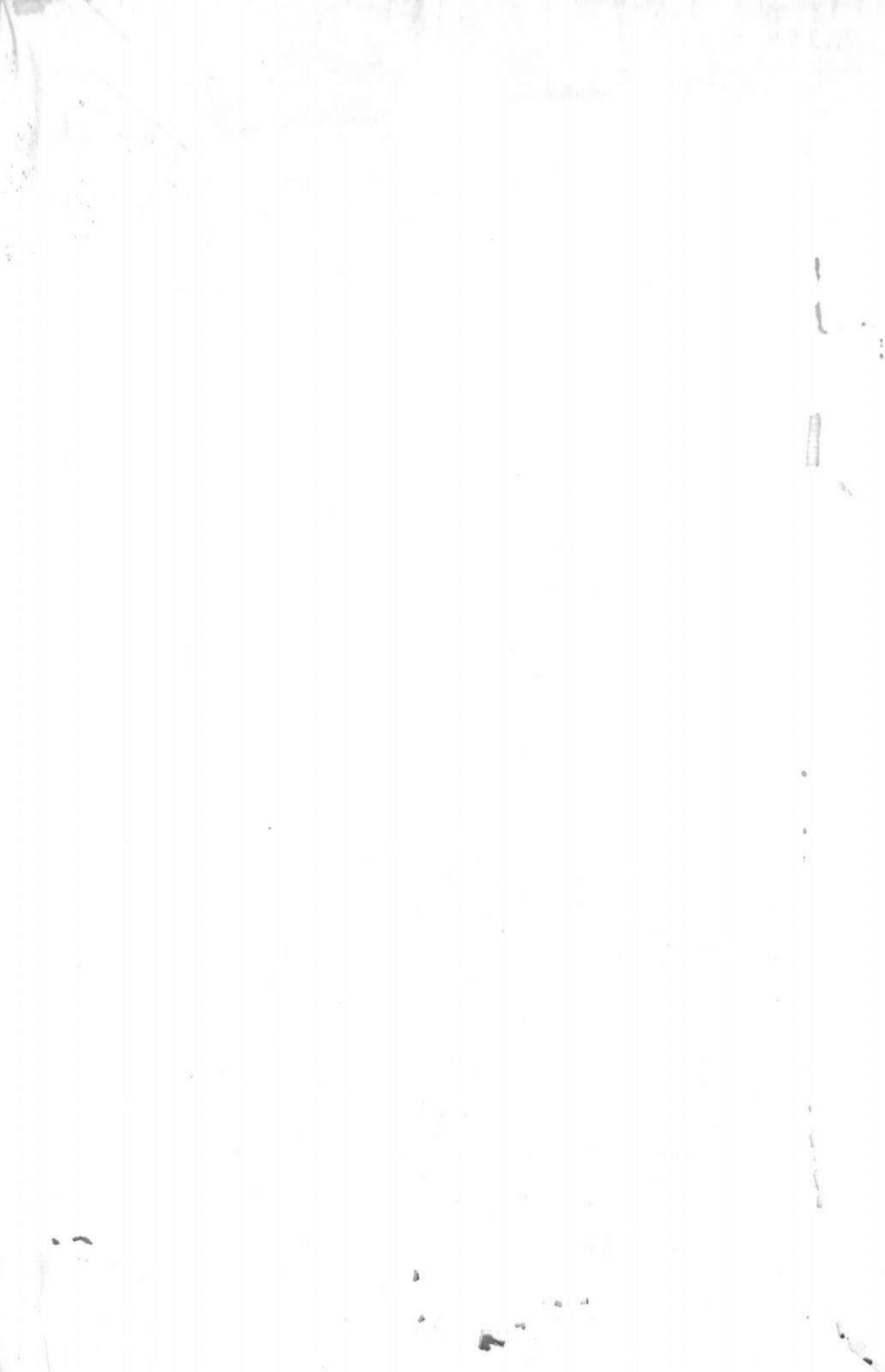

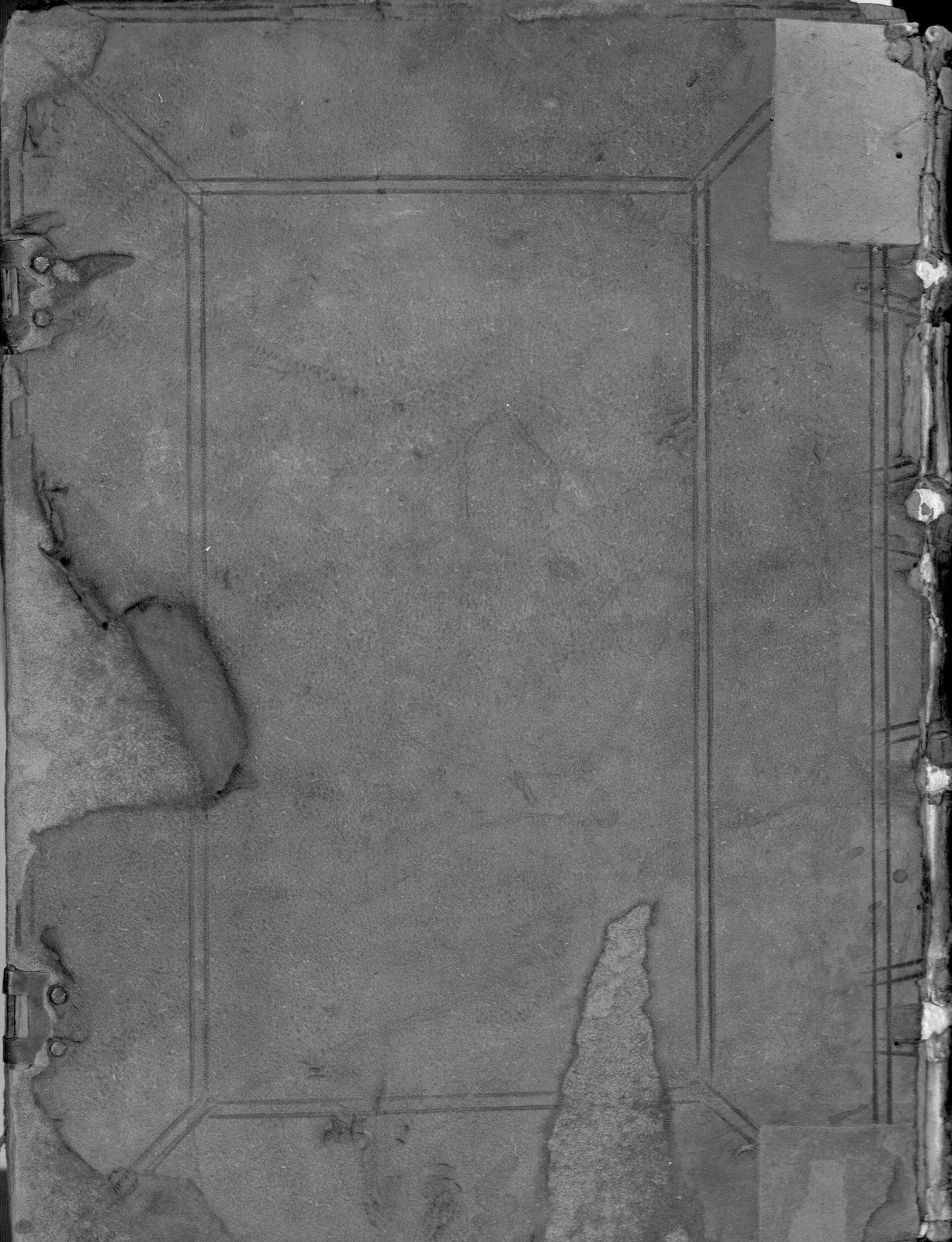

(19514104

3

V D O V I C I
B V C C A F F R E I

Bononiensis,

PHILOSOPHI CLARISSIMI,
LECTIONES,

In quartum Meteororum

Aristotelis Librum;

Nunc primum in lucem edita.

um indice copiosissimo rerum, ac uocum memorabilium.

CVM PRIVILEGIIS.

Venetijs, Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

M D L X I I I.

3
L V D O V I C I
B V C C A F F R E I

Bononiensis,

PHILOSOPHI CLARISSIMI,
LECTIONES,

In quartum Meteororum

Aristotelis Librum;

Nunc primum in lucem edita.

Cum indice copiosissimo rerum, ac uocum memorabilium.

CVM PRIVILEGIIS.

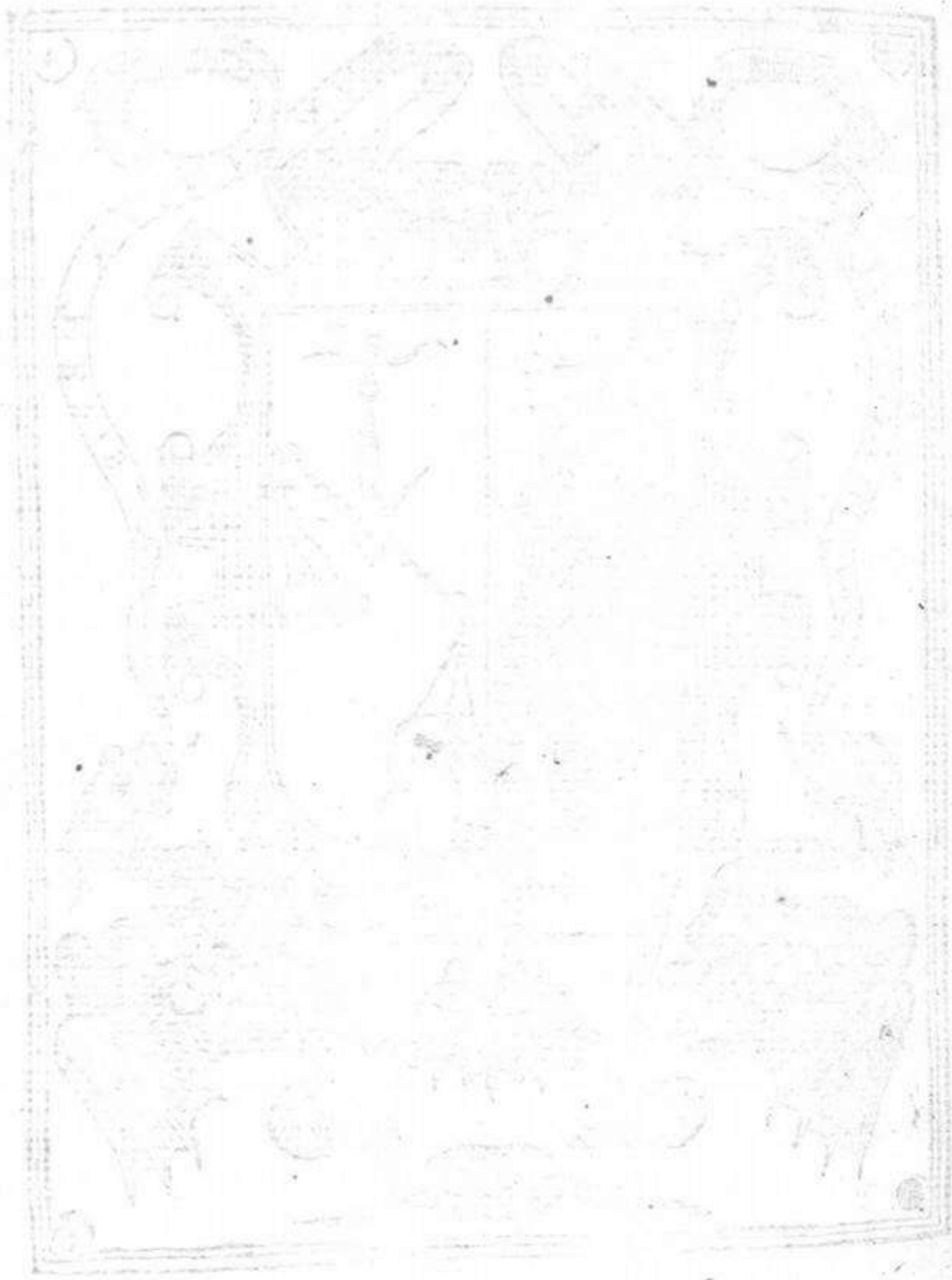
Venetijs, Apud Franciscum de Franciscis Senensem.

M D L X I I I.

PRÆMITTAR·NON·OPPORTET
VIRTUS

Idem non sine causa tenentur, sed sine

EX ALTO

Idem non sine causa tenentur, sed sine
causa tenentur, sed sine causa tenentur

Ingenio, sed non sine causa tenentur
Ingenio, sed non sine causa tenentur

AGERE ET PATI
fortis.

1951394x

FRANCISCO PICOLOMINEO, VIRO
CLARISS. ET PHILOSOPHO

S V M M O,

FRANCISCVS FRANCISCVS SENENSIS,

S. P. D.

PHILOSOPHIAE studijs qui ita inseruiunt, ut ex eorum industria magnos in uita agenda fructus homines consequantur, tantum sibi laudis uidentur promereri, quanti ea res est aestimanda, quam ut excultam posteris tradant, sibi elaborandum putant. Una autem est res, aut nulla alia praeterea, quae parta libero homini, quandiu munere uitae fungitur, sit ornamento, sit eadem illi subsidio ad eum uitae finem consequendum, qui est illi optimus propositus & beatissimus. At, si rem quidem spectari oportet, qua uos maxime excellitis, philosophiae praecipis iuuentuti tradendis, à sapientissimis hominibus delecti:

nemo est quin fateatur uos longe omnibus esse praefereandos, qui in re tanta aut laboris aliquid aut studij posuerunt; sin uoluntatem simul atque animi studium (quod aequissimum esse uidetur) iam nostri ordinis puto fore neminem, qui si quid cuiquam in ea re concedat, non se idem decedere continuo de suo iure arbitretur. Magnum sane quiddam est quod uos praestare oportet, summos homines & doctissimos, qui in celeberrimis totius Europae gymnasijs, uestram operam iuuentute in philosophia erudienda profiteamini; sed ita tamen ut ijs modo qui nunc sunt, esse subsidio, non aequè esse posteris adiumento possitis. Itaque, ut mittam ceteros, unus habitus est nostra memoria eruditissimus uir, & magni nominis, qui philosophiam quandiu uixit, magna cum laude docuit, Ludouicus Buccaferreus; cuius nunc explicationes in quartum τὸ μετεωρολογικῶν in lucem edimus; sed cuius meriti, idem fuerit finis & uitae futurus, nisi huic tanto incommodo nostra diligentia & studium occurrisset. Ita autem fit, ut excepta ab illius auditoribus adolescentibus eruditis atque industrijs, quae ab illo de loco superiore differebantur, cum Aristotelis hunc librum explicaret, magno etiam ijs usui fore uideantur, ad hanc sibi facultatem comparandam, qui sunt post multa secula futuri. Vindicatis uos locum in iuuandis hominibus summum, & grauissimam personam sustinetis: nemo negat. sed ut frustra mens est in sublimiore hominis parte tanquam in arce collocata, cuius modo unius munere, recte & eleganter uita traduci potest; nisi quae ab illa praescribuntur, manus, pedes, ac cetera in corpore membra exequantur; uita nulla sit uestra industria futura, quae summa est, nisi quae a uobis praecipia manant, ipsi non aequè specioso, sed aequè tamen necessario functi munere, posteritati mandemus. Itaque iam huic nostrae industriae referant acceptum, si quid ex doctore summi singulari eruditione fructus perceperint, in ultimis etiam orbis terrae partibus positi homines, ad quos haec sunt scripta peruentura. Nam in eo etiam est nostrum meritum in uos, minime illud quidem summum, qui uitae finem in uirtute potius, quam in hominum opinione habetis constitutum: sed haud tamen idè contemnendum quod per nos uos uestra eruditionis & doctriinae monumenta, nunquam illa cum tanta sint, interitura, magna cum uestra laude posteris tradantur. A deo autem expetenda semper hominibus haec una res est uisa, ut qui libris editis, contemnendam gloriam, magno assensu populorum docuerunt, non sine inscriptione sui nomine, quae in eam sententiam scripsissent, uoluerint a posteris legi. Quae res quidem facit, ut quod casu contigerit (id quod mihi si optio data esset, fuerat uotis omnibus optandum) una atque eadem opera ut utrunque praestarem, in eo esse praclare mecum à fortuna actum existimem. Itaque & studiosis philosophiae adolescentibus, hoc est eius rei, quae merito omnium habenda est summa, & uestro simul nomini consulimus, quibus, quod unum habent maximum, homines dant, gloriam, famam, nomen, & in uita hac mortali (si modo aequè hoc sperari atque expeti ab homine potest) immortalitatem. Ad hoc uero munus quod per se tam praclarum est, accedit magna illa opportunitas, declarandi nostram beneuolentiam erga eos, quorum in nos sunt eximia merita atque officia, eorum inscriptione, quae edenda studiosorum hominum causa curamus, id quod semper in more positum atque in usu fuit. Ita autem in praesentia hoc mihi censui agendum, ut simul & quae tua essent merita in studiosos omnes testificarer, & omnibus quidem facerem fidem, quod me honestare atque augere tua familiaritate uolueris iudicio te adductum fecisse, qui in homine minime immemore futuro aliquando tua be-

beneficia tibi esse statueris collocanda. Neque enim tu magnopere indiges testimonio meo ullo: qui, si commendationem gloriae a nobilitate duci oportet, ex amplissima familia es natus, & quae Pontifices Maximos duos Christianae Reip. dederit, atque eos quidem optimos & Sanctiss. si ab animi bonis, habes ipse qui cumulatè augere alios atque honestare possis: sed indigeo ipse qui perpetuam meam erga te uoluntatem atque obseruantiam declarem, perspectam illam iam multis mea praedicatione, qui me quotidie commemorantem de tuis summis laudibus quae debeo, creberrimè audiunt; sed eandem tamen testatam magis hoc munere ipso, quo nunc fungimur posteris futuram. Accipies autem philosophus ipse summus, philosophi eiusdem nobilissimi, & doctissimi lucubrationes inscriptas tuo nomini, alacri animo & lubenti: quarum una est summa commendatio & laus, quod satis commendari posse nullis uerborum ornamentis aut orationis artificio uidentur. Siue autem hominis eruditionem & doctrinam, siue ex argumento in quo is uersatur proposita uitae commoda atque utilitates, siue rerum uarietatem, & quae ex earum tractatione percipitur, oblectationem spectes; neque ab alio hanc philosophiae partem maiore cum laude tractari, neque in ulla alia philosophiae parte hac una praestantiore uersari eum ipsum potuisse fateare. Qua de re, si pluribus tecum agam, uidear planè ineptus, neque modo qui ipse scis, sed qui sim ego ignorare. Me autem posthac (ex hoc meo studio quanta mea in te obseruantia sit, coniectura facta) eo loco habebis, quo is tibi esse debet, qui ut re non multum, at uoluntate & animi studio, eo se esse dignum ostendat. Vale. Cal. April.

INDEX RERVM MEMORABILIVM,
 QVAE IN HISCE LVDOVICI
 BVCCAFERREI LECTIIONIBVS
 CONTINENTVR.

*Numerus prior paginam, posterior vero
 lineam designat.*

Bies quare est scissilis 216.32

*Absolutum non debet definiri
 nisi absolute* 152.4

*Acerbum & austerum sunt a fri-
 giditate* 122.49

In Aceto duplex est calor 174.21

Acetum summe exiccat 178.33

Acetum est frigidi temperamentis 238.17

Accidentalis utilitas multiplex 8.50

*Accidentia corporum naturalium reijcienda sunt
 a scientia & ab arte* 195.30

*Accidentia migrare de subiecto in subiectum est
 impossibile* 245.42

Actio omnis fit ratione contrarietatis 13.50.

Actiones & operationes sunt tres 14.14

Actio omnis est ratione contrarietatis 14.48

Actio sequitur perfectionem rei 18.17

Actio inter qua sit 18.37

Actio secunda qualitatum actiuarum, qua 20.12

Actio non prouenit ab equali 24.41

Actio & reactio ubi et quomodo esse debet 43.8

Actiones qualitatum actiuarum quot & qua 19.

40

Actus & perfectio conuertuntur 96.4

Adamas nullo modo potest absumi 225.39

Adamas fit a frigore 226.42

Adducere & adducere sunt maxime opposita 21.

28

Adeps quomodo & ex quo generetur 26.36. &

29.51.

Adeps, qua pars sit 201.52

Adeps, in quibus sit animalibus 202.3

*Aegrotantibus quare assa & non frixa concedan-
 tur* 119.44. & 121.17

Aequale quando agat in aequale 19.14

Aer ex igne quomodo transmutetur 13.18

Aer & aqua non sunt corpora dura, neque mollia

136.51

Aer an possit exiccari 175.29

Aeris humiditas est pabulum ignis 226.9

*Aerariae fornaces Cypri quaedam animalia, per
 ignem ambulancia, & ibidem degentia* 142.

23. & 146.47. & 147.34

Aes quare uehementer sonat 84.31

Aes & aurum sunt aqua 148.4

Aes an humescat 208.25

Agens est prius patiente 12.21

Agens in agendo repatitur a suo contrario 18.39

*Agens naturale non minus intendit sui conseruatio-
 nem, quam generationem* 19.1

Agens intrinsecum augetur ab extrinseco 22.42

Agens totum debet dominari toti passo 25.6

Agens est duplex 46.39

Agens & passum debent esse in eodem uiuente
 108.44

*Agentia diuersa diuersum producant effectum in
 specie* 245.48

Agricola quare miscent aquam cum terra 74.14

Albedo est ab aere 204.10

Albescere idem significat, quod albedo & album
 248.49

Alexandri error 22.9

Aliquid esse humidius est bifariam 119.8

Amara an sint calidiora dulcibus 122.34

Ambiens ab Arist. quomodo intelligatur 57.36

Ambra, de qua dicunt antiqui 234.47

Amiantus lapis, seu lignum 218.1

*Analogo in genere species habent ordinem semper
 inter se* 111.50.

*Animalia sunt maioris caliditatis & humiditatis
 quam stirpes* 27.44. quomodo dicantur cali-
 da & humida ibidem

*Animalia diuersarum figurarum, diuersae quanti-
 tatis, & diuersorum colorum cur generentur*

ex putredine unius & eiusdem corporis 47.30

Animalia perfecta etate quando dicuntur 72.33

*Animalia nascentia & uiuentia in fornacibus era-
 rijs Cypri* 142. 23. & 146.47. & 147.34

Animalia dupliciter possunt considerari 146.38

*Animalium generatio fit tantum duobus elemen-
 tis*

Index

- tis 135.48
Animalis partes similes, quæ 228.31
Animalium superfluitates a quo decoquuntur 77.2
Animatum in putredine cur generetur ex inanima
to 47.21
Animæ generatio omnis est immediate a Deo 33.
 29
Animæ duæ tantum in homine 246.45
Antecedenti, oppositum sequitur ex opposito con-
sequentis 207.23
Aps, quare exangues 26.41
Aqua & terra frigida ambo. 13.21
Aquæ stagnantes cur facilius corrumpantur 44.11
Aqua in sui naturali dispositione non calefcit 44.
 30
Aqua humidorum sola non incrassatur 73.46
Aqua modice uino admista, conuertitur in uapo-
rem 74.45
Aqua in Eucharistia non transmutatur in substan-
tiam uini ibidem 49
Aqua non dicitur cocta uel cruda 76.5
Aqua non potest dici cocta uel cruda 78.37
Aqua cur non possit concoqui 97.22
Aqua cur non habeat porositates 111.35
Aqua quomodo humidior quàm uinum 119.10
Aqua & aer non sunt corpora dura neque mollia
 136.51
Aqua congelata habet aliqualem siccitatem 151.
 52
Aqua sine admixtione non potest crassescere 160.
 25
Aqua est corpus simplex ibidem 27
Aqua est materia omnium metallorum 203.6. &
 204.31. & 203.22
Aqua transmutatur in terram 228.1
Aquæ humidum non coagulatur a calido ignis 14.
 25
Aque pars bisariam potest intelligi 173.14
Aquæ primo inest humiditas 194.38
Archadiæ uinum ita crassescit a calore, ut gladio
diuidi possit 176.33. & 223.8 et 291.9
Argentum uiuum quomodo congelatur 202.50
Argentum uiuum cuius sit complexionis 203.10.
 40
Argentum uiuum fluit more aquæ, & inducit ægri-
tudines frigidas 203.14.16. & 204.43
Argentum uiuum qua ratione connumeretur inter
uenena 203.20
Argentum uiuum differt ab hydrargyro 203.24
Argentum uiuum congelatum est luna fixa 203.
 30. & 205.10
Argentum uiuum unde habeat tantam albedinem
 204.9
Argentum uiuum est triplicis naturæ 204.17
Argentum uiuum est mater omnium metallorum
 204.25
Argentum uiuum est heterogeneum 204.37
Argentum uiuum quare immergatur aqua 204.
 50
Argentum uiuum quodnam corpus sit, & a cuius
predominio 199.51. & 201.38
Argentum uiuum est de numero metallorum
 231.36
Argenti uiui congelatio est difficilis 203.37
Aristoteles quomodo libros suos ordinauerit 3.
 42
Aristoteles quare aliquando peruertat ordinem
doctrinæ 8.13
Aristoteles quid intendat per generationem simpli-
cem 19.47
Aristoteles quibus in locis tractarit de nutrimento
& nutribili 92.10
Aristotelis intentio in libris Meteor. qua 7.14
Aristotelis intentio principalis in toto libro, qua
 227.26
Aristotelis suppositiones quatuor ad declarandas
actiones qualitatum primarum passiuarum
 194.15
Aristotelis liber de animalibus & de Plantis de-
bet sequi immediate post hunc 196.4
Aromatarij qua actione commiscet diuersa simpli-
cia 16.35
Ars imitatur naturam in quantum potest 91.48
Ars quare est principium diuersum a natura
 114.50.
Assa an possint elixari 92.49
Assare perfecte difficilius est coquo, quàm perfe-
cte elixare 91.27
Assatio & elixatio in quo conueniant & differant
 90.30
Assatio quid sit ibid. 35
Assatio duplex est ibid. 42. & 91.34
Assatio in qua ætate fiat, & qua dicatur 114.
 2.51
Assatio est a natura & ab arte 114.35. &
 132.42
Attenuatio sequitur humidum & crassities siccit-
tatem 124.6
Auansis quid sit 21.44
Auctorum contradictio quomodo tolli potest
 171.14
Aurum est duplex 81.18
Aurum cur sit minoris ponderis post ebullitionem
 81.38
 Aurum

Index

- Aurum est mixtionis inter metalla perfectissima*
ibidem 40
- Aurum & aes sunt aqua* 148.4
- Aurum & argentum duplex* 164.5
- Axonata & dignitates sunt nota ex sola terminorum cognitione* 15.33
- B**
- Bilis ex quo generatur* 96.19
- Buxus in aqua cur submergatur* 148.44
- C**
- Cadaver utrum per se an per accidens generetur* 32.5
- Calybs quid sit* 163.25. *Calybs est duplex* 164.5
- Calidi est congregare homogenea & separare heterogenea* 189.43
- Caliditas uehemens aperit meatus & poros* 43.36
- Caliditas bifariam potest corrumpi* 60.42
- Calidius esse aliquod, bifariam potest intelligi* 123.6
- Calidius esse pluribus modis dicitur* 181.42
- Calidum & frigidum actiua sunt* 10.24
- Calidum & frigidum indifferenter reddunt corpus molle & durum* 11.6
- Calidum & frigidum diuersimode terminant & uniant* 10.40
- Calidum & frigidum an per se, uel per accidens agant in humidum & siccum in mixto* 15.2
- Calidum non tantum unit homogenea, sed etiam heterogenea* 16.28
- Calidum humectat et exsiccatur indifferenter* 10.51
- Calidum, & frigidum, humidum et siccum bifariam comparari possunt de mente Auerrois* 13.13
- Calidum & frigidum sunt qualitates actiuae* 13.24
- Calidum resoluit, non reponit humidum* 100.30
- Calidum quomodo coagulat* 199.4
- Calidum humidum est duplex* 119.48
- Calor quid sit* 11.22
- Calor ignis non transmutat siccum in igne* 14.17
- Calor est perfectior quam frigus* 18.18
- Calor an sit tantae actionis, quanta resistentiae* 18.25
- Calor naturalis est principium generationis mixti perfecti* 31.8
- Calor per se est causa putrefactionis* 31.29
- Calor dupliciter sumitur* 32.39. & 37.51
- Calor ignis & calor aeris sunt eiusdem speciei* 33.18
- Calor innatus in igne quare non possit deficere, in aere uero deficiat* 23.35
- Calor innatus augetur ex motu* 44.8
- Calor naturalis quomodo conseruatur in uiuente* 48.22
- Calor non corrumpitur a maiori calore, sed augetur & perficitur* 51.16
- Calor, cum fit minor a frigiditate, aut fit statim, aut paulatim* 53.14
- Calor dupliciter sumitur* 54.26
- Calor pueri uel iuuenis an sit aequalis uel minor* 54.34
- Calor est duplex* 55.6
- Calor quomodo dicatur corrumpi* 55.37
- Calor innatus potest bifariam contrariari* 55.42
- Calor innatus euaporat ad intus ab extra* 59.20
- Calor diminutus dicitur frigus respectu maioris caloris* 61.42
- Calor quare dicatur natura* 69.47
- Calor, quomodo potest esse digerens & putrescens* 70.17
- Calor naturalis, quomodo ab Aristot. appelletur natura* *ibid.* 27
- Calor duplex intrinsecus & extrinsecus* 79.30. & 110.35
- Calor caelestis est etiam in intestinis* 93.45
- Calor in coctione quomodo operatur* 105.37
- Calor extrinsecus duplex* 110.38
- Calor seminis, & calor putredinalis differunt specie* 115.50
- Calor naturalis bifariam generatur* 129.33
- Calor in oleo duplex* 174.21
- Calor & frigus bifariam possunt considerari* 201.9
- Calx, dum liquefit, alba fit* 162.39
- Calx a lapide relicta habet proportionem cineris* 226.36
- Cantharides calefaciunt & exulcerant uescicam* 150.36
- Carbunculus, qui & lapis sigillus* 223.50. & 224.5
- Carbunculus solus quomodo non absumatur ab igne* 225.51. & 226.24
- Carbunculus a quo fiat* 226.42
- Carnes coctae difficiliter putrescunt quam crude* 43.28
- Carnes coctae cur sint maioris precij* 84.24
- Carnes assae sistunt fluxum uentris* 119.24
- Carnes elixae cur aegrotantibus conceduntur* 119.34
- Carnes elixae uel assae sunt crassioris substantiae, quam crude* 133.35
- Caro assata quomodo sit humidior elixata* 80.32
- Caro, nerui, et ossa sunt partes homiomerae* 194.44
- Causa, natura, est prior causato* 60.30
- Cera & pix sunt corpora pinguia* 223.36

Index

- Cerebrum frigidum quare ponatur animali* 26.52
 & 27.30
Cerebrum & sensus in capite, cur positi 105.10
Cerebrum quid sit & cuius temperamenti 245.26
Cholera si debet digeri, non potest subtiliari
 106. 36
Christus si non esset idem actu, non bene adorare
tur 246.12
Christi corpus quomodo est idem numero 248.7
Chrystallus fit a frigore 226.42
Chylus est tenuior, quā panis 124.37. & 132.47
Chylus ex quo & quomodo generatur 133.28
Chymici multa proferunt mendacia 203.36
Cibi mali sunt causa putredinis 38.29
Coagulabilia, bifariam coagulantur 200.7
Coagulata a calido an dissoluantur a frigido
 193.21
Coagulata a frigido, dissoluuntur a calido 199.26
Coagulata mixta simularia tripliciter se habent
 233.20
Coagulata corporum simularium sunt duplicia
 230.27
Coagulatio bifariam fit 41.22
Coagulatio quid sit 139.8. & 187.18
Coagulationis causa triplex *ibid.* 17
Coagulatio fit duobus modis *ibid.* 27. et 143.9.29
Coagulatio & exiccatio non sunt adequata
 140.37
Coagulatio fit a triplici agente 158.37
Coagulatio & liquatio opponuntur *ibid.* 40
Coagulatio & digestio bifariam differunt 189.19
Coagulatio lactis a quo incipit 193.13
Coagulatio quomodo fit 201.25
Coagulationes a calido & a frigido, tripliciter dif-
ferunt 198.45
Coagulationis causa duplex 201.38
Coagulatum mixtum est bifariam 233.15
Cocta aut cruda quæ appellantur 75.46
Coctio & incoctio quid, & quot species habeant
 9.7.
Coctio, incoctio, & earum species 65.50
Coctionis species tres 66.4.50
Coctio & incoctio sequuntur generationem, &
putredinem 66.25
Coctio perfecta quando fit 69.42. & 70.6
Coctio triplex in animali 71.4. eadem
triplex in plantis *ibid.* 7. & inferius dicit esse
duplicem in plantis *ibid.* 15
Coctio primo fit a calido, & secundario a fri-
gido 72.49
Coctionis terminus est duplex 101.6
Coctio sumitur bifariam 103.42. & 107.43.
 108.40. & 110.30
Coctio medicorum quid sit 106.7
Coctio non fit, si non resoluitur humidum super-
fluum 109.24
Coctio in quibus inest 110.43
Coctio, quæ inest indifferenter uiuentibus & non
uiuentibus, est bifariam *ibid.* 45
Coctiones in utraque ætate debent dici elixationes
 114.7
Coctio a natura & ab arte quomodo incipiat & de
sinat 115.20
Coctio aut est in humore nocuo, aut in innocuo
 125.5
Coctio in nocuo est bifariam *ibid.* 5.35. et 126.25
Coctio in innocuo est bifariam *ibid.* 20.39
Coctio per se a quo fit 126.18. & 127.37.
 & 129.3
Coctio ab Aristot. quæ dicatur 128.15.39
Coctio uera quæ sit 133.4
Coctionis & incoctionis causa effectiua 66.47
Coctionis terminus qui 67.42
Coctionis causa effectiua duplex 68.49
Coctio fit melius hyeme, quā æstate *ibid.* 52
Coctionis species plures 110.12
Cælum non patitur peregrinas impressiones
 151.28
Cælum quare sit corpus simile 229.33
Cæpa est calidi temperamenti 149.15
Cognitio partium debet precedere uniuersalem
 5.37
Combinations utiles sunt quatuor 10.5
Combustio a quo fiat 35.22
Combustio non est putredo 59.29
Commassabile & incommassabile corpus 217.27
Commensuratio est diuersa in speciebus diuersis
 53.24
Complexio partium animalis duplex 27.13
Complexio ex quo resultat 97.14
Complexio mixti est duplex 98.21
Complexio innata actuata per influentem 149.45
Compositio in uiuente est triplex 228.5
Compressibilis corporis conditiones tres 113.10
Concoctio in stomaco melior fit in quiete, quā in
motu 44.21
Congelatio quomodo est causa quietis 42.11
Congelatio propriè quid sit 175.17.24
Congelatio a quo fit 152.2. & 154.7
Congelatio quomodo fit 201.23
Contradictio in dictis authorum quomodo potest
solui 222.10
Contrariorum effectuum contraria debent esse
 16.24
 causa
 Commensuratio

Index

<i>Contrariorum contrarij sunt effectus</i>	43.36	<i>Cruditatis unde est</i>	ibid. 51
<i>Contrariorum contraria est definitio</i>	87.18	<i>Culices quare exanguis</i>	26.41
<i>Contrariorum effectuum contrariae sunt causa</i>	158.40.52. & 160.5. & ibi 49. & 192.	<i>Cypri fornaces arariae generant animalia in igne</i>	degentia 142.23. & 146.47. & 147.34
	14. & 200.12. & 201.43		
<i>Cor quid sit & cuius temperamentum</i>	245.25	D	
<i>Cordis & hepatis temperamentum</i>	150.43	<i>Debilitatio calidi innati fit dupliciter</i>	52.24
<i>Cornu & later sunt mollificabilia</i>	185.21	<i>Definiti unius tantum est definitio una</i>	46.4
<i>Corpora minus putrescunt in locis frigidis, quam in calidis</i>	40.48	<i>Definitio quomodo debet dari</i>	16.9
<i>Corpora nostra putrescere, cum permutantur a calore ad frigus quomodo intelligatur</i>	54.1	<i>Definitio debet competere omni definito</i>	56.41
<i>Corpora quae digeruntur sunt duplicia</i>	129.21. & 130.8	<i>Definitione inuenta, quaestiones sunt solutae</i>	95.52
<i>Corpora mixta omnia sunt constantia & determinata</i>	194.22	<i>Definitio debet dari per proprium genus</i>	96.7
<i>Corporum penetratio non datur</i>	117.2	<i>Demonstrationes non possunt de omnibus assignari</i>	42.52
<i>Corporum mollificabilium conditiones quatuor</i>	205.28. & 206.8	<i>Descriptio debet esse per omnes causas</i>	37.40
<i>Corpus caeleste est primum & simplex corpus in natura</i>	12.12	<i>Descriptiones quomodo debent dari</i>	105.52
<i>Corpus magnae quantitatis cur difficilius putrescat</i>	45.7	<i>Digesta an sint calidiora se ipsis indigestis</i>	121.24. & 133.35
<i>Corpus, quod calido crassescit est elixabile</i>	83.40	<i>Digestio quid</i>	16.31
<i>Corpus elixabile triplex</i>	84.44	<i>Digestio a quibus adiuvetur</i>	68.50
<i>Corpus, cui inest humidum, bifariam dicitur</i>	134.33	<i>Digestio, quid proprie sit</i>	71.11
<i>Corpus est duplex</i>	135.45	<i>Digestio bifariam sumitur</i>	98.50
<i>Corpus molle quod sit</i>	136.41	<i>Digestio & putredo sunt contrariae</i>	101.30
<i>Corpus exiccabile triplex</i>	155.16	<i>Digestio quomodo sit a proprio & naturali calore</i>	108.38
<i>Corpus humidum bifariam humectatur</i>	156.30	<i>Digestio in humoribus est bifariam</i>	130.30.36
<i>Cortex est pars homiomeria in plantis</i>	194.45	<i>Digestio & coagulatio bifariam differunt</i>	189.19
<i>Corpus trahibile quod sit</i>	205.50	<i>Digestionis species sunt tres</i>	83.28. & 109.46
<i>Corpus ductile quod sit</i>	206.5	<i>Digestum omne est perfectum</i>	68.36
<i>Corpus molle quod sit</i>	206.24	<i>Dignitates & axiomata sunt nota ex sola terminorum cognitione</i>	15.33
<i>Corpus non molle bifariam dicitur</i>	216.21	<i>Dispositio quid</i>	69.26
<i>Corruptio duplex est</i>	20.18	<i>Dissimilares partes constant ex similaribus</i>	242.32
<i>Corruptio secundum naturam unde fiat</i>	20.20	<i>Dissimilares partes quomodo appellantur</i>	244.37
<i>Corruptio violenta, quae</i>	20.19	<i>Dissimilarium partium materia, sunt partes similes</i>	227.49
<i>Corruptio secundum naturam, quid, de mente Alexandri</i>	21.24.37	<i>Dissimilarium partium agens est semen</i>	228.2
<i>Corruptio quomodo sit a contrario</i>	54.50	<i>Dissimilarium partium causa formalis, quae</i>	242.42
<i>Corruptio calidi innati aut est a maiori caliditate extrinseca, aut a minori, aut ab aequali</i>	51.14	<i>Dirigibilia & flexibilia corpora, quae</i>	209.34
<i>Crassities & condensatio differunt</i>	75.5	<i>Diuisio huius libri</i>	9.2
<i>Crassities sumitur multipliciter</i>	171.13. & 172.30	<i>Ductile & impressibile conueniunt & differunt</i>	215.25
<i>Crassities trifariam sumi potest</i>	222.12	<i>Ductilia & non ductilia corpora</i>	215.19
<i>Cruditatis & maturatio proprie conueniunt fructibus</i>	67.20	<i>Dulcedo quid in saccharo</i>	152.20
<i>Cruditatis, quae graece omotes, quid</i>	73.33	<i>Durities sequitur siccitatem</i>	88.42
<i>Cruditatis bifariam dicitur</i>	75.39	<i>Durities sequitur siccitatem</i>	131.50. & 132.2
		<i>Durities non semper sequitur siccitatem</i>	148.31. & 151.6.34
		<i>Duritie causa duplex</i>	152.39
		<i>Durities & mollities sunt passiones mixti</i>	154.20
		<i>Durum & molle bifariam capitur</i>	137.35
			Ebrietas

Index

- E**
- Ebrietas a quo fit* 223.15
- Effectus generales, qui* 2.3
- Effectus contrarij per se requirunt causas contrarias* 66.47
- Effectus contrarij non sunt per se eiusdem naturæ seu causæ* 190.38
- Electri fabula unde* 234.38
- Electri genera multa* ibid.42
- Electrum a quo dicatur esse coagulatum* 233.38
- Electrum quid* 234.22
- Elementa prius sunt passibilia & agentia, quam generabilia & corruptibilia* 4.18
- Elementa numerantur a quatuor primis qualitibus* 9.50
- Elementa quomodo possint corrumpi* 22.51
- Elementa caliditate commiscetur* 13.26
- Elementa duo, quomodo in eodem mixto dominantur* 158.17
- Elementa duo non possunt ex æquo dominari in mixto* 204.1
- Elementorum remanentia in mixto dupliciter intelligitur* 144.23. & 145.31
- Elementorum qualitates sunt remissæ sine suo contrario* 197.45
- Elementum ignis est perfectius alijs* 23.36
- Elementum omne in aliud elementum est transibile & corruptibile* 35.52
- Elementum omne grauitat in proprio loco* 132.13
- Elixabile corpus duas debet habere condiciones* 81.2
- Elixabilia corpora triplicia* 83.39
- Elixatio imperfecta quare est talis* 20.40
- Elixatio quid* 79. 8. *bisariam consideratur* ibid. 39.
- Elixatio propria, quæ* 82.39
- Elixationis non unus & idem finis* 83.1
- Elixabilia quæ dicantur* 83.43
- Elixabilia trifariam fiunt minoris quantitatis* 84.19
- Elixatio duplex est* 85.14
- Elixatio diminuta dupliciter potest euenire* 89.32
- Elixatio a natura quæ sit* 91.38
- Elixatio quomodo præcedit assationem* 112.30
- Elixatio quæ dicatur* 113.50
- Elixatio habet duplicem motum* 116.49
- Elixatio a natura quid* 124.34
- ἐξορῖσα bisariam transfertur* 86.43
- Ens simpliciter & per accidens* 20.3
- Ephemera febris est alteratio in spiritibus ex aliena caliditate* 58.48
- Essentialis utilitas duplex* 8.46
- Euaporabile corpus ab exhalabili quomodo differat* 218.32
- Eucharistia an possit fieri in musto* 70.2
- Euphorbium est calidi temperamenti* 149.15
- Ex, particula quid denotet* 66.38
- Exhalabile corpus, quod* 218.29. & 220.30
- Exhalabile corpus ab euaporabili quomodo differat* 218.32
- Exhalabile corpus triplex est* 218.46. & 220.33
- Exhalatio sicca est idem quod terra substantialiter* 197.28
- Excrementum descendens a cerebro est frigidum & humidum* 27.40
- Exiccatio fit a calore bisariam* 155.51
- Expiratio quando prohibetur* 106.28
- F**
- Fabri cauent a multiplici expurgatione ferri* 162.30.
- Febres continua in hyeme quomodo generentur* 57.12
- Febriticantibus conueniunt humidæ diætæ* 116.29
- Febris, qua febris est, omnis est calida & sicca* 59.14
- Febris est triplicis generis* 51.42
- Ferrum melius quale* 162.34
- Ferrum quomodo liquatur* 163.35. & 186.26
- Ferrum a uehementissimo frigore coagulatur* 185.29
- Ferrum quomodo mollescit* 207.6
- Feruor in musto quid* 199.38
- Fibræ quæ dicantur* 181.30
- Finis est duplex* 140.14
- Flammabilia corpora duplicia sunt* 224.22. 29.39
- Flexibilia & dirigibilia corpora quæ* 209.34
- Fluxibilia bisariam sunt* 233.13
- Fædatio, quæ & molynsis, quid sit* 87.14
- Formæ differunt magis qualitibus actiuis quam passiuis* 195.32
- Fossilia & metalla in quo conformitatem habeant cum Meteoris* 7.15
- Fossilia & metalla intra terram generantur* 228.26
- Fractile & friabile corpus, uel e contra* 111.8
- Friabile corpus* 111.30
- Frigidi est congregare homogenea & heterogenea* 189.40
- Frigiditas*

Index

Frigiditas & caliditas quæ qualitates sint 12.38.
Frigiditas per se non ingreditur opus naturæ 25.
 12
Frigiditas nulli functioni naturæ conuenit 30.41.
Frigiditas quomodo ingreditur opera naturæ 31.
 12
Frigiditas est duplex propria 41.42
Frigiditas propria est duplex 61.34
Frigiditas est duplex, extrinseca ambientis, & non aliena 63.31
Frigiditas est qualitas actiua dupliciter 141.19
Frigiditas in aqua duplex 165.17
Frigiditas ab aqua est separabilis 156.41
Frigiditatis utilitas prima 31.11
Frigidum prohibet humidum resolui 10.52
Frigidum per se an ingreditur opera naturæ 190.13
Frigus quid sit 11.25
Frigus est causa putredinis per accidens 56.50
Frigus quomodo concurrat ad maturationem 73.2
Frigus in coctione quomodo operatur 105.37
Frigus quomodo coagulat corpus 198.48
Frigus quomodo exiccet 157.3
Frixa cur citius decoquuntur quàm assa 121.12
Frixa cur egrotantibus non conceduntur *ibidem*
 17
Frixio est species coctionis 67.12
Frixio quid 80.4
Frixio est modus assationis 119.37
Fructus aut sunt crudi, aut maturi 67.3
Fructus quando dicitur perfectus 72.37
Fructus a quo maturescunt 107.17
Fructus quomodo transeunt ex substantia sicca ad humidam 131.25
Fructus acerbi a principio sunt duri 124.4
Fruamenti cumulus non est unum corpus 152.34.
 & 153.28
Fuligo est corpus calidum & siccum 58.9
Fuligo calida & sicca necesse est generetur in omni febre 59.15
Fuligo quid sit 221.21
Fuligo quid 226.20
 G
Galenus non multum sciebat de radicibus philosophia 151.36
Gemmarum non est eadem generatio 226.41
Generatio ex duplici halitu ad quem librum spectet 4.30
Generatio Simplex quæ 16.42. & 20.34.46. et 21.2

Generatio substantialis duplex est 20.5
Generatio simplex quando fit 21.29
Generatio mixti fit ex qualitatibus actiuis superantibus passiuas 24.6
Generatio partium animalis est a calido 25.44
Generatio uiuentis quid sit 26.9
Generatio & putrefactio a quibus fiant qualitatibus 34.52. & 35.1
Generatio requirit quietem 44.18
Generatio mixtorum similarium quando est 45.43
Generatio simplex quid 46.2
Generatio simplex & putredo fiunt opposito modo 60.20
Generatio & putredo sunt priores quàm coctio & incoctio 66.14
Generatio totius uiuentis dicitur maturatio 113.2
Genitum est frigida temperatura ratione materiae 149.36. & 150.50
Generatio partium similarium fit per coagulationem & liquationem 196.6
Genitura & sanguis cuiusnam sint temperamenti 238.20
Glacies quare sit corpus friabile 111.38
Glacies a cuius prædominio sit 205.29
Gluten ex quo habeat consistentiam 135.24
Gluten est corpus incoagulabile a prædominio aquæ & aeris 199.51
Glyres & ursi quomodo nutriantur dormiendo 147.49
Gravitas sequitur ipsam terram 124.14
Gressibilia multo indigent calore, ut gradientur 149.19
Guayacum lignum cur in aqua submergitur 148.44
Gustus qualitates sunt sapores 195.15
Gutta cauat lapidem 50.29
 H
Halitus corporis exhalabilis species tres 119.48. & 221.20. & 223.27
Halitus corporum ustibilium duplex est 225.15
Hebanus, cur in aqua submergitur 148.44
Hebanus in aqua cur submergatur 182.50. & 185.40
Hebanus alba non datur 185.49
Hebanus alba quæ dicatur 187.8
Hebanus nigra facilliter igne exurit 217.51
Hepar trahit a stomacho chylum 117.39
Hepatis & cordis temperamentum 150.43
Hepsefis, i. elixatio, secunda coctionis species 66.51
 Hetero-

Index

- Heterogenea a quo segregentur* 16.12
Homines perfecti, qui 72.36
Hominis operatio est cognitio 245.30
Homionera partes quæ 194.43
Homionera corpora ex quo constant 194.47
Homionera corpora quomodo differunt 195.6
Homogenea a quo congregentur 16.11
Homogenea mixta non possunt putrescere 50.5
Homogenei mixti partes 62.47
Homo uiuus & mortuus æquiuocè dicuntur 248.
 14
Homo est animal & propositio aternæ ueritatis
 248.40
Humectabile & non humectabile corpus 207.14.
 & 209.2
Humectabile corpus debet habere tres condiciones
 207.37
Humectabile & humectum corpus differunt 208.
 46
Humida corpora sunt duplicia 161.21
Humidi operatio est passiuæ 11.18
Humidi superflui resolutio a quo fit 129.4
Humidi copia maior extrahitur in elixatione, quæ
in frixione 80.24
Humidi & sicci commixtio quomodo sit 135.19
Humiditas & siccitas quantæ sunt mensuræ &
quantitatis 64.47
Humiditas mouet fluxum & non cohibet 116.28
Humiditas pinguis sistit fluxum uentris 119.
 24
Humiditas non potest ab aqua separari 156.41
Humiditas an sit causa coagulationis 159.4
Humiditas est duplex 217.42
Humidius esse aliquid est bifariam 119.8.19
Humidum quomodo terminetur 11.6
Humidum & siccum sunt passiuæ 10.24
Humidum quid sit 11.28
Humidum & siccum passiuæ sunt qualitates 13.
 28
Humidum a frigore quomodo non congeletur
 149
Humidum in uiuente est triplex 38.19
Humidum, quando facit coctionem perfectam 69.
 40
Humidum secundum se non maturatur sine sicco
 73.45
Humidum est duplex ibidem 52
Humidum elementale non potest decoqui 74.3
Humidum in rebus elixabilibus est duplex 118.16
Humidum facile terminatur termino alieno 134.
 50
Humidum & siccum sunt materia coagulationis
 190.7
Humidum cur non est causa effectiua coagulationis
 191.10
Humor in abscessibus conuersus in saniem, non est
putredo 56.22
Humor tenuis ex se quomodo paratus est expulsionem
 126.33
Humor a principio morbi debet digeri 130.33
Humores tenues sunt apti expulsionem 131.5
Humores crassi & tenues 106.21.22
Hydrargyrus in quo differat ab argento uiuo
 203.24. & 205.10
 I
Ignis diuersimode humectat & exsiccatur 11.9
Ignis quomodo transmutet rem in sui naturam 13.
 15
Ignis an tantæ sit resistentiæ, quantæ actiuitatis
 18.14
Ignis quare inter cætera elementa solus non putre-
scat 23.7
Ignis habet rationem formæ 23.40
Ignis inter elementa, quare solus non putrescat 35.
 38. dupliciter corrumpitur 36.16
Ignis intensus corrumpit minorem 55.23
Ignis calor est exustiuus non coctiuus 77.7
Ignis cur est leuissima substantia 146.1
Ignis quæ crassescant 160.26
Ingrossatio quid 188.16
Ingrossatio trifariam capitur ibidem.27
Ignis uehementissime coagulans, cur per se non po-
test perficere coagulationem lactis 193.7
Illiquabiliu corporum diuisio 207.18
Imperfecta quomodo generentur 1.32
Imperfecta mixta sunt simpliciora 3.51
Imperfecta mixta sunt priora in natura, quam per-
fecta 4.4
Imperfectum non potest producere perfectius 33.
 30
Impressibilia & non impressibilia corpora 112.4
Impressibilia corpora sunt triplicia 112.40
Impressibilis passio trifariam fit 112.12
In, propositio 66.39
Inanimatum quomodo propinquius est ipsi anima-
to 47.24
Incoagulabilia sunt duplicis naturæ 199.32
Incoctio alimenti ex quo fit 75.13
Incoctio, seu statheusis, fit bifariam 92.28
Incoctionis species tres 66.5. & 67.1
Incoctionis improporatio duplex potest esse 87.32
Incoctionis causa duplex 99.27
 Indige-

EXCELLENTISSIMI

&

CELEBERRIMI VIRI

Ludouici Boccaferrei

LECTIONES IN QVARTVM

Librum Meteorologicorum.

PXPOSITVRI quartum Meteorologicorum librum, qui omnium difficillimus est, pro faciliori intelligentia quatuor dubitationes dissoluemus: & primò quisnam scopus, aut intentio eius: secundò quem locum obtineat iste liber inter partes philosophiæ naturalis: tertio quæ utilitas eius: quartò quæ diuisio eius sit in partes principales. De primo quisnam scopus, & intentio. hæc differunt in scientia totali, & in partibus scientiæ: sed subiectum partium, & totius idem est, quia totum non differt à partibus; sed dif-

ferunt libri partiales ab inuicem ex scopo, quia habent diuersas considerationes, ideo querimus intentionem eius. Discordes sunt in hoc expositores Albertus, D. Thomas Gaetanus, & Sueff. & omnes Latini conueniunt quòd intentio, seu subiectum huius libri est generalis consideratio generationis mixtorum perfectorum: quorum ratio est cum Arist. in libris de generatione uniuersaliter de generatione egerit, in secundo eiusdem de generatione elementorum, sequebatur dicere de generatione mixtorum, quæ duplicia sunt, perfecta, & imperfecta; cum uerò egerit de generatione imperfectorum, quæ generantur aut ex duobus, aut ex tribus elementis, consequens erat declarare de generatione mixtorum perfectorum; & ideo cum in calce tertii libri cœpisset agere de generatione mixtorum, quæ intra terram fiunt, quæ duplicia erant metallica, & fossilia, consequens erat declarare generationem mixtorum perfectorum, quæ supra terram fiunt: immo uniuersaliter fiunt, tam quæ supra terram, quam quæ intra terram; & quia iam omnis generatio mixtorum erat ex actione qualitatum primarum, ideo Aristoteles incepit dicens. Quoniam autem quatuor determinatæ sunt causæ elementorum &c. ita autem incepit, quia debet declarare generationem mixtorum perfectorum, quæ fiunt ex actione mutua qualitatum, quæ duplices sunt, actiuæ, & passiuæ.

Sed ista expositio includit hanc dubitationem, quòd generatio mixti perfecti in uniuersali est mixtio. quia autem in de Generatione & corruptione sufficiens tradidit modum mixtionis, ideo superuacaneum est hic de eo agere. Secundò quò iste liber esset pars Meteororum? quæ fiunt in sublimi dicuntur Meteora, quæ constant ex duplici halitu, modo si in isto quarto est declaratio uniuersalis mixtionis, & mixtum perfectum, quatenus mixtum non fit ex duplici halitu; quæ ergo cognationem habet iste liber cum libris Meteororum? quare ergo Aristoteles hunc numerat cum libris Meteorologicis? Ideo Ioannes Grammaticus uidens hanc difficultatem in Prologo dixit, quòd Aristoteles in quarto debet declarare causas generationis omnium mixtorum uniuersaliter, & quatenus fiunt ex duplici halitu, & id spectat ad meteorologiam. Sed non potest defendi Ioannes, quia quæ generantur supra terram, ut caro, os, non fiunt ex duplici halitu, sed ex quatuor elementis; non ergo omnia mixta perfecta fiunt ex duplici halitu, licet sit uerum de ijs, quæ generantur

nerantur infra terram. Ideo est alia expositio Alexandri, quòd intendat Aristoteles declarare effectus uniuersales qualitatum primarum, quæ quatuor sunt, duæ actiuæ, duæ uero passiuæ. generales autem effectus sunt generalis concoctio, maturatio, coagulatio, liquefactio, quæ sequuntur qualitates passiuas, sicut concoctio actiuas: & ideo iste liber erit pars librorum de generatione, & corruptione, non libri Meteororum, sicut in libris de generatione, & corruptione declarat, quod quatuor qualitates primæ sunt, ex quarum combinatione quatuor elementa resultant: ideo sequitur quòd qualitatum quædam actiuæ, quædam passiuæ sunt. Sed errat Alexander, quia Aristoteles non declarauit effectus qualitatum primarum nisi, ut ex ipsis generantur mixta perfecta simularia. quod maxime, uerbis quarti huius expressit, & cum iam declarauerit causam generationis partium simularium in genere, sequitur declarare hanc etiã in specie. uerba autem Philosophi in calce libri, hæc sunt.

Quoniam igitur habemus cuius generis unumquodque homeomerorum sit accipiendum secundum unumquodque quid est, ut quid est sanguis, aut caro, aut sperma, & aliorum unumquodque: sic enim scimus unumquodque propter quid, & quid est si materiam aut rationem habeamus: maxime autem cum ambo & unde sit principium motus: manifestis autem his similiter anameomera speculari oportebit, & tandem ex his constituta, ut hominem, plantam, & alia talia.

Ideo est tertia expositio Olympiodori, & Auerrões insequitur Olympiodorum hic, & in proemio huius libri, dicit quòd intentio Aristotelis in hoc libro nõ est declarare effectus qualitatum primarum, sed est declarare causas generationis omnium mixtorum perfectorum simularium: quia mixta perfecta sunt duplicia simularia, ac dissimularia, non de dissimularibus intendit agere, quia spectant ad libros de animalibus: sed de simularibus quæ duplicia sunt inanimata, quæ intra terram ut plurimum, fiunt ueluti metalla & animata. nam cum in libris de generatione egerit de generatione mixtorum imperfectorum: deinde de generatione mixtorum perfectorum, quæ inanimata sunt, egerit in calce tertij Meteor. sequitur agendum de generatione mixtorum perfectorum simularium, quæ animata sunt, ut sanguis, caro, neruus, os, in animali. cortex in planta. sed quia conueniebant mixta simularia perfecta, animata & inanimata; quoniam communiter dicuntur mixta perfecta: ideo Aristoteles prius à communiore exorsus explicat causas generationis mixtorum simularium simpliciter, antequam agat de generatione mixtorum animatorum & inanimatorum; non ita fecit de partibus dissimularibus, quia omne mixtum dissimulare unius generis est, quia omne mixtum dissimulare animatum est patet, quia omne mixtum dissimulare organicum est, omne organicum animatum, quod patet ex definitione data in secundo de anima: dicit ergo quòd hic intendit declarare causas mixtorum perfectorum simularium: de inanimatis egerit in calce tertij, in hoc uniuersaliter de mixtis perfectis simularibus animatis & inanimatis, & hæc est intentio secundum Olympiodorum sumpta ex uerbis Aristo. in fine huius quarti.

De secundo quem nam locum obtineat iste liber inter libros naturalis philosophiæ, Alexander, Ammonius dicunt duo, quòd liber est Aristotelis, non tamen decimus Meteor. secundo quòd iungi debet libris de Generatione & corruptione Aristot. eandem opinionem secutus est Ammonius, primo quòd debeat adscribi libris de generatione probatur, quia incipit ab ijs quæ declarata sunt in libro secundo de generatione & corruptione. nam cum ibi dixisset, quod quatuor sunt qualitates primæ à quibus nominantur quatuor elementa; & quòd istarum qualitatum duæ sunt actiuæ, ut calidum & frigidum; duæ passiuæ ut humidum & siccum; hic consequenter specificat & dicit, quòd uidendum est à nobis, quæ sint opera & effectus harum qualitatum primarum tam actiuarum, quam passiuarum & quæ sunt opera actiua actiuarum, & quæ passiuæ passiuarum; & ideo iste liber debet annecti libris de Generatione & corruptione, quia dicit Aristo. quòd debemus uidere nunc quæ sint operationes qualitatum primarum, & propterea debet annecti lib. de generatione & corruptione. Tum secundo dicit Ammonius, quia nisi iste liber conduceretur lib. de Generatione & corruptione, tunc diuulsi & dissecti erunt libri naturalis Philosophiæ Aristo. & sic discretam erit oratio Aristo. quia cum in secundo de generatione, & corruptione egerit de elementis

ris quatenus elementa sunt, idest quatenus sunt principia mixti, quia elementa ut elementa
 sunt, sunt principia mixti, & elementati. & quia non sunt principia mixti & elementati nisi
 mediantibus quatuor primis qualitatibus, ex actione & passione, quarum fit temperamē-
 tum, & complexio, quæ est terminus mixtis ipsarum primarum qualitatatum, & mixtionis re-
 sultatæ ab illis, etsi sic est. cum ergo Aristot. in lib. de Generatione egerit de elemētis qua-
 tenus elementa, & ibi de his fecerit longum sermonem, ut. s. sunt principia mixti & elemē-
 ta, non sunt principia mixti nisi ratione mutuæ actionis & passionis qualitatatum primarum,
 & sic quatenus simul agunt & operantur, & quia in isto quarto libro egit de effectibus &
 operationibus illarum primarum qualitatatum resultantium ex actione & passione illarum; er-
 go debet sermo huius libri continuari sermoni libri de generatione & corruptione, aliter
 inquit Ammonius diuulsa & discreta erit oratio Aristot. de generatione & corruptione, &
 consequenter erunt dissecti libri naturalis philosophiæ Aristot. Quòd autem ille liber non
 sit x. Meteor. probatur primo quia quæ hic declarantur minimam habent affinitatem cum
 Met. quæ in lib. Met. tractantur, quia quæ quæruntur in lib. Met. eorum generatio de-
 pendet ex duplici halitu. Sed quæ hic declarantur. s. in isto quarto libro non sunt ex dupli-
 ci halitu, quia generalis intentio huius libri est circa generationem mixtorum perfectorū
 similium tam animatorum, quam inanimatorum in uniuersali. quæ generatio non fit ex
 illo duplici halitu, quia mixta perfecta animata similia non pendent ex duplici halitu; er-
 go minimam habent affinitatem cum Meteorologicis. Tum secundo & fortius, quia Aristot.
 in proœmio huius lib. Met. agens catalogum eorum quæ declarantur in lib. Meteo. nullo
 modo meminit, nec proponit ea quæ declarantur in isto libro, sed tantum numerat ea quæ
 declarantur in tribus primis libris prælectis; ergo iste non est pars Met. quia si esset pars eo-
 rum, ibi expressisset Aristot. quod tamen non facit; ergo. Et sic Alexander & Ammonius di-
 cunt, quòd iste quartus liber non est pars Met. sed est annectendus lib. de generatione &
 corruptione, & addit Ammonius, quòd non tantum iste quartus liber debet annecti lib.
 de Generatione & corruptione, sed etiam finis tertij libri debet illi annecti, in quo fit men-
 tio de generatione fossilium & Metallorum: non autem debet dici pars Meteor. & hæc
 addit Ammonius ultra ea, quæ dicit Alexander, ut inquit Olympiodorus. Sed Domini ista
 opinio quicquid dicat, uana est, & falsa, & uos eritis iudices, & nolo ut credatis mihi, sed ra-
 tionibus meis, & nō auctoritati. & primo quia Aristot. ubique inscribit hunc librū quartū Me-
 teorologicorum, & apud omnes Græcos inuenitur, & etiam ipsi fatentur; ergo falsa est opi-
 nio Alexandri, & Ammonij, quia ex inscriptione spectat ad Meteor. aut descriptio Aristot.
 erit falsa, & tamen ab omnibus acceptatur ista inscriptio; tum secundo arguo ratione insol-
 ubili, quia si iste liber non est pars libri Meteor. sed debet annecti lib. de generatione &
 corruptione, ergo cum ille liber de generatione & corruptione præcedat libris Met. &
 iste quartus liber & finis tertij sunt partes lib. de Generatione & corruptione; per se ergo
 finis, & iste quartus liber præcederent libros Meteo. quod tamen falsum est. & contra Ari-
 stotelem in fine huius quarti, ubi continuans hunc quartum librum Meteo. nō continuat
 ipsum ad librum Met. sed ad librum de animalibus & plantis; ergo non sunt finis tertij, &
 iste quartus annectendus lib. de Generatione & corruptione. Secundo & fortius, quia or-
 do librorum Aristot. sequitur ordinem naturæ: non enim ordinauit Aristot. libros suos ad li-
 bitum, sed ordine naturæ; & ideo rationabiliter philosophi debent facere, & maxime in-
 ter alios facit Aristot. de eius mirabili ordine semper miror, & ideo de necessitate semper de-
 bet philosophus sequi ordinem naturæ ita quòd liber physicorum ita est primus in ordine
 naturæ inter libros philosophiæ naturalis; quòd non potest esse secundus, & ita liber de
 celo est secundus quòd non potest esse primus nec tertius; & ita de alijs. ergo qualis est or-
 do naturæ in rebus naturalibus, talis debet esse ordo librorum. ergo cum Aristot. in lib. de
 generatione & corruptione egerit de generatione absolute & generaliter, & egerit etiam
 ibi de generatione corporum simplicium, idest elementorum ut elementa sunt, consequens
 erat ei agere de mixtis de necessitate. & quia mixta erant duplicia, quædam perfecta quæ-
 dam imperfecta, & imperfecta sunt simpliciora; ergo priora; ergo de necessitate ordine natu-
 ræ sequitur quòd postquam egit de generatione corporum simplicium debet agere de ge-
 neratione

natione mixtorum imperfectorum, de quibus egit in primis tribus libris Meteororum, in quibus agit de mixtis imperfectis. & quia postquam egit de mixtis imperfectis debuit agere de mixtis perfectis, ideo in fine tertij & in isto quarto prius agetur de perfectis mixtis: sed in natura mixta imperfecta sunt priora, quàm mixta perfecta, & in tribus primis libris Meteo. egit de generatione mixtorum perfectorum. ergo de necessitate sequitur, quòd iste liber non potest præcedere tres libros Meteororum, in quibus agitur de mixtis imperfectis, cum in isto quarto agatur de perfectis mixtis, & mixta imperfecta sunt priora in natura, quàm perfecta. ergo non potest iste quartus liber præcedere illis tribus Meteororum: sed illos debet de necessitate insequi. ergo finis tertij & iste quartus non possunt annecti libro de generatione & corruptione, quia sic præcederet libros Meteororum. ergo non possunt annecti lib. de generatione. Tertio additur quia sequeretur quòd secundum Alexandrum non tantum quartus liber deberet annecti libris de Generatione, sed etiam deberet præcedere librum de generatione & corruptione, quod ostendo: dicit Olympiodorus, quia in lib. de generatione & corruptione sermo habetur ab Aristotele de elementis, quæ sunt generabilia & corruptibilia secundum partes, quia secundum totum non corrumpuntur: & duo sunt generabilia & corruptibilia, quia in lib. de coelo & mundo agit de illis ut sunt æterna & incorruptibilia, & ut sunt partes essentielles mundi, & dico quòd sunt æterna & incorruptibilia. s. secundum totum: sed elementa prius sunt passibilia & agentia quàm generabilia & corruptibilia, & in isto quarto libro agit de elementis quatenus agentia sunt & passibilia. ergo iste liber quartus scilicet Meteororum debet precedere librum de generatione & corruptione, & non debet sequi illum, quia prius elementa in generabilia, & incorruptibilia sunt, quàm sint generabilia, & corruptibilia. et liber de coelo præcedit librum de generatione, & corruptione, & elementa ut sunt passibilia & agibilia præcedunt illa, ut sunt generabilia & corruptibilia. ergo iste liber quartus, in quo agit de elementis, ut sunt agibilia, & passibilia, debet præcedere librum de generatione, & corruptione, in quo de illis agitur ut sunt generabilia, & corruptibilia: quia non sunt generabilia, & corruptibilia nisi ut sunt actiua & passiuua, ergo. Quarto arguitur quia falsum est etiam dictum Ammonij, quòd finis huius tertij non sit Met. sed etiam debeat annecti lib. de generatione & corruptione, quia agit ibi Aristo. de generatione fossilium, & metallorum, ut constant ex duplici halitu, sed omnis generatio quæ fit ex duplici halitu spectat ad librum Met. ergo illa pars manifestè spectat ad lib. Met. ergo non debet annecti lib. de generatione, & corruptione, ut uoluit Ammonius: & ideo aliter dicunt alij, ut Sueff. & Pompon. qui dicunt quòd reuera iste liber non est pars Meteorologica, ut recte inquit Alex. in hoc, sed discordant ab Alexandro, quia dicunt, quòd iste liber non debet annecti libris de generatione, & corruptione, sed est liber seiunctus, nulli parti annexus, & dicunt, ut uidentur argumenta superius facta contra Alexandrum, quòd debet seorsum situari, & interponi inter librum Mete. & librum de partibus Animalium ita, quòd debet sequi librum Met. & præcedere librum de Animalibus & de plantis. & ideo uolunt quòd non sit annectendus lib. de Generatione & corruptione, sed quòd sit liber seorsum nulli annectendus, sed locandus post lib. Mete. & ante librum de animalibus, & de plantis, & ideo Arist. in fine huius libri ordinat hunc librum ad librum de animalibus & plantis, non potest iste liber annecti lib. de generatione sicut dicit Alexander: quia deberet præordinari libro Meteo. & non libro de animalibus, ut facit Arist. & sic dicunt quòd liber iste est seorsum locandus, & nulli annectendus &c. Sed huic opinioni obstat, quia ubique Aristo. citat hunc librum, & uocat quartum Meteo. & inscribit ipsum, ut patet in titulo apud omnes Græcos, lib. Meteo. ergo aut falsa est inscriptio Aristotelis, aut isti errant. sed aliqui eorum respondent huic dubio, & dicunt quòd incompleta est illa inscriptio, quia Aristo. non appellat hunc librum, librum Meteo. sed debet inscriptio sic stare. Incipit quartus liber Meteo. aut mixtorum perfectorum similium, &c. aut & secundo dicunt, quòd forte est hoc, quia antiqui locant hanc partem de generatione mixtorum perfectorum similium sub parte Meteorologica, & ideo Aristo. etiam eos secutus inscripsit hunc librum quartum Meteor. licet reuera non sit quartum Meteor. sed insequitur antiquos in hoc, & sic bifariam soluitur. Sed Domini quòd dicunt, falsum est, & primo

primo quod primo dicunt, est falsum. s. quod incōpleta est inscriptio huius libri, quia Arist. ubique appellat hunc quartum librum, quartum Meteor. & nunquam ipsum appellat librū de Generatione mixtorum similarium perfectorum. Sed appellasset ubique uel aliquando (si esset ut isti dicunt) librum hunc librum de generatione mixtorum perfectorum similarium, quod tamen nunquam fecit. quod etiam dicunt, quod Arist. in hoc secutus fuit antiquos, qui hunc librum continuarunt cum libris meteorologicis, & falsum est, & fictitium, quia quæro unde habent ipsi hoc, quod antiqui clauderent istam partem sub Met. fingunt enim sibi hoc; nullibi inuenietis hoc, quod antiqui acceperint istam partem, quæ est de generatione mixtorum perfectorum similarium sub meteorologicis, & quod non sit pars Meteorologica, & quod Arist. sequens antiquos ita etiam inscripserit hunc librum. s. quartum Meteor. & sic remanet ratio in robore suo quod non est, ut Alexander dicit, addendus lib. de Generatione, neque est liber seorsum, ut dicunt isti.

Quærebatur secundo quem nam locum obtineat iste liber quartus Meteor. inter partes philosophiæ naturalis, & recitavi uobis duos modos dicendi. Primus fuit Alexandri, qui dicebat, quod iste liber quartus non est liber Meteor. sed debet annecti & ascribi libro de generatione. & corruptione. & hoc idem dicebat Ammonius. & adduxi quatuor rationes eorum; & demum reieci istam opinionem, & demonstraui contra eam, quod nullo modo potest defendi ista opinio, & ideo fuit secūda opinio quod iste liber quartus nō sit pars libri de generatione, & corruptione, neque Meteor. sed sit seorsum liber intermedius inter librum Meteor. & librum de animalibus & plantis; & sic non debet annecti lib. de Generatione, & corruptione, ut dicit Alex. & reieci istā opinionē quæ etiā dicebat, quod debebat inscribi liber de mixtis perfectis similaribus; & eā reieci quod Arist. ubique nominat hunc librum quartum Meteor. & ideo fuit quartus modus dicendi Olympiodori, quod iste liber est pars Meteor. & est ultima pars Meteor. & hoc est, quia cum primo in lib. de generatione & corruptione egerit de generatione & corruptione uniuersali, & secundo etiam in secundo de generatione & corruptione egerit de generatione & corruptione elementorum in speciali, & postea de mixtis imperfectis; tertio loco, & in primis tribus lib. Met. in quibus egit de generatione mixtorum imperfectorum, & in calce tertij aggressus est de generatione mixtorum perfectorum, quæ intra terrā fiunt ex duplici halitu: & quia mixta perfecta sunt duplicia, quædam animata, quædam inanimata, quæ ut plurimum generantur intra terram, & de mixtis perfectis inanimatis, quæ fiunt intra terram egit in fine tertij libri: ideo postea debebat agere de mixtis perfectis animatis, de quibus habendus est sermo in libro de Animalibus & in lib. de plantis; & quia mixta perfecta tam animata, quàm inanimata continentur in hoc genere. s. quod ambo sunt mixta perfecta, & habent partes similes: ideo prius uniuersaliter agendum est de generatione mixtorum perfectorum similarium, tam animatorum, quàm inanimatorum, de quibus agitur in libro quarto in uniuersali, quia semper cognitio partium debet uniuersalem præcedere. & ideo Arist. in isto quarto libro debet tradere sermonem uniuersalem de generatione mixtorum perfectorum similarium tam animatorum, quàm inanimatorum, & dicendum de mixtis perfectis animatis dissimilaribus in particularibus libris de animalibus & plantis, in quibus specialiter fit sermo mixtorum perfectorum dissimilarium animatorum, ut patet ex uerbis Arist. in fine huius quarti, ubi dicit, quod quoniam egimus de generatione mixtorum perfectorum similarium in uniuersali, nunc agendum est de ijs, quæ ex istis componuntur de partibus dissimilaribus & de toto corpore, & ideo iste quartus liber cōnumeratur inter libros Meteor. quia cum egisset de mixtis inanimatis similaribus, quæ intra terram generantur in uniuersali, ideo ut compleat illam partem, scilicet de mixtis perfectis similaribus, quia conueniunt in hoc genere mixta perfecta similia animata, & inanimata, scilicet quod omnia sunt mixta perfecta similia; ideo ut compleant illam partem, scilicet quæ est de mixtis perfectis similaribus, quæ communicant in illo genere, agit de mixtis perfectis similiaribus in uniuersali tam animatorum, quàm inanimatorum, quia conueniunt in hoc genere, quod omnia sunt mixta perfecta similia, & ideo resolute dico secundum Olympiodorum, istum quartum librum esse partem lib. Meteor. & debet locari post tertium librum

Meteor. quia inquit agitur de generatione in uniuersali mixtorum perfectorum tam anima-
 torum, quam inanimatorum similarium, & ideo sustinendo hunc modum dicendi Olympio-
 dori, respondeo ad rationes in oppositum Alexandri & Ammonij. Ex primo de primo
 ipsius Alexandri, cum arguit quod iste liber est pars libri de generatione, quia Aristo. con-
 tinuat istum librum cum iis, quæ declarantur in lib. de generatione & corruptione, quia
 ibi dixit quod quatuor sunt qualitates primæ, quarum duæ sunt actiuæ, duæ uerò passiuæ:
 hic autem exponit, quæ actiuæ, quæ passiuæ, & qui sint effectus istarum. ergo iste quartus de-
 bet annecti, & continuari lib. de generatione & corruptione, dico quod ista non cogit, ne-
 que ex hac ratione dicendum est, quod Aristo. continuet istum librum cum lib. de genera-
 tione, & corruptione, quia Aristo. accepit ea, quæ declarata sunt ibi tanquam suppositio-
 nes, & utitur illis, quæ ibi declarantur, tanquam suppositionibus in isto libro, sicut sæpe fe-
 cit Arist. quia multoties accipit declarata alibi ueluti suppositiones in alio libro, & ita facit
 hic, quia accipit, ut suppositiones aliqua declarata in lib. de generatione & corruptione,
 ut quod illæ qualitates primæ sunt quatuor: duæ actiuæ, & duæ passiuæ, &c. De alio quod
 addebat Ammonius, quia nisi iste liber continuaretur lib. de generatione & corrupt. tunc
 interfecta erunt quæ explicantur in lib. de generatione, & sic dissectæ erunt etiã partes phi-
 losophiæ naturalis, & probabat, quia in secundo de generatione & corruptione agit Ari-
 stot. de elementis prout elementa sunt, idest ut sunt partes integrales mixtorum; & ut re-
 feruntur ad mixtum, sed mixta non erunt ex elementis, nisi ex actione & passione qualita-
 tum primarum inuicem, quarum duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ: hæc autem ostendit nobis
 Arist. in hoc libro, scilicet quomodo duæ passiuæ qualitates sint, & duæ actiuæ, & quomo-
 do ex earum passione, & actione resultat mixtum, quia mixtum non erit nisi ex actione, &
 passione qualitatum primarum, quod hic declarat. ergo hic declaratur quomodo elementa
 sunt elementa. ergo iste liber continuatur de necessitate cum lib. de generatione, & corru-
 ptione, aliter ille liber esset dissectus. quia si ibi est sermo de elementis prout sunt ele-
 menta, debet ergo ibi etiam declarare quomodo elementa sint elementa, & quomodo
 conueniant in mixto, quod non fieret in lib. de generatione & corruptione, si iste liber nõ
 continuaretur illi, & sic etiam ultima pars libri tertii meteororum debet continuari cū lib.
 de generatione, & corruptione, ut supra diximus, aliter illi libri essent dissecti, si interpone-
 retur alius liber, quia interrumpetur illa continuitas, quia debet declarare quomodo ele-
 menta coniungantur in mixto &c. Sed hæc ratio Ammonii uana est, quia cū dicimus, quod
 elementa prout elementa sunt, cõnumerantur in lib. de generatione & corruptione, uerū
 est: prout autem sunt partes simplices uniuersi, & substantiæ simplices cõnumerantur in lib.
 de coelo, & mundo, & ideo in lib. de generatione, & corruptione considerantur, ut partes
 mixti. & cum dicimus, quod elementa non sunt elementa nisi quatenus habent qualitates
 primas, ex quarum mutua actione, & passione resultat mixtum, quia mixtum non resul-
 tat ex elementis, nisi quatenus habent qualitates primas agentes, & patientes inuicem, ue-
 rum dicit, & cum subiungit, sed hoc declaratur in isto quarto libro: ergo &c. dico quod
 etiam istud declaratur in lib. de generatione, & corruptione quod elementa quatenus ele-
 menta sunt, habent qualitates primas, & ex earum actione, & passione resultat mixtum, &
 hoc ibi in uniuersali, hic uero tantum declarat Aristot. quomodo elementa ut elementa
 sunt, sunt partes mixti similis, cuius generatio fit ex eorum mutua actione, & passione, &
 per congelationem, quæ mixta similia fiunt à calido, & frigido, & sic non agit hic de ele-
 mentis, quatenus sunt partes mixti absolute: sed de mixti perfecti similis generatione hic
 agitur, & sic nihil contra nos, quia sic nõ erunt dissecti illi libri de generatione, quia iste est
 diuersus tractatus ab illis. De tertio quia argumentabatur Alexander quod iste liber nul-
 lam habet affinitatem cum lib. Meteor. quia quæ spectabant ad librum Meteor. sunt illa,
 quæ fiunt ex duplici halitu, sed partes animalium, & plantarum non fiunt ex duplici hali-
 tu, ergo non spectant ad hunc librum, ergo nullam habent affinitatem cum libris Meteor.
 ergo non est pars Meteor. quia partes similes non fiunt ex duplici halitu, sed ex coagu-
 latione, & concoctione ut diximus. Et addebat Ammonius ad argumentum quod Arist.
 in proemio huius libri numerat ea, quæ pertractantur & spectant ad librum Meteor. non
 numerat

numerat ea, de quibus agitur in isto quarto libro, sed numerat ea tantum, quæ tractantur in primis tribus libris Meteor. ergo signum est, quod iste quartus liber non est Met. & dico ad hoc domini, ut saepe dicit Linconiensis in primo Posteriorum, quod aliquando aliqua pars est elementalis alicui libro, & aliquando aliqua pars accidentalis alicui libro, & ad complementum, quia Aristo. aliquando addit aliquas partes, quæ faciunt ad complementum totius libri, quæ partes non sunt essentialis, nec principales illius libri, ut multa addit Aristo. in lib. Posteriorum, quæ non sunt essentialia illi libro, ut secundum caput, & ibi bene notat Linconiensis, & alibi in lib. Posteriorum, quia multoties Linconiensis dicit, quod hæc pars est essentialis pars libri, & aliquando dicit, hæc pars non est essentialis, sed ad complementum, & bene esse libri, non tamen de essentia libri, & uerum dicit &c. sic etiam dico ego hic ad propositum, quod iste quartus liber est pars Meteor. sed non est pars principalis, & essentialis eius, sed potius est ad complementum libri Meteor. & dico causam, quia intentio Aristotelis in lib. Meteor. est declarare ea, quæ fiunt in sublimi ex duplici halitu, & quia mineralia fiunt ex duplici halitu, ideo Aristoteles in fine tertij libri egit de mineralibus, scilicet de generatione metallorum, & fossilium, quia in hoc habent conformitatem cum Meteoris ipsa fossilia, & metalla quæ fiunt ex duplici halitu: postea uero quia Aristoteles erat nobis declaraturus generationem partium Plantarum, & animalium, quæ sunt mixta perfecta similia, & mixta intra terram, scilicet mineralia ipsa, sunt etiam mixta perfecta similia, & in hoc assimilatur partibus plantarum, & animalium: quia etiam sunt mixta perfecta. & ideo propter hanc conformitatem, quam habent simul, fuit necesse Aristo. ex quo omnia mixta perfecta similia, scilicet mineralia, & partes plantarum & animalium conueniunt in hoc genere communi; agere de causis generationis mixtorum similiarum in uniuersali, & in communi antequam aggrediatur particularem sermonem de causis generationis mixtorum similiarum, & in speciali de causis generationis partium animalis, & Plantarum, & deinde in speciali de partibus dissimilaribus, & de mixto perfecto dissimilari, ut de plantis, & animalibus, & huiusmodi. & quia in isto quarto lib. agit de generatione mixtorum perfectorum & similiarum, quæ communicant in genere illo cum mineralibus, de quibus egit in fine tertij Meteor. ideo iste quartus annectitur illi tertio quoquomodo, scilicet indirecte, & ut complementum illius sermonis in fine tertij libri, non tamen tanquam principalis pars, & essentialis ipsorum Meteor. sed quia complet illam partem præcedentem, & ideo Aristo. inscribit istum librum quartum Meteororum, quia est tanquam complementum, & tanquam pars accidentalis libri Meteororum, & illius partis, quæ traditur in fine tertij libri, & ideo Aristo. non numerauit in proœmio, quæ hic traduntur, quia ea, quæ hic traduntur, non sunt essentialia Meteora, sed ut complementum eius, & iste est artificialis, & mirabilis ordo ipsius Aristotelis. Sed uos dicetis contra, quia hic est dubitatio, nam Aristoteles non seruat ordinem doctrinæ, quia Aristo. ubique clamat, quod uniuersalia, & uniuersalium cognitio debet præcedere ordine doctrinæ minus uniuersalia, & Posteriora natura: sed in isto quarto libro traditur generalis, & uniuersalis cognitio generationis mixtorum similiarum, quæ comprehendit inanimata, & metalla, & fossilia, & animalia, ut partes plantarum, & animalium. & in fine tertij de causis mixtorum perfectorum similiarum inanimatorum tantum, quia de generatione fossilium, & metallorum &c. ergo Aristoteles præposuit sermonem particularium, & minus uniuersalium sermoni uniuersalium: quæ cognitio est generis, & illa speciei. ergo Aristo. peruertit ordinem doctrinæ, dubitatur secundo, quia Aristo. postquam in fine tertij declarauit generationem fossilium, & metallorum dixit, specialis uero declaratio de unaquaque specie metallorum perficietur alibi, & in particularibus libris, ut in libro de metallis, quem nos non habemus ab Aristotele, sed à Theophrasto, ut dicit ibi Alexander, & ideo quæritur, dato quòd ille liber de uniuersalibus haberetur ab Aristotele, in quo loco debet reponi? dicas quòd non debet poni post librum tertium Meteor. & ante quartum hunc, quia ibi in tertio libro agit generatim de generatione metallorum &c. Si sic contra, quia erit dubitatio: nam cum in illo libro de metallis debeat tradi notitia specialis de metallis, & in isto quarto agit in uniuersali de generatione omnium mixtorum perfectorum similiarum; ergo iste liber debet præcedere

cedere illum, quia aliter cognitio specialis, & spec. præcederet generalem, & uniuersalem cognitionem, de qua agitur in isto quarto libro, cuius oppositum ubique dixit Aristo. quia semper uniuersalia debent particularia præcedere. si uero dicas, quòd est ponendus post hunc librum quartum, contra, quia tunc sequeretur quod Aristo. male ordinasset hunc librum quartum ad librum de partibus animalium: sed debuit ordinare ipsum ad librum de metallis, & non ad librum de animalibus, & plantis. cuius tamen oppositum dixit Aristoteles in fine huius quarti, ubi dicit quòd, cum egerimus de partibus similaribus, agendum erit de dissimilaribus, ut egit in libro de Partibus animalium, & plantis: ergo male ordinatur &c. Ad primum cum dicis quod ordine doctrinæ cognitio uniuersalis præcedit particularem, sed cognitio, quæ habetur in isto quarto libro, est uniuersalis, quia est tam mixtorum similarium animatorum, quàm inanimatorum, & in tertio est specialis, quia de mixtis perfectis similaribus inanimatis, quæ intra terram fiunt tantum traditur cognitio: ergo iste quartus præcedere debet finem tertii &c. Dico quod peruertit aliquando Aristoteles ordinem doctrinæ propter commodiorem doctrinam, quemadmodum diximus de libro de animalibus, & de libro plantarum; ubi ordine naturæ & ordine doctrinæ liber de plantis debet præcedere librum de animalibus, sicut optime probauit Auerr. in primo huius. & ideo ordinauit, quòd liber de Plantis præcederet, & male, quia nesciebat soluere hoc argumentum: quia licet plantæ debeant præcedere ut simpliciore, tamen propter commodiorem doctrinam, quia ex partibus animalium innotescunt nobis partes plantarum, liber Plantarum debet sequi librum de animalibus, licet Plantæ simpliciore, quia tantum uegetabilem facultatem includunt, & Arist. præuertit ordinem propter commodiorem doctrinam, ut etiam omnes expositores Græci faciunt; licet Auerroes oppositum teneat, & errat; quia liber de animalibus debet præcedere librum de plantis, quia plantarum partes innotescunt ex partibus animalium. peruertit ergo Aristoteles ordinem doctrinæ, aliquando propter commodiorem doctrinam; & ita etiam facit Arist. hoc in casu, quia postquam in libris tribus declarauit, & egit de eis, quæ fiunt in sublimi ex duplici halitu, & in fine tertij; postea egit de fossilibus, & metallis pro ut fiunt ex duplici habitu intra terram, quæ spectant ad met. & quia illa erant mixta perfecta similaria, quæ communicant in generatione cum mixtis perfectis similaribus, quæ supra terram fiunt tam animatis quàm inanimatis, quia omnia sunt mixta perfecta similaria, & agit in fine tertij de illis mixtis perfectis similaribus, quæ intra terram in particulari; ideo ut compleret totam cognitionem omnium mixtorum perfectorum similarium, quæ imperfecta erat, fecit hunc librum quartum; in quo loco habetur cognitio generationis mixtorum perfectorum omnium similarium in uniuersali, scilicet tam animatorum, quàm inanimatorum. & ideo ad commodiorem doctrinam præposuit cognitionem partium similarium mixtorum perfectorum in specie cognitioni uniuersali eorum, quia si statum postquam egit de eis, quæ fiunt in sublimi ex duplici halitu, dixisset de ijs, quæ fiunt sic in uniuersali, non esset ita clara, & commoda. De secundo quòd dicis; dato quòd detur ab Aristotele liber de metallis, dico quòd debet sequi immediate hunc quartum librum. ergo iste quartus liber non ordinabitur ad librum de partibus, & ad librum de plantis, ut uult Aristoteles in fine huius. Dico quòd ordinatur ad illos non immediate, sed mediante illo libro de metallis; quia cum egit Arist. de causis generationis partium similarium in uniuersali; & in genere tam animatorum quàm inanimatorum, sequitur de causis mixtorum similarium in speciali, scilicet de mineralibus: & ideo post hunc quartum sequitur de metallis, & deinde de partibus animalium, & de plantis. Tertia dubitatio principalis est de utilitate huius libri: dico quòd utilitas huius libri est duplex, una essentialis, & alia accidentalis. essentialis utilitas etiam est duplex, & una dico quòd est eadem cum utilitate, quæ est totius philosophiæ naturalis, quia est pars naturalis philosophiæ, & utilitas partis est eadem cum utilitate totius. quæ autem sit utilitas naturalis philosophiæ, non repeto, quia aliàs dictum fuit. secunda essentialis & principalis huius libri est generalis cognitio mixtorum perfectorum similarium in uniuersali; accidentalis etiam utilitas est multiplex & multorum, quia est utilis philosopho, & est utilis medico, quia agitur de concoctione & inconcoctione, & coagulatione, & putrefactione: quorum scientia est etiam utilis

lis medico, quia multa hauriunt medici ex isto libro, & sic etiam est utilis medico ualde. Quarta dubitatio principalis est de diuisione huius libri; dico, quòd liber iste diuiditur in quatuor partes principales, ut dicit Ammonius; in prima docet Aristoteles, quòd sunt quatuor qualitates primæ, duæ actiuæ, & duæ passiuæ. in secunda parte docet Aristoteles actiones illarum qualitatum. s. quidnam agant qualitates primæ actiuæ, quidve passiuæ; & dicit, quòd actiuæ agunt concoctionem, & incôcoctionē, & sic decoquant; & dicit, quòd coctio est quædam operatio calidi, & incoctio est operatio frigidi: & coctio, & etiam incoctio habent plures species sub se: quia coctio habet tres species quæ sunt pepansis, ephesis, & optesis, & inconcoctio habet etiam tres alias species contrarias illis quæ sunt omotes mopansis, & stateusis. de quibus agitur in libro isto, ut infra uidebimus, & declarabimus, & passiones etiam qualitatum passiuarum, in tertia parte ostendit Arist. quæ nam sint qualitates actiuæ. & quæ passiuæ & opera istarum qualitatum. in quarta parte docet nos regulas generales quomodo distinguemus mixta, quæ generantur à calido, & mixta, quæ generantur à frigido: quia quæ generantur à calido, soluuntur à frigido, & quæ generantur à frigido soluuntur à calido. hæc hæctenus de prælibandis.

TEXTVS PRIMVS.

20 **Q**uoniam autem quatuor determinatæ sunt causæ elementorum: harum autem secundum coniugationes & elementa quatuor accidit esse: quarum duæ quidem actiuæ caliditas, & frigiditas, duæ autem passiuæ siccitas, & humiditas. Fides autem horum ex inductione. Videntur enim in omnibus caliditas quidem, & frigiditas terminantes, & copulantes, & transmutantes & ea, quæ eiusdem generis, & ea, quæ non eiusdem generis, & humectantes, & exsiccantes, & indurantes, & mollificantes. Sicca autem, & humida terminata, & alias dictas passiones patientia, & ipsa secundum se, & quæcunque communia ex ambobus corpora constant. Adhuc autem ex rationibus palam est, quibus definimus naturas ipsorum. Calidum enim & Frigidum, ut actiuæ dicimus. concretium enim sicut actiuum aliquid est. Humidum autem, & Siccum passiuæ. Facile terminabile enim, & difficile terminabile, eò quòd patitur aliquid natura ipsorum, dicitur. Quòd igitur hæc quidem actiuæ sunt, hæc autem passiuæ, manifestum est.

30 **Q**uia Philolophus vult docere, quæ nam sint qualitates primæ, & quot; quarum duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ, quibus specificantur, & numerantur elementa, quia ex numero qualitatum primarum specificatur numerus elementorum; & debemus dicere quæ nam sint actiones earum, & quæ passiones, scilicet quæ sunt actiuarum actiones, & quæ passiuarum passiones, & dico actiones, & passiones in genere, & etiã in specie, ut quæ sint actiones qualitatum in genere, & quæ in specie, & quæ differentia, quæ sunt species, & sic etiam de passiuis: dicit, quòd elementa specificantur à qualitatibus primis. sed dices, quomodo elementa specificantur per istas qualitates primas, quia non uidetur uerum, quia substantiæ non specificantur ab accidentibus, sed elementa sunt substantiæ, & qualitates sunt differentia, & accidentia, quomodo ergo specificantur à qualitatibus primis? dico ut
40 dicit Ioannes Grammaticus in secundo de generatione, & corruptione, quòd, si considerantur elementa, ut sunt substantiæ, sic non specificantur ab istis qualitatibus primis: si autem considerantur elementa, prout sunt elementa, & prout ex eis oriuntur mixta, sic ista elementa specificantur à primis qualitatibus: quia ut sic istæ quatuor qualitates sunt differentia, elementorum specificæ, quia elementa prout elementa, sunt partes mixti, sed substantiæ non sunt partes mixti, nec ex ipsis oriuntur mixta nisi actione mutua, & passione qualitatum primarum, & elementorum: sed elementa non habent mutuam actionem, & passionem nisi ex qualitatibus primis, quia ut sic agunt, & patiuntur, ergo, ut sic possunt specificari elementa, scilicet ut elementa, & ut partes mixti ab ipsis qualitatibus primis specificantur, & numerantur; hæc uerba dupliciter possunt exponi. primo modo quòd numerantur elementa à quatuor qualitatibus primis, aut quia ut sunt
50 quatuor qualitates primæ, ita sunt quatuor elementa, ita quòd unicuique elementorum insit una quatuor qualitatum primarum: quia cum sint quatuor qualitates primæ elementa
ex his

ex his numerantur. secundo potest exponi, ut dixit Ari. in secundo de generatione, & corru-
 ptione, quòd elemēta numerātur à quatuor qualitatibus primis, quia cum quatuor sint qua-
 litates primæ ergo sex modis possunt combinari: quarum cōbinationū quatuor erūt utiles
 & duæ inutiles, & ex illis utilibus numerantur elementa, quia quodlibet elementum
 habet duas qualitates, ergo habet unam combinationem qualitatū, & combinatio-
 nes utiles sunt quatuor, quia qualitates quatuor modis possunt combinari; utilia ergo
 quatuor sunt elementa, quia ex sex combinationibus duæ sunt impossibiles, quia combi-
 nantur contraria, reliquæ uero sunt possibiles, ergo sunt quatuor. quia ergo sunt tantum
 quatuor combinationes utiles qualitatū primarum, & unicuique elemento conuenit
 una combinatio utilis qualitatū primarum, & possibiles combinationes sunt tantum qua-
 tuor, ergo tantum quatuor sunt elementa. ergo elementa numerantur à qualitatibus pri-
 mis, & notate quòd usque ibi (determinatis autem his) debent legi uerba textus suspēsiuè.

Dicebamus quòd Arist. ostensurus nobis generationem mixtorum perfectorum simila-
 riū repetit quæ declarat in secundo de generatione & corruptione, & illis utitur ut supposi-
 tionibus. hīc dixit ergo quòd, cum quatuor sint qualitates primæ quibus specificantur ele-
 menta, & numerantur, & cum duæ istarum qualitatū sint actiuæ, & duæ passiuæ: ideo scru-
 tandum est à nobis in præsentī loco, quæ nam sint operationes harum qualitatū, ut quæ
 nam sint illæ actiones actiuarum, incipiendo à genericis actionibus usque ad species specia-
 lissimas, idest usque ad proprias species, & qualitatū passiuarum passiuas operationes,
 id est usque etiam ad species specialissimas, & ut dixi, omnia hæc dicta sunt in lib. de gene-
 ratione, & corruptione. quia ergo dixit, quòd harum quatuor qualitatū duæ sunt actiuæ,
 & duæ passiuæ, nunc iterum ostendit hoc reassumens ea, quæ in lib. de generatione, & cor-
 ruptione dicta sunt, scilicet quòd calidum, & frigidum sunt actiua: humidum, & siccum sunt
 passiuæ; & hoc dupliciter probat. primò enim probat hoc inductione, & primò quòd calidi,
 & frigidi sit agere inducendo, tria opera ipsarum, & dicit, quòd hoc uidebimus primò quòd
 calidum & frigidum sunt actiua inducendo tria opera: calidum & frigidū terminant, uniūt,
 & transmutant: è contra uero passiuæ, ut humidum, & siccum, terminantur, uniuntur, & trā-
 mutantur. sed transmutare, & unire, & terminare sunt opera actiua, & actiones, ergo illarū
 opera sunt actionis: terminari uero transmutari, & uniri sunt passiones: ergo earum opera
 sunt passiuæ; ergo istæ qualitates sunt passiuæ; de ratione debemus declarare utrunque; quia
 assumptum habet duas partes, & primò debemus probare, quòd calidum, & frigidum ter-
 minant: & dicit primò, calidum, & frigidum terminant, idest dant propriam figuram, & ter-
 minum rei, quæ res terminatur termino proprio, quia non alieno termino, & quia res non
 amplius fluit, sed consistit, sicut album ouī cum calore consistit, & non amplius fluit, sed
 proprio termino terminatur, eodē modo calor etiā condensat, ut cū calore cōdensatur mel,
 & sic frigidum condensat lutum, & terminat, & etiam congelat, atque non permittens iam
 fluere amplius, nec amplius terminari termino alieno, sed dant consistentiam propriam in
 subiecto; ergo calidum, & frigidum indifferenter uniunt, sed terminant, quia dant pro-
 priam consistentiam rei, quia non permittunt amplius fluere, & alieno termino terminari,
 sed calidum, & frigidum diuersimode terminant, & uniunt. uerbi gratia quia calidum ter-
 minat, & unit homogeneous: segregat uerò heterogeneous, ut si sit simul unitum aurum, &
 argentum; calidum unit aurum, & disgregat ab argento, quia congregat partes auri simul,
 & partes argenti, & sic disgregat aurum ab argento quia sunt heterogeneous. frigidum etiam
 unit, alio tamē modo, quia indifferenter unit, quia unit corpora eiusdem, & alterius nature.
 uerbi gratia frigidum unit lutum, & paleas simul, quæ sunt diuersæ nature, & etiam conge-
 lat, & unit aquam, & sic tam quæ sunt eiusdem nature, quàm quæ diuersarū naturarū, indif-
 ferenter frigidum unit: calidum autem unit homogeneous, & quæ sunt eiusdem nature, cali-
 dum & frigidum transmutant, quia calidum & frigidum humectant, & exsiccant, item red-
 dunt corpus molle, & densum calidum enim humectat reuocando humidum intrinsecum
 ad se &c. quia metalla liquefcunt ab igne, & etiam ab aere, ita calidum etiam exsiccat hoc
 modo quia calor ignis, & solis exsiccant lutum; ergo calidum non solum humectat, sed etiā
 exsiccat indifferenter, & sic etiam frigidum eodem modo humectat, quia prohibet humi-
 dum

dum resolui recludendo ipsam interius, ne euanescat, & ita humectat partes interiores, & etiam ipsum frigus humectat, & etiam exsiccat comprimendo humiditatem, ut comprimit lutum, illud exsiccat, comprimendo partes humidas, ut patet in forti hyeme exprimendo partes humidas à luto: Iterum cum calidum & frigidum humectat, & exsiccat eodem modo indifferenter calidum, & frigidum reddunt corpus durius, & mollius, quia sicut indifferenter exsiccant, & humectant, ita indifferenter reddunt corpus molle, & durum, quia cum humectant, reddunt corpus molle, cum uero exsiccant, reddunt corpus durum, & diuersimode ignis humectat & exsiccat, quia exsiccando redditur corpus durius, & grauius, & humectando reddit corpus mollius; & sic etiam de frigore est dicendum. & sic ostensa est prima pars assumpti, scilicet quòd ex quatuor qualitatibus primis duæ sunt actiuæ, quia uniuntur, terminantur, & transmutantur, & ista omnia sunt agere, ergo sunt qualitates actiuæ: & aliam partem assumpti, scilicet quòd duæ aliæ qualitates sint passiuæ, quia uniuntur, terminantur, & transmutantur. probat etiam Aristoteles quòd humidum terminatur, quia humidum sui natura fluit, & calido terminatur, & quomodo à calido terminatur? quia à calido accipit uerum terminum, & non amplius fluit, & etiam unitur humidum in partibus suis, & etiam transmutatur, quia exsiccat: illud enim humidum euanescit actione caloris, & sic siccescit, ergo etiam transmutatur. ergo operatio humidi est passiuæ. ergo duæ aliæ qualitates sunt passiuæ; ergo patet qualiter ex quatuor qualitatibus primis duæ sunt actiuæ, scilicet calidum & frigidum, & duæ passiuæ, .s. humidum & siccum, quia opera calidi, & frigidi sunt actiuæ: opera uero humidi, & sicci sunt passiuæ. Secundum Aristot. ostendit hoc ex descriptione harum qualitatuum primarum, quia si describimus calorem, dicimus quòd calor est passio, seu qualitas uniens corpora homogenea, seu eiusdem naturæ, disgregans, & separans corpora heterogenea, seu diuersarum naturarum, ut aurum à plumbo, & huiusmodi: frigus uero est passio, seu qualitas indifferenter uniens corpora homogenea, & etherogenea, ut aquam & terram seorsum, aut aquam, & terram mixtim, ut dixi de luto, & palca, cum congelantur in gleba terræ; siccum autem describitur quòd est illud, quod facillime termino proprio constat: difficulter uero termino alieno, è contra uero humidum est, quod facillime terminatur termino alieno, difficulter uero termino proprio, siccum autem, ut puta lapis, facillime terminatur in termino proprio, & figura propria, difficulter uero termino alieno, quia lapis non terminatur figura continentis, sed proprio termino. è contra uero humidum, ut aqua facillime terminatur termino alieno, & difficulter termino proprio, quia fluit aqua, & facillime terminatur termino contingentis. difficulter uero termino proprio, ergo si sic est, terminari, & uniri sunt passiones, & humidum, & siccum describuntur per terminari; ergo describuntur per passionem; ergo sunt passiuæ, & calor, & frigus describuntur per unire, terminare, transmutare, & ista sunt actiones; ergo describuntur per agere. ergo istæ duæ qualitates sunt actiuæ, humidum uero, & siccum sunt passiuæ, quia describuntur per facillime, & difficillime terminari. ergo probatum dicit Aristot. ex operationibus illarum tum ex illarum descriptionibus, quod duæ harum sunt passiuæ, & duæ actiuæ, fides ergo inquit Aristot. habetur ex inductione, tum ex descriptione, lego uerba, (nunc autem) in omnibus subiectis, id est in omnibus qualitatibus passiuis, quæ patiuntur, permutantur, & terminantur, quia dixit, quod passiuæ qualitates terminantur, dicit, quod possunt sumi bifariam istæ qualitates primo ut sunt in simplici elemento, secundo ut sunt in mixto, & ideo dicit uel secundum se id est in simplici elemento, uel non in simplici, sed in mixto, semper est eadem ratio, & quia istæ qualitates, scilicet humidum, & siccum, quæ terminantur, & uniuntur dupliciter, possunt accipi primo secundum se, id est pro ut sunt qualitates in simplici elemento, uel non, ut sunt qualitates simplicis elementi, sed ut sunt in mixto; & quomodo cunque accipiuntur istæ qualitates, dicit Aristot. uel secundum se, id est ut sunt in simplici elemento, uel ut in mixto, semper habent istas tres passionem, scilicet quòd terminantur, & uniuntur, & transmutantur; & notate, quia hoc dictum Aristotelis est difficilimum, & multas habet difficultates, ut infra dicam in dubiis. facio uos attentos. Determinatis autem his, suspensiuæ hucusque sunt legenda uerba Aristotelis, & hic ponit uerbum principale, & de his erunt dubitationes, quia difficile est id, quod dicit Aristot. dicit ergo. Determinatis autem his, scilicet

scilicet quod sunt quatuor qualitates, & quod duæ sunt actiuæ & duæ passiuæ, dicendum est à nobis, s. in sequentibus, quæ sunt passiones passiuarū, & quæ sunt actiones actiuarum, & in his descēdemus usq; ad spēs specialissimas, & debemus hæc uerba (usq; ad spēs specialissimas) addere oībus qualitatibus, tã actiuis quàm passiuis, quia descēdimus, & in actionibus actiuarū, & in passionibus passiuarū, usq; ad spēs specialissimas, & istud est uerbū principale . . . accipiendū est a nobis. s. sed hic sunt plures dubitationes in dictis Arist. quas etiã in secūdo de generatione explicauimus; & primò dubitatur, quia dicit, quòd quatuor sunt qualitates primæ, quarum duæ sunt actiuæ, scilicet calidum, & frigidum: & duæ passiuæ, humidum, & siccum. & primò dubitatur, quia qualitates primæ non uidētur, esse quatuor an qualitates primæ: sint quatuor, immo uidetur tantum una prima qualitas, quæ prima qualitas est qualitas primi corporis, & simplicissimi in natura, sed primum corpus in natura, & simplex est corpus cœleste, cuius corporis prima qualitas est lux, quia tantum ei primo competit; ergo tantum lux est prima qualitas, & non alia; ergo una tantum prima qualitas, & non alia, ergo non quatuor. tum quia decimo metaphisices textu septimo dictum est, quòd in unoquoque genere datur unum primum, & una prima passio seu species, quæ est metrum, et mensura omnium aliorum, sed omnes primæ qualitates sunt eiusdem generis; ergo debet esse natura una, quæ sit ut metrum, & mensura aliarum; & penes cuius accessum & secessum mensurentur aliæ; ergo non erunt quatuor primæ qualitates, sed tantum una, puta calor: & sic hæc qualitas crit, ut metrum aliarum, tum quia ex Aristotele in secundo de generatione actiuum est prius passiuo natura, quia agens est prius natura patiente; ergo qualitates actiuæ sunt priores passiuis, ergo tantum duæ qualitates actiuæ erunt primæ qualitates; ergo non sunt quatuor, sed tantum duæ, scilicet actiuæ quæ sunt calor & frigus. etiam dubitatur de secundo dicto Aristotelis, quia dicit, quòd calidum, & frigidum sunt qualitates actiuæ: humidum uero, & siccum sunt passiuæ. modo hoc non uidetur uerum, quia sicut calidū agit in frigidum, & corrumpit illud, ita etiam è contra humidum agit in siccum, & è contra; & sicut calidum agit in humidum, ita patitur ab humido, & sic de alijs; ergo ita humidum, & siccum sunt actiuæ qualitates, sicut calidum, et frigidum; patet, quia sicci est exsiccare, et humidi humectare; sed exsiccare, & humectare sunt actiones, ergo etiam humidū, & siccum sunt actiones; ergo omnes primæ qualitates sunt actiuæ. ergo non tantum caliditas, et frigiditas etc. De primo cum dicis, quòd tantum prima qualitas est primi corporis, et simplicis, sed primum corpus est ipsum cœlum: ergo qualitas cœli tantum est prima, et hæc qualitas est lux; ergo tantum lux est prima qualitas. dico, ut dicit Alexander, quod reuera ita est, quòd absolute loquendo prima qualitas est tantum corporis simplicis, et est lux ipsa, et ista est corporis simplicis, & æterni: istæ autem qualitates, quas dicit Aristoteles esse primas, sunt corporum corruptibilium primæ, & ideo non simpliciter primæ: lux uero est prima qualitas simpliciter, quia competit primo corpori sensibili. frigiditas uero, et caliditas, et aliæ sunt primæ qualitates nō simpliciter, sed primæ qualitates conuenientes corpori corruptibili. De secundo, quia unius generis est tantum una prima qualitas: dico quòd reuera si comparentur inuicem istæ qualitates et respectu unius generis, sic tantū est una prima: eius uero accessu, et recessu, mensurantur aliæ qualitates, ut puta erit ipsa caliditas: frigiditas uero quia propinquior est caliditati, quàm aliæ erit prior, et perfectior alijs; si uero non comparētur inuicē, et respectu unius generis, sed ad alias qualitates tangibiles, ut ad durum, et ad molle, et huiusmodi, et ad asperum, et lene, sic dicuntur primæ qualitates, quia nascuntur aliæ ex his, ut durum a sicco, et molle ab humido, et sicut separatae sunt istæ qualitates, quia aliæ nascuntur ex his, et isto modo intelligit Aristot. de secundo principali, quia ita agit humidum in siccum corrumpendo ipsum, sicut calidum in frigidum, et è contra. respondent Gentil. et Marsilius hic, et in secundo de generatione, et concedunt, quòd reuera omnes istæ qualitates sunt inuicem actiuæ, et passiuæ, sed, quia minoris sunt actiuitatis, et imperfectius agunt, quàm illæ, ideo appellat illas passiuas respectu aliarum, non quòd non agant, sed quia minus agunt: immo etiam addunt, quod sicut illæ duæ actiuæ fortius agunt, et maioris sunt actionis, ita sunt minoris resistentiæ, ita quòd calor, si magis agit, tamen minus resistit: ipsum uero frigidum, si minus agit, tamē magis resistit calori; et sic

& sic de aliis, sed hæc expositio nihil ualet, quia Aristot. ex descriptionibus earum probat, quod illæ duæ sunt tantum actiuæ, & istæ duæ sunt tantum passiuæ, & probat quod illæ terminant, & uniunt, & transmutant, & istæ duæ terminantur, uniuntur, & transmutantur, ita quòd illæ definiuntur per agere, & illæ passiuæ per pati. ergo illæ duæ tantum sunt actiuæ, & istæ duæ passiuæ tantum. nò dicit Arist. quod illæ magis sunt actiuæ, & istæ sunt magis passiuæ. Tum etiam quia quo ad id, quod dicunt, quod calor, & frigus quanto magis sunt actiuæ, & maioris actiuitatis, tanto sunt minoris resistentiæ, contra, quia in hoc sibi ipsis aduersantur, quia si sunt minimæ resistentiæ ergo facilius patiuntur, si facilius patiuntur ergo sunt magis passiuæ ergo dicuntur magis passiuæ, quàm istæ aliæ: quod est contra ipsos, quia dicunt, quòd sunt maximæ actionis, & maxime patiuntur. si maxime patiuntur ergo sunt magis passiuæ, quàm istæ, quia si minus resistunt, ergo facilius patiuntur, ergo sunt magis passiuæ, & ideo Ioannes Grammaticus secundo de generatione, & corruptione, & Auerroes hic aliter dicunt, quod istæ quatuor qualitates bifariam comparari possunt. primo generationi elementorum, & sic omnes sunt actiuæ, & omnes passiuæ, quia calidum, & frigidum, humidum, & siccum omnes agunt: nam si ignis transmutat rem in sui naturam, quomodo transmutat? non enim calore, quia etiam aer habet calorem, in quo non contrariatur igni, ergo transmutat per siccitatem, quia siccitas ignis agit in humorem aeris transmutando ipsum, & è contra si ex igne fiat aer, transmutatur non caliditate, sed siccitate, quia humiditas aeris agit in siccitatem ignis, & sic transmutat ignem in sui naturam; ergo humiditas, & siccitas agunt, & sic si ex aqua fiat terra, siccitas terræ agit in humiditatem aquæ, & non sui frigiditate, quia ambo sunt frigida & sic è contra, si ex terra fiat aqua &c. & ideo omnes agunt similiter, & patiuntur &c. & possunt etiam comparari non generationi elementorum, sed mixtorum, & sic loquitur Arist. hic, & sic sunt duæ tantum actiuæ, & duæ passiuæ, quia calidum, & frigidum sunt actiuæ, & humidum, & siccum sunt passiuæ, quia mixta generantur à calido, licet aliquando à calido incipiant generari, & à frigido complentur, ut dicitur de metallis, quia caliditas inuicem commiscet elementa, & concoquit: alia fiunt à frigido, ut diximus de metallis, quorum generatio in principio est à calido, & completur à frigido: humidum uero & siccum passiuæ sunt, quia patiuntur, & commiscentur inuicem in mixto à calido, & frigido, ergo sunt passiuæ. sed uos dicetis, ista expositio obstat uerbis Aristotelis supradictis, quia dicit, quòd istæ qualitates, uel per se summuntur, uel in mixto, scilicet humiditas, & siccitas semper sunt passiuæ, ergo istæ duæ qualitates non sunt tantum passiuæ in mixto, sed etiam si sumantur respectu simplicis elementi, & ideo feci uos aduertentes, & dixi, quod illa uerba Aristotelis sunt difficilia, quia non tantum, ut in mixto sunt, dicit Arist. sed etiam ut sunt in se, uel in mixto: tum etiam fortius, quia tu non euadis, quia si debet fieri mixtio ex quatuor elementis, debet reduci omnia elementa ad temperamentum, quia si debet fieri uera mixtio, necesse est, quod resultet temperamentum & complexio, quæ est terminus mixtionis resultans ex mixtione, sed non resultat complexio, & temperamentum, nisi omnes qualitates primæ inuicem agant, & patiantur, & reducantur ad mixtionem, & hoc non fit, nisi calidum agat in frigidum remittendo ipsum, & è contra, & humidum agat in siccum, & è contra reducendo ad temperamentum: sed non reducitur humidum ad temperamentum nisi à sicco, ergo si debet reduci siccum ad temperamentum ab humido in mixto, necesse est, quod humidum agat in ipsum, & ita si humidum debet reduci ad temperamentum, necesse est, quòd siccum agat in ipsum, ergo humidum, & siccum etiam sunt actiuæ respectu mixti, ergo omnes qualitates sunt inuicem actiuæ, & passiuæ respectu mixti, ergo non tantum duæ actiuæ, ut dicit Arist. etiam respectu mixti. tertio quia calidum cū patitur, secū patitur siccum, & humidum, & sic etiā cum frigidum patitur secū patitur siccum, & humidum, ut in terra, & aqua: & calidum cum patitur humidum patitur & siccum, ut humidum in aere, & siccum in igne, ergo neq; calidum, neque frigidum contrariantur humido, & sicco; ergo calidum, neq; frigidum agunt in humidum, & siccum, quia omnis actio fit ratione contrarietatis, sed calidum non contrariatur humido, neq; sicco, & similiter frigidum non contrariatur humido, neq; sicco, quia similiter sunt compossibilia; non ergo agunt nec calidum,

dum, nec frigidum in humidum, ut siccum, si ergo debent reduci ad temperamentum, necesse est, quòd humidum agat in siccum & è contra, ergo & in mixto erunt actiua humidū, & siccum dico, ut dixi, quod de facto est uera expositio Ioannis Grammatici in secundo de generatione, & corruptione, & Auerrois hic, quòd comparando has qualitates generi mixtorum, non generi elementorum, quod duæ tantum sunt actiuæ, et duæ passiuæ, et ideo de primo cum dicebas ex uerbis Aristotelis, quod Arist. supra dixit, quod istæ qualitates sunt passiuæ, uel in se sumptæ, uel ut insunt mixto &c. dico, quòd non omnia opera sic assumpta conueniunt qualitatibus istis simplicibus, & in simplici elemento, & in mixtis, sed aliqua opera conueniunt ipsis, quia humidum, si insit simplici elemento, non congelatur à frigore, humiditas uero, quæ est in mixto congelatur à frigido, & sic non uerificatur generaliter, quia humidum non congelatur à frigido in simplici elemento, sed humidum in mixto, & calidum non congelat humidum nisi in mixto, quia non congelat humidum nisi dissoluendo partes subtiles humidiores, sed non resoluit partes subtiles, nisi sunt in mixto, sed tu dices, ò, Arist. dixit, quòd erant tres actiones & operationes unire, terminare, & transmutare, quæ non conueniunt, nisi qualitatibus actiuis, sed istæ operationes nullo pacto uidentur illis conuenire qualitatibus, nisi ut sunt in mixto, & non ut sunt in simplici elemento, quia calor ignis nunquam transmutat siccum in igne, ita quia si caliditas ignis ageret in humidum aquæ simplicis non posset unire, neq; terminare, similiter si ageret in siccum terre, non posset ipsum transmutare, & coagulare, nisi sit in mixto, non ergo conueniunt istæ passiones, neq; istæ actiones istis dictis qualitatibus, nisi accipiantur in generatione mixti, non autem ut accipiuntur in simplici elemento. quare ergo dicit Arist. passiones istas eis conuenire prout qualitates accipiuntur in mixtis &c. Dico, quòd uerū est quod in pluribus tantū, generatur istæ passiones, prout qualitates accipiuntur in mixtis, tamen aliquando etiam eis conuenire possunt in simplici elemento, & sic non omnes conueniunt, ut sunt in simplici elemento, quia humidum aquæ non coagulatur à calido ignis, sed à frigido, sed uerificatur de omnibus mixtis, & ideo dixit Arist. quòd non omnes istæ actiones conueniunt qualitatibus istis, uel per se, uel in mixto simpliciter sumptæ, sed tantum aliquæ istarum passionum, ut in pluribus uerò non conueniunt ipsis, nisi ut sunt in mixto, licet aliquando etiam conueniant in simplici elemento, sed non omnes.

De secundo tamen dicebas, quòd in generatione mixti omnes qualitates agunt similiter, & patiuntur, quia debent remitti, ex quo ex illis debet resultare temperamentum, seu complexio &c. Dico, quòd uerum est, quòd in generatione mixti ita patitur humidū à sicco, sicut calidum à frigido, & cum dicis contra, quòd sic omnes erunt actiuæ, & passiuæ, & cur dixit Arist. quòd tantum duæ actiuæ, & duæ passiuæ: dico quòd uerum est quòd omnes sunt actiuæ, & passiuæ: ò, tu ex Ioanne dicis, quòd in mixto sunt tantum duæ actiuæ, dico quòd uerum est, quòd etiam in generatione mixti omnes sunt actiuæ, & omnes sunt passiuæ, tamen propter hoc Arist. non errat, quia licet in generatione mixti adhuc humidum, & siccum actiuæ & passiuæ se habeant, sicut calidum, & frigidum, tamen, humidum et siccum non principaliter agunt, ut calidum, et frigidum, et non redeo ad primam expositionem Marsilij, et aliorum, sed dico, principaliter hoc modo, quia humidum non agit in siccum, et è contra, ut declarat illa prima expositio, sed dico, quòd humidum non agit in siccum, et è contra, nisi pro ut inuicem commiscentur, et diuiduntur in primas partes, sed non diuiduntur in primas partes, neq; inuicem commiscentur, nisi à calido, et ideo licet agant inuicem in mixtione, non habent tamen istæ qualitates passiuæ istas actiones, nisi à calido, et frigido, quæ diuidunt illa in minimas partes, quæ diuisa deinde agunt, et ideo duæ potissime, et principaliter sunt actiuæ, aliæ uero duæ non principaliter, et potissime, et hoc dicit Arist. in uerbis suis, et quod duæ tantum qualitates sunt principaliter actiuæ, aliæ uerò sunt passiuæ quia istæ omnes actiones habentur à calido, & frigido. De tertio quia omnis actio est ratione contrarietatis, ut primo de generatione, et corruptione habetur, sed calidum non contrariatur humido, neq; sicco, sed siccum compatitur utrunq; ut patet in aere, & igne, ergo non agit in ipsa corrumpendo ipsa: dico quòd uerum est, quòd per se calidum non agit in humidum, neq; in siccum, quia calor, & frigus per se

per se non agunt in humidum, & siccum, & sic in terra frigiditas non agit in siccitatem, neq; calidum aeris in humidum aeris, sed per accidens calidum, & frigidum agunt in humidum, & siccum in mixto, quia per se non contrariatur: & quomodo per accidens? ò quia diuidunt calor & frigus ipsa elementa in primas partes, & faciunt aliquas partes euanescere, & sic contrariantur, quia calor agit in humidum resoluendo partes humidiores eius, & sic etiam frigus per uiam compressionis, qua comprimit illas partes diuisas, agit in humidum, & lutum in hyeme congelatur à frigore, quia exprimit partes tenuiores humiditas remanentibus partibus crassioribus, & sic per accidens agunt in humidum, & siccum, quatenus diuidunt in paruas partes, & non per se, neq; ratione contrarietatis, sed per accidens diuidendo elementa in paruas partes; & hæc de ista lectione.

Erat dubitatio in uerbis Aristotelis, quomodo ex quatuor primis qualitatibus duæ sunt actiuæ, & due passiuæ: & quomodo omnes potentia actiuæ sint, comparando eas ad reliquas qualitates tangibiles, id est, ad eas, quæ ad sensum tactus percipiuntur: non autem comparando ipsas inuicem, sed ad durum, & molle, & ad asperum, & lene, & huiusmodi, quæ nascuntur ex eis qualitatibus, & ideo nunc est secunda dubitatio in probatione Arist. quia probauit tum inductione, tum ex descriptione ipsarum qualitatum primarum, quod duæ earum sunt actiuæ, et duæ passiuæ: quia induxit per harum actiones, et harum passiones, et descriptione, quia posuit earum descriptiones, et dixit, quod qualitates passiuæ definiuntur per pati, et per passiones, et illæ duæ actiuæ describuntur per actiones. est modo dubitatio, quia Arist. probat assumptum suum inductione, ex secundo Posteriorum, et secundo Physicorum. tertio inductio nihil probat, sed tantum confirmat prius manifestum, et notum, et id non confirmat, nisi propositio, quæ induci debet, sit uniuersalis, et in prædicatione essentiali, et per se, et non in prædicatione accidentali ex secundo Physicorum. si enim sit in prædicatione accidentali, nihil probat, ut ibi dicit Auer. et ideo dicit, quod quandoq; ad ostendendum probationem alicuius propositionis uniuersalis, inducemus plura singularia, aliquando pauciora, et quare hoc? ex hoc, quia tot debet præceptor inducere particularia, quot sufficiunt discipulo ad credendum inhæSIONem per se, et essentialem prædicati in subiecto in illa propositione, et assentiendum ueritati illius propositionis, quia omnis propositio per se supponit de omni, sicut illa de primo supponit de per se: et ideo non probantur propositiones naturales inductione, nisi quæ sunt aliquo modo manifestæ: non tamen sunt omnino notæ ex terminis, sed probantur inductione modicula; quia uult Auer. primo cœli, et est etiam propositio Aristotelis, quod propositiones habent triplicem gradum notionis: quædam enim sunt notæ ex sola terminorum cognitione, sicut axiomata, et dignitates, quibus ex simplici notione terminorum ut prædicati, et subiecti eis assentimus: quia ex eorum simplici cognitione, ut dicit Arist. primo Posteriorum, et ex his nihil facit inductio, quia principia cognoscimus in quantum terminos cognoscimus: aliæ sunt propositiones quæ sunt omnino demonstrabiles, ut quod omnis triangulus habet tres angulos: et ex his propositionibus etiam nihil facit inductio: aliæ uero sunt propositiones mediæ, quæ neq; sunt omnino demonstrabiles, neq; sunt omnino notæ, & manifestæ ex terminis eorum, sed medio modo sunt nobis notæ, et istæ sunt propositiones ad quarum notitiam utimur inductione, et hæc propositiones non possunt demonstrari. huiusmodi fuit illa propositio Aristotelis primo cœli trigesimo septimo, quod natura semper agit propter finem, et ideo inductione probauit illam Arist. quia omnia, quæ in natura agunt, propter finem agunt, et etiam quantitas, longitudo, magnitudo, profunditas non possunt demonstrari, neq; etiam ex terminis sunt notæ, et ideo inductione probantur. induct. ergo habet duas quæstiones. primo nihil probat, sed confirmat id, quod prius aliquo modo erat manifestum. secundo oportet, quod propositio, quæ debet induci, sit prædicationis essentialis ita, quod prædicatum debet esse essentialis ipsi subiecto, non autem accidentale. et cū tres, uel quatuor particulares inducuntur, infertur de omni, quod est per se, ut cū medicus inducit hanc propositionem, Omne reubarbarum purgat choleram, quia est per se. si ergo inductio nihil probat, sed confirmat, tantum inducendo propositionem cum prædicatione essentiali, ergo Arist. non habet suum intentum, si inductio non probat, quod illarum

larum sint duæ actiuæ, & duæ passiuæ, tum etiam quia hæc non est prædicatio essentialis. humidum est qualitas passiuæ, nec ista calidum & frigidum sunt actiuæ, quia non sunt prædicationes essentialis, quia humidi per se est humectare, & frigidi per se est exsiccare, modo exsiccare, & humectare non sunt passionis, sed sunt actiones; ergo humidum & siccum sunt qualitates actiuæ per se, non autem passiuæ in ista; ergo propositione humidum, & siccum sunt qualitates passiuæ, non est prædicatio essentialis; ergo non potest probari inductione. secundo principaliter dubitatur de definitionibus earum, quia dicit, quod calidum congregat homogenea; & disgregat heterogenea, frigidum uero congregat homogenea, & heterogenea: quia sexto Topicorum, omnis definitio debet dari per essentialia, & per ea, quæ per se insunt illi definito; & secundo etiam Topicorum. sed congregare homogenea per accidens inest calido, & frigido. quod ostenditur, quia ideo calidum congregat homogenea, & segregat heterogenea, quia calefacit, & calefaciendo dissoluit, & dissoluendo facit, quod illa, quæ sunt eiusdem naturæ uniuntur inuicem, quæ non sunt heterogenea seiunguntur, quia corpora heterogenea, quæ inuicem erunt commixta, seiunguntur, modo unire illa, & illa segregare est per accidens; ergo per accidens conuenit ipsi calido unire homogenea, & segregare heterogenea, & etiam frigido per accidens conuenit congregare homogenea, quia frigidum principaliter frigefacit, & frigefaciendo condensat, & condensando similiter unit, quia condensando, & comprimendo simul unit corpora heterogenea; ergo per accidens habet illam operationem, scilicet unire corpora. Tum tertio, quia utroque scilicet calido, & frigido conuenit unire homogenea, & heterogenea, ergo non tantum frigidum, ergo unire conuenit per accidens, non autem per se, quia contrariorum effectuum contrariæ debent esse causæ. sed ista opera insunt calido, & frigido; ergo non per se, sed per accidens insunt eis hæc opera, quia si causæ contrariæ sunt contrariorum effectuum per se, ut infra in textu quarto habetur, & calor, & frigus sint contraria, inuicem congregare homogenea non per se, sed per accidens eis inest. Tertio principaliter arguitur, quia istæ descriptiones cum hoc quod sunt accidentales, sunt etiam falsæ, quia dicit, quod calidum est, quod unit homogenea, & segregat heterogenea: sed hoc uideretur falsum, quia calidum non tantum unit homogenea, sed etiam unit heterogenea, quod ostendo, quia à calido fit unio mixti, quod mixtum est heterogeneum, quia in eo sunt quatuor elementa, quæ inuicem uniuntur à calido; ergo non tantum unit homogenea actio caloris, sed etiã heterogenea, tum etiã quia omnis digestio fit à calido, & digestio est commixtio perfecta humidi cum sicco, & omnis digestio est à calido, ut infra dicam; ergo calidum non tantum unit homogenea, sed etiam heterogenea: tum etiam ostendo hoc exemplo, quia ignis inuicem commiscet ceram, & picem, quæ sunt alterius naturæ. ergo calidum non tantum unit homogenea: sed etiã heterogenea; tum etiam quia aromatarii actione calidi commiscet diuersa simplicia inuicem, ergo falsa est descriptio sumpta ab Aristotele, quod calidum uniat homogenea, & segreget heterogenea; tum etiam falsa est descriptio ipsius frigidi; quam assignauit Arist. scilicet quod indifferenter unit heterogenea, & homogenea: quia frigidum etiam seiungit heterogenea; quia secundo de generatione animalium dicit Arist. quod semen humidum expositum uehementi frigido liquefit à frigore, quia dissoluit calorem innatum ab illo, & disiungit, ergo seiungit calidum innatum à materia illa aquosa, & relinquit illam materiam aquosam tantum; ergo falsa est descriptio ipsius frigidi: falsa est etiam definitio sicci, quia dicit, quod siccum est, quod facile terminatur termino proprio. difficile uero termino alieno: sed contra, quia puluis, & arena siccissima sunt, & tamen facillimè terminantur termino alieno, ut figura uasis continentis; ergo falsa est definitio sicci, quod difficile terminetur termino alieno. tum etiam de igne quid dicemus, qui tamè est siccissimus in natura, & tamen facillimè terminatur termino alieno, ut figura fornacis; ergo corpus siccum facile terminatur termino alieno, & figura aliena &c.

Dico ad ista de primo cum dicis, quia inductio nihil probat, uerum est, & est dictum Aristotelis secundo Posteriorum: sed confirmat ea, quæ aliquo modo manifesta sunt, ut est illa propositio, Omne agens naturale agit propter finem, quæ inductione confirmatur, quia non potest demonstrari, neque omnino ex terminis nota est, & sic concedo quod hæc ratio

tio Aristotelis non probat omnino, quod, scilicet quatuor qualitatum duæ sunt actiua, & duæ passivæ, sed aliquo modo probat, & est probatio topica, & confirmat ipsam Arist. quam hæc propositio sit manifesta, scilicet quod calidum & frigidum sint actiue qualitates, & humidum & siccum sint passivæ comparando istas qualitates respectu generationis mixtorum, & ideo, ut declaretur aliquo modo illa propositio, utitur inductione, & sic est dialectica probatio, quæ inducit ut confirmet, quia non omnino ignotæ sunt istæ propositiones; de secundo quia inductio non debet accipi nisi in propositionibus utilibus, quæ habent prædicata essentialia, sed in ista propositione non est prædicatio essentialis, quia in humido, & sicco eorum prædicationes sunt accidentales, quod sunt actiua, quia humidum agit & etiã siccum; dico reuera quod in ista propositione; humidum, & siccum sunt qualitates passivæ; est prædicatio essentialis si comparantur respectu generationis mixtorum, quia sic ex istis qualitatibus primis duæ sunt actiua, & duæ passivæ, si uero considerentur in se, & absolute, sic omnes sunt actiua quia ut sic sunt qualitates simplices, & ut sunt qualitates simplices, omnes sunt actiua, ut supra dixi, quia omnes primæ qualitates absolute sunt actiua, si considerentur in generatione simplicis elementi, tamẽ respectu generationis mixti hæc prædicatio est essentialis, humidum et siccum sunt qualitates passivæ: de alio quia unire homogenea per accidens competit calido, et frigido, ergo definitiones illæ non sunt ueræ: dico, quod reuera istæ descriptiones non sunt ueræ definitiones, sed sunt descriptiones datæ ex terminis notioribus, quæ sunt sumptæ penes opera, quæ accidentaliter insunt eis, nobis tamen sunt notiora, quia calidum non per se, sed per accidens segregat heterogenea, et unit homogenea, et ista etiam frigidum unit heterogenea, per accidens, quia calidum calefaciendo dissolvit, et sic segregat heterogenea, frigidum uero condensando unit, et ideo per accidens, non autem per se conuenit ipsis congregare, et disgregare, sed addis illas descriptiones, non esse ueras definitiones, sed falsas; nego, quia ex quo calidum non tantum unit homogenea, sed etiam heterogenea ut patet in generatione mixti, in quo calor unit heterogenea, quia unit elementa, et etiã unit ceram et picem; et in digestionem, quæ ununtur actione ignis, dico quod uerum est. ò, quid ergo dicit Aristot. qui in hoc seiungit calidum à frigido, quia calidum seiungit heterogenea frigidum uerò unit heterogenea, dico quod uerum est, calidum etiam aliquando unit heterogenea, et frigidum etiam, ut dixi. quod ergo dicit Arist. dico, quod Arist. accipit operationes harum qualitatum, quæ frequentiores sunt, et quæ ut in pluribus sunt, et quia calidum frequẽtius unit homogenea, quàm heterogenea, et frigidum ut in pluribus heterogenea, et homogenea, et calidum ut in pluribus seiungit heterogenea: ideo Arist. descripsit illas per has operationes, licet etiam ignis uniat heterogenea, tamẽ ut plurimum homogenea unit, et heterogenea segregat, et ideo Arist. describit istas qualitates per operationes, quæ sunt manifestiores, et quæ ut plurimum insunt eis, neque sunt ueræ definitiones, sed descriptiones, & ideo non sunt datæ per essentialia, sed per accidentalia opera, &c. De secundo de frigido quod etiam seiungit heterogenea, ut etiam calidum, ut dicit Aristot. de semine humido exposito frigori, quod liquefit, & partem humidiores fluunt euanescentibus terrestrioribus, dico quod hoc per accidens fit à cõtinente. quoniam, scilicet facit euanescere in tantum calorem existentem semini, & spiritibus intus existentes, qui sui natura leues sunt, & euaporant, quibus euanescentibus remanet illa materia liquida, & ita liquefit semen, quod prius erat conglobatum à calore illo innato in existente in illa materia, sed hoc est per accidens, & ideo per accidens conuenit frigidum de alio de sicco quod male describitur, quia puluis, & arena siccissima sunt, & tamen facillime figurantur figura continentis; ergo descriptio sicci falsa est: hic Domini sunt duæ responsiones, prima quod uerum est, quod ista corpora facillime terminantur termino alieno, nõ tamen ratione siccitatis: sed ratione diuisionis, quia diuisa sunt in minutas, & paruas partes, ideo accidit eis, ut facillime terminentur termino continentis; aliter respondet Ioãnes Grammaticus in secundo de generatione, & corruptione, qui dicit, quod ista corpora. scilicet puluis, & arena siccissima sunt, & cum dicis, facillime terminantur termino alieno, dicit ipse, quod non est uerum, quod consistunt termino alieno, sed consistunt termino proprio, quia projecta ista in terra non fluunt sicut aqua, sed consistunt in cumulum, & propria consisten-

tia terminantur propter siccitatem, & sic uerum dicit Aristo. quod difficillime terminatur termino alieno, & sicci uera est descriptio. De alio de igne & fornace, quod terminatur facillime figura fornacis, dico quod hoc per accidens conuenit ignis, & non ratione siccitatis, sed per accidens ex sui leuitate, quia cum sit leuis intendit sursum ascendere, & cum sursum ascendit, inuenit impedimentum, scilicet coelum, & figuram furni: & ab eo impeditur, & quia impeditur, quod non potest facere uia recta, facit uia obliqua: & ideo quia non potest sursum ascendere propter impedimentum, complet illum motum motu laterali, & in gyrum, & ideo causatur motus in gyrum, & figuratur figura fornacis, & sic eo modo, quo potest complet suum effectum, & ideo hoc per accidens conuenit ipsi igni, scilicet quod figuratur figura continentis, scilicet fornacis, quia impeditur ab opere suo.

Ultimo dubitatur, quia dictum est, quod harum quatuor qualitatum primarum duae sunt actiuae, & duae passiuae, est dubitatio, an illae qualitates actiuae sint aequaliter actiuae, & passiuae aequaliter passiuae, & sic etiam euertitur alia opinio, nunquid omnes harum qualitatum tantae sint actionis, quantae resistentiae, & e contra, puta cum ignis sit tantae resistentiae, quantae actiuitatis; de primo cum quaerebatur, an illae qualitates actiuae sint aequaliter actiuae, & passiuae aequaliter passiuae: dico, quod calor, & frigus sunt qualitates actiuae; & cum dicis, nunquid aequaliter actiuae, dico, quod minime, & ostendo hoc ex natura rei, quia actio sequitur perfectionem rei, & quia calor est perfectior, quam frigus, ideo est magis actiuus, ut patet experientia, quia si approximemus manum igni, & aquae, calor ignis magis agit, quam frigiditas aquae; & sic etiam de humido; & sicco, quia siccum, ut dicit etiam Simplicius, est minus passiuum, quam humidum, quia facilius permutatur humidum in siccum, quam e contra; ergo magis passiuua qualitas est humiditas, quam siccitas, & ideo est una magis passiuua, & alia magis actiua.

De secundo an unaquaque harum qualitatum sit tantae actionis, quantae resistentiae, uerbi gratia nunquid calor sit tantae actionis, quantae resistentiae, & e contra in hoc dubio laborant medici; & latini calculatores fecerunt libros, & Albertus, Marsilius, & Paulus Venetus in secundo de generatione, & corruptione, multa imaginati sunt, & tandem dicunt, quod istae qualitates primae non sunt tantae resistentiae, quantae sunt actionis, quia calor est maximae actionis, & minimae resistentiae. e contra uero siccitas est maximae resistentiae & minimae actionis; quia minus agit, quam resistit: calor enim, dicunt, maxime patitur inter omnes qualitates a suo contrario, e contra siccitas, sicut difficillime patitur ab humido, ita est minimae actionis; & probatur hoc experientia, quia humidum approximatum sicco, minime agit in siccum; tum etiam quia nisi ita esset, non possemus tueri, & reddere causas quomodo inter qualitates in generatione mixti sit actio cum reactione, quia ibi sicut calidum agit in frigidum, ita frigidum reagit in calidum: & non, ut dicit Auerr. per aliam qualitatem, ut dicemus: quia si ignis agit in aqua repatitur ab ea per frigidum, & sic de alijs, quia inter contraria est actio in repassione, & ista est mens Aristotelis, neque alio modo potest esse mixtio, quia a quo calor ignis reducetur ad temperiem, nisi a suo contrario? & ideo tertio Physicorum habetur quod omne agens in agendo repatitur a suo contrario, & tunc arguunt sic, si qualitates, ut puta calor esset tantae resistentiae, quantae actionis, cum calor agit in frigidum, & superat ipsum in actione, etiam superaret ipsum in resistentia, & sic calor non posset pati a frigore, & sic non esset reactio, & ideo dicunt, quod si est reactio, est quia calor, sicut est maximae actionis, ita est minimae resistentiae: puta si calor sit actionis, ut lex, frigus erit ut quinque, & calor si erit resistentiae ut duo, frigus uero erit, ut tria, & ita frigus superabit calorem in resistentia, sicut superat in actione, & ita seruabitur reactio; sed contra hanc determinationem arguunt aliqui, & recte, ut calculator in tractatu de reactione, & Antisber, & Ioannes Martianus in tractatu de reactione. secundo arguo quia omnis qualitas prima est simplex, calor est qualitas prima: ergo simplex; ergo secundum se tota agit, & secundum se tota resistit, quia in alio sui agit, & in alio sui resistit, tunc non esset qualitas simplex, sed composita: ergo si se tota agit, & se tota repatitur, tantae erit actionis, quantae resistentiae. Secundo quia dicis, quod calor est maioris actionis, quam resistentiae, contra, quia calor non minus intendit sui conseruationem, & resistit, ut se conseruet principaliter uel

uel ad minus non minus principaliter, quia oē agens naturale non minus intendit sui conseruationem, quàm generationem. sui similis ergo oportet, quòd resistat contrario; ergo non minus resistit, quàm agit, quia non minus intendit conseruationem sui in natura, quàm generationem sui similis; ergo non minus resistit, quàm agit; ergo hæ qualitates tantæ sunt resistentiæ, quãtæ actionis, & è cõtra. unde sic arguere, qualitas ut puta calor ex hoc quòd intendit sui conseruationem, resistit contrario: corrumpenti ex hoc uerò quia producit sibi similem in specie, agit; ergo non minus resistit, quàm agat, quia non minus intendit sui conseruationem, quàm generationem sui similis; ergo quælibet qualitas prima est tantæ actionis, quantæ resistentiæ, & è contra: hoc uerum est meo iudicio, & hæc opinio est uera, & ad illam rationem, quam opinio illa adduxit de actione, & reactione, cum dixit, quòd si istæ qualitates tantum habent resistentiæ, quantum actiuitatis, tunc non daretur mixtio, dico, ut aliàs dixi, & dicam in loco proprio in materia de reactione, quòd non propter hoc debet tolli actio, & reactio, etiam si qualitates primæ sunt tantæ resistentiæ, quantæ actionis, & è contra; quia cum toto hoc est actio cum reactione, quia etiam æquale agit in æquale, quando, scilicet totum agit in partem, ut quando totus ignis agit in partem, ut quando totus ignis agit in partem aquæ, quia licet aqua sit æqualis potentiæ aliquando cum igne, tamen totus ignis est potentior, & fortior parte ipsius aquæ: & deinde aqua tota agit in partem ignis, quia non totus ignis resistit, sicut agit, sed pars eius nec tota aqua resistit, sed pars eius, licet tota agat, & sic licet tota aqua agat in ignem tamē fit actio, quia totus ignis non agit in totam aquam, sed in partem eius, & sic resistit ei secundum partem tantum, & sic propter argumentum istorum non tollitur actio cum reactione, neque ut seruetur actio, debet dici, quòd quanto qualitas una est maioris actionis, tanto est minoris resistentiæ, quia alio modo seruetur reactio.

TEXTVS SECVNDVS.

Determinatis autem his, sumendum utique erit operationes ipsorum, quibus operantur actiua, & passiuorum species. Primo igitur uniuersaliter simplex generatio, & naturalis transmutatio harum uirtutum est opus, & opposita corruptio secundum naturam. Hæ igitur plantis insunt, et animalibus, & partibus ipsorum. Est autem simplex, & naturalis generatio transmutatio ab his uirtutibus, cum habeant rationem ex subiecta materia unicuique naturæ. hæ autem sunt dictæ uirtutes passiuæ. Generat autem calidum, & frigidum, dominantia materiæ: cum autem non dominantur, secundum partem quidem inquinatio, & inconcoctio fit.

Primo quidem igitur uniuersaliter simplex generatio, cum dixisset Aristo. quòd quatuor erant qualitates primæ, quarum duæ erant actiuæ, & duæ passiuæ, ostensurus erat effectus earum, scilicet quæ essent actiones actiuarum, & quæ passionibus passiuarum: & declarauit, quòd calidum, & frigidum erant actiuæ, & humidum, & siccum passiuæ; ideo nunc consequenter uult declarare, quæ nam sint actiones qualitatum actiuarum, & quæ passionibus passiuarum, & dicit, quòd tres sunt actiones qualitatum actiuarum. prima est simplex generatio: secunda est naturalis permutatio: tertia est corruptio secundum naturam maxime opposita generationi simplici; de prima dicit, quòd simplex generatio est actio harum uirtutum actiuarum, scilicet calidi, & frigidi, & ideo subiungit quòd ista sunt opera harum qualitatum quæ animantibus, & plantis, & earum partibus per has qualitates insunt: & ideo insunt eis hæc tria opera, scilicet generatio, & naturalis transmutatio, & corruptio; & dicit generatio simplex, dicit Ioannes: quia per generationem simplicem intelligit Aristo. generationem substantialem, & ita semper Aristo. intelligit per generationem simplicem generationem substantialem, ut in libro de generatione, & corruptione diximus. & signum generationem substantialem, quia generatio substantialis exprimitur nomine simplici; quia dicimus Socrates huius est, quia generatio substantialis generatur, & sic simpliciter probata generatione intelligimus de ipsa substantia: si uerò dicimus Socrates fit albus, uel niger, uel calidus, dicitur quòd Socrates fit albus, uel calidus, uel permutatur in album, uel quòd generatur albedo in eo, non

non autē tunc dicitur fit simpliciter Socrates; generatio igitur secundum quid, non sic simpliciter dicitur & simplici nomine, sed hoc fit; tum etiam quia in simplici generatione generatur ens simpliciter, in generatione uero secundum quid generatur ens per accidens, & hoc uerum est de generatione in mixtis, non autem de omni generatione simplici, sed tantum mixti, in quo operantur istę primę qualitates omnes, quia generatio substantialis est duplex, una est in simplicibus elementis, & de ista non loquitur Aristot. quia ad istam non operantur omnes quatuor qualitates primę: alia est generatio simplex substantialis, quę est generatio mixti, in qua operantur, omnes quatuor qualitates primę, & de ista loquitur Aristot. hic, & sic simplex generatio mixti est illa, in qua sunt omnes primę qualitates, & cui attribuuntur omnes, scilicet actiuę, & etiam passiuę, quia generatio substantialis fit à calido, & à frigido actiuę: ab humido uero, & sicco passiuę, & tunc Aristot. ultra addit secundam actionem, dicens quod secunda actio qualitatum actiuarum est naturalis permutatio, quę est auctio, & diminutio, & concoctio in uiuentibus, quia supra declaratur ab Aristotele hic, quia Aristoteles per naturalem transmutationem hic intelligit auctioem, & concoctionem, seu digestionem uiuentis, quę fit à calido, & frigido commiscente humidū, & siccum, & hæc operatio harum qualitatum est in generatione, & tunc ultra Aristoteles ponit tertiam operationem, & dicit, quod tertia operatio actiuarum est corruptio secundum naturam opposita generi: & corruptio est duplex, una secundum naturam, & alia uiolenta, & est mors gladio illata, & de ista uiolenta non loquitur Aristot. hic, quia ista nō est opus qualitatum primarum, sed à causa extrinseca: corruptio autem secundum naturam fit ab istis qualitatum primis, non concurrente aliqua causa extrinseca, sed à qualitatum primis, & est cum qualitates primę passiuę dominantur actiuis, ut in senio, in quo dominatur siccitas: moriuntur enim homines senio, senium uero naturale est, & est, cum siccitas obtinet super frigidum, & humidum superat calidum: & ideo ista naturalis corruptio fit à qualitatum primis dominantibus passiuis super actiuas, & hæc est tertia operatio qualitatum primarum. scilicet corruptio secundum naturam, ut senium in animali, & sic tres sunt in genere operationes istarum primarum qualitatum. scilicet simplex generatio generalis naturalis permutatio ut auctio, & digestio, & coctio in iuuenibus, & corruptio secundum naturam, & per corruptionem secundum naturam intelligit illam, quę est appositam generationi simplici cum Aristot. declarauerit in generatione operationes harum qualitatum primarum, nunc specialiter, & singillatim declarat unamquamque speciem harum, & incipit à generatione simplici, scilicet à generatione substantiali mixti perfecti tam uiuentis quam non uiuentis ut plantarum, & aliorum mixtorum, ut quid est hæc generatio simplex. Duo dicit ipse, ut quod generatio simplex est permutatio, quę fit ab actiuis qualitatum in passiuis secundum determinatam proportionem super passiuas, & quod calidum, & frigidum agunt proportionabiliter in humidum, & siccum, & quomodo proportionabiliter? itaq; sic debet esse proportio, quod scilicet actiuę simpliciter ualeant superare passiuas: nam si aliquantulum, & non omnino, & simpliciter, superarent, tunc non fieret generatio, sed quia debiliter superant, fieret molinsis, quę est diminuta coctio, & sic molinsis est diminuta elixatio, cum elixatur caro in olla, si imperfecte elixatur, fit molinsis, & quare est imperfecta illa elixatio? quia calor non debite operatur super humidum, puta carnis, quia non est debite calida illa aqua quę debet elixare, & ideo fit molinsis, quę est species imperfectę coctionis, quę potius est non coctio, quam coctio, cum non bene elixatur caro, & ideo simpliciter qualitates actiuę debent superare passiuas, quia aliter non fieret generatio simpliciter, sed diminuta, & imperfecta coctio, id est illa imperfecta elixatio, quę dicitur molinsis, & ideo dicit Aristoteles, quod generatio simplex est cum qualitates actiuę agunt in passiuas, & obtinent secundam determinatam proportionem, id est perfecte, & simpliciter obtinent super passiuas: & quod dixit de elixatione, dicatis de affatione; & ultra dicit, quod fit generatio simplex secundum quod qualitates actiuę secundum proportionem quandam superant passiuas, & quę est illa proportio? est illa proportio actiuarum super passiuas, quę requiritur secundum exigentiam formę generandę, quia si debet congenerari planta, requiritur una proportio qualitatum actiuarum super passiuas, & alia proportio requiritur qualitatum actiuarum, si debet generari

rari animal, quia aliter planta exposcit dominium qualitatum actiuarum super passiuas, aliter animal. proportio nãq; illa sumitur à forma producenda, & ideo dicit, quòd generatio simplex est, cum qualitates actiuæ superant passiuas secundum determinatam proportionem. & quæ nam est ista proportio determinata. proportio determinata est secundum existentiam formæ generandæ ut diximus in Planta, & animali, & in parte mixti inanimati, & sic dicatis de alijs. lego uerba, Hæ igitur plantis insunt, & animalibus &c. scilicet hæ operationes, & uirtutes insunt Plantis, & animalibus, & partibus ipsorum, & ita debet legi textus. Cum habuerint rationem, idest proportionem inuicem unicuiq; naturæ, id est secundum quod requiritur pro forma generanda.

10

TEXTVS TERTIVS.

Simplici autem generationi contrarium maxime commune, putrefactio. omnis enim secundum naturam corruptio, ad hoc uia est, ut senectus, & ariditas. finis enim omnium horum marcedo: nisi aliquid uolentia corruptum fuerit natura constantium. est enim & carnem, & os, & quodcunque combussisse, quorum finis secundum naturam corruptionis putrefactio est.

Simplici autem generationi contrarium aggreditur Arist. secundum membrum, quia dixit quòd tres erant operationes in generatione scilicet simplex generatio. secunda naturalis transmutatio. tertia corruptio secundum naturam maxime opposita generationi simplici, & quò maxime opponitur, quia male exponitur à Latinorum nonnullis ideo declaro secundum Alexandrum qui dicit, quòd uult declarare quid sit ista corruptio secundum naturam Arist. quæ maxime opponitur generationi simplici, & dicit quòd ista corruptio secundum naturam est putrefactio quædam, & ideo maxime opponitur generationi simplici, & quò ualeat sequela, corruptio secundum naturam est putrefactio quædam, ideo opponitur maxime generationi simplici. ò, sequela est quia scilicet generatio simplex perducit ad esse secundum naturam, & putrefactio perducit ad non esse secundum naturam; ergo maxime opponuntur, quia adducere, & abducere sunt maxime opposita, & ita ualeat sequela, tum secundo opponuntur, quia generatio simplex fit, cum qualitates actiuæ dominantur passiuis simpliciter; corruptio uero secundum naturam, quæ est quædam putrefactio, fit. è contra quando passiuæ qualitates dominantur actiuis; ergo maxime opponuntur. tertio quia quo est mixtio miscibilium quia in generatione simpliciter remanent elementa, quia euanescit humidum. . . maxime & ideo maxime opponuntur generatio simplex & putrefactio, & cum corruptio secundum naturam sit quædam putrefactio; ergo corruptio secundum naturam maxime opponitur generationi simplici, quia putrefactio, quæ est corruptio maxime ei opponitur. quod autem corruptio secundum naturam sit putrefactio quædam, probat dupliciter Arist. primo inductione in plantis & animalibus: secundo uero probat à signo. De primo probat inductione in plantis & animalibus, quia plantæ, & animalia cum corrumpuntur secundum naturam putrescunt, quia animal cum secundum naturam corrumpitur, senio corrumpitur: sed senium est quædam putrefactio, etiã cum plantæ corrumpuntur putrescunt, quia plantæ corrumpuntur auansis, quia ut dicit Galenus in primo de sanitate tuenda, ita se habet auansis in plantis, uti se habet senium in animalibus: quia sicut senium est uia in putredinem in animalibus: ita auansis in plantis est uia ad corruptionem plantarum; ergo corruptio secundum naturam tam in animalibus quàm in plantis est quædam putrefactio, quia est uia in putrefactionem. & notanter dicit, dixi quòd corruptio secundum naturam est putrefactio quædam quia si essent secundum naturam putrescit, si non secundum naturam corrumpitur. sed in. . . ut ab aliquo extrinseco ut puta ab igne non putrescunt, & ideo dixit quòd secundum naturam corruptio est putrefactio quædam, quia si fiat corruptio. . . ab extrinseco aliquo illa talia non putrescunt, quia ab extrinseco corrumpuntur, puta ab igne, aut gladio, & hæc est prima probatio Aristotelis, quæ est per inductionem. secundo ostendit Arist. hoc à signo generaliter, quia corruptio secundum naturam est quædam putrefactio, quia quæ secundum naturam corrumpuntur & naturaliter: prius exterius humectantur, & postea exsiccantur exterius, & ultimo putrescunt

putrescunt dicit Arist. quæ secundum naturam corrumpuntur & sic prius exterius humescunt; ergo corruptio est putrefactio quædam, & sic quæ secundum naturam corrumpuntur prius exterius humescunt, sicut uidemus in æstate in carnibus cum abolentur & putrescunt, primo exterius humescunt, & postea exsiccantur & putrescunt; ergo corruptio naturalis est putrefactio quædam, & quia dixit quod quæ secundum naturam corrumpuntur primo exterius humectantur, exsiccantur & tertio putrescunt, declarat causam huius. Arist. dicens quod causa est, quia ista mixta perfecta constant ex istis quatuor qualitatibus primis, quorum calor innatus est auctus, ut puta calor innatus carnis auctus est à calore extrinseco puta aeris, tunc calor ille naturalis carnis auctus à calore extrinseco agit in humidum ipsius carnis: qua actione humiditas naturalis carnis reuocatur, & expellitur ab intus ad extra, & sic pars exterior carnis humescit, cum iterum magis calor natiuus augeatur ab extrinseco calore ipsius aeris iterum . . . in humidum illud desiccatur illud humidum exterius & facit euanescere, & humido euanescenti etiam calor naturalis euanescit cum eo, & demum euanescenti humido illo caro illa exsiccatur, quia remanet solum pars terrea ipsius carnis, & ista est putrefactio; & hæc est causa dicit Arist. quare illa quæ putrescunt primo eis humectantur partes exteriores, & secundo exsiccantur, demum putrescunt: quia scilicet composita sunt illa mixta ex illis qualitatibus primis, & quia in tantum augetur calor innatus ab extrinseco calore aeris qui dominatur humido: ideo exterius expellit illud humidum, & . . . magis ab extrinseco calore augere agit in illud humidum extrinsecum expulsum et illud exsiccatur, & demum magis aucto iterum putrescit, tandem; lego uerba, Et debet legi, finis enim deinde dicit.

TEXTVS

QUARTVS.

Quapropter humida primo, deinde sicca tandem fiunt putrescentia.

Quapropter humida prius, hic Arist. ponit secundam dubitationem à signo continuatiue leguntur uerba illa: ex his .n. facta sunt: quare reddit causam cur primo humescant, & deinde exsiccantur, & ultimo putrescant, et id quod terminatur, id est humidum & siccum, quæ . . . & cum hæc dominatur fit corruptio, & dicit & siccum terminatur humido, quia partes siue terminentur humido non effectione quia effectione terminatur à calido, sed dicit quod siccum terminatur ab humido, quia mediante ipso humido terminatur siccum à calido, & ideo dicit textus quod fit corruptio cum id quod terminatur obtinet terminans propter circundans, id est quod fit corruptio cum siccitas obtineat super humidum propter circundans, id est propter aerem. sed dices quomodo qualitates passiuæ possunt superare actiuas? respondet propter circundans continens, & quomodo propter continens? respondit quod hoc quia calor aeris auget calorem intrinsecum, & innatum: qui calor innatus cum sit auctus & extraneatus agit in primum humidum, & reuocat ipsum ad . . . & iterum magis aucto calore à continente exsiccatur illam humiditatem, & tandem putrescit humiditas illa, & ille calor innatus . . . cum ea, & sic obtinet, ad quod terminatur super terminans & qualitates passiuæ super actiuas propter circundans, id est propter aerem. & hoc modo concurrens aer ad corruptionem, & dat exemplum de carne in estate, quia agens intrinsecum augetur ab extrinseco, & expellit humidum ad extra: cum quo etiam tandem euanescit calor innatus, qui prius augebatur ab extrinseco calore, & consumit hoc modo humidum prius, ut supra diximus. Quinimo singulariter ista uerba habent multas expositiones, & prima est latinorum, quæ de facto tollerari potest, quæ dicit, quod cum Arist. dixerit quod corruptio secundum naturam est quædam putrefactio, quia putrefactio est duplex, ideo uult hic declarare, quod duplex sit putrefactio scilicet propria & impropria. propria est illa de qua supra diximus, & hæc putrefactio non inest nisi mixtis perfectis: alia est putrefactio improprie dicta, & hæc etiam ipsis elementis inest, & conuenit non tantum mixtis, immo conuenit elementis, non tamen secundum sui naturam, sed secundum sui partes, quia elementa non possunt corrumpi secundum sui totum, sed secundum sui partem, & quomodo conuenit eis secundum partem

partem tantum hæc putrefactio seu hæc corruptio? Dico quòd elemēta recedunt à propria eorum natura, id est cum recedunt ab eorum . . . propria, & in eis permiscetur altera substantia, ut puta cum unum elementum permiscetur cum uaporibus, tunc fit putrefactio in eis aliquo modo, & ideo inquit Arist. quòd inter elementum ignis non potest permisceri . . . alteri corpori, neq; potest remoueri à sui paruitate, quia sui actione conseruat alia corpora, quæ in eo permiscuntur, & ideo est maxime purum elementum, neq; potest remoueri à sui paruitate; & ideo solus ignis inter reliqua elementa non putrescit, quia non potest alteri substantiæ permisceri, quia omnia alia consumit, alia uero elementa possunt putrescere, cum permiscuntur alteri extrinseco corpori, & hæc est expositio latinorum quæ tollerabilis est. Alia expositio est Olympiodori, in qua conuenit Alexander, quæ expositio dicit quòd cum Arist. dixit quòd corruptio secundum naturam est quædam putrefactio materiæ quâ signo uult declarare posterius dicendum quare sic . . . uerborum Arist. & quid est istud posterius dicendum est hoc scilicet quòd putrefactio est defectus innati caloris, quia enim hoc sumus dicturi Arist. probat signo hoc scilicet quòd omnis putrefactio sit defectio innati caloris, quia si accipiamus elementa omnia præter ignem possunt deficere à proprio calore, & ideo possunt putrescere, ignis non, quia non potest deficere ab innato calore, quia impossibile est dare igni frigidum, ut dicit Arist. in . . . ideo ignis non potest putrescere, & ex hoc quòd solus ignis non potest putrescere, quia non potest deficere ab innato calore, sequitur quòd omnis putrefactio est defectus innati caloris. Tertia expositio est Alexandri, qui aliter exponit & Simp. recte iudicio meo, qui exponit quòd cum Arist. dixerit quod corruptio secundum naturam est putrefactio quædam, nunc Arist. uult hoc declarare & dicit, quod putrefactio est corruptio putrescentis secundum naturam, nõ tamen secundum totum, sed secundum partem. sed dices quomodo putrefactio est corruptio secundum naturam, non secundum totum, sed secundum partem ipsius putrescentis. o, dico dicit Aristoteles quia quod putrefit non corrumpitur nisi secundum calidum innatũ & humidum, non autem secundum siccum, sed secundum sui calidum & humidum, siccum . . . augere, quia putrefactio fit tantum euanescente calido innato, & humido, non enim necesse est quòd siccitas euanescat; quòd autem ita sit quòd putrefactio sit corruptio rei putrescentis secundum partem tantum, & non secundum totum, id est sui calidum innatum, & humidum tantum, non autem secundum siccum, patet (& hic Alexander reuertitur ad expositionem Olympiodori) quia inter elementa solus ignis non potest separari à proprio calore, & ideo non putrescit secundum partem, quia non potest corrumpi eius calor innatus remanente ipso igni, quia non potest dari ignis frigidus, & ideo putrefactio est defectus innati caloris, & . . . defectus secundum partem, & non secundum totum. sed dices, quare non potest deficere calor innatus in igne, & aeri potest deficere calor innatus? dat rationem Arist. huius, dicens quod causa est, quia elementum ignis est perfectius omnibus alijs elementis, & ideo perfectissimas qualitates sibi determinat, quæ est calor qui ab ipso separari non potest, & ideo ignis non potest separari à calore. & cur ignis est perfectissimum elementum inter omnia alia elementa? dicit Arist. causa est, quia ignis habet rationem formæ, reliqua non habent rationem formæ. & quomodo ignis habet rationem formæ, reliqua non habent rationem materiæ? quia ignis habet rationem continentis, quia ignis continet omnia alia elementa, & continens habet rationem formæ respectu contenti, & ideo ignis habet rationem formæ respectu aliorum contentorum; quia ergo ignis est nobilior, sibi determinat qualitatem, quæ ab ipso non potest separari, & ideo hoc est signum, quòd putrefactio est corruptio putrescentis, non secundum totum, sed secundum partem scilicet secundum innatum calidum, in igne uero, quia eius innatum calidum non potest corrumpi, neq; potest ipsum deserere, ideo non potest ignis corrumpi: reliqua uero elementa, in quibus prius est innatus calor, potest corrumpi, & potest ipse deserere, potest etiam corrumpi, ergo putrefactio est corruptio putrescentis, non quidem secundum totum, quia non secundum omnes qualitates, sed secundum partes, id est secundum calorem innatum, lego uerba secundum Alex. in his, quæ corrumpuntur secundum partes, id est secundum innatum calorem, & humidum tantum, & non secundum siccum, secundum

dum Olympiodorum, in his quæ corrumpuntur secundum partem, id est in elementis, quæ secundum partem corrumpuntur.

Super uerbis Arist. sunt dubitationes difficiles, quia cum loqueretur de generatione simplici mixti dixit quòd erat permutare ex qualitatibus actiuis in passiuas, & actiuis superantibus passiuas: quia si parum superarent actiuas, non esset generatio, sed liquatio, ex loco habetur, quod omnis generatio mixti fit ex qualitatibus actiuis superantibus passiuas, & sic in omni generatione mixti semper calor, & frigus uincunt humidum, & siccum. modo contra hoc est dubitatio, quia si ita sit, quod in omni generatione mixti calidum, & frigidum totaliter superant humidum, & siccum, tum omne mixtum perfectum erit calidum, & sic omne mixtum perfectum erit calidæ complexionis, & sic esset mixtum humidum, neq; suæ complexionis quia mixtum perfectum denominatur ab elemento de quia cuiuslibet elementi perfecti complexio sequitur qualitatem superantem in eius generatione, sed per Arist. hic in omni mixto perfecto denominatur caliditas, quia secundum eum, in qualibet generatione mixti prædominatur calidus ergo esse mixtum naturali sui complexione est calidus: eius oppositum patet, quia aliquod mixtum est humidum, & aliquod siccum, & aliquod frigidum à prædominio, ut dicemus infra, & sic non omne mixtum habet temperamentum, seu complexionem naturalem cum dominio calidi; & hoc est primum argumentum. Secundo quia dicit, quòd calidum, & frigidum debent obtinere humidum, & siccum, sed contra hoc dubitatur, quia aut intelligit Arist. quòd actiuæ qualitates superant ambas passiuas: aut intelligit, quòd ambæ actiuæ qualitates superant alteram passiuam tantum: aut quòd una actiua superat ambas passiuas: aut quod altera actiuarum superat alteram passiuarum indifferenter, nec possumus aliter imaginari: sed neutro horum modorum potest dici; ergo &c. aduertatis, quod quæstio hæc difficillima est, & prima primi examinatur à medicis, ut à Gentili, Vgone, & à Iacobo, si non dicas primo, scilicet quod ambæ actiuæ superant ambas passiuas, aut ita erit, quòd ambæ passiuæ sunt in medio totius latitudinis, quia tota latitudo est octo graduum: & si erunt in medio, erunt ut quatuor, aut erunt supra medium latitudinis, aut infra medium latitudinis, si dicas quòd ambæ qualitates passiuæ sunt in gradu medio, aut supra gradum medium, scilicet supra gradum ut quatuor; ergo sequitur, quòd ex quo qualitates actiuæ superant ipsas passiuas, quòd qualitates actiuæ sint in maiori gradu quàm quatuor; ergo sunt impossibiles, quia sic extendunt latitudinem, quia superant gradum, ut octo, seu latitudinem ut octo, in qua omnes calculatores conueniunt, & cum qualitates sunt impossibiles superant latitudinem; ergo istæ erunt impossibiles, quia excedunt latitudinem ut octo, & cum excedunt sunt impossibiles, quia in aliquibus qualitates contrariæ sunt compossibiles, ut calidum ut sex, & frigidum ut duo. quia uero excedunt latitudinem in eodem subiecto, in aliquibus non sunt impossibiles, quia excedunt latitudinem, quia calor ut sex, & frigus ut tria sunt impossibiles, quia excedunt latitudinem, calor non ut quinque, & frigus ut tria non excedunt latitudinem, & ideo sunt compossibiles, & ita generaliter est de omnibus, quia est regula generalis in qualitatibus. si ergo qualitates passiuæ sint in gradu medio, aut supra gradum medium, sequitur quòd qualitates actiuæ exsuperant passiuas & quòd sint maiori gradu, quia debent agere in passiuas, & ab æquali non prouenit actio, sed ut sic sunt impossibiles, quia excedunt totam latitudinem, quæ est, ut octo, quia tam passiuæ, quam actiuæ sunt super gradum ut quatuor, qui sunt medium totius latitudinis; ergo exceditur tota latitudo: ergo sunt impossibiles: uerò dicas quod qualitates passiuæ sunt infra gradum contra, quia hoc minime potest dici, quia tum non completur tota latitudo, quæ tamen debet compleri, quia oportet quòd semper latitudo compleatur, quia quantum deficit aliud contrarium, tantum aliud debet excedere, quia debet compleri latitudo, et si non completur, non sunt compossibiles, quia caliditas ut tria, & frigiditas ut quatuor nõ sunt compossibiles, quia debet compleri tota latitudo, quæ est ut octo, non autem debet ita completè remanere, quia si una qualitas non complet sui naturam, non debet ab alia qualitate compleri, ut si sit frigiditas ut tria, debet esse caliditas ut quinque; ergo non possunt esse infra gradum medium. non ergo possumus dicere, quòd aliæ qualitates actiuæ uincant ambas passiuas,

passiuas, quia sequuntur illa cogitata dicta, & sic per ostensum patet membrum esse im-
 possibile, scilicet quòd ambæ actiuæ uincant ambas passiuas si uero dicas, quòd ambæ acti-
 uæ uincant alteram passiuam, aut quòd altera actiua uincat alteram passiuam indifferenter,
 uel una actiua ambas passiuas, contra, quia neutrum horum potest dici, quia tunc sequitur,
 quòd in generatione mixti perfecti non erit dominium totius agentis secundum totum ad
 totum passum, quod est falsum, quia totum agens debet dominari toti passo, & secundum se
 totum agens non dominabitur toti passo, quia si una actiua uincit passiuas ambas, aut am-
 bæ actiuæ uincunt alteram passiuam tantum, tunc non erit mixtio: quia totum agens nõ do-
 minabitur toti passo, sed tantum parti, & ita etiam dicatis discurrendo per alia membra, s.
 si altera actiua uincat alteram passiuam indifferenter, quia etiam sic non erit dominium agē-
 tis totius super totum passum, sed tantum partis. tertio principaliter arguitur ex dicto Aui-
 cennæ prima primi, ubi dicit, quòd frigiditas per se non ingreditur opus nature, sed per
 Aristot. calidum, & frigidum ingrediuntur opera nature, quia sunt qualitates actiuæ quæ
 superant passiuas in mixto; ergo ista duo inuicem contrariantur; ergo frigidum non est per
 se agens contra Aristotelem, & hoc idem dicit Galenus septimo de morbis, & etiam quar-
 to de causis symptomatum, & Auic. loco citato probat dictum suum, quia omnia opera
 nature fiunt per motum, & omnis motus fit à calido, quia frigiditas est causa motus
 ergo non per se ingreditur opera nature ipsa frigiditas; quid ergo dicit Aristot. quia si es-
 set, ut dicit, tunc per se ingrederetur opus nature, quia per Aristotelem in generatione sim-
 plici ingrediuntur calidum, & frigidum, ut qualitates actiuæ superantes passiuas; ergo. Quar-
 to, arguitur de natura ipsius caloris, quia calor per se est causa ipsius putrefactionis, non; er-
 go per se est causa generationis, quia putrefactio opponitur generationi simplici, & nihil
 idem est per se causa duorum contrariorum; tum etiam dicit Simp. quia secundo de anima
 calor non est per se causa auctiois; ergo neque generationis, quia ab eadem uirtute pro-
 uenit auctio, generatio, & nutritio, ut ibidem habetur. Quinto, quia si immergatur, & suf-
 focetur in aqua aliquod animal, ut puta in aqua simplicissima, animal morietur, & genera-
 bitur ex ipso aliud mixtum perfectum, puta cadauer, & ista generatio huius mixti perfecti
 non fit à calido, sed à frigido obtinente super passiuas qualitates; quid ergo dicit Aristot.
 Sexto, quia dicit quòd specialiter generatio uiuentium est à calore, sed contra, quia hæc ge-
 neratio uiuentium non est à calore elementalibus; puta ignis, sed à calore coelesti; ut dicit A-
 uerr. 12. Meth. 13. 14. & fuit etiam sententia Aristot. in tertio de generatione animalium ca-
 pite. 13. ubi dicit, quòd generatio animalium fit à calore coelesti, & non à calore elementa-
 li, qui est qualitas prima, sed à calore coelesti disseminato per totum aerem: ergo nõ in om-
 ni generatione superat calidum, quod est qualitas elementalis, ut dicit Arist. hic, qui uult,
 quòd omnis generatio mixti fiat à qualitatibus primis; ergo sibi contradicit Auerr. & etiam
 Aristot. secundo de generatione animalium cap. 13. & hoc etiam patet ratione, quia mixtum
 est perfectius qualitatibus primis, & effectus perfectior non potest provenire à causis per-
 fectioribus; ergo. De hac dubitatione difficilima sunt tres modi dicendi; quorum unus
 est Gentilis prima primi, qui dicit, quòd omne mixtum perfectum est à prædominio calidi
 temperamenti ex Aristot. sic quia omnis generatio mixti est à calido, frigido obtinentibus
 super humidum, & siccum; ergo in generatione mixti uincit calor, & temperamentum, cu-
 iuslibet mixti sequitur qualitatem, quæ superat in generatione eius, & ideo omne mixtum
 esse calidum à prædominio; & confirmat hoc Auerr. in quinto colliget, & secundo colliget,
 quòd omnis generatio partium animalis est à calido, & si aliqua sint frigida ut ossa, quæ di-
 cuntur fieri à frigido, cõsequenter dicit, quòd in illis etiam dominatur calidum, sed non dicuntur
 fieri à frigido, quia fiunt, à dominante calore, & remisso, non autem à frigido simplici:
 & ita exponitur illud uerbum, quòd ossa sunt frigida. secundo etiam probare nititur, quia
 omnis generatio fit per coctionem, & digestionem, sed omnis digestio fit à calido dominā-
 te, & permiscente humidum cum sicco; ergo omnis generatio fit à calido. tertio quia ut
 infra declarauit Aristot. putrefactio naturalis nihil aliud est, nisi euanescentia calidi, & hu-
 midum innati; & ideo dicit, quòd quæ putrefiunt, putrefiunt prius extra, deinde intra, immo
 si esset aliquid mixtum à prædominio frigida, & sicca complexionis, & putrefieret, tū pu-
 trefieret,

tresferet, & non per euanescentiam calidi, & humidum, sed frigidi, & sicci, quod est contra
 Aristo. hic; quod autem sequatur clare patet, quia si esset aliquid mixtum, à prædominio
 frigida, & sicca complexionis, non autem calida, & humida à prædominio, tunc sequere-
 retur, quòd illud putresceret, quia euanesceret partes eius interiores: sed partes eius inte-
 riores sunt frigidum, & humidum; ergo ista putrefactio esset euanescentia frigidi, & sicci;
 ergo non omnis putrefactio esset resolutio calidi, & humidum innati, ut dicit Aristo. Quar-
 to, & ultimo dicit Gentilis, Aristo. arguit specialiter in generatione uiuentium, quia Ari-
 stot. in libro de longitudine, & breuitate uitæ dicit definiens generationem uiuentis, quòd
 generatio uiuentis est prima participatio in calido naturali, & quòd uita est eius perman-
 sio in calido naturali: ideo subdit Aristo. quòd omne uiuēs est calidum, & humidum, ideo
 omnis operatio eius, ut auctio, nutritio, & generatio est à calido, & humido; quia omnia
 opera uitæ fiunt calido, & humido; ergo specialiter secundum Aristotelem omne uiuēs est
 calidum, & humidum: quia prius dicit Aristo. quòd omne mixtum est calidum, & humidum
 à prædominio, & postea dicit de uiuente, quòd uita est per mansio animæ in calido, & hæc
 opinio Gentilis, ut dixi loco allegato fundatur super uerbis Aristo. hic, quòd in omni ge-
 neratione mixti actiua qualitates superant passiuas; ergo dicit ipse omne mixtum à suo na-
 turali temperamento erit calidum, & adde etiam humidum. sed, Domini, hæc opinio Gen-
 tilis falsa est pluribus rationibus inducendo multas species mixtorum tum animatorum, tum
 inanimatorum, & primo de mixtis inanimatis, ut de metallis, quia Aristot. in fine tertii
 huius dicit, quòd metalla fiunt à uehementi frigido congelante illos. . . halitus, qui ali-
 quando ita uehementer ab illo frigido congelantur, quòd exprimitur humidum, & ex eius
 expressione adeo induratur, ut non amplius igne liquefcere possint, ut patet de ferro, quod
 sui naturali temperamento est ita frigidum, & siccum, & induratum à uehementi frigore,
 quòd non potest liquari ab igne, nisi ignis sit uehementissimus: immo aliqua metalla sunt
 ita indurata à frigore, dicit Aristo. ibidem, quòd tantum mollescunt, & non liquefcunt; er-
 go frigida sunt, & omnino frigida, & sicca. secundo arguitur de christallo, & de pumice, et
 de uitro, ut dicit Galenus de temperamentis secundo; quæ omnia sunt frigidi temperamē-
 ti & sicci, quia tactus iudicat ista esse frigida, & tactus est perfectissimus iudex tangibilium;
 ergo non omnia mixta à prædominio calida. Tertio arguitur de plantis, quia Galenus in
 secundo de temperamentis dicit, quòd Plantago, mandragora, papauer, omnes istæ Plan-
 tæ, sunt frigida, & humida complexionis à prædominio, & ideo inducunt somnum, & fa-
 ciliter euaporant ad caput; & addit Galenus de succo papaueris dicens, quòd est magis
 frigidum, quàm aqua, & ideo animalia bruta, & homines enecat sui frigiditate, & tamē om-
 nia ista sunt mixta perfecta; ergo non omnis planta calida, nec omne mixtum calidum. quar-
 to arguitur de animalibus, & discurremus per animalia, & per partes animalis, ut de adipe:
 dicit enim Galenus de adipe, quòd generatur à frigiditate membranæ ex sanguine tenui. . .
 ipsi membranæ recurrenti; ergo generatio adipis fit à frigido, quia à frigido membranæ;
 non ergo est calidi temperamenti à prædominio; & magis pili, cornua, & membranæ. &
 secundo, & tertio de temperamentis dicit Galenus sunt frigida, & sicca complexionis. tum
 etiam primo hoc de animalibus multis secundum totum eorum, ut dicit ibidem Galenus si
 cut sunt apes, muscæ, culices, & huiusmodi, quæ omnia sunt frigida complexionis, & sic-
 ca, & ideo exangues sunt; non ergo omne uiuens est calidi, & humidum temperamenti, ut
 dicit Gentilis, quia multæ partes eorum, & multa animalia sunt frigida, & sicca complexio-
 nis. est etiam secundus modus dicendi, qui est Iacobi de partibus & Dini in quæstionibus,
 quòd non omne mixtum perfectum est calidi, & humidum temperamenti à prædominio, sed
 tantum omne animal, & quælibet eius pars est calida, & humida complexionis, & hoc ex
 uerbis Aristotelis superius, ubi dixit de causis longitudinis, & breuitatis uitæ, quòd gene-
 ratio uiuentis est prima participatio. . . in calido naturali, & humido, & uita est eius per-
 mansio; ergo calidum, & humidum, & sic non omne mixtum, sed omne uiuens est calidi,
 & humidum temperamenti tantum, & sic fauet illi auctoritati adductæ: sed Thomas de Gar-
 bo sua summa destruit hanc opinionem. . . magis & destruit illam cum argumento. . .
 quòd cerebrum frigidum secundum Aristo. ponitur à natura ipsi animali; ut contemperet
 cordis

cordis calorem, & secundum Galenum natura non apposuit cerebrum, ut contemperet cordis calorem, sed apposuit cerebrum propter alias operationes; tamen quicquid sit secundum Aristo. natura apposuit cerebrum ut contemperet calorem cordis. & quomodo contemperat calorem cordis? quia spiritus qui generatur in corde, qui dicuntur spiritus vitales, sua natura nimis calidi sunt in corde propter maximum calorem cordis, & ideo sunt nimis calidi ad operationes animales, & ideo ascendunt à corde ad cerebrum per arterias, ut ibi à cerebro contemperentur, & fiant apti ad operationes animales, & cum sunt contemperati à frigiditate cerebri, & elaborati non dicuntur amplius spiritus vitales, sed animales, & ideo dicunt cerebrum esse frigidi temperamenti. Sed Iacobus de partibus, & Dinus, & illi, qui non sunt de ista opinione, qui secundum aliam opinionem probant, quod multa animalia, & multæ partes eorum sunt frigidi temperamenti, dicunt ad hoc argumentum, quod temperamentum siue complexio partium animalis est duplex: una, quæ dicitur complexio actuata per influentem calorem: alia naturalis est, quæ constat à principio generationis, ut ossa, quæ sui naturali complexione sunt frigida, & sicca complexionis, & sic nervi, & huiusmodi complexio non actuata per influentem est complexio, quæ influitur alicui membro à corde, quia in eo fluit calor vitalis transmissus à corde, & cum non potest amplius recipere calorem illum, non durat amplius vita: quia tandiu durat vita in membro animalis, & in partibus eius, quandiu potest recipere spiritus animales transmissos à corde. Dicit ergo ista opinio, quod verum est, quod aliqua pars animalis sui temperamento naturali est frigida, & sicca, sicut ossa, & sic secundum complexionem naturalem concedunt dari aliqua membra frigida, & sicca: tamen si capias partes membrorum, & membra ipsius animalis, ut habent complexionem naturalem constantem per influentem, sic omnes partes animalis, et etiam ossa sunt calidi, & humidi temperamenti . . . à spiritu cordis calido, & humido, & sic euadunt Argumenta Thomæ de cerebro, & de aliis partibus, & animalibus multis, ut supra probauimus, quia dicunt, quod cerebrum naturali sui complexione est frigidum, & ideo temperat spiritum animale: tamen per complexionem naturalem actuatam per influentem est calidi, & humidi temperamenti, & ita etiam euadunt multas auctoritates Galeni: sed contra hanc solutionem, ut dixi vobis, insurgit Thomas de Garbo illo argumento, quia cerebrum secundum Arist. positum est ipsi animali, ut contemperet calorem cordis; ergo contemperat spiritus vitales cordis sola complexione naturali, & hoc modo, quia sola complexione naturali non potest perdurare, quia debet continue recipere spiritum vitalem à corde, aliter non duraret vita; ergo complexio illa naturalis simplex non duraret; ergo cerebrum non contemperat caliditatem cordis sua naturali complexione, sed complexione naturali actuata per influentem, & ita complexio actuata per influentem contemperat calorem cordis; ergo cerebrum non tantum erit frigidum sua naturali complexione, sed etiam naturali complexione actuata per influentem, quia nisi à frigido contemperaretur, esset calidum, sed cerebrum ut contemperat calorem cordis, & eius spiritus, est complexionis frigida etiam complexione actuata per influentem. tum secundo quia dicit quod omne excrementum descendens à cerebro est frigidum, & humidum. tum tertio quia Galenus dicit quod fuerunt aliqui philosophi, qui dixerunt, quod omne animal est calidum, & humidum, sed isti philosophi, dicit Galenus, non dixerunt hoc absolute, sed id dixerunt comparando ipsa animalia ad stirpes, & plantas, quia animalia sunt maioris caliditatis, & humiditatis, quam stirpes, & ideo omnia animalia dicuntur calida, & humida, non quod absolute sint calidi, & humidi temperamenti, quia aliqua animalia sunt frigidi, & sicci temperamenti absolute, sed dicuntur calida, & humida à prædominio comparata ad se ipsa mortua, uel ad plantas, & ista dicit Galenus in lib. de temperamentis non autem dicit Galenus, quod omnia animalia sint calida, & humida per complexionem innatam actuatam per influentem, sed quia formica minus est calida, & humida complexionis comparata ad se ipsam mortuam, & sic sermone comparatio hoc dicimus & sic de apibus, & huiusmodi, tamen ista sunt absolute frigida, & sicca complexionis, et in eis potest denominari frigiditas, & non dicit Galenus, quod ista sunt calida, & humida ratione complexionis innatae actuatae per influentem. Et ideo est tertius

modus dicendi, & uerior meo iudicio, quòd non omnia animalia, & uiuentia sunt à præ-
 dominio calida, & humida, sed multa animalia sunt frigida, & sicca complexionis, quia
 in eis quælibet qualitas potest dominari scilicet in mixtis perfectis, & aliquod mixtum per-
 fectum est calidum, & aliquod frigidum, & aliquod humidum, & aliquod siccum, & hoc
 nobis dicit Arist. infra, & ideo respondeo ad argumenta facta in oppositum, & primo de
 primo, quod est Gentilis ex Arist. quia, omnis generatio mixti perfecti fit ab actiuis qualitati-
 bus obtinentibus super passiuas, & temperamentum generati sequitur naturam qualitatis
 dominantis: dico, cum dicis omnis generatio mixti perfecti fit qualitatibus actiuis domi-
 nantibus super passiuas; ergo in omni prædominatur calor: dico inquam quòd uerum est
 quòd in omni generatione mixti prædominatur calor, quia calor est, qui admiscet elemen-
 ta inuicem ipsa . . . & ideo in omni generatione dominatur calor quo ad sui princi-
 pium, ut etiam in metallis quorum generatio incipit à calido, & completur à frigido, &
 ita dominatur calor, & cum dicis; ergo superat calidum, quia omnis complexio debet se-
 qui naturam qualitatis uiuentis: uerum est. tamen dico, quòd qualitates possunt superare,
 qualitates bifariam: uno modo secundum intensiorem gradum & secundum quanti-
 tatem: alio modo secundum uirtutem, si non intelligis primo scilicet secundum gradum,
 & secundum quantitatem semper calidum intensiue: & quo ad quantitatem dominatur
 qualitatibus passiuis in generatione cuiuslibet mixti, ita quòd semper intensior in gradu sit
 calor, & frigiditas quàm humiditas, & siccitas: sic hoc modo falsum est, quòd in omni
 mixto dominetur calor, quia non hoc modo semper dominatur calor alijs qualitatibus pas-
 siuis in omni mixto. si autem imagineris secundo modo .i. quòd calor, & frigus dominetur
 secundum uirtutem, & secundum rationem, non autem secundum quantitatem, & secun-
 dum gradum, sic est uerum, quòd in omni generatione mixti dominatur caliditas. do uobis
 exemplum. paruus ignis est maioris uirtutis, & potentia, quàm terra cubitalis, & ideo in
 omni generatione mixti perfecti debent qualitates actiua dominari passiuis non secundum
 gradum, & quantitatem, sed secundum uirtutem, & potentiam, quia aliter mixtum dissol-
 ueretur, quia à calido uincitur: bene tamen contingit aliter, immo sæpe contingit, quòd
 iste calor, & ista frigiditas sit minoris quantitatis, quàm humidum, & siccum, & tamen
 erit maioris potentia, & maioris uirtutis, quia . . . uirtus in uita, & mixtum in mixtu-
 ra; quòd si esset minor secundum uirtutem, utiq; mixtum dissolueretur; intelligit ergo
 Arist. quòd in omni generatione mixti perfecti deberent qualitates actiua dominari pas-
 siuis secundum uirtutem, & potentiam; non autem secundum gradum, & quantitatem: &
 tunc exponimus secundum argumentum, & aliorum auctores, & secundum argumentum
 ita etiam exponendo, & per hoc etiam . . . similiter soluo secundum argumentum cum
 dicis, quòd aut ambæ qualitates actiua superant ambas passiuas, aut altera actiua tantum
 superat alteram passiuam uirtualiter: scilicet dico quòd . . . actiua debent superare am-
 bas passiuas ut sit perfectum dominium totius agentis super totum passum; & cum dicis cõ-
 tra, quia qualitates passiuæ sunt . . . Dico ad hoc, quòd non curo, quia non dico, quòd
 calor, & frigus deberent superare in generatione humidum, & siccum, sed tantum in uirtu-
 te, & potentia, ita quòd calor, & frigus sint tantæ potentia, quòd sufficiant miscere humi-
 dum cum sicco, & facere mixtum ita, quòd sufficiant & sint tantæ uirtutis, quantum requi-
 ritur secundum exigentiam mixti. uerum sæpe contingit, quòd multo minoris quantita-
 tis sit humidum, & siccum, quàm calidum, & frigidum: sed iam calidum, & frigidum sunt
 minoris potentia, & uirtutis, ut patet in igne cubitali, & terra bicubitali, & eodem pa-
 cto expono alios auctores Auerois, & aliorum, quòd omnis generatio partium animalis
 est à calido, ita quòd denominatur calidum in uirtute, non autem in quantitate. De alio
 quod addis, quia omnis generatio mixti perfecti est per coctionem, & digestionem, uerum
 est, & coctio & digestio omnis fit à calido naturali; ergo in omni generatione dominatur
 calidum naturaliter. dico, quòd uerum est quod in omni mixto dominatur calor naturalis in uir-
 tute tantum, non autem in quantitate, quia potentia non sequitur intensiorem gradum,
 sed intensiorem formæ, quia duplex est intentio, una formæ, & alia gradum: potentia
 autem, & uirtus non sequitur intentionem gradum, sed intentionem formæ. De alio de pu-
 tredine

redine, quia sit mixtum frigidum, & siccum in Platone, & putrefiat, tunc in ista putrefactione euanescent frigidum & siccum: & sic erit euaporatio frigidi & sicci, non autem calidi & humidum, ut dicit Arist. ergo non omnis putrefactio est euanescentia calidi innati, ut dicit Aristoteles: dico, quod, cum dicis quod, cum putrefit hoc mixtum frigidum frigidum, & siccum, resoluuntur partes interiores, uerum est: sed istae partes sunt frigidae & siccae, uerum est; ergo non resoluitur calidum & humidum, sed calidum, & siccum, quod est contra Aristotelem nego Argumentum, quia hoc mixtum habet etiam partes calidas & humidas, quia in omni mixto est calidum naturale & humidum, quae resoluuntur, si deficit putrefactio: & istud calidum naturale euanescent, & cum euanescent illud calidum naturale, fit ista putrefactio: & si euanescent pars sicca & frigida interior, non propter hoc ista est putrefactio, quia resolutio frigidi & sicci non sunt causa putrefactionis, sed calidi & humidum, & in quantum resoluitur calidum & humidum naturale. De alio ex Aristotele de causis long. & breuit. uitae ubi dicit, quod generatio est prima participatio animae in animali, & uita est eius permansio; ergo omne animal est calidum & humidum. dico, quod uerum est quod omne animal est calidum & humidum, sed intelligit ibi Arist. quando dicit, quod omne animal est calidum & humidum, id est omne animal habet calidum & humidum, quia calidum uiuit, & calido uiuit, & humido nutritur: non autem intelligit, quod omne animal a praedominio sit calidum & humidum, sed intelligit quod omne animal habet calidum & humidum. & iste est sensus Aristotelis ibi, quia omnia opera animalis sunt a calido & humido, quia ab ipso spiritu, qui est calidus & humidus, quia uita sustentatur in calido & humido scilicet in ipso spiritu, qui calidus & humidus est. intelligit ergo Aristoteles quod omne animal est calidum & humidum, id est habet spiritus in se, qui sunt calidi & humidum, quibus spiritibus medijs perficit omnia opera eius. De alijs uero rationibus in lectione sequenti dicemus.

Erat dubitatio super uerbis Aristotelis in generatione mixti perfecti, nunquid scilicet in generatione mixti perfecti duae illae qualitates actiuae scilicet caliditas & frigiditas sint praedominantes duabus passiuis. Primo fuit dictum, quod sic: & adduximus opinionem Gentilis & Dini, quod omne mixtum erat calidi temperamenti: & diximus primum eorum argumenta, quia si sic esset, tunc omne mixtum perfectum, esset a praedominio calidum; quod falsum est: & dixi etiam opinionem Iacobi de partibus: & omnes istas opiniones reieci in alia lectione, ut audiuistis. Et diximus, quod erat secundum argumentum Auicennae prima primi doctrina secunda cap. tertio quod argumentum erat contra Aristotelem, quia, ut Auicenna dicit, frigidum non ingreditur opera naturae: ergo omnis operatio naturae perficitur calido maior clara est: minor uero ostenditur, quia frigiditas immobilitas; ergo motus est a calido. tum etiam ex Galeno sexto de causis symptomatum, ubi dicit quod frigidum nulli operi naturae est utile, quia frigiditas non ingreditur opera naturae: ergo frigidum non est causa actiua nec humidum & siccum passiuum: ergo Arist. contradicit Auicennae & Galeno, quia Arist. dicit, quod generatio mixti fit, cum caliditas & frigiditas dominantur alijs qualitatibus passiuis, & isti dicunt, quod frigiditas non ingreditur opera naturae; ergo de hoc Conciliator in diff. 61. uidens dictum Aristot. & dictum Auicennae, reiecit dictum Auicennae, quando dicit, quod frigiditas per se non ingreditur opus naturae, dicens quod non est tenendus Auicenna, sed in hoc debemus adherere dictis Aristotelis, qui dicit quod generatio mixti est per se a calido & frigido: & hoc multis rationibus ostendit, & Primo ex Aristotele hic & experientia, quia metalla generantur ex uehementi frigido congelante illos duos uapores: & aliquando adeo est uehemens frigidum, quod illud mixtum, quod a tali frigido congelatur, fit omnino humidum, quia tota humiditas fuit resoluta, & sic remansit tota siccitas. & ideo non liquefcit ferrum igne, quia in generatione ferri exprimitur prius omne humidum, & ideo non liquefcit, sed tantum in igne mollescit. in ea ergo est uerum dictum Auicennae, quod frigiditas non ingreditur per se opera naturae. Secundo arguitur ex Aristotele in primo de partibus animalium, & Gal. de temperamentis secundo, qui dicunt, quod adeps generatur in animali ex tenuiori parte sanguinis, occurrente frigiditate membranarum; ergo generatio adipis est per se a frigido: ergo frigidum

dum ingreditur opera naturæ. Tertio arguitur ex dicto Auicennæ & Galeni in primo de
 fanitate tuenda. Sanitas simplicium membrorum, puta carnis, ex Auicenna prima primi,
 & ex Gal. in de temperamentis, nihil aliud est, nisi temperamentum quoddam, quia sani-
 tas nascitur ex temperatura & actione mutua qualitatū primarum, quia istud tempera-
 mentum nascitur ex actione mutua qualitatū primarum; ergo in ista mutua actione non tā-
 tum operatur calor, sed etiam frigiditas; ergo in fanitate non tantum operatur caliditas,
 sed etiam frigiditas, quia fanitas est temperamentum, & temperamentum est ex mutua a-
 ctione qualitatū primarum: ergo etiam frigiditas agit & operatur; ergo etiam frigiditas
 per se ingreditur opus naturæ, quia, si omnes qualitates operantur, ergo etiam & frigidi-
 tas. Quarto arguitur, quia Auicenna deficit cum probat hoc argumento, quòd frigidi-
 tas non ingreditur opus naturæ, uidelicet quia omnia opera naturæ perficiuntur à motu,
 sed motus perficitur à calido; ergo omnis operatio naturæ perficitur à calido; ergo omne
 mixtum calidum. Modo hæc ratio deficit, quia non omnia opera naturæ perficiuntur mo-
 tu, scilicet locali, nec motu organi, nec motu obiecti, nec alio motu: & do exemplum, si-
 cut est dictum Auicennæ, quòd omnis retentio membrorum nutrimenti fit à uillis trans-
 uersalibus, attractio autē fit à uillis longitudinalibus, & expulsio à uillis obliquis; ergo re-
 tentio nutrimenti non fit interueniente motu, & est opus naturæ; ergo. Secundo arguitur
 de conuersione nutrimenti contenti in concauitatibus membrorum, quia illud nutrimen-
 tum iam contentum in concauitatibus membrorum conuertitur in substātiā nutriti: nū-
 quid dicta conuersio fiat mediante motu? & certe non, quia hic non interuenit motus ali-
 quo pacto, & ista operatio naturæ: ergo non omnis operatio naturæ motu perficitur. be-
 ne tamen hic præcedit motus localis, sed in ista conuersione nullus interuenit motus ali-
 quomodo; ergo etiam deficit. Secundo, esto quòd omnia opera naturæ perficiantur mo-
 tu locali, falsum tamen est, quòd motus localis non perficiatur nisi à calido tantum, quia
 etiam perficitur à frigido motus localis animalium, quia ex Aristotele in de communi mo-
 tu animalium, motus etiam perficitur à calido & frigido, quia motus perficitur calido non
 qualicumq; sed contemperato à frigiditate cerebri & aliorum. Dixi, quòd spiritus uitales
 contemperantur à frigiditate cerebri; ergo motus fit à frigiditate, quia motus localis non
 perficitur spiritu uitali, sed animali: si ergo motus localis non perficitur spiritu illo uitali,
 sed animali, qui est spiritus contemperatus à frigiditate cerebri; ergo etiam motus localis
 perficitur à caliditate & frigiditate, quia perficitur à calore naturali contemperato à frigi-
 ditate cerebri, quia spiritus uitalis in cerebro æstuat, ut dicunt Aristot. & Galenus &
 Auicenna; ergo etiam frigiditas operatur ad motus, quia motus perficitur à spiritu anima-
 li; & in isto concurrat frigiditas; ergo ad motum concurrat frigiditas etiam, quia spiritus
 non solum sui uehementi caliditate causat motum, sed etiā concurrat frigiditas cerebri, à
 qua contemperatur calor naturalis cerebri, seu ille spiritus uitalis. Sed dices, quid ad Ga-
 lenum, qui uidetur conuenire cum Auicenna, quia dicit, quòd minimè functioni naturæ
 conuenit frigiditas? respondet Conciliator, quòd Galenus loquitur de uehementi & ual-
 de intensa frigiditate, & non de frigiditate temperata, & ita Conciliator defendit Galenū
 & Aristot. quòd generatio perficitur à calido & à frigido. Sed uos dicetis, quòd Concilia-
 tor non defendit Galenum, quia Galenus dicit, quòd frigiditas nulli functioni naturæ cō-
 uenit. tu dicis quòd Galenus intelligit de uehementi frigiditate: sed contra, quia etiam in-
 tensa caliditas non est utilis operationi naturali, sed debet esse contemperata caliditas, nō
 autem intensa; tum etiam, quia Conciliator contradicit sibi, ut patet in exemplo Aristo-
 telis de metallis, qui Aristot. dicit quòd generatio metallorum fit à uehementi frigore: er-
 go uehemens frigus etiam ingreditur opera naturæ: ergo tu non defendis Galenum, quia
 in generatione metallorum est adeo intensa frigiditas, quòd facit, dicit Aristoteles, omne
 hu midum ferè resolvere, & tu secundum Gal. dicis oppositum, quòd, scilicet uehemens
 frigiditas non ingreditur opus naturæ, sed tantum remittitur & contēperatur. Et ideo ego
 dico, quòd potest aliter dici, quòd dictum Galeni & Auicennæ est uerum, quòd frigiditas
 per se non ingreditur opus naturæ, quia duplex est natura, una quæ est anima, & alia quæ
 non est anima: si autem loquimur de operibus naturæ, quæ est anima, sic frigiditas nulli
 functioni

functioni est utilis ipsius naturæ, idest animæ uegetatiuæ, quia nec utilis functioni natura-
 li quæ est in hepate, neque uitali quæ est in corde, neque animali quæ est in cerebro: & ita
 loquitur Aristo. de anima uegetatiua: & ita etiam Galenus intelligit, quòd frigiditas nul-
 li functioni naturæ est utilis, sed omnis eius operatio & functio perficitur à calido, ut attra-
 here & cõuertere nutrimenta in substantiam nutriti, quæ omnia sunt opera ipsius calidi per
 se: frigiditas autem per accidens ingreditur opera ipsius naturæ, & secundo, non autem
 primario, sicut dicit Auicenna. primo, quia frigiditas quoquomodo contemperat calorem
 naturalem, qui est principium generationis mixti perfecti, quia mixta habent determinatã
 mensuram caliditatis, quæ non fit nisi a frigido: & ideo concurret ad opera animæ uegeta-
 tiuæ & mixti perfecti, quia contemperat illum calorem, qui est principium generationis mi-
 xti perfecti: & sic per accidens frigiditas ingreditur opera naturæ, & est utilis. Et ista est
 prima utilitas frigiditatis, quòd ingrediatur opera naturæ, quia contemperat naturã, quia
 uehemens calor naturalis est inutilis pro operationibus naturæ, & ideo oportet, ut contem-
 peretur. Secundo frigiditas ingreditur opera naturæ, quia debet frigiditas detinere calorẽ
 naturalem, ne euanescat, quia calor ex sui natura exhalat: detinetur autem, ne exhalet à fri-
 giditate ipsa: & sic debet detinere calorem, quo fit nutritio, quia calor sursum euadit, & ne
 sursum euadat, ad hoc operatur frigiditas, & ita per accidens facit ad opera naturæ. Ter-
 tio facit frigiditas ad opera naturæ, quia multoties mixti generatio incipit à calido, & de-
 inde perficitur à frigido, quia mixtio aliqua, quæ habet principia à calido, completur à fri-
 gido: & ita frigiditas secundo ingreditur opera naturæ, sicut dicit Aristoteles de gene-
 ratione metallorum: quorum generatio habet principium à calido, & finit à frigido: & sic
 intelligit Aristo. quòd ingreditur opera naturæ, scilicet cuiuscunque naturæ, non tantum ani-
 mæ uegetatiuæ, & istam per se ingreditur, & non tantum ad opera animæ uegetatiuæ, sed
 cuiuslibet naturæ, & agentis naturalis. Et hoc modo intelligitur dictum Galeni, quòd nõ
 ingreditur frigiditas opera naturæ, uerum est utilis functioni naturæ, scilicet animæ uege-
 tatiuæ, idest non est utilis animæ uegetatiuæ operationi uehemens frigiditas: si uero non
 fuerit uehemens, tunc non primario, sed secundo est utilis: & ideo non est contra Gale-
 num, quia non ingreditur, sicut caliditas. Tertio arguebatur, quia nihil idem est causa con-
 trariorum per se: sed putrefactio opponitur generationi, & calor per se est causa putrefa-
 ctionis: ergo non est causa generationis. Quòd autem calor sit putrefactionis causa, patet
 per Aristotelem in textu, & confirmatur ex Olympiodoro, quia ex secundo de anima, ca-
 lor non est causa nutritionis neque auctio-
 nis per se; ergo neque generationis: quòd autẽ
 non sit per se causa auctio-
 nis, probat Aristo. quia, si sit, tunc aucta crescerent in infinitum:
 consequens est impossibile; ergo. De primo, cum dicis quòd nihil idem est per se est cau-
 sa contrariorum, sed putrefactio opponitur generationi, & iam idem calor est per se causa
 putrefactionis: ergo non generationis; dico, quòd uerum est, quòd nihil idem per se est
 causa contrariorum: & cum subdis, Sed idem calor est causa putrefactionis; nego argumẽ-
 tum, quia non est idem calor, qui est causa generationis & putrefactionis, quia calor, qui
 est per se causa generationis, est calor naturalis: calor uero, qui est causa putredinis, est ca-
 lor extraneus, & sic non est idem calor. De secundo ex Olympiodoro, quia secundo de
 anima calor non est per se causa auctio-
 nis nec nutritionis; ergo neque generationis, dico,
 ut dicit Aristo. quòd calor ignis, ut est ignis, non est per se causa nutritionis neque auctio-
 nis, neque generationis: sed calor, non in quantum ignis, sed ut est alterius uirtutis, puta
 anima, sic est per se causa nutritionis & auctio-
 nis & generationis. Et,
 si dicas, non est idem calor ignis, ut est instrumentum animæ? uerum est, quòd est idem ca-
 lor, sed, ut est ignis tantum, non est causa auctio-
 nis, generationis, & nutritionis: quia, ut est
 calor ignis, non est determinatus calor, & ab interminato nihil terminati prouenit: sed, ut
 est instrumentum animæ, sic est causa generationis, & hoc quia, ut est instrumentum animæ
 terminatus est. & ut sic, diuersa operatur, quia unico instrumento diuersa possunt fieri ope-
 ra. Quòd addebas quarto, quia non uidetur, quòd omnis generatio mixti sit per se à cali-
 do, quia si submergatur uiuens in aqua, frigiditas est causa corruptionis, & sic ex ipso gene-
 ratur mixtum aliud, puta cadauer, quia cadauer est aliud mixtum ab ipso uiuente, & gene-
 ratur

ratur ex frigiditate uehementi aquæ, & in illa generatione nõ concurrir calor, quia in aqua non est calor, sed solum frigiditas aquæ: ergo istud mixtum generatur à frigore, non autè à calore: ergo non omnis generatio mixti fit à calore dominante: Dico bifariam, primo, quòd aut loquitur Arist. de generatione mixti pfecti, ut quando mixtum perfectum per se generatur, tunc ista generatio est à calido primario, à frigido secundario: modo cadauer nõ per se generatur, sed per accidens & per uiam sequelæ, quia, cū animal corrumpitur, generatur per accidens cadauer & per uiam sequelæ: cadauer est aliud spè ab animali, uerū est, quòd est alterius speciei: sed istud cadauer est seu fit à frigida aqua: uerum est sed secundario & per uiam sequelæ. Secundo dico, quòd ista generatio non tantum est à frigido, sed etiam à calido, quia frigiditas aquæ quæ summa est, cum animal suffocatur, intendit calorem naturalem animalis, quia aqua sui frigiditate prohibet transpirationem, & intenditur calor naturalis tunc interior, & cum intenditur calor naturalis, tunc animal suffocatur & corrumpitur, & generatur cadauer: & sic ad generationem cadaueris concurrir etiam calor cum frigiditate aquæ, & ita etiam perficitur per calorem, & sic bifariam potest responderi.

Arguebatur ultimo, quia generatio uiuentium non est à calido elementalī, quemadmodum habetur ab Auerroë 12. Metaph. & 13. & 14. & 2. Metaph. 31. & ab Aristotele secundo de generatione animalium hoc idem dicitur, quòd generatio uiuentium non est à calore elementalī, sed à calore cœlesti: si à calore cœlesti, & non elementalī; ergo ad generationem cuiuslibet uiuentis non concurrunt duæ qualitates actiue dominantes, quia sic generatio uiuentis esset à calore elementalī: quod negaret Arist. & Auer. quia calor cœlestis non est elementalī; ergo generatio mixti non est à calido & frigido qualitatibus primis, ut sunt elementorum: & confirmatur, quia calor elementalī, & illæ qualitates aliæ scilicet frigiditas & humiditas & siccitas, se habent in generatione mixti materialiter & ut materia, ergo non effectiue, quia ex secundo Physicorum, materia & agens non concurrunt. . . . ualet, quia, sicut elementa, quæ commiscuntur, materialiter concurrunt in generatione mixti, ita etiam & eorum qualitates materialiter concurrunt; ergo non actiue & effectiue. Secundo confirmatur, quia, si calor & frigiditas concurrunt effectiue ad generationem uiuentium & mixti pfecti, puta uiuentis, tunc etiam concurrunt effectiue ad generationem animæ ipsius uiuentis, quod est impossibile, quia anima est perfectior ipsis qualitatibus, & tunc imperfectius produceret perfectius, quia qualitates non attingunt ad ultimam perfectionem animæ, ut possint efficere animam; ergo non possunt illæ qualitates concurrere ad generationem actiue ipsius animæ: si non possunt concurrere ad generationem ipsius animæ; ergo neq; ad generationem mixti pfecti actiue possunt concurrere: quod ostenditur scilicet quòd si qualitates illæ concurrunt actiue & effectiue ad generationem mixti pfecti animati, concurrent etiam ad generationem animæ uidelicet quia anima est terminus illius generationis: ergo, si effectiue concurrent ad generationem mixti animati, effectiue etiam concurrent ad generationem animæ illius mixti; quod est impossibile. De primo, cum dicis, quòd ex Arist. & Auer. generatio uiuentis non est à calore elementorum, sed cœlesti; dico, quòd calor dupliciter sumitur (etiam est dictum Galeni prima aphorismorum & in multis alijs locis, & omnium philosophorum) aliquando pro qualitate, & sic calor est qualitas simplex: aliquando uero non pro qualitate sumitur, sed pro substantia calida, ut quando dicimus, calor naturalis, iste calor, non est qualitas, sed substantia uaporosa tota, quæ generatur ex puriori parte sanguinis; aut à proportionato ei, sicut in plantis & animalibus carentibus sanguine: Si loquitur de calore primo scilicet pro ut est qualitas illa, sic dico, quòd reuera calor, qui est prima qualitas ipsa, concurrir materialiter ad generationem uiuentis, non autem effectiue: si uero loquitur de calore, qui est substantia, sic dico, quòd concurrir effectiue calor ad generationem mixti pfecti quia, ut dicit Arist. primo de generatione animalium, ex estu solis ad nos, mediante eius calore eleuantur quidam uapores calidi & humidi, qui uapores sunt . . . & causa omnis generationis. Si autem loquamur de generatione uiuentium, aut loquimur de uiuentibus generatis ex putri materia, aut de animatis genitis ex propagatione, quæ sunt animata perfecta: Si de genitis ex putri materia sic, quòd in illa putri materia inest uapor quidam calidus,

dus, eleuatus à uapore seu à calore solis, qui habet in se uirtutem generandi huiusmodi animal ex illa putri materia; & ille uapor ibi concurret effectiue, quia operatur ad illius generationem effectiue, uirtute tamen & uigore ipsius solis, à quo ille uapor eleuatur: & sic generatur à calore solis, qui est agens in materia illa, qui fuit causatus à uirtute solis. Si autè loquamur de generatione animalium perfectorum, quæ fiunt ex semine, sic dico, quòd èt generantur ex calido, quod est ex semine, quia in semine est calor & substantia uaporosa & spiritus, qui est à principio generationis, qui est causa generationis, & sic substantia: & ut sic, etiam concurret effectiue ad ipsam generationem, & non sumitur pro qualitate, sed pro substantia, quia qualitas concurret tantum materialiter. ut autem ille calor est substantia, concurret effectiue, quia ut sic est spiritus quidam, qui spiritus fuit relictus à patre in semine ipso, quia decidit huiusmodi semen à patre: & ideo iste spiritus est uaporosus, qui habet uirtutem generandi animal ex propagatione. Et, quia tu dicis, quòd ista generatio debet esse à calore cœlesti; quomodo ergo uapor iste, inclusus in materia putri, aut in semine, est calor cœlestis? quia iste calor, qui est inclusus in istis, est calor elementalis. scilicet aut ignis, aut aeris: uerum est, quia non datur alia caliditas, atq; alius calor, nisi aut aeris, aut ignis, quia omnis calor, seu omnis caliditas est eiusdem speciei: & in hoc errat Genuilis, qui tenet, quòd calor ignis, & calor aeris distinguitur specie, quod falsum est, quia sunt eiusdem speciei, sicut omnis albedo cuiuslibet albedinis, est eiusdem speciei: si enim calor ignis & aeris specie distinguerentur, tunc essent octo primæ qualitates, non tamen quatuor, quemadmodum dicit Aristoteles, & omnis . . . siue etiam calor extraneus & calor naturalis sunt eiusdem speciei, & est idem calor in specie. Dico ergo, quòd ista caliditas, quæ inest illi materiæ putridæ, & semini, est qualitas elementalis: quomodo ergo appellatur calor cœlestis? quia operatur uirtute cœli, & est instrumentum cœli, quia rana generatur ex illa putri materia ab illo uapore, eleuato à calore solis ab illa materia, quia ut est genitum animatum: ille autem uapor mouetur, & operatur uirtute Solis: & sic rana generatur principaliter à motu cœli, & secundario à caliditate illa inclusa in illa materia: & sic materialiter concurret, & est sicut instrumentum calor ille inclusus: & in hoc sunt diuersæ opiniones. Ioan. Scotus 18. dist. 2. & Auic. & Alphar. & Thomas dicunt, quòd generatio omnis animæ non est immediate à calore, sed est immediate à Deo, quia generatio substantiæ perfectæ est ab agente perfecto; ergo à Deo, quia imperfectum non potest producere perfectius: sed anima est perfectior ipso calore, & ideo non potest produci ab isto calore: producitur ergo ab aliquo perfectiori; ergo à Deo immediate. Sed contra, quia ista opinio deficit à fundamento . . . quia omnis motus inferior pendet à motu cœlesti, & omnis generatio istorum corruptibilium pendet à motu cœli, ut patet ex Arist. octauo Physicorum, ubi dicit, quòd latio inferior pendet à superiori, & quòd sol & homo generant homines: ergo ista generatio fit non nisi à motu cœli, & motus non fit nisi à mobili: ergo omnis generatio pendet à cœlo: & ideo dicit Arist. quòd sol & homo generant hominem, sol ut est causa uniuersalis, homo uero, ut est causa particularis: ergo ad istam generationem concurret cœlum, non autem Deus, ut dicunt illi, quia Deus est causa remota, quia non operantur intelligentiæ in generatione uiuentium nisi mediante cœlo: & dico, quòd operatur cœlum, ut agens principale & uniuersale; homo uero, ut agens particulare: & ideo dico, quòd spiritus ille gignitiuus hominis concurret ad generationem hominis uirtute solis. At, si generetur filius ex semine deciso à patre, mortuo ipso patre quid concurret ad generationem filij? dico, quòd concurret spiritus relictus in illo semine à patre quia spiritus est inclusus in illo semine. Oh dices, hoc non uidetur uerum, quia semen non est animatum, filius autem est animatus: dico, quòd semen illud, seu spiritus ille gignitiuus existens in semine, concurret ad istam generationem, ut est instrumentum cœli: non enim ut est calor elementalis, sed ut instrumentum cœli, & ideo non uirtute prima, sed uirtute cœli, quia pater tantum dat instrumentum, in quo est inclusum illud calidum, quo agit cœlum in materia in generatione mixti: & sic ille calor, & ille spiritus concurret ad istam generationem ut instrumentum cœli, non autem ut calor elementalis: & ita dico, quòd formæ mixtorum perfectorum & animatorum, & anima ipsa non immediate est à Deo, sed producitur

ducitur anima illa à spiritu illo gignituo existente in femine, uirtute tamen coeli & ipsius solis, quia sol & homo generant hominem: & sic dico, quòd non contradicit sibi Aristoteles hic & in secundo de generatione animalium, cum hic dicat generationem mixti esse à duabus qualitatibus primis actiuis dominantibus super passiuas: secundo uero de generatione animalium dicit, quòd est à calore coeli: & idem dicit Auer. 12. met. & in pluribus locis, quòd scilicet non est contradictio, quia idem est calor elementalis, & coelestis, sed diuersificatur, pro ut est instrumentum diuersorum agentium: ut enim est instrumentum coeli, dicitur calor coelestis; ut autem est qualitas simplex subiecti, dicitur calor elementalis: tamen idem est calor in se: & ideo Arist. non contradicit sibi: & bene dicit, quia, ut est ignis calor, non operatur, sed operatur, in quantum est instrumentum coeli: & sic non dicitur calor elementalis, sed coelestis, quia calores non differunt realiter, sed tantum materialiter, & . . . dictorum, & sic mixtum non est à calido elementalibus, ut elementalis est, sed ut est instrumentum coeli. Et ita de alio, cum dicebas, quòd imperfectum non attingit perfectum, sed calor est perfectus respectu animæ; ergo dico, quòd uerum est, quòd calor iste est imperfectus, & ut sic, uirtute, quia non potest attingere ad generationem animalis, sed bene potest uirtute coeli, quòd est agens principale & perfectius, attingere agens imperfectius, & calor elementalis ad perfectius se ipso, non tamen uirtute prima, sed uirtute agentis principalis perfectioris scilicet uirtute ipsius coeli: & hæc de ista difficultate. Secunda difficultas principalis est ex dictis scilicet Physicorum, ubi dicit Aristoteles, an si non contendo.

Visum est, quomodo frigiditas & caliditas sint per se causæ actiuæ in generatione mixti, et adduximus multas difficultates, quas etiã resoluiimus: ideo nunc supersunt duæ difficultates aliæ, quas breuiter expediam, & deinde ad textum me conuertam. Et primo dubitatur in dictis Aristotelis, quia dicit hic, quòd generationi simplici maxime contrariatur putredo: sed hoc falsum uidetur 3. Physicorum dicit Arist. quòd mutatio mutationi contrariatur, & motus motui contrariatur, non autem motus contrariatur mutationi, sed generatio est mutatio, quia est . . . transitus à non esse ad esse, & putredo est motus, ut dicam, quia fit in tempore: ergo generatio non contrariatur putredini. Tum secundo, quia esto, quòd putredo contrarietur generationi, non tamen maxime contrariatur, ut dicit Arist. quia maxime contraria contrariantur, sicut extremum ad extremum, & non sicut medium extremo: sed putrefactio contrariatur generationi, ut medium extremo; ergo quòd autem putrefactio contrarietur generationi, ut medium extremo, esto, quia inter generationem & corruptionem mediat putrefactio: ergo corruptio maxime opponitur generationi, & ut extremum extremo; & putrefactio, ut medium extremo, contrariatur ipsi generationi: ergo putrefactio non maxime opponitur generationi simplici. quòd autem inter generationem & putrefactionem mediet putrefactio, iam patet, quia putrefactio est uia ad corruptionem: ergo putrefactio non est extremum, sed medium inter generationem & corruptionem: & generatio, & corruptio est extremum; ergo. Tum etiam, quia dicit, quòd putredo est contraria maxime communiter generationi simplici: sed hoc non uidetur uerum, quia generatio competit mixtis & simplicibus, putredo autem est passio conueniens solis mixtis: ergo putrefactio non est contraria maxime communiter generationi simplici: patet, quia simplicia non prius putrescunt: & ideo maxime communiter non contrariatur generationi simplici ipsa putredo, sed ista corruptio. sic contrariatur. De primo, cum dicit, quòd motus opponitur motui, quia illi motus sunt oppositi, ergo motus sunt oppositi, (ut dicit Arist. 5. Physicorum) & mutatio mutationi, sed quomodo est . . . & putredo non est mutatio, sed motus, ergo putredo non opponitur generationi simplici: dico, quòd uerum est, quòd illi motus sunt oppositi, qui sunt ex terminis oppositis, & ut sic, mutationi non contrariantur motus, ut ibi dicit Arist. q̄ putrefactio maxime opponitur generationi simplici: dico, quòd, si contrariatur generatio simplex, & putrefactio formaliter, sic reuera non maxime opponuntur: si uero contrariantur quo ad sui causas, sic maxime opponuntur generatio simplex, & putrefactio, quia eorum causæ maxime contrariantur. Et quomodo dicis, quo ad sui causas maxime contrariantur? quia generatio fit à qualitatibus actiuis

actiuis dominantibus passiuis, putrefactio autem fit dominantibus qualitatibus passiuis super actiuas, & ideo sunt maxime contrariæ: & ita etiam cessat secunda dubitatio, quia putredo non opponitur maxime generationi, quia non ut extremum extremo, sed ut mediū extremo: dico, quòd contradictio illa formaliter his non maxime opponitur, & in se, quia ut in se contrariantur, opponuntur, ut medium extremo, sed si non contrariantur in se, & formaliter, sed quo ad causas suas, sic maxime oppppnuntur, quia fiunt à contrarijs causis, ut supra dixit. Et, cum addis tertio, quòd putredo non est contraria maxime communi generationi, quia putredo conuenit solis mixtis; generatio autem & mixtis, & simplicibus: dico, quòd Aristo. hic non accipit generationem simpliciter & absolute pro omni generatione simplici, quæ communis est corporibus simplicibus & mixtis: sed accipit generationem simplicem, prout conuenit mixtis similaribus, secludendo eam, prout conuenit simplici elemento, ad quam concurrunt omnes quatuor qualitates primæ: & ut sic, putrefactio est contraria maxime communi generationi simplici, quia, ut sic, omne mixtum est generabile, & omne mixtum est putrescibile, & è contra quia, hoc loco accipit generationem simplicem, ut conuenit tantum mixtis, non autem prout conuenit mixtis & simplicibus elementatis.

Tertia dubitatio principalis est, quia dicit Aristo. quòd putrefactio est corruptio secundum naturam, quia contingit & carnem & oua corrumpi secundum naturam, & etiam uiolenter: & si uiolenter, non est putrefactio, uel si igne hæc urantur, non dicuntur putrefieri: & ideo Aristo. dicit secundum naturam. Sed contra, quia uidetur, quòd putrefactio nō sit corruptio secundum naturam, quia putrefactio cum sit ab extrinseco calore, puta ambiente, ita fit ab extrinseco, sicut quando fit ab igne comburente: sicut enim combustio est ab extrinseco igne, uim passo inferente; ita etiam putrefactio est ab extrinseco calore, uim passo inferente: ergo ita uiolenta est putrefactio, sicut combustio: ergo putrefactio non est secundum naturam, sed uiolenta, quia quælibet fit ab extrinseco: ergo multæ uiolētæ, aut multæ naturales: dico, quòd putrefactio est corruptio secundum naturam tamen est naturalis; combustio, non est corruptio simpliciter uiolenta, & multo modo secundum naturam & à calore exteriori aeris ambientis, quia cum calore exteriori concurrat etiam interior, quia calor interior augetur ab extrinseco calore aeris agentis in ipsum, qui calor interior, intensior factus conseruat humidum radicale reuocando ipsum ad circumferentiam, & cum illo humido euanescit calor, & hoc pacto fit corruptio: & sic, ut hæc putredo habet causam intrinsecā, appellatur naturalis: combustio enim non appellatur putrefactio secundum naturam, quia habet tantum unum principium, quia est tantum à principio extraneo, scilicet à calore extraneo, puta ignis: ergo simpliciter est uiolenta, quia est tantum à principio uiolento; putrefactio autem est à duplici principio, uno extrinseco, & alio intrinseco, & sic est uiolenta, partim secundum naturam: & ideo Aristo. uocat ipsam putrefactionem secundum naturam. Quarto principaliter dubitatur, quia dicit Aristot. quòd ideo mixtū & corpus naturale putrescit, quia deficit à proprio & innato calore, & ideo ignis, dicit Aristot. inter elementa solus non putrescit, quia non potest recedere à proprio calore, & sic in his uerbis: secundo dixit, primo, quòd putrefactio est defectus à proprio calore; secundo, quòd ignis non potest deficere à proprio calore, & ideo non putrescit: cætera uero elementa, quia possunt deficere à proprio calore, possunt putrescere; & ideo est difficultas, quia, ut in sequentibus dicemus, putredo est passio mixti seu qualitatū passiuarum in mixto, quia in eo sunt omnes qualitates primæ: quatenus enim qualitates passiuæ superant actiuas, est putrefactio; in putrefactione ergo operantur omnes qualitates primæ: sed qualitates primæ non sunt, nisi in mixto: ergo non possunt putrefieri: quomodo ergo dicit Aristo. quòd reliqua elementa possunt putrefieri excepto igne, cum sint corpora simplicissima? Secundo dubitatur, quia dicit, quòd putrefactio est recessus à proprio calore: sed quid de aqua & terra, quæ non habent proprium calorem? quomodo ergo possunt putrefieri? Tertio dubitatur de igne, quia dicit, quòd ignis non potest à proprio calore recedere: Sed contra, quia sibi contradicit, quia in secundo de generatione & corruptione dicit, quòd omne elementum in quodlibet aliud elementum est transibile

transibile & corruptibile; ergo ignis in terram potest transire. Supponitur ergo quòd terra igne sit potentior, & agat in ignem transmutando ipsum in sui naturam, & certum est, quòd non potest agere in ipsum nisi ratione contrarij: si sic; ergo non potest agere in ipsum ratione suæ siccitatis, quia ambo sicci, & in hoc non sunt contrarij; ergo ratione frigiditatis, in qua terra igni contrariatur; ergo agit terra in ignem, ratione frigiditatis in caliditatem ipsius; ergo frigiditas remittit caliditatem ipsius ignis, quia, ex quo siccitas est qualitas communis, non contrariantur inuicem; uerum est, si ergo sic est, ergo, cum terra sit potentior igne, & agat in ipsum conuertendo in sui naturam; ergo remittit & separat calorem naturalem ignis: sed ista remissio fit in tempore, quia non datur ultimum rei permanentis; ergo præcedit alterum, ex quo alterum est, motus ergo recedit in tempore à proprio calore, cuius oppositum dicit Arist. qui dicit, quòd caliditas ignis est inseparabilis ab igne. 10

Quòd autem sequatur, patet, quia, si terra agit in ignem conuertendo ad sui naturam, agat in eius caliditatem; ergo remittitur; sed, cum non detur ultimum instans rei permanentis & ut ultimum esse ignis, sed primum non esse eius, est primum esse terræ; ergo in eodem instanti in terra ex igne generatur; oportet ignem esse sine calore, & ante calor ille remittebatur; ergo quarto, quia in libro de respiratione dicit Arist. quòd ignis corrumpitur dupliciter, uno modo à contrario corruptente, ut à frigido, & hæc corruptio appellatur extinctio. alio modo potest corrumpi ex se ipso & ab intrinseco, & hæc corruptio appellatur marcedo; ergo ignis potest marcescere; ergo potest putrescere, quia marcedo est putrefactio. Tertio, quia in de causis long. & breuit. uitæ dicit, quòd pinguia non putrescunt, 20 quia à prædominio sunt aerea, & aer non putrescit; ergo aer non putrescit, sicut nec ignis: quid ergo dicit Arist. hic, quòd aer putrescit & omnia elementa excepto igne? De primo, cum dicis, quòd putredo est passio mixti & non corporis simplicis, quia putrefactio proprie accepta non conuenit elemento simplici, & sic describitur putrefactio hic ab Aristotele, quòd est passio mixti tantum; & si contingit elementis, contingit ualde improprie: & quod dicis de alio, quòd putrefactio est recessus proprii caloris à re, sed terra & aqua non habent proprium calorem; ergo: dico, quòd reuera terra & aqua proprie & per se non putrescunt, sed ualde per accidens, quia putrescunt ex admixtione alicuius corporis calidi & humidi, & sic improprie putrescunt, & per accidens scilicet ex admixtione alterius corporis calidi & humidi: & sicut, si ista corpora deberent putrescere deberent alteri corpori 30 uel alteri elemento misceri, & sic oportet misceri, ut putrescant, quia se solis non possunt. De alio, quod dicis de igne, quòd non potest recedere à proprio calore; sed contra, quia potest transmutari in terram ab ipsa terra agente in ipsum; ergo, si permutabitur, & alterabitur; ergo recedet à proprio calore: dico: quòd uerum est, quia iste sermo uerus est: oh quid ergo dicit Arist.? dico, quòd Arist. non intelligit, quòd sit impossibile, quòd remittatur calor ignis remanente igne, quia hoc potest esse, ut in casu posito in argumento, quia non potest terra generari sub quocunq; gradu caloris, & ita necesse est, quòd remittatur ignis in calore; & sic Arist. non intelligit, quòd nullo modo possit ignis separari à calore, sed intelligit, quòd omnino ignis non potest separari à suo calore remanente igne adhuc, ita, quòd sit ignis frigidus: & sic non dicit, quòd sit impossibile, quòd remittatur ignis calor 40 contrarius, sed in multo tempore terra alterabit ignem, & tunc remittetur calor ignis: non tamen in tantum remittetur, quòd superet frigiditas, & ignis remaneat ignis, & frigiditas, ita, quòd detur ignis, qui sit frigidus, sicut terra, & aqua: & hoc etiam dicit Arist. in præsentia, quòd non potest ignis omnino separari à suo calore: quod autem possit remitti intensus calor ignis, bene hoc concedit Arist. sed tamen non putrescit, licet eius calor aliquantulum remittatur, quia putrefactio est maximus recessus à proprio calore, non autem paruus; & ille magnus recessus non potest esse in igne, remanente igne. sed dicis tantum hoc . . . ex perfectione ignis, quia ignis est ita perfectus, quod uindicat sibi calorem, à quo non separatur, non dico in summo, quia à summo calore potest separari, quia potest remitti. De alio in libro de respiratione, ubi dicit, quod bifariam potest corrumpi, 50 dico, quòd Arist. ibi per ignem non intelligit subiectum ignis, sed per ignem intelligit calorem innatum, & spiritum ipsum innatum, generatum in animalibus ex puriori parte sanguinis;

guinis; in reliquis uero partibus seu uiuentibus ex puriori parte nutrimenti: & sic intelligit calorem innatum animalium & uiuentium, qui calor est quoddam mixtum: & quia mixtum potest putrescere, ideo iste sanguis, seu iste spiritus, uel calor naturalis potest putrescere, & putrescit à prohibita transpiratione, & cum est prohibita transpiratio, iste calor putrescit & marcescit, & sic intra ipsum deficit, & sic non extinguitur à contrario; & ista dicitur marcedo ipsius ignis, id est spiritus & caloris naturalis. dico, quia ex Aristotele in lib. de long. & breuit. uitæ dicitur, quod pingua non putrescunt, quia in eis dominatur aer, & aer non putrescit, dico exponendo, pro ut uidetur exponere Arist. quod pingua non putrescunt, id est non facile, sed difficulter putrescunt, quia, quæ sunt pingua, prædominio sunt aerea, & aer non putrescit, id est difficiliter putrescit, quam alia duo elementa scilicet terra & aqua, non autem difficiliter, quam ignis: & quare difficiliter putrescit aer, quam alia duo elementa? ideo est, dicit Arist. quod aer conueniat cum igne in calore, quia est qualitas eis communis, & ideo non putrescit, id est & ideo difficulter putrescit, & sic, quod dicit Arist. ibi, quod nullo modo possit putrefieri, sed difficulter putrescit: & ita exponuntur illa uerba, sicut se habet ignis ad cætera elementa, ita aer ad aquam & terram: & sic non negat Arist. quin aer putrescat omnino, sed difficiliter putrescat, quam aqua & terra.

TEXTVS

SEXTVS.

Putrefactio autem est corruptio eius, quæ in unoquoque humido proprie, & secundum naturam caliditatis, ab aliena caliditate. hæc autem est, quæ ambientis. Quare, quoniam secundum indigentiam patitur calidi, quæ autem indigens tali uirtute frigidum omne, ambæ utique causæ erunt, & putrefactio communis passio, & frigiditatis propria, & caliditatis aliena. Propter hoc enim & sicciora fiunt, quæ putrescunt omnia, & tandem terra, & fæmus. Exeunte enim proprio calido, coeuaporat quod secundum naturam humidum. & inducens humiditatem non est amplius, inducit enim trahens propria caliditas.

Hic Aristoteles aggreditur secundo loco id, quod proposuit, quia intentio eius erat declarare opera qualitatum actiuarum, & opera passiuarum; & declarauit tria opera actiuarum seu passiuarum. primo quæ esset generatio simplex: & istam iam dixit: secundo quod est corruptio secundum naturam, quæ est putredo quædam: tertio loco erat naturalis mutatio, & nutritio, auctio, & coctio; de qua infra: & ideo Arist. hic aggreditur secundum genus qualitatum passiuarum operis, & sic hic aggreditur secundam operationem qualitatum passiuarum scilicet putrefactionem, quæ fit qualitatibus passiuis prædominantibus actiuas, & tria facit. primo definit seu describit putrefactionem ipsam: secundo remouet difficultatem: tertio à signo probat illam descriptionem. De primo dicit, quod putrefactio est quædam corruptio secundum naturam calidi innati: & textus antiquus, etiam, habet, & habet, quædam, textus græcus non habet. Sed Arist. in hac descriptione ponit tres partes, primo quod putrefactio est corruptio: & si textus dicat, uel si exponit Arist. quod putrefactio est corruptio quædam, uere dicit Arist. & uere expetatur, quia non est uera corruptio putrefactio, quia non statim omnino corrumpitur, quod putrescit, nec statim tendit ad non esse, sed in tempore: quia, quod putrescit, non statim transmutatur, nec in totum corrumpitur, & ideo putrefactio non est simpliciter corruptio, sed corruptio quædam, quia non statim corrumpitur, sed etiam in tempore: tum etiam dicitur, quod est corruptio quædam, quia calor innatus in putrefactione non simpliciter corrumpitur, sed solum transit ab esse naturali ad esse materiale. Secundo ponit aliam particulam, quia, ex quo in definitione debent poni omnes causæ, ideo ponit hanc aliam particulam, Propriæ caliditatis, ita quod putrefactio est corruptio propriæ et innatæ caliditatis: et hæc particula ponitur ut genus, et ut causa finalis, quia in definitione genus et differentia ponuntur ut causa formalis, quia se habent ut formæ, et descriptio debet esse per omnes causas: et ideo dicit, quod putrefactio est corruptio quædam innatæ caliditatis. Et aduertatis, quod calor dupliciter sumitur, ut dicit Galenus in prima particula aphor. et alibi sæpe: quandoque enim sumitur pro qualitate prima et accidente, et sic non sumitur hic in proposito: alio

modo sumitur calor pro substantia calida, et ita hic sumitur calor innatus, quia non est accidens, sed est substantia quaedam, et uapor seu spiritus quidam, genitus ex puriori parte sanguinis in animalibus, quo fiunt omnes operationes in uiuente: et iste spiritus conuenit omnibus uiuentibus scilicet tam ipsis animalibus, quam plantis: sed in animali fit ex puriori parte sanguinis, in plantis uero ex puriori parte nutrimenti: et hoc modo sumitur hic calor, idest ut est spiritus & calor innatus. Est ergo putrefactio corruptio quaedam calidi innati, idest illius purae substantiae, quae est instrumentum omnis operis animae: & ista est causa formalis, putrefactio est corruptio quaedam proprii & innati caloris: & tunc addit tertiam particulam definitionis, quae est ut causa materialis: quare dicit, cum quo erit iste calor prius: dicit, quod est in primo humido, & sic exponit causam materialem. Et notate, quod haec tertia particula non exprimit proprie materiam, quia non est uere causa materialis, sed exprimit aliquid loco materiae, quia calor innatus non habet proprie subiectum, quia est illa pars purior sanguinis, sed conseruatur in humido in quo pabulatur, quia ista substantia, & iste calor non conseruatur nisi in illo humido, uel contracto à principijs generationis, uel resecto per nutritionem, sicut flamma pabulatur in oleo, aliter deficeret. Et sequitur in textu. In unoquoque humido. Nullus expositor exponit haec uerba, neque Alexander, neque Olympiodorus, cur scilicet Aristot. dicat, in unoquoque humido: mihi tamen uidetur, quod Aristot. ponat differentiam in humido, quia in uiuente est triplex humidum, licet non in alijs mixtis: unum est humidum aereum, & humidum aqueum, & haec duo humida inueniuntur in omni mixto, quia humidum hoc quasi coniungit & continuat partes mixti inuicem; & de hoc humido, quod continuat partes mixti inuicem, dicit Aristoteles, quod resoluitur in putrefactione à calore ambientis, quo resoluta mixta incinerantur, & ideo omnia putrescentia incinerantur, quia desiccantur ab hoc humido, & partes terrestres remanent: aliud est humidum nutrimentale, quod habetur ex nutritione, ut, cum animal nutritur, reponitur humidum istud; & istud dicitur humidum nutrimentale, quod, ut dixi, solum est in uiuentibus: & hoc est etiam causa putredinis, ut dicit Auicenna prima quarti, quia istud humidum putrescit per assumptionem mali cibi, ut etiam omnes alij medici dicunt, quia cibi mali sunt causa putredinis: & ideo dicit Aristoteles, quod putrefactio est corruptio calidi innati, qui debet conseruari in humido isto, in quo pabulabatur. Et in quo humido debet conseruari & pabulari? in unoquoque humido, dicit Aristot. istorum trium scilicet tam in aereo, quam in aqueo, quam in nutrimentali: uerum est tamen, quod humidum nutrimentale non reperitur nisi in uiuentibus tantum, in alijs autem mixtis non reperitur, & ideo dicit in unoquoque humido: & haec est causa materialis. Et quae causa efficiens putredinis? dicit Aristot. caliditas ambientis aut aeris, aut aquae, quia animalia & mixta putrescunt in aere uel in aqua ab eorum caliditate, extrinseca ipsis mixtis, quia etiam pisces à caliditate extrinseca putrescunt & corrumpuntur, & sic ab aliena caliditate, idest extrinseca elementalibus: & haec est causa efficiens putredinis. Sed dices, ubi est causa finalis? quia Aristot. hanc causam non posuit in definitione, & alias sic: dico, quod non posuit, quia finalis causa erat manifesta, quia est forma illa inducenda, quia finis cuiuslibet alterationis est illa qualitas & illa forma, quae inducitur ab alteratione illa, & sic finis putrefactionis est ille calor extraneus, quia in putrefactione fit alteratio quaedam, quia augetur & intenditur ipsum mixtum, quod corrumpitur, hoc modo intelligendo finem. Si uero sumatur finis proprie, quis erit finis corruptionis? nullus erit finis putrefactionis, quia malum caret fine: ut quis finis mortis nullus, sed est effectus ex natura rei, nec mors nec corruptio habent finem, nec habent rationem finis. Sed dices, dicit Aristot. & tu dixisti, quod putredo est corruptio proprii calidi innati à caliditate extraneata ambientis in unoquoque humido: si sic; ergo putredo est tantum operatio caliditatis, & non frigiditatis! & supra dixisti, quod putrefactio est communis passio omnium qualitatum passiuarum: quia sicut generatio est communis effectus omnium qualitatum passiuarum, ita etiam putredo, dicit Aristot. (& aduertatis, quod in hoc omnes medici, & Auer. errant, ut dicemus:) dico, dicit Aristot. quod, cum corrumpitur mixtum proprius, & innatus calor à calore extrinseco deficit; ergo deficiente calore

re innato augetur innata frigiditas: si augetur innata frigiditas; ergo etiam innata frigiditas est causa putredinis, quia defectus proprii caloris est causa putrefactionis: sed deficienter proprio calore augetur frigiditas propria & innata; ergo etiam frigiditas est causa putredinis: & sic improprie dixit Arist. quod etiam frigiditas innata erat causa putredinis (& notate sic bene, quia de omnibus his erit dubitatio:) et sic dicit, quod iam . . . exprimit aliam causam putrefactionis, quia ex definitione habetur, quod putredo est defectus innati caloris, & quo deficiente augetur frigiditas, & hoc ab aliena caliditate: & sic tantum tres partes posuit Aristot. in definitione putredinis. Vgo uero tertio Tegni posuit . . . quia multas nugas addidit, & non intelligit Aristot. nec etiam Auerr. intellexit hic Aristotelē, nec etiam medici, quia in hoc, ut postmodum uidebitis, omnes errant, & precipue Auer. & Vgo ipsum insequens, quia Aristot. dicit, quod frigiditas sit causa putredinis, non propria frigiditas, sed frigiditas aeris continentis etiam sit causa putredinis: sed maxime errant, quia Aristot. dicit oppositum, quia dicit, quod frigiditas continentis aeris non est causa putredinis, sed est causa conseruationis mixtorum, quia resistit putredini, ut infra uidebitis, quia putredo nihil aliud est nisi corruptio innati caloris ab extrinseco calore: sed extrinseca frigiditas ambientis resistit calori extraneo, & sic frigiditas ambientis non est causa putredinis, quia, si putredo esset corruptio causata à caliditate extrinseca, & à frigiditate extrinseca, tunc non esset à frigiditate intrinseca, ut dicit Aristot. in textu, qui dicit, quod putrefactio est corruptio & cōis effectus alienæ caliditatis, & propriæ frigiditatis, in caliditate innata: & in hoc facio uos aduertentes, quia de hoc dicemus magis infra. Vna est, quod in hoc isti errant, & maxime delirant, quia Aristot. dicit clare in textu, quod putredo est cōmunis effectus alienæ caliditatis, & propriæ frigiditatis: & nō dicit, alienæ frigiditatis, sed propriæ frigiditatis: & secundum istos dixisset, & alienæ frigiditatis, quod tamen non dicit, sed dicit propriæ frigiditatis: & quomodo? oh quia putredo & corruptio, proprii caloris defectu, auget propriam & innatam frigiditatem, quæ concurrunt ad putredinem: & sic propria frigiditas concurrunt ut causa ad putredinem. Lego uerba, & notate, quia etiam legitur per inter. Quare, quoniam. Hic Aristot. ponit solutionem dubitationum: & bene aduertatis, quia dicit, ad frigiditatis propriæ. Sunt uerba Auer. in com. 3. quod putrefactio fit etiam à frigiditate continentis, & declarat quomodo, quia frigiditas extrinseca conseruat calorem continentis, & sicut conseruat, ita facit mixta citius putrescere, quia facit, ut calor extrinsecus facilius agat in calorem innatum mixti, & facilius putrescit mixtum: & hoc idem repetit in com. octauo & nono, ubi dicit, quod duplex est putrefactio; una, quæ est à calore aeris qui est in æstu: alia uero, quæ fit à frigiditate aeris continentis in hyeme: & hæ duæ putrefactiones dicuntur, dicit Auer. quia putrefactio, quæ fit à calore aeris in æstu, fit per resolutionem humidi; illa uero, quæ fit à frigiditate in hyeme, non fit per resolutionem humidi: sed fit per extensionem humidi, seu per compressionem humidi à mixto, quia frigidum constringit mixtum, & condensat ipsum, & ideo comprimit ipsum humidum à mixto, & euanescit, & sic putrescit; & ista proprie non dicitur putrefactio, sed dicitur quædam exiccatio: & ideo aliter & aliter fiunt istæ putrefactiones, dicit Auer. Sed longe errat Auer. quia non uidit Aristot. in lib. de long. & breuit. uitæ, ubi non appellat istam corruptionem & putrefactionem, exiccationem, quoniam frigiditas sui uehementia exprimit innatum humidum rei, ut est in aduentu ueris Bononiæ, cum aliquando Plantæ exiccantur ex ista exustione: & ista exiccatio non est putrefactio, sed debet dici exustio & exiccatio, quia frigiditas continentis non est causa putrefactionis, sed exiccationis, seu exustionis, quia est causa corruptionis eius, quæ est exustio quædam, & non putrefactio: & sic tantum una est causa putrefactionis, scilicet calor extraneus, non autem frigiditas extranea. Et tunc Aristot. postquam posuit istam descriptionem, probat eam à signo, & primo, quod putrefactio: sit corruptio innati caloris secundo probat, quod fiat omnis putrefactio à calido extrinseco continentis, & non probat, quod fiat à frigiditate extrinseca, sed à frigiditate innata. De primo probat, quod putrefactio sit corruptio innati calidi, & à signo, quia uidemus, quod ea, quæ putrescunt, primo exterius humescunt, quia humidum interius prius exit externis, & postea magis aucto calore innato ab extraneo calore exiccantur humida

tes illæ, deinde incinerantur, & sic putrescunt: & quæ causa huius? oh causa est, quia calor extraneus agens in calorem intrinsecum innatum auget ipsum: quo aucto agit in proprium humidum, & conuertit ipsum in uaporem crassum, & reuocat ipsum ad exteriores sui partes: & quia est crassus ille uapor, adhæret illis partibus, & reddit illas partes exteriores mixti humidiores: & ita, cum magis augetur ille calor à calore extraneo, exiccat humidum illud, & euanescit, & simul cum proprio humido euanescit calor innatus propter caliditatem continentis, & tandem corrumpitur, quia, cum caliditas innata euanescit, trahit secum humidum: & ideo dicit Aristo. quòd, sicut aliena caliditas corrumpit innatum calorem, & ita corrumpitur etiam innatum humidum: & ideo inquit Aristo. quòd deficiente humido, deficit etiam calor innatus, & è contra: & ita putrescunt, quia non potest reponi illud humidum, quia iam calor euanuit simul cum humido, quia, si remansisset ille calor, potuisset reponi illud humidum, quia mediante calore potuisset addi aliud humidum, & attrahi aliud, & sic reponi ab ipso calore: & hoc uerum est in ipsis uiuentibus, in quibus potest reponi ab ipso calore: & hoc uerum est in ipsis uiuentibus, in quibus potest reponi, cum calor nõ euauit per . . . quia, licet multum caloris eius euanescat simul cum humido, cum in salute tamen, quia multum humidi remansit, ideo potest humidum à calore reponi; licet non æque purum, ut prius, & ita perfectum: & hoc in mixtis animatis, quia de istorum calore naturali & humido loquitur Aristo. hic: in hoc est primum signum, per quod probat Aristo. descriptionem putredinis. Lego uerba, & aduertatis, quia per proprium calorem intelligit innatum calorem. Et non est amplius, scilicet ille calor, quia iam euauit cum humido, & ideo non est amplius calor inducens & reponens humidum, quia iam euauit propria caliditas cum humido: & ideo, quæ putrescunt fiunt prius humida, & deinde aucto magis calore primo à calore extraneo exiccantur, & demum incinerantur & putrescunt: & tunc modo Aristot. ponit secundum signum.

Probabat Aristot. descriptionem putredinis, quòd erat corruptio innati & proprii caloris in unoquoque humido ab ambiente caliditate, ambientis, scilicet aeris: & pluribus mediis Aristo. intendit probare ueritatem descriptionis, in qua ponebantur tres particule: & prima particula erat, quòd putredo est corruptio proprii & innati caloris in unoquoque humido: & hanc particulam probauit hoc primo signo, quia uidemus quòd omne, quod putrescit, prius humescit exterius in superficie, & deinde exiccatur illa humiditas, quia à calore extraneo magis uigoratur & augetur calor proprius, & ideo illud humidum liquefcit & euaporatur in superficie & in parte extrema putrescentis, & cum eo calor prius &c.

TEXTVS

SEPTIMVS.

Et in frigoribus autem minus putrescunt, quàm in æstu.

TEXTVS

OCTAVVS.

In hyeme enim paucum est in ambiente aere, & aqua calidum. quare nihil potest.

TEXTVS

NONVS.

In æstate autem amplius.

NVnc Aristo. reliquis signis probat, quòd putrefactio fit à calore extraneo continētis, seu ambientis aeris, ut à causa effectiua, & probat secundo signo dicens, quòd . . . constat in cōstitutionibus anni frigidioribus & in locis frigidis minus putrescunt corpora, quàm in cōstitutionibus anni calidioribus, ut in æstate & in locis calidioribus, & sic minus in hyeme, quàm in æstate: ergo putrefactio fit à calore aeris ambientis, quia, si non fieret putredo à calore aeris ambientis, tunc magis corpora putrescerent hyeme, quàm in æstate: quod falsum est experientia, quia minus putrescunt in hyeme, quia tunc calor extraneus &

& alienus est in hyeme minor. Sed dices, non ne etiam in hyeme fiunt putrefactiones, quia fiunt febres ex putredine humorum; & in temporibus anni frigidis, & locis frigidioribus fit ista putrefactio? immo ibi fiunt tunc febres quotidianæ, & sic non à calore aeris: oh dico, quòd uerum est, quòd in locis frigidioribus & in constitutionibus anni frigidioribus fit etiam putrefactio, & fit etiam à calore ambientis & continentis, non autem ambientis aeris, sed corporis continentis, scilicet à calore intrinseco, quia ex prohibita transpiratione corporis à frigiditate externa, calor interior augetur circundans humores, & intensitur & inflamat humores, & sic fit putrefactio: & hoc est secundum signum. Et tunc Aristoteles ponit tertium signum.

TEXTVS

DECIMVS.

Et neque quod congelatum. magis enim frigidum, quam aer calidus. non igitur uincitur. mouens autem dominatur. Neque feruens, aut calidum.

TEXTVS

VNDECIMVS.

Minor enim quæ in aere caliditas, ea, quæ in re. quare non dominatur, neque facit transmutationem ullam. Similiter autem & quod mouetur, & fluit, minus putrescit quam quod non mouetur. debilius enim fit motus, qui ab ea, quæ in aere, caliditate, quam qui in re præexistit. quare nihil facit permutari.

COagulatio bifariam fit, à frigore, & calore, ut dicemus, quia, quæ à calido coagulantur, à frigore dissoluuntur, & e contra, quæ coagulantur à frigore, à calore dissoluuntur: & ideo melius diceret textus, quia loquitur de congelatione, quæ fit à frigore tantum, quia congelatio fit à frigore tantum. Et dicit, quòd tertium signum est, quòd congelatio fiat à caliditate aeris continentis, quia mixta, quæ à frigore congelantur, & congelata dissoluuntur, putrescunt, & non possunt putrescere, quia, ex quo congelata superant caliditatem ambientis, sic resistunt calori ipsius aeris propter uehementem frigiditatem, quæ est in eis, ut metalla: & ideo difficulter putrescunt, quia non possunt pati à caliditate ambiente, licet in longo tempore possint etiam putrescere, sed difficiliter, quia resistunt illi extrinsecæ caliditati. Sed uos dicetis, hoc obstat dictis Aristotelis, quia dixit, quòd duæ sunt causæ putredinis, una aliena caliditas, & alia frigiditas propria, id est innata frigiditas & intrinseca: si ergo putredo est communis effectus propriæ frigiditatis, & extrinsecæ caliditatis; ergo, quæ habent maiorem frigiditatem intrinsecam, facilius putrescunt, quia habent maiorem causam putredinis; ergo facilius putrescunt: ergo metalla facilius putrescunt; quod est falsum. Tum secundo, quia uidemus experientia, quòd ex uehementi frigore aeris superueniente plantæ, quæ iam crescit & flores emittit, ut illi pariant fructus, facilius putrescunt ex frigore illo superueniente. Tum tertio, quia congelatio est causa quietis, & quies est causa putredinis, ergo congelatio est causa putredinis: quòd autem quiescit causa putredinis, dicemus. De primo, cum dicitis, quòd etiam propria frigiditas est causa putredinis, dico, quòd uerum est, quòd etiam putrescunt à frigiditate propria: ergo, quæ habent maiorem frigiditatem, citius putrescunt: dico, quòd duplex est frigiditas propria, quædam dicitur esse frigiditas naturalis seu secundum naturam, & quædam dicitur præter naturam: frigiditas propria secundum naturam est illa, quæ commensuratur à calore naturali; & hæc non est causa putrefactionis, quia non facit putrescere, ut frigiditas huiusmodi, quæ conuenit congelatis, id est metallis, & de ista non loquitur Arist. sic, quia hæc non est causa putredinis: alia est frigiditas propria, id est intrinseca seu præter naturam, quæ est calor diminutus, et ista est causa putredinis: & quomodo est causa putredinis? quia ista non conuenit mixtis nisi deficiente naturali calore, & tunc crescit ista frigiditas: & quia diminutio caloris naturalis est præter naturam, ideo hæc frigiditas dicitur intrinseca & præter naturam: & de ista frigiditate propria præter naturali loquitur Arist. quam habent mixta præternaturam, non secundum naturam: & ideo dico, quòd in metallis est propria & naturalis frigiditas,

ditas, & hic facit ad congelationem, & non ad corruptionem; quia resistit calori ambientis: quomodo autem causetur ista frigiditas præternaturam, dicemus in dubitationibus. De secundo, quia uidemus experientia, quòd superueniente uehementi frigore aeris facile putrescunt plantæ, & flores, dico, quòd in hoc deceptus est Auerr. & etiam medici; quia ista non debet dici putredo, sed debet dici exustio, & exiccatio: ideo errant isti cum Auerr. scilicet Vgo & alii, quia uolunt, quòd sub nomine putredinis comprehendatur ista exiccatio: oh est corruptio, uerum est, at non putrefactio, ut dicit Aristo. de causa long. & breu. uitæ, ubi deducit, quòd illa corruptio, quæ fit à frigore, seu illa expressio humidi, quæ fit à frigore, non dicitur putrefactio, sed exiccatio. De tertio, quia congelatio est causa quietis, & quies est causa putredinis, ergo dico negando, quòd congelatio sit causa putredinis, quia, quæ congelantur ita possunt moueri, ut non congelata: si uero congelatio est causa quietis, hoc est per accidens ualde & non per se. Auer. in com. isto famosa duo dicit, & uane & incassum laborat, quia habet textum corruptum, & quia habet falsum textum, & ideo multas nugas dicit: dicit ergo cum textu falso, omnino alieno à proposito Aristo. aliena ab Arist. & dicit secundo, quòd in elementis est duplex qualitas; una, quæ prima inest elementis, & hæc est qualitas in gradu intenso in eis, & alia in gradu remisso, & hæc secundo inest elementis, ut igni inest primo caliditas, & in gradu summo, secundo siccitas, & non est in gradu summo; & sic cuilibet alteri elemento insunt duæ qualitates, una primario, & alia secundo: primario inest una & in gradu summo, & alia secundo: primario summa, ut summa caliditas, seu summus calor, qui in natura reperitur, & alia remissa, puta siccitas; & sic de aere & aliis elementis: & hoc est dictum supra, & secundo de gene. & corrup. dicit ergo Auer. quòd qualitas, quæ primo conuenit elemento, est summa; ut calor, qui conuenit igni, est summus in natura: quia uero igni conuenit siccitas non primo, sed secundo, ideo illa siccitas non est summa, sed remissa: & sic de aliis elementis est dicendū, ut dictum est de igne, quia in terra primario est siccitas, & secundo frigiditas, & ideo in terra est summa siccitas, quæ inuenitur in natura, & non summa frigiditas: aer autem primario humidus, & secundo calidus, & aqua primo frigida, & secundo humida: & huius causam reddit Auer. quia natura prouida & prudentissima hoc fecit, ut elementa in mixtione facilius misceantur, quia, sicut ignis, v. g. superat aquam in una qualitate, ita è contra superatur in alia, & sic facilius miscentur in generatione mixti: quia, si omnia elementa concurrunt in mixto, & igni conuenit caliditas summa, siccitas uero remissa; aquæ uero conuenit frigiditas summa, & humiditas remissa, & sic de aliis; & sic, dicit, elementa facilius possunt misceri in generatione mixti, quia, sicut ignis superat aquam in caliditate, ita, quòd superat suam frigiditatem, ita aqua humiditate sua superat humiditatem ignis, & sic in uno superatur, & in alio superat: & ideo facilius hæc elementa commiscentur: & ideo natura fecit unam tantum qualitatem in summo in elemento, ut scilicet principalius fiat mixtio. Secundo dicit Auer. Illud, quod facit mixtionem, est continens &c. Dupliciter exponitur. primo, quòd id, quod facit mixtionem, est continens, id est calor, uel calor disseminatus in aere, ut per generationem mixtorum inanimatorum; uel in materia putri; qui dicitur calor putredinalis respectu animalium, quæ fiunt ex putri materia; uel in semine, ut in animalibus, & iste calor est ille, qui miscet elementa. Alio modo potest exponi. Et illud, quòd facit mixtionem, est continens, id est cælum, quod omnia continet: & iam uidetis, quantum sit aliena Auer. ab Aristo. hæc expositio, quia nihil facit ad textum, quia non loquitur Aristo. hic de qualitatibus primis in summo, nec de mixtione, ut uidistis. Quod etiam dicit Auerr. quòd qualitates, quæ conueniunt elementis, una est summa, & alia remissa, hic habet difficultatem, & est problema neutrum: & Alexander etiam in primo huius eandem sententiam habet, quòd, scilicet in igne caliditas sit summa, & siccitas remissa; & ipsum sequitur hic Auerroes: sed hoc habet difficultatem, quia Auerr. 3. Coeli, com. 63. libi contradicit, ubi dicit, quòd in quolibet elemento ambæ qualitates sunt summæ, & hoc etiam dicit Auicenna: & sic uidetis qualiter est problema neutrum: oh quæ ueritas? Deus scit ueritatem, Immo Christus interrogatus de ueritate noluit respondere: utraque tamè opinio probabilis est, quia de omnibus non possumus assignare demonstrationes: satis est, quòd

quod Auerr. hic secutus est Alexandrum: ratio etiam, quam adduxit Auerr. friuola est, quia dixit, quod ideo altera qualitas in elementis est summa, & altera remissa, ut facilius elementa misceantur in mixtione, quia Auerr. in hoc manifeste errat, quia manifeste inquit, quod, cum elementa ueniant ad mixtionem, agunt & reagunt inuicem per qualitates alterius contrarietatis, ita, quod ignis secundum calorem ignis agit in aquam, & per humidum reparitur ab aqua, ita, quod non agit in frigiditatem aquæ, & à frigiditate repatiatur, sed dicit Auer. quod reparitur ab humiditate aquæ ipse ignis: quod tamen est falsum, quia actio & reactio debet esse in elementis in generatione mixti secundum ambas contrarietates qualitatum primarum, aliter non fieret remissio & reductio ipsarum ad temperamentum, quia, nisi est secundum eandem contrarietatem actio cum reactione, non fit illa remissio, quia, sicut ignis agit per calorem in frigiditatem aquæ, ita etiam aqua per frigiditatem agit in calorem ignis; & sicut aqua patitur à siccitate ignis, ita & reagit in siccitatem ignis ipsa aqua sui humiditate: & sic actio cum reactione est inter qualitates eiusdem contrarietatis & diuersæ, ut uult Auerr. & longo sermone diximus in secundo de generatione: & hoc declarat et Aristot. in quinto de generatione animalium, capite tertio, ubi clare dicit, quod sæpe fit, ut, quod agit, magis patitur, quam agat, & frigeat & caleat, & e contra: & ita dicit, quod fit actio & reactio secundum eandem contrarietatem: quomodo etiam hoc fiat, declarauimus uobis in lib. de generatione & corruptione, in quaestione de reactione, quia circa hoc sunt multæ difficultates. Et ita uerba Auerrois non sunt ad intentionem Aristotelis, neque sunt in textu, quia habet malum textum. Neque feruens. Hoc est quartum signum, quod producit Aristot. ad probandam suam descriptionem, scilicet quod putrefactio sit corruptio innati calidi à calore ambientis: & dat signum, quia ea mixta, quæ ferunt, difficile putrescunt: & quid est dictu, mixta, quæ feruent? id est mixta, quæ sunt feruentissimi caloris, difficile putrescunt, quia ista mixta habent maiorem calorem innatum, & plus, quam sit calor ambientis, quia est maior eius calor, quam calor ambientis: & ideo caliditas eorum non potest superari ab illa ambientis, quia maior à minori caliditate superari non potest, nec ex consequenti pati; & ideo ista mixta difficile putrescunt: & Olympiodorus dat exemplum de carnibus coctis, quia carnes coctæ difficilius putrescunt, quam crudæ, quia habent calorem maiorem, quam sit calor ambientis, quia ex coctione traxerunt maiorem calorem, quam sit calor ambientis; & ideo à calore ambientis pati non possunt: & si patiuntur, difficile patiuntur: & addit Alber. ad exemplum de speciebus & aromatibus, ut de pipere & cinnamomo, quæ propter eorum innatum calorem difficillime putrescunt à caliditate ambientis, quia maior est eorum caliditas, quam sit calor ambientis; & ideo non possunt pati à calore aeris, quia ab eo non superantur. Sed dices, contra, quia uehemens frigiditas rei prohibet putredinem; ergo uehemens caliditas iuuat putredinem, quia contrariorum contrarij sunt effectus. Tum & fortius, quia uehemens caliditas aperit meatus & poros, quia uehementer calida habent poros apertos, quibus euaporatur calor, & facilius expirat humidum cum eo interius: ergo caliditas ista iuuat putredini, non autem prohibet. De primo dico, negando argumentum: oh contrariarum causarum contrarij sunt effectus per se: per se, scilicet est uerum, sed per accidens non est uerum; & ita est in casu, quia uehemens frigiditas prohibet putredinem per se, uehemens ergo caliditas non per se, sed per accidens, prohibet putredinem: & quomodo? propter similitudinem, quam habet cum calore extraneo, quia calor, quia calor, non potest pati à calore, & si patitur, tantum patitur, quantum remissior; modo iste calor aromatum est intensior, & ex quo minus calidum non agit in magis calidum, propter similitudinem, quam habet cum illo, & non potest illud absumere, quia extraneus est minoris potentie, ideo per accidens non putrescit, & per accidens fiunt iidem effectus: frigiditas uero per se prohibet putredinem, quia de facto contrariatur caliditati extrinsecæ, & ideo per se facit illud effectum. De alio, quia caliditas intrinseca facit poros corporis patentiores; ergo facilius calor innatus cum humido radicali in illis maximis euaporatur, dico, quod, si illa uehemens caliditas esset præternaturalis, argumentum concluderet, quia sic disponderet ad putredinem; sed, quia suppono, quod sit naturalis illi mixto illa caliditas, & contemperata, ideo non causat putredinem, quia hæc caliditas, quæ est

est ita naturalis & commensurata, facit poros etiam commensuratos, & ideo non euaporat calor innatus & humidum innatum; & sic non iuuat putredini, immo potius prohibet: si autem esset præternaturalis, bene disponderet ad putrefactionem. Similiter autem per motum. Hoc est secundum signum ex motu, quia, quæ mouentur, difficilius putrescunt; quæ uero quiescunt, facilius putrescunt; unde ergo? oh hoc est, quia in ijs, quæ mouentur calor innatus excitatur & augetur per motum: qui calor ita excitatus & auctus non torpet, nec ita faciliter potest pati à calore extraneo, quia motus uiuificat calorem intrinsecum, quies uero mortificat ipsum calorem innatum; & ideo ex motu augetur calor innatus, & cum augetur, non potest pati à calore extrinseco ambiente: ex quiete uero torpet calor innatus, & ideo, quæ quiescunt, facilius patiuntur: & dat exemplum huius Alexandri dicens, quòd propter hoc aquæ stagnantes facilius corrumpuntur, quàm fluentes, quia, quæ mouentur, difficilius putrescunt, quàm quæ stant: & Auer. dicit, quòd quies bifariam est causa putredinis, primo quia extinguit calorem innatum, quia suffocatur à quiete, quia, cum quiescimus, non potest diffulari calor innatus, sed quasi suffocatur, & accidit putredo: secundo dicit Auer. quies est causa putredinis, quia quies figit rem sub agente caliditate, scilicet sub aere calido ambiente; & quia figit res, cum maiori tempore permanent sub agente; & ideo, quæ quiescunt, facilius putrescunt: & ideo dicit Auer. quòd generatio requirit quietem, ut puta, si generatur ignis ex ligno, requiritur, quòd ignis quiescat, & quòd longo tempore remaneat sub agente, aliter non introducitur forma ignis, & ideo oportet habere quietem: & idem etiam uidemus in concoctione, quæ fit in stomacho, ubi melior fit coctio in quiete, quàm in motu; & hoc idem dicit Galenus, quòd in quiete melior fit coctio, & ideo uult, quòd prandium sit leuius coena, quia melior fit coctio in quiete somni in nocte, quàm cum motu, & in die. Sed dices, quid dicemus de exemplo Alexandri, quia Arist. dicit in sexto, quòd, quæ mouentur, difficilius putrescunt, quàm quæ quiescunt, quia calor innatus motu excitatur: & Alexander dat exemplum, quòd non est ad propositum, quia dat exemplum de aqua stagnante & de aqua fluente; sed aqua suo motu fluxus non acquirit calorem, quia motus localis non inducit calorem, nisi in rebus, quibus calor perfectio: sed calor non est perfectio aquæ; ergo fluxus non augebit calorem eius, neq; calefit aqua motu: tum etiam dubitatur de sole. . . . quòd autem aqua non calefiat motu patet per Auer. in secundo coeli, quia aqua in sui naturali dispositione non calefit. Quomodo autem uerificatur dictum signum Alexandri, quia in aqua non augetur calor innatus? Domini potest dici ex textu Arist. quòd exemplum Aristot. est pro exemplo, quia aqua summe frigida non calefit suo motu: uel potest dici, ut Albertus Alem. quòd Arist. per aquam non intelligit proprie aquam, sed intelligit mixtum aqueum, quòd si mouetur, prohibetur à putredine, quia augetur eius calor innatus; cuius signum est, dicit Albertus, quia, cum uinum putrescit à principio, si baculo agitetur uel alio modo, prohibetur eius putrefactio, & reducitur ad bonum per motum illum: sed quid dicemus de aqua? quia aquæ stantes facilius putrescunt, quàm fluentes: dico, ut dicit Auer. quòd ideo putrescunt facilius aquæ stantes, quàm motæ, quia, ex quo stant fixæ sub sole, facilius figuntur & patiuntur à radijs solis, & ideo facilius alterantur, quia sic facilius miscentur cum corporibus alienis, quæ faciunt aquam citius putrescere, quia, cum mixta est alienis corporibus, facilius putrescit; quæ uero fluit, non ita facile percutitur à radijs solis, nec cum ea ita facile permiscentur aliena corpora, & ideo difficilius putrescit: & per hoc patet solutio ad illud de sole, quia est propter has causas.

TEXTVS

DVODECIMVS.

Eadem autem causa, & quare multum minus, quàm paucum putrescat. in maiori enim amplior est ignis proprius, & frigidum, quàm ut dominantur, quæ in circumstante, uirtutes.

Quapropter & Mare, secundum partem quidem diuisum cito putrescit: totum autem non. Et alia aqua eodem modo. Et animalia fiunt in ijs, quae putrescunt, propterea quod, quae segregatur, caliditas, naturalis existens consistere facit segregata.

EAdem aut causa. Sextum signum est, dicit Aristot. quia uidemus, quod corpus magnae quantitatis difficilius putrescit, quam corpus paruae quantitatis; & ratio est, dicit Aristot. quia in corruptione maioris quantitatis, maior est uirtus, siue calor, siue frigiditas, quam in corpore minoris quantitatis, ut dicit Aristot. in octauo physicorum, quia in maiore corpore maior est uirtus, ideo magis resistit calori extraneo agenti ipsius ambientis, quam uirtus minoris quantitatis, & ideo difficilius putrescit: quod autem in maiori corpore, maior uirtus existat ut probatum est 8. physicorum, ubi dicit Aristot. quod in maiori quanto maior est uirtus extensiuæ, quam intensiuæ, & ideo in eo est plus caloris aut frigiditatis: & dat exemplum Aristot. dicens, quod eius signum est, quia Mare simul totum iunctum difficilius putrescit, quam si seiungatur, & diuidatur in plures partes, signum est, dicit Aristot. quod maius difficilius putrescit, quam minus. Et tunc Aristot. ponit septimum signum, dicens, quod, cum putrescunt mixta: generantur uaria animalia: septimum & ultimum signum est hoc: & hæc pars uario modo introducitur. Latini introducunt, quod Aristot. quasi remouet dubitationem, quia dixit Aristot. quod putrefactio maxime opponitur generationi simplici, quod falsum est: quia uidemus, quod ex putrefactione etiam generantur animalia, ut muscæ & uermes; & huic dubitationi occurrit Aristot. & sic Latini introducunt hunc textum: sed hoc non est uerum, ut ostendam. Et ideo aliter introduxit Olympiodorus hunc, & dicit, quod hic Aristot. ponit septimum signum ad probandam suam descriptionem, quod putredo sit corruptio innati caloris in proprio humido: & sic ponit aliud signum ad probandam aliam particulam definitionis, & signum est, dicit Aristot. quia, cum putrescunt mixta, generantur uaria animalia, ut muscæ & uermes & huiusmodi: & hoc, quia calor, qui euanescebat, reuocatur ad exteriora, quia calor innatus euanescebat cum humido, ex quo mixtum miscebatur, & cum euanescit, permiscetur iterum cum illo humido & cum illa materia humida, & ideo agit illam & permiscet illam sic agitando, ita, quod recludit ipsum ad temperamentum & ad generationem ipsorum animalium, & sic fiunt animalia illa.

Quid igitur est generatio, & quid corruptio dictum est. Reliquum est autem dicere contiguas species, quasunque dicta uirtutes operantur ex subiectis natura constantibus iam. Est itaq; calidi quidem concoctio. concoctionis autem maturatio: elixatio, assatio. Frigiditatis autem inconcoctio. huius autem cruditas, inquinatio, tostio. Oportet autem existimare non proprie hæc dici nomina. rebus enim non posita sunt uniuersalibus. quare non has, sed tales oportet putare esse dictas species. Dicamus autem ipsarum unaqueque quid est. Concoctio igitur est perfectio a naturali, & proprio calido, ex oppositis passiuis. hæc autem sunt propria unicuique materia.

Tunc Aristot. epilogat dicens, quod iam diximus, quid sit generatio simplex mixtorum similarium, quia est, quando actiuæ qualitates dominantur passiuis: & diximus, quid sit putredo, quia est corruptio innati calidi in unoquoque humido ab aliena caliditate; & hoc fit, cum qualitates actiuæ obtinentur à passiuis. Lego uerba: & notate, quod Aristot. per caliditatem innatam non intelligit qualitatem, sed substantiam illam spirituosam, & calorem naturalem, qui substantia est, quia est subtilior pars sanguinis: facit humidum consistare scilicet quia permiscet ipsum cum calore extrinseco, qui exhalabatur. Et hic sunt multae difficultates, quas dijs annuentibus cras pertractabimus.

Super his lectis sunt quaedam difficultates, quarum quaedam sunt faciles, & quaedam difficiles; in quibus omnes Latini, & præcipue medici laborant, & in pluribus locis etiã hanc

hanc descriptionem putredinis, assignatam ab Aristotele. Et prima est dubitatio Alexandri, quia Arist. describens generationem simplicem, dicit, quod generatio simplex est actio & uictoria qualitatum primarum actiuarum super passiuas: contra, inquit Alexander, quia unius definiti est tantum una definitio: sed in primo de generatione, textu decimo, dicit Arist. quod generatio est permutatio totius in totum nullo sensibili remanente, ut subiecto; & in secundo de gen. & cor. etiam dicit, quod generatio est transmutatio entis in potentia; & hic dicit, quod generatio simplex est uictoria qualitatum actiuarum super passiuas: ergo sunt duae definitiones ipsius generationis simplicis: ergo unius definiti sunt duae definitiones. Tum secundo, quia ista definitio conuenit etiam alio definito, quia conuenit mutationi & auctioni, quia istae sunt actiones qualitatum actiuarum super passiuas, quia cum qualitates actiuae dominantur super passiuas, fit auctio & mutatio; ergo definitio data de generatione conuenit etiam mutationi & auctioni; ergo conuenit alteri etiam definito: ergo ista definitio non est recta. De primo, cum dicit Alexander, quod unius rei est tantum una definitio, scilicet recta; sed huius definiti dantur duae definitiones; ergo earum una tantum erit recta, & alia non; ergo aut erit recta ista, quae traditur ab Aristotele hic, aut illa, quae traditur in libro de gen. & cor. dico, quod uerum est, quod unius definiti est tantum una definitio; sed hic non est unum definitum, sed sunt duo definita, quia primo de gener. definitur generatio simplex, qualiscunq; fuerit, seu simplicis elementi, seu omnium mixtorum; hic autem definitur generatio mixtorum tantum, non autem generatio, quae conuenit elementis & corporibus simplicibus: oh ergo non est idem definitum, nec ideo etiam est eadem definitio. De secundo, quia haec definitio conuenit alteri etiam definito, quis auctioni & nutritioni; ergo dico, quod nutritio est quaedam generatio, quia nutritio, est permutatio nutrimenti in substantiam nutriti; de auctione uero dico, quod non est transmutatio nutrimenti in substantiam nutriti: & sic differt a nutritione, quia auctio est mutatio ad quantitatem, & nutritio est mutatio ad substantiam, & sic differunt in genere praedicamentali. Secundo dubitatur, & est dubitatio facta a Latinis, quia uidetur, quod haec definitio sit falsa scilicet quod generatio substantialis mixti sit ex qualitatibus actiuis dominantibus, passiuis, quia omne agens est perfectius passio & effectu suo: sed qualitates actiuae non sunt praestantiores, immo ignobiliore effectu suo scilicet ipso mixto generato: ergo generatio mixti non potest esse ex qualitatibus actiuis, cum sint imperfectiores, & ipsum perfectius non attingit perfectius: ergo generatio non est, cum qualitates actiuae dominantur passiuis. Tum ex septimo metaph. & 12. eiusdem, quia omne, quod generatur, fit a sibi simili in specie, ut homines fiunt ab homine, & equus ab equo: sed qualitates primae non sunt eiusdem speciei cum mixto generato, quia illa sunt accidentia, & mixtum est substantia: ergo generatio mixti non potest esse ex illis qualitatibus actiuis, cum sint diuersa a specie, & tunc substantia fieret ex non substantia. De primo, quod dicitis, quod omne agens habet esse praestantius effectu suo; sed mixtum genitum est substantia, & illae sunt qualitates; quomodo ergo mixtum, quod est substantia, fit a qualitatibus primis dominantibus, passiuis, quia sunt perfectiores mixto? dico, quod duplex est agens, principale, & instrumentale; & agens principale de necessitate semper debet esse perfectius suo effectu, aut ad minus aequum perfectum cum suo passio, uel cum suo effectu: agens uero instrumentale, non oportet, quod sit perfectius aut aequum perfectum cum suo effectu, immo potest esse imperfectius suo passio; & huiusmodi sunt illae primae qualitates, quae non sunt ut agens principale in generatione mixti, sed ut agens instrumentale, quia nullum mediante motu suo est principale agens omnem generationem: cum ergo dicit, si qualitates primae sunt imperfectiores mixto & substantia, quomodo ergo producunt substantiam? dico, quod qualitates primae non sunt principale agens, sed instrumentale, quia principale agens est ipsum coelum, ut dixi in alia lectione: & ideo non inconuenit, quod agens instrumentale sit imperfectius suo effectu, quia operatur uirtute agentis perfecti.

De secundo, quia ex septimo metaphysices, & 12. & 18. omne, quod fit, fit ab uniuerso: sed mixtum, quod generatur, est substantia, & qualitates primae sunt accidentia; quomodo ergo generatio mixti potest fieri a qualitatibus actiuis dominantibus super passiuas? dico,

dico, quòd ista propositio exponitur multipliciter, omnes tamen conueniunt, quòd propositio illa non uerificatur de agente instrumentali, sed tantum de agente principali: nunc quid autem uerificetur de omni agente principali, nunc omitto, quòd alias dicam Deo dante, ut in isto lib. quem incipiam: pro nunc tamen dico, quòd ista propositio uerificatur de agente principali, non aut instrumentali, cuiusmodi sunt qualitates primæ in isto casu, quia mixtū & substātia fit à qualitatibus primis ut ab agente instrumentali, non autē principali, modo non requiritur, quòd agens instrumentale sit uniuocum, sed potest esse æquiuocum. Tertio dubitatur, quia declarans nobis Aristo. quomodo fiat generatio animalium ex putri materia, in putredine mixti, dicit, quòd multoties generantur in putredine mixti: sed contra, quia mutatio debet esse à simili ad proximum, quia non facit saltum, quia non transit ab extremo ad extremum, nisi per medium, ut tamen transit ab animalibus ad inanimata: nam animus transit de animatis ad inanimata, & tunc transit per animalia imperfecta, ut primo ad spongiam & ostrea, & postea ad animalia perfectiora ipsis conchilijs & spongijs. Est ergo prima dubitatio Alberti, licet sit . . . quomodo, quæ generantur ex putri materia, ut puta, cum generantur uermes ex putri materia, generantur uermes, & generantur alia animalia, quæ sunt animata, & non generatur prius mixtum, cum proximius mixtum animatum mixto inanimato, quàm mixtum inanimatum ipso mixto animato. Secundo dubitatur, cur ex putredine unius & eiusdem corporis non generatur unum animal tantum magnum, sed generantur plura animalia parua, & distinguibilia in quanto quantitate & figura. Tertio dubitatur, cur illa animalia, quæ ibi generantur, ut plurimum sunt uolatilia, non autem sine alis & gressibilia, ut in pluribus. De primo respondet Alber. cum dicis, cur ex inanimato generatur animatum in putredine, magis, quàm inanimatum, cum propinquius sit inanimatum ipsi inanimato, quàm animatum dico, dicit Albertus, quòd uerum est, quòd inanimatum propinquius est ipsi inanimato quo ad formam, non autem quo ad materiam, quia, cum putrescit corpus mixtum, resoluitur pars humidi: sed tenuior est materia uiuentium, quia, cum putrescit corpus mixtum, ex illa parte humida tenui generantur animalia: quia illa est materia generationis eorum, pars illa tenuior illius corporis putridi, puta alicuius pomi putridi: est ergo hic similitudo & propinquitas, quo ad materiam, quia illa materia est uere materia generationis animalium, & non inanimatorum.

De secundo, cum quæris de generatione animalium diuersarum figurarum, & diuersæ quantitatis, & diuersorum colorum; dico, quòd causa est, quia humidum, quod euanescit cum calore, diuisum est in plures partes, & plurium magnitudinum & quantatum. & quia illud humidum est diuisum in plures partes tenuiores & crassiores, calidiores & minus calidas, ideo generantur animalia diuersarum figurarum, & diuersorum colorum. & quantum diuersarum. De alio, cur ut plurimum generantur uolatilia, respōdet Albertus, quòd non est, quia illud humidum, quod resoluitur, ex quo generantur animalia, est substantia tenuis, & ideo leuis; & illa leuis, est substantia, seu illud humidum tenue & leue, est materia generationis uolatiliū; & ideo plurimum generantur animalia uolatilia, non autem animalia gressibilia & terrestria, quia hæc animalia requirunt humidum crassius in sua generatione, & ideo non generantur, terrestria. Hæc quo ad istas leues difficultates.

Quo uerò ad difficultates difficiles, quas tractant medici, recurre ad medicos, quia philosophi pauca dicunt de ista putredine & de generatione: sed medici de his dicunt multa, & plures conditiones addunt descriptioni Aristotelis, & ideo ad eos uos remitto. Est ergo prima dubitatio, quia dicit Arist. quòd putredo est corruptio secundum naturam, & est maxime contraria generationi simplici: & primo dubitatur, quia nō uidetur uerum, quòd putrefactio sit corruptio secundum naturam, quia ita putredo uidetur corruptio uiolenta, sicut combustio, & putredo est corruptio secundum naturam, etiam exustio est corruptio secundum naturam, quia aut intelligit, quòd putredo est corruptio secundum naturam idest secundum inclusionem ipsius passi, & sic omnis corruptio mixti est secundum naturam; aut secundum inclusionem ex parte ipsius agentis: Si prior, scilicet secundum inclusionem ipsius passi, sic omnis corruptio mixti est secundum naturam, quia materia, quæ est sub mixto, inclinatur ad omnem formam, & sic combustio ligni est etiam corruptio secundum naturam

turam, quia materia illa ligni inclinatur ad omnes formas tam ligni, quam ignis: Si uero dicas, quod putredo est corruptio secundum naturam ex parte agentis, tunc contra hoc est dubitatio Alberti; tum etiam non uidetur uerum, quia ita extraneum & extra naturam est agens in putredine, sicut etiam in combustione: ergo sicut combustio est uiolenta, ut dicit Aristo. sic etiam est uiolenta putrefactio. & si una est secundum naturam, ita etiam & alia, quia utrobique eodem modo est agens extraneum, quia, sicut in combustione ligni est ignis, ut agens extraneum, ita hic in putredine puta carnis, est calor extraneus ambientis: ergo sequitur, quod, si putredo est corruptio secundum naturam, ita etiam & combustio; & si est uiolenta combustio, est etiam uiolenta putrefactio. Secundo, quia senium est corruptio quaedam secundum naturam, & mors naturalis hominis, est corruptio quaedam secundum naturam, quia per mortem terminatur eius uita; & neque senium neque mors est putrefactio; quomodo ergo putrefactio est corruptio secundum naturam, cum corruptio secundum naturam non sit putredo? oh quomodo mors secundum naturam, seu naturalis hominis, est secundum naturam non est putrefactio? respondent Aristo. & Auer. quod ideo mors non est putredo, quia accidit propter impedimentum & impotentiam respirationis, quia mors est impotentia respirationis: & quomodo dicis, est impotentia respirationis? oh declarat Aristo. quia in morte, cum consumitur humidum naturale, euanescit etiam calor innatus cum illo humido, & cum deficit calor innatus cum illo humido, exiccantur membra ipsa operantia ad respirationem, & diaphragma & musculi thoracis & pulmo, & sic non potest fieri respiratione secundum exigentiam caloris innati pro refrigerio caloris innati, ita, quod non potest sufficienter refrigerari ex respiratione; & calor naturalis non conseruatur in uiuente nisi ex refrigeratione, quae habetur per respirationem, ut dicit Aristo. in lib. de causa long. & bre. uitae, & in lib. de respiratione: & quia in longitudine senij deficit humidum radicale, & cum eo calor innatus; & instrumenta ad respirationem, redduntur sicca in tantum, quod non possunt euentare calorem innatum sufficienter; & cum calor innatus non potest refrigerari, tunc sequitur mors: sed ista non est putredo, ut dicit Aristo. & Auicenna tertia primi, sed est impotentia transpirationis, & ideo est corruptio secundum naturam; quid ergo dicit Aristo. hic, quod putrefactio est corruptio secundum naturam? De primo cum dicis, aut putredo est corruptio secundum naturam ex parte materiae, aut ex parte agentis: sed neutrum horum dici potest; dico, quod putrefactio est corruptio secundum naturam ex parte agentis; & quare ex parte agentis? (& ista est responsio Alberti magni in cap. 6. & Vgonis) quia in putrefactione agens faciens putredinem, quoquomodo intrinsecum: oh dices, putrefactio fit a calore extraneo ambientis: uerum est, sed cum illo calore ambientis concurrat & calor innatus, qui augetur a calore ambientis, quia calor ambientis alterat calorem innatum augendo ipsum, qui calor innatus auctus agit in proprium humidum, & facit ipsum euaporare, & sic fit putrefactio; & sic etiam concurrat calor innatus, & ratione concursus huius caloris innati dicitur esse naturalis ista putredo: in exustione uero non concurrat intrinsecus calor, sed solus extrinsecus ambientis, & ideo dicitur esse simplex praeter naturam corruptio, ipsa combustio, & non secundum naturam aliquo pacto: & hoc est responsum Vgonis, & Alberti: & hic bene aduertatis, quia materia haec est ualde difficilis, & multum laborant medici circa hanc descriptionem Aristo. & Vgo ponit ultra illas tres conditiones, alias conditiones. Sed, domini, haec responsio falsa est, quia dicit, quod in putrefactione cum calore ambientis concurrat etiam calor innatus auctus ex calore extraneo ambientis: quia calor innatus auctus resoluit proprium humidum innatum, & sic fit putrefactio: & propter hunc concursum caloris innati putrefactio dicitur corruptio secundum naturam; combustio autem fit tantum a calore extrinseco ambientis, & ideo dicitur praeter naturam. sed, domini, hoc uidetur falsum, quia in combustione uidetur etiam calor innatus, & non tantum calor extraneus ipsius ignis, concurrere, sicut concurrat in putredine, quia calor innatus conseruatur in sui naturali mensura, & resistit; & cum augetur a calore extraneo ignis, factus inimicus humidi, ei sic est praeternaturalis, quia igitur; & sic ultra calorem extrinsecum etiam concurrat calor innatus: ergo combustio est etiam ab innato calore, & per ista est uiolenta; ergo

ergo & putredo est uiolenta & naturalis, & combustio est naturalis: ergo sicut putredo propter hoc dicitur corruptio secundum naturam, ita etiam combustio dicitur corruptio secundum naturam: quia, sicut calor innatus, cum conseruatur in sui natura, & est proportionatus in suo humido innato, tunc resistit calori ambientis; &, cum auctus est in sui mensura, factus est improportionabilis; & præter naturam suo humido, & tunc agit in ipsum, & sic fit corruptio; ergo ita etiam in combustione agit calor innatus in sui corruptione, sicut in putredine, quia sic fit improportionatus suo humido calor innatus à calore ignis in combustione, sicut in putredine à calore ambientis sic auctus, est etiam factus improportionatus suo humido; igitur agit in ipsum: aut assignes tu rationem, quare calor innatus in combustione auctus à calore ignis non agat in proprium humidum; auctus uero in putredine à calore aeris agat in proprium humidum: & certe reddes nullam rationem, quia, si calor naturalis est per casum ut quinque, à calore ignis fit ut sex, tunc aget in proprium humidum, quia factus est ei dispropotionatus; & sic etiam erit in putrefactione: ergo, si calor innatus in putrefactione agit in proprium humidum, & propter hoc putredo dicitur corruptio secundum naturam; ergo etiam combustio erit naturalis; aut, si combustio erit præternaturam, ita etiam erit putredo. Et aduertatis, quia hoc argumentum est ualde difficile, & ab omnibus tangitur; & propter hoc nesciunt distinguere putredinem à combustione, nisi hoc pacto concurrat in putrefactione calor innatus, & in exustione, quod falsum est, quemadmodum dixi, & infra etiam magis tangam hoc argumentum: & propter hoc non placet mihi opinio Alberti, & Vgonis, ut uideatis. quid ergo dicendum? ego aliter dico, & uos eritis iudices in hoc, quia in hoc facio uos iudices. Dico ergo, quòd uidetur, quòd possit dici, quòd putredo dicatur corruptio secundum naturam, quia fit ex ordine naturali causarum, ex naturali constitutione, & ex cursu propriæ naturæ: si enim dimittuntur mixta propriæ naturæ putrescunt, & non comburuntur: quia omne mixtum, quod sic corrumpitur, corrumpitur secundum cursum naturalem: combustio non sequitur naturam rei, & ideo propter hoc dicit Aristot. ipsam putredinem etiam corrumpi secundum naturam, quæ sequitur naturalem constitutionem. oh quia mixtum consistit ex quatuor elementis contrarijs, & ex quatuor qualitatibus, & cum augetur calor innatus, fit dispropotionatus suo humido, & sic agit in ipsum, & sic fit putredo, sed impotentia respirandi, dicit Aristot. quia illa quatuor elementa quarunt superari inuicem, cum sint contraria, & ideo ex rerum actione quarunt elementa dissolui, & sic fit putredo. De secundo, quia mors naturalis non est putredo, sed impotentia respirandi, dicit Aristot. dico, quòd de facto ita est, ut dicit Aristot. ibi, quòd est impotentia respirandi: & hoc declarauit Aristot. & Auicem. quòd putredo est corruptio secundum naturam: & si ergo defectus respirationis est corruptio secundum naturam, quomodo ergo est putredo? quid ergo dicit Aristot. quòd longe distant defectus respirationis à putredine? De secundo, quòd cum defectu respirationis concurrunt multæ putredines, dicitur, quòd iste defectus respirationis est uia in putrefactionem, quia offenditur ipsa respiratio; &, quia est uia ad putredinem, ideo dicitur, quòd putredo est corruptio; & dicimus, quòd iste defectus est quædam putredo, quia ultimus eius terminus est putredo: & ideo dico, quòd reuera corruptio secundum naturam non est putredo in animalibus, sed est defectus respirationis; sed dico, quòd iste defectus respirationis est putredo, quia ordinatur & ducit in putredinem: tum etiam, quia iste defectus respirandi habet plures putredines sibi cõiunctas, & deficiente calore innato in sene ex humidi defectu, quo calor idem debilitatus est & resolutus, ideo tum à leui calore ambientis alteratur, igitur recedit à sui mensura, & fit præternaturam suo humido; &, cum fit incommensuratus suo humido, agit in ipsum, & sic putrefit; & sic senium est quædam putrefactio; uerum est tamen, quòd senium reuera non est putredo, sed hoc modo est putrefactio: & sic tenemus utrunque dictum, quia ista impotentia transpirandi est quædam putrefactio, quia est uia ad putredinem, quia senex, cum non potest transpirare, est in uia ad corruptionem seu putredinem. Potest etiam tueri illud dictum, quia, scilicet cum impotentia transpirationis sunt plures putredines, quia cum impotentia transpirandi paucificatur calor innatus; & ab ambiète alteratur faciliter, cum est paucificatus; & ita agit in humidum proprium, & recedit à mensura, & facit euaporare hu-

midum, & hæc est putrefactio, sed non formalis, sicut & nec respiratio, sed est uia ad putredinem.

Secundo principaliter dubitatur, quia dicit Aristo. quòd putrefactio est maxime contraria putrefactioni, seu generationi simplici: sed hoc uidetur falsum, quia hoc non est uerum de omni mixto, quòd putrescat, quia mixta homogenea, ut aurum, plumbum, & similia, nō possunt putrescere, quia putredo est ex contrarietate partium inuicem, & ex dissimilitudine eorum inuicem; sed in homogeneis non est dissimilitudo partium; ergo putredo non est communis putredo mixtorum. Tum etiam de multis lapidibus, quia non possunt putrescere, quia eorum humidum non potest superari, nec dissolui à calido ignis, quia nō potest exiccari ab igne, ergo nec ab extrinseco calore ambientis; quō ergo poterit ex calore aeris ambientis adamas exiccari, aut aurum, cum ex igne non minuat, quantūcunq; aurū stet in igne, quia nunquā igne consumitur? ita èt de adamante, in quod ignis non agit. Dico, cū dicis, quòd homogeneū mixtū non putrescit, ergo putredo non maxime opponitur generationi simplici. dico inquam, quòd, si reuera daret mixtum uere & proprie homogeneum, non putresceret, sed, ut alias dixi in lib. de generatione, nullum potest dari mixtum uere homogeneum, quia licet uisu uideantur esse homogenea, tamen in re non sunt uere homogenea, quia semper habent aliquam differentiam in partibus eorum, ut patet de ligno, quod reuera uidetur homogeneum, & tamen non est, quia habet partes, quæ resoluuntur in fenum & terram. Et ideo ad argumenta, cum dicis, quòd multa mixta non possunt putrescere, ut aurum & plumbum & lapides, quæ sunt homogenea; ergo non conuenit homogeneis; dico, si daretur uere homogeneum mixtum, quod non putresceret, quia non haberet quantitatem & dissimilitudinem partium; sed non datur, quia omnia mixta habent partes dissimiles; ideo putrescunt, sed non in paruo & modico tempore, sed in longo temporis spatio. Et, si dicas, quòd humidum aereum non potest separari à calore ignis, quomodo ergo à calore aeris ambientis? dico, quòd, licet non possit separari humidum eorum à caliditate ignis, potest tamen seperari à calore aeris ambientis in longo tempore, quia maior est actio caloris ambientis in longo temporis spatio, quàm caliditas ignis in paruo tempore, quia magis operatur longitudo temporis, quàm magnitudo agentis, ut patet in exemplo de guttis aquæ, quia parua gutta longo tempore cadens super aliquem lapidem, plus potest ad excuandum lapidem, quàm magna copia aquæ paruo tempore: quia illæ guttæ cauunt lapidem, & magnus fluuius nō: & hoc etiā patet de sole, quia magis calefacit propter magnam moram, quàm cum est perpendiculariter supra caput nostrum: & sic dico, quòd putrefactio est passio communis omnibus mixtis, & quòd maxime opponitur generationi simplici, quia ista definitio putredinis conuenit omni mixto, & si non in paruo tempore, saltem in longo temporis spatio omnia putrescunt, & hoc dicit Arist. & bene est ultima dubitatio, quia dicit Arist. in uerbis suis, quòd omnis corruptio.

Est ultima dubitatio super definitionem istam putredinis, in qua omnes medici laborant, an ista definitio sit recta; & primo dubitatur circa unamquāq; particulam; & prius dubitatur circa totam definitionem simul: & primo est dubitatio, quia dicit Arist. quòd putredo est corruptio quædam, quia omnis corruptio est una mutatio; putrefactio non est una mutatio; ergo putrefactio non est corruptio: maior patet ex quinto Physicorum, & minor patet ex Aristotele hic, quia, quæ putrescunt, primo alterantur, quia calor naturalis fit præternaturalis, cum humidum reuocatur exterius, & etiam interius mixtum frigescit, deinde sic cescit humidum plus extrinsecum, & deinde incineratur, & putrefit: & sic non est una mutatio, sed plures sunt putredines simul ipsa putredo, ergo putredo non est corruptio.

Secundo dubitatur in alia particula, quia dicit innati caloris, primo ex Galeno 3. techni 5. (& hoc etiam dicunt Drusianus, Gentilis, & Vgo, quia oēs instant super ista difficultate, seu auctoritate) ubi dicit Galenus, quòd corpora nostra putrent, cum permutantur à frigore ad calorem & ad humiditatem: non ergo putrefactio est permutatio solius caloris, sed & frigiditatis & humiditatis, & siccitatis: & patet etiam hoc, quia sanitas nostra consistit in proportionem quatuor qualitatum in certa mensura: potest ergo mixtum & corpus permutari ex humiditate naturali ad præternaturalem; & ita de frigiditate, quia potest à frigiditate

ditate naturali ad præter naturalem permutari: & sic de humiditate, & siccitate: sicut ergo
 permutatio caloris naturalis ad præternaturalem dissoluit mixtum, & est putredo, quia est
 id, in quo consistit sanitas: ita erit de frigiditate, & humiditate. Tum tertio dubitatur in
 alia particula, quia dicit, In unoquoque humido. & addit istam particulam, quia corrup-
 pitur calor innatus corruptus à suo humido, quo sustentabatur, ut dicunt Alex. & Olym-
 piodorus: est modo dubitatio, quia calor compatitur secum summam siccitatem; ergo nõ
 dissoluitur calor naturalis corruptione & dissolutione humidi: tum etiam patet, quia in iu-
 uene est maior caliditas naturalis, quàm in puero, & etiam est maior siccitas, quia conti-
 nue exsiccantur corpora nostra, & tamen augetur calor naturalis, quia puer est humidior
 iuene, & tamen habet maiorem calorem naturalem iuuenis: non ergo consumptione ca-
 lidi innati consumitur & euanescit etiam calor naturalis. Quarto dubitatur in alia particu-
 la, quia dicit, quòd putrefactio est corruptio calidi innati Ab aliena caliditate: quod uide-
 tur falsum, quia omnis corruptio est à contrario; ergo calor à calore non potest corrumpi,
 quia calor non contrariatur calori: patet, quia aut corruptio calidi innati est à maiori cali-
 ditate extrinseca, aut à minori, aut ab æquali: non à maiori calore, quia à maiori calore
 non corrumpitur calor, sed augetur & perficitur: neque potest esse ab æquali uel minori calo-
 re, quia à minori non prouenit actio, neque ab æquali, quia non prouenit actio: ergo nullo
 modo potest prouenire corruptio calidi innati à caliditate extrinseca. Sed cur in uehemen-
 ti frigore aeris in hyeme sæpe putrent humores in corpore nostro, ex putrefactione quo-
 rum humorum oriuntur febres, ut sunt quottidianæ? Tum etiam, quia sub niue frigidissi-
 ma à materia putri generantur uermes, & ista putredo ibi non potest esse à calido, sed à fri-
 gore, quia corpus circumstans est frigidum: non ergo omnis putredo est à calore alieno, sed
 aliquando est à frigore etiam. Tum etiam arguitur, quia dicit, quòd est ab aliena caliditate
 ambientis, idest continentis, & loci: sed hoc non uidetur uerum, quia, ut dixi, tempore exi-
 stente frigido in apostematibus putrescit sanguis & alij humores, & generatur sanies, & ista
 est putredo, quia est à uirtute digestiua membri, ut dicunt medici; ergo non est à calidita-
 te ambientis. Tum etiam, quia sæpe pars putrescit à suprema putrida parte; ergo non ab
 extrinseco ambiente. Tum etiam, quia sæpe putrescit pars interior extrinseca parte existen-
 te illæsa, ut patet in fructibus & alijs, & tamen pars interior est proximior calori extrinseco
 ambientis; ergo illa deberet putrescere citius, quàm interior, quia est maxime proxima am-
 bienti: cuius tamen oppositum uidemus. Secundo principaliter dubitatur contra totam
 definitionem de elixatione & assatione carniū, de quibus iam istæ actiones sunt termina-
 tiones & coctiones, & tamen his competit definitio putredinis, quia est corruptio calidi in-
 nati, & proprii humidi ab aliena caliditate, quia euaporat calor innatus ipsius carnis, cum
 assatur uel elixatur, ex actione caloris extranei in ipsum; ergo debet dici putredo, quod ta-
 men falsum est. Tum etiam secundo est dubitatio Alberti & omnium, quia uidetur, quòd
 combustio sit putredo (cuius tamē oppositū dictū est supra) quod patet, quia in combustio-
 ne est corruptio innati calidi in proprio humido: ergo est putredo, quia calor ignis ambiens
 corrumpit proprium calidum in proprio humido. Tum tertio addit Vgo primo quarti de fe-
 bribus, quia ex hoc sequeretur, quòd febriens esset putrescens, & febris esset putredo, quia
 ei conuenit definitio putredinis, & tamen falsum est, quòd febris sit putredo: quod autem
 hoc sequatur, patet, quia febris est triplicis generis: una quæ dicitur febris humoralis, quæ
 est, cum putrescunt humores, & huic conuenit definitio putredinis, quia ibi prius calor cor-
 rumpitur, & humidum: secundo est febris ephemera, & id, cum fit alteratio in spiritibus, &
 hic etiam corrumpitur calor innatus, quia spiritus illi alterantur & calor innatus, & sic hic
 etiam corrumpitur calor innatus: tum tertia febris est illa, quæ est in membris, quæ dici-
 tur ethica; & in ista est etiam corruptio proprii caloris, & humidi radicalis, quæ est putre-
 do: & sic omnibus istis argumentis stantibus contra istam definitionem datam ab Ari-
 stotele de ipsa putredine: propter quæ argumenta multi carpunt ipsum Aristotelem, & Vgo
 inter alios, qui addidit huic definitioni Aristotelis septem uel sex conditiones, dicens Arist.
 fuisse diminutum in hac descriptione putredinis, & quòd indiget supplemento. Et sic res
 difficilis est in se, & perturbat omnes medicos ista benedicta descriptio putredinis: sed, do-

mini, ut dixi, definitio Aristotelis recta est, & illis satisfacit sine aliqua additione: & ideo soluo dubitationē eorū. Dicit ergo Arist. q̄ putredo est corruptio innati calidi in proprio humido à calido extrinseco, & sic oīs putredo est à calido secundū Arist. & pro intellectu definitionis est bene aduertendū quia ita nude in suis uerbis nō est manifesta: dicamus ergo, quis sit sensus istius descriptionis. s. Putredo est corruptio innati calidi. Sed quæ est ista corruptio? non. n. est simpliciter corruptio caloris ab esse in non esse: quia corruptio est subita mutatio ab esse in nō esse; putredo autē est in tēpore, & nō subito; nō ergo est simpliciter corruptio: dicūt expositores, quod intelligit, quod putrefactio est corruptio nō simpliciter innati caloris, sed est quædā corruptio, idest permutatio & alienatio innati calidi: & quō corrūpitur & permutat? oh dicunt, quod permutatur à sua natura, & excrescit & augetur, & sic fit improporcionatus suo humido, & sic corrumpitur: & quomodo improporcionatur? oh ut dixi supra, quia calor naturalis non est simplex qualitas, sed substantia genita ex simplici & puriori parte sanguinis & nutrimenti; & iste calor non conseruatur nisi in proprio humido, sicut ignis lucernæ non conseruatur, nisi adsit oleum; & iste calor sequitur proprium humidum, in quo fundatur: est ergo naturalis proprius iste calor in omni uiuente, & etiam est istud humidum naturale proprium: debet ergo iste calor porporcionari cum suo humido proprio, ut iste calor cum humido suo porporcionatur in diuersis uiuentibus secundum diuersum periodum uitæ & secundum diuersam complexionem; & quanto est maior porporcio inter calorem istum & proprium humidum, tanto longior est uita uiuentis, ut dicit Arist. in de causis long. & breu. uitæ: est ergo, dicunt isti, corruptio istius caloris, permutatio eius ab esse naturali ad esse præternaturam. Sed quæ est ista permutatio? Vgo prima quarti, & tertio Techni, & Gentilis, dicunt, quod ista permutatio ab esse naturali ad esse præternaturam nihil aliud est, nisi debilitatio calidi innati. sed dices, quomodo est ista debilitatio calidi innati? dicunt dupliciter, unomodo ex paucificatione proprii humidi; quando enim paucificatur humidum, tunc debilitatur calor innatus ex paucificatione humidi innati; & quomodo paucificatur humidum? dicunt à calore extraneo consumitur ipsum humidum: alio modo etiam debilitatur calidum innatum, à frigiditate extrinseca, quæ remittit & extinguit ipsum: & ideo ista putrefactio, quæ est debilitas calidi innati, dupliciter fit. uno modo à calido extrinseco: alio modo ex frigore etiam extrinseco: & ideo dicit etiam Auer. quod putrefactio fit tum à frigido extrinseco, tum à calido extrinseco, ut in com. 14. supra dixi, & idem repetit 3. colliget cap. 4. Sed ista opinio falsa est, quia putrefactio est permutatio calidi innati ab ente naturali ad præternaturam: quod autem dicunt, quod ista permutatio est debilitatio calidi innati; quæ debilitatio dupliciter fit, tum ex paucificatione humidi innati, tum ex frigiditate extrinseca, hoc est uerum, quia tunc combustio esset etiam putrefactio, quia, cum lignum, puta, comburitur, paucificatur eius humidum innatum à calore extrinseco, & sic corrumpitur, & tamen ista non est putrefactio, sed est combustio, & tamen secundū te esset putrefactio, quia ista corruptio fit ex paucificatione humidi innati: tum quia ista paucificatio humidi, si humidum sit minoris quantitatis, quàm prius, sequitur permutationem caloris ab esse naturali ad esse præternaturam; cum enim calor seruatur in sui mensura & quantitate & naturalitate, conseruatur etiam humiditas ipsa in sui mensura & quantitate & naturalitate; cum enim permutatur calor à sui natura & quantitate, & augetur, tunc paucificatur eius humiditas: & ideo Auicenna secunda primi de causis calefactionis, dicit, quod una causa, quæ produxit calorem, est putrefactio: quæ putrefactio nihil aliud est, quàm mutatio caloris ab esse naturali ad præternaturale; & Gentil. citat Auicennam in hoc loco pro se, & miror, quia dicit Auicenna, quod ideo paucificatur humidum innatū, quia calor innatus recedit à sui natura, & iste recessus est putrefactio. Tum secundo dicit quod debilitatur calor innatus ab extrinseco frigido, quod falsum est, quia Arist. in de longit. & breuit. uitæ dicit, quod dupliciter ignis corrumpitur: uno modo in se, & ista est marcedo; cum uero ignis, idest calor innatus, ab extrinseca frigiditate corrumpitur, uocatur ista extinctio, non autem marcedo: si ergo est extinctio, non est marcedo: ergo corruptio calidi innati ab extrinseco frigore est extinctio, non autem marcedo, ut isti dicunt, qui dicunt, quod putredo est permutatio caloris innati, & ista permutatio potest esse à frigore extrinseco;

trinfeco; sed ista permutatio, quæ est à frigore extrinfeco, non est putrefactio, sed est extinctio; ergo male dicunt. Tum etiam, quia Galenus secundo complexionum dicit quòd neq; à frigido, neq; à sicco extrinfeco, quicquam putrescere potest; ergo putrefactio non potest esse à frigore extrinfeco: quid ergo dicunt isti, quòd debilitatio calidi innati est putrefactio? ergo falsus est intellectus eorum. Quid ergo dicendum? quis nam est sensus uerborum Aristotelis, cum dicit, quòd putrefactio est corruptio calidi innati? quia non statim definit ille calor esse, neque . . . esse, sed tantum est mutatio accidentis: bene tamen uerum est, quòd ista mutatio accidentalis mutatur ad substantialem, & ad substantialem terminatur, ipsa tamen putredo formaliter est, non corruptio: dico ergo, quòd reuera ista corr. calidi innati non est permutatio calidi ab esse ad non esse, sed est tantum alteratio, & permutatio ab eius esse naturali ad præternaturale, quia deficit in proportione naturali cum suo humido. Sed dices, ergo putrefactio est permutatio à suo esse naturali ad præternaturale, & sic aut fit maior, aut fit minor: dico, quòd, cum calor iste fit minor, nunquam est putredo, quia, cum fit minor, à frigiditate fit minor; sed, si à frigiditate fit minor, aut ergo fit statim, aut paulatim: si statim fit minor à frigiditate, ista uero est putrefactio, & dicitur ab Aristotele exiccatio uel exustio, quia fit confestim, ut cum inaere superuenit frigus intempestiuum, tunc arbores exiccantur: si uero sensim fit ista exustio seu ista remissio, appellatur extinctio ab Aristotele, & ista non est putredo, sed extinctio, quia paulatim calor extinguitur: putredo est, quatenus calor innatus augetur in sui mēsurā, quia, cum calor naturalis augetur, ex naturali fit præternaturalis, quia tanto gradu & tanta mensura erat proportionatus, & naturalis suo humido: cum ergo excedit istam mensuram, fit præternaturalis; & ista est putrefactio, cum, scilicet calidum innatum recedit à sua mensura cum proprio & innato humido, quia omne uiuens habet proprium calorem innatum cum proprio humido; & diuersimode est commensuratio ista, & ista proportio calidi cum humido secundum diuersas complexionēs, quia alia est commensuratio in homine, & alia in boue, & alia in capra, & huiusmodi; & secundum quòd perfectior est ista commensuratio, ita & longior est periodus uitæ illius uiuentis: & hoc est formale & primum signum putredinis. Sed ultra hoc, est etiā secundariū signū putredinis, quia ista non est tota significatio putredinis, scilicet uniuocatio & recessus calidi innati à sua natura, quia sic combustio esset etiam putrefactio: & ideo aliud requiritur: & propter hoc Arist. addit, scilicet in proprio humido, quia iste calor permutatus à proportione & sui mensura naturali ad præternaturam, agit in proprium humidum reuocando ipsum ad exteriores partes, & resoluendo ipsum in uaporem & spiritum; et sic putredo est recessus calidi innati à sua propria mensura per autionem, ita, quòd agat in proprium humidum, & ipsum resoluat in uaporem, qui expiret & euaporet per poros illius corporis; aliter uero non: & ista est tota significatio putredinis: & sic combustio nō est putrefactio, quia, licet adsit in combustione prima significatio putredinis, idest auctio caloris innati in propria mensura, non tamen adest secunda significatio, quòd, scilicet agat in proprium humidum, ipsum resoluendo in uaporem, quia, ut primo huius dicit Arist. palea in iecta magno igni prius comburitur, quàm euaporet, & conuertatur in humidum. Et sic saluatur definitio putredinis; & distinguitur combustio à putredine, in quo tantum ipsi laborant; & hoc habito facile soluuntur argumēta adducta. De primo de prima particula, quia omnis corruptio est una mutatio; sed putredo nō est una mutatio; dico, quòd putredo formaliter & per se est una mutatio, concomitanter uero est plures mutationes: & quæ est ista mutatio, quæ est formaliter putrefactio? est mutatio calidi innati à propria natura ad præternaturam, ita, quòd est intensus calor innatus in sui mensura; & ista permutatio est primum signum putredinis. De secundo, quia ex Galeno tertio Techni habetur, quòd corpora nostra putrent, cum permutantur à calore ad frigus; ergo non solum recessus à propria caloris mensura est putredo, sed etiam recessus frigoris; & probabat ratione, quia omne mixtum constabat ex quatuor qualitatibus; dico de primo ad Galenum, quòd non solum recessus caloris à propria mensura est putredo; si uero recedat frigus à propria mensura, nō est putredo: neque, quod dicis de Galeno, ualet: & omnes isti, ut Vgo, & Gentilis ex hac ratione reprehendunt Aristotelem, & dicunt, quòd Arist. non assignat omnes causas putredinis.

tredinis. Sed, domini, Aristo. recte loquitur; & cum dicit Galenus, quòd corpora nostra
 putrent, cum permutantur à calore ad frigus, dico, quòd uerum est per accidens, sed per
 se tantum putrent, cum permutantur ad frigus & ad humidum: semper enim putrent ista
 corpora, quomodocunque permutantur siue ad calidum, siue ad frigidum, siue ad humidum;
 sed per se tantum putrent: cum permutantur ad calidum. cum uero permutantur ad frigus,
 non per se, sed per accidens, putrent: quia ista permutatio ad frigus disponit corpora ad pu-
 tredinem, & sic non est tantum formaliter putrefactio, quia, cum augetur corpus ad frigus,
 diminuitur calor innatus, quo diminuto sic facilius alteratur à quolibet calore existente, et
 sic alteratus agit in proprium humidum, & sic fit putredo: & ideo, quod dicit Galenus, ue-
 rum dicit; quòd, cum permutatur corpus ad frigus, est putredo, sed non per se, sed per acci- 10
 dens, ut dixi; ita etiam, cum fit permutatio ad humidum, est putredo, quia, cum augetur hu-
 midum, quasi suffocatur calor innatus, quo suffocato ignitur, & ignitus tunc agit in proprium
 humidum, & conuertit ipsum in uaporem, & sic fit putredo: permutatio ergo ad humidum
 maius est causa etiam putredinis, non per se, sed per accidens: & sic omnis putrefactio tum
 ad calorem, tum ad frigus, tum ad humidum, est causa putredinis, uel per se, uel per acci-
 dens: & sic ad rationem, cum dicis, quòd in mixto sunt omnes quatuor qualitates, & quæ-
 libet istarum qualitatatum alterata dicitur putrefactio, uerum est: oh quare? ergo dicitur tan-
 tum putredo alteratio ad calorem? dico ex significatione termini: quia enim ita placuit au-
 thoribus, quòd iste terminus putredo significet tantum alterationem in caliditate, & non in 20
 alijs; & hoc est ex significatione termini, & sæpe dicit Aristoteles terminos secundum suam
 significationem esse accipiendos. Quòd uero dicis, in unoquoque humido, idest in proprio
 humido; ubi Aristo. dicit, quòd in corpore proprii humidi corrumpitur calor innatus; &
 tu dicis, quòd hoc non est uerum, quia conseruatur etiam calor in summa siccitate, ergo di-
 co, cum dicis, quòd calor summus conseruatur in siccitate summa, ut est in igne. Dico, inquam,
 quòd calor dupliciter sumitur: uno modo, ut est qualitas simplex, & sic conseruatur in sum-
 ma siccitate; & sic non accipitur calor hic ab Aristotele: alius est calor, qui est substantia
 quædam uaporosa, tenuis, genita ex puriori parte sanguinis & nutrimenti, & iste dicitur ca-
 lor innatus; & iste non conseruatur, nisi in proprio humido; & ideo dissoluitur, cum pro-
 prium humidum non conseruatur, sed petit & euanescit; & ideo non conseruatur in summa 30
 siccitate, quia humidum proprium est perfectius subiectum, in quo conseruatur iste calor;
 & de isto loquitur Aristo. hic quod addis de puero, cum permutatur ex puerili ætate ad iu-
 uentutem, crescit calor, & crescit tantum humidum; sed ista quæstio sæpe soluta est à Gale-
 no, an, scilicet calor pueri & iuuenis sit æqualis uel minor, ut secundo complexionum, &
 in Aphor. ubi Galenus soluens istam quæstionem dicit, quòd, si accipiatur calor naturalis
 quo ad sui gradum & mensuram, dico, quòd æqualis est calor in iuene & in puero, quia
 non creuit quo ad gradum suum & mensuram in iuene magis, quàm esset in puero: sed in
 utrisque æqualis est in gradu, scilicet in iuene & in puero: si autem loquimur de isto calo-
 re quo ad quantitatem, sic dico, quòd maior est iste calor in substantia uaporosa in puero,
 quàm in iuene, quia, ex quo iste calor est substantia uaporosa, & non conseruatur nisi in hu- 40
 mido proprio, & plus humidi est in puero, quàm in iuene: & per hoc ad illud argumentum,
 cum dicis, quòd non est uerum, quòd corruptio proprii humidi . . . est etiam calor in-
 natus, quia, cum puer permutatur ex puero ad iuuenem, corrumpitur eius humidum, quia
 continuè magis exiccatur, & iuuenis est magis siccus & minus humidus, quàm sit puer; au-
 getur: ergo calor naturalis, & corrumpitur proprium humidum; dico, quòd non est uerum,
 quòd auctus fuit calor naturalis in iuene magis, quàm in puero; sed ille calor in gradu est
 æqualis: bene quidem ad sensum uidetur, quòd ille calor iuuenis sit maior, quia est acutior
 eo, quia est siccior, sed tamen est æqualis in gradu: ergo &c. & hæc pro nunc sufficient.

Erat argumentum contra aliam particulam, soluendum à nobis, uidelicet quia dicit Ari-
 sto. quòd Putredo est corruptio calidi innati ab aliena caliditate: erat dubitatio, quia om- 50
 nis corruptio est à contrario; sed calori non contrariatur calor; quomodo ergo à calore ex-
 traneo corrumpitur calor innatus. Secundo, quia aut corrumpitur calor ille innatus à ma-
 iori

jori, quia à maiori augetur & perficitur: non æquali neque minori, quia ab æquali & à mi-
 nori proportionaliter ex 7. Physicorū, non provenit actio; ergo nullo modo calor innatus
 potest corrumpi ab extraneo calore. De primo, Vgo prima quarti solvens istam dubitatio-
 nem dixit, quòd, cum dicis, quòd omnis corruptio fit à contrario ex primo de generatione,
 & corruptione, uerum est: sed calori non contrariatur calor, nego minorem, quia calor cō-
 trariatur calori, quia calor est duplex, scilicet secundum naturam, & præter naturam: & isti
 duo calores, dicit Vgo, inter se sunt cōtrarii & alterius speciei; & ideo calor naturalis cor-
 rumpitur à præternaturali, & est ei contrarius. Sed, domini, hæc responsio Vgonis contra-
 dicit Peripateticis, & nullo modo defendi potest, quia omnis calor cuiuslibet caloris est
 eiusdem speciei, quia, si sint alterius speciei, tunc erunt duæ primæ qualitates in caliditate:
 & si duæ primæ qualitates in calore, tunc necessario deberent esse etiam duæ primæ quali-
 tates frigiditatis, & sic aliarum qualitatū passiuarum: ergo erunt octo qualitates primæ
 in specie, quia qualitatibus calidis debent correspondere duæ qualitates frigidæ, & duæ
 humidæ, & duæ siccæ æqualiter primæ; & sic erunt octo primæ qualitates: & si octo quali-
 tates, tunc erunt octo elementa, quia uni qualitati primæ in specie debetur unum elemen-
 tum: ergo erunt etiam octo elementa specie seiuncta, quod est falsum, quia sunt tantum
 quatuor subiecta, & quatuor primæ qualitates, ut declaratum est in secundo de generatio-
 ne & corruptione; ergo omnes calores sunt eiusdem speciei, quia una qualitas tantum com-
 petit uni elemento. Aliter dicit Gentilis, cum dicis, quòd omnis corruptio est à contra-
 rio, uerum est, dicit Gentilis, si illa corruptio est per se corruptio: sed, si est per accidens
 corruptio, non est uerum, quia sic etiam simile potest corrumpi à simili per accidens, ut intē-
 sus ignis & magnus corrumpit minorem ignem & flammā per accidens, consumendo eius
 materiam: ut sæpe uidemus in magna flamma, quæ extinguit minorem etiam flammam per
 accidens, quia corrumpitur eius materia, & sic per accidens: ita calor corrumpitur à calo-
 re per accidens, ut calor innatus corrumpitur à calore extraneo per accidens, quia propriū
 eius subiectum corrumpitur à calore extraneo, quia corrumpitur ab ipso calore extraneo
 ipsum humidum, quod est subiectum caloris innati proprium; & sic per accidens corrup-
 pitur etiam calor innatus, non autem per se: & sic dicit Gentilis, quòd omnis corruptio
 per se est à contrario, per accidens autem à simili. Sed, Domini, responsio Gentilis etiam nō
 uidetur uera, quia semper diximus, quòd putredo nihil aliud est nisi commensuratio calo-
 ris in gradu à calore extraneo ambientis: quia calor naturalis intensior factus & auctus in
 gradu consumit humidum proprium, agens in illud: ergo in putredine intenditur calor in-
 natus à calore extraneo ambientis, priusquam consumatur eius humidum, quia, postquam
 est auctus iste calor innatus in sui mensura, agit in proprium humidum, ipsum consumen-
 do: itaque prius à calore extraneo intenditur calor innatus, & deinde fit cōsumptio: & iste
 recessus, & auctio caloris innati est putredo, non autem est putredo corruptio humidi inna-
 ti, sed est auctio & corruptio caloris innati, quia calor ita dicitur corrumpi, quia augetur, et
 ex naturali fit præternaturalis, & incommensuratus & improportionatus suo humido, in
 quod postea agit, conuertendo illud in uaporem; & sic recessus eius ab esse naturali, & il-
 la auctio, dicitur putredo, & hoc pacto corrumpitur calor innatus prius, quàm eius humi-
 dum, qui auctus, ex quo recedit à naturalitate sua, consumit humidum: & ideo ego aliter
 dico, & iste est sensus uerborum Aristot. quòd calor innatus potest bifariam con-
 trariari: uno modo in eo, quòd calor est qualitas prima: alio modo potest contrariari,
 ut calor naturalis est: si contrariatur in eo, quòd calor est qualitas prima, sic dico, quòd nō
 corrumpitur à calore extraneo, sed augetur: si autem contrariatur calor in eo, quòd ca-
 lor innatus & naturalis corrumpitur, sic corrumpitur ab extraneo, quia sic contrariatur ca-
 lori extraneo, & calor innatus recedit à sui natura actione caloris extranei; & sic cōtrarian-
 tur, quia ille secundum naturam est, calor autem extraneus est præter naturam, quia natu-
 rale & præter naturam contrariantur: & ideo, ut calor naturalis & innatus, corrumpi-
 tur ab extraneo calore, quia alteratur ab illo, quia ab illo factus est acutior in propria men-
 sura, ita, quòd recedit à propria mensura, & sic est præter naturam, quia non est am-
 plius aptus regulare proprium humidum, & ideo corrumpitur: & ita loquitur Aristote-
 les

les hic, quia illa non est corruptio calidi, ut calor est simpliciter, & ut est qualitas, sed ut caloris naturalis, & quia calidi innati. Et eodem modo dico de secundo, cum dicis, quod ista corruptio aut fit à maiori calore, aut à minori, aut ab æquali; sed neutrum potest dici; ergo dico, quod minor est falsa, quia fit à maiori calore: oh calor minor non corrumpitur à maiori, sed augetur: dico, quod uerum est, ut calor est, & ut qualitas est, quia si simpliciter contrariat iste calor ut calor & qualitas, sic augetur à minori calore; sed, si capiatur calor iste, ut est calor innatus & calor secundum naturam, sic minuitur & corrumpitur à calore extraneo, quia à calore extraneo augetur in propria mensura, & sic auctus fit incommensuratus & improporcionatus suo humido proprio, & fit præternaturam, & sic corrumpitur. Et eodem pacto dico de alio, cum dicebatur, quod in abscessibus, ut tertio Techni, putrent humores in sanie & pus, & tamen ista putrefactio non est à calore extraneo, sed est à uirtute digestiua membri; ergo putrefactio non est corruptio calidi innati à calore extraneo ambientis; dico, ut dicit Galenus ibi in tertio Techni, & in principio prorrheticorum, & etiam in secundo aphor. 47. & in fine prognost. ubi dicit, quod in ista transmutatione quando in abscessibus transmutatur humor in pus & sanie, non est una transmutatio, seu una putredo, seu etiam una digestio, sed sunt plures mutationes, neq; est simpliciter digestio una, nec una putrefactio simpliciter, sed partim est digestio, & partim est putrefactio, quia, quatenus transmutatio illa est à calore extraneo præternaturali, sic est putredo: quia, ut sanguis ille putrescit, dicetur putrefactio, quia est putrefactio humoris à caliditate extranea; & hic non est una transmutatio: quatenus uero humor aliquis, ut sanguis ille uel aliquis alius humor, conuertitur in sanie, & maxime in saniebus laudabilibus, sic dicitur digestio, quia fit à uirtute digestiua membri: & sic dico, quod, quando humor in abscessibus conuertitur in sanie, non est putredo simpliciter, quia non est unus motus, sed partim est digestio, partim uero putrefactio, & sic non est una transmutatio: & hoc dicit Galenus. Quod autem arguitur contra aliam particulam definitionis, uidelicet A calore alieno, idest aeris ambientis, ut exponit Arist. quia in hyeme frigidissima generantur febres ex putredine humorum, & ibi tunc est summa frigiditas; ergo putrefactio illa non fit à calore extraneo ambientis patet etiam quia sub niue inueniuntur uermes & alia animalia, & tamen non potest dici, quod fiant à caliditate, quia ibi nullus adest calor, quia ibi est nix frigidissima; ergo uidens hoc argumentum Druianus tertio Techni, & Vgo, dicunt, quod reuera ita est, quod non omnis putrefactio est à caliditate ambientis, sed aliquando putrefactio est à frigiditate ambientis: & cum dicunt, Quid ergo dicit Arist. quod putrefactio semper est à calore ambientis? dicunt, quod Arist. non describit hic omnem modum putredinis, sed tantum modum putrefactionis manifestiorem, & ut in pluribus, qui modus manifestior est à calore, tamen est etiam alius modus putredinis à frigiditate, quia non est tantum putredo à calore; & citant dictum Galeni heri citatum, quod putrent corpora nostra ex permutatione calidi in frigus; & citant dictum Arist. hic, & etiam dictum Auerrois supra citatum, in tertio collig. capite primo, & quinto: ubi dicit, quod quædam est putredo, quæ est à calore ambientis, & quædam, quæ est à frigiditate ambientis: & sic dicunt hic isti uiri, quod Arist. non definit omnem speciem putredinis. Sed hæc opinio non conuenit sententiæ Arist. immo ualde recedit ab eius sententiâ, quia definitio debet competere omni definito: sed, si esset, ut isti dicunt, definitio data ab Aristotele non esset uniuersalis, nec competeret omni definito, & tamen Arist. perfecit illam definitionem: ergo definitio hæc est uniuersalis, & definit omnem speciem putredinis. Tum secundo, quia ut diximus, putredo nihil aliud est, quàm auctio caloris innati, quando recedit à propria mensura, quia calor auctior factus agit in proprium humidum, & resoluit ipsum in uaporem humidum, qui euaporat per poros, & reddit partes exteriores humidiores; ergo putredo nihil aliud est, quàm intensio caloris innati: sed calor non potest fieri auctior per se nisi à calore: si uero fiat auctior calor à frigore, hoc est per accidens: si fit per accidens non fit per se: ergo si non fit putredo per se à frigore, non debet defini per frigus, quia frigus est causa putredinis per accidens, & ea, quæ sunt per accidens, non creantur ab arte neq; à philosopho, quia, quæ sunt per accidens, sunt abijcienda à scientia. Et ideo non debemus dicere, quod Arist. sit diminutus, quia duplex est putredo, quia Arist. definit

definit omnem putredinem per se; & res debet definiri per causam per se, non autem per
 causam per accidens: & ideo male dicunt isti, quod Arist. non definit omnem speciem putredi-
 nis, quia definit Arist. omnem putredinem per se: & si Arist. dimittit frigidum in definitio-
 ne putredinis, dimittit, quia est causa per accidens frigiditas ipsius putredinis: & ideo, cum
 dicunt; oh frigus aliquando est causa putredinis, uerum est, per accidens sed per causam
 per accidens hic non debuit Arist. definire putredinem, quia de ijs, quæ sunt per accidens,
 non curat Arist. & ideo completa & recta est definitio putredinis tradita ab Aristotele, quia
 per se putredo fit à caliditate ambientis; & si aliquando fiat à frigiditate, est per accidens,
 & ideo non debuit definire putredinem per causam per accidens: & ideo minor de Genti-
 10 li, & Vgone, & alijs, qui non uiderunt, quod frigiditas est causa per accidens putredinis, im-
 mo ipsimet postea coacti à ueritate fatentur & concedunt. Et ideo his stantibus respondeo
 ad argumenta: & primo, cum dicis, quod etiam in hyeme fiunt putredines in humoribus, &
 causantur febres continuæ, & tunc non à calore ambientis, sed à frigiditate ambientis; di-
 co, quod uerum est, quod tunc ista putredo fit à frigiditate ambientis, sed hoc est per acci-
 dens à frigiditate ambientis, per se autem est à calore alieno & extraneo, quia frigiditas re-
 sistens & circumstans ipsi calori innato per antiparistasim repellit calorem innatum ad intra,
 & causat obstructionem in poris, & uetat, ita, quod non potest diffilari, & sic augetur calor
 innatus, quia prohibita transpiratione ignitur, cū non potest diffilari, & sic augetur calor in-
 20 natus, & fit præternaturalis, quia hyeme & uere propter hoc uentres sunt calidiores, & iste
 calor fit . . . & non potens respirare fit auctior; & sic fit præter naturam & impropor-
 tionatus proprio humido; & sic agit in proprium humidum, & illud consumit: & sic ista putre-
 factio est per accidens à frigore, per se autem à calore, quia causa proxima est caliditas, neq;
 enim ignorauit, quod putrefactio aliquando fit per accidens à frigiditate, ut cum etiam ali-
 quando calefit à frigore, ut cum quis ponitur in aquam frigidam, quia tunc calor innatus
 per antiparistasim contrahitur, & sic augetur: & sic Arist. non ignorauit, quod aliquando pu-
 tredo fit etiam à frigiditate per accidens, sed posuit tantum causam per se putredinis, quæ est
 calor ambientis, & non curauit causam putredinis per accidens, quæ est frigiditas, quia defi-
 nit tantum modum putredinis, quæ fit à causa per se, & ideo assignauit tantum causam per
 se putredinis, quæ est calor ambientis, non curauit autem de causa putredinis per accidens,
 30 quæ est ipsa frigiditas. De alio quia aliquando una pars membri putrescit à contactu al-
 terius partis putridæ, & ita est putredo, & tamen non est à calore extraneo, ergo dico, quod
 Arist. per ambiens in proposito non tantum locum aeris ambientis intelligit, sed intelligit
 etiam circumstans & omne corpus, quod ambit ipsum corpus putrescens, uel sit aer, uel alia
 membra etiam propinqua, quæ ambiunt partem illam sanam, uel aliud, sicut pars partem
 ambit; sicut, si putret pars una contactu alicuius partis putridæ, putrida pars habet rationem
 ambientis, quia Arist. per ambiens, omne ambiens & continens intelligit, & pars una con-
 tinet aliam. De ultimo, quia, ut sæpe uidimus in fructibus, putrent partes interiores illæ
 remanentibus partibus exterioribus, ut in castaneis sæpe apparet, quod putrent partes illæ
 40 interiores illæso cortice: quomodo ergo est ista putredo à calore ambiente, cum partes ex-
 teriores sint proximiores ambiente, & sic citius debuerant putrescere; dico, quod ista putre-
 factio est etiam ab extrinseco calore ambiente: oh cur ergo putret pars interior, & non ex-
 terior, cuius oppositum deberet sequi per se; dico, quod causa huius est, quia illa caliditas
 exterior ambientis est improporcionata, & præter naturam partis interioris, non autem par-
 tis exterioris, & ideo ille calor interior augetur intus, & sic fit disproportionatus, & ideo a-
 git in humidum, & ideo corrumpitur pars interior, non autem pars exterior, quia penetrat
 ille calor exterior per partem interiorem cui non est improporcionatus, quia est quasi alte-
 rius naturæ; & sic non corrumpit ipsum, corrumpit autem interiorem, cui est proportiona-
 tus. De alijs tribus argumentis, quæ addis ex Alb. & primo de combustionem, in qua combu-
 ritur seu corrumpitur calor innatus carnis in suo humido ab aliena caliditate ignis; ergo ui-
 50 detur, quod combustio sit putredo, quia, si putredo est corruptio caloris innati ab aliena ca-
 liditate, tunc hæc definitio conuenit etiam combustionem, quia fit à caliditate ambientis, id
 est ignis, & etiam ab intrinseco & innato calore (& hoc argumentum est difficile omnibus
 exposito-

expositoribus :) heri diximus, quòd non omnis corruptio calidi innati ab aliena caliditate
 est putredo : oh ita dicit Arist. dico, ut heri etiam exposui Aristot. quòd sensus definitionis
 Arist. est, quòd putredo est corruptio innati calidi ab extrinseco calore in proprio humido,
 quod humidum prius extrafertur ad partes superficiales ; & deinde auctior factus calor in
 natus à calore extraneo, inde resoluit illud humidum, & conuertit in humidum uaporem
 prius, quàm per poros euaporet ad partes exteriores, quibus hæret prius, quàm resoluatur
 tur : quòd si secum illud humidum euaporat non in humidum uaporem, sed in fumidam fu-
 liginem calidam & siccam, tunc hæc non est putredo, quia ad hoc, ut sit putrefactio, sequi-
 tur, quòd humidum resoluatur in humidum uaporem, non autem in fuliginem, quia fuligo
 est corpus calidum & siccum : & sic oportet, quòd illud humidum conuertatur in uaporem
 calidum & humidum ; & hoc non conuenit combustioni, quia, licet combustio corrumpat
 humidum interius & calidum innatum ab aliena caliditate, non tamen conuertitur humidum
 proprium in humidum uaporem, qui euaporat per poros : & sic, si omnes aliæ particulæ de-
 finitionis putredinis conueniant combustioni, non tamen conuenit hæc, quia dicit Aristot.
 quod comburitur, maxime à uehementi igne, ut diximus heri de palea, prius comburitur &
 conuertitur in ignem, quàm euaporet & conuertatur in humidum, ut requiritur in putredi-
 ne in qua requiritur, quòd humidum innatum conuertatur in humidum uaporem, & hæreat
 in superficie illius corporis per poros, & meatus illius corporis : sed in combustione illud
 humidum innatum conuertitur in corpus fuliginosum, calidum & siccum : ergo combustio
 non est putredo, quia licet in combustione calidum innatum corrumpatur in proprio humi-
 do à calore extraneo, non tamen est putredo, quia in putredine requiritur, quòd illud humi-
 dum conuertatur in uaporem humidum, & euaporet per poros ad partes exteriores hume-
 ctando illas ; quòd si conuertatur in corpus calidum & siccum, non est putredo, ut est in com-
 bustione. Et ita etiam soluitur secunda dubitatio de elixatione & assatione, quia in elixatio-
 ne & assatione corrumpitur calidum innatum à calore extraneo in suo humido, & humidum
 illud euanescit, quia expirat per poros, & tamen elixatio & assatio est coctio, non autem pu-
 tredo : & ideo, dicit Olympiodorus, carnes coctæ habent innatum calorem potiore, quia
 sunt cum corruptione calidi innati, & humidum illud euaporat per poros, & tamen non di-
 cemur putredines, quia Arist. dicit, quòd sunt coctiones, nõ autem putredines : dico, quòd
 tu deciperis : cum enim dicis, quòd ista transmutatio in assationem uel elixationem est cum
 corruptione calidi innati dico, quòd non est uerum, quòd sit corruptio calidi innati, immo
 est generatio calidi innati, quia permutatur ibi calor ipsius carnis ab esse præternaturali ad
 esse naturale, quia calor, qui erat in corpore isto & in carne uiuentis erat in ampla quanti-
 tate, & erat naturalis, quia caro in uiuo habet calorem naturalem in ampla quantitate (&
 per calorem intelligo substantiam, non qualitatem) & iste calor, cum corrumpitur, uel pau-
 cificatur, uel minuitur ; & si quis calor remansit, ille est debilis & pauce quantitatatis ; humi-
 dum uero, quod remansit, est multæ quantitatatis, & sic calor est improporcionatus suo humi-
 do ; & deinde per elixationem uel assationem ille calor fit proporcionatus suo humido per
 absorptionem illius propriæ humiditatis superflue, & sic redditur proporcionatus calori
 ibi existenti ; & sic calor potest illud humidum regulare, & sic augetur ille calor : & sic car-
 nes coctæ elixatæ, uel assatæ diutius durant quàm carnes crudæ, quia calor ille præter natu-
 ram factus est naturalis ex diminutione humiditatis, quia proporcionatus factus fuit calor
 humiditati, cum diminuta fuit humiditas, prius uero, cum essent crudæ, humiditas erat ma-
 ior, quàm quòd ut posset regulari à caliditate, & sic putrescebant. Quod autem addis de fe-
 briente, quia, si febriens, putrescit, & tunc febris esset putrefactio ; quod falsum est (& hoc
 fuit argumentum Vgonis prima quarti) quia si omnis febris sit cum putredine ; ergo om-
 nis febris putrescit, ergo febris esset putredo : antecedens patet in omnibus febribus, quia
 in ephemera est alteratio in spiritibus ex aliena caliditate : patet etiam in putrida, quia ibi
 est alteratio & inflammatio in humoribus : in ethica etiam, quia fit inflammatio in membris
 siue in substantia membrorum ab aliena caliditate : ergo omnis febris est putredo : ualet ar-
 gumentum à concreto ad abstractum, & propter has difficultates Vgo addidit forte septem
 particulas definitioni Arist. iuxta argumenta sua, & dixit, quòd definitio Aristotelis est in-
 completa :

cōpleta: sed, domini, ego dixi uobis, quòd definitio Aristotelis est reeta & completa scilicet quòd putredo est corruptio innati calidi ab aliena caliditate in proprio humido, & ideo argumentum soluamus. Cum dicis, febriens putrescit; ergo febris est putredo? dico negando argumentum, quòd hoc non sequitur, immo non est uerum nec antecedens nec consequens: &, cum tu probas, quia in omnibus febribus fit corruptio calidi innati ab aliena caliditate; siue sit ephemera, siue putrida, siue ethica, in omni genere febris est corruptio innati calidi ab aliena caliditate; ergo febris est putrefactio. nego argumentum, quia, ut iam superius dixi, non omnis corruptio calidi innati ab aliena caliditate est putrefactio, quia putrefactio debet esse corruptio calidi innati ab aliena caliditate in proprio humido, & quia prius humidum conuertitur in uaporem calidum & humidū, quod humidum euaporat per poros, & reddit humiditas partes exteriores: modo ista conditio nō est in febribus. quia in febribus generatur fuligo, quæ non est corpus humidum: quæ fuligo petens cor accendit illud, ut ab eo transmutetur per alia membra per uenas & arterias, & sic accenditur febris, & generatur fuligo: quia febris, qua febris est, omnis est calida & sicca: ergo necesse est, quòd in omni febre generetur fuligo calida & sicca, quæ petat cor animalis; aliter non esset febris, quia oportet, quòd sit calor igneus, ut dicunt Galenus & Auicenna; modo ex calore igneo non fit nisi fuligo, quæ non est corpus humidum, & tamen debet reddere ipsum humidum; si debet, esset putredo, quia in putredine debet conuerti humidum proprium in uaporem humidum, qui euaporet per poros ad superficiē; quia calor innatus euaporat ab intus ad extra cum suo proprio humido, & ibi in superficie adhærens reddit illas partes humidiores; cuius signum est, dicit Aristote. quia uidemus in iis, quæ putrent, quòd partes exteriores humectantur, cuiusmodi non fit in febribus, quia in febribus euaporat fuligo, quia fit permixtio calidi cum sicco; debet esse calidi cum humido, quod conuertitur in uaporem humidum, cuiusmodi non fit in febribus, nec in iis, quæ comburuntur: & de hoc dubitauit Vgo: sed quis ignorat, quòd exustio non est putredo; cum ergo febris sit, quando ex humoribus generatur fuligo calida & sicca, quæ petit cor: ergo febris, qua febris, non est putredo, neque febriens erit putrescens; & sic antecedens & consequentia non ualeret. Et sic solum est etiam argumentum Vgonis de combustione, quòd combustio non est putredo; sed calidum innatum corrumpitur ab aliena caliditate in proprio humido, quia humidum propriū conuertitur in fuliginem calidam & siccam, non in uaporem calidum & siccum: ergo combustio non est putredo. Sed dicis, tu dixisti, quòd putrefactio est corruptio calidi innati ab aliena caliditate, quia calor augetur, &, qua nō naturalis, corrumpitur. sed quid de senio, in quo semper minuitur calor innatus, & tamen senium est quædam putrefactio, ut dicit Aristote. & tamen ibi non augetur calor, ut tu dicis? quomodo ergo senium est quædam putredo? dico, quòd reuera senium non est uere & formaliter putredo, sed est quædam putredo, quia ei annectuntur multæ putredines, quia senium habet secum commixtas multas putredines, quia tendit ad mortem naturalem, quæ est impotentia ad transpirationem; &, quia est uia in mortem, est etiam uia in putredinem; & ideo est putredo, quia est uia in putredinem; & uia in putredinem est etiam putredo, quia habet secum putredines, cōmixtas, quia senium, ut dixi supra, tendit ad mortem naturalem, quia mors naturalis est impotentia transpirandi ex debilitate caloris & exiccatione membrorum respirationis, quia membra respirationis exiccantur, ut thorax & eius muscoli & pulmo; &, cum sunt exiccata, non possunt mouere pulmonem, & ex consequenti non potest calor euentari; &, cum non possit euentari calor naturalis, intenditur; & intentus agit in proprium humidum, & ipsum consumit, quia pulmo non potest attrahere tantam frigiditatem, ut ualeat refrigerare cor; & tandem accidit mors: dico ergo, quòd in senio multæ accidunt putredines: augetur enim iste calor naturalis in senio ex impotentia respirationis, ut dixi, quia impotentia respirationis est causa augendi, & igniendi calorem: quia in tantum augetur & igitur, quòd agit in proprium humidum, & ipsum consumit, quia facit illud euanescere, & sic accidit mors, & prius ea, diminuitur calor innatus, & omnino euanescit in morte: & ita quoquomodo augetur calor in senio, licet semper diminuatur.

Examinauimus perfecte descriptionem putredinis Aristotelis, quæ erat, quòd putredo
 est corruptio calidi innati in proprio humido ab aliena caliditate: ideo remanet modo ulti-
 ma dubitatio diffinitionis quam tangit Arist. obiiciens illi descriptioni. Dixit, quòd in de-
 finitione non posuit nisi tantum calorem esse causam putredinis, quòd uidebatur falsum,
 quia etiam frigiditas est causa putredinis, & ita putredo, uidetur, quòd sit communis effe-
 ctus caloris & frigoris: & respondet Arist. quòd uerum est, quòd putredo est communis
 effectus caloris & frigoris ita, quòd tam calor, quàm frigus, sunt communis causa putredi-
 nis, ut, scilicet calor extraneus, & frigiditas propria, tamen, ut declarauimus, frigiditas est
 causa per accidens, ita, quòd responso Arist. stat in hoc, quòd putredo est communis effe-
 ctus calidi & frigidi caliditatis extrinsecæ, & frigiditatis propriæ; sed frigiditatis propriæ
 per accidens, caliditatis extrinsecæ &c. Et est ideo modo dubitatio, quomodo frigiditas
 sit causa putredinis: primo enim ex Galeno libro primo de Temperamentis, ubi dicit, quòd
 nihil potest neque à frigiditate, neque à siccitate putrefieri, cum caro, ut patet, ab illis cõ-
 seruetur: ergo frigiditas non potest esse causa putredinis, ut dicit Arist. Secundo, quia cõ-
 trariorum causarum non est per se idem effectus: sed contrarii: calor & frigus sunt contra-
 ria; ergo à calido & frigido non potest idem effectus per se uenire: ergo putredo, quæ est
 unus effectus, non potest prouenire à calido, & frigido per se: quòd enim idẽ effectus per
 accidens proueniat à causis contrariis, non inconuenit; sed, quòd sint iidem effectus per
 se, bene inconuenit: ergo id, quòd dicit Arist. omnino uidetur extra rationem. Tũ ter-
 tio, quia Arist. dicit, quòd opposito modo fiunt generatio simplex & putredo, quia gene-
 ratio fit qualitatibus actiuis dominantibus super passiuas; putredo uero fit, cum qualitates
 passiuæ dominantur actiuis: sed, si putredo est communis effectus calidi & frigidi, tunc eo
 modo fit putredo ut generatio; & sic non differunt, quia putredo fiet dominante frigore
 super humido & sicco, & sic etiam fit generatio: quòd autem fiat à calido & à frigido, patet
 per argumenta, quia putredo est communis effectus calidi & frigidi, & sic dominantur qua-
 litates actiuæ super passiuas super generatione simplici: ergo non differunt putredo & ge-
 neratio: quomodo ergo dicit Arist. quòd putredo fit qualitatibus actiuis dominantibus
 super passiuas, & e contrario ipsi generationi? Quarto dubitatur in ratione sua, quia dicit,
 quòd putredo est corruptio proprii caloris in proprio humido ab aliena caliditate; & dedit
 rationem huius, scilicet quare putredo sit communis effectus calidi & frigidi; quia, scilicet
 putredo est defectus caloris innati; & deficiente calore innato crescit frigiditas, quæ frigi-
 ditas agit corrumpendo calorem innatum; ergo frigiditas est causa putredinis: & sic frigi-
 ditas habet rationem causæ, & hanc causam assignat Arist. &c. Sed, domini, hæc ratio
 Aristotelis habet plures difficultates, primo quia dicit, quòd putredo est defectus caloris;
 & deficiente calido, crescit frigiditas: si deficiente calido crescit frigiditas, ergo frigiditas
 est posterior putredine: si est posterior putredine; ergo non potest esse causa putredinis,
 quia sic causa esset posterior suo effectui, & nullũ posterius potest esse causa sui prioris, quia
 causa natura prior est causato: quomodo ergo frigiditas potest esse causa putredinis, cum
 causa sit natura prior causato? & frigiditas sequitur putredinem, quia frigiditas hic per
 Arist. sequitur defectum calidi; & defectus calidi est ipsa putredo; ergo putredo non cau-
 satur à frigiditate, ut conatur ostendere Arist. ergo sua ratio deficit. Præterea falsum est
 etiam, quòd dicit, quòd deficiente calido innato crescit frigiditas, quia caliditas bifariam
 potest corrumpi, uno modo à calore, & alio modo à suo contrario, scilicet à frigore: si au-
 tem calor corrumpatur primo modo, scilicet à calore alieno, ut calor innatus corrumpitur
 ab extraneo, tunc non crescit frigiditas, immo calor augetur, quia fit auctio à simili: si ue-
 rò corrumpatur calor à frigiditate, tunc bene concedo, quòd frigus crescat; sed hoc mo-
 do non corrumpitur calor innatus in putredine, quia putredo est corruptio calidi innati à
 calore extraneo, & non à contrario, ut à frigiditate: ergo deficiente calore innato non po-
 test crescere frigiditas, quia non augetur, nisi quia calor à frigiditate corrumpitur; sed pu-
 tredo fit à calido; ergo non diminuitur calor & augetur frigiditas, sicut dicit Arist. Hic
 est multiplex modus dicendi, ut in omnibus rebus difficilibus: & omnes expositores dubi-
 tarunt in uerbis Aristotelis & Auerr. in proœmio huius, & in com. hic, & in 3. colliget
 cap.

cap. 3. & Drusianus tertio Techni com. 38. qui omnes dicunt, quòd frigiditas est causa putredinis aliquando, non autem semper: & extrinseca frigiditas, non autem intrinseca, sed medij extrinseci, ut aeris extrinseci uehemens frigiditas, sicut heri dixi uobis, quòd aliquando uehemens frigiditas aeris expellit calorem innatum, & prohibet ipsius transpirationem; & ex prohibita transpiratione ignitur calor ille, quia omne calidum innatum, dicit Aristo. cuiuslibet uiuentis eget quadam transpiratione, ut dicit Aristo. in lib. de causis long. & bre. uitæ, quia aliter corrumpitur à prohibita transpiratione; & ideo aliquando, dicunt isti, quòd illa frigiditas continentis est causa putredinis, ut dixi, quia repellit calorem interius, & prohibet eius transpirationem, scilicet caloris; & sic prohibitus calor à sua transpiratione, fit auctior, ignitur & inflammatur; & sic agit in proprium humidum, & ipsum resoluendo; & sic fit putredo; & sic dicunt isti, quòd hoc modo frigiditas extrinseca aeris, est causa putredinis: & hoc, dicunt, quòd uult dicere Galenus, cum dicit, quòd corpora nostra putrent, cum permutantur ad calidum & ad frigidum & humidum; & hoc modo exponunt uerba Aristotelis, quia inflammatur calor noster, cum intus repellitur à frigiditate; & sic agit in proprium humidum, ipsum resoluendo; ad cuius resolutionem etiam calor resoluatur, & sic frigiditas extrinseca est causa putredinis. Sed, domini, ista expositio falsa est, & longe aliena à sententia Aristotelis: primo quia sic frigiditas esset per accidens causa putredinis, quia pro tanto esset causa putredinis, pro quanto repellit & minuit calorem naturalem, ac fortior eum facit, quia ex hoc, quòd repellit calorem innatum intra, unit ipsum, & prohibet transpirationem; & sic ignitur & inflammatur, & sic agit in proprium humidum, ipsum resoluendo; ad cuius resolutionem, fit putredo: & ut sic: ergo frigiditas est causa per accidens putredinis: & si est causa per accidens putredinis, sic debet reijci ab arte, quia cum per accidens non commutatur: & sic non debet dicere Aristo. quòd putredo, & omnis effectus caliditatis & frigiditatis sit per accidens, quia, quæ sunt per accidens, reijciuntur à scientia. Tum secundo, quia tunc ipsa frigiditas esset causa per accidens & casualis, quia aliquando fit permutatio, & aliquando non; & ideo non erit consideranda ab Aristotele. Tum tertio, quia isti non considerant uerba Aristotelis, quòd putredo est communis effectus amborum, caliditatis alienæ & extraneæ, & propriæ frigiditatis; & ideo non dicit alienæ & extraneæ frigiditatis: non ergo dicit Aristo. quòd frigiditas ambientis, idest aeris, sit causa putredinis: & sic hæc expositio istorum nullo modo est ad mentem Aristotelis & ita est de facto. Et ideo aliter dicit Vgo senensis prima quarti, & tertio Techni, ubi dicit quòd reuera intelligit Aristo. quòd putredo est communis effectus caliditatis extraneæ, & frigiditatis propriæ & intrinsecæ; non autem intelligit frigiditatis extrinsecæ, sed propriæ frigiditatis: sed ista frigiditas propria est duplex, quædam est positiua, quædam est priuatiua: frigiditas positiua propria, in qualitatibus est frigiditas; priuatiua uerò frigiditas propria est priuatio caloris: & quæ est ista priuatio caloris est priuatio caloris est calor paucificatus & diminutus, quæ caliditas sic diminuta dicitur priuatiua, quia respectu maioris caloris habet rationem frigoris; & ista frigiditas non est positiua, quia positiua est calor, licet sit diminutus; sed dicitur frigiditas priuatiua, quia diminutus & paruus calor respectu maioris caloris appellatur frigiditas; & ideo ista dicitur frigiditas, sed reuera est caliditas: & intelligit Aristo. dicit Vgo, quòd putrefactio fit à frigiditate propria & à calore innato diminuto & incinerato, quia calor diminutus dicitur frigus respectu maioris caloris: & ideo intelligit Aristo. de frigiditate priuatiua & de calore diminuto, qui est frigiditas priuatiua, quia, cum diminuitur calor non potest amplius regulare humidum: & sic putredo fit à frigiditate priuatiua, quæ frigiditas priuatiua non est frigus, sed est calor diminutus: & ita uerificatur dictum Aristotelis, quòd putredo fit à frigiditate propria, scilicet priuatiua, quia à calore innato diminuto, qui dicitur frigus priuatiue, non autem positiue. Sed hoc, quòd dicit Vgo, non satisfacit uerbis Aristotelis, quia, cum dixit Aristo. quòd quatuor sunt qualitates primæ, quarum duæ sunt actiuæ, & duæ passiuæ, dixit, quòd intendebat in hoc loco declarare, quæ sint actiones qualitatū primarū, & quæ sint passionem seu operationes passiuarum: & dixit, quòd operationes qualitatū actiuarum sunt generatio & putredo, quia generatio fit à calido & frigido dominantibus acti-

uis : ergo loquitur Aristo . de frigore positiuo, quòd frigus est qualitas actiua, & ut contra
distinguit à calore; & non loquitur de frigore priuatiuo, sed de positiuo, sicut de calore posi-
tiuo, quia intendit declarare actiones seu operationes actiuarum qualitatum, quia conco-
ctio, ut diximus, est communis effectus caliditatis & frigiditatis; & non loquitur Aristote.
de calore diminuto; quia intendit declarare actiones illarum qualitatum, ut sunt positiuæ:
& ideo dicemus, quòd Aristo. loquitur de frigore positiuo, non priuatiuo, quia putredo est
communis effectus tam frigoris, quàm caloris, & positiua sunt; quia aliter Aristo. non de-
clarat operationes illarum qualitatum: & isti fugiunt, ubi inueniunt difficultatē: oh hic est
dubitatio, uerum est; & ideo isti fugiunt, quia hic inuenerunt difficultatem: sed ista est ueri-
tas, quòd putredo est communis effectus tum caloris tum frigoris: & quomodo? oh osten- 10
do, quia iste est sensus Aristotelis, quia putredo est inflammatio innati caloris, quia, cum ca-
lor innatus inflammatus ab extrinseco calore agit in proprium humidum, resoluit ipsum; &
cum resoluitur humidum proprium, tunc etiam resoluitur aliqua pars caloris innati, quia in
proprio humido fundatur calor innatus; non quòd sit subiectum eius, sed in eo pabulatur:
& ideo, cum humidum euanescit, euanescit etiam pars caloris innati, quia calor innatus re-
solutus cum proprio humido depauperatur; & de pauperato calore innato & diminuto fri-
giditas, quæ est in membro, tunc incipit dominari & agere in calorem ipsum, & calor inci-
pit extingui; & in tantum extinguitur, quòd accidit putredo: & dicebat hoc Aristot. cum
reddebat causam, quòd putredo est effectus frigoris, quia, cū calor diminuitur, frigiditas mē-
bri, quæ prius, quā resolueretur calor, non contrariabatur calori innato, tūc contrariatur & 20
incipit dominari, & sic incipit agere in humidū, & sic frigiditas est causa positiua; & sic frigi-
ditas, cū hoc corrumpitur, est putredo. Sed tu dices, oh tu nō euadis, ideo tu etiā fugis diffi-
cultatem, quia ambulantes in superficie omnia sunt plana: & ideo quæro, quia, cum di-
cis, quòd frigiditas circumstans membro est causa putredinis, quia, cum calor innatus est di-
minutus, tunc frigiditas membri incipit dominari, & agit in calorem innatum, ipsum cor-
rumpendo. quæro ergo aut ista frigiditas existens in membro, quæ per se agit in calorem in-
natum, ipsum corrumpendo, aut inquā, ista frigiditas membri, coextensa in membro, agit in
calorem illum, cui circum extenditur, idest illius partis, cui circum extenditur, aut agit in ca-
lorem illum, cui non coextenditur: ita, quòd quæro, an illa frigiditas membri agat in calo-
rem illum, cui extenditur, ita, quòd frigiditas membri propria agat in calorem suum pro- 30
prium; aut illa frigiditas, quæ coextensa est illi membro, nō agat in calorem suum propriū,
idest illius membri, in quo est corrumpēdo ipsum, sed agat corrumpendo calorem alterius
membra. Nō potest dici primum scilicet quòd sit frigiditas coextensa calori proprio in eo-
dem membro, quia istæ qualitates coextensæ, cum non excedunt latitudinem, sunt compa-
tibles; non ergo agunt una in alteram, quia caliditas graduum ut trium, & frigiditas ut
quinque, extensæ in eodem membro non agunt inuicem, quia non omnis frigiditas cuius-
libet calidi contrariatur, quia sic non daretur mixtum perfectum; sed frigiditas in certo gra-
du, & caliditas in certo gradu, contrariantur: cum scilicet excedunt latitudinem ut octo,
contrariantur: cum uero non excedunt latitudinem ut octo, sic sunt compatibles neq; con-
trariantur: sed frigiditas & caliditas coextensa in eodem membro non excedunt latitudinē 40
ut octo, ideo non contrariantur, sed sunt compatibles: neq; est uerum, quòd caliditas & fri-
giditas sui natura contrariantur, quia ex accidenti contrariantur, quando sunt in determina-
to gradu & se compatiuntur; quòd si ex sui natura contrariantur, in nullo gradu inuicem
compatiuntur. Neque etiam ualet, si dicas alio modo, quòd scilicet frigiditas alterius par-
tis est, quæ agit in calorem alterius partis, ut quòd frigiditas partis unius agat in caliditatē
alterius partis mixti, quia, si sic, quid dicendum erit de mixto homogeneo; cuius partes om-
nes sunt eiusdem caloris, & æqualis caloris & frigoris? quia in mixtis homogeneis nulla est
diuersitas partium, & sic frigiditas unius partis non potest agere in calorem alterius partis:
dico, quòd deciperis, quia ex te sic loquitur Aristo. de calore, ac si esset simplex, & non est
ita, quia calor innatus non est simplex qualitas, sed est substantia quædam uaporosa, geni- 50
ta ex puriori parte sanguinis, ex qua perficiuntur omnia opera uitæ, & motus, & sensus, &
nutritio, & auctio; & hanc distinctionem millies uos docuit Galenus; & ita loquitur Arist.
hic,

hic, quia non accipit calidum innatum pro qualitate simplici, sed pro substantia illa uaporo-
 rosa. Et, si accipiatur calor ille innatus pro substantia, cui inhæret, dico, quòd inhæret humi-
 do existenti in membro illo, in quo est coniuncta frigiditas illa, quæ agit in putredinem; nõ
 est in calore innato, sed est in humido illo in membro; &, si non sunt in eodem subiecto, nõ
 contrariantur inuicem, quia calor coextensus frigori & illud frigus, non contrariantur, sed
 sunt in diuersis subiectis, & tunc calor, qui agit in putredinem, & ipsum frigus, non sunt co-
 extensi, quia calor iste, qui est substantia, est fundatus in substantia uaporosa: frigiditas ue-
 ro illa, quæ agit in calorem, est in humido radicali & etiam in membro: & ita habent diuer-
 sum subiectum calor innatus, & frigiditas illa: & sic non extenduntur calor & frigiditas,
 quia, si extenderentur, argumentum concluderet, quia reuera calor & frigus, quæ coexten-
 duntur in membro, nõ contrariantur scilicet in eodem membro: quia, si in eodem membro
 est caliditas & frigiditas, in alio sunt & alio subiecto, quia calor, qui non est qualitas, est in
 substantia illa uaporosa, & frigiditas subiectatur in humido & in membro: si non est frigidi-
 tas propria partis, in qua est calor coextensus; nec partium coadhærentium; sed est frigidi-
 tas, quæ est in humido, & in membro, quæ frigiditas debilitato calore incipit contrariari,
 & prius non contrariabatur; & ideo nunc incipit dominari calori innato, qui est substantia
 illa uaporosa; & sic non est frigiditas partium coadhærentium, sed est frigiditas, quæ est in
 humido, quæ tunc incipit dominari, & agit ad putredinẽ: & sic debetis habere bonam ima-
 ginationem: & ideo tu deciperis, quia coextenduntur; & sic dico, quòd deciperis, quia cre-
 dis, quòd coextendantur. Et sic ad argumentum, cum dicis, quòd aut ista frigiditas, quæ
 agit in calorem, est coextensa calori, aut non coextensa, sed exterius alteri membro, dico,
 quòd nullo modo, quia non est coextensa calori, nec alteri membro; sed frigiditas, quæ a-
 git in putredinem calorem naturalem, habet aliud subiectum, & aliud subiectum habet ca-
 lor innatus: & sic tu deciperis, quia credis, quòd sint coextensi & . . . in eodem subie-
 cto, quia non sunt coextensi in eodem subiecto, sed frigiditas est in membro illo, cuius est
 frigiditas, calor uero naturalis est in substantia illa uaporosa: & sic frigiditas illa potest age-
 re in illum calorem, cum calor in tantum fuerit paucificatus, quòd frigiditas possit super
 ipsum. Et ex hoc soluuntur argumenta ad oppositum, & primo de primo de carnibus, quia
 ex Galeno neque à frigore neque à sicco potest quicquam putrescere, ut patet de carni-
 bus expositis Boreæ, quæ non putrescunt: dico, quòd iam soluta est dubitatio ista, quia du-
 plex est frigiditas: una extrinseca ambientis, & de ista non loquitur Arist. quia ista frigidi-
 tas per se non est causa putredinis, nisi per accidens; & de ista loquitur Galenus scilicet quod
 neque à frigiditate extrinseca neque à siccitate fit putredo per se: aliquando tamen fit, sed per
 accidens, ut diximus, sed per se nullo modo fit à frigore extrinseco: alia est frigiditas non
 aliena, sed intrinseca, id est partis, quæ putrescit, & de ista loquitur Arist. quia tunc, cum in
 putredine calor innatus incipit diminui, frigiditas membri incipit dominari ipsi calori, & sic
 est per se causa putredinis, quia, ex quo in putredine calor innatus paucificatur, ideo frigi-
 ditas inexistentis membro & in humido incipit agere in calorem innatum, & ipsum corrup-
 pit, & sic fit putredo corrumpendo calorem innatum: est ergo frigiditas propria ipsius mem-
 bri, quæ agit in calorem in putredine, non autem est frigiditas extrinseca: & sic Galenus in-
 telligit de extrinseca frigiditate, Arist. autem de intrinseca. Sed ego dubitavi contra hanc
 solutionem præceptoris, quia dicit, quòd frigiditates & caliditates non sunt coextensæ,
 quia habent diuersa subiecta; & ideo frigiditas potest agere in calorem innatum, quia fri-
 giditas fundatur in humido, & caliditas est illa substantia uaporosa, & sic in diuersis subie-
 ctis subiectantur; & ideo, cum diminuitur calor innatus à calore extraneo, frigiditas, quæ
 est in humido, incipit dominari calori innato, & ei contrariari, & sic corrumpit ipsum; & sic
 frigiditas intrinseca etiam est causa putredinis: sed contra, quia caliditas extrinseca, cum
 agit in calorem innatum, ipsum auget; &, cum est auctus, agit in proprium humidum, & fa-
 cit ipsum euaporare, & simul cum illo humido euaporatur calor innatus: ergo cum calore
 innato simul euaporatur humidum; & pars frigiditatis fundatur in humido; ergo simul
 cum calore etiam euaporatur frigiditas: ergo non potest frigiditas dominari, & agere in
 calorem innatum, quia, si diminuitur caliditas, etiam diminuitur frigiditas: ergo frigidi-

tas non agere in calorem innatum scilicet frigiditas intrinseca, nec ex consequenti potest esse causa putredinis. Respondit præceptor, quòd uerum est, quòd frigiditas in humido fundatur, & quòd resoluitur humidum cum calore; sed illius humidi resoluitur pars magis aerea; & ideo remanet frigidior, quæ potest agere in calidum: tum etiam remanet frigiditas membri, quæ iuuat illam, & simul agunt in calorem innatum. De alio, quia primarum causarum per se contrarij sunt effectus per se, sed frigiditas & caliditas sunt contrariæ causæ, ergo non possunt esse causæ per se unius effectus; ergo putredo nõ potest esse communis effectus caloris & frigoris. dico, quòd, si consideremus calorem & frigus eo modo, sic reuera non possunt esse causæ per se putredinis: sed, si contrarietur calor alio & alio modo, & sub alia & alia ratione, sic dico, quòd putredo est per se effectus caloris & frigoris, quia corrum-
 10
 rumpitur calor à calore: & quomò? oh in eo, quòd calor naturalis, quia calor in eo, quòd calor, simpliciter non corrum-
 pitur per se, sed augetur à calore: quo uero est calor naturalis, sic corrum-
 pitur, quia fit disproportionatus suo humido: & ideo dico, quòd calor innatus absolute naturalis corrum-
 pitur à calore; calor uero absolute & simpliciter non corrum-
 pitur à calore, sed corrum-
 20
 pitur per se à frigiditate tantum, quæ contrariatur ipsi calori: sed calor, qua calor naturalis, corrum-
 pitur à caliditate, quia prius erat proportionatus, & postea à caliditate extranea factus est improportionatus, & sic corrum-
 pitur: & ita loquitur Arist. cum dicit, quòd putredo est per se effectus caloris frigorisq; quia calor innatus dis-
 proportionatur à naturalitate sua à calore extraneo. De tertio, quia, si generatio fit à quali-
 30
 tatibus actiuis dominantibus super passiuas, & putredo fit etiam qualitatibus actiuis obtinentibus super passiuas, quia dixit Arist. quòd generatio & putredo sunt operationes, & actiones qualitatum primarum actiuarum: quomodo ergo dicit postea Arist. quòd generationi simplici opponitur putredo, quia generatio, fit qualitatibus actiuis obtinentibus super passiuas; putredo uero fit econtra, scilicet passiuis qualitatibus obtinentibus super actiuis? ergo, si putredo est actio actiuarum qualitatum, quomodo fit passiuis obtinentibus super actiuas, si fit putredo à calido & frigore tanquam à causis communibus per se illius effectus? & sic tunc non fit passiuis obtinentibus super actiuas, & tunc qualitates actiuæ essent superantes, & superatæ, ut nunc dicit Arist. dico, quòd debemus sane intelligere Aristotelem, & non in superficie eo modo, quò uerba sonant, quia sic falsus esset sensus Aristotelis: sed sensus uerus est, ut dicebamus alia die, quòd scilicet generatio fit qualitatibus actiuis
 40
 obtinentibus super passiuas; sed istud dominium nõ est simpliciter in gradu & in quantitate, sed istud dominium est in uirtute, quia non est necesse, quòd semper secundum gradus, & quantitatem dominantur qualitates actiuæ, quia aliquando passiuæ dominantur super passiuas secundum gradum & quantitatem, quia sunt multa mixta, in quibus prædominantur siccitas uel humiditas, ut in mixtis aqueis & terreis à prædominio; sed intelligit, quòd dominantur actiuæ secundum uirtutem, non autem in gradu & quantitate: & sic uirtualiter debent obtinere qualitates actiuæ super passiuas, ut dixi, sicut ignis cubitalis in uirtute superat aerem bicubitalem, non autem simpliciter, quia, si qualitates passiuæ, simpliciter & secundum uirtutem superarent actiuas, tunc uinum non remaneret uinum: superantur actiuæ, ut puta calor, à passiuis non secundum uirtutem, sed quia calor non potest amplius superare ita ac corrigere humidum naturale, sicut prius, quia aliqua eius portio fuit resoluta: tamen eius uirtus adhuc superat qualitates passiuas, quia aliter uinum non remaneret uinum: & ideo uirtus eius adhuc remanet minor, non quòd remaneat maior secundum quantitatem & gradum, quia ita superatur à passiuis, sed secundum uirtutem tantum: ita in casu, in putredine, cum fit putredo, dominantur qualitates passiuæ super actiuas, non quòd simpliciter dominantur & secundum uirtutem, sed dominantur in gradu & mensura & quantitate, quia humiditas & siccitas sunt tantæ quantitatis & mensuræ, quòd calor innatus non potest amplius ipsis dominari: & sic reuera tantum in gradu quantitatis passiuæ superant actiuas, quia non permittunt regulari; sed cum hoc etiam calor innatus est maior in uirtute, quàm humiditas: & sic in hoc tantum dominantur qualitates passiuæ ipsis actiuis, quia intantum crescit
 50
 humidum in quantitate respectu caloris, quòd calor non potest amplius illi dominari, & illud humidum regulare, non quòd humidum simpliciter dominetur secundum uirtutem, sed quia

quia non dominatur & regulatur amplius à calore: & quando hoc erit? dico, quòd hoc erit, quòdo calor ambientis alterauerit caloré innatum, & fecerit ipsum præter naturalem, & auctiorem reddiderit, quia calor auctior factus agit in humidum proprium, illud liquefaciendo & resoluendo; & cum humidum resoluitur, cum eo etiã resoluitur calidior innatus; & cum resoluitur, diminuitur; ergo diminutus fit debilior, & debilior factus non potest amplius regulare proprium humidum, non quòd humidum sit maioris uirtutis, quàm calor innatus, sed humidum in hoc dominatur calori, quia potest ei resistere, & non regulatur ab eo: & sic quo ad istum effectũ dominatur calor qualitatibus passiuis in putredine. De quarto, quia friuola uidetur ratio Aristotelis ad probandum, quomodo frigiditas propria cooperatur ad putredinem, quia frigiditas innata augetur à defistentia caloris, quia dicit, quòd putredo est defectus calidi innati, quo calore deficiente augetur frigiditas: contra dicebas, quia frigiditas ista sequitur putredinem, quia sequitur defectum innati caloris; sed defectus caloris innati est putredo; ergo frigiditas illa sequitur putredinem; ergo est posterior putredine: quomodo ergo causa potest esse frigiditas ipsa putredinis? quia tunc causa esset posterior suo effectũ, & nullum posterius potest esse causa prioris sui. Dico, domini, quòd putredo est defectus calidi innati: & quomodo iam dixi, quòd in putredine augetur calor innatus ab extraneo, & auctior factus incipit agere in proprium humidum ipsum resoluendo, quo euanescente euanescit etiam calor ipse, quia, cum resoluitur humidum per poros, secum etiam trahit calorem innatum; & cum deficit oleum, deficit etiam flamma; & sic diminuitur calor; & quia diminuto calore frigiditas incipit dominari calori remanenti, quia dominatur & tunc simul agit cum calore ambientis ad corruptionem, cum dominatur ei: & sic hoc modo est causa, quia prius resoluitur calor innatus quo ad multum sui, & tunc incipit dominari frigiditas, & sic ultimo operatur ad hanc putredinem. De secundo, cum dicis, quia dicit Arist. quòd deficiente caliditate augetur frigiditas: contra dicebas, quia nõ augetur frigiditas deficiente calore, nisi cum caliditas corrumpitur à frigiditate; si autem corrumpitur caliditas à caliditate, non minuitur caliditas, sed potius augetur, non auté crescit hic frigiditas: sed in casu nostro putredo est corruptio calidi non à frigore, sed à calido extraneo, quomodo ergo frigiditas dominatur, si corrumpitur à caliditate? immo potius augetur, ut magnus ignis auget paruun: ergo non est uerum, quòd deficiente calore augetur frigus. Dico, quòd uerum dicis, quòd deficiente calore non augetur per se caliditas seu frigiditas, nisi caliditas extinguatur à frigore: oh quomodo ergo dicis, quòd crescit frigiditas? dico, quòd reuera non crescit: quid ergo dicit Arist. dico, quòd nõ crescit simpliciter, immo crescit, seu remanet in eodem modo seu gradu, sed dicitur crescere frigiditas respectu huius effectus, quia tunc incipit dominari calori, & tunc dicitur crescere respectu caloris innati, qui est ita diminutus, quòd potest superari nunc à frigiditate membri, & prius non: & sic crescit respectu illius caloris membri, quia ita diminutus est, quòd ista frigiditas potest agere in ipsum, & extinguere ipsum; prius autem non erat tantę potentię frigiditas, quòd posset superare calorem, ex quo ad hoc dicitur crescere. Et hoc de hac difficili materia de putredine.

Reliquum est autem dicere contiguas species. Dicebat Arist. in principio huius libri, quòd quatuor erant qualitates primæ, duæ actiuæ, & duæ passiuæ: & dixit, quòd intendebat declarare, quæ sunt actiones actiuarum: & dixit, quòd tres erant operationes actiuarũ in genere, scilicet generatio, & putredo, & digestio seu coctio; & per generationem intelligebat generationem simplicem, id est substantialem generationem mixti; & iam egit de generatione simplici, & de ipsa putredine: ideo restat modo agere de tertia operatione, id est de ipsa digestionem seu coctione, (& materia hæc ualde difficilis est propter diuersitatem inter philosophos & medicos:) & sic dicit, quòd tertia operatio qualitatum actiuarum est coctio uel digestio ipsa. Et Arist. more suo primo proponit intentionem suam; secundo prosequitur, dicens, Reliquum est dicere, dicit, quòd postquã egimus de generatione simplici & de putredine, nunc restat dicere de coctione, & speciebus eius, scilicet immediate se continentibus, & contiguis ipsi generationi simplici & putredini, quia ad generationem simplicem & ad putredinem immediate sequitur coctio, & inconcoctio, & earum species:

& ideo dicit, quòd hæc sunt habitæ, idest immediate consequentia generationem simplicem, quia ad generationem immediate sequitur coctio, & sic generationi simplici habitæ: & sic dicit, quòd istæ species habitæ fuerunt & operantibus à dictis uirtutibus ex oppositis natura constantibus: & istæ species coctionis sunt tres, ut infra dicemus, scilicet pepansis idest maturatio, hepsefis idest elixatio, & optesis idest affatio; & tres aliæ sunt species indigestionis his oppositæ, scilicet omotes idest immaturitas, molynsis idest inquinatio, & statheusis idest incoctio uel inaffatio. Et primo est notandum circa uerba Aristotelis, quia primo dicit, quòd istæ species sunt habitæ ad illas, quæ uerba pluribus modis exponuntur: primo sunt habitæ, quia generatio simplex & putredo respiciunt esse & non esse, quia generatio simplex respicit esse, & putredo respicit non esse; & sic respiciunt esse & non esse rei, ut supra diximus: coctio uero & incoctio respiciunt qualitatem: in coctione enim etiam acquiritur qualitas, scilicet sui constantia humidi. quia ergo generatio & putredo respiciunt esse & non esse rei, & coctio & incoctio respiciunt qualitatem & esse rei in substantia; & substantia est prior qualitate: ideo generatio & putredo sunt priores, quàm concoctio & incoctio; & species earum sunt habitæ his, idest immediatæ sequuntur generationem & putredinem; & sic sunt habitæ. Secundo, quia nutritio est quædam generatio: nutritio enim, primo de generatione & corruptione, est aliqua generatio, quia est conuersio nutrimenti in substantiam nutriti; ergo est aliqua generatio; sed aliqua generatio est natura posterior generationi simplici, ideo coctio & incoctio & earum species sequuntur, & sunt habitæ ad generationem simplicem & putredinem. Tertio dicuntur istæ species esse habitæ & sequi ad illas immediate, quia generatio, & putredo manifestius sequuntur qualitates primas actiuas, quàm coctio & incoctio & earum species: quia coctio & incoctio non ita manifeste sequuntur qualitates actiuas, & sunt eius opera: sed coctio uidetur sequi tantum calorem in eius operatione, generatio autem & putredo manifestius caliditatem & frigiditatem: & ideo coctio & incoctio ordine naturæ & doctrinæ, sequuntur generationem & putredinem. Secundo dicit, quòd fiunt istæ species operationum qualitatum primarum ex oppositis subiectis in natura constantibus: & addit istam particulam ad differentiam generationis, & corruptionis, quia generatio & corruptio habent subiectum, quod est in potentia ens, quia generatio est transmutatio à non esse ad esse; corruptio uero è contra, quia est transmutatio ab esse ad non esse: in coctione uero & digestionem, quod digeritur, est actu ens; quod uero generatur, non est actu ens, sed potentia ens: ideo dicit, quòd istæ species fiunt ex subiectis natura iam constantibus, quia requiritur, quòd coctio habeat subiectum actu ens, sed generatio in potentia ens & natura constans. Secundo est aduertendum, quia dicit ex subiectis natura constantibus, & non dicit in subiectis natura constantibus, ita, quòd apposuit illam particulam, ex, & non illam præpositionem, in: hoc ideo facit, ut denotet istos effectus fieri per quandam passionem, quia propositio, ex, denotat habitudinem causæ naturalis: dicit ergo ita, ut notet, quòd istæ passionem fiunt ex rebus naturalibus quadam passione, & sic ut notet, quòd ista subsistant in materia: & ideo addit istam particulam, ex, & non, in: quia, ex, denotat causam materialem & subiectiuam, & in non; ideo non dixit in. Et sic habetis intentionem, quæ est dicere de coctione & speciebus quibuscunque habitis idest contiguas præcedentibus dictis, scilicet generationi simplici & putredini; ex suppositis, idest subiectis natura constantibus, idest actu existentibus. Est itaque calidi quidem coctio. hic bene aduertatis; quia hic sunt infinitæ difficultates; & usque ad nostra tempora nullus latinorum intellexit: & nos pulchra dicemus circa istam definitionem, quam, ut dixi, nullus eorum ante intellexit, nec Vgo, nec Gentilis, nec Drusianus, nec alij; scilicet quid sit digestio. Dicamus ergo, quòd Aristoteli in hac parte ponit causam effectiuam coctionis & incoctionis; & dicit, quòd causa effectiua coctionis est ipse calor: incoctionis uero est ipsum frigus, quia effectus contrarij per se requirunt causas contrarias: & subdit, quòd coctio & incoctio habet tres species pro qualibet: itaque tres sunt species coctionis, & tres incoctionis: & primo dicit de coctione, quæ habet tres species; & prima species est pepansis id est maturatio, qualis est in fructibus: secunda species est hepsefis, id est elixatio, ut est in carnibus elixatis: tertia optesis, id est affatio, ut etiam est in carnibus affatis. Tres ergo sunt species coctionis, & eodem

& eodem modo tres aliæ species sunt incoctionis; & istæ tres species incoctionis opponuntur speciebus coctionis: prima ergo species incoctionis dicitur omotes, quæ opponitur maturati; & omotes idem est, quod cruditas fructuum, quia fructus aut sunt crudi, aut sunt maturi: secunda species incoctionis dicitur molynsis, & hæc opponitur hepsesi, id est elixationi; & molynsis nihil aliud est, nisi deturbata, uel inquinata, uel diminuta coctio, uel diminuta elixatio: tertia species incoctionis dicitur statheusis, & hæc opponitur optesi, id est affationi; est autem statheusis diminuta affatio, sed non bene translatum est hoc uerbum à latinis: Vatablus transtulit ex *αἰνῶσις*. Alcionius autem *ταστῖο* aut *φριξῖο*; sed nec *ταστῖο* nec *φριξῖο* est proprium uocabulum ipsius statheusis, quia hoc uerbum ex *τασσειν* est quid commune ad intensam affationem & ad remissam affationem: neque etiam *ταστῖο* est cōueniēs, ut dicit Alcionius, quia est *ταστῖο* uehemens affatio; neque est *φριξῖο*, quia, ut infra dicemus, *φριξῖο* est species coctionis seu digestionis: & ideo isti non bene transtulerunt hoc uocabulum statheusis: & ideo ego credo, quod non habemus uocabulum & uerbum appropriatum latinum, sed debet circumscribi; & ideo debet dici diminuta affatio & imperfecta, & principium ipsius affationis, quia non habemus proprium uerbum.

Oportet autem existimare. Hic Aristot. adducit *αἰνῶσις* quod, scilicet istæ passiones sumuntur in his rebus non semper proprie, aliquando improprie insunt rebus: proprie uero insunt omnibus rebus, de quibus dicuntur. sed, quia sæpe ignoramus modum proprium, quo insunt rebus, ideo per metaphoram utimur termino communi .v.g. maturatio & cruditas proprie conueniunt fructibus, & tamen illis etiam utimur in humoribus & in urina; tamen proprie maturatio & cruditas insunt ipsis fructibus: in alijs uero rebus, ut in humoribus & superfluitatibus, improprie insunt, & appellamus ipsa cruda uel cocta ex metaphora quadam, quia carent nominibus proprijs simplicibus experimentibus modum proprium essendi eorum, quia, cum non habemus nomen proprium conueniens illi, utimur nomine communi, ut dicunt Galenus, & *αἰνῶσις* quia superfluitates animalis appellant crudas, & coctas seu maturas.

Digestio igitur est perfectio. Postquam Aristot. dixit, quod tres erant species coctionis, & tres incoctionis, nunc sigillatim definit unamquamque illarum specierum; & primo definit, quid sit maturatio, & dicit, quod maturatio est perfectio ex proprio & naturali calido in oppositis passiuis: & bene aduertatis ad hæc, quia hic sunt infinitæ & arduæ difficultates. Est ergo maturatio perfectio ex proprio & naturali calido in oppositis passiuis: exponit Alexander; maturatio est perfectio quædam: id est mutatio quædam de potentia ad actum: quia fructus, cum prius erant in potentia ad talem modum essendi, & ad tale perfectionem, postea per coctionem acquirunt tale esse actu, & talem perfectionem actu; sicut nutrimentum in animali ante, quàm coquatur, est impotentia nutrimentum animalis; postea uerò, cum est coctum, fit actu nutrimentum, & sic acquirit esse actuale: & ideo dicit Alexander, quod ista perfectio est quædam transmutatio de potentia ad actum: & quis est iste actus, qui acquiritur coctione? oh, domini, hic erit labor magnus, scilicet inuenire, quis sit terminus coctionis, & quid acquiratur per istam coctionem; & uarij uaria dicunt.

Sed, domini, Olympiodorus uidetur iudicio meo rectius loqui, quia Alexander est diminutus: dicit Olympiodorus, quod nihil aliud est coctio, seu terminus huius coctionis, quàm constantia & crassities humidi, quæ proprie dicitur coctio: cum enim humidum acquirit consistentiam et crassitiem, dicitur coctum, et ista est coctio, seu terminus coctionis; licet aliter dicant latini: sed iudicio meo longius distant ab Aristotele.

Dicit secundo, quod est perfectio à naturali et proprio calore, id est commensurato calore, quia appellatur naturalis et proprius calor commensuratus humido, qui facit constare ipsum humidum resoluendo superfluum: et tertio de simplici medicina quærens Galenus, quare aliqua sunt nutrimentum homini, et aliqua non, dicit, quod ratio est, quia, quæ proportionantur calori naturali, sicut possint superari, sicut nutrimentum homini, quæ uero non possunt superari, non sunt nutrimentum: et ideo oportet, quod sit commensuratus calor: ergo omnis coctio debet fieri à calore proprio. Tertio dicit, ex oppositis passiuis. Tripliciter exponit, primo, quod proposita passiuia intelligamus qualitates passiuas, quæ opposita sunt, ut siccitas & humiditas: &

dicit Olympiodorus, cū opponūtur istæ qualitates passiuæ . . . ipsi agentis scilicet ipsi calori digerenti, opponuntur in digestionem ipsæ qualitates passiuæ ipsi calori digerenti: & ista expositio etiam potest stare, quia ex secundo de generatione omnis transmutatio est à contrario; ergo necesse est, ut humidum & siccum contrariantur calori. Secundo exponunt Latini, & Auer. quòd ista est perfectio ex oppositis passiuis, scilicet ex duabus qualitatibus passiuis, scilicet humido & sicco oppositis inuicem, quia concurrunt & humidum & siccum ad istam coctionem: sed isti errant, quia, ut dicemus, terminus coctionis non est permixtio, humidum cum sicco, ut dicunt Latini, sed terminus coctionis proprius, nihil aliud est, quam constantia propria humidum, & crassities, resoluta parte superflua aquea ipsius humiditatis: & ideo ista expositio non satisfacit. Tertio exponitur ab Alexandro, ex oppositis passiuis, hoc est qualitatibus passiuis non oppositis qualitati agentis, calori, nec ipsis met inuicem, in principio & in fine ipsius concoctionis: opponuntur enim istæ qualitates passiuæ, ex quibus est coctio, in principio & fine coctionis; si. n. ipsismet opponantur in principio coctionis, sibi ipsis opponantur in fine coctionis, uerbi gratia nutrimentum potest contrariari in principio & fine coctionis, & sic sibi opponitur in principio & fine; in principio enim est sanguis, in fine autem est caro: sed caro opponitur sanguini, quia sanguis innatus, & caro est innata: & ideo opponitur sibi nutrimentum in principio & in fine coctionis: & sic in principio opponuntur, quæ non habent coctionem. Sed dices, cur Aristoteles locutus est in plurali numero, dicens, ex oppositis passiuis, & non dixit ex opposita passione? Respondet Alexander, quòd Arist. locutus est in plurali numero, ut notaret, quòd, sicut sunt diuersæ species coctionis, ita et sunt diuersa subiecta coctionis, quia diuersis speciebus coctionis diuersa subiecta respondent; & ideo loquitur Arist. in numero plurali, quia hoc patiens non est tantum unum in omni specie coctionis, & ideo loquitur in plurali, quia non est tantum unum subiectum coctionis, quia omnis species coctionis habet suum subiectum: & sic, sicut sunt tres species, sic tria patientia, & ideo non unum, quia diuersificantur, secundum quòd diuersæ sunt species coctionis.

TEXTVS

DECIMVS QVINTVS.

Cum enim concoctum fuerit & perfectum est, & factum. & principium perfectionis à caliditate propria accidit. Quamuis per aliquod exteriorum auxilium perfectum sit, ut alimentum simul concoquatur, & per balnea, & per alia talia. Sed principium, quæ in ipso est, caliditas.

Confirmat Arist. descriptionem digestionis, quia dixit, quòd ex oppositis passiuis, quia dicit, quòd omne digestum, est perfectum & factum, si perfectum & factum; ergo omnis coctio & digestio est perfectio & factio: ualet argumentum à concretis ad abstracta; & Arist. sumit ut manifestum, quia omne digestum est perfectum, quia omne, quod digeritur, transmutatur de potentia ad actum, & omne digestum, mutatum est à potentia ad actum, quia nutrimentum, puta, quod coctum est, est perfectum, quia iam est caro; & ideo est perfectum, quia iam est factum actuale, quale erat potentia: & male transtulit Vatablus, & male exposuit: sed intelligitur factum, idest actu tale ex potentia tale; & prius erat nutrimentum potentia caro, & postea factum est actu tale in fine coctionis. Lego uerba . . . enim sic debet legi litera hic.

Et principium perfectionis à caliditate propria accidit. Quia Arist. iam expressit nobis causam formalem & materialem coctionis, quia formalis causa est perfectio: materialis uero causa sunt qualitates passiuæ: quia dicit ex oppositis passiuis causis. nunc declarat causam efficientem ipsius maturationis speciatim, & dicit, quòd causa effectiua maturationis est calor proprius idest commensuratus, & ista est causa effectiua principalis, quia duplex est causa effectiua coctionis. principalis est calor proprius: secundaria uero est ipsum adiuuans, ut exercitatio, balneum, tempus anni, quæ omnia sunt causæ instrumentales & secundariæ, quæ adiuuant nostram digestionem; quia coctio fit melius in hyeme, quam in æstate, tum etiã, adiuuat

adiuuat balneum, quia aperit poros; & sic multa sunt adiuuantia coctionem ipsam, tamen principalis causa est calor ipse proprius.

TEXTVS

DECIMVS SEXTVS.

Finis autem his quidem natura est. natura autem, quam dicimus ut formam, & substantiam.

TEXTVS

DECIMVS SEPTIMVS.

10 **H**is autem in subiectam quandam formam finis est concoctionis, cum tale fiat, & tantum humidum, aut affetur, aut elixetur, aut putrefiat, aut alio quodam modo calefiat. tunc enim utile est, & concoctum esse dicimus. sicut mustum, & quæ in tuberculis constant, cum factum fuerit pus, & lachryma, cum facta fuerit sordes. similiter autem & alia. Accidit autem omnibus hoc pati, cum uicta fuerit materia, & humiditas. hæc enim est, quæ terminatur ab ea, quæ in natura, caliditate. quandiu enim insit in ipsa ratio, natura hoc est. Quapropter & sanitatis signa, quæ talia, & urina, & egestiones, & omnino superfluitates. & dicuntur concocta esse, quia indicent caliditatem propriam dominari humido.

20 **F**inis coctionis, dicit Arist. non est unus, sed uarius, quia in quibusdam rebus, quæ decoquantur, finis est natura; & quid est dictu natura? quia secundo physicorum natura duplex, materia & forma substantialis; hic intelligitur natura id est forma substantialis; & de ista loquitur Arist. hic, quia in coctione acquiritur forma substantialis; sic, cum decoquitur nutrimentum in animali, finis huius coctionis est forma substantialis, quia ex uino fit sanguis, ex sanguine fit caro, & sic finis est forma substantialis: aliquando uero non est forma substantialis finis coctionis, sed est dispositio quædam humidi, per quam dispositionem illud coctum fit utile ipsi rei, puta ipsi uiuenti; & sic ista dispositio & acquisita est coctio & finis huius coctionis: & quæ est ista dispositio? ut dicebam heri, Dispositio est constantia ipsius humidi, quia, cum sunt consumptæ partes superflue humiditatis, & humidum illud acquirit quendam consistentiam, per quam fit utile, illud nutrimentum dicitur coctum, quia remanet humidum constans, & humidum est principale subiectum huius coctionis, & non
30 ficcum: & dat exemplum de musto, & in abscessibus, & in lachrymali fluxu: in musto quidem quia, cum mustum dicitur digeri & concoqui, tunc acquirit quendam dispositionem, per quam fit utile ipsi animali, quia, cum superflua humiditas musti resoluitur, tunc fit utile, & cui? ipsi animali, quia tunc acquirit talem dispositionem, per quam fit utile ei: & sic etiam in abscessibus contingit, ut quando sanguis, aut aliquis alius humor in abscessibus putrescit tunc ille humor dicitur digeri, quando ex consumptione superflue humiditatis acquirit consistentiam, & factus est utilis: sic etiam in fluxu lachrymali, ut quando lachrymæ fluunt ab oculis, & mutantur in lippitudinem, dicuntur digestæ & concoctæ, cum scilicet illæ lachrymæ, quæ aqueæ & fluxibiles ab oculo fluxerunt, acquisuerunt consistentiam quandam, & conuersæ sunt in lippitudinem, quia tunc fit consistentia humidi, quæ consistentia est terminus illius coctionis, & tantum transmutata est in meliorem statum: & sic dicit Arist. quod
40 quæcunq; humiditas talis fuerit & tanta, quod poterit pati à calore naturali, & ab eo talè acquirere dispositionem, per quam fiat utile uiuenti, tunc fit perfecta coctio, quia tunc translatum est humidum ad meliorem dispositionem, per quam fiat utile uiuenti, quia tunc conuertitur in saniem, uel lippitudinem: & sic in elixatione, uel affatione, uel maturatione, & econtra, cum calor ille fuerit in tali proportionem, quod potest superare humidum ipsum, tunc ille calor dicitur digerens, & appellatur natura: & Aristoteles reddit causam, quare ille calor dicatur natura; dicit, quod ideo dicitur natura, quia natura est principium motus & quietis, & principium alterationis, ideo appellatur natura ab Aristotele, & accipit ipsum pro ipsa natura. Sed dices, quid ad Aristotelem, cum dicit, quod mustum, cum acquirit dispositionem, per quam fit utile, tunc dicitur coctum, quia tunc pars humida aquea fuit resolu-
50 lura? & dicit, quod ista transmutatio in musto, est tantum accidentaliter, quia dicit, quod, cum decoquitur, tunc illa humiditas disponit & consistit, & tunc est coctum: sed illa mutatio est

tantum accidentalis : ergo non differt ipsum mustum à uino , cuius tamen oppositum dicunt omnes Theologi, & alij multi, qui dubitant, an possit fieri Eucharistia in musto, & dicunt, quòd non, & quòd mustum differt specie à uino. Tum secundo, quia dicit Arist. sicut in putredine quòd cum tale fuerit factum & tantum humidum; ita, quòd uult, quòd humidum per putredinem acquirat dispositionem conuenientem: sed putredo non est coctio, quia coctio est, cum humidum acquirat talem dispositionem, per quam fit utile animali, & putredo est opposita generationi simplici, quomodo ergo putredo potest appellari coctio, quæ coctio est generatio ad perfectionem humidi? Tum tertio, quia dicit, quòd calor est natura, quia est principium motus coctionis: sed contra, quia natura secundo Physicorū est principium motus & quietis eius in quo est; sed semper est in aere; ergo non potest appellari natura. De primo, cum dicitis, quòd secundum Arist. mustum non differt à uino nisi accidentaliter, cuius tamen oppositum dicunt Theologi; dico, quòd ita est de facto, quod Arist. sensit, quòd uinum & mustum tantum accidentaliter differunt, & idem dicit infra: & si Theologi & alij tenent oppositum, male dicunt, quia contradicunt Aristoteli.

De secundo ex putredine, cum acquiritur dispositio in humido, per quam fit conueniens & utile; sed putrefactio opponitur generationi; quomodo potest hoc esse? dico, pro ut supra diximus, quòd idem calor potest esse digerens, & putrescens, quia idem calor potest esse agens coctionem & putredinem, respectu tamen alterius & alterius, quia respectu alterius generandi dicitur calor innatus, & sic decoquens; quatenus uero respicit putrescens, non dicitur digerens, sed putrescens: ut multa animalia generantur ex putri materia à calore illo, si contrariatur ille calor, ut illud tale, quod putrescit, corrumpitur à calore, sic ille calor non est calor naturalis, sed digerens & putrescens: si uerò contrariatur, ut generantur illa animalia, sic dicitur digerens & concoquens: & ita dico, quòd idem calor respectu diuersorum potest dici putrescens & digerens, licet putredo opponatur generationi simplici. De tertio, quia ex secundo Physicorum natura est principium motus & quietis eius, in quo est: sed calor naturalis non est principium coctionis, in quo est; ergo non potest dici natura. Dico, quòd reuera calor naturalis improprie appellatur natura, sed Arist. appellat ipsam naturam, id est naturalem & commensuratam, pro quanto scilicet est qualitas proportionata & proprie natura, quia, ut sic, est instrumentum proportionatum naturæ; ut etiam sæpe à Galeno appellatur natura, & ab Hippocrate: sed reuera non est natura. Lego uerba. Veluti alimentū cum digeritur, id est simul digeritur: finis autem natura est, & natura est substantia, id est forma substantialis erit; aut scilicet finis digestionis est in quandam formam subiectam, cum humidum fuit factum tale aut tantum in ipsa caliditate, id est proportio est ad ipsum humidum.

Quia dixerat Arist. declarans descriptionem coctionis, quòd coctio erat perfectio à proprio & naturali calido ex oppositis passiuis, quando scilicet humidum innatum transmutatur à calore innato, ex qua transmutatione illud humidum fit constantius & crassius & quasi siccus: ex quo argumento duo infert corollaria: primum, quòd medici ex hoc arguunt signum sanitatis in animalibus ex urina, & excrementis coctis, & alijs superfluitatibus, ex quibus arguunt sanitatem: cuius signum est coctio in istis superfluitatibus: arguunt dominium calidi super humido, quia ex dominio calidi super humido aut fit sanitas, aut futura est sanitas, quia in hoc dominio calidi consistit sanitas: & sic arguunt futuram, aut præsentem sanitatem, quia arguunt illam transmutationem humidi à calido; & in hoc dominio consistit sanitas; ergo arguunt sanitatem.

TEXTVS DECIMVS OCTAVVS.

Necessè autem est quæ concoquantur crassiora, & calidiora esse. calidum enim efficit tale melioris molis, & crassius, & siccus. concoctio igitur hoc est. Inconcoctio autem imperfectio est propter indigentiam propriæ caliditatis. indigentia autem caliditatis frigiditas est. imperfectio autem est oppositorum passiuorum, quæ quidem est unicuique natura materia, concoctio igitur, & inconcoctio determinatæ sint hoc modo.

Secundo dicit Aristot. sequitur, & sæpe repetit descriptionem, quòd omnia, quæ dige-
runtur & concoquantur, fiunt crassiora & calidiora, quia coctio fit à calido transmu-
tante humidum; ergo ibi dominatur humidum; ergo calefacit ipsum humidum; ergo, quæ
decoquantur, fiunt calidiora; fiunt etiam crassiora, quia calidum resoluit partes humidi
tenuiores remanentibus crassioribus: & ideo, quæ decoquantur, euadunt calidiora, cras-
siora, & maioris molis & magnitudinis; & fructus, qui maturefcunt, euadunt calidiores,
crassiores, & maioris molis: & ideo fit ex agresta succus, qui frigidus: & ex uua matura ui-
num, quod est calidius.

Postquam Aristot. declarauit, quid nam esset coctio & digestio, quæ est distributio nu-
trimenti in substantiam nutriti, & coctio opponitur inconcoctio, & digestionem indigestio
(tamen uerius coctio dicitur, quia digestio proprie est distributio nutrimenti in substantiã
nutriti) nunc agit de inconcoctione, quæ est imperfectio: quia dicit Aristot. quòd incon-
coctio opponitur coctio, quia ut coctio est perfectio à proprio & naturali calido ex op-
positis passiuis, ita inconcoctio est imperfectio; & sicut coctio est à calido, ita inconcoctio est
à frigido, quia fit ex defectu calidi innati, qui defectus calidi innati est excessus frigidita-
tis: & si coctio est ex oppositis passiuis, quia contrariorum debet idem esse subiectum &
materia; sed coctio & inconcoctio sunt opposita; ergo debent habere idem subiectum & ma-
teriam: ex quo sequitur, quòd, sicut ea, quæ coquantur, per coctionem acquirunt melio-
rem dispositionem & perfectiorem, ita, quæ incoquantur, acquirunt peiorem dispositio-
nem & imperfectiorem: & tunc Aristot. epilogat dicens, quòd declarauimus iam in gene-
re, quid coctio, & quid inconcoctio, quia coctio est perfectio quædam, inconcoctio autem est imper-
fectio, & ambæ sunt ex oppositis passiuis. Lego uerba: & pro nunc dimitto uobis difficul-
tates in examine. Appellatur digestæ esse, scilicet cum insinuant & significant caliditatẽ
obtinere humidum, quæ quidem, scilicet opposita sunt materia.

TEXTVS

DECIMVS NONVS.

Maturatio autem est concoctio quædam, concoctio enim alimenti in his, quæ circa fructum, Matura-
tio dicitur. Quoniam autem concoctio perfectio quædam est, tunc maturatio perfecta est, quando se-
mina, quæ in eo, quod circa fructum, possunt efficere tale alterum, quale ipsum. etenim in alijs perfectum sic
dicimus. eius igitur quod circa fructum, hæc maturatio. Dicuntur autem & concoctorum alia multa, matu-
ra, secundum eandem quidem formam: translatione autem, propterea quòd non sunt posita, sicut dictum est
prius, nomina secundum unamquamque perfectionem circa ea, quæ terminantur a naturali caliditate, & frigi-
ditate. Est autem tuberculorum, & pituitæ, & talium maturatio a naturali calido inexistentis humidi con-
coctio. impossibile enim est terminare non dominans. Ex spirituosissimis igitur aquosa, ex talibus autem terre-
stris consistunt, & ex tenuibus semper crassiora fiunt, quæ maturatur, omnia. Et hæc quidem in ipsam natu-
ra ducit secundum hoc, hæc autem eijcit maturatio. igitur dictum est quid est.

Cum declarauerit Aristot. nobis coctionem & inconcoctionem, & dixerit, quòd coctio e-
rat perfectio quædam à caliditate naturali ex oppositis passiuis; & inconcoctio erat imper-
fectio, quæ fit à frigiditate non potente transmutare humidum; nunc sigillatim transit tam
ad species coctionis, quàm inconcoctionis: & quia sunt tres species coctionis, & tres inconcoctio-
nis, ideo sigillatim agit de illis; & primo de prima specie coctionis, scilicet de pepansis, id
est maturatione; secundo de hepsesi, idest elixatione; tertio de optesi, idest assatione: &
sic sigillatim agit de unaquaque specie tam coctionis, quàm inconcoctionis. Et primo defi-
nit, quid nam sit pepansis idest maturatio, & dicit, quòd maturatio est decoctio alimenti
in fructibus (& dicit Alexander, quòd proprie fructus apud Græcos significat semen ip-
sum, sed non ita capitur hic ab Aristotele; alio modo capitur fructus non pro semine, sed
pro eo, quod circumstat semini, idest pro ea parte carnosa fructus, quæ circumstat & cir-
cundat, quæ græce dicitur pericarpium, ut est in pomo, aut Piro, scilicet caro illa, quæ dici-
tur pericarpium apud Græcos, quasi circa semen, quia semen appellatur carpos) & hæc co-
ctio alimenti appellatur maturatio; dicit ergo, quòd maturatio est coctio alimentia in peri-
carpijs,

carpiis, id est, est coctio seminis in pericarpis : & iste transtulit pepansis, quod est uerbum
 græcum ; & miror de eo, quia, cum habeamus uerbum latinum, id est maturatio, debuit ap-
 ponere uerbū latinum. Vnde dicit Alber. & Olympiodorus, quod, sicut in animali est tri-
 plex coctio, una in uentriculo, ubi cibus mutatur in succum aut chylum : secunda est, cum
 cibus seu succus ille transfertur à uentriculo ad hepar, & ibi secundo concoquitur, & in
 sanguinem transmutatur : tertia fit cum transmutatur sanguis ab hepate ad cor & reliqua
 membra, & conuertitur in substantiam nutriti ; ita etiam, dicunt isti, est triplex coctio in Plā-
 tis, una fit in radicibus Plantæ, & hæc correspondet illi digestioni, quæ fit in uentriculo ani-
 malis : altera digestio est illa quæ fit in stipite, seu trunco plantæ, & hæc correspondet dige-
 stioni, quæ fit in hepate animalis ; tertia digestio in Planta est illa, quæ fit in ramis & fructi-
 bus Plantæ, & hæc coctio correspondet ei coctioni, quæ fit in animali per membra ipsa, in
 quibus nutrimentum conuertitur in substantiam nutriti. Sed, domini, hoc, quod dicunt O-
 lympiodorus & Albertus cōtradicit expresse Aristo. quia secundo de partibus anima. cap.
 tertio dicit Aristo. quod secus est coctio nutrimenti in animalibus, & secus in Plantis, quia
 in animali est triplex coctio, in Plantis autem duplex tantum est coctio : una, quæ est pri-
 ma coctio nutrimenti, & ista non fit in Planta, sed fit in uentre terræ à calore ibi contento,
 quæ præparat ibi nutrimentum Plantæ : alia uero est coctio, cum attrahitur nutrimentum
 iam elaboratum à terra in radicibus Plantæ, & hæc est secunda coctio, & prima quæ fit in
 Plantis : tertia autem coctio, quæ est secunda in Plantis, est illa coctio, quæ fit in stipite &
 in ramis : & ita tantum duæ coctiones fiunt in Plantis : & ideo dicit Aristo. quod in Plātis
 non sunt excrementa primæ digestionis, ut sunt in animali, quia non fit in Plantis ista pri-
 ma coctio, sed fit in uentre terræ : & sic prima digestio non fit in Plantis, sed in uentre ter-
 ræ ; aliæ uero duæ fiunt in Plantis : sed, quicquid sit, satis est, quod ista maturatio propria,
 de qua loquitur, non est in quacunque parte Plantæ, sed hæc maturatio est species matura-
 tionis, quæ est, cum decoquitur alimentum in ea parte Plantæ, quæ est fructus : non est au-
 tem in omni parte Plantæ, quæcunque sit, sed in determinata parte ipsius Plantæ, quæ est
 fructus, quæ græce dicitur pericarpium, quia in ea parte elaboratur hæc digestio ; quæ est
 sicut caro. Et tunc dicit Aristo. quia dixit, quod coctio est maturatio intrinseca in fructi-
 bus ; & supra dictum est, quod coctio est perfectio ; ergo sequitur, quod tunc fructus dicitur
 perfectus & coctus seu maturus, id est caro illa, quando semen contentum in illa, potest
 generare sibi simile, & tale, quale ipsum ; puta pirum dicitur perfectum, quando semen pi-
 ri potest generare tale, quale ipsum : & declarat hic Aristo. exemplo, quia sic est in Plantis
 seu de fructibus in Plantis, sicut est in animalibus, quia tunc dicuntur animalia perfecta æ-
 tate, cum possunt generare tale, quale ipsum (& ideo pueri dicuntur imperfecti, quia sunt
 in ætate imperfecta, & ita etiam imperfecti sunt senes, quia non possunt sibi simile genera-
 re, perfecti uero sunt homines, qui sunt in perfecta ætate, in qua possunt sibi simile genera-
 re) & tunc fructus & semen plantæ, etiam dicitur perfectum & maturum esse, quando est
 in tali dispositione, quod sibi simile potest generare ; imperfectum uero & infœcundum di-
 citur esse, cum nimis tempestiuum, aut nimis antiquum fuerit. Secundo dicit Aristo. quod
 nomen maturationis bifariam dicitur : de quibusdam rebus dicitur propriæ : de quibusdam
 autem improprie : nomen quidem maturationis proprie dicitur de fructibus ; improprie ue-
 ro dicitur de alijs rebus, & de rebus inanimatis, & de humiditatibus & excrementis & su-
 perfluitatibus animalium, ut de sudore, urina, abscessibus : quæ omnia dicuntur cocta per me-
 taphoram quandam, quando, scilicet eorum humidum terminatur & superatur à calido eo-
 rum & frigido naturali ; ut dicit hic Aristo. Sed dices, quomodo dicit, quod ista dicuntur
 maturefcere, quoties humidum proprium maturatur à calore proprio, & terminatur etiam
 frigore ? ergo fit ista coctio tū à calore, tum à frigore. Sed quomodo hoc potest esse ? quia
 supra dixit Aristo. quod coctio tantum fit à calido & frigido. quid ergo dicit Aristo. respō-
 det Alexander, quod coctio reuera fit tum à calido, tum à frigido : sed primo fit & per se à
 calido, secundario à frigore & per accidens : & ideo dicit Theoph. secundo de caulis Plan-
 tarum cap. i 8. quod coctio fit etiam à frigore, scilicet frigore moderato, & contemperan-
 te calorem naturalem uehementem, quia fit maturatio à caliditate non quacunque, sed à
 calore

calore moderato; moderatur autem iste calor à frigore; & ideo concurrit frigus ad maturationem; & per antiparistatim frigus concurrit ad maturationem, quia frigus facit contra here calorem, quia contractus agit in humidum proprium, & ipsum concoquit, resoluen- do superfluum humidum. Tertio dicit Aristo. sequitur, quòd, quæcunque maturescunt, ex aerijs primo fiunt aquea, & ex aqueis postea fiunt terrestria & crassa, quia fructus primo ha- bent humiditatem aeream, deinde aqueam, tertio terream & crassiorem, quia ultimo cras- siora fiunt: & ideo dicit, quòd, quæ hoc modo maturescunt & decoquantur, primo ex ae- rea substantia fiunt aqueæ substantiæ, deinde ex aquea substantia fiunt terrea substantiæ: sed, domini, hæc non carent difficultatibus, quia sensus uidetur contradicere huic dicto
 10 Aristotelis, ut in examine dicebamus. Lego uerba, & usque ibi. Per Pepansim intelliga- tis matura, quia translator ignorabat nomen latinum. Crassiora fiunt, scilicet quæ matu- rescunt: & hæc quidem, scilicet quæ maturescunt, ex tenui substantia fiunt crassiora: & hæc partem omisi, quia dicit, Hæc quidem maturescunt, ubi dicit, quòd quæ maturescunt, quæ dam ducuntur ad perfectam maturationem, ut fructus Plantarum; quædam aut non perfe- cte maturescunt, sed ueniunt ad imperfectam maturationem, ut quæ putrescunt in plâtis, qui fructus putrefacti reijciuntur: & sic ex eorum numero, quæ maturescunt, quædam per- ficiuntur, & quædam non: & ad perfectam & propriam maturationem reducuntur fructus Plantarum & non reijciuntur: superfluitates uero reducuntur ad perfectam maturationem, & reijciuntur. Hæc autem, scilicet quæ non attingunt terminum maturationis, nam obij-
 20 cit, quæ non attingunt terminum &c.

TEXTVS VIGESIMVS.

Cruditas autem est contrarium. Contrarium autem maturationi inconcoctio alimenti in eo, quod circa fructum. hoc autem est interminata humiditas. quapropter aut spirituosa, aut aquosa, aut eorū, quæ sunt ex ambobus, est cruditas. Quoniam autem maturatio perfectio quædam est, cruditas imperfectio erit. Fit autem imperfectio, propter indigentiam naturalis calidi, & incommensurationem ad humidum, quod maturatur.

30 **D**ictum est, dicit Aristo. quid sit coctio deinde dicendum est, quid sit cruditas: & sic definit nunc Aristo. cruditatem (& iste posuit uerbum græcum, & habebat latinum: nam debet dicere cruditas, quæ est nomen clarum latinum) & hæc omotes seu cruditas cõ- trariatur maturationi, quæ erat perfectio alimenti in fructibus: & sic dicit, quid sit crudi- tas, & dicit, quòd est incoctio alimenti in fructibus (oppositorum enim est opposita de- scriptio) maturatio enim est perfectio alimenti in fructibus: & sicut in maturatione humi- dum patitur à calore, & passum fit constans & crassius, ita in coctione humidum non patitur à calore, & ideo non transmutatur, neque crassescit, neque constat, & ideo dicitur incoctū & imperfectum. Est ergo fructus crudus, cuius alimentum non constat nec fit crassius, sed remanet aut aereum, ut erat, aut aqueum, aut utrunque, quia non acquirit terminum pro-
 40 prium ipsius coctionis, & tunc dicitur alimentum esse incoctum, quia humidum non con- stat, ut in fructibus maturis.

TEXTVS VIGESIMVS PRIMVS.

Nillum autem humidum ipsum secundum se maturatur sine sicco. Aqua enim non incrassatur, sola hu- midorum. accidit autem, aut eo quòd calidum sit paucum, aut quia quòd terminatur humi- dum multum.

50 **T**unc declarat istam definitionem Aristo. quia dixit, quòd maturatio est, quando humi- dum patitur à calore naturali, & transmutatur, & fit crassius & constans; & cruditas est, quando humidum non transmutatur à calore naturali nec constat; ideo nunc dicit Ari- sto. aduerte, quòd humidum est duplex, unum elementale, & est humidum aeris, aut aque,

aliud humidum dicitur corporale, ut est humidum mixti: & cum dixit, quod coctio est passio humidi, dicit Aristo. non loquimur de humido elementali, quia humidum elementale, ut humidum aquæ uel aeris, non potest decoqui neque incoqui (& alias in secundo de generatione citavi uobis hunc locum) & hoc probat Aristo. quia, quod decoquitur, crassescit à calido; sed aqua non modo non crassescit à calido, sed euanescit; non ergo decoquitur: uinum uero bene decoquitur, quia crassescit à calido, ut mixtum, quia uinum est mixtum & humidum; & ideo, cum calor agit in ipsum, crassescit, & non euaporat propriū humidum: & ideo dicimus, quod uinum coquitur, & coctum est, & de aqua non potest dici, quia omne, quod decoquitur, debet à calido crassescere. Et ex hoc loco, dicit Olympiodorus, sequitur, quod aqua & mixtum simplex potest nutrire, quia omne, quod nutrit, digeritur; et omne, quod digeritur, crassescit à calido: sed aqua non crassescit à calido, neque aliquod simplex, ut dicit Aristo. hæc ergo aqua non digeritur; si non digeritur; ergo aqua non potest nutrire, quia non crassescit, ex quo dicit Aristo. secundo de gener. et cor. quod perfecti et periti agricolæ commiscant aquam cum terra, ut terra fiat mixta irrigando Plantas, ut nutriantur et augeantur, et illa mixtione terræ cum aqua augentur, qua omne, quod nutritur, nutritur mixto, quia nihil aliud nutritur aliquo simplici. Sed uos dicetis, quid dicit Aristo. nonne unum elementum transit in aliud elementum, ut aqua in ignem et terram et huiusmodi, quia sunt inuicem transmutabilia? ergo potest transferri in mixtum: nonne etiam transmutatur in mixtum in ipsa mixtione? nonne etiam ipsa caro potest transmutari in aquam in se ipsam? quia etiam contrariatur, quia caro calida et humida, et aqua frigida et humida; ergo aqua potest transmutari in carnem; ergo in mixtum: ergo aqua potest nutrire carnem, quia contrariatur carni, et econtra; quia aqua sua contrarietate potest superari à calore, et conuerti in carnem; quod etiā patet de aqua uino admixta, quia, cum aqua uino admiscetur, uidemus, quod conuertitur in uinum, ergo tum etiā uidetur falsum hoc, quod dicit, scilicet quod aqua non potest crassescere; quia transit in terram, ergo crassescit, quia, cum ex aqua fit terra, tunc crassescit aqua: Tum etiam, quia aqua congelatur et conuertitur in glaciem, ergo crassescit, ut experientia patet; quia glacies est quid crassum respectu aquæ. Dico, ut dixi, quod nullum simplex nutrit, ut uniens, quia hæc est sententia omnium philosophorum et Galeni millies, quod nullum simplex nutrit: et ideo, cum dicis, quod simplex potest transire in mixtum, ut aqua in carnem, quia caro et aqua contrariantur inuicem in qualitatibus suis, uerum est, quod contrariantur, quia caro est calida et humida, aqua uero frigida et humida: ergo caro potest dominari aquæ, et ipsam corrumpere, et transmutare in sui naturam: ergo aqua potest nutrire, quia potest transire in substantiā carnis, et sic crassescit; ergo digeritur, ergo potest nutrire. Dico, quod aqua potest corrumpere carnem, et econtra: sed, cum caro corrumpit aquam, non transmutat ipsam in carnem, sed transmutat ipsam in uaporem et spiritum euanescentem; et ideo non nutrit ipsam carnem, quia omnis nutritio fit per digestionem, et omne digestum crassescit; aqua autem, cum corrumpitur à carne, non crassescit, sed euaporat, quia in spiritum conuertitur qui euaporat. De secundo, quia dicis de aqua infusa in uino, quæ conuertitur in uinum, dico, quod nunquam uinum conuertit aquam in sui substantiam, quantumcunque sit admixta, quia, si posset transire in uinum, tunc posset nutrire, et sic simplex posset transire in substantiam uiuentis, quod esse non potest, ut dicit Aristo. quia, quod decoquitur, debet crassescere; et quia non crassescit, ideo non decoquitur, ut possit transmutari in uinum. Sed dices, si aqua admixta uino non potest transire in uinum, quid fit de illa aqua admixta uino? Dico, quod, si aqua sit in parua quantitate, quæ admiscetur uino, conuertitur in uaporem, quia à calore ipsius uini potest resolui et euanescere, quia ille calor agit in ipsam, et conuertitur in uaporem: si uero illa aqua sit in multa quantitate, aqua per paruas eius partes admiscetur uino; et sic ipsa aqua remanet admixta uino, et non conuertitur in substantiam uini, quia, si non potest crassescere, minime potest digeri: et ideo errant isti Patres sacerdotes, qui dicunt, quod aqua in eucharistia transmutatur in substantiam uini; & ideo per aliquod tempus prius debet admisceri aqua ipsi uino, ut misceatur cum uino, sed non ad hoc, ut aqua illa conuertatur in uinum, quia, quantumcunque apponatur per aliquod tempus aqua in uino, nunquam conuertitur

conuertitur aqua in uinum : habet autem illa aqua, si fuerit in parua quantitate, conuerti in uaporem à calore uini ; aut permanet admixta uino per paruas partes : & sic nunquam trãsmutatur in substantiam uini, quia aliter uinum nutriret ex aqua, quod est impossibile. De alio, cum dicis, quòd aqua crassescit, cum permutatur in terram, dico, quòd illa non est crassities, sed est congelatio & condensatio, quia differunt crassities & condensatio, quia condensatio conuenit tantum simplici, crassities autem est tantum passio mixti, quia sola mixta crassescunt, & non simplicia. De alio, quod dicis de glacie, ergo aqua crassescit, dico, dicit Aristo. quòd non crassescit, scilicet à calido ; & nõ dicit, quòd crassescit, sed dicit, quòd non crassescit, scilicet à calido, quia tunc illa crassities aquæ non fit à calido, sed fit à frigiditate & siccitate, quia fit ex admixtione terræ cum aqua, & ideo ex frigiditate & siccitate, & non ex frigiditate ; & Aristo. loquitur de crassitie, quæ debet fieri à caliditate, & aqua à caliditate non crassescit, sed euaporatur, ergo. Et, quia secundo loco dixit Aristot. quòd omotes seu cruditas, est incoctio alimenti, dicit Aristo. quòd ista incoctio alimèti fit ex impropotione calidi ad humidum : & quoniam est ista propörtio calidi cum humido, dicit, quòd est ista impropörtio, quando calor est nimis parux quantitatís ; aut quando humiditas est nimis magnæ quantitatís, ita, quòd multum superat calidum innatum, quod calidũ non potest humidum ipsum transmutare : & tunc, dicit Aristot. fit ista passio, quæ dicitur incoctio.

20 **TEXTVS VIGESIMVS SECVNDVS.**

Quapropter & tenues humores eorum, quæ cruda sunt, & frigidi magis, quam calidi, & inesibiles, et impotabiles. Dicitur autem & cruditas, sicut & maturatio multis modis. unde & vrinae, & egestiones, & destillationes crudæ dicuntur, propter eandem causam. eo enim quòd non uicta sunt a caliditate, neque consistunt, cruda omnia appellantur.

TEXTVS VIGESIMVS TERTIVS.

30 **L**onge autem procedentibus, & fictile crudum, & lac crudum, & alia multa dicuntur, si, cum possint transmutari, & consistere à caliditate, non passa sint. Quapropter aqua elixata dicitur, cruda autem non, quia non incrassatur. Maturatio igitur, & cruditas dictum est quid, & propter quid utrunque ipsorum. Elixatio autem est secundum totum quidem concoctio à caliditate humida in existentis interminati in humido. Dicitur autem nomen proprie solum in his, quæ elixantur. Hoc autem utique erit, sicut dictum est, spumosum, aut aquosum.

40 **V**ltimo Aristo. in textu 22. & 23. dicit, quòd, sicut dixit, quòd maturatio est duplex, una proprie dicta, & hæc est tantum in fructibus Plantarũ ; & alia improprie dicta, & hæc est in superfluitatibus animalium & in alijs rebus, ita etiam bifariam dicitur cruditas, uno modo proprie, & hæc est solum in fructibus plantarum ; alia est improprie & metapho-
 50 rice, & hæc cruditas est in alijs rebus, tam animatis, quàm inanimatis : & ista cruditas metaphorica habet gradus, & latitudinem, quia quædam propinqua cruditati proprie dictæ appellantur cruda, ut superfluitates animalium : quædam uero remotius dicuntur cruda, ut lac, later, quæ metaphorice dicuntur cruda & magis remote : & quare hæc remotius dicuntur cruda & incocta ? oh respondet Alexander reddens causam huius cum Aristotele, quòd ideo illa dicuntur cruda propinquius & cocta, quia ex calore naturali patiuntur, quia illa appellantur cocta aut cruda, quæ patiuntur à calido dominante : & quia excrementa animalium patiuntur à caliditate intrinseca animalis, lac uero & later, quia non habent coctionem aut cruditatem à caliditate innata, sed ab extrinseca, ut puta ab igne & non à calore naturali, ideo lac & later remote magis dicuntur cruda aut cocta, quàm ipsa excrementa, quia non patiuntur à calore naturali, sed à calore extrinseco : & ideo dicuntur magis improprie cocta aut cruda, quàm superfluitates animalium, & hoc ideo, quia cruditas est ex defectu caloris non naturalis, sed extranei : & ideo magis improprie istis inest cruditas aut coctio,

quàm insit ipsis superfluitatibus animalium: & tantum uniuersaliter dicit Aristot. omnia, quorum humidum potest pati à calido, ita, quòd illud à calido innato possit crassescere, omnia talia appellantur cruda aut cocta; quæ uero non habent humidum naturale, pati à calido & crassescere non possunt, nec dici cocta, aut cruda, seu matura: exemplum dat Aristot. ut aqua, quæ non dicitur cocta aut cruda, quia eius humidum non est natum crassescere à calore naturali uel extrinseco: ideo aqua non potest dici cruda aut cocta aliquomodo, nec proprie nec metaphorice, sed bene potest dici elixata, aut assata. Et tunc Aristot. epilogat dicens, quòd iam diximus, quid sit utrunque, scilicet quòd sit maturatio, aut cruditas; & propter quid sint, quoniam dedimus causas efficientē & finalem ipsarum. Et hic sunt difficultates ardue; quas tangā in sequentibus, quia cras non legā, quia habeo caput ualde inflāmatum. Lego uerba, Nullum autem humidum secundum se ipsum humidum patitur coctionem, quia non increassatur, sicut aqua seorsum accepta. Accidit autem, scilicet hæc incoctio alimenti, quia illa particula debet ad illa referri: quapropter hic dicit Aristoteles, quòd ex hoc sequitur, quòd etiam ea, quæ sunt crudæ substantiæ, sunt frigidiora, quia non sunt passa à calore, & habent humidum, quia superfluum humidum non fuit resolutum à calore & decoctum; & ideo minime sunt apta esui: & ideo fructus crudi decoquantur, & fiunt apti esui, ut, scilicet eorum humidum superfluum resoluatur: & hanc partem omisi legendo: cum possunt permisceri. hanc partem exponit Aristot. ibi, Propter quod & aqua.

Sunt quædam leues dubitationes super lectis. primo, quia Aristot. dixit, quòd tunc fructus sunt perfecte maturi, quando semen in eis contentum potest sibi simile generare: ergo ex hoc dicto Aristot. sequitur, quòd una & eadem maturatio fructus & seminis, quia semen etiam tunc est perfecte maturum, cum potest sibi similem plantam generare; cuius tamē oppositum dicit Theophrastus in primo de causis Plantarum cap. 18. & etiam in secundo eiusdem cap. 10. ubi dicit, quòd in domesticis Plantis, ubi perfecta est maturatio fructus, semē est inualidum generationi, quia ex eo, quòd fructus est perfecte maturatus, nutrimentum, quod debet transire in semen, transit in substantiam fructus, & sic semen transit inualidū ad generandum sibi simile & plantæ ipsi: econtra uero est, cum fructus est immaturus, quia substantia eius transit ad semen, & ideo est aptum generare tale, quale est ipsum: econtra uero est, dicit Theophrastus, in syluestribus & rusticis Plantis, quia quandoque fructus eorum sunt maturi, & tamen semen eorum est aptum generare simile ipsi plantæ; & tunc eorum fructus sunt maturi, quia, licet humidior & nutrimentum distribuatur in semen & fructum, tamen plus nutrimenti transmittitur in semen, quàm in fructum. Secundo dicit Theophrastus in eodem loco cap. 8. in Plantis, quæ bis in anno ducunt fructus in quibus secundus fructus maturefcit, eius tamen semen imperfectum est generationi: ergo non maturefcit, dicit Theophrastus; & ratio est, quia non recipit illud semen eum calorem à sole, qualem debet recipere, & ideo non recipit maturationem. Secundo dubitatur, quia dicit Aristot. quæcunque digeruntur, ex aeris fiunt aquæ, & ex aqueis fiunt terreæ substantiæ, quia senescunt: sed hoc falsum est, quod dicit Aristot. in secundo de gene. anim. quòd semē animalium, quanto coctius est, tanto calidius est; & quanto calidius, tanto spirituosius; ergo secundum Aristotelem, quo magis coctum, tanto spirituosius est: ergo ex terreo & aqueo fit spirituosius semen, cum magis coquitur; non autem econtra, quòd ex spirituofo & aqueo fiat terreum, ut dicit Aristot. Tum etiam argumentatur de oleo, quod, cum est digestū perfecte, habet multam copiam humidi aerei; aliter non ita facillime inflammaretur: ergo hic digestio est permutatio ex humido aqueo & terreo in spirituosum, non autem econtra, ut dicit Aristot.

Tertio dubitatur in exemplis Aristotelis, quia Aristot. dicit, quòd lac & later dicuntur cruda, & cocta, sed minus proprie, quàm superfluitates animalium, ut urina, abscessus, & alia excrementa; & reddit causam huius, & etiam Alexander, quia superfluitates animalium dicuntur coctæ à calore proprio animalis: lac uero & later, si dicuntur cocta aut cruda, non est ex defectu uel dominio caloris proprii & caloris naturalis, sed est caloris extrinseci, scilicet ignis; & ideo minus proprie dicuntur cocta uel cruda, quàm superfluitates animalium; & sic dicit Aristot. Sed hic est dubitatio, quam tangit etiam Alexander, quia hoc non est uerum

rum de lacte, quia, quæ in animali sunt, regulantur à calore innato animalis, sicut superfluitates animalium decoquuntur à calore proprio animalis; ita etiam lac, quia lac generatur in foemina ipsa à calore innato & proprio: quid ergo dicit Aristo. quòd lac appellatur minus coctum, quàm superfluitates? Tum etiam dubitatur de latere, quia dicit, quòd later dicitur coctus aut crudus metaphorice, quia coquitur à calore ignis: sed hoc non uidetur uerum, quòd later possit dici crudus aut coctus, quia, si ipsa coctio inest lateri, ei inest ab igne; sed calor ignis est exustius, & non coctius: ergo non potest dici coctus: & si ista dicitur coctio, potius dicitur assatio, quia est à calido & sicco; ergo non est coctio, quia est à calido & sicco; ergo est assatio; ergo incoctio, quia ei opposita est statheusis, non autem cruditas, quia cruditas opponitur maturationi, non autem assationi, quia assationi opponitur statheusis id est diminuta assatio: quid ergo dicit Aristo. quòd later diminute coctus in fornace dicitur crudus? Quarto dubitatur, quia dicit, quòd aqua non appellatur cocta aut incocta bene, aut appellatur assa uel elixa: est modo dubitatio, quia assum & elixum sunt passionis mixti, non autem simplicis elementi, ut supra dixit Aristo. ergo assatio uel elixatio nõ cõuenit aquæ. Secundo dubitatur, quòd, si qua coctio conuenit aquæ, ei inest & cõuenit à calore ignis; & si est à calore ignis, potius debet dici assatio talis coctio, quàm elixatio, quia elixata, dicuntur ratione humiditatis aquei circumstantis, cuiusmodi non est in aqua: quid ergo dicit Aristo. quòd, si aqua dicitur cocta, potius dicitur assa, quàm elixa? Tum etiam, quia implicat, quia dicit, quòd aliqua dicuntur cocta & non cruda, quod implicat, quia opposita debent fieri circa idem subiectum: si ergo est cocta, ergo cruda etiam potest dici, quia coctio & cruditas opponuntur, & opposita debent esse circa idem subiectum: ergo, cui inesse potest coctio, etiam potest inesse cruditas. Dico, quòd Aristo. innuit, quòd una & eadem fit maturatio seminis & fructus: sed, quòd sint simul maturatio seminis, & maturatio ipsius fructus, non tamen semper, sed sæpe, quia multoties concurrunt maturationes seminis & fructus, quia sæpe seminis & fructus simul fiunt maturationes; & quando simul concurrunt, tunc cognoscimus maturationem fructus ex maturatione seminis, & hoc est, quando potest generare simile; non tamen semper concurrunt maturatio fructus & seminis, sæpe tamen simul concurrunt & fiunt maturi simul: & cum dicis, oh ergo simul fiunt, sed Theophrastus dicit, quòd, quando fructus est maturus, tunc semen est impotens generationi; dico, quòd tunc etiam semen maturefcit simul cum fructu, sed nõ æque perfecte, quia multæ partes nutrimenti transeunt in fructum, non autem in semen; attamen etiã aliqua pars transit in semen, sed non ita magna; & ideo est impotens generationi similis plantæ: & sic dico, quòd semen etiam tunc est maturum simul cum fructu in domesticis plantis; licet non sit æque maturum.

De alio de plantis syluestribus, in quibus est econtra, dicit Theophrastus, dico, quòd in his etiam eadem modo simul est maturatio fructus & seminis, sed perfectior est maturatio ipsius seminis, quàm maturatio fructus in illis; & ratio, quia maior pars humiditatis & nutrimenti trãsmittitur in ipsum semen, pauca uero pars in fructum; tamen etiam fructus tunc simul cum semine maturus est, licet non æque perfecte; & causam huius assignat Theophrastus in primo de cau. Plan. à cap. 18. usque ad finem libri, & in secundo eiusdem cap. 10. De secundo principali, quia non uidetur uerum, quòd, quæ digeruntur, ex spirituosius fiant aquea, quia ex secundo de Gene. Anim. sperma, quo coctius, tanto spirituosius fit; ergo non est uerum, quòd, quæ digeruntur, transeant semper à spirituosius ad aquea & terrestria; dico, quòd semen bifariam considerari potest, uno modo, quo ad sui formam; alio modo, quo ad sui materiam: si consideretur semen, quo ad sui formam, sic semen est spiritus & calor innatus, qui deciditur à cerebro & ab omnibus alijs membris corporis; & illa est uirtus gignitiua, quæ est in semine: & cum perditur ille calor & spiritus, amittitur uirtus gignitiua seminis: alia est pars seminis, quæ est materia, quæ remanet resoluta illo calore; & sic illa pars est illud humidum, quòd remanet aqueum, postquam ille spiritus & ille calor euaniuit: si ergo loquamur de semine, quo ad sui materiam & de eius coctione, sic dico, quòd transit semen à spirituosius humido ad aqueum, & ab aqueo ad terreum, ut patet, & sic Aristoteles loquitur hic, quia loquitur de coctione, quo ad materiam, & ex parte materiæ; &

sic uerum dicit, quòd ex aereo transit ad aqueum, & demum ad terreum: si uero loquitur
 de semine ex parte formæ, scilicet ex parte illius caloris & illius spiritus, quæ est pars for-
 malis seminis, sic dico, quòd, quo coctius, eo spirituosius & calidius; & sic non loquitur Ari-
 stoteles hic, quia loquitur de parte materiali; quia digestio non conuenit spiritui, sed con-
 uenit parti materiali, quæ ultimo crassescit. De alio de oleo, quia oleum à prædominio,
 cum magis fit digestum, magis fit aereum & non econtra, quia aliter non ita cito inflamma-
 retur, dico, quòd debemus sane exponere uerba Aristotelis, cum dicit, quæ digeruntur, trā-
 seunt ab aerea substantia ad aqueam, & demum ad terream. quia intelligit, quòd in ijs, quæ
 digeruntur, cum prius essent humidæ, idest tenuioris & subtilioris humiditatis & substan-
 tiæ, postea per coctionem facta est humiditas illa crassior & crassioris substantiæ; quia reso- 10
 lutæ sunt partes tenuiores ex coctione ipsa: & sic intelligit de eis, quæ digeruntur, quorum
 humidum à principio erat tenue & aereum, & postea factum est crassius per coctionem, quia
 resolutæ sunt eius partes tenuiores humidi: & sic non intelligit Aristo. de humido, in quo
 dominatur aer, sed intelligit de humido aereo id est tenui & subtili; non autem intelligit de
 ijs, quæ sunt à prædominio aerea, sed de eis, quorum humidum erat tenue, & post coctio-
 nem factum est crassius. De tertio, de exēplo Aristotelis & Alexandri de lacte & de latere,
 in quo dicit Aristoteles, quòd lac & lateres minus proprie & magis metaphorice dicuntur
 cocta aut cruda, quàm superfluitates, dico, quòd lac bifariam considerari potest, uno mo-
 do, ut est in animali; & si sic consideretur, sic habet coctionem aut cruditatem de calore na- 20
 turali animalis; & hoc modo non consideratur ab Aristotele hic, scilicet ut est pars ipsius
 animalis: alio modo consideratur lac, ut seorsum est & seiunctum ab ipso animali; & sic di-
 citur coctum aut crudum, quatenus multa eius humiditas est resoluta à calore ignis extrin-
 seco; crudum uero & incoctum dicitur, & quatenus parum eius humidum est resolutum à ca-
 lore ignis: & hoc modo loquitur Aristoteles de lacte, non ut inest animali, quia lac, ut est
 in animali, appellatur coctum aut incoctum, ut superfluitas animalis, & non magis meta-
 phorice. De alio, de latere & . . . eius, quia later, si dicitur coctus non dicitur elixus, sed
 potius dicitur assatus, quia fit à calore extrinseco ignis, qui est calidus & siccus; & quæ con-
 coquantur à calido & sicco, dicuntur assari potius, quàm elixari; dico, quòd reuera ita est
 secundum rei ueritatem, quòd coctio lateris potius debet dici assatio, quàm elixatio seu
 maturatio; & eius cruditas ideo debet dici diminuta assatio magis, quàm cruditas: oh quid 30
 ergo dicit Aristo. dico, quòd Aristoteles loquitur secundum communem modum loquen-
 di uulgarium; & quia uulgares appellant laterem aut coctum aut crudum, ita etiam Aristo.
 loquitur: sed reuera illa non est cruditas aut coctio, sed est assatio aut statheusis, id est dimi-
 nuta assatio: & sic Aristoteles loquitur hic ex communi modo loquendi uulgarium, ut plu-
 rimum fecit Aristo. quia loquendum est, ut plures: sentiendum ut pauci: & sic dico, quòd
 debet dici assatio potius & inassatio, quàm coctio: & sic improprie & metaphorice conue-
 nit cruditas lateri. De quarto, de aqua, quæ non potest dici cocta aut cruda, quia hæc sunt
 passiones mixti; uerum est, quòd aqua non potest dici cocta uel cruda: oh quid ergo dicit
 Aristo. dico, quòd Aristo. loquitur secundum communem modum loquendi, non quod
 ita sit reuera, quia coctio & incoctio sunt passiones mixti, quia, quod coquitur crassescit à 40
 calido per resolutionem humidi, quod euanescit; sed aqua non crassescit à calido; ergo a-
 qua non coquitur: & sic loquitur Aristo. secundum uulgares, & secundum metaphoram,
 cum dicit quòd aqua coquitur. De alio, cum dicebas, esto, quòd Aristo. utatur sermone
 metaphorico, cur dicit, quòd aqua dicitur elixa uel inelixa, cum ista passio in aqua potius
 debeat dici assatio uel inassatio aquæ, quia hæc passio est à calido & sicco, quia ab igne co-
 quitur; ergo potius dicitur assata uel inassata, quàm elixata uel inelixata, dico, quòd re ue-
 ra ita est, quòd hæc passio in aqua potius debet dici assatio. quid ergo dicit Aristo.
 dico, quòd Aristo. ita dixit ex communi usu loquendi uulgarium, & propter similitudinem
 quandam, quam habet aqua passa ab igne cum illis rebus, quæ elixantur, quia, quæ eli-
 xantur, remanent humida in exterioribus; & ita etiam aqua ipsa, passa à calore ignis rena- 50
 net etiam humida: & ideo propter istam similitudinem potius dicitur elixa, reuera tamen
 potius est assata, quia passa est à calido & sicco, non autem à calido & humido, ut patiuntur,
 cuæ

quæ elixantur; tamē, quia aqua, quæ coquitur ab igne, habet suam humiditatem, ut habent elixa in extremitatibus suis, ideo dicit Aristo, quòd dicitur elixa, & non assa. Hepsefis autem est. Postquam Aristo. declarauit nobis duas primas species, scilicet maturationem & cruditatem, quæ sunt duæ primæ species coctionis; nunc secundo loco declarat, quid nam sit hepsefis, & quid inquinatio, quæ est species ei opposita, id est quid nam sit elixatio, & di-
 minuta elixatio, quæ dicitur molyndis seu inquinatio seu foedatio: & primo dicit. Vniuersaliter quidem dicamus tantum totum, id est uniuersaliter quidem dicamus, quòd elixatio est coctio nutrimenti, humidi inexistentis, à calido intrinseco. Et primo dicit in totum dicamus. Et Alber. ponderat hanc particulam, secundum totum, & dat multas expositiones quarum quælibet iudicio meo est falsa: & primo dicit, quòd ideo Aristo. dixit, secundum totum, quia omnia mixta sunt elixabilia; quod tamen falsum est, quia huius oppositum dicit Aristoteles infra statim, ubi dicit, quòd non omnia mixta elixabilia sunt. Secundo exponit dicēs, quòd dixit, secundum totum, id est secundum omnes sui partes, quia, quæ elixantur, secundum totum quidem patiuntur ab aqua: sed hæc expositio etiā non potest stare, quia hoc etiam conuenit assationi, quia, quæ assantur, patiuntur secundum totum à calore ignis: quare ergo Aristoteles magis hoc exprimit in elixatione, quàm in assatione? Et ideo aliter exponunt Alexander ac Olympiodorus, qui dicunt, quòd Aristo. dicit, secundum totum, id est uniuersaliter per omnes modos elixationis discurrendo dicamus, quòd elixatio est coctio inter innati humidi à calido: & sic per omnes modos elixationis discurrendo, ei conuenit semper definitio elixationis: uel dicit secundum totum, id est secundum definitionem, quia secundo Post. prædicatum, quod inest alicui de primo, inest ei secundum quod ipsum & uniuersaliter: & ita exponit, in totum, id est uniuersaliter, id est definitive, quia illud prædicatum inest subiecto primo, & sic uniuersaliter, quia uniuersaliter conuenit prædicatum subiecto; & coctio ponitur loco generis: & in hac definitione complectuntur tria genera causarum; & primo dicit, quòd elixatio est coctio, & ista est causa formalis; & dicit interminati humidi, quia ista est causa materialis; cuius enim est coctio? dicit humidi interminati; sed cuius humidi interminati? respondet Alexander interminati, id est non constantis, sed fluentis, quia, cum coquitur, pars superflua humidi euanescit; & reliqua, quæ remanet, constat, habet etiam causam efficientem, à quo, scilicet fit ista coctio, & dicit à calore, quia calor duplex est: unus cōiunctus cum humido, qui intrinsecus est: alius, qui est coniunctus cum sicco, qui extrinsecus est. elixatio, autem debet fieri à calido cū humido; econtra autem assatio, quia à calido & sicco; & ideo posuit istam particulā à calido humido, ad differentiam assationis, quæ fit à calido sicco: & dicit inexistentis, id est rei elixabili, quia cuilibet rei elixabili inexistit humidum interminatum secundum partem tenuiorem, sicut caro, cum elixatur in aqua calida: & quomodo elixatur? quia humidum eius interminatum secundum partem tenuiorem partitur, & resoluitur à calore humido aquæ, & effluit, & reliquum fit constantius. Et tunc Aristo. declarat istam definitionem (& bene aduertatis, quia uerba Aristotelis habent difficultatem) & primo, ex quo dixit, quòd elixatio est coctio, dicit, quòd elixatio bifariam consideratur, uno modo proprie, alio modo metaphorice: hic nos definiemus, dicit Aristoteles, elixationem proprie dictam, quia elixabilia dicuntur ea, quæ habent humidum interminatum, terminabile tamen à calore humido; quòd si non ita sit, non est elixabile: alia est improprie dicta, & de ista elixatione non loquitur Aristot. hic.

TEXTVS

VIGESIMVSQVARTVS.

Concoctio autem fit ab eo, qui in humido, igne. Quæ enim in sartaginibus, assantur. ab extrinseco enim calido patiuntur. in quo autem est humido, facit illud magis siccum, in seipsum reassumens. Quo autem elixatur contrarium facit. excernitur enim ex ipso humidum a caliditate, quæ est in extrinseco humido. Quapropter elixata sicciora sunt, quam assa. non enim attrahunt in seipsa humidum, quæ elixantur. dominantur enim extrinseca caliditas ei, quæ intus est. Si autem uinceret quæ intus, traheret utique in seipsam.

Secundo

Secundo loco remouet Aristo. aliam dubitationem, quia tu dicis, quòd hæc definitio nõ est recta, quia competit alteri definito, quia conuenit frixioni etiam, & tamen frixio & elixatio specie differunt, ergo definitio mala: quòd autem conueniat frixioni, ostēdo, quia frixio est coctio interminati inexistentis, verbi gratia in carne à calore olei uel alterius pinguedinis circumfusæ carni positæ in sartagine à calore ignis; & hæc definitio est elixationis; ergo etiam alteri definito conuenit; respondet Aristo. quòd definitio ista elixationis non couenit frixioni; & cum probas, quia frixio est coctio humidi interminati à calido humido, quia ab oleo agente in humidum carnis, nego, dicit Aristo. quòd sit à calido humido: & cum probas, quòd est à calore olei circumfusi in sartagine, nego, dicit Aristo. quia nõ est ab oleo illa frixio, sed est à calore impresso sartagini, non autem est à caliditate olei & ab ipso oleo; cuius signum est, dicit Aristo. quia magis patitur oleum circumfusum carni in sartagine à carne, quàm caro patiatur ab ipso oleo; ergo ista frixio non est à caliditate olei: quòd autem oleum magis patiatur à carne, quàm caro ab eo, probat Aristot. quia carnes, quæ friguntur in sartagine, plus olei attrahunt & assumunt in se ipsas, quàm oleum attrahat humidum ab eis: ergo magis patitur oleum à carne, quàm econtra: ergo frixio hæc nõ fit à caliditate olei, sed à caliditate ignis impressa sartagini, qui calor agit in carnem, & sic humidum carnis euanescit per poros; ne autem detur uacuum, caro attrahit intra porositas suas oleum circumstans; & ideo dicit Arist. quòd frixio magis assimilatur affationi, quàm elixationi: econtra uero est in elixatione, quia elixa magis patiuntur à calore extrinseco, quàm quod calor ille patiatur à re elixata, cuius tamen oppositum est in frixione, ut diximus: & quare hoc? quia aqua calida & humida ita se habet, quòd superat calorem carnis, & superando ipsum, penetrat intra carnem, & penetrando dissoluit ipsam carnem; cuius signum est, dicit Olympiodorus, quia uidemus in elixatione, quòd maxima copia pinguedinis supernatat ipsi iuri, & causa est, quia maior copia humidi extrahitur in elixatione, quàm in frixione, immo in frixione est econtra: ergo definitio elixationis non conuenit frixioni; ergo frixio est elixatio. unde ex hoc sequitur, dicit Aristo. ex quo dicimus, quòd in elixatione calor humidus trahit ad se humidum elixatorum, ex hoc, dicit, sequitur, quòd corpora elixa sunt sicciora corporibus affatis, quo ad interiorē humiditatem & quo ad partes eius interiores, quia in elixis calor exterior attrahit ad se humiditatem interiorē, & sic inde resoluta est illa humiditas interior: in affatis uero est econtra, quia calor exterior inducit in ipsis crustam, quæ crusta non permittitur humidum, quod est in partibus interioribus, reuocari ad partes exteriores, & sic non potest exhalare humidum interius, & sic humidior est caro affata humiditate interiori, quàm elixata; sed quo ad partes exteriores, sic sicciior est: & ideo medici prudentes, cum quærent restringere ægros, dant eis carnem affatam, quia humidior est humiditate intrinseca; cum uero uolunt restaurare, exhibent carnem elixatam: & ideo dicit Aristo. cum dicebas, quòd ista definitio elixationis conuenit etiam frixioni, dicit, quòd falsum est; & ista est euasio dubitationis.

TEXTVS

VIGESIMVS QVINTVS.

Est autem non omne corpus elixabile. neque enim in quo nullum est humidum, uelut in lapidibus, neque in quibus inest quidem, sed non potest uinci ob spissitudinem, ut in lignis: sed, quacunque corporum habent humiditatem passibilem ab ea, quæ est in humido, ignitione.

Tunc hoc Meteororum 25. dicit, quòd non omne corpus etiam mixtum est elixabile, quia, si corpus mixtum caret intrinseco humido, non est elixabile, ut sunt saxa, & alia carentia humido interiorē, quia elixatio est coctio humidi intrinseci: si autem caret humido interminato, non est elixabile, ut lapis; aut, si habet illud humidum interminatū, sic, quòd illud humidum sit extrahibile exterius, illud tale humidum non dicitur elixabile, ut sunt multa ligna, quæ non possunt elixari, quia eius humidum non potest attrahi exterius; & causa huius est, quia ista ligna ex sui densitate habent angustos poros, & ex angustia pororum non potest aqua ingredi ad interiora ligni, & sic non potest illud humidum extrahi ad exterius;

rius; & ideo non possunt elixari, quia non potest extrahi humidum interminatum ad exte-
rius, quod est secunda conditio, quia corpus elixabile debet habere duas condiciones; pri-
ma est, quod habeat humidum interminatum; secunda, quod illud humidum sit euocabi-
le ad exterius, quia non semper in omni mixto humidum potest euocari; & ideo non om-
ne corpus mixtum est elixabile.

TEXTVS

VIGESIMVS SEXTVS.

Dicitur autem & aurum elixari & lignum, & alia multa, secundum formam quidem eandem, sed trans-
latione. non enim paria posita sunt nomina differentijs.

Quarto, quia dixit Aristo. quod ligna multa non sunt elixabilia, dicit nunc. Ligna au-
tem & aurum & alia id genus, ut alia metalla, sunt elixabilia; sed similitudine qua-
dam, & improprie: ligna autem, quia calor ignis agit in ipsa. Et aduertatis, quod non in-
telligit, quod ista elixatio sit, quando ponuntur ligna in aquam, in quam agit ignis, sed in-
telligatis per elixationem, quando agit ignis in ligna, quia tunc à calido extrinseco fit cor-
ruptio interminati humidi. oh dices, ista potius dicitur affatio. de hoc dicam infra. aurum
etiam improprie elixatur; & exponit Alexander, quod aurum est duplex, quoddam purum,
& quoddam impurum: si sumatur aurum purum, bene potest aurum purum liquefieri: sed
hæc non potest dici elixatio, nec proprie nec improprie est elixatio, quia non dissoluitur ali-
qua pars eius humida à sicco eius, nec euanescit, quia impossibile est, quod separetur hu-
midum aqueum auri ab eius sicco, quia est perfectissime commixtum & compactum hu-
midum cum sicco in eo, & non potest dici elixatio: & ideo non intelligatis, quod aurum
etiam ponatur in aqua, cum elixatur, sed ponitur in uase ad ignem sine aqua. Si autem su-
matur aurum impurum, ut cum est mixtum cum argento, sic potest dici, quod elixatur; sed
improprie, quia, si cum auro permisceatur argentum, dicit Alexander, aut aliquid aliud,
à calore ignis superatur & euanescit ab auro corpus illud humidum secum commixtum, cū
liquefcit aurum, & ex euanescencia illius corporis admixti ista potest dici elixatio, sed im-
proprie, quia euanescit illa pars humida; non dico pars humida auri, sed euanescit & sepa-
ratur illud corpus extrinsecum secum commixtum. Et ex hoc habetis, quod decoctione
ipsius ignis non potest aliqua humiditas ab auro dissolui, & ideo non potest elixari: & ideo
nihil faciunt medici, cum imponunt aurum in compositionibus & electuarijs, & exhibent
ægotis: quid ergo faciunt? dico, domini, quod illæ sunt deceptiones medicorum, quia ni-
hil potest separari ab auro, nisi sordities, & si non potest humidum separari à calore ignis,
quomodo potest separari à calore aquæ? & ideo sunt deceptiones uulgarium, quia humidum
auri non potest separari ab auro puro, quia non separatur nisi sordities: & cum dicunt, oh
uidemus, quod aurum fit minoris ponderis post ebullitionem, quàm prius erat, dico, quod
hoc ideo est, quia multa sordities separata est ab ipso per illam ebullitionem, sed de ipso au-
ro nihil penitus est separatum: & supra etiam diximus hoc, quod aurum est perfectissimæ
mixtionis inter metalla, neque potest separari eius humidum à sicco; & ideo non patitur ru-
biginem, quia eius humidum non potest ad exteriores partes exhalare, quia ualde tenax est
in eo mixtio sicci cum humido.

TEXTVS

DECIMVS SEPTIMVS.

Et humida quoque elixari dicimus, uelut lac, & mustum, cum qui in humido sapor in formam aliquam
transmutetur ab eo, qui in circuitu, & extrinseco igne calefaciente. quare modo quodam simile dictæ
elixationi facit. Finis autem non idem omnibus, neque his, quæ elixantur, neque his, quæ concoquuntur: sed
his quidem ad esum, his autem ad sorbitionem, illis uero ad alium usum. quoniam & medicamenta elixare di-
cimus. Quare quæcunque crassiora possunt fieri, aut minora & grauiora, aut hæc quidem ipsorum talia, hæc
autem contraria, propterea quod disgregata hæc quidem incrassantur, illa autem attenuantur, sicut lac in se-
rum, & coagulum, omnia elixabilia sunt. Oleum autem non elixatur ipsum secundum seipsum, quia horum nul-
lum

Hum patitur. Secundum elixationem igitur dicta concoctio, hoc est. & nihil differt, in instrumentis artificia-
libus, aut naturalibus si fiat: propter eandem enim causam omnia erunt. Inquinatio autem inconcoctio qui-
dem, contraria autem elixationi. Erit autem contraria prima dicta, inconcoctio eius, quod in corpore, inter
minati, propter defectum caliditatis, quæ in humido, quod circum. Defectus autem cum frigiditate quod sit
dictum est. fit autem propter motum alium. expellitur enim concoquens. Et defectus autem aut propter mul-
titudinem frigiditatis in humido, aut propter multitudinem, quæ in eo, quod elixatur. tunc enim accidit eâ,
quæ in humido, caliditatem ampliorem quidem esse, quam ut non moueat, minorem autem, quam ut æquet,
& simul concoquat. Quapropter, duriora quidem inquinata fiunt, elixatis. humida autem disterrnata
sunt magis. Elixatio igitur, & inquinatio, dictum est & quid est, & propter quid est. Assatio autem est con-
coctio à caliditate sicca, & aliena. Propter hoc, & si quis elixans faciat transmutari, & concoqui non ab hu-
mida caliditate, sed ab ea, quæ ignis, cum completum fuerit, assum fit, & non elixatum: & excessu adustum
esse dicitur. A sicca autem caliditate fit, cum siccus fit, completum. quapropter & exteriora sicciora inte-
rioribus: elixata autem contrarium. Et opus est in manufactis magis assasse, quam elixasse. difficile enim exte-
riora, & interiora æqualiter calefacere. semper enim propinquiora igni exsiccantur citius: quare & magis.
coentibus igitur exterioribus meatibus, non potest excerni intus existens humidum, sed includitur, cum mea-
tus clausi fuerint. Assatio igitur, & elixatio fiunt quidem arte, sunt autem, sicut dicimus, species uniuersaliter
eadem, & natura. similes enim quæ fiunt passionibus, sed innominata. imitatur enim ars naturam. quoniam &
alimenti in corpore concoctio similis elixationi est. etenim in humido, & calido à caliditate corporis fit. Et
inconcoctiones quædam similes inquinationi. Et animal non fit in ipsa concoctione, sicut quidam aiunt, sed in excre-
tione, quæ putrescit in inferiori aluo, deinde ascendit, sursum. concoquitur enim in superiori uentre, putrescit au-
tem in inferiori excretum. propter quam autem causam dictum est in alijs. Inquinatio igitur elixationi con-
trarium. Ei autem, quæ ut assationi dicta concoctioni, est quidem aliquid oppositum similiter, minus autem no-
minatam. Erit autem utique, si fiat tostio, sed non assatio propter defectum caliditatis. quæ accidet utique
aut propter paucitatem exterioris ignis, aut propter multitudinem aquæ, quæ in eo est, quod assatur. tunc e-
nim amplior quidem est, quam ut non moueat, minor autem, quam ut concoquat. Quid igitur est concoctio, et
inconcoctio, & maturatio, & cruditas, & elixatio, & assatio, & contraria his dictum est.

ET, quia dicit Aristo. de auro & de ligno, quod improprie elixantur, dicit nunc Dica-
mus modo de humidis, ut de musto & de lacte. Et dicit, quod mustum & lac etiam eli-
xantur, sed improprie: & non intelligatis, quod lac & mustum ponantur in aqua, & sic eli-
xentur: sed intelligatis, quod lac & mustum ponatur sine aqua in aliquo uase terreo aut æneo,
& prope ignem: & quomodo per metaphoram ista dicuntur elixari? oh dico, quod dicit
improprie elixari. primo quia, cum lac ab igne decoquitur, separatur pars serosa à lacte, &
ideo ista decoctio dicitur elixatio improprie & metaphoricè: & sic etiam in musto, quia à
musto separatur humidum superfluum remanente parte crassiore; & ideo dicitur elixatio,
quia est resolutio humidi superflui à calido: & ideo improprie & metaphoricè dicuntur eli-
xabilia, quia scilicet separatur pars humida ab igne, remanente humido crassiore: & sic iste
dicuntur elixationes quædam, pro quanto fit in eis resolutio humidi interminati: est autem
impropria elixatio, quia propria elixatio est resolutio humidi terminati à calido humido,
& istæ non fiunt à calido humido, sed à calido sicco: licet habeant mustum & lac humidita-
tem intrinsecam, nõ tamen sequitur, quod sit illa elixatio à calido humido extrinsecò, quia
istæ fiunt à calido sicco ipsius ignis: & ideo est metaphoricè elixatio, quia non est à calido
humido; est tamen elixatio, quia est resolutio humidi interminati. Et ista sunt, quæ dicit A-
risto. in textu. Lego uerba. Secundum totum, idest uniuersaliter. Elixatio autem, scilicet
fit à calido coniuncto cum humido. Quæ enim assantur in frixuris. hic remouet dubitatio-
nem. In quo autem humido, scilicet corpore, in quo est caro, patitur illud tale corpus à car-
ne, quanquam caro ipsa patiatur ab ipso, & ideo frixio non est elixatio. Et hæc pro hac le-
ctione sufficient.

Finis autem non idem. Declarabat Aristo. descriptionem elixationis, quia dixit, quod
erat coctio interminati humidi. . . à calido humido: in qua definitione descripsit nobis
& expressit tres causas, formalem scilicet, materialem, & efficientem, & tacuit finalē; ideo
hoc loco exprimit causam finalem elixationis, dicens, quod elixationis & coctionis non
unus

unus & idem est finis, sed uarij secundum uarias eius species, quia quædam elixabilia per elixationem fiunt utilia ad esum; quædam autem per elixationem fiunt utilia ad potû; quædam autem fiunt utilia ad alium usum, & dicit Alexâder, ut pharmaca & medicamêta, quia etiam medicamenta elixantur. Et dicimus, quòd medicamentum elixatur, non quia ponatur in aqua, sed quia ponitur in uase æneo, uel terreo, uel uitreo prope igne, & actione ignis humidum superfluum eo, quod crassius est, permanente euanescit, & ista dicitur elixatio; & sic etiam dicimus de auro & ligno, quæ elixantur, non quia ponantur in aqua, sed quia ponuntur in aliquo uase ad ignem: & etiam multa ligna elixantur, quia ipsis lignis appositis igni, pars eorum humida resoluitur in fumum & euaporatur, & hoc modo elixantur. quædam uero mixta non elixantur, ut quæ non habent humidum aqueum; & ideo dicit Olympiodorus, quòd ista mixta dicuntur sine humido & sine fumo, ut lapides & aliqua ligna (& non intelligatis, quòd apponantur in aqua, sed in igne:) & quæ non elixantur, aut non habent humidum, aut, si habent, est ualde paucum; & illa ligna adeo densa sunt, quòd non potest illud humidum extrahi, quia ex angustia pororum etiam coctione ignis non potest illud humidum euaporare, & ideo non effumant; & quæ effumant, dicuntur elixari, metaphorice tamen, quia dicuntur elixari, pro quanto humidum conuertitur in fumû, & sic potest exterius exire, & sic metaphorica est ista elixatio, & non propria, quia est in humido, non extrinseco. Dicit igitur Alexander, quòd quædam pharmaca elixantur, nò quia ponantur in aqua, sed quia apponuntur igni in uase, & actione ignis pars humida ipsorum resoluitur & euanescit remanente parte crassiori & constantiori, & ideo elixantur; tamen ista elixatio est impropria, quia est à calido sicco, & elixatio propria debet esse à calido humido: & ideo dicit Aristo. quòd finis elixationis uarij est, & accipit elixationem omne, proprie & improprie dictam. Et Aristo. ponit uerba obscura, Finis autem non omnibus idem elixationis & coctionis: & Auerr. ponderat, cum Aristo. addit, elixationis & digestionis, dicens, quòd non uidetur idem finis elixationis & digestionis: & dicit Alexander, quòd ideo dicit, elixationis & digestionis, quia elixatio est species digestionis, & digestio est genus elixationis; & ideo addit, digestionis: uel ideo addit, elixationis & digestionis, quia tres sunt species digestionis; & cum triplex sit digestio, scilicet maturatio, elixatio, & affatio, ideo Aristo. ut declarat, quòd non tantum uariatur finis in elixatione, sed etiam in maturatione & affatione, ideo dicit, & digestionis, quia in qualibet specie digestionis sunt plures & uarij fines & maturationis & affationis.

Quare, quæcunque crassiora. Nullus latinorum intellexit hunc textû nec aliquod uerbum eius, à Græcis uero bifariam exponitur: Alexander exponit uno modo, & Olympiodorus alio modo: sensus tamen uerborum Aristotelis est iste secundum Alexandrû, quòd Aristo. intendit declarare, quæ nam corpora sint elixabilia, & quæ non sint elixabilia: & in hoc etiam Olympiodorus conuenit cum Alexandro dicente, quòd Aristo. quâ per modû epilogi uult hoc declarare: & dicit Alexander, quòd hic capitur elixatio in communi tam ad proprie, quàm improprie & metaphorice elixationem, & sic indifferenter ad omnes elixationes. Dicit ergo Alexander, quòd corpora elixabilia sunt triplicia; quædam, quæ à calido secundum sui totum crassescunt, quia omne corpus, quòd calido crassescit, est elixabile: & quare? quia non elixatur; nisi humidum interminatum resoluatur secundum tenuiorem sui partem à calore ignis, remanente crassiore parte; & ideo, cum crassescit illud corpus dicitur elixatum. Secundo dicit, quòd non mixta, quæ à calore crassescunt, sed quæ minora fiunt & grauiora, dicuntur elixabilia; & in aliquibus textibus legitur, aut grauiora, cû nota, aut, disiunctiua, uidelicet minora aut grauiora; sed debet legi copulatiue, scilicet minora & grauiora: fiunt minora, quia calor ignis resoluit humidum tenuius, quod erat in ipso, & remanet humidum crassius, & ideo fiunt minora, & fiunt grauiora: & addit istam particulam, quòd fiunt grauiora propter oleum, quia oleum actione ignis fit minoris quantitatatis, sed tamen non fit grauius; ideo oleum non potest dici elixari secundum totum, quia, licet oleum actione ignis minoretur, non tamen fit grauius: & ideo legitur copulatiue, quod ea corpora dicuntur elixabilia secundo modo, quæ fiunt minora & grauiora actione ignis; & hoc dicit propter oleum. Tertio modo dicuntur elixabilia, quæ uario modo se habent

bent secundum sui partes, id est quæ secundum diuersas sui partes diuersimode disponuntur; secundum unam enim partem crassescunt, & secundum aliam attenuantur; ut cum secundum partem tenuem attenuantur, & secundum aliam partem crassescunt, ut lac, quod secundum partem attenuatur, scilicet secundum aquam & serum, & secundum aliquam partem crassescit, puta secundum coagulum, id est secundum id, quod crassescit, quia lac secundum coagulum remanet, & condensatur, & crassescit actione ignis: & dicit secundum coagulum, quia lac coagulo crassescit: ideo lac dicitur elixari, quia secundum unam partem attenuatur, & secundum aliam crassescit. Et sic in triplici differentia sunt, quæ crassescunt & elixantur, secundum quod tribus modis dicuntur elixari, quæ elixantur: quæ uero aliquo horum modorum non possunt permutari, non sunt elixabilia, nec possunt elixari. Et note; quod lac improprie elixatur, quia à calido sicco alteratur & coquitur: sed dicitur elixari, quia secundum unam partem conuertitur in crassam substantiam, & secundum aliam attenuatur, ita, quod secundum superiorem partem attenuatur, & secundum aliam crassescit, & ideo dicitur elixatio, sed improprie, quia à calore sicco: & ideo Aristo. hac late utitur elixatione, quia proprie elixatio dicitur à calore humido fieri: & intelligatis, quod lac elixatur, quia imponitur igni in uase aliquo, non autem quod ponatur in aqua. Olympiodorus autem aliter exponit, & dicit, quod reuera est, ut dicit Alexander, quod Aristo. intendit declarare & explanare, quæ nam corpora sint elixabilia, & dat conditiones generales, dicens, quod omnia elixabilia generaliter fiunt minoris quantitatis: sed hoc est trifariam, dicit Olympiodorus, quia quædam cum hoc, quod fiunt minora, fiunt etiam crassiora & leuiora, quia cum hoc, quod fiunt minora in quantitate & crassiora, etiam fiunt leuioris substantiæ: exemplum dicit Olympiodorus, ut carnes elixatæ, quæ cum hoc, quod minoris quantitatis fiunt, fiunt & crassioris substantiæ & etiam leuioris substantiæ, quia leuigantur: & ideo dicit Olympiodorus, quod carnes coctæ sunt maioris precij quo ad pondus, quia sunt minoris ponderis. Secundo quædam sunt, quæ cum hoc, quod fiunt minoris quantitatis, fiunt etiam crassiora, sed non leuiora, sed grauiora, ut dicit Olympiodorus, ut est æ exustum, quod cum elixatur fit minoris quantitatis, & fit crassius, & cum hoc fit grauius, quia, cum æs ponitur in igne in uase, liquefit actione ignis, & comburitur & incineratur, & pars subtilior euanescit; & quod restat, fit grauius & crassius: & quare grauius? quia multa pars eius humidi aerei euanescit & resoluitur actione ignis, & remanet tantum pars terrea, quia in ære dominatur multa pars aerea, cuius signum est, quia æs uehementer sonat: & ista pars aerea actione ignis resoluitur & euanescit: & quia multa pars eius aerea, quæ leuis est, resoluitur, ratione cuius æs erat leuius, ideo ex ista euanescentia æs fit grauius; & ideo, quod remanet, grauius factum est: & hic est secundus modus elixationis corporis elixabilis. Tertium signum eorum, quæ elixantur, est quando secundum diuersas partes, quod elixatur, diuersimode disponitur, ut cum secundum unam partem fit crassius, & secundum aliam attenuatur, ut est lac: & isto modo conueniunt Alexander & Olympiodorus, quia ambo dicunt, quod aliquod potest elixari, ut cum secundum unam partem attenuatur, & secundum aliam crassescit, ut diximus de sero & coagulo in lacte. Lego uerba, quia hæc est sententia Aristo. secundum Olympiodorum, & uerba obscura sunt. Quare, quæcunque minora possunt fieri, scilicet actione ignis, & hic Aristo. ponit primum modum: secundum ponit ibi, aut tertium ibi, aut ipsorum, scilicet secundum unam partem possunt attenuari, & secundum aliam possunt crassescere ab igne. Hæc autem, scilicet partes eorum.

Oleum autem, quia dixit Aristo. in secunda significatione, quod triplex est corpus elixabile, aut quod crassius fit; aut quod fit minoris magnitudinis & leuius; aut quod fit grauius cum hoc, quod fit minoris magnitudinis & quantitatis: in tertia uero significatione aliquid dicitur elixari, cum secundum unam partem attenuatur, & secundum aliam crassescit, ut lac: nunc Aristo. in hac parte dicit, quod oleum per se sumptum non potest elixari actione ignis (& non dico in aqua, sed in uase ad ignem:)& quare non potest elixari? quia non crassescit in igne, ut est necesse: & sic neque comprehendetur in prima, neque in secunda, neque in tertia: in prima, quia non crassescit oleum actione ignis, licet fiat minoris quantitatis, sed à frigido: neque in secunda significatione, quia, licet fiat minoris quantitatis, non

non tamen crassescit, neque fit leuius, quàm prius erat: neque etiam in tertia significatio-
 ne, dicendum est, quòd elixetur, quia, licet fiat minoris quantitatis, non tamen propter
 hoc oleum fit grauius, quia non potest resolui pars aerea remanente parte aquea, quia, cum
 pars aerea euanescit, euanescit etiam pars aquea, & hoc propter létorem eius: & ideo, li-
 cet minoretur secundum quantitatem, non tamen grauescit: & sic nulla harum trium con-
 ditionum ei conuenit. Sed Olympiodorus reddit hanc causam dictam primo, quia fit oleū
 minoris quantitatis, non fit autem grauius actione ignis propter eius tenacitatem & lento-
 rem, quia non potest pars eius aerea resolui à parte terrea: & ideo, cum absumitur, & fit mi-
 noris quantitatis, absumitur pars aerea & terrea simul; & ideo non fit grauioris ponderis,
 licet fiat minoris quantitatis: & ideo oleum non potest elixari, quia nulla conditionum ei
 10 competit. Et tunc epilogat dicens, quòd, quid sit digestio seu coctio, quæ est elixatio, di-
 ctum est: & dicit Alex. dicit, quæ est elixatio, quia sunt aliæ duæ species digestionis, ut as-
 satio & maturatio, de quibus nihil dixit hucusque. Addit tamen Aristo. in fine, quòd du-
 plex est elixatio, una, quæ fit à natura instrumentis naturalibus, ut est nutritio, quæ fit in Plā-
 tis & in animalibus, quæ est coctio alimenti: & ista est elixatio, quæ fit instrumentis natu-
 ralibus; quam coctionem Galenus etiam appellat elixationem sæpe: & quare? oh de hoc
 reddit causam Alexander, quia coctio alimenti dicitur elixatio, & præcipue in uiuentibus
 in prima sua ætate, quia in reliquis ætatibus respectu primæ ætatis potius debet dici assatio:
 & quare coctio in prima ætate dicitur elixatio? de hoc etiam reddit causam Alexāder, cur,
 20 scilicet coctio in his debeat dici elixatio, quia coctio alimenti, quæ fit in prima ætate uiuē-
 tium, est coctio humidi innati à calore humido naturali, quia calor naturalis in prima æta-
 te coniungitur cum multo humido, ut dixi alia die; cum uero permutatur uiuens, à, prima
 ætate ad aliam ætatem, ut puta à pueritia ad iuuentutē, tunc calor naturalis coniungitur mi-
 nori humiditati; & ideo ficcior, quia, licet sit calor naturalis in puero & in iuene, ut prima
 Aphorismorum dicit Galenus 15. quia tamen in puero ille calor coniungitur maiori humi-
 ditati, ideo illa coctio seu nutritio est huiusmodi humidi interminati à calore humido: &
 ideo in puero proprie dicitur elixatio, in alijs uero ætatibus respectu primæ debet dici as-
 satio, quia ille calor in alijs ætatibus est admixtus maiori humiditati; sed simpliciter omnes
 dicuntur elixationes, quia omnes fiunt à calore naturali, qui est semper humidus. Alia est
 30 elixatio quæ est artificialis, quæ fit instrumentis artificialibus, ut à quoquis: quicquid tamē
 fit, dicit Aristo. utraque elixatio, & naturalis, scilicet & artificialis, habent eandem materiā,
 scilicet humidum interminatum; & habent idem agens, scilicet calorem; in naturali, à calo-
 re intrinseco & extrinseco; in artificiali, ab extrinseco tantum: & ideo fiunt ab eisdem cau-
 sis, scilicet tam materiali, quàm efficiente. Lego uerba. . dicit si fit, scilicet si fit elixatio.

Molynsis autem est dubitatio literalis super dictis Aristotelis, antequàm ad textum de-
 scendamus, quia dicit Aristo. quòd non omnia mixta sunt elixabilia, quia sunt quædā mi-
 xta, quæ carent humido, quæ non sunt elixabilia: oppositum autem huius dixit Aristo. in se-
 cundo de generatione, & corruptione, ubi dicit, quòd omne mixtū participat humido, quia
 aliter partes non continuarentur simul: cuius signum est, quòd absumitur & resoluitur hu-
 midum ipsum; &, cum putrefit mixtum, tunc mixtū dissoluitur, & incineratur, & partes dis-
 40 soluuntur, quia nō est humidum uniens partes simul: quomodo ergo hic dicit Aristoteles,
 quòd mixta, quæ carent humido, non elixantur. Secundo, quia hic dicit Aristo. quòd co-
 ctio lactis ab igne, est elixatio quædam. Supra uero dixit, quòd incoctio lactis, opposita
 coctioni lactis, est cruditas: sed cruditas nō opponitur elixationi, sed ipsi maturationi: ergo
 coctio lactis non erit elixatio, sed maturatio, quia est ea coctio, cui opponitur cruditas; sed
 cruditas opponitur maturationi; ergo coctio lactis est maturatio, non autem elixatio, quia
 dicit, quòd, cum lac est incoctum, & crudum; ergo cum est coctum, & maturum: aut lactis
 incoctio non est cruditas, sed est potius statheusis seu fœdatio, quia debet esse ea incoctio,
 quæ opponitur eius coctioni: si ergo coctio lactis est elixatio; ergo eius incoctio erit fœ-
 50 datio. Tertio, quia uidetur maior implicatio in dictis suis, quia Aristo. secundum exposi-
 tionem Olympiodori dixit, quòd, quæcunque, corpora elixantur, minora fiunt, quædam e-
 tiam grauiora & crassiora: sed hoc contradicit superius dictis, quia supra dixit, quòd omnia

nia digesta fiunt crassiora ac amplioris molis : sed elixatio est quædam digestio ; ergo , quæ elixantur, minora fiunt; ergo contradictio, quia ibi dicit, quòd fiunt maiora ; hic uero dicit, quòd fiunt minora : & hoc patet experientia, quia poma & uuæ maturæ sunt maiora , quàm sunt digesta, quàm quando sunt cruda; ergo &c. Quarto dubitatur de oleo, quia supra dixit de oleo, quòd oleum non patitur elixationem: sed hoc uidetur falsum, quia, sicut, si aurum sit impurum actione ignis euaporat corpus ei admixtum, & ista dicitur elixatio improprie; ita etiam, si oleo admisceatur aqua aut uinum, actione ignis in ipsum, euaporabit illud admixtum humidum : ergo ista erit elixatio, sicut in auro ; quid ergo dicit Aristo. quòd aurum non patitur elixationem ? Præterea, quia isti chimici per sublimationem separant tenuiorè partem olei à crassiore; ergo in oleo potest pars tenuior separari à parte crassiori ; ergo potest elixari oleum : ergo Aristo. non asserit uerum, quia dicit, quòd, ex quo pars tenuis non potest separari à parte crassiori; in oleo, non potest elixari : ita, quòd non bene dicit Aristo. quòd ideo non elixatur oleum, quia humidum terræ non potest separari à crassiore terreo. Hæ sunt dubitationes, quæ fiunt in hac materia . De primo, cum dicitis , quòd Aristot. dicit, quòd non omnia mixta sunt elixabilia, quia aliqua mixta carent humido , & hæc non sunt elixabilia ; sed oppositum huius dicit Aristo. secundo de gener. ubi dicit, quòd omne mixtū participat humido; dico, quòd omnia mixta participant humido , uerum est : cum ergo dicit Aristo. hic, quòd sunt multa mixta, quæ non possunt elixari, quia non participant , sed carent humido, uerum est : cur ergo dicit Aristo. hic contrarium ? dico, quòd intelligit hic de humido superfluo, quia, quando dicit, quòd sunt multa mixta, quæ non participant humido, scilicet superfluo, licet habeant humidum moderatum, quo mediante partes simul cōtinuantur ; sed intelligitur de humido superfluo, ex cuius humidi superflui resolutione fit elixatio : & sic non intelligit, quòd hæc mixta, quæ non possunt elixari, omnino careant humido, sed carent illo humido interminato . De secundo, cum dicebas, quòd ista implicat, quòd lac dicatur crudum, ut dixit supra, & quòd dicatur elixatum, ut dicit hic, quia cruditas opponitur maturationi, non autem elixationi ; si autem incoctio lactis dicitur cruditas , ergo eius coctio debet dici maturatio, non autem elixatio; dico, quòd argumentum concludit ueritatem : oh quid ergo dicit Aristo. cum appellat lac crudum & elixum ? dico, quòd Aristo. omnia hæc dicit ex quadam metaphora, quia reuera nō possumus dicere, quòd lac, cum est incoctum, dicatur crudum; & cum est coctum, dicatur elixum : sed bene potest dici maturum : sed lac dicitur maturum, seu elixum, improprie & secundum metaphoram quandam: & quare ? quia, cum fructus maturescunt à proprio calore, dicuntur proprie maturi; sed, cum aliquid coquitur à calore extrinsecò & non proprio, dicitur elixari, quando calor ille extrinsecus est cum humido : sed, quia coctio lactis non fit à calore proprio, sed à calore extraneo, ideo illa eius coctio non potest dici maturatio, sed dicitur elixatio secundum metaphoram & similitudinem : & dicitur elixari lac, magis, quàm assari , quia in coctione lactis separatur pars humidior à crassa, sicut fit in elixatione, ut supra diximus de mente Olympiodori : & ideo coctio lactis secundum similitudinem & metaphoram dicitur elixatio, non quòd reuera proprie sit elixatio, nec maturatio, quia maturatio fit à calore proprio, ut in uino posito in uase, quia à proprio calore, quem tamen assumpsit à sole, mature scit . De tertio, quia Aristo. contradicit sibi ipsi, quia supra dixit, quòd omnia digesta fiunt amplioris molis ; hic uero dicit, quòd fiunt minora, quia resoluitur humidum tenue, & remanet tantum crassum ; dico, quòd uerbum Græcum ἐνκοτέρα bifariam transfertur : Vatablus transtulit amplioris molis, sed reuera translatio ista repugnat Aristoteli, quia infra dicit Aristo. quòd omnia digesta fiunt minoris molis, & quomodo ergo, dicunt ipsi, fiunt maioris ? & ideo mihi magis placet antiqua translatio, quæ dicit, quòd omnia digesta fiunt melioris molis ; & quomodo fiunt melioris molis ? idest perfectioris molis , & maxime quia perfectius miscetur humidum cum sicco, quia resolutio humido superfluo fit melioris molis ; non tamen dicit, quòd fiunt maioris molis , sed melioris : & cum dicitis, oh Aristo. dicit, quòd fiunt crassiora ; dico, quòd Aristo. non intelligit per crassiora, idest maioris molis, sed per crassiora intelligit constantiora, & quasi sicciora, quia resolutum est humidum acreum

& aqueum, & ideo remanent crassiora. De quarto, de oleo, cum dicebas, quòd sicut aurū
 impurum in igne potest elixari, cum pars humida separatur ab eo; ita etiam & oleum, cum
 ei permiscetur uinum aut aqua: dico, quòd uerum est, quòd, sicut aurum impurum potest
 elixari, ita etiam & oleum admixtum aquæ aut uino potest elixari; neque hoc negat Arist.
 & ideo dixit Aristoteles, quòd oleum per se ipsum sumptum non potest elixari, sed cum
 alio permixtum, ut cum uino aut aqua, bene potest elixari, ut etiam aurum impurū. Quod
 dicebas secundo de hoc oleo, quòd per artem chymicā potest separari humidū tenue à cras-
 so terreo ipsius olei, dico, quòd nō separatur pars olei tenuiora parte crassiori, sed una pars
 olei actione ipsius ignis calefit, & calefacta attenuatur & subtiliatur, & sic fit leuior, & ideo
 10 ascendit & sublimatur, & tamen non est pars illa tenuior ipsius humidī olei, quod remanet,
 quia humidum non est resolutum: & ideo pars resoluta est eiusdē rationis cum parte, quæ
 remanet, quia est æque crassa, sicut est pars, quæ remanet, quæ actione ignis attenuatur.
 Cum Aristo. definiuerit elixationem, quæ est secunda species coctionis, nunc secundo lo-
 co declarat, quid sit incoctio ei opposita, dicta à græcis molyntis, à latinis uero inquina-
 tio, aut foedatio; & dicit, quod inquinatio aut foedatio est quædam incoctio opposita elixa-
 tionis, cuius definitio dicta est iam: &, quomodo fuerit dicta, exponit Alexander, quòd reue-
 ra non fuit dicta, immo uolumus de nouo ipsam definire; sed est dicta, dicit Alexander, in
 uirtute, quia contrariorū contraria est definitio: definiuimus enim elixationem, quòd est
 20 coctio interminati humidī à calore humido: si uolumus eius oppositum definire, erit inco-
 ctio interminati humidī à calore humido, seu ex defectu caloris humidī; ergo ista definitio
 dicta est ex illa, quia contrariorum contrariæ sunt definitiones: & sic hæc definitio fuit qua-
 si dicta. Non tamen adhuc ista definitio posita est ab Aristotele; & ideo Aristo. explicat no-
 bis istam definitionem, quòd foedatio est incoctio interminati humidī ex defectu caloris
 humidī. Ex quo sequitur, dicit Aristo. quòd duobus modis fit inquinatio; primo ex defe-
 ctu & diminutione caloris extrinseci in humido, quia, sicut elixatio erat ex perfecto domi-
 nio caloris humidī super elixabile, ita inquinatio ista est ex defectu caloris illius; cum enim
 imperfecte ille calor dominatur elixabili, ita, quòd est ei diminutus & inæqualis & non ex-
 cellens, tunc fit foedatio & inquinatio. Secundo modo fit foedatio & inquinatio non ex
 defectu caloris humidī, sed ex abundantia humidī rei elixabilis, quod non potest termina-
 30 ri à calido extrinseco, ita, quòd calor exterior non potest resolvere humiditatem illam rei
 elixabilis & superare: & quare? quia debet fieri incoctio: & declarat Aristo. quomodo in-
 coctio fit ex defectu caloris exterioris, & dicit, quòd ista improportio dupliciter potest ef-
 se, tum ex defectu caloris extrinseci, tum ex nimia copia humidī interminati rei elixabilis:
 & declarat Aristo. quando fit incoctio ex defectu caloris extrinseci, & dicit, quòd tunc fit,
 quando scilicet calor extrinsece est maior quidem, quàm ut possit non transmutare, id est
 quando calor iste extrinsece est tantæ quantitatis, quòd potest agere in humidum ipsum, pu-
 ta carnis, ita, quòd potest mouere, & transmutare ipsum, non tamen perfecte, quia nō po-
 test ipsum humidum perfecte transmutare: & ideo dixit, quòd est minor, quàm ut non pos-
 sit digerere & concoquere: fit ergo ista incoctio ex diminutione calidi exterioris. Et, quia
 40 dixit, quòd ista inquinatio fit ex defectu caloris extrinseci, puta aquæ circūfusæ carni, ideo
 dicit, quòd defectus caloris ille extrinsece est ex cremento frigoris; causa enim defectus
 caloris est, quia creuit frigiditas, ut supra diximus: & ubi? ubi, scilicet diximus de putredi-
 ne, ubi diximus, quòd putrefactio fit ex defectu caloris innati, & ex auctione caloris extra-
 nei, quia tunc augetur frigiditas, quia defectus caloris innati est augmentum frigoris: &
 ita etiam hic, causa defectus calidi circūfusi est frigiditas aucta: est tamen differentia &
 dissimilitudo, dicit Aristo. inter inquisitionem & putredinem, & inter contraria horum;
 & etiam est conuenientia: conueniunt enim, quia utrobique est defectus calidi, quia in in-
 quinatione est defectus calidi extrinseci; in putredine uero est defectus calidi, sed proprii: dif-
 ferunt enim, quia in putredine operatur propria frigiditas & nō extrinseca, ut uoluit Auer.
 50 sed in inquisitione nullo modo operatur frigiditas, quia, licet inquinatio fiat à calore di-
 minuto ex actione frigiditatis, tamen nullo modo operatur frigiditas ad inquisitionem, ne-
 que interior neque exterior, licet utrobique sit frigiditas: non operatur hic intrinseca, si-

cut ibi frigiditas propria operatur; nec extrinseca, quia hic ipsa frigiditas non est positua,
 sed est remissio caloris: & hoc est, quod dicit Aristo. ex quo sequitur, dicit ipse, quod om-
 nia inquinata sunt duriora perfecte elixatis: & unde sequitur hoc? declarat Aristot. quia,
 quæ inquinata sunt, id est passa sunt iniquationem & diminutam elixationem, secundum
 partem sui humidi attenuantur, & secundum partem euanescent; ut dicit Alexander de la-
 cte, ubi quædam eius pars crassescit, & quædam pars fit tenuior: & ideo duriora sunt in-
 nata non inquinatis, & elixis perfecte, quia in elixatione perfecta humidum totaliter reuo-
 catur exterius, & resoluitur: & ideo ista perfecte elixata sunt molliora, quam passa inquina-
 tionem; inquinata uero sunt duriora, quia pars humidi, quæ reuocatur à partibus interiori-
 bus ad exteriores, remanet; & à frigiditate circumstante, quia calor agens est ualde diminu-
 tus, crassior & quasi congelata redditur: & ideo illa caro est durior. Lego uerba: & aduer-
 tatis, quia latini non intellexerunt hæc uerba, & Alexander sic. Erit autem utique contra-
 ria, id est inquinatio ipsi elixationi primæ, id est ueræ & non metaphoricæ elixationi. Defe-
 ctus autem, scilicet caloris est cum frigiditate, id est cum augmento frigiditatis. Fit autem,
 scilicet ista inquinatio, per modum alium, scilicet à motu putredinis, quia in putredine con-
 currit frigiditas, hic autem nullo modo concurrat, licet utrobique augeatur frigiditas; ta-
 men in iniquatione non operatur. Expellitur autem, id est obtunditur & offuscatur à cali-
 ditate sibi coniuncta. Defectus autem, scilicet istius coctionis fit aut propter multitudinem
 frigiditatis existentis in humido circumfuso, scilicet in aqua, quia tunc est paucus calor in a-
 qua: Tunc enim accidit, quod potest mouere, & est minor, quam perfecte concoquat. Et
 propter hoc. Hic ponit corruptionem, quod humidum corpus inquinatum est durius bene
 elixatio. Sed hic est dubitatio literalis Alexandri, cur, scilicet Aristo. cum loquitur de inco-
 ctione opposita elixationi, non numerauit species incoctionis, sicut in elixatione numera-
 uit plures modos elixationis: dixit enim, quod, quæ elixantur, alia proprie, alia improprie
 elixantur, & metaphoricæ: &, quæ metaphoricæ elixantur, habent species etiam: cur ergo
 non ita numerauit diuersos modos iniquationis, & dixit, quod quædam inquinatio est pro-
 pria, & quædam metaphorica; & metaphorica etiam habet latitudinem? Secundo etiã du-
 bitatur, quia Aristo. dicit, quod putredo differt ab iniquatione, quia, licet utraque fiat à ca-
 lore diminuto, tamen ista inquinatio fit tantum à calore, & nullo modo à frigore; putredo
 uero fit à calore & à frigore: sed ratio uidetur cogere in oppositum, quia ita arguitur contra
 Aristot. de putredine, quod causa putredinis est caliditas diminuta innata, quia defectus ca-
 lidi innati est augmentum frigiditatis: ergo frigiditas concurrat, & est causa putredinis,
 quia concurrat in defectu caloris: ita ego arguo, quod causa iniquationis est caliditas ex-
 trinseca diminuta: sed causa diminutionis caliditatis est augmentum ipsius frigiditatis: er-
 go frigiditas concurrat, & est causa iniquationis. & sic est eadem natura, quia utitur Arist.
 ad probandum, quod frigiditas sit causa putredinis: & sic eius ratio non ualet, & mea etiã,
 quia aliter differret causa diuersitatis. Tertio dubitatur, quia dicit, quod inquinata sunt du-
 riora perfecte elixatis: modo hoc implicat, quia, quæ sunt perfecte elixata, sunt ficciora; er-
 go duriora, quia durum sequitur ficcitatem: quod autem sint ficciora, patet, quia id est per-
 fecte elixum, cuius totum humidum reuocatum est ad extrinseca, & euauit; imperfecte
 uero elixa sunt, quorum humiditatis pars modica reuocata est ad extrinseca: ergo elixa
 sunt ficciora, quam inquinata: si ficciora, ergo duriora, quia durities ex secundo de Gener.
 & corrup. sequitur ficcitatem: ergo duriora sunt, quam inquinata, quia in iniquatione fit
 modica resolutio humidi. Quarto dubitatur de frixione, quia dixit Aristo. quod frixio non
 est elixatio, sed magis dicitur assatio: & tu probabas, quod magis sit elixatio, quia ista pas-
 sio est à calido humido olei circumfuso: & dixit Aristo. quod hoc est falsum, quod fit à cali-
 do humido olei, sed est ex calore sartaginis, qui est calidus & ficcus; cuius signum est, quia
 oleum absumitur à carne; &, si absumitur à carne, magis patitur à carne, quam caro ab o-
 leo; ergo non fit à calido humido olei: est modo dubitatio, quia septimo Phisicorum om-
 ne agens proximum debet contingere passum: sed in frixione neque sartago neque ignis
 contingunt carnem, sed oleum est, quod tangit carnem, quia circumfunditur: ergo oleum
 est agens proximum in hoc casu; ergo ista coctio fit à calido, & humido circumfuso; ergo
 potius

potius dicitur elixatio, quàm affatio: ergo remanet adhuc dubitatio insoluta. Tum etiam, quia ratio sua nihil ualet, quia dicit, quòd ista passio magis assimilatur affationi, quàm elixationi; cuius signum est, quia uidemus, quòd magis patitur oleum à carne, quàm caro ab oleo, quia caro absument oleum, & humidum carnis non absumentur ab oleo: sed uos dicetis, contra, quia ponatur tantum olei in sartagine, quòd caro natet in oleo, ita, quòd oleum non possit absumi à carne, sic oleum aget in carnem, & non absumentur propter magnam quantitatem eius; & sic oleum illud calefactum euocabit humidum interius ipsius carnis ad exteriora; & sic hæc passio non erit à calido humido, quia à calido olei; ergo erit elixatio: & sic ratio Aristotelis erit nulla. De primo, quia dicebas, quòd Aristo. quia non numerat omnes modos iniquationis, sicut numerauit omnes modos elixationis, respòdet Alexander, quòd ideo Aristo. non numerauit illos tres modos iniquationis, quia isti tres modi iniquationis facillime possunt colligi ex illis tribus modis elixationis, quia oppositum patet ex opposito: & præterea Aristo. non explicauit illos tres modos iniquationis, quia ex modis tribus elixationis possunt colligi modi iniquationis, cum iniquatio elixationis opponatur. De secundo de ratione eius, quia dicit, quòd ista iniquatio fit tantum à calore; putrefactio uero fit à calore & à frigore; sed contra, quia utar ratione eius in putrefactione, quia iniquatio est defectus calidi extrinseci, & iste defectus auget frigus; ergo frigus est causa iniquationis; ergo frigus ita concurrat ad iniquationem & ad putredinem; ergo iniquatio non fit nisi à calido, sed etiam à frigore, cuius oppositum dicit Aristo. dico, ut dicit Alexander, quòd hoc argumentum non est simile cum argumento factò de putredine, quia putredo non est coctio, sed est quædam imperfectio & quædam incoctio; iniquatio uero est quædam coctio diminuta, tum imperfecta, sed omnis coctio est à calido solo: & ideo Aristo. dicit, quòd iniquatio est à solo calido, & putredo à calido & à frigido; & ideo non est simile de putrefactione & iniquatione: sed dices tu, ergo sequitur, quòd omne, quod elixatur, prius patitur iniquationem, quàm elixationem, quia omne, quod elixatur, in principio patitur iniquationem, quia prius patitur imperfectam elixationem; quod patet, quia iniquatio nihil aliud est, nisi imperfecta elixatio: sed omne, quòd perfecte elixatur, prius in principio imperfecte elixatur: ergo omne, quod elixatur, prius imperfecte elixatur & iniquatur: quid sequitur ex hoc? oh sequitur, quòd unus motus erit contrariorum, quod est impossibile, quia idem non potest moueri simul motibus contrariis: sed iniquatio & elixatio sunt contraria: ergo impossibile est, quòd idem, cum elixatur, iniquetur; & tamen hoc sequitur necessario ex dictis: quid ergo dicendum? dico, ut dicit Albertus, quòd ista diminuta elixatio potest dupliciter prouenire, uno modo ex defectu temporis, alio modo ex defectu caloris: si ista diminuta elixatio prouenit respectu temporis ex eius defectu, tunc ista diminuta elixatio non dicitur iniquatio, sed tantum imperfecta elixatio, quia, scilicet prouenit propter breuitatem temporis, quia, licet calor excedens sit, non potuit tamen perfecte elixare rem illam: alia autem imperfecta elixatio est, quæ fit ex defectu agentis, scilicet caloris extrinseci, quia ita est diminutus calor, quòd non potest resolvere humidum rei elixabilis; & ista est iniquatio, & non illa, quæ prouenit ex defectu temporis: cum ergo dicitur, quòd sequitur, quòd, quæ elixantur, prius erunt iniquata, quàm sint perfecte elixata, quia prius est in principio imperfecta elixatio, quàm perfecta; dico concedendo, quòd id, quod perfecte elixatur, prius imperfecte elixatur, quàm perfecte: igitur iniquatur prius. nego argumentum, quia non omnis imperfecta elixatio est iniquatio, quia non illa, quæ fit ob temporis breuitatem, sed tantum illa, quæ fit ex defectu caloris extrinseci. De tertio, cum dicitur, quòd perfecte elixata sunt sicciora, ergo duriora; dico, quòd, si essent cætera paria, argumentum sic cogeret, quia reuera durities sequitur siccitatem ex secundo de Generatione & corruptione, sed cætera non sunt paria, quia aliquid obstat, ratione cuius maior est durities in carne iniquata, quàm in carne perfecte elixata, licet maior sit humiditas in iniquatis, quàm in perfecte elixatis: & quid obstat? oh obstat hoc, quia in iniquatis in principio diminutus calor est, quia aqua diminute calida agens in superficiales partes carnis, consumit illud humidum ibi existens, quo humido resolutò & consumpto remanent illi meatus, seu pori aperti & uacui; & ne detur uacuum in illis, occurret humiditas

existens in partibus interioribus carnis ad replendum illud uacuum, scilicet porositates & meatus illos carnis; & cum illud humidum est in illis meatibus, ibi congelatur à frigido aqua, quia à calore ipsius aqua non potest dissolui, quia calor ille in aqua est diminutus, & frigiditas est maior; & ideo calor non potest illud humidum dissoluere; & ideo illud humidum congelatur; & ideo reddit illam carnem duriores: sed in perfecte elixatis calor est adeo potes, quod euocat totum humidum ad exteriores partes, & ipsum resoluit, ita, quod non permittit illud humidum congelari in illis porositatibus; & ideo resoluit, quia aqua est calida ualde; & ideo caro elixa perfecte est melior carne inquinata. Dico quarto, quia agens proximum debet contingere passum ex secundo Physicorum: sed ignis & sartago non contingunt carnem frixam in oleo, sed oleum tangit illam proxime; ergo oleum est proximum. ergo coquitur à calido & humido; ergo potius dicitur elixum, quam assum; cuius oppositum dixit Aristot. dico, quod non est uerum, quod oleum hic sit agens proximum contingens carnem, quia oleum hic est tam parua quantitas, quod penetratur à calore sartaginis: & sartago est, quae est agens proximum, quia sic caro adhæret immediate sartagini propter paucitatem olei, quia caro etiam sui grauitate repellit oleum ad partes, & sic immediate adhæret sartagini; & sic calor sartaginis, qui est calidus & ficcus, est causa illius frixionis, non autem oleum, seu calor olei: & ideo potius debet dici assatio, quam elixatio. Et, cum dicis, oh ponatur magna quantitas olei, ita, quod caro supernatet, & non possit absorberi oleum à carne ipsa, tunc ista erit elixatio, & non assatio; dico, quod in casu isto ista coctio potius est elixatio, quam assatio aut frixio, quia in frixione oleum potest absorberi à carne: & ideo secundum Aristot. hæc potius est elixatio, ut etiam dicit Alexander cum Aristot. infra: sed de hoc dicemus magis infra, quia ista erit elixatio, ex quo erit à calido humido ipsius olei.

Optesis autem est. Dicit Alexander, quod cum Aristot. declarauit duas species digestionis, maturationem & elixationem, & duas etiam species indigestionis oppositas eis, nunc tertio loco ponit tertiam speciem coctionis, quae dicitur assatio, & tertiam speciem incoctionis ei oppositam, quae dicitur à Græcis statheusis, à latinis potest dici imperfecta elixatio, seu assatio, tamen non habet proprium nomen: & dicit, quod ponit conuenientiam & differentiam assationis & elixationis cum maturatione inuicem: assatio enim & elixatio sunt actio ab extrinseco calore; maturatione uero ab intrinseco calore: conueniunt ergo assatio & elixatio, quod ambæ sunt ab extrinseco calore: differunt autem, quia elixatio est à calido extrinseco humido; assatio uero est à calore extrinseco sicco; ut cum ponitur in ueru, uel . . . ut dicit Alexander; & si ponatur in sartagine, in qua sit parum olei, & ipsa caro sui grauitate repellat oleum ad partes, & hæreat sartagini, tunc ista est potius assatio, quam elixatio: & ideo supra dixit Aristot. quod frixio magis assimilatur assationi, quam ipsi elixationi. Primo ergo definit Aristot. quid sit assatio; & dicit, quod est coctio nutrimenti humidi ab aliena caliditate. prima particula ponitur loco generis, scilicet coctio interminati humidi: secunda uero particula, scilicet ab aliena caliditate: ponitur loco differentiae cum maturatione, quia maturatione fit à caliditate intrinseca, & non extrinseca: tertia particula ponitur ad differentiam cum elixatione. Scilicet ab aliena caliditate sicca, quia elixatio est ab aliena caliditate humida; ipsa uero assatio ab aliena caliditate sicca. Sed dices, supra dixit, quod omnis digestio est à calore proprio; assatio est digestio; ergo à calore proprio: dicunt aliqui, quod duplex est assatio naturalis, scilicet & artificialis, & quod assatio naturalis fit à calore proprio; artificialis uero fit à calore alieno: sed hoc falsum est, quia dicit Aristot. parum infra, quod uerum est, quod assatio est duplex, & à natura, & ab arte, sed utraque est eiusdem speciei: ergo illa definitio est communis utrique, quia species definitur: ergo tam assationi naturali, quam artificiali, conuenit ista definitio, quod scilicet assatio fit à calido extrinseco sicco: tamen de hoc dubio infra dicemus magis: pro nunc sit satis uos aduertisse de difficultate. Et tunc Aristot. postquam posuit definitionem, probat ipsam, scilicet quod ista sit definitio respectu assationis, & dupliciter à signo probat: & primo dicit, quod experientia patet hoc, quia, si caro à principio calido & humido digeratur & concoquatur, postea uero perficiatur eius coctio à calido sicco, ista, dicit Aristot. erit assatio, quia eius coctio perficitur à calido sicco: & uerba Aristot. in hoc loco bifariam exponuntur. Alexander & Latini

latini exponunt, quia, si caro prius imperfecte in aqua elixetur; & postea extrahatur ab aqua, & assetur in ueru, dicunt, quod ista coctio erit perfecta assatio, quia fit à calido sicco. Sed dices, quorsum debemus sumere ad probationem huius definitionis, quod ista caro prius digeratur imperfecte in ipsa aqua, & postea coquatur, & perficiatur eius coctio in ueru? quia cui dubium est, quod si ista caro fit in ueru assata, est simpliciter assa? quia tunc de coctio fit à calido sicco, licet incoeperit in aqua ex elixatione: quorsum ergo istud ad probationem huius dubitationis? quia esto, quod ista caro prius non imperfecte elixetur in aqua, sed simpliciter & à principio in ueru assetur, erit etiam, assatio: ergo quorsum istud? & ideo isti iudicio meo non intelligunt uerba Aristotelis, quia altior est sensus Aristotelis in his uerbis. Et ideo Alexander & Olympiodorus aliter dicunt, quod sensus Aristotelis est, quia, si capiatur multa quantitas carnis, quæ cum parua quantitate aquæ ponatur in sartagine, ita, quod aqua propter sui paucitatem non possit reuocare humidum carnis ad exteriores partes, sed potius absumantur à carne, ita erit assatio, dicit Aristo. & non elixatio, licet uideatur elixatio, quia ista coctio, licet uideatur in sui principio elixatio, quia uidetur fieri ab humido calido, tamen simpliciter fit à calido sicco ipsius sartaginis; & ideo dicitur assatio: non imaginatur ergo Aristo. quod caro prius imperfecte elixetur, & postea assetur. Et hæc est prima probatio, quam fecit Aristo. Secunda probatio à signo, est ex differentia inter assa & elixa, quia elixa in sui interiori parte sunt sicca, in exteriori uero sunt humida: e contra uero assa in interiori sunt humida, in exteriori sunt sicca; cuius causam dicit Aristoteles, quia elixatio fit à calido humido, assatio uero à calido sicco: & ideo, quia elixatio fit à calido aquæ caliditas ipsius aquæ penetrans ad interiora carnis euocat humidum carnis interius ad exteriora carnis; & sic partes interiores sunt ficciores, exteriores uero humidiores: e contra uero in carne assa, quia, ex quo ista coctio fit à calore sicco, ideo ignis agens in carnes, agit prius in partes exteriores carnis; & sic agendo inducit crustam, quia ex siccitate coarctantur pori carnis; & sic ipsis poris occlusis non potest humidum interius reuocari; & sic caro assata remanet humidior interius, exterius uero ficcior: ex hoc igitur patet, dicit Aristo. quod difficilius est coquo perfecte assare, quam perfecte elixare; & uerum dicit Aristot. & reddit causam huius, quia difficilius est simul & semel equaliter digerere interiores partes carnis & exteriores; & quare est difficile? oh quia, ex quo partes exteriores carnis sunt propinquiores igni, ideo citius, etiam & magis alterantur à calore sicco ignis, & alteratæ exiccantur, & exiccatae contrahuntur, & contractis fit crusta, & adeo occluduntur pori, quod difficile est resoluerè humidum interiorè carnis: & ideo difficilius est perfecte assare, quam elixare. Et tunc Aristo. ad maiorem declarationem addit documentum quod habet duas partes, dicens, quod assatio dupliciter fit, arte, scilicet, & natura; ita etiam elixatio dupliciter fit: qualitercunque tamen fiat, sunt eiusdem speciei, scilicet assatio & elixatio, ab arte & à natura: & quare sunt semper eiusdem speciei? oh dicit, quod sunt semper ab eisdem causis, quia semper elixatio est à calido humido; assatio uero semper est à calido sicco. Sed dices, quæ est elixatio à natura? dico, quod est coctio nutrimenti in uentriculo, ut etiam sæpe dicit Galenus, quod illa digestio: sub qua ergo specie digestionis est ponenda? dico, quod sub elixatione: & ita etiam assatio fit à natura in animali, ut est in ætate posteriori respectu primæ ætatis, quia calor posterioris ætatis, puta iuuentutis, est ficcior, quam calor primæ ætatis, puta pueritiæ; ideo ista coctio huius ætatis respectu primæ ætatis potest dici assatio nutrimenti; sicut etiam ossa generantur assatione, cum, scilicet per assationem adeo exiccatur menstruum mulieris, quod in ossa conuertitur: ergo ossa generantur assatione, sic caro generatur elixatione: fit ergo assatio & elixatio, ab arte, ut fit & assatio & elixatio à natura, ut generatio partium ipsius animalis, ut in generatione carnis & ossis, quemadmodum dixi uobis. Et probat Aristoteles, quod omnes assationes inuicè, & omnes elixationes inuicem, sunt eiusdem speciei; & probat dupliciter: primo quia ars imitatur naturam, in quantum potest: sicut ergo natura operatur elixationem calido & humido, ita & ars: & ideo sunt eiusdem speciei; quia sunt ab eodem calido, sicut etiam elixatio est ex eodem, scilicet ex calido humido. Secundo probat Aristo, quod in decoctione alimenti in animalibus illa decoctio fit à calido humido, & ideo est elixatio; & si augeatur calor adeo, quod quoquomodo

quoquomodo exiccetur alimentum, & humidum eius exiccetur, dicemus, quòd ista co-
ctio est affatio, quia fit à calido sicco quoquo modo exurenti, ut etiam fit ab arte: ex quo se-
quitur, dicit Aristo. quòd in uentriculo non generantur animalia, ut puta uermes & lum-
brici, sicut quidam putarunt; sed dicit, quòd generantur in intestinis & inferiori parte, & il-
lic geniti ad uentrem superiorem ueniunt, sicut alias dixit: & ideo in multis morbis euomū-
tur isti uermes, quia geniti in uentre inferiori ascendunt ad stomachum, & euomuntur po-
stea. Eius causa alibi dicta est. & hoc dupliciter exponitur: Gaetanus & Alber. dicunt, si-
cut alibi dictum est, scilicet in libro de nutrimento & nutribili: sed hæc expositio non est ue-
ra, quia Aristo. non fecit librum seorsum de nutrimento & nutribili, quia totus tractatus
de nutrimento & nutribili complectitur ab Aristotele pluribus in locis, tum in loco de ge-
neratione & corruptione, tum in loco de animalibus, & in loco de partibus, ubi agit de nu-
trimento. Et ideo aliter exponit Alexander, sicut alibi dictum est, scilicet in problematum
partibus: & ubi, dices tu? quia mirum est, quòd hoc non inueniatur in problematibus: di-
co, quòd in secunda particula in 22. problemate dicit hoc quoquomodo Aristo. ubi dicit,
quòd lumbrici, qui sæpe euomuntur, non generantur in uentriculo superiori, sed inferiori
& intestinis. Statheusis autem. Nunc Aristo. declarat & determinat speciẽ oppositam af-
fationi, dicens, quòd, sicut maturatio erat coctio, cui opponitur incoctio, quæ dicitur cru-
ditas; & elixatio est coctio, cui opponitur incoctio, quæ dicitur inquinatio; ita etiam affa-
tio est coctio, cui opponitur incoctio, quæ dicitur statheusis apud Græcos, apud latinos ue-
ro non habet propriũ nomen, potest tamen dici imperfecta affatio. Et dicit Aristo. quòd
ista incoctio est minus nota alijs incoctionibus; cuius causam reddit Alexander, quia dicit,
quòd maturatio & elixatio fiunt à calido humido, affatio uero fit à calido sicco: sed calor
siccus est potentior ad agendum, quàm calor humidus: &, ex quo est potentior, ideo
fit ista incoctio, scilicet statheusis, à calore isto potenti, & ideo minus nota nobis: & cur fit
ista incoctio? dicit, quòd fit etiam ista incoctio, cum siccus calor extrinsecus fuerit tantæ
paucitatis & uelocitatis, quòd bene potest mouere partem humoris, rei affabilis: non autẽ
potest omnino ipsum transire; & tunc fit statheusis: & ideo fit ista incoctio ex impropor-
tione caloris & humidi. Et etiam ista incoctio fit bifariam, primo, ut quando calor fuerit mi-
nus debilis, & quando humidum rei affabilis fuerit nimis abundans, ut possit resolui à calo-
re. Et tunc epilogat dicens, quòd diximus, quid elixatio, & quid affatio.

Examen.

SVper capite de digestionem, & speciebus eius occurrunt dubitationes plures: & nos in-
scipiemus à facilioribus iuxta doctrinam philosophi: & primo, quia dixit philosophus,
quòd affa sunt interius humidiora ipsis elixis; exterius uero sunt sicciora. Est autem dubi-
tatio, quam tangit Alexander, quomodo hoc sit uerum, quia affa sunt sicciora interius &
exterius, quia, ubi prius caro fuerit semielixa, & deinde affetur, aut semiaffa elixetur, erit sic-
ca interius & exterius, quia, semielixa si affetur, ista est affatio, ut dicit Aristo. quia affatione
completur; & ista sunt sicca interius & exterius: ergo aliquando sunt affa sicciora elixis,
quia interius & exterius sunt sicca; interius, quia primo fuerunt semielixa; sunt etiam sicca
exterius, quia completur per affationem: & ita etiam, cum semiaffa elixantur, tunc erunt in-
terius & exterius sicca: ergo falsum est, quod dicit Aristo. dico bene, ut dicit Alexander,
quòd Aristo. supponit, quòd ea, quæ affantur, non sint prius elixa, quia, si sunt prius elixa,
erunt sicca interius & exterius; & de hac affatione non loquitur Aristo. sed loquitur de ijs,
quæ simpliciter affa sunt: & ideo supponitur, quòd illa sint simpliciter affa nulla præexistẽ-
te elixatione. Cum uero dicis, contra, quòd si ea, quæ sunt prius affa, elixentur, erunt inte-
rius & exterius sicca, dico, quòd hoc est difficilius, immo est difficultas, an, quæ prius fuere
semiaffa, possint elixari, & forte non possunt elixari, quia, ex quo in semiaffis iam pori sunt
obtusi calore ignis, quia facta est crusta, sic non potest per elixationem abstrahi ad exteriora
eius humidum, quòd est interius: & ideo difficile est, quòd semiaffa possint elixari, quia,
si possunt semiaffa elixari, tantum dico de eis, ut dixi de semielixis, quod Aristo. supponit
quòd

quòd sint simpliciter elixata. Secundo dubitatur, quæ Aristo. dixit, quòd in stomacho animalium non generantur animalia, ut uermes: est modo dubitatio, unde nam colligit hoc dictum suum, quia hoc uidetur impertinens dictis suis & suo proposito, quòd non generentur uermes in stomacho animalium. Conciliator respondet huic dubio, primo in differentia 101. & 17. problem. in 20. sectione, ubi dicit, quòd colligitur hoc dictum Aristotelis ex superius dictis, ubi dicit, quòd nutritio animalis est elixatio; aut, si dicitur affatio, est in posteriori ætate: ergo nutritio, quæ fit in stomacho, est coctio: ergo in stomacho inest calor digerens; & calor digerens prohibet putredinem: si prohibet putredinem; ergo nõ potest in stomacho esse generatio uermium, quia ista animalia fiunt ex putredine: sed putredo prohibetur à calore digerente, agente in stomacho illam digestionem, quæ est elixatio uel affatio cibi: ergo, cum prohibita sit putredo, nõ possunt ibi generari uermes. Olympiodorus aliter refert, & dicit inducere hoc dictum Aristotelem remouendo dubitationem, quia antiqui dixerunt, quòd nutritio est coctio alimenti in animali, nam nutrimentum reducit in putredinem, non autem in digestionem, quia non est coctio, sed putredo & probant hoc argumento, quia ibi in stomacho non generantur uermes, nisi ex putredine; & sæpe in stomacho reperiuntur uermes: si sic, ergo ibi est calor putrefaciens: si calor agens ibi est putridus, ergo nutritio reducitur ad putredinem, non autem ad digestionem: & ideo Aristo. remouet hanc difficultatem, & dicit, quòd nutritio reducitur ad digestionem, non autem ad putredinem. Quod autem isti dicunt, quòd reducitur in putredinem, quia in stomacho generantur uermes, quia in stomacho reperiuntur ibi geniti ex putredine, respondet ad hoc Aristo. quòd isti uermes non generantur in stomacho, sed in intestinis: & postea ascendunt ad stomachum; & ideo non reperiuntur in stomacho: & ideo non impertinens dictum Aristo. secundum utranque responsionem, immo sequitur ex dictis eius secundum responsionem Conciliatoris, & secundum illam Olympiodori. Tertia dubitatio principalis est, quia ex dicto Auerrois 12. Metaph. 15. & 14. & 18. (& fuit etiam sententia Themistij, & Alexandri, & Auicennæ, & Plat.) ista animalia genita ex putri materia generantur à calore cœlesti: sed calor cœlestis non est in stomacho, neque in intestinis, sed est in aere: quomodo ergo generantur à calore cœlesti, cum calor cœlestis sit in aere, & non in stomacho? Respondet Conciliator in loco allegato, & reprehendit Auerroem, dicentem generationem istorum animalium semper fieri à calore cœlesti; quod falsum est generaliter loquendo, quia aliquando est à calore cœlesti, ut in æstate in pluuia, quando generantur ranæ ex mixtione aquæ cum terra: aliquando autem, dicit Conciliator, generantur ista animalia à solo calore putredinali, proprio illi materiæ, incluso in illa materia putri, & non à calore cœlesti: & ideo errauit Auerr. & etiam magis errauit Albertus, dicit Conciliator, qui putabat, quod in generatione omnium animalium ex putredine cõcurreret duplex calor, tum, scilicet cœlestis, tum etiam putredinalis, ut supra diximus ex Alberto; quod falsum est, dicit Conciliator, quia aliquando concurrunt tantum calor cœlestis, aliquando tantum ipse calor putredinalis: & ideo Conciliator nec Auerroem, nec Alberto consentit. Sed pro Auerroem & Alberto puto dicendum esse, quia etiam hæc fuit sententia Auicennæ & Plat. quòd ille calor putredinalis dicitur etiam cœlestis, quia est, ut instrumentum caloris cœlestis, quia hæc animalia fiunt à cœlo mediante calore eius: & ultra calorem cœlestem requiritur & aliud instrumentum, puta calor putredinalis, qui est particulare instrumentum cœli, qui calor est ibi inclusus; & quia calor iste ibi inclusus concurrat cum calore cœlesti, dicitur etiam cœlestis; dicitur etiam putredinalis, pro quanto est causa putredinis mixti: & ideo decipitur Conciliator, quia putat, quòd calor cœlestis sit tantum in aere, quia etiam in intestinis est calor cœlestis generans ista animalia: oh quomodo in intestinis est calor cœlestis? oh iam dixi, quòd est ut instrumentum cœli ad generationem istorum animalium. Et ideo dicitur cœlestis, quia nõ potest ista generatio esse à solo calore putredinali, quia calor ille inanimatus est. . . & ideo debet concurrere cœlum etiam, uirtute cuius ille calor putredinalis generat illa animalia; & sic etiam concurrat cœlum ad generationem horum animalium; & sic ille calor putredinalis dicitur cœlestis, ut uirtute cœli operatur; & sic non errat Auerroem, quia non distinguit calorem putredinalem à calore cœlesti, quia calor cœlestis dicitur etiam putredinalis,

putredinalis, quatenus est instrumentum eius ad generandum huiusmodi animalia. Quarto dubitatur, an ista generatio uermium possit esse in stomacho: & uidetur, quod sic, contra Aristo. quia huiusmodi uermes generantur in renibus, in uesica, in naribus, & in dentibus, & intra carnem & cutim, & in hepate: intra carnem, est cum discurrunt uermes, qui dicuntur tirones, & etiam in matrice mulieris, et in hepate ouium generatur quidam uermes, qui sunt similes sanguisugis, qui corrodunt hepar: & si generantur in his membris, & in hepate, ergo à fortiori in stomacho. Secundo, quia in stomacho reperitur materia, & causa agens, generationis horum uermium: ergo possunt generari ibi uermes, quia ibi sunt causæ huius generationis: quod autem ibi sit efficiens huius generationis, patet, quia ibi est calor, qui est efficiens: est etiam ibi materia uermium, quia ibi uermes generantur ex solo phlegmate ex Auicenna 16. tertij, ubi dicit, quod generantur ex solo phlegmate, & non ex cholera neque ex melancholia, quia isti humores contrariantur naturæ uermium & substantiæ eorum quia uermes sunt frigidi & humidum, cholera est calida & sicca; & melancholia frigida & sicca, phlegma autem frigidum & humidum: neque etiam ex sanguine, quia subtilior pars eius conuertitur in choleram, & crassior in melancholiã: ergo generatur ex solo phlegmate: sed stomachus, ut dicunt medici, est lacuna phlegmatis, ergo maxime generantur in stomacho, & maxime in stomacho est materia: quid ergo dicit Aristo. quod autem horum generatio fit ex putredine, patet, quia animalia similia istis, ut uermes, & muscæ, nutriuntur ex materia putri, ut patet, quia quærun pro sui nutrimento stercus, & alia huiusmodi putrida: sed unde est materia nutritionis, est & generationis, quia ex eisdem constamus, ex quibus nutriuntur, quia nutrimentum proximum est id, ex quo constamus; & ista animalia appetunt pro nutrimento putrida: ergo ex putridis generantur. Ex aduerso est Aristo. hic, qui dicit, quod tantum in intestinis generantur isti uermes, & non in stomacho; & cum eo in hoc conueniunt omnes medici & philosophi, quod, si stomachus sit perfecte sanus, impossibilis est generatio uermium in ipso; & hoc dictum Conciliatoris centesima prima differentia, & 12. problem. secundæ sectionis. Et probatur multipliciter, primo quia experientia reperitur in intestinis: & isti uermes sunt in triplici differentia, ut quinto de historia animalium cap. 10. & 19. & Auicenna 16. tertij, & Galenus 16. particula aphor. qui dicunt, quod isti uermes sunt triplicis generis: quidam enim rotundi, qui generantur in superioribus intestinis: quidam lati, qui dicuntur cucurbitini, qui generantur in intestinis crassis: quidam alij dicuntur ascarides, & isti omnium sunt pessimi, dicit Auicenna, qui generantur in fine intestini recti: & qualiscunque sit generatio horum in intestinis, ascendunt ad stomachum, quia in ipso inueniunt nutrimentum; & inducunt sæuissima accidētia, & maxime in pueris, ut patet, quia aliquando ducunt ad epilepsiam, aliquando ad syncopim, & aliquando ad mortem etiam.

Secundo probatur ex potentia caloris, quia in stomacho est tam potens calor, quod non potest fieri ibi hæc generatio, quia stomachus est in medio hepatis, & zirbi, & splenis, & membrorum calidorum: est enim stomachus, ut dicit Galenus in de potentijs naturalibus, tanquam lebes undique ignibus circundatus: ergo propter eius intensum calorem, in eo non potest fieri hæc generatio uermium, quia calor prohibet generationem putredinis, & ex consequenti uermium: tum tertio ex potentia uirtutis expulsiuæ, quia ibi potens est uirtus expulsiua. Tum etiam ex acuitate sensus ipsius stomachi, quia ualde neruosus est, & statim expellit nocuum: Tum etiam ex cholera, quæ transmittitur ad stomachum, quæ sui mordacitate statim facit expellere nocuum: & ideo omnino materia, quæ in eo inuenitur, quæ est superflua, statim expellitur, & non moratur in stomacho: ergo non potest ibi fieri hæc putredo pro generatione uermium, quia oportet, ut ibi generetur materia eorum, & ibi moretur diu, si debent uermes generari: ergo in stomacho perfecte sano non possunt generari uermes. Si uero stomachus non sit perfecte sanus, ita, quod recedat à temperamento in hoc sunt discordes expositores, quia Albertus hic, & Conciliator ibidem, concedunt, quod in stomacho non perfecte sano possunt generari uermes, quia dicunt, in stomacho potest phlegma putrescere; ex quo fit febris: ergo ibi etiam possunt generari uermes, ex putredine illa. Tum etiam, ut inquit Galenus, quia in stomacho aliquando generatur cholera

lera æruginosa; ergo & ibi uermes possunt generari: Tum tertio etiam, quia aliquando in hepate fit generatio talium animalium, quod est calidius stomacho & nobilius; ergo etiam in stomacho: & ideo isti dicunt, quod in stomacho non perfecte sano possunt generari uermes: quod, si Aristo. dicat, quod in stomacho non possunt generari uermes dicunt, quod Aristo. intelligit de stomacho sano perfecte, in quo concedunt, quod non possunt generari uermes: non tamen negaret Aristo dicunt ipsi, quod in stomacho non perfecte sano possunt generari uermes. Et hæc est opinio eorum. Alij dicunt aliter, quod ex alia parte est Aristo. qui uidetur dicere, quod nullo modo potest esse generatio horum animalium in stomacho, quia durante uita animalis, debet fieri nutritio & coctio in stomacho; & ideo tanti caloris debet esse stomachus uiuente animali, quod continue concoquat alimētum & potum in stomacho; & sic est tantæ potentia, quod dissoluit putredinem istam pro generatione horum uermium; & sic stante uita non possunt generari in stomacho, quia in stomacho est multa copia caloris, quæ undiq; cōcurrit ad decoquēdū: & calor uehemens prohibet putredinem: & ad generationem uermium requiritur multa copia putredinis: ergo in stomacho non possunt generari: quid ergo dicendum? quia omnes concedunt primum, quod in stomacho sano non possunt generari uermes; & in stomacho non perfecte sano, aliqui dicunt, quod sic, & aliqui quod non: dico, ut dixi tenendo cum Aristotele, quod non possunt in stomacho generari uermes aliquomodo, licet hic sit problema neutrū, & quælibet pars possit tueri. Si uero tueantur Aristo. quod stante uita animalis impossibilis est eorum generatio in stomacho, dico ad argumenta, & primo ad primum, cum dicis, quod ex putredine phlegmatis in stomacho sæpe fit febris; ergo in stomacho possunt etiā generari ista animalia ex putredine; dico, negādo argumenta, quia, licet generetur febris ex putredine phlegmatis in stomacho, non tamen possunt generari uermes, quia maior copia putredinis requiritur in generatione uermium, quā febris; & tanta putredo non potest esse in stomacho stante uita animalis, propter uehementem calorem eius resistentem huiusmodi putredini, quia calor exercet coctionem cibi: & ideo nō possunt ibi generari isti humores, ex quibus generantur uermes stante uita animalis: & per hoc patet solutio secundi. De tertio, cum dicebas, quod generantur in hepate; ergo à fortiori in stomacho; dico, quod non generantur ista animalia in hepate cuiuslibet animalis, sed tantum in hepate ouis, non autem in hepate hominis: possunt autem generari in hepate ouis propter eius diminutum calorem; in homine uero, quia eius stomachus est calidior hepate eius, nō possunt generari: ista animalia, quia longe calidior est omnium. Si uero hæc uia non placet uobis, teneatis uiam Conciliatoris & Alberti, quod scilicet in stomacho perfecte sano non possunt generari ista animalia: & de hoc stomacho perfecte sano intelligit Aristo. quando dixit in stomacho nō generari animalia, sed in stomacho non perfecte sano bene possunt generari: tamen, domini, difficile est uidere ueritatem. Et ideo ad argumenta partis oppositæ respondeo, cum dicebatur, quod in renibus & in uesica, & in dentibus, & in matrice, & inter cutim & carnem, est generatio horum uermium; ergo & in stomacho. dico, quod uerum est, quod in omnibus istis locis generantur ista animalia: & cum dicis, ergo in stomacho, nego argumentū, quia illa membra non sunt tanti caloris, sicut est stomachus, quia illa membra longe recedunt à fonte caloris, scilicet à corde; stomachus uero est proximus cordi, ideo est calidius membrum; & ideo non possunt uermes generari. De secundo, quia in stomacho possunt esse causæ generationis horum animalium, scilicet tum causā efficiens, tum materialis, pro generatione uermium; ergo in stomacho possunt generari isti uermes; dico, quod uerum est posse esse materiam generationis horum animalium in stomacho; sed ibi non potest esse tāta putredo, quod sufficiat pro generatione horum animalium: non nego tamen, quod in stomacho possit fieri aliqua putredo; sed non tanta potest fieri, quanta requiritur pro generatione horum animalium, propter calorem uehementem stomachi. Alia dubitatio principalis sequens est circa definitionem digestionis, quia multæ imminent difficultates, & nos utemur uia ipsius Aristotelis, & Auerrois, quia Aristo. secundo Posteriorum dicit, quod uia soluendi quæstiones circa rem, est quærere & inuenire definitionem eius, quia inuenta definitione quæstiones sunt solutæ: & ideo quæritur, an hæc definitio digestionis sit bene

& recte tradita, cum dicitur, quòd digestio est perfectio : & ideo primo quæritur, an hæc particula sit recte posita, quia definitur, quòd digestio est perfectio in naturali & proprio calore ex oppositis passiuis : ideo quæritur an hæc prima particula, scilicet digestio est perfectio, sit recte posita in hac definitione : & arguitur, quòd non, quia perfectio est uerbum transcendens, quia actus & perfectio conuertuntur : sed ex 6. Topicorum transcendentia non debent poni in definitione, quia definitio non debet dari per transcendentia : ergo, cū perfectio sit transcendens, non debet poni loco generis, quia definitio debet dari per proprium genus . quòd autem actus & perfectio sint transcendentia, patet, quia actus & perfectio conuertuntur : sed actus & potentia sunt primæ passionis entis, ergo . Tum secundo, quia perfectio non est per se una transmutatio, & per se una res, sed acquiritur ex pluribus transmutationibus, quia primo ibi est calefactio humidi : secundo est humidi subtiliatio : tertio est humidi euanescentia : quarto est humidi constantia, & perfecta eius admixtio cū sicco ; ergo non est una transmutatio neque una perfectio, sed aggregatum ex pluribus : sed omnis perfectio, est una perfectio : ergo coctio non est perfectio . Tum tertio, quia coctio est modus : sed omnis modus ex tertio Physic. est imperfectus actus, quia est immixtus cū potentia : ergo non est actus perfectus ; ergo nec perfectio : quomodo ergo dicit Aristot. quòd digestio est perfectio ? Quarto, quia datur superflue coctum, & non datur superflue perfecte ergo coctio non est perfectio : quòd autem detur superflue coctum, patet ex Auicenna quarta primi, dicente, quòd generatur bilis ex superflua coctione, sicut phlegma ex diminuta decoctione generatur : ergo datur superflue coctum ; superflue autem perfectum non potest dari : ergo coctio non est perfectio : ergo coctum non est perfectum . Ultimo dubitatur, quia quinto Ethicorum cap. de perfecto dicit Aristot. quòd perfectum est, cui nihil deest in proprio genere, sed in proprio genere datur magis & minus perfectum : ergo in proprio genere perfectum non recipit additionem, sed datur magis & minus digestum & coctum in eodem genere : ergo coctio non est perfectio, neque coctum est perfectum : quòd autem detur magis & minus coctum, patet in animalibus, quia in principio uitæ omnia animalia sunt minus decocta, quàm in ætate iuuentutis, quia in principio generationis eorum prius est imperfecta coctio, & deinde magis coquitur & digeritur : sed in proprio genere non datur magis & minus perfectum : ergo coctio non est perfectio interminati humidi . in oppositum est descriptio de digestionem, quòd est perfectio interminati humidi. Ad hæc argumenta, & primo de primo, cum dicis, quòd transcendens non debet poni in definitione, uerum est, quia tantum genus proximum & differentia debent poni in definitione : sed perfectio est transcendens, uerum est : quomodo ergo ponitur loco generis ? oh dico, quòd non accipitur hic perfectio transcendens, pro quanto, scilicet perfectio transcendit omne genus, quia omne genus est perfectum ; sed hic accipitur perfectio limitate, scilicet in proprio genere, scilicet qualitatis, id est coctio est perfectio, id est coctio est qualitas perfecta : & in quo genere ? oh iam dixi in genere qualitatis, quia coctio est perfectio, id est qualitas perfecta . Sed dices, in qua specie qualitatis, & nunquid in prima specie, ita, quòd sit calor aut frigus ; aut non, sed est de secundis qualitibus, ut sapor uel color ? Domini, hic laborant expositores ad declarandum, quæ res sit ista qualitas & ista perfectio, ex quo Aristot. dicit, quòd cap. in gener. Auer. hic in com. 14. & ista Thimon in quæstionibus suis pulcherrimis uidetur dicere, quòd qualitas ista est qualitas secūda, scilicet complexio, quæ est qualitas secunda, quæ nascitur ex actione & passione qualitatum primarum : & ista qualitas est passio mixti, quia est perfecta qualitas, quæ resultat ex quatuor qualitibus primis. sed quare hæc qualitas appellatur perfectio ? oh propter hoc, dicunt, quia est principium operis, quia tunc anima potest exercere eius opera mediante hac complexione ; ut animal dicitur perfectum, cum potest exercere operationes suas proprias, & sibi pertinentes ; ut dicitur perfecta iuuentus, quæ potest exercere suas proprias operationes : ita etiam ista qualitas dicitur perfectio, quia est principium operationis ipsius animalis . Sciendum tamen est, quòd illa perfectio bifariam sumi potest, ne æquiucetis in nomine perfectionis seu coctionis ; uno modo potest sumi pro transmutatione ; alio modo potest sumi pro qualitate, & uia, ad quam est transmutatio ? pro uia ad transmutationem ; sicut secundo Physic. dicit

cit Aristo. quòd generatio potest dici natura, quia est quædam uia in naturam: ita etiã uia ista ad transmutationem dicitur digestio quædam, quia uia est ad digestionem: & dicunt isti scilicet Auerro. & Thimon, quòd Arist. in hoc loco accipit coctionem pro qualitate ista perfecta in se, ad quam est ista transmutatio; non autem accipit hic Aristo. quando dicit digestio est perfectio, digestionem pro uia ad transmutationem, sed pro transmutatione in se, quæ est complexio, ut ipse dicit. Sed hæc opinio falsa est, & difficilia sunt eorum uerba interius, licet in superficie appareant clara; primo, quia, si coctio, seu digestio, seu qualitas ista perfecta, & complexio, & dicit quomodo ista, cum complexio fit æqualiter effectus omnium qualitatum primarum, quia æqualiter resultat ab omnibus qualitibus primis, sci-
 10 licet tam ex humido & sicco, quam ex calido & frigido, sequeretur, quòd digestio non esset magis effectus calidi & frigidi: quam humidi & sicci; cuius oppositum dicit Arist. quia dicit, quòd digestio est effectus à calido & frigido passiuo, non ex humido & sicco; & complexio efficitur tam ex humido & sicco, sicut etiam ex frigido & calido, & non passiuè ab humido & sicco, si est ut dicit Auer. Primum ostendo, scilicet, quòd temperamentum & complexio resultet ex omnibus qualitibus primis, inuicem æqualiter agentibus & patientibus, ex secundo de generatione & corruptione, ubi probauit, quòd temperamētum seu cō-
 20 plexio ista resultat æqualiter; & sic ex actione humidi & sicci, sicut ex actione frigidi & calidi, quia ex mutua actione omnium quatuor qualitatum primarum æqualiter effectiuarū & passiuarum resultat complexio, quia non magis effectiuè complexio est à frigido & calido, quam humido & sicco: & sic coctio non magis esset à calore & frigore effectiuè, quã ab humido & sicco, ut uult Aristo. hic secundo, quia coctio est passio mixti; & ideo dicit Aristo. quòd aqua non potest concoqui, quia omne, quòd concoquitur, debet esse mixtum, quia id, quod concoquitur, eius humidum à calido crassescit: sed esse mixtum, est mixtum per complexionem: ergo esse mixtum est complexionatum; ergo omnis coctio præsupponit complexionem; ergo coctio non est complexio: quòd autem præsupponat digestio mixtum, patet, quia, nisi resultet complexio, non fit mixtio, de qua loquitur Aristo. secundo de generatione & corruptione, quia mixtio fit ex mutua actione qualitatum primarum, ex qua actione postea resultat crasis: ergo coctio præsupponit mixtionē, quia est passio mixti; ergo coctio non est complexio: & sic patet, quòd coctio præsupponit mixtionē,
 30 quia coctio est passio mixti, & mixtio fit, eum est acquisita complexio, quia complexio est terminus mixtionis: ergo mixtionem præsupponit coctio. Tertio, quia, si coctio esset cōplexio, sequeretur, quòd permutatio complexionis à calido in frigidum, uel contra, stante tamen temperamento in qualitibus passiuis, esset coctio; quòd ostendo, quia ista permutatio est ad qualitatem, quæ est complexio, quia est illa complexio noua; & per te complexio est digestio; ergo hæc permutatio complexionis à calido in frigidum est coctio: consequens est contra omnes medicos & philosophos, scilicet, quòd permutatio à calido in frigidum sit coctio, & e contra, quia tantum permutatio ex humido in siccum est digestio secundum Aristotelem, & non si augeatur calor aut frigus, ut sequitur per te.

Quarto & ultimo, quia, ubi Socrates labatur à temperamento naturali tam uersus calidum, quam uersus frigidum, & tam uersus humidum, quam uersus siccum, semper secundum hanc opinionem ista erit incoctio, quia, ex quo per te temperamentum complexionis, seu complexionis ipsa est coctio rei, ergo distemperamentum rei erit incoctio, quia, sicut temperamentum est coctio, ita distemperamentum est incoctio: ergo lapsus ad unam harum primarum qualitatum ipsius Socratis, erit incoctio, quia per te incoctio est temperamentum naturale; ergo temperamentum præternaturale est incoctio; cuius tamen oppositum dixit Aristo. supra, quòd .f. incoctio fit aut ex abundantia humidi, aut ex defectu calidi; & non dicit, quòd lapsus ad calidum aut ad frigidum sit incoctio: ergo opinio ista falsa, & ita est de facto iudicio meo: uerum tamen est, quòd ista coctio, est quædam qualitas perfecta; sed ista qualitas perfecta non est complexio, quemadmodum dicunt isti &c.

30 Erat dubitatio circa descriptionem digestionis, quæ erat, quòd digestio est perfectio nutrimenti humidi à calido: & fuit dubitatio primo de prima particula, uidelicet quòd digestio est perfectio, quòd non uidebatur esse recte posita, quia perfectio, cum sit transcendēs,

non debet poni in definitione loco generis, quia genus debet esse proximum & non tran-
 scendens. Respondent omnes, quod duplex est perfectio, quia bifariam potest sumi; uno
 modo sumitur, ut, scilicet quando conuertitur cum actu; & ut sumitur sic, non ponitur in
 definitione: alio modo sumitur perfectio limitate & determinate in genere qualitatis, & sic
 sumitur hic limitate, scilicet in genere: & in quo genere? qualitatis, ut dixi: & ideo est sen-
 sus, quod coctio est perfectio, idest qualitas determinata perfecta. Erat deinde dubitatio,
 cuiusnam speciei qualitatis sit hæc qualitas, ex quo est qualitas: dixi, quod Auer. & Thimō
 dicunt, quod ista qualitas perfecta est complexio, quæ complexio resultat ex actione & pas-
 sione primarum qualitatium, ut dicit Aristo. secundo de generatione & corruptione, & re-
 ieci hanc opinionem præcipue hoc argumento, quia sic permutatio à calido in frigidum, et 10
 econtra, esset digestio: tum secundo, quia digestio est passio mixti: sed omne mixtum com-
 plexione est mixtum, qui terminus mixtionis secundum Aristotelem est crasis seu tempe-
 ramentum uel temperatura, resultans ex illis qualitatibus, ut habetur secundo de generat.
 & corruptione, quia tam diu agunt & reagunt elementa, usque quo fiat temperamentum,
 & fiat mixtum; si uero resultat complexio, non est mixtum: ergo mixtum præsupponit cō-
 plexionem; & digestio est passio mixti; & mixtum per complexionem, ergo supponit com-
 plexionem: ergo si digestio præsupponit complexionem, nõ est complexio ipsa: & propter
 hæc argumenta Vgo senensis aliter dicit. Et ideo est secunda opinio, quæ est Vgonis secun-
 do Techni, ubi dicit, quod ista qualitas perfecta, quæ est digestio, nihil aliud est, nisi com-
 plexio; sed, ut euitet hoc argumentum factum contra Auerroem & Thimonem, quia, scili- 20
 cet tunc permutatio à calido in frigidum, & econtra, esset digestio, dicit, quod duplex est cō-
 plexio mixti, una in qualitatibus actiuis, & alia in qualitatibus passiuis; & dicit, quod dige-
 stio non est complexio totalis in omnibus qualitatibus, sed tantum est ea complexio, quæ
 est in qualitatibus passiuis, in humido, scilicet & sicco: & ideo, si sit ista complexio in quali-
 tatibus actiuis, ita, quod acquiratur in qualitatibus actiuis, non debet dici digestio, & ideo,
 si permutatur mixtum à calido in frigidum, & econtra, non est digestio; si uero permutatur
 ex humido in siccum; dicit ipse, quia ista permutatio est in qualitatibus passiuis est digestio:
 & dicit, quod hæc complexio habet latitudinem in specie, sicut idem permanens in pro-
 pria specie potest ab extremo ad extremum uariari, quia complexio, puta pueri, potest ua- 30
 riarum, quia habet latitudinem, quia potest semper manendo in complexione, uariari ab hu-
 mido in siccum, & econtra: & hæc est opinio Vgonis. Sed hæc opinio habet difficultatem;
 nec est opinio Aristotelis, quod ostendam; primo quia, quod ponatur una complexio par-
 tialis in qualitatibus passiuis seiuncta à qualitatibus actiuis, non uidetur peripateticū, quia
 omne mixtum est per se unum per unam complexionem, & mixtione mixtum est mixtum,
 mixtio autem est complexio: ergo est una tantum complexio, qua mixtum est unum mix-
 tum. Secundo & fortius, quia digestio est passio mixti, & perfecti mixti; & esse mixtū per-
 fectum habet complexionem tam in qualitatibus actiuis, quàm in passiuis, quia omne mix-
 tum perfectum est mixtum mixtione, & terminus mixtionis est complexio, quia forma for-
 te substantialis non est terminus mixtionis, quia est terminus extrinsecus, ut secundo de ge-
 neratione diximus; & esse mixtum præsupponit mixtionem in quatuor primis qualitatibus, 40
 ergo non in duabus tantum: ergo digestio præsupponit complexionem etiam in qualitati-
 bus passiuis: ergo illa complexio non est digestio, quia idem non præsupponit seipsum.
 Tertia ratio est, quia, si digestio est in qualitatibus passiuis, tunc sequeretur, quod omnis per-
 mutatio ab humido in siccum, & econtra, esset digestio; quod tamen falsum est, quia, ut di-
 cit Aristo. digestio non est aliud, nisi permutatio ab humido in siccum, & consistentia ip-
 sius humidi, quatenus humidum, quod erat tenue, fit crassius & constans per digestionem,
 & non econtra à sicco in humidum: sed non fit crassius humidum, nisi quia decoquitur hu-
 miditas, & acquiritur siccitas: ergo nullo modo permutatio à sicco in humidum potest di-
 ci digestio. Et ideo Alexander & Olympiodorus dicunt aliter, dicunt enim ipsi, quod di-
 gestio bifariam sumitur, uno modo pro actu primo, & alio modo pro actu secundo: dige-
 stio pro actu primo, est qualitas perfecta; & cuius speciei qualitas? dicunt, quod est con-
 stantia humidi, scilicet terminatio humidi; & ista constantia & terminatio humidi dicitur
 digestio

digestio ab Aristotele: sed quid est dictu hoc, scilicet terminatio humidi? oh propter hoc, quia humidum erat superfluum, & per digestionem amisit quasi superfluum, & sic, quod remanet, restat constans & crassius, quæ constantia est causa, quòd illud humidum proprio termino terminetur, & hoc fit à calore naturali; & hæc est digestio apud Aristotelem, scilicet constantia & crassities acquisita ipsi humido, ex hoc, quòd à calore naturali partes subtiliores evanescent remanentibus crassioribus: & quòd ita sit, patet ex verbis Aristot. quia dicit, quòd mustum, & nascentiæ, & lachrymalis fluxus tunc dicuntur digeri, quando eorum humiditas à calore naturali acquirit consistentiam: tum secundo, quia dixit, quòd superfluitates animalium, sicut urina & fœces, digestæ demonstrant sanitatem eorum præsentem vel futuram, demonstrant, scilicet digestionem, quia, dicit Aristo. indicant nobis dominium caloris naturalis super humiditatem, quia hoc modo fit digestio, scilicet ex dominio caloris super humiditatem; & hoc dominium est causa sanitatis, & ideo significat sanitatem præsentem aut futuram. Tertio, quia dicit, quòd omnia, quæ digeruntur, crassiora fiunt: & exposui per crassiora non maiora, ut multi exponunt, sed crassiora, id est constantiora & solidiora, quia aliquando minora fiunt, quia ista digestio non fit nisi resolutione & evanescencia humidi, ex qua resolutione humidi tenues partes, quæ remanent, fiunt crassiores: & ideo, quæ digeruntur, crassiora redduntur, & non maiora: & ista est etiam ratio Galeni 4. de regu. acut. com. 4. etiã cõ. 44. & ista est generalis propositio, quòd omnia, quæ digeruntur, fiunt crassiora; & non patitur instantiam; ita, quod hæc propositio manifesta est, quia hæc est sententia Aristotelis, quòd, quæ digeruntur, fiunt crassiora & cõstantiora (quòd si de musto & alijs videtur oppositum, dicemus infra) & non dico crassiora fiunt, id est maiora, immo est oppositum, quia fiunt minora, quia evanescit pars humidi tenuis: & si aliquando, quæ digeruntur, fiunt maiora, ut fructus, quando digeruntur, dico, quòd non fiunt maiores, quia digeruntur, sed fiunt maiores ratione nutritionis, quia eis additur substantia ratione nutrimenti: & sic non fiunt maiores ratione maturationis seu digestionis, sed fiunt maiores ratione nutritionis, quia enim nutriuntur, fiunt maiores, cum digeruntur, quàm cum sunt crudi & maturi. Quarto quia dicit, quòd duplex est causa incoctionis, aut, scilicet defectus calidi, aut superfluitas humidi non potentis pati à calido: ergo omnis coctio fit à calido proportionato agente in humidum. Sed dices, ex quo ista constantia seu ista digestio, est qualitas, quæ qualitas est, in prima specie, an in secunda specie? dico, quòd est quædam qualitas in secunda specie, quia est modus. . . quia est densitas, quia fiunt densiora, quando scilicet resolvuntur partes tenues humidi, & remanent partes crassiores & constantiores: alio modo potest sumi digestio pro actu secundo, scilicet pro illa transmutatione ad illam constantiam: & varie loquitur Aristo. & in definitione accipit digestionem pro actu primo, scilicet pro qualitate illa perfecta, quæ acquiritur post illam transmutationem mediante calore; & sic est perfectio, quia resolutis partibus humidi tenuioribus remanent partes crassiores: alibi vero Aristo. accipit digestionem pro transmutatione ad illam cõstantiam, quæ est digestio pro actu primo; & est, quando dicitur, quòd terminus digestionis est verius, & ibi accipit digestionem pro actu secundo. Sed contra hanc opinionem etiam non deficiunt dubitationes; & Vgo adducit multa argumenta, inter quæ sunt multa leuiora, quæ omitto, accipiendo tantum fortiora: & primo arguit Vgo, sequitur ex dicto Aristot. quòd non tantum mixta decoquantur, & ex crudis fiant cocta, sed ex coctis etiam possunt incrudari; cuius oppositum dicit Auerr. tertio colliget, capite de generatione febris cholericæ; & omnes medici conveniunt cum eo: & ibi dicit Auerr. quòd non est possibile, quòd cholera recipiat aliquam digestionem, quia non est possibile illi rei, quæ transiit terminum decoctionis, quòd redeat ad terminum decoctionis; sicut nec est possibile, quòd assum revertatur ad elixum: ergo coctum non potest incrudari: quòd autem hoc sequatur, respondeo, quia si per se hæc coctio est permutatio ab humido in siccum, sicut mixtum est permutatio à distemperamento ad temperamentum, ita etiam econtra à temperamento ad distemperamentum, quia; si permutatur Socrates à distemperamento ad temperamentum, ita etiam potest permutari, econtra; id est, sicut permutatur in accessu humidi ad temperamentum, ita etiam potest econtra permutari: cum ergo coctio sit quædam complexio temperata ipsius humidi, sic ergo

potest permutari Socra. ex accessu humidi ad temperamentum, ita etiam potest permutari à temperamento ad excessum humidi; ergo à cocto in crudum: & sic uicissim posset etiam ista transmutatio. Tum secundo, quia dicit de nutritione; quod est digestio; & ibi non fit ista constantia, quia nutritio est conuersio nutrimenti in substantiam nutriti, & ista non fit illa constantia in sui ratione formali: ergo non omnis digestio ex sui ratione formali est ista constantia humidi; ergo. Tertio, quia, si coctio est passio humidi: ergo per te digestio esset semper passio humidi, non autem sicci; cuius oppositum dicit Aristo. quia dicit, quod hæc passio est communis terminus humiditatis, tum siccitatis; ergo: & confirmo fortius, quia, sicut Aristo. dicit ex expositione tua, quod ista coctio nihil aliud est, nisi resolutio superflui humidi, & constantia eius; cur non dicit etiam, quod resolutio superflui sicci, & constantia eius sit coctio? dicas tu causam, & præcipue cum secundum Aristo. digestio sit passio communis & siccitatis & humiditatis. Quarto, quia supra dixit Aristo. quod uarius est finis coctionis; & sic Aristo. accipit coctionem pro transmutatione & pro actu secundo: aliquando dicit, quod est quædam caliditas acquisita, per quam aliquid redditur potabile aut comedibile: aliquando eius terminus est forma substantialis: & sic uario modo loquitur Aristo. ut dixi uobis de digestionem: quomodo ergo dicis tu, quod terminus ipsius digestionis est constantia ipsius humidi, cum Aristo. dicat, quod uarius est finis digestionis? quomodo ergo potest esse constantia humidi formaliter, & postea habeat uarios & diuersos fines & terminos? Quinto & ultimo, quia Aristo. supra dixit, quod putredo est digestio, & dicit, digestionem enim humidum acquirit utilitatem, quod humidum per digestionem fit utile, sicut assata, & elixata, & sicut putredo: ergo Aristo. numerat putredinem inter digestionem: sed, si putredo est digestio, tunc putredo erit perfectio, & non imperfectio, & tamen supra dixit, quod putredo est imperfectio, quia est corruptio putrescentis; ergo non est digestio, quia digestio est illa qualitas perfecta, & perfectio: ergo non omnis coctio est perfectio, ut dicit Aristo. ergo Aristo. non sibi constat: & istæ sunt potiores rationes contra hanc materiam. De primo, cum dicis, quia data illa expositione sequeretur, quod non tantum crudum posset decoqui, sed etiam coctum posset inrudari, dico, negando, quod sequitur, quod coctum possit inrudari; quia coctum non potest inrudari, quia, ex quo coctum est, ideo resolutum est humidum & superfluum, & non potest inrudari, nisi ab actione caloris; sed calidum non reponit humidum, sed resoluit; & ideo coctum non potest inrudari: & cum probas, quia ita potest mixtum permutari ab inconstantia humidi ad constantiam, sicut est econtra, dico, quod, quando dicimus, quod digestio est permutatio humidi in siccum, & est constantia ipsius humidi, non intelligimus istam proportionem in simplicibus qualitatibus primis simpliciter, sed intelligimus per humidum, humidum substantiale, id est humidum, quod est substantia; non humidum quod est qualitas prima, quia nõ est simplex transmutatio in qualitatibus primis, sed in substantia humida: & ideo non sequitur, quod dicis. De secundo, quia nutritio est digestio, & nutritio non est constantia humidi, sed est conuersio nutrimenti in substantiam nutriti, dico, quod in nutritione duo queruntur: primo alteratio præcedens, secundo terminus nutritionis: Si nutritio sumatur quo ad alterationem præcedentem, sic ista est coctio & constantia ipsius humidi, quia fit constantia humidi à calido & in transmutatione sanguinis in humiditates secundas & humiditatum secundarum in membra: & sic nutritio est coctio, quia semper ista nutritio procedit incrassando, resoluendo, scilicet partes crassiores, & crassando tenuiores: Si uero accipiatur nutritio pro completa perfectione & nutrimento actu, & pro nutritione nutrimenti in substantia nutriti & ad finem uiuentis, sic dico, quod ista non est coctio, sed aggregatio quædam, ut dicit Aristo. secundo de generatione & corruptione: & sic primo modo est coctio ipsa nutritio, secundo uero modo non. De tertio, quia sic digestio erit passio solius humidi per te, cuius oppositum dicit Aristo. quia dicit, quod actiue fit à calido & frigido, passiuè uero ab humido & à sicco, dico; ut dicit Olympiodorus, quod per se ista passio est primo ipsius humidi, quia terminus primus coctionis est constantia ipsius humidi; secundo uero est ipsius sicci, quia, cum resoluuntur partes subtiliores humidi, acquiritur siccitas, quia ex consistentia humidi mixtum fit siccius: & ideo secundo concurrens siccitas; & sic digestio. Secundario est

est ad siccitatem; & sic secundario est passio siccitatis; & sic concurret etiam siccitas.

De alio, cum dicebas, cur Arist. non appellat istam coctionem resolutionem superfluae siccitatis, sicut appellat coctionem resolutionem superflui humidi, cum ista sit passio communis qualitatibus passivis? ergo debet appellare digestionem etiam resolutionem superfluae siccitatis remanente humido proportionato: de hoc infra dicemus. De quarto quia Arist. varios terminos assignat digestionis, tu uero tantum assignas constantiam, dico, quod duplex est terminus coctionis, unus intrinsecus, & alius extrinsecus: terminus intrinsecus coctionis est tantum ipsa constantia humidi: si uero quaeratur eius terminus extrinsecus, sic uariius est; & de isto loquitur Arist. cum dixit, quod uariius est terminus digestionis, quia aliquando fit ad esum, aliquando ad potum, aliquando ad pharmacum, aliquando ad alia, & isti sunt termini extrinseci, & de istis loquitur Arist. quia, cum humidum superfluum ratione caloris naturalis resoluitur, fit utile, aliquando ad esum, aliquando ad potum, aliquando ad formam substantialem, uel ad aliam, & isti sunt termini extrinseci ipsius coctionis, & non intrinseci, quia intrinsecus terminus coctionis tantum est constantia ipsius humidi: & ideo Arist. loquitur de extrinsecis.

De quinto, quia putredo est digestio, ergo est perfectio; & putredo etiam est imperfectio, quia corruptio putredinis, ut dictum est supra; ergo de hoc non est pauca contentio, quia tertio de generatione Animalium capite 11. dicit Arist. quod ex putredine nihil generatur, sed generatio est quaedam digestio, praecipue illa alteratio, quae generationem praecedit; ergo putredo non est coctio: Tum etiam in quarto eiusdem cap. octauo de lacte, ubi inuehitur contra Empedoclem, qui dicebat, quod generatio lactis est similis generationi putredinis, arguit Arist. putredo non est digestio; ergo lac non est pus: Tum etiam, quia Galenus tertio Techni dicit, quod digestio facit cessare putredinem; ergo putredo non est digestio: Tum etiam quia, si putredo est digestio, sub qua specie digestionis reponitur? & sub nulla potest reponi, quia non est assatio, neque maturatio, neque elixatio; ergo non est digestio: Tum etiam quia digestio fit a calore naturali, putredo, uero a calore praeternaturali; ergo non est digestio. Gentilis tertia primi, & Vgo senensis secundo Techni in quaestione de putredine, dicunt, quod reuera putredo non potest dici digestio, quia distinguunt, sicut qualitates contrariae; sicut calidum & frigidum sunt qualitates contrariae & seiunctae, ita digestio & putredo sunt seiunctae & contrariae, quia non possunt esse unius speciei. Sed quid ad Aristotelem, quia supra numerauit putredinem sub digestionem? dicunt, quod sic qualitates contrariae bifariam contrariantur; uno modo quo ad gradus intensos, & excedunt latitudinem; & quo ad gradus remissos: quo uero ad gradus intensos sic non sunt compatibles, ut si sit frigus ut quinque, & calor etiam ut quinque, non compatiuntur, quia ambo simul excedunt latitudinem ut octo, quia excessus non debet esse ut gradus ut octo; ergo ut sic istae non se compatiuntur: alio modo contrariantur qualitates contrariae in gradibus remissis, ita, quod una sit in gradu remisso, & alia sit in gradu intenso, ut una in gradu ut quinque, & alia in gradu ut tria & sic se inuicem compatiuntur, & non contrariantur, quia sic calor & frigus se compatiuntur: & ista est sententia Aristotelis, quia istae qualitates ex earum essentia & natura non contrariantur inuicem; ut uoluit Burleus in secundo Physicorum, & Gregor. Arim. qui uolunt, quod istae qualitates sint ex sui natura contrariae; quod falsum est, quia sic frigiditas cuilibet caliditati esset contraria, & sic non se compateretur in eodem subiecto, & sic nunquam fieret mixtio: dicunt ergo isti, quod, sicut caliditas & frigiditas in qualitatibus remissis se compatiuntur, & tamen sunt qualitates contrariae, ita etiam putredo & digestio, licet sint contrariae, se compatiuntur in qualitatibus remissis: & sic, quando Arist. dicit, quod putredo est digestio, intelligit in qualitatibus remissis: quando uero dicit, quod putredo non est digestio, intelligit in gradu intenso: & sic dicunt, quod putredo non est digestio primo modo, sed secundo sic, quia in putredine potest esse aliquis gradus coctionis, & econtra. Si dicas, quid dicemus in statu febris humoralis? quia tunc materia est summe digesta, & tamen adhuc putrescit, quia adhuc generatur febris; ergo cum summa digestionem etiam stat putredo: Tum etiam in tertio artis paruae dicit Galenus, quod si sanguis conuersus sit in saniem perfectam & laudabilem, ut etiam dicit idem in fine regi-

minis acutorum, ista est digestio perfecta, quia sanguis est summe digestus, & tamen ibi est
 putredo: ergo cum digestionem summa adhuc stat aliquis gradus putredinis: ergo digestio
 & putredo non sunt oppositæ, neque qualitates contrariæ, ut tu dixisti. Respondet ipsi ad
 argumenta, & primo, cum dicis de statu febris humoralis, ubi tunc est perfecta digestio, &
 tamen adhuc putrescit, quia, adhuc causatur febris, dicunt ipsi, quod illa est improprie di-
 gestio de qua non loquitur Aristo. & quæ digestio est illa? oh dicunt, quod est obedientia
 humoris, ut expellatur à calore naturali: & de isto non loquitur Aristo. quia hæc est impro-
 pria digestio, sed ista, de qua loquitur Aristo. est propria digestio, & non ista. Et eodem pa-
 cto dicunt de secundo, si ex sanguine putrescente uel alio humore generetur sanies lauda-
 bilis, ista est digestio, & tamen est putredo aliqua; respondent negando, quod hic sit putre-
 do: oh quomodo ergo dicit Galenus in primo de differentijs febrium, quod hic est putre-
 do? dicunt, quod Galenus intelligit, quod est putredo improprie, quia illa putredo fuit fa-
 cta ex aliquo humore, scilicet ex sanguine putrefacto, non autem quod hic sit aliqua putre-
 do reuera, sed fuit facta putredo ex sanguine & sic intelligunt dictum Aristo. cum tamen di-
 cit, quod digestio non est putredo, intelligit in gradibus intensis; cum autem aliquando di-
 cit oppositum, intelligit in gradibus remissis, ita, quod opinio istorum stat in hoc, quod di-
 gestio non est putredo, cum e contra . . . distinguantur ut qualitates non remissæ: & cum
 Aristo. dicit, quod putredo est digestio, intelligit, quod cum digestionem se compatitur pu-
 tredo; & potest esse considerando eas in gradu remisso; considerando autem in gradu in-
 tenso non potest. Sed hæc opinio istorum habet unam solam difficultatem, quia, ex quo
 dixit, quod digestio nihil aliud est, nisi coctio humidæ, & euanescentia partium humidæ su-
 perfluarum, partibus tamen constantibus remanentibus; hoc stante arguitur sic, eadem eua-
 nescentia partium tenuiorum sicut respectu humidæ euanescentis est corruptio & putredo
 & imperfectio, ita etiam respectu formæ generandæ potest dici perfectio, sicut una & eadē
 permutatio potest dici corruptio & generatio in corruptione materiæ, cum generantur ani-
 malia ex putredine; respectu enim illius materiæ putrescentis est imperfectio & putredo:
 respectu uero formæ generandæ est coctio & perfectio, quia hæc digestio humidæ, quod hic
 constat, ut materia mixti corrumpendi, dicitur putredo & imperfectio: respectu uero formæ
 generandæ dicitur digestio & perfectio; sicut in proposito, cum aqua calefit, corrumpitur,
 respectu uero aeris, qui generatur, dicitur hæc digestio generatio; sic putredo respectu mi-
 xti nutriendi dicitur putredo, respectu uero generandi dicitur digestio & generatio: ita in
 casu eadem permutatio humidæ potest dici putredo, & coctio; putredo quidem & imperfe-
 ctio respectu humidæ, quod corrumpitur; potest etiam dici coctio & perfectio respectu hu-
 midæ, quod remanet, quod coquitur & crassescit: & ideo recte dixit Aristo. supra putredi-
 nem esse coctionem, scilicet respectu diuersorum: Quod uero Aristo. dixit in libro. 9. de par-
 tibus animalium, quod ex putrescente nihil generatur, uerum est, secundum rationem for-
 malem sui, quia putrescens, qua putrescens, corrumpitur; & qua corrumpitur, nihil gene-
 ratur, sed per accidens aliquid generatur ex eo, quod putrescit, non tamen sub ratione, qua
 est putrescens: & sic intelligit Aristo. quod ex putrescente, qua putrescens est, nihil genera-
 tur. De secundo, quod dicis de lacte contra Empedoclem, quod generatio lactis non est
 generatio putredinis, quia putredo non est digestio, sed generatio est digestio; dico, quod
 uerum est, quod putredo non est generatio respectu eiusdem, sed respectu diuersorum po-
 test putredo esse generatio & digestio, quoniam respectu eius, quod putrescit non est gene-
 ratio, sed respectu eius, quod generatur. Et ita etiam ad id, quod addit Galenus 3. Techni-
 quod digestio excludit putredinem uerum est respectu eiusdem, quia digestio, qua digestio
 est, respectu eiusdem non compatitur secum putredinem, Cum dicis de alio, sub qua spe-
 cie digestionis comprehendatur putredo si est digestio; dico, quod comprehenditur sub
 qualitatibus harum, uel sub maturatione, uel sub elixatione, uel assatione: sub qualitatibus
 enim secundum diuersa potest comprehendi, siue hæc species actionis sint à natura, siue ab
 arte; quod addit, quia sic calor naturalis non est idem, & præter naturam: Sed digestio fit
 ex calore secundum naturam, & putredo à calore præter naturam, ergo putredo non est di-
 gestio; dico, ut iam dixi supra, quod idem calor potest respectu diuersorum esse præter na-
 turam,

turam, & secundum naturam: & dico, idem calor & in eadem mensura potest respectu diuersorum dici præter naturam, & secundum naturam; potest enim dici præter naturam respectu eius, quod corrumpitur; & potest dici naturalis respectu eius, quod generatur, ut calor corrumpens lignum, è cuius putredine generantur uermes: iste enim calor potest dici præter naturam, & secundum naturam, in eodem gradu. est quidem præter naturam respectu ligni, quod corrumpitur: est uero idem calor secundum naturam, respectu uermiū, qui generantur ex ligno, mediante calore illo, ut etiā supra uobis dixi: sic ergo, cum dicis, quod putredo fit à calore præternaturali, & digestio à calore naturali; ergo putredo non potest dici digestio; hoc nihil est, quia ille idem calor diuersimode sumptus, dicitur secundū naturam, & præter naturam. De secundo principali, cum dicebas, quòd digestio non erat una transmutatio, sed plures transmutationes, quomodo ergo dicit Aristot. quòd coctio est una perfectio? Sum contentus, post festiuitates paschales prosequar in textu postea de hoc uidebimus.

Erat dubitatio circa digestionis descriptionem per omnes eius particulas; & primo in illa parte, quæ erat genus eius, quia dicebatur, quòd digestio erat perfectio à proprio & naturali calore ex oppositis passiuis: & dubitabamus, quomodo digestio sit perfectio, perfectio enim est transcendens, & definitio non datur per transcendentia: & dixi, quòd hic capitur perfectio non transcendenter, sed limitate, scilicet quòd sit qualitas perfecta: sed, quænam sit hæc qualitas, dixi plures opiniones, ut Vgonis, & aliorum: & tenui opinionem Olympiodori, quòd esset constantia quædam, & condensatio quædam; acquisita ipsi humido ex resolutione partis tenuioris ipsius humidi superflui, & hæc condensatio erat illa perfecta qualitas: & hæc erat recta expositio uerborum Aristotelis: & sic coctio non est cōmixtio humidi in sicco, sed est condensatio humidi, & resolutio partis tenuioris. Erant & aliæ dubitationes contra expositionem istam, quas etiam solui. Erat etiam secunda dubitatio, quia omnis perfectio est quid unum: sed coctio est quid aggregatum ex pluribus transmutationibus, primo enim dicit transmutationem humidi, quia humidum prius calefcit, & postea subtiliatur, & postea resoluitur & euanescit; & ultima est commixtio humidi cum sicco: ergo coctio non est perfectio, quia non est quid unum, & perfectio est quid unum. Iam dixi, quòd digestio ex sua ratione formali est quid unum per se, quia est una transmutatio, scilicet resolutio superflui humidi, & constantia humidi remanentis, illa parte superflua euanescente; & sic etiam per se una perfectio; per accidens autem annectuntur plures transmutationes, scilicet calefactio humidi, & resolutio, & commixtio humidi cum sicco: & ratio est, quia ista constantia humoris est quædam condensatio, quæ est qualitas secunda: sed ex secundo, & septimo Physicorum, ad qualitates secundas non est motus, nisi prius sit in primis qualitatibus, quia sapor non uariatur nec odor, nisi præsupponatur uario modo in qualitatibus primis: necessarium est, quòd prius fuerit transmutatio & alteratio, & præcedat ipsa calefactio, & deinde resolutio superflui humidi cum subtiliatione præcedente, & postea fiat ista condensatio, quæ est coctio: & sic coctio per se est quid unum, per accidens uero est plures transmutationes, quia includit plures transmutationes; & sic est perfectio. Tertio arguebat? quia dicebat, quòd coctio est motus; & omnis motus est actus imperfectus; ergo coctio non est perfectio: quòd autem motus sit actus imperfectus, patet ex definitione motus, in tertio Physicorum: Dico, ut dicebam alia die, quòd coctio sumitur bifariā; uno modo pro actu primo, scilicet prout est quædam qualitas, quæ acquiritur per transmutationem; & sic sumitur pro actu primo: alio modo sumitur pro actu secundo, scilicet pro ut est quædam uia in illam qualitatem, & in acquisitione ad illam qualitatem, scilicet pro transmutatione illa ad qualitatem illam acquirendam: & tunc dico: quòd, cum Aristot. dicit, quòd coctio est perfectio, capitur coctio ab Aristotele non prout est motus & uia ad qualitatem illam, sed prout est qualitas acquisita per illam transmutationem, & sic coctio est perfectio: alio modo sumitur perfectio ab Aristotele, quando dicit, quòd uerius est terminus coctionis & finis, quia ibi accipitur pro actu primo, scilicet pro transmutatione ad illam qualitatem, et prout est motus ad illam; & sic non est perfectio & finis, seu terminus eius est uarius, sed tunc est perfectio, prout describitur ab Aristotele, quia tunc est qualitas acquisita per motum:

tum: & sic nego, quòd coctio sit motus, aut transmutatio, cum accipiatur pro qualitate illa perfecte acquisita, licet etiam possit capi pro motu. Quarta dubitatio est, quæ est annexa huic, quia omnis perfectio 5. Metaph. cadit à re perfecta, quia, cum Aristo. ibi definit perfectum, dicit, quòd perfectum in unoquoque genere est, cui nihil deest illius dispositionis, qua sic dicitur esse perfectum; & sic nò datur magis aut minus perfectum: si sic est ergo coctio est perfectio; ergo ita se habet, quòd nihil ei deest illius dispositionis, qua dicitur perfectum; ergo nihil deest, quo possit dici magis & minus digestum, quia nihil deest illius dispositionis, quia, sic aliquid ei deesset, tunc nò esset perfectio, quia aliquid deficeret. Dico, quòd perfectio capitur dupliciter seu perfectum, & dicit Aristo. ibi in 5. Metaphy. cap. de perfecto, ubi dicit, quòd in unoquoque genere datur perfectum: uno modo capitur perfectum simpliciter, & sic loquitur Aristo. ibi, dicens, quòd perfectum est illud, cui nihil deest illius dispositionis, qua sic est perfectum; & sic non datur magis aut minus perfectum: aliud dicitur esse perfectum secundum quid, & non simpliciter; & isto modo capitur perfectum in definitione ista ab Aristotele, quia sumitur indifferenter ad utrunq; perfectum, scilicet uel sit perfectum simpliciter, uel secundum quid, in unoquoq; genere: & sic latius capitur hic, quam 5. Metaphy. quando describitur perfectum, quia ibi Aristo. accipit perfectum simpliciter tantum, hic uero indifferenter de simpliciter perfecto & secundum quid, quia datur magis & minus digestum; ut plantæ à principio sunt minus digestæ, in fine uero magis: & sic accipitur perfectum simpliciter, sed secundum id etiam simpliciter, quòd unum digestum potest alio esse digestius; potest tamè aliquid esse ita digestum, ut non possit plus digeri. De quinto, quia non potest aliquid dici superflue perfectum; sed aliquid dicitur perfecte coctum & superflue; ergo coctio non est perfectio: quòd autem aliquid dicatur superflue coctum, patet ex Auicenna prima primi, ubi dicit, quòd generatur bilis ex superflua coctione sanguinis: ergo datur superflue coctum, & non datur superflue perfectum: ergo coctio non est perfectio: Dico, cum dicis, non datur superflue perfectum, uerum est, quia non potest dari superflue perfectum: & cum dicis, quòd datur superflue coctum ex Auicenna prima primi, ego dico, quòd neque datur superflue coctum, quia neque etiam datur superflua coctio rei, quia, si comparatur coctio rei, cuius est coctio, non est superflua coctio; si autem comparatur rei, cuius non est coctio, sic est superflua coctio: ita etiam in casu Auic. si enim comparatur coctio bilis ipsi sanguini, sic non est coctio respectu sanguinis sed est superflua coctio; si autem comparatur coctio respectu bilis, sic est coctio, & non superflua coctio, quia bilis sic decoquitur ex superflua decoctione sanguinis, quia sanguis respectu bilis est incoctus; & ideo oportet, ut magis decoquatur, quia conuenit bili ex natura propria, non autem ex natura sanguinis, quia per illam ulteriorem coctionem sanguis corrumpitur, quia tantum dicitur sanguis, dum remanet ei natura & forma sanguinis: sed non remanet ei natura sanguinis, quia sic esset superflue coctus, sed dicitur coctio respectu bilis, quæ generatur ex illa superflua coctione sanguinis, & sic non respectu sanguinis: & sic respectu bilis non est superflua coctio, sed est propria coctio bilis superflua tamen ipsi sanguini: & sic, si ista coctio comparetur bili, cuius est coctio, non est superflua coctio: & si Auicenna dicat illam esse superfluam coctionem sanguinis, improprie loquitur, quia reuera illa non est coctio respectu sanguinis, sed est coctio respectu bilis: & hæc est prima dubitatio. Erat secunda dubitatio in secunda particula definitionis, quia dicit Aristo. quòd digestio est perfectio ex proprio & naturali calido: ideo contra istam particulam, scilicet ex proprio naturali calido, sunt tres difficultates. Primo, quia Aristo. dixit, quòd coctio est communis effectus qualitatum primarum actiuarum, scilicet calidi & frigidi, & hoc dixit supra, ubi dixit se uelle declarare actiones qualitatum actiuarum, & passiones passiuarum; & inter actiones actiuarum Aristot. numerauit coctionem; hic uero dicit, quòd coctio est perfectio à proprio & naturali calido, & nò dixit etiam frigido: quare ergo dicit, quòd est perfectio à proprio, & naturali calido magis, quàm à proprio & naturali frigido? Tum secundo arguitur experientia apud medicos, qui dicunt, quòd, quoties humores tenuiores, ut biliosi, debent expelli, quòd digerantur prius: & quomodo digeruntur? oh dicunt ipsi, à frigido, ut syrupis frigidis, & aqua frigidissima, ut prima primi habetur ab Vgone & alijs, & prima quarti. Tu etiam

etiã tertio hoc probatur apud philosophos naturales de fructibus ; & dicit Theophrastus, quòd multi fructus sunt, qui non digeruntur, nisi superuenerit frigus : Tum etiam patet de pinguedine, ut declarat Aristo. secundo de partibus anim. & etiam Galenus secundo de temperaturis, ubi dicunt, quòd generatur pinguedo ex puriori parte sanguinis à frigiditate membranæ : sed ista generatio pinguedinis est quædam coctio : ergo coctio fit etiam à frigido : Tum etiam de generatione spiritus animalis ex uitali, quia iam scribis, quòd triplex est spiritus in animali, scilicet uitalis, qui generatur in corde, sine quo non uiuit animal, & est fumus sanguinis : alius est spiritus naturalis, & iste generatur in hepate, & seruit nutritioni : alius est animalis, qui generatur in cerebro, & seruit uirtutibus ipsis animalibus, scilicet sensibus & motui : generatur ergo spiritus animalis ex uitali in cerebro : ergo generatur à frigore cerebri, quia natura posuit cerebrum, ut contemperet spiritum uitalem & cor, secundum Aristotelem : & ideo natura posuit sensus in capite, quia ibi contemperantur spiritus animales & generantur, qui spiritus deseruiunt sensibus : si ergo ista generatio spiritus animalis ex uitali, est quædam coctio, & tamen fit à frigido ; ergo aliqua coctio fit à frigido : ergo non solum fit à proprio & innato calore, ut uoluit Aristo. in definitione coctionis : Tum etiam probatur ex Aristotele in fine huius tertij libri, ubi docet generationem metallorum, uidelicet quòd metalla generantur à forti & uehementi frigore, congelante illum humidum uaporem cum terreo ; & ista generatio metallorum est coctio quædam, & fit à frigore ; ergo coctio est etiam à frigore, non tantum à calore : quare ergo Aristo. magis tribuit coctionem calori, quàm frigori ? Tertio dubitatur, quid per proprium & naturale calidum intelligamus : aut enim intelligimus per proprium & naturale calidum, proprium, & naturale calidum rei, quæ digeritur, aut rei, quæ digerit, id est digerentis : non potest dici, quòd intelligamus proprium & naturale calidum rei, quæ digeritur, quia coctio nutrimenti, quæ est assatio uel elixatio in uentriculo, non potest dici fieri à calido rei, quæ digeritur, sed fit à calido extrinseco proprio ipsius digerentis, scilicet stomachi, quia nutritio fit à calore stomachi, & non nutrimenti ; ergo non fit à proprio calore rei, quæ digeritur : ergo sic etiam assatio, quæ fit ab igne fieret à proprio calore, quia fit a proprio calore ipsius ignis digerentis ; & tamen Aristo. dixit, quòd assatio fit à calore extrinseco, non autem à proprio calore : nec potest dici, quòd fiat coctio à proprio, & naturali calido rei, quæ digerit, id est digerentis, quia sic, ut dixi, assatio, quæ fit ab igne, fiet à proprio calore, quia fit à proprio calore ignis digerentis ; & tamen secundum Aristotelem fit à calido extraneo, & non à proprio calore ; & per hoc etiam seiunxit à maturatione : ergo neutro istorum modorum dici potest : cuius ergo erit proprius iste calor efficiens coctionem ? quia uidetur, quòd nullius proprius erit. Ex aduerso est Aristo. qui dicit, quòd coctio est perfectio à proprio & naturali calido : & ideo ad argumenta respondetur, quia primo, cum dicis, quòd Aristo. repugnat sibi ipsi, quia dixit, quòd coctio est communis effectus calidi & frigidi ; hic uero dicit, quòd tantum à calido proprio ; dico, quòd incoctione, per se operatur calor, per accidens autem operatur frigus : & quia calor operatur per se, ideo dixit, quòd coctio est perfectio à proprio calore, & non à frigore : oh quomodo per accidens concurrat frigus ad coctionem ? oh quia multoties per antiparistasim reflectendo calorem innatum, quia uerbi gratia calor genitus in fructibus à sole, superueniente aliquando frigore contrahitur, & fit uigorosior : & sic fit maturationis fructuum tunc propter antiparistasim, quando, scilicet frigus repellit calorem illum acquisitum à fructibus à sole, qui calore est substantia in fructibus ipsis, & sic per antiparistasim, reflectendo calorem innatum : & sic multoties multi fructus in hyeme maturescunt, quia calor ille genitus in fructibus à calore solis, qui calor in fructibus illis est substantia, & corpusculum . . . fit fortius à frigore circumstante, & sic fit illa maturationis à frigore : per antiparistasim uero concurrat frigus ad maturationem seu ad concoctionem, contemperando calorem pro maturatione ; & sic etiam concurrat : aliquando etiam concurrat ob aliam causam, quia, scilicet frigus circumstantis prohibet resolutionem calidi innati, à quo fit coctio & inest spiritus uaporosus ; & sic operatur frigus ; & sic per accidens concurrat frigus ad coctionem : & ideo, quia frigus per accidens concurrat ad coctionem, non meminit de frigore in descriptione coctionis, quia descriptiones debent dari per ea, quæ per se concurrunt,

non autem per ea, quæ per accidens : & ideo meminit de calore, qui per se operatur ad coctionem, non autem frigoris, quod per accidens ; & ideo dico, quod est cõmunis effectus calidi & frigidi, per se tamen calidi, per accidens frigidi : De secundo ex experientia medicorum, quia humor tenuis biliosus concoquitur à syrupis frigidis ; dico, domini, quicquid dicunt medici, quod Aristo. non accipit hoc modo digestionem, quia non est loquutus Aristo. de ista coctione medicorum, quæ impropria est & translaticia, reuera tamẽ nõ proprie dicitur coctio, licet dicant medici bilem aut pituitã digereri ; quia ista coctio, de qua medici loquuntur, nihil aliud est, nisi præparatio humoris ad expulsionem ; uel, cum ille humor, qui erat noxius, redit ad benignum & ad propriam naturam pro salute, ista dicitur et coctio apud medicos, utroq; modo tantum utuntur : & sic impropria coctio est, & iste modus non comprehenditur ab Aristo. dico ergo, quod iste modus coctionis, quem ponunt, alienus est ab Aristo. sed ista est impropria locutio, cum dicunt ipsam esse coctionem : experientia ergo medicorum non est ad propositum nostrum . Sed, domini, hic non parua est lis & difficultas apud medicos de ista coctione humorũ, quia de humoribus crassis medici omnes conueniunt, quod istorum coctio est, si debent digereri, quia debent subtiliari & incidi, ut præparentur expulsionem ; & sic locutus est Gale. in 9. Aphor. secundæ particulæ & 24. Aphor. primæ particulæ, & 5. de simplici medicina capite secundo, ubi dicitur, quod digestio est subtiliatio quædam humoris, & eius incisio : si uero loquamur de subtilibus humoribus, ut de bili, & iste humor debeat digereri, an debeat incrassari, an nõ, idest an sui incrassatione dicatur concoqui, an non, communiter omnes medici dicunt, quod iste humor, si debeat digereri, debet incrassari ; sicut enim humores crassi, si debent coqui, debent subtiliari ; ita tenues, si debent coqui, debent incrassari, quia digestio est incrassatio horum . Ex opposito sunt multi alij, & iudicio meo recte & rationabiliter, quia si isti humores sunt tenues, ergo, ex quo tenues, magis sunt parati ad expulsionem, quàm quando sunt crassiores, quia, ex quo sunt crassiores, sunt uitiosi, & magis hærent, & ex consequenti magis obstant |expulsioni : cur ergo debent incrassari humores tenues, si magis sunt apti expulsionem, cũ sunt tenues, quàm quando sunt crassi ? & confirmant hoc ex alio, quia, cum humor incrassatur, tunc pori magis clauduntur & obstruuntur ipsius corporis ; & cum pori clauduntur, prohibetur exspiratio & expulsio humoris ac fumositatis, & sic est causa putredinis in corpore : ergo nunquam debemus uti incrassantibus ad digerendum humores peccantes : ergo humores tenues non debent incrassari . Ex alia parte arguunt ex Hip. in prima Aphor. 22. ubi dicit, cõcocta medicari, & mouere non cruda ; ergo concoquendum est : & est subtilis materia in principio, ergo debet incrassari, quia, si concoquenda est, quomodo cõcoquitur ? quia aut sui crassatione, aut sui subtiliatione : nõ subtiliatione, quia ex se subtilis est ; ergo sui incrassatione : & ista quæstio est difficilis apud medicos ex utraque sui parte, & hinc inde sunt rationes, & dictum hoc Hippocratis multum stringit partem oppositam, quia, si cholera debet digereri, non potest subtiliari, quia fit magis rebellis suæ naturæ, & ideo oportet ingrossari . Et ideo aliqui dicunt propter hoc, quod non possunt subterfugere argumentum Hippocratis, scilicet digesta medicari, ergo à principio morbi omnis humor debet digereri : quomodo ergo bilis debet digereri ? dicunt, quod humores subtiles non digeruntur neque subtiliatione, neque incrassatione sui ; non subtiliatione, quia tunc erit magis inobediens ac rebellis suæ naturæ, & ex consequenti magis inhabilis euacuationem ; nec incrassatione, quia tunc pori obstruuntur, & ex obstructione pororum prohibetur respiratio, & sic putrida exhalatio non potest euentari, & sic fit maior putredo, & ex consequenti morbus magis augetur : sed dicunt isti, quod coctio huius humoris subtilis nihil aliud est, quàm impressio cuiusdam qualitatis huic humoris facta à naturali temperamento, quia, scilicet expellitur iste humor citius ; & hoc pacto dicunt digereri humores subtiles ; & dant exemplum de magnete, sic enim magnes attrahit ferrum à quadam qualitate ei impressa, & pharmacũ attrahit humores à quadam qualitate ei impressa : ita etiam fit in ista coctione, quia imprimitur quædam qualitas ipsi humoris, qua expellitur talis humor . Sed, domini, hæc opinio non caret difficultatibus, quia hæc præparatio huius humoris huic expulsionem, quæ per se nihil aliud est, nisi impressio cuiusdam qualitatis à naturali temperamento, quæro, hæc impressio in

in humore illo à quo fiat: dices, à temperamento: si à temperamento, aut fit à calefacien-
 tibus & subtiliantibus, aut frigefacientibus, & incrassantibus, quia quibus medijs fiet? si fit
 à frigidis incrassantibus, ergo fit incrassando: si à calidis subtiliantibus, ergo fiet magis re-
 bellis expulsionem, quia ex se est subtilis. Tum secundo, quia in animalibus nunquam inue-
 nitur, nec uos inuenietis, quòd aliquod corpus imprimat aliquid alteri corpori ad expellen-
 dum, sed semper imprimit ad attrahendum: & dicit Galenus, si bene inuenitur, quòd im-
 primitur qualitas ad attrahendum, non autem ad expellendum, sicut dicit ipse de turbith
 respectu pituitæ propter similitudinem, quam habet Turbith cum pituita, imprimitur quæ-
 dam qualitas, quæ attrahit ipsa & sic nulla fit impressio qualitatis ad expellendum, sed tan-
 tum ad attrahendum, quia qualitas imprimitur propter aliquam similitudinem, quam ha-
 bent inuicem, quæ similitudo est causa attractionis, & non expulsionis; quia, si per similitu-
 dinem debet esse illa impressio, non potest esse ad expellendum, quia quæ similitudo esset
 ad expellendum? esset enim ad attrahendum, non autem ad expellendum: & sic fit in ma-
 gnete, & pharmaco: ergo & sic etiam in coctione humoris uel sui temperamento, potest
 imprimi in humorem qualitas, qua attrahitur, non autem qua expellitur: quicumque tamē
 sint loci, feci uos attentos: satis est, quòd istius coctionis de qua medici loquuntur, Aristo.
 non meminit: & ita coctio transumptiue & improprie dicitur coctio. De secundo, de ma-
 turatione fructuū superueniente frigore, iam dixi, quòd per accidens maturescunt à frigi-
 do, quia per se maturescunt à calido & à calore sibi acquisito à sole, qui per antiparistasin cō-
 trahit & agit in illam coctionem, & maturationem. Quod dicebas tertio de generatione
 adipis seu pinguedinis, quæ fit ex frigiditate membranæ, quia hic non potes fugere, quòd
 fiat per accidens à frigore, sed fit per se à frigiditate membranæ, uerum est; & eodem pacto
 de generatione spirituum & metallorum, quorum generatio per se fit à frigido, quia spiri-
 tus animalis generatur ex uitali à frigiditate cerebri per se: & sic metalla, ut in fine huius
 tertij dixit Aristo. uerum est: oh cur ergo Aristo. dicit, quòd solum fit à calido per se? di-
 co, quòd reuera omnes istæ coctiones fiunt per se à frigore, tamen prius ac principaliter
 fiunt à calido, quia generatio ipsius adipis fit primo & principaliter à calore; quia calor con-
 coquit & generat sanguinem prius, & deinde perficitur coctio à frigiditate membranæ per
 se: oh quomodo ergo Aristo. magis tribuit istam coctionem calori, quàm frigori? dico,
 quòd ratio est, quia incipit à calore: Et eodem modo patet de generatione spiritus anima-
 lis ex uitali, quæ generatio incipit à calido, in corde, scilicet cum ex sanguine à calore gene-
 ratur spiritus uitalis, in cerebro uero terminatur, & perficitur per se etiam à frigore: gene-
 ratio itaque spiritus animalis principaliter fit à calore, quia ab eo tanquam ab inchoante:
 Et eodem pacto dicitur generatio metallorum, quæ incipit à calore admiscente humidum
 uaporem cum sicco, & postea perficitur à frigore uehementi: non ergo debemus negare,
 quòd coctio aliquo modo & per se fiat à frigore, licet principaliter fiat à calore. De tertio,
 quòd addis, qui nam fit iste calor proprius & naturalis, an rei digerentis, an rei, quæ digeri-
 tur; non rei, quæ digeritur, quia nutrimentum coquitur in stomacho à calore stomachi, non
 autem à calore nutrimenti; neque rei digerentis, quia sic assatio erit à calore proprio, cuius
 oppositum dixit Aristo. quia dixit, quòd est à calore extraneo, scilicet à calore ipsius ignis;
 dico, domini, quòd hic est multiplex modus dicendi: aliqui dicunt, quòd Aristo. intelligit,
 quòd ista coctio fit à proprio & naturali calore rei, quæ digeritur, non autē rei, quæ digerit:
 cum hoc tamen dicunt, quòd est duplex coctio, una ab arte, alia à natura: decoctio, quæ fit
 à natura, est ut decoctio nutrimenti: quæ uero ab arte, est ut coctio carnis in coquo: hac di-
 stinctione stante dicunt ipsi, quòd Aristo. non loquitur de illa coctione, quæ fit ab arte, sed
 tantum de ea, quæ fit à natura. Sed dices, contra, quia in hoc etiam est instātia, quia coctio
 nutrimenti in uentriculo fit à proprio calore nutrimenti, non autem nutriti: respōdent isti,
 quòd etiam hic concurrat calor proprius ipsius nutrimenti, scilicet ad istam coctionem, cum
 calore extrinseco ipsius stomachi: & sic uere fit tantum à calore nutrimenti: bene tamē ue-
 rum est, quòd concurrat calor ipsius nutrimenti, sed principaliter concurrat calor nutriti: &
 ita exponunt, quòd Aristo. loquitur de calore rei, quæ digeritur. Sed dicetis, contra, quia
 hæc expositio falsa est, primo quia Aristo. indifferenter loquitur de rei coctione, scilicet tā
 de

de coctione rei, quæ fit à natura, quàm de coctione, quæ fit ab arte, quia dicit, quòd sunt eiusdem naturæ, quia assatio, quæ fit à natura, & quæ fit ab arte, sunt eiusdem naturæ, & habent eandem causam; & ita dico de assatis, & de elixatis: si ergo coctio naturalis, & quæ fit ab arte, sunt eiusdem naturæ & eiusdem rationis; ergo habent eandem definitionem; ergo Arist. in hac descriptione loquitur de utraq; coctione, tam de ea, quæ fit à natura, quàm de ea, quæ fit ab arte; ergo non intelligit Arist. de naturali tantum: ergo secūdo, quia dicitur, quòd coctio nutrimenti in uentriculo fit à calore intrinseco ipsius nutrimenti, quod tamen falsum est, quia calor naturalis nutrimenti debet dissolui & corrumpi per actionem ipsius uentriculi; ergo calor ipsius nutrimenti debet resistere huic actioni caloris stomachi: si ergo debet resistere; ergo non cooperatur ad ipsam operationem & coctionem, quia operatur ad sui corruptionem, aliter ipse met operaretur ad sui corruptionem, & tamen nihil operatur ad sui corruptionem: non ergo fit ista coctio à calore intrinseco nutrimenti quia non potest calor nutrimenti, cum coquitur in uentriculo, concurrere ad sui corruptionem. Et ideo est secūdus modus dicendi, qui est Póponacij, qui dicebat, quòd ille calor est proprius & naturalis rei, quæ digeritur, non tamen ita, quòd iste calor sit intrinsecus illi rei, quia sic semper esset instantia, sed intelligitur calor ille proprius & naturalis nutrimento, quia scilicet est ordinatus in ipsum nutrimentum & in istam coctionem: & cum dicitur, quòd Aristot. loquitur tantum de coctione; quæ fit à natura, non de ea, quæ fit ab arte, contra hanc opinionem est argumentum factum, quia iam dixi uobis, quòd Aristot. tam de coctione, quæ fit à natura, quàm de ea, quæ fit ab arte, loquitur, quia dicit, quòd coctio, quæ fit à natura, & quæ fit ab arte, sunt eiusdem nominis; ergo habent eandem definitionem, quia habent easdem causas. Tum secundo, quia dicit, quòd iste calor dicitur naturalis & proprius, quia ordinatur à natura in istam coctionem; quod tamen falsum est, quia iste calor non magis ordinatur à natura ad istam nutritionem, quàm ad omnem aliam nutritionem, & ad omnem aliū motum, ut ad motum localem, & ad motum auctonis: si autem determinatur ad istam nutritionem, determinatur ab ipsa anima; sicut in ijs, quæ fiunt ab arte, determinantur ab arte in istam coctionem: & si sic intelligeretur tantum, etiam assatio esset à proprio & naturali calore, quia ab arte iste calor ordinatur ad istam assationem.

Erat dubitatio in illa particula, scilicet quòd digestio est perfectio à proprio & naturali calido, quia aut per proprium & naturalem calidum intelligit proprium & naturale calidū interius rei, quæ digeritur; aut proprium & naturale calidum rei digerētis: sed neutro modo potest dici, quia, si fit calidum proprium rei, quæ digeritur, contra, quia nutrimentum in uentriculo digeritur, & non à calido proprio nutrimenti, sed uentriculi: neque etiam potest dici, quòd fit calidum rei digerētis, quia sic assatio ab igne esset à proprio, & naturali calido; cuius tamen oppositum dixit Arist. quia dixit, quòd assatio est à calido extrinseco & alieno: & dixi, quòd erant tres expositiones, & adduxi uobis duas, quas etiam reieci: Et ideo est tertia opinio, quæ est Alexandri, qui dicit, quòd digestio est à proprio & naturali calore: cuius? scilicet ipsius uiuētis, in quo fit digestio: & sic non est à proprio calore rei, quæ digeritur, neque rei digerētis, sed est à proprio & naturali calore uiuentis; & iste est calor eius naturalis & proprius, à quo fit coctio à natura uiuentis; quia, cum duplex fit coctio, una naturalis, & hæc soli uiuenti conuenit; alia artificialis, & de ista non loquitur Aristot. & sic prima, idest naturalis, fit à calido proprio uiuentis, in quo fit coctio; ut in fructibus, qui maturescunt à proprio calore Plantæ ei tributo à sole: & sic fit à calore proprio uiuentis, quia agens & passum debent esse in eodem uiuente: & ideo ista coctio debet esse in eodem uiuente, quia naturaliter non inest nisi uiuentis: & fit ista actio à calore proprio uiuentis, in quo fit à natura ista coctio, quia à natura non fit nisi . . . uiuenti. Sed, domini, hæc opinio etiam habet difficultatem, quia dicit, quòd Aristot. tantum loquitur de coctionibus, quæ fiunt à natura, non autem de ijs, quæ fiunt ab arte; sed hoc uidetur falsum, quia Aristot. dicit, quòd coctiones sunt ab arte, scilicet & à natura; & quomocunque sint, dicit, fiunt semper propter easdem causas: & ideo dicit, quòd, siue fiant à natura, siue ab arte, istæ coctiones semper sunt eiusdem naturæ: & ideo Vgo dixit, quòd ista descriptio est communis & illis coctionibus, quæ fiunt ab arte, & etiam illis, quæ fiunt à natura; uerū tamen est, quòd prius

prius cōuenit illis, quæ à natura fiunt, quàm illis, quæ ab arte fiunt: ergo Arist. non solum loquitur de ijs coctionibus, quæ fiunt à natura, sed etiam de ijs, quæ ab arte, licet principaliter de ijs, quæ à natura. Tum etiam & difficilius dubitatur contra expositionem Alexandri de Generatione metallorum, quia generatio metallorum fit intra terram, & est coctio quædam; & ista coctio non est à proprio & naturali calore, quia fit intra terram ista generatio: ergo calor, extrinsecus & aduentitius est, non autem à proprio calore terræ, ergo: quòd autem generatio metallorum fit quædam coctio, patet per Auerroem in tertio Colliget: & tamen calor ille non est naturalis & proprius terræ, quia nullus est calor proprius terræ, sed omnis est ei aduentitius. Tum etiam arguitur de generatione animalium intra matricem; quæ generatio est coctio quædam & maturatio, & tamen fit à calore feminis, quo calor non est naturalis ipsi mulieri, sed est extraneus: ergo coctio multoties fit à calore, qui non est proprius ei, in quo fit coctio. Tum etiam arguitur de feminibus proiectis in terram, quæ cōcoquuntur sub terra illa; & tamen illa coctio non est à calore proprio & naturali ipsi terræ. Et ideo mihi uidetur dicendum, quia uerba Aristotelis sunt clara, & sensus eius est planus, quia dicit, quòd digestio est perfectio à proprio & naturali calido, non à calore intrinseco, sed à proprio & naturali calido, id est à commensurato & contemperato calido, quòd ita resoluit illud humidum superfluum, quòd non resoluat & substantificum humidum: quòd si resoluat illud calidum, substantificum & proprium humidum, illa non est coctio, neq; assatio, neque elixatio, sed est superflua assatio, & exiccatio quædam, non autem coctio, quia ista est coctio, scilicet terminatio humidi fluidi: illud igitur calidum intelligit proprium & naturale Arist. quòd ita est commensuratum & contemperatum, quòd resoluit superfluum humidum remanente substantifico humido; & illo calido fit ipsa coctio: quòd si resoluat substantificum humidum, non dicitur proprium & naturale, quia, cum fit coctio, si non resoluitur humidum superfluum etiam, non fit coctio: & sic Arist. intelligit per proprium & naturalem calorem, contemperatum, & non calorem intrinsecum uiuentis, non commensuratum, quia resoluit humidum innatum, & non est contemperatum; & illa non est coctio, sed est potius exiccatio: & sic intelligit calorem commensuratum rei, quæ digeritur, quia semper, quando humidum acquirit consistentiam, dicitur digestū: & ita cessant difficultates.

Ultimo dubitatur in ultima particula, quia est alia particula, scilicet ex oppositis passiuis, id est ex humido, quia, ut exponit Alexander, Arist. intelligit, cum dicit ex oppositis passiuis, id est ex humido, quòd opposito modo se habet in termino à quo, & in termino ad quē: sed dices, cur Arist. loquitur in numero plurali, dicens, ex oppositis passiuis, si intelligit tantum de humido? dico, quòd hoc fecit propter duo; aut ut notaret, quòd unicuique digestionis est diuersa materia, id est diuersum humidum, quia unicuique digestionis conuenit unum humidum; uel ideo sic dixit, quia idem bis licet sumi; uno modo, ut in termino à quo, alio modo, ut in termino ad quem, & ideo loquitur in numero plurali. Sed capiatur humidum à principio frigidi temperamentis, sed & postea calescat, hæc est mutatio ex oppositis passiuis. nunquid ista mutatio sit actio, cum humidum permutatur, ex quo opposito modo se habet in termino ad quem? dico, quòd iam soluta est dubitatio, quia intelligit, quòd humidum opposito modo se habeat in termino ad quem, non quomodocunque, sed tantum quo ad crassum & tenue; non enim quomodocunque se habuerit opposito modo humidum in termino à quo, & termino ad quem, erit coctio, sed tantum quo ad crassum & tenue, intelligitur, quòd se habeat opposito modo in termino à quo, & in termino ad quem, & sic quo ad tenue uel crassum uel fluxibile & constabile, ita, quòd oportet, quòd sit prius tenue, & postea constans. Cum expediuerimus difficultates circa definitionem ipsius coctionis, remanent nunc difficultates circa species eius, quia dixit, quòd tres erant species digestionis & tres aliæ oppositæ indigestionis: species coctionis, ut maturatio, elixatio, & assatio; incoctionis etiam oppositæ his sunt tres, scilicet immaturitas, inquinatio, tostio seu inassatio seu frixio: Est modo dubitatio, quia Arist. non assignauit nobis causam huius, cur, scilicet tantum sint tres species coctionis, & tres incoctionis; immo uidetur, quòd non tantum tres, sed plures & pauciores; quòd ostenditur ex Aristotele 1. 2. Metaph. ubi dicit, cum n. agens & materia fiunt idem specie, & iam id, quòd fit, est eiusdem speciei: sed in omnibus

coctionibus est idem agens, & eadem materia: ergo omnis coctio est eiusdem generis: quomodo ergo sunt tres species tantum, ut dicit Aristo. ex alio etiam uidetur, quod non tantum sint tres species incoctionis, quia una & eadem incoctio opponitur affationi & elixationi: eadem enim cruditas opponitur affationi & elixationi, quia eadem caro cruda, eodem modo cruditatis, potest elixari & affari; & confirmatur, quia Aristo. dicit, quod molyndis est opposita elixationi, cum statheusis opponatur affationi: sed contra, quia uidetur, quod molyndis ita opponatur affationi, ut opponitur elixationi, quia molyndis est imperfecta coctio ipsius carnis: sed caro imperfecte cocta ita potest elixari, sicut affari; & sic affari, ut elixari: ergo molyndis ita perfecte contrariatur affationi, sicut elixationi, quia omnis motus est a contrario in contrarium: si ergo caro ex molyndis potest affari; ergo molyndis ita opponitur affationi, ut elixationi, quia mouetur a contrario in contrarium: ergo non sunt tres species incoctionis, sed pauciores. Ex alia parte arguitur, quod sunt plures species coctionis, quia Aristo. omisit unum genus coctionis, quod est, cum uulgariter dicimus poma mitia: haec uero non est putredo, quia putredo est ingrata gustui, & inepta esui, quia mali saporis: sed poma mitia sunt bona esui, & grata gustui, quia sunt optimi saporis: ergo non est putredo: nec potest dici, quod sit incoctio, ita, quod sint cruda, quia iam fuerunt cocta, & cocta non possunt incrudari, ut etiam dicunt medici, & tamen istud genus coctionis omittit Aristo. ergo non tantum tres sunt species coctionis, sed plures, quia haec minime sunt affata, nec elixata. Tum etiam uidetur ex alio, quod uni coctioni plures species incoctionis opponantur; cuius tamen oppositum dicit Aristo. quia dicit, quod uni coctioni una incoctio opponitur: quod autem uni coctioni plures opponantur incoctiones, ostendo, quia elixationi uidetur, quod primum opponatur ex Aristotele diminuta coctio, scilicet molyndis, quae opponitur perfectae elixationi, & elixationi etiam opponitur superflua elixatio: ergo duo opposita habet, & sic duo uni opponuntur: tum etiam caro cruda opponitur elixationi, antequam aliquo modo fuerit passa a calore; & tunc appellatur incocta & cruda, & tamen opponitur perfectae elixationi, & potest elixari: ergo tres incoctiones opponuntur perfectae elixationi: ergo plures sunt species incoctionis; cuius oppositum dicit Aristo. quia numerat incoctiones ex coctionibus: & sic uidetis, domini, qualiter haec res, licet sint naturales, habent tamen difficultatem, quia in rebus particularibus est magis difficultas, quam in uniuersalibus. Dico cum Aristotele, quod tantum tres sunt species coctionis, & incoctionis tres similiter: oh quomodo, & qua causa? oh hoc probat Aristo. quia assumpsit tantum, & non probauit: dico, quod bifariam hoc potest declarari, uno modo declarat Alexander, alio modo Olympiodorus: & Alexander declarat hoc ex natura agentis: & quomodo? oh dicit, quod sunt tres species coctionis, & tres species incoctionis, ex natura agentis, quia istae coctiones fiunt a calore: & ideo dicit Alexander, quod aut iste calor, qui facit actionem, est intrinsecus, & sic est maturatio, quae fit in fructibus, quia decoquantur fructus a calore proprio sibi intrinseco, acquisito a sole, quia calor est substantia & non qualitas, & istae calor resoluit superfluum humidum, & remanet crassius: aut calor est extrinsecus; & si est extrinsecus calor, tunc est duplex, quia aut tunc est coniunctus cum humido, & sic dicitur elixatio, aut est coniunctus cum sicco, & sic dicitur affatio, quia coniungitur cum sicco: & hunc modum secuti sunt Albertus & Timon. Aliter exponit Olympiodorus, & dicit, quod iste numerus coctionis & incoctionis terminatur ex parte materiae & passi, non autem agentis, quia omnis coctio aut solum inest uiuentibus, aut est communis indifferenter uiuentibus & non uiuentibus: si inest tantum uiuentibus, sic est maturatio: si uero inest indifferenter uiuentibus & non uiuentibus, tunc est bifariam, quia aut est cum calore humido, & sic est elixatio; aut est cum calore sicco, & sic est affatio. Et ideo dico, quod tantum tres sunt species coctionis, & tres incoctionis: & Aristo. non probauit, sed assumpsit istas tres species famosas ita positas. Et, cum dicis, quod omnes sunt eiusdem speciei ex 12. Metaph. quia, ubi agens & materia sunt eiusdem speciei, quod fit, etiam est eiusdem speciei: ergo uerum est, quod, cum agens & materia sunt eadem, id, quod fit est eiusdem speciei; & sic concedo, quod propositio ista est uera, ubi agens & materia erunt eiusdem speciei, quia id, quod fit etiam est eiusdem speciei: & cum dicis, sed in omni coctione est idem agens & eadem materia, nego hanc

hanc minorem: tu probas, quia agens est eiusdem speciei, quia ipse calor est agens in omnibus, & eadem etiam est materia speciei, quia semper humidum est patiens: dico, quod non est idem calor agens semper, quia semper iste calor diuersificatur, quia aut intrinsecus, aut extrinsecus: si intrinsecus, sic est maturatio: si extrinsecus, aut est cum humido, & sic est elixatio; aut est cum sicco, & sic est affatio: & ideo diuersificatur agens, quia non est omnino idem: neque etiam materia est omnino eiusdem speciei semper, quia aut illud humidum, quod est materia, inest solis uiuentibus, & sic est una species, maturatio, scilicet aut inest communiter uiuentibus & non uiuentibus, & sic sunt aliae duae species, scilicet affatio & elixatio: & ideo etiam materia non semper est eiusdem speciei: & ideo etiam species coctionis distinguuntur. De secundo, quod addis, quia dicit Aristo. quod, ut sunt tres species coctionis, ita etiam sunt tres species incoctionis seu cruditatis; sed hoc falsum est, quia una & eadem incoctio seu cruditas opponitur affationi & elixationi, quia ex eadem carne cruda potest fieri affatio & elixatio: ergo non specificatur species digestionis & indigestionis: quod autem eadem caro cruda possit affari & elixari, patet; & cruditas est una, & eis opponitur, quia omnis motus est ex contrario in contrarium: dico, quod illa cruditas, licet sit eadem secundum rem & realiter, tamen est eadem secundum rationem, quia alia ratione ista cruditas opponitur affationi, & alia ratione elixationi, quia aliam rationem habet, qua elixatur, & qua affatur, quia alia est, non quatenus transmutatur ad unam, & alia quatenus transmutatur ad aliam: & sic tot sunt incoctiones, quot sunt coctiones: non autem sunt pauciores; quia ratione plurificantur incoctiones, licet secundum rem una incoctio opponatur affationi & elixationi. De tertio, quia addis, quod inquinatio opponitur duabus, scilicet affationi & elixationi, quia caro inquinata, id est imperfecte elixata potest perfecte affari & elixari; & omnis motus est ex contrario in contrarium: ergo ita potest perfecte affari, sicut perfecte elixari: cuius oppositum dicit Aristo. quia dicit, quod inquinatio opponitur elixationi perfectae: ergo coctiones non numerantur ex incoctionibus: Dico, ut dixi, quod uerum est, quod secundum rem est una & eadem inquinatio, secundum rationem non est eadem, quia alia ratione opponitur affari, & alia ratione opponitur elixari; & sic specificantur ex ratione, licet secundum rem sint eadem. Quod addis, quia uni coctioni uidetur opponi tres cruditates, quia primo ex Aristotele elixationi opponitur inquinatio, id est perfecte elixationi opponitur inquinatio; secundo inquinatio opponitur superfluae elixationi; tertio cruditas ipsius carnis nullo modo passae a calore naturali opponitur ipsi perfectae elixationi, quia potest una caro sic cruda perfecte elixari, quia omnis motus fit a contrario in contrarium: ergo uni speciei incoctionis tres cruditates opponuntur, quia inquinatio opponitur perfecte elixationi, & superfluae elixationi, quia opponitur eis, sicut diminuta coctio; & etiam caro omnino cruda opponitur perfectae elixationi, quia omnis motus fit a contrario in contrarium: Dico, quod reuera non sunt nisi tres incoctiones, sicut sunt tres coctiones: &, cum dicis, contra, quia, sicut diminuta elixatio opponitur perfectae elixationi, ita etiam opponitur superfluae elixationi; dico negando, quia hoc non est uerum, quia superflua elixatio non est digestio, sed est exiccatio quaedam; & ita inquinatio non opponitur ei: nec etiam illa cruditas carnis, quando nullo modo est passae a calore, opponitur uere perfectae elixationi, sed opponitur priuatiue, sicut priuatio, quia illa cruditas est priuatio tantam illius coctionis; non autem opponitur positue, opponitur enim, sicut uidens & non uidens, & sicut album & non album: & sic dico, quod positione est tantum una cruditas, quae opponitur perfecte elixationi, scilicet diminuta elixatio; alia autem tantum priuatiue opponitur; & alia nec priuatiue, nec positue, scilicet illa, quae opponitur superfluae elixationi, quia illa est exiccatio: & ideo dico, quod Aristo. posuit tantum unam incoctionem oppositam uni coctioni positue & uere, licet aliae sint, quae priuatiue opponantur; & alio modo non est uera oppositio. Sed dices, ex quo hoc genus erat analogum, sicut dixit Aristo. quod coctio erat genus analogum, & habet species, scilicet maturationem, & elixationem, & affationem: sed in omni genere analogo, semper species habent ordinem inter se, sicut & in numeris, & in figuris, quae habent ordinem: ex quo, inquam, hoc genus est analogum, ut dixit Aristo. quia quibusdam, scilicet conueniens proprio uocabulo, quibusdam autem metaphorice: ergo istae species

dicuntur habere ordinem: & si sic, quem ergo ordinem habent istæ species inter se, & quis ordo earum? Secundo queritur in quibus nam à natura fiant omnes istæ species coctionis, scilicet maturatio à natura, elixatio à natura, assatio à natura, quia dixit, quòd aliqua fiunt ab arte, aliqua à natura: in quibus ergo inueniuntur omnes istæ tres species à natura, & etiam ab arte? queritur, an sint eiusdem speciei, cum fiunt à natura, & cum fiunt ab arte, & scilicet an elixatio uel assatio, si fiant à natura & ab arte, sint eiusdem speciei specialissimæ, uel non. De primo, quòd, ex quo coctio est analogum, species eius debent habere ordinem, & ideo ordo est iste. primo est maturatio, secundo est elixatio, tertio est assatio: & iste est ordo naturæ: & ideo Aristo. insequens ordinem naturæ, primo agit de maturatione, secundo de elixatione, & tertio de assatione, quia iste est ordo naturæ; & idem debet esse ordo naturæ & doctrinæ. Sed dices, quare maturatio est prior natura alijs speciebus? quia maturatio inest tantum à natura, aliæ uero duæ species, scilicet assatio & elixatio, ab arte fiunt & à natura indifferenter: & ideo illa prior, quia simplicior. Quòd autem solum maturatio fiat à natura, isti omittunt, ut naturalem: sed, domini, hoc, quòd dicunt, non est uerum, ita enim fit maturatio ab arte, ut etiam assatio & elixatio fiunt complete ab ipsa natura; possunt tamen inchoari ab arte, sed compleri à natura semper: ita etiam maturatio potest inchoari ab arte, ut cum sternimus paleas in ipsis pomis, ut poma maturescant: completur uero maturatio à natura postea, licet recipiat ab arte: & ita etiam maturatio proprie, quæ conuenit fructibus, fit à principio ab arte, ut patet de mespilis in palea, & in fructibus alijs, ubi à principio rusticum imponunt mel aut oleum. Et ideo alij dicunt, quòd ideo maturatio est prima, quia maturatio conuenit generationi, quæ generatio est quædam maturatio; & quia post generationem sequitur nutritio, quæ nutritio est elixatio & assatio, ideo dicunt, quòd maturatio præcedit elixationem & assationem; & ideo elixatio sequitur maturationem: sed contra, quia generatio uiuentium improprie dicitur maturatio, quia Aristo. dicit, quòd maturatio proprie conuenit tantum fructibus; hic uero nos loquimur de proprie dicta: ergo nõ possumus dicere, quòd maturatio præcedat elixationem & assationem: & ideo dicamus cum Olympiodoro, quòd ideo maturatio habet primum locum, quia maturatio inest solis uiuentibus, elixatio uero & assatio inest uiuentibus & non uiuentibus: & ista maturatio est perfectior, & ideo ipsa tantum præcedit, quia conuenit rei perfectiori, scilicet rei uiuenti tantum. Sed dices, quomodo elixatio præcedit assationem? dicit Alexander, quòd ideo præcedit, quia nutritio uiuentium nihil aliud est, nisi ipsa elixatio naturalis, quia coctio nutrimenti in uentriculo in pueritia est quædam elixatio, quia tantum nutriti in pueritia fit à calido humido; & cum coctio fit à calido humido, dicitur elixatio; & quia nutritio in pueritia fit à calido humido, ideo dicitur elixatio: & hoc etiam dixit Arist. & Galenus, hic enim dicit in primo de sanitate tuenda, & primo de temperamentis, quòd coctio seu nutritio in prima ætate in pueris est similis elixationi; illa uero, quæ fit in uentriculo iuuenis, fit à calore sicco respectu caloris in prima ætate; & ideo illa coctio in iuuenibus dicitur assatio: & hoc idem dixit Hippo. in libro de morbis acutis, quòd coctio, quæ fit in uentriculo puerorum dicitur elixatio, coctio uero nutrimenti, quæ fit in iuuentute, quia est à calore naturali sicciori respectu primæ ætatis, ideo respectu coctionis, quæ fit in pueritia, dicitur assatio: & licet ista coctio, quæ fit in ætate iuuentutis, fiat à calore naturali, qui est humidus, & est substantia spumosa, tamen, quia iste calor est siccior, quàm sit calor in pueritia, ideo ista coctio respectu illius coctionis dicitur assatio: & ideo, quia prima ætas, scilicet pueritia, præcedit secundam, scilicet iuuentutem, & in pueritia fit elixatio, & in iuuentute fit assatio; ideo elixatio præcedit assationem, licet tam coctio, quæ fit in pueritia, quàm quæ fit in iuuentute, fiat à calido humido; tamen respectu coctionis, quæ fit in pueritia, coctio, quæ fit in iuuentute, dicitur assatio, & illa elixatio: dico ergo, quòd, ex quo maturatio conuenit tantum uiuentibus, & assatio & elixatio indifferenter uiuentibus & non uiuentibus, ideo maturatio est perfectior, & prius de ea agit Aristo, & quia elixatio fit in prima ætate, & maxime in principio illius, ideo elixatio præcedit assationem: & sic assatio erit in tertio loco; & sic seruantur ordinem inter se, quando fit in uiuentibus à natura. De secundo, in quibus nam reperiuntur istæ tres species à natura, & nõ ab arte, scilicet maturatio & elixatio & assatio, quia, ubi

ubi ab arte sunt, patet nobis; sed, ubi sunt à natura, non patet; Albertus magnus & Conci-
liator in differentia 50. dicunt, quòd generatio totius uiuētis appellatur maturatio, sed ge-
neratio partium, ut ossium, neruorum, & carnis, dicitur assatio uel elixatio: generatio enim
partium, ubi est caro, dicitur elixatio: generatio uero partium, ubi non est caro, dicitur assa-
tio: generatio uero partium, ubi non est caro, ut sunt ossa, dicitur assatio, quia fit à calore sic-
co, ex quo sunt frigida & sicca; & hæc inueniuntur in uiuentibus: & ita dicunt, quòd hoc
modo istæ tres species sunt à natura in generatione uiuentium. Sed hoc non conuenit Ari-
sto. quia generatio uiuentium improprie dicitur maturatio; ergo ita etiam generatio partiū
eiusdem dicitur maturatio impropria, quia proprie est solis fructibus; & nos hic loquimur
de maturatione proprie dicta. Secundo, quia, sicut tota generatio uiuentis dicitur matura-
tio, ita & generatio etiam partium dicitur maturatio; quia, sicut generatio totius fit à calo-
re seminis, & materia est eadem, puta sanguis menstruus, ita & generatio partium dicitur ma-
turatio, quia ita generatio partium fit à calore seminis & ex sanguine menstruo, sicut gene-
ratio totius: cum ergo generatio partium fit ab eodem agente & ex eadem materia, ex qui-
bus est generatio totius; ergo, sicut generatio totius est maturatio, ita etiam generatio par-
tium debet dici maturatio, cum fiat ab eodem agente, & etiam ab eadem materia.

Comparabam species digestionis ad inuicem, maturationem, scilicet & elixationem,
& assationem (& sitis attenti, quia ego hodie pulchra dicam, & etiam cras, quia pulchram
præ manibus habemus materiam) & dicebamus, quòd, ex quo genus harum trium specie-
rum erat analogum; ergo species istæ habent ordinem inter se: quis ergo ordo est iste? di-
xi, quòd primo est maturatio, secundo elixatio, tertio assatio; & istum ordinem seruat Ari-
sto. & primo est maturatio, quia inest solis animatis, reliquæ uero duæ species insunt inani-
matis & animatis: & ideo maturatio est alijs perfectior; ergo est natura prior: elixatio ue-
ro præcedit assationem, quia elixatio fit, cum coquitur nutrimentum in pueritia; assatio ue-
ro fit, cum coquitur nutrimentum in secunda ætate: & sicut prima ætas præcedit iuuentu-
tem, ita elixatio, quæ fit à calore humido in prima ætate, præcedit assationem, quæ fit in se-
cunda ætate, quæ fit à calido sicco: & iste est ordo earum. Erat secunda dubitatio, quam te-
tigimus, & in hoc eramus heri, ubi nam insunt istæ tres species à natura: & difficile est hoc
inuenire, ubi nam sint istæ tres species à natura, quia, ubi sint ab arte facile est, quia caro eli-
xatur & assatur ab arte: & in hoc dixi opinionem Alberti & Conciliatoris in differentia 50.
qui dicunt, quòd maturatio à natura inest generi uiuentis; sed dicunt, quòd maturatio cõ-
uenit toti generi animalis, elixatio uero & assatio conuenit parti Animalis: ergo eorum ge-
neratio est maturatio, assatio, & elixatio: & probant, quia generatio totius uiuentis fit à ca-
lore seminis, ista uero generatio sic facta dicitur maturatio, quia fit ab agente calido & hu-
mido: elixatio uero & assatio conueniunt generationi partium animalis, quia partes, quæ
carneæ sunt, earum generatio fit elixatione, quia fiunt etiam à calido humido; partes ue-
ro sicciore, sicut sunt ossa & huiusmodi, fiunt à calido sicco; & ideo generatio harum par-
tium est assatio: & hoc dicit ista opinio. Sed dixi uobis, quòd hæc expositio habet difficul-
tatem, & falsa est, & iudicio meo non conueniens uerbis Aristot. primo quia Aristot. hic lo-
quitur de maturatione proprie dicta, quæ est in fructibus: dicit enim Aristot. maturationem
tantum inesse fructibus Platarum: cum ergo hic loquamur de maturatione proprie dicta,
comparando species coctionis ad inuicem; ergo sub ista non comprehenditur genera-
tio uiuentium, quia improprie dicitur maturatio: ergo de ea non loquitur Aristot. Tum secū-
do addo, quia, sicut generatio totius uiuentis fit à calore seminis, & ab agente, & à sangui-
ne menstruo, ut à materia, ita etiam generatio omnium partium ipsius uiuentis fit à calore
seminis, & à sanguine menstruo: ergo consimilis est generatio totius & partium animalis,
& consimilis modus: ergo, sicut generatio totius est maturatio, ita etiam generatio partiū:
ergo non magis una erit elixatio, quàm alia; & ideo dico, ut Alexander & Olympiodorus,
quòd maturatio a natura inest cibus & solis fructibus, ut dicit Aristot. elixatio autem & as-
satio cibi a natura insunt in nutritione, dicunt Alexander & Olympiodorus; nutritio enim
in transmutatione cibi in humorem in uiuentibus in prima ætate dicitur elixatio, in secun-
da uero ætate dicitur assatio; quia nutritio in prima ætate fit a calido humido: quæ uero fit

in secunda ætate, dicitur affatio, quia fit a calido sicco respectu primæ ætatis; & ideo dicitur affatio a natura comparando unam ætatem ad aliam, & nutritionem unius ætatis ad aliam: una enim dicitur elixatio, alia uero dicitur affatio, quia prima est humida, & in ea cōuersio nutrimenti fit a calido magis humido, & ideo dicitur elixatio; &, quia secunda ætas, licet sit humida, quia calor etiam in ea est humidus, tamen, quia respectu primæ ætatis nō est ita humida in se, ideo comparando calorem secundæ ætatis ad calorem primæ, dicitur calidus: & sic simpliciter omnes coctiones in utraque ætate debent dici elixationes, quia à calido humido fiunt simpliciter, licet in respectu calor iuuenis dicatur siccior; & hoc dicunt Olympiodorus & Alexander: & addit Olympiodorus, quòd ante esse Aristotelē dixit hoc Hippo. in secundo libro de reg. acur. tex. 22. & 88. & dicit Olympiodorus, quòd ibi Hippo. 10
 non dicit, quòd coctio nutrimenti dicatur affatio uel elixatio, sed dicit, quòd nutritio est coctio; ubi dicit, Si quis sit assuetus semel sumere cibum, tunc, si bis sumat, ægrotabit, quia eius uentriculus coquere non poterit; & bis repetit hæc uerba Hipp. in principio libri, & in fine; non tamen dicit, quòd nutritio sit elixatio uel affatio; sed Galenus ibi in com. dicit ponderando uerba Hip. quòd bene dixit Hip. quòd nutritio in stomacho dicitur coctio, quia est perfectio cibi, quæ est à calido humido: sed omnis perfectio a calido humido est coctio, quia est elixatio: ergo recte dicit Hip. quia coctio nutrimenti in uentriculo dicitur elixatio, quia omnis coctio, quæ fit a calido humido dicitur elixatio: & hoc idem dicit Galenus in libro de sanitate tuenda, ubi dicit, quòd nutritio in pueris assimilatur elixationi; & hoc idē repetit in libro de téperamētis, quòd nutritio uiuētium assimilatur elixationi, quia 20
 fit a calido naturali, quia calor naturalis est calidus & humidus (quid etiam sit calor naturalis, alia die dixi uobis, quòd est substantia uaporosa, genita cum sanguine, quia, cum sanguis decoquitur euaporat, & ille uapor seu fumus dicitur calor naturalis) & illa coctio propter hoc dicitur elixatio, seu propter hoc potius debet dici elixatio, quàm affatio, quia fit a calore innato calido & humido: & ideo simpliciter sumpta coctio nutrimenti, siue in prima, siue in secunda ætate, debet dici elixatio quia semper est a calore humido: &, si in secunda ætate dicitur elixatio, est respectu primæ ætatis, quia est a calido sicciori respectu primæ ætatis, quia calor ille naturalis magis est humidus in pueritia, quàm in iuuentute: & ideo in respectu tantum dicitur affatio, non autem simpliciter: & sic istæ tres species reperiuntur in natura, scilicet maturatio in plantis, & elixatio, & affatio in uiuentibus, in prima & secunda 30
 ætate eorum, ut diximus; &, si alibi inueniuntur, inueniuntur per metaphoram & translaticiem. Erat tertio dubitatio ibidem, ex quo istæ species sunt a natura, & ab arte: iccirco dubitatur, an sint eiusdem speciei istæ coctiones, cum sint a natura & ab arte: & an omnes sint ab arte & a natura, ita, quòd, sicut elixatio & affatio sunt a natura & ab arte, ita etiam maturatio sit a natura & ab arte: Dico, quòd, sicut affatio & elixatio sunt a natura & ab arte, ita etiã maturatio est a natura & ab arte: est enim ab arte, ut cum adiuuamus sternendo paleas, uel cum alijs ingenijs adiuuando, ut resoluatur humidum superfluum; & hæc est maturatio ab arte: ita etiam affatio & elixatio possunt inchoari ab arte; tamen postea & à natura complentur istæ coctiones, licet enim possint inchoari ab arte, perficiuntur tamen omnes ab ipsa natura, quia complentur a calore acquisito in eis a sole: & sic dico, quòd maturatio etiam fit 40
 ab arte, quia cum oleo aut palea adiuuamus, quia calor solis in eis adiuuatur ab arte; &, licet possint inchoari ab arte omnes, tamen complentur a natura, quia a calore impresso; sed fiunt ab arte, in quantum, quæ elixantur, ponuntur in aqua calida; &, quæ affantur, in calido sicco: & sic non possunt compleri nisi a natura. Et ideo, cum dicis de primo, an sint eiusdem speciei, si sint a natura & ab arte hæc coctiones, dico, quòd difficile est, tamen omnes Latini dicunt, quòd nō, immo sunt alterius speciei; ex Aristotele primo de anima, ubi dicit, quòd res, quarum principia sunt diuersa specie, illæ res etiam sunt diuersarum specierum, quia, cum principia sunt diuersa, etiam principiata tunc erunt diuersa: sed principia in his sunt diuersæ speciei, quia illa fiunt ab arte, ut a principio & uoluntate, & illa a natura; ergo istæ coctiones specie sunt diuersæ, quia ars est principium diuersum a natura, quia ars operatur per uoluntatem, natura autem non, ergo. Tum etiam, quia Aristo. primo de Gene. ani. 50
 capite primo, & secundo de Gener. ani. capite 5. dicit, quòd animalia, ut puta mus, genitus
ex

ex putri materia, & mus genitus ex semine, sunt alterius speciei: & ista est mens Arist. dicat Scotus & Thomas quicquid uelint; & hoc idem dicit Auer. octauo Physicorum 46. contra Auicennam, ubi hoc disputat; ergo genita ex putri materia, & ex semine, sunt alterius & alterius speciei; unde est hoc? oh dicit Auer. non ex alio, nisi quia agentia sunt alterius & alterius speciei, scilicet calor putridæ materiæ, & calor seminis: ergo genita etiam sunt alterius speciei: ergo ita etiam hæc coctiones erunt alterius speciei, quia, si ars & natura sunt alterius speciei, ergo & istæ coctiones et ab arte & à natura, sunt alterius speciei, immo magis, quàm calor putredinalis & calor seminis, quia differt magis natura ab arte, quàm calor à calore, idest calor putredinalis à calore seminis: & sic hæc coctiones magis differunt, quàm mures illi, quia mures semper fiunt à calore, & ista ab arte & à natura: ergo differunt specie specialissima. Ex aduerso est ueritas iudicio meo duabus rationibus, & primo ex Aristotele septimo Metaphy. ubi dicit, quòd eadem est sanitas specie, quæ fit à natura, & quæ fit ab arte, & à casu: aliquando enim acquirit Socrates sanitatem à natura, aliquando ab arte, & aliquando à casu, ut si quis expositus radijs solis à casu acquirit sanitatem, illud est casu: & dicit Aristot. quomodocunque acquiratur sanitas, respectu eiusdem morbi intelligendo, semper hæc sanitas est eiusdem speciei specialissimæ: ergo etiam & istæ coctiones, siue fiât ab arte, siue à natura, semper erunt eiusdem speciei specialissimæ. Secundo, quia quinto Physicorum dicit Aristot. quòd motus sunt eiusdem speciei, quia sunt de terminis eiusdem speciei ad terminos eiusdem speciei: sed omnis coctio, siue fit à natura, siue ab arte, semper est à terminis eiusdem speciei ad terminos eiusdem speciei, quia omnis coctio, siue fit à natura, siue fit ab arte, semper incipit ab inconstantia humidi, & terminatur ad constantiam humidi: ergo & coctio, quæ fit ab arte; & coctio, quæ fit à natura, est ex terminis eiusdem speciei, quia est ab interminatione humidi ad terminationem humidi; & hi sunt eiusdem speciei termini: ergo omnes istæ coctiones eiusdem speciei, siue sint à natura, siue ab arte, quia sunt à terminis eiusdem speciei ad terminos per se eiusdem speciei, quia omnes motus, qui fiunt ex terminis eiusdem speciei ad terminos eiusdem speciei, sunt eiusdem speciei: & ideo sustinendo hunc modum dicendi; dico quòd istæ coctiones, siue sint à natura, siue sint ab arte, semper sunt eiusdem speciei specialissimæ per se: extrinsece uero sunt alterius speciei; ut coctio quæ fit in uentriculo, scilicet ut elixatio, quæ fit in uentriculo, & elixatio, quæ fit in uase, sunt per se eiusdem speciei, per accidens autem & ex extrinseco sunt alterius speciei: dico per se, quia in coctione, quæ fit à natura, acquiritur forma substantialis; in coctione uero, quæ fit ab arte, non; & ideo extrinsece & per accidens sunt alterius speciei: & ideo dixit Aristot. quòd istæ coctiones fiunt tam à natura, quàm ab arte, & fiunt propter easdem causas, ideo eadem sunt specie: quòd autem fiant ab eisdem causis, patet, quia fiunt ab eodem calore humido, & similiter assationes; quia, sicut Socrates & Plato sunt eiusdem speciei specialissimæ, ita istæ transmutationes sunt eiusdem speciei specialissimæ. Et ideo respondeo ad argumenta latinorum: de primo, cum dicunt, quorum principia specie differunt, etiam & illa principiata specie differunt, dico, quòd Aristot. ibi loquitur de principijs nutritionis, principiatorum, scilicet de materia & forma; quorum enim principia intrinseca; sunt diuersa specie, etiam ipsa sunt alterius speciei; hic uero principia extrinseca tantum sunt diuersa specie, scilicet agens ipsum est diuersum, scilicet artifex & natura; & hoc non facit, quòd effectus sint diuersi, quia ab eodem agente possunt effectus specie diuersi prouenire, & à diuersis agentibus idem effectus specie: & de facto ita est ueritas, quia, si materia & forma differunt specie, etiam principiata; non autem, si effectus tantum est diuersus. De secundo cū dicis ex Aristotele, quòd genita ex putri materia, & ex semine, sunt diuersarum specierum; ergo effectus: dico, quòd uerum est, quòd genita ex putri materia, & ex propagatione, sunt alterius speciei, quia illa fuit mens Aristot. & Auer. dicit octauo Physicorum, quòd ista non differunt, nisi quia agentia sunt diuersa: sed in istis coctionibus factis ab arte & à natura, agentia sunt magis diuersa, scilicet ars & natura, quàm calor putredinalis, & seminis: ergo dico, quòd calor seminis, & calor putredinalis, differunt specie, quia ibi calor est subiectū, scilicet calor seminis, quia facit illam generationem; & etiam ille calor putris materiæ, qui est uapor genitus, ex materia putrescente: & sic differunt specie isti duo calores; & sic effectus

etus etiam eorum differunt specie: & ideo dicit Auer. quòd effectus differunt specie: & cū dicis, oh hic etiam ars & natura differunt specie; dico, quòd ista agentia, scilicet ars & natura, sunt principia tantum disponentia & præparantia, & non uere agentia; & si concurrat ars ad coctionem, concurrat tantum, ut applicat agens ipsi passo; & ideo agentia in his sūt eiusdem speciei: agens uero per se est idem in coctione ab arte, & à natura, scilicet calor naturalis humidus, quantum agens per se in omni coctione, tam eius, quæ fit à natura, quàm quæ fit ab arte, est calor naturalis humidus: & ideo agens est eiusdem speciei.

Alia est dubitatio, comparando assationem elixationi, quia dicit Aristot. quòd elixata sunt exterius humida, interius uero sicca; econtra uero assa, exterius sicca, interius uero humida: sed hoc non uidetur uerum, quia primo est instantia de lacte & de musto: mustum. n. digestum transit in uinum, & ista digestio, dicit Aristot. est elixatio: etiam transmutatio lactis in caseum, est elixatio, dicit Aristot. & cum transit mustum ipsum in uinum elixatione ipsa, tunc uinum non est magis humidum interius, quàm exterius, quia æque est humidum interius & exterius; & sic etiam lac eodẽ modo nõ magis est humidum interius: ergo. Secundo negatur de nutritione; quia dixisti ex Hippocrate & Aristot. quòd nutritio seu conuersio nutrimenti in prima & secunda ætate est elixatio: hic est generatio chyli ex potu & cibo; & tamen chylus genitus non est magis humidus interius, quàm exterius, nec econtra, sed inæqualis humiditatis foris & intus. Tum etiam, & est dubitatio Alberti hic de ouo; quia ouum, siue sit ex cineribus assatum, siue sit in aqua elixatum, semper, quo ad partẽ suã interiorem, est humidum; quo uero ad partem exteriorem, semper est siccum, etenim, quo ad albumen, semper est constantius: uel ergo ouum assatur, uel elixetur, semper eodem modo est: ergo etiam, si in aqua elixetur, uel sub cineribus assatur, semper est exterius constans & siccum: ergo non est uerum, quòd assata exterius sint sicciora; elixa uero humidiora exterius, interius uero sicciora: ergo hæc non est differentia inter assationem & elixationem. Tertio dubitatur de carnibus, quæ elixantur & assantur, quia dicunt medici, quòd carnes elixatæ non cohibent uentrem; carnes uero assatæ cohibent uentrem, & ideo carnes assatæ exhibentur in fluxu uentris: ergo non sunt humidiores, sed sicciores elixatis, quia aliter male exhiberent, quia humiditas mouet fluxum, & non cohibet: etiam in febribus exhibentur carnes elixæ; ergo sunt humidiores, quia febricitantibus conueniunt humidæ diætæ, ut dicit Hippoc. prima Aphor. ergo humidiores, quàm assæ: quid ergo dicit Aristot. ex opposito est Aristot. hac ratione, quia aqua calida elixans subintrat per poros interiora carnis; & cum sic intrat, resoluitur humidum interius carnis, quod apparet in iure pingui; & sic fit siccior caro interius, exterius uero humidior, quia circumponuntur purgando, illa, quæ resoluntur, partibus illis exterioribus; quia, cum illa humiditas diffunditur per aquam, hæret illis partibus exterioribus carnis; & ideo remouetur humidum exterius, quia humidum extrinsecum circummiret carni: & propterea exteriores partes sunt humidiores, quia dissoluta humiditas interior circumponitur partibus exterioribus: econtra uero assa, quia, cum apponuntur igni, statim exiccat partes exteriores, agens in partes illas corrugando, & exiccando faciens crustam, & contrahens carnem, ita, quòd humidum non potest extrahi, quia ignis statim agens in partes exteriores obturat meatus & poros, & inducit crustam adeo, quòd illud humidum interius non potest exire; & sic remanet humidum interius in carne: & ideo assa sunt humidiora interius, exterius uero sicciora: & hæc est ratio Aristotelis. Sed hic dubitat Albertus ingeniose quidem, quia omne agens naturaliter, intensius & fortius agit in proximum sibi, quàm in remotum; & hæc propositio uera est: ergo calor aquæ circumiacentis in elixatione, fortius agit in humidum exterius sibi proximum, quàm in humidum interius sibi remotum: ergo magis ipsum resoluit; ergo partes illæ exteriores sunt magis sicce: ergo caro elixa erit magis sicca in parte exteriori, quàm in parte interiori, quia dissolutio humido partis exterioris remanet pars illa siccior. Tum secundo arguit Albertus, quia dicit Aristot. quòd in elixatione est duplex motus, ingressus, scilicet aquæ per carnis meatus ad interiores partes eius; & secundus motus, est exitus humidi pinguedinis à partibus interioribus ad exteriora: si sic est, quæro, an isti duo motus sint simul tempore, an unus sit prior altero: nõ potest dici, quòd sint simul tempore, quia hoc est impossibile, quia isti duo motus

motus sunt impossibiles, quia unus est ab exterioribus ad interiora, alter uero econtra:
 & sic daretur penetratio dimensionum; quod esse non potest, quia nō datur penetratio cor-
 porum: & si non se penetrat, se impediunt: ergo impossibiles sunt isti duo motus simul:
 Si uero dicas, quod unus motus est prior altero, quæro, quis nam sit prior; aut enim ingres-
 sus aquæ est prior, quàm egressus humidi, & sic tunc corpora etiam se penetrarēt, quia po-
 ri illius corporis, puta carnis, sunt repleti humiditate & pinguedine illa, quia nondum exi-
 uit; si enim prius ingreditur aqua, quàm pinguedo illa egrediatur, ergo illa duo corpora se
 penetrant: si uero dicas, quod prius exit illa humiditas, quæ est in poris carnis, quàm aqua
 subingrediatur, tunc sequitur, quod pro illo tempore caro illa remanebit priuata omni cor-
 pore, quia non habet humiditatem illam in se; ergo datur uacuū, quod est impossibile, quia,
 10 antequàm ingrediatur aqua, cum iam est egressa pinguedo, dabitur uacuum: ergo male di-
 cit Aristo. Tum tertio, quia sic sequitur, quod, si aqua sic ingrediens corpus carnis, resoluit
 humiditatem interiorem carnis; ergo illæ partes interiores carnis remanent discontinuæ,
 quia, quo humido continuantur partes illæ carnis, resolutio illo humido illæ partes rema-
 nent discontinuæ; ergo incineratæ, quia calor aquæ educit humidū interius speciei resol-
 uendo, & cum eo calor; & sic partes non possunt continuari, quia non habent humidū: sed
 hoc falsum est, quia hæc nō esset elixatio, sed putredo, quia putredo distinguitur à digestio-
 ne propter hoc, quia per putredinem corpus incineratur, non autem propter digestionem;
 & putredo, & digestio ut elixatio, opponuntur, corpora enim incinerare proprium est pu-
 20 tredinis: hæc Albertus. De primo, cum dicis, quod corpus naturaliter fortius agit in pro-
 ximum, quàm in remotum, dico, quod uerum est, quia uera est hæc propositio: & cum sub-
 dis, ergo calor aquæ circumfluens carni, fortius agit in humidum exteriorem carnis, quàm
 in interiorem; ergo fortius resoluit; ergo exterior pars carnis elixa erit siccior; dico, quod,
 quantum est ex se ex parte ipsius agentis, & merito ipsius agētis, ita deberet esse, quia actio-
 ne agentis pars exterior deberet esse siccior, sed per accidens impeditur, & sic esse non po-
 test ex ista ratione, quam innuit Aristo. in uerbis suis, quia, licet fortius agat agens in proxi-
 mum, ut in partes exteriores, quàm in interiores, tamen, cum agens peruenit ad partes inte-
 riores carnis, dissoluit pinguedinem interiorem seu interius humidum, quod dissolutū fuit
 ad partes exteriores, & circumiacet, & circumponitur illis partibus, & remanet in illis mea-
 30 tibus exterioribus; & ita circumiacens prohibet, ne calor aquæ resoluat humidum proxi-
 mum partibus exterioribus; & ideo remanent humidiores, & fortius exiccātur interiores,
 quàm exteriores per accidens saltem, licet per se ratione agentis debeat esse econtra, scili-
 cet merito agentis debeāt magis exiccari partes exteriores, quàm interiores. De secundo,
 quia hic sunt duo motus, scilicet ingressus aquæ ad intus, & egressus humidi pinguis ad ex-
 tra; ergo aut isti duo motus contrarii sunt simul tempore, aut unus est post alium: non po-
 test dici primum, scilicet quod sint ambo simul tempore, quia sic daretur penetratio corpo-
 rum: si uero sint simul, sed unus sit prior altero, hoc etiam esse non potest, quia aut dabitur
 uacuum, aut penetratio corporum: Dico subterfugiendo argumentum; ut etiam dicūt me-
 40 dici de hepate, qui dicunt, quod hepar trahit à stomacho chylum per uenas meseraicas, &
 idem hepar transmittit per easdem uenas meseraicas ad stomachum sanguinem, ex quo nu-
 tritur stomachus, licet stomachus secundum Galenum nutriatur ex substantia chyli secun-
 dum eam partem stomachi, quæ contingit chylum; secundum uero alias partes stomachi
 extra illam tunicam interiorem, nutritur ex sanguine, sicut reliqua membra: & sic intelligē-
 dus est Galenus, quia aliquando uidetur dicere, quod stomachus nutriatur chylo; quia ali-
 ter non est uerum, quia omnia membra nutriuntur sanguine, quia prius conuertitur chylus
 in sanguinem, ex quo postea nutriuntur omnia membra: ita ergo hepar per easdem uenas
 trahit substantiam chyli, & transmittit sanguinem ad stomachum nutriendum per easdem
 uenas: nunquid uero eodem tempore, an alio & alio tempore? dicunt aliqui, quod in eodē
 50 tempore: oh ergo datur penetratio corporum: negant ipsi hoc, quia, licet eandem uia, &
 eodem tempore fiant isti motus, non tamen fiunt per idem spacium, sed alio & alio spacio,
 seu alia & alia parte, quia per partem altiorem uenæ, trahitur chylus à stomacho ab ipso he-
 pate; & per partem inferiorem ipsius eiusdem uenæ transmittitur sanguis ab hepate ad sto-
 machum

machum nutriendum; & sic non est penetratio corporum, licet sit in eodem tempore, quia
 est per aliam, & aliam partem uenæ, ita etiam dico in proposito, quòd eodem tempore in-
 greditur aqua; & egreditur humidum, sed per aliam & aliam partem pororum ipsius carnis.
 Aliter etiam potest dici, ut dicit Galenus in tertio libro uirtutum naturalium, qui dicit, quòd
 isti duo motus non sunt simul tempore, sed prius hepar attrahit chylum à stomacho, & po-
 stea transmittitur sanguis ab hepate ad stomachum: ergo dabitur uacuum in uentriculo: ne
 go argumentum, quia non sequitur hoc, quia replebitur uentriculus alijs uaporibus & alijs
 humoribus: ita etiam dicamus hic in casu nostro, quia humiditas illa, quæ remanet, dilata-
 tur. Et sic dupliciter potest responderi ad argumentum, quia aut illi duo motus sunt simul
 tempore, scilicet ingressus aquæ, & egressus pinguedinis. Oh ergo datur penetratio corpo- 10
 rum: nego, quia dicam, quòd illa humiditas restringitur adueniente aqua, ad partem unã,
 & ad aliam tendit aqua; & sic non fit penetratio corporum: aut non sunt simul tempore,
 quia prius emittitur humidum illud, & postea ingreditur aqua: Oh ergo datur uacuum: ne-
 go, quia tunc temporis replebitur caro alijs uaporibus. De tertio, quia, si à calore aquæ dis-
 soluitur humiditas interior carnis, tunc erit incineratio, quia partes remanent discontinuæ:
 ergo incineratio non tantum fit in putredine, sed etiam in elixatione: dico, quòd duplex est
 humidum in rebus elixabilibus; unum humidum est, quod est superfluum, quod est humi-
 dum nutritibile, aliud humidum est substantificum, quod est propria substantia carnis, & nõ
 nutritibile; & hoc humidum substantificum rationabiliter non resoluitur propter elixationem;
 illud uero humidum accidentale & superfluum resoluitur in elixatione: aliud uero humidum 20
 substantificum, dico; quòd non resoluitur reuera; tamẽ, si istud resoluitur, incinerantur par-
 tes, & hoc concedo, si ultra procedit ipsa elixatio: & sic ergo incinerabitur caro; concedo,
 si ultra procedit ipsa coctio: si uero intelligas, quòd incinerabitur, id est dissoluetur, neque
 hoc inconuenit, neque hoc est proprium putredinis; & sic dico, quòd in principio elixatio-
 nis resoluitur humidum accidentale superfluum, & ad huius dissolutionem non sequitur in-
 cineratio; & illud humidum substantificum nõ resoluitur; si autem ultra procedit elixatio,
 sic etiam humidum substantificum resoluetur, & sic concedo. Ad argumenta uero de lacte,
 & de musto, dico, ut dicit Aristoteles, quòd ista est elixatio improprie dicta: & cum Arist.
 dixit de elixis, quòd interiora sunt sicciora exterioribus, loquitur de ueris elixis, cuiusmodi
 non est coctio lactis & musti, quia est dissolutio quædam in partes crassas & tenues, & ideo 30
 est impropria elixatio: cum uero Arist. dixit de elixis, quòd sunt exterius humidiora, intel-
 ligit de propria elixatione. Sed dices, tu non fugis argumentum, quia conuersio nutrimen-
 ti in chylum est elixatio proprie dicta, & tamen chylus non est humidior interior, quàm ex-
 terius, uel econtra, immo æqualiter est humidus interior & exterius, uel econtra: dico, do-
 mini, quòd reuera ita est, quòd non possumus hic subterfugere argumentum, quia hoc est
 uerum in chylo, quod generatur à natura: Oh quid ergo dicit Arist. dico, quòd, quando
 Arist. dixit, quòd elixata sunt humidiora exterius, quàm interior, loquitur de elixatione,
 quæ nobis notior est: & quæ est ista elixatio, quæ nobis notior est? Oh est artificialis, & ista
 elixata sunt humidiora exterius, quàm interior: & sic Arist. loquitur de elixatione, quæ fit
 ab arte, quæ nobis est magis manifesta: si autem fiat elixatio à natura, non est hoc uerum, quia 40
 partes æqualiter se habent in humiditate & siccitate. De alio, & erat argumentum ipsius
 Alber. de ouo, quia, uel elixetur in aqua, uel sub cineribus affetur, semper pars albior est cõ-
 stantior; pars uero interior est humidior; ergo hic nulla est differentia: dico, dicit Alber-
 tus, concedendo assumpta, quibus probas, quòd semper, quo ad exteriores partes, est sic-
 cius; & nulla est differentia in hoc inter affationem & elixationem in ouo: Oh ergo Arist.
 dicit falsum: respondet Albertus, quòd Arist. loquitur per se, quòd semper in elixatione
 pars interior est siccior, in affatis uero est sicca exterior, tamen, si aliter accidit, hoc est per
 accidens, & ex causa accidentali: sed quæ causa accidentalis est hæc in ouo? Oh dicam, di-
 cit Albertus, quia, cum circuitur ouum ab aqua calida, & coquitur, uel etiam ab igne sub ci-
 neribus affatur, semper humidum partis exterioris, scilicet ipsius albuminis, euaporat, & re- 50
 soluitur secundum partes exteriores; & quod remanet, condensatur; & sic illa pars exte-
 rior uehementer induratur, adeo, quòd calor ipse, siue sit aquæ, siue sit ignis, agit in humidum
 partis

partis interioris, idest uitelli oui; & illud humidū etiam, si resoluitur, non potest exire, quia, cum pars exterior alba ipsius oui sit indurata, prohibet, ne illud humidum possit exire; & sic pars interior semper remanet humidior in ouo, siue sub cinere, siue in aqua affetur; & hoc est per accidens, quia illa humiditas interior à circumstante albumine cōdensato retinetur: & ideo ex causa accidentali contingit oppositum in ouo, scilicet propter extrinsecum impedimentum; & Aristo. loquitur per se. De ultimo, quod erat de carnibus assatis, quæ cohibent fluxum uentris; elixæ uero non cohibent, sed iuuant fluxum; ergo sunt humidiores: tū quia febricitantibus dantur, & conuenit caro elixa; dico, quòd aliquid esse humidius est bifariam, uno modo substantifice: alio modo qualitatiue; ut quid humidius, an aqua, an uinum; dico, quòd aqua qualitatiue extrinseceque est magis humida, quàm uinū, quia aqua est primum humidorum qualitatiue: tamen substantifice uinum est humidius, quia uinum conuertitur in substantiam nostri corporis; & ideo magis humectat nostrum corpus, quàm aqua, quia aqua non conuertitur in substantiam nostri corporis, quia nullum simplex nutrit: uinum autem sic, quia reponit humidum deperditum. Sum contentus, cras nos finiemus.

Erat dubitatio, quòd elixa essent interius humidiora, quàm assa, quia carnes elixæ conceduntur febricitantibus, & non sistunt fluxum uentris; assa uero sistunt fluxum uentris: sed humida diæta conuenit febricitantibus: ergo uidetur, quòd elixa sint humidiora assis: & sitis attenti, quia non habemus materiam difficiliorem ista. Dicebamus, quòd etiā aliquid humidius bifariam contingit, scilicet intrinsece, & extrinsece; uno modo humiditate superfusa & aquea & extrinseca, & sic elixa sunt humidiora extrinsece & humiditate superfusa: alio modo aliquid est humidius humiditate intrinseca & aerea, & humiditate pingui; & sic assa sunt humidiora, quia habent humidum eorum pingue, & non euanuit; & propter hoc carnes assæ sistunt fluxum uentris, quia humiditas pinguis sistit fluxum uentris, non autem auget, ut elixa, quia humiditas illa propria est & aerea, humiditas uero extrinseca & aquea auget fluxum uentris: humectat ergo accidentaliter magis caro elixa, quàm assa; assa uero magis essentialiter, quàm elixa; sicut alia die dicebamus, quòd humectat magis uinū, quàm aqua substantifice, quia uinum conuertitur in substantiam uiuentis, & reponit humiditatem substantificam, & ideo magis humectat substantifice quàm aqua; aqua uero non conuertitur in substantiam nutriti, sed tantum reponit qualitatem nostram, non autem subiectū humidum uiuentis: conceduntur tamen elixa febricitantibus, & non assa, quia sunt facilioris digestionis & coctionis, nō quia sunt humidiora, sed quia elixa habent poros factos rariores, ideo sunt faciliora, ad concoquendum, & etiam, quia humidiora qualitatiue: & quomodo sunt facilioris coctionis carnes elixæ? iam dixi, quia sunt passibiliores; & propter hoc conceduntur ægrotantibus.

Alia dubitatio est, quæ est facta à Latinis, quia Aristo. numerat tres species coctionis, scilicet maturationem, elixationem, & assationem; & explicat postea frixionem, quàm comprehendit sub assatione, dicens, quòd frixio est modus quidam assationis, non autem elixationis: est modo dubitatio circa comparationem harum specierū inuicem, quia assatio est à calido sicco, elixatio uero à calido humido: sed frixio est à calido humido, quia est à caliditate pinguedinis uel olei in sartagine positi: ergo frixio magis comprehenditur sub elixatione, quàm sub assatione, quia est à calido humido, non à calido sicco; & eodem modo fit elixatio & frixio, scilicet à calido humido, quia illa fit à calido pinguedinis, & illa à calido aquæ: quomodo ergo Aristo. dicit, quòd frixio est species assationis? Secundo, quia ægrotantibus concedimus assa, & non frixa: quomodo ergo frixio est species assationis? ex aduerso est Aristo. qui dicit, quòd frixio est species assationis: & omnes Latini tangunt istam difficultatem. De primo dico, cum dicebas, sicut elixatio est à calido humido, ita etiam frixio; ergo magis debet comprehendi sub specie elixationis, quàm assationis: respondent latini omnes, ut Buridanus, Timon, & Gaetanus, quòd duplex est calidum humidū; quoddam est calidum humidum humiditate aerea, ut est oleum, & pinguedo; aliud est calidum humidum humiditate aquea, ut est aqua ipsa calida: & humidum humiditate aerea, dicitur esse humidum humiditate aerea, quia in eo prædominatur aer, & in humido humiditate aquea dicitur prædominari aqua; & ideo stante hac distinctione, cum dicis, quòd elixatio est à calido

à calido humido, dicunt, quòd uerum est, humiditate aquea : frixio etiam est à calido humi-
 do ; uerum est, humiditate aerea : & ideo dicunt, quòd frixio non comprehenditur sub eli-
 xatione, quia non fiunt ab eodem calido humido, quia elixatio à calido humido aqueo, &
 frixio à calido humido aereo ac pingui. Sed, domini, hæc responsio non soluit dubitatio-
 nem, quia, si frixio & elixatio fiunt ambo à calido humido, licet elixatio fiat à calido humi-
 do humiditate aquea, & frixio à calido humido humiditate aerea, etiam magis frixio con-
 uenit cum elixatione, quàm cum affatione, quia affatio fit à calido sicco, & multæ istæ fiunt
 à calido humido, & magis inter se conueniunt calida humida, qualitercunque sint, quàm
 calidum & humidum cum calido sicco : ergo frixio magis erit elixatio, quàm affatio : quo-
 modo ergo Aristo. dicit, quòd magis comprehenditur sub affatione, quàm sub elixatione? 10
 & sic adhuc stat argumentum. Tum secundo, quia contradicunt uerbis Aristotelis, quòd fri-
 xio non est à calido olei uel pinguedinis infusi sartagini ; & sic negat Aristoteles, quòd fri-
 xio à calido humido olei fit, sed dicit, quòd fit à calido sicco, scilicet ipsius sartaginis ; & isti
 concedunt, quòd fiat à calido humido olei uel pinguedinis : & ideo contradicunt Aristote-
 li. Et ideo recte exposuit Alexander, quòd ista frixio non est à calido humido olei uel pin-
 guedinis, quia hoc etiam dicit Aristo. & recte, quòd frixio non est à calido humido olei uel
 pinguedinis ; & probauit Aristoteles, quia ista frixio non fit à calido humido olei uel pin-
 guedinis, quia magis patitur pinguedo & oleum à carne, cum frixione, quàm econtra : ergo
 non potest dici, quòd caro decoquatur ab illa pinguedine uel oleo ; &, si sic, tunc caro su-
 peraretur à pinguedine, sed econtra fit, quia pinguedo absimitur à carne potius, quàm caro 20
 superet & absumat ipsam : ergo negat Aristoteles id, quod ipsi concedunt. Et ideo Alber-
 tus, exponens uerba Aristotelis, dicit mouendo dubitationem, utrum, si iniiciatur aqua mo-
 dica in sartagine, ita, quòd caro non supernatet, & in illa aqua coquatur caro, an ista co-
 cctio fit elixatio, an frixio : respondet, & dicit, quòd dicitur frixio, & tamen ista coctio non
 est à calido aereo, sed à calido aqueo, & dicitur frixio, & non elixatio : ergo male dicunt isti,
 quòd frixio est à calido aereo, & elixatio à calido aqueo, quia frixio est etiã à calido aqueo ;
 immo etiam dicit Alexander, quòd, si iniiciamus multum olei in sartagine, adeo, quòd ca-
 ro supernatet, & non possit uincere humidum olei, sed econtra, scilicet uincatur humidum
 carnis ab humido olei, sicut debet fieri in elixatione, ista dicitur elixatio, & non frixio, & ta-
 men ista coctio est ab humido pingui ; & causa huius est, quia humiditas carnis in isto casu 30
 superatur ab humiditate olei, & extrahitur à parte interiori ad exteriorem, quòd requiritur
 ad elixationem : non est ergo frixio, eo quòd coctio fiat ab humiditate pingui, quia etiã eli-
 xatio est ab humiditate pingui ; sed potius dicitur frixio, quia patitur oleum à carne magis,
 quàm caro ab oleo, quia ab ea absimitur : & ideo isti errant & non intelligunt uerba Aristo-
 telis : & ideo dimittendo istos, dicatis cum Aristotele & Alexandro, ad argumentum, cum
 dicis, quòd frixio fit a calido humido, probans, quia fit à calido humido olei, dico, quòd fal-
 sum est, sed fit ipsa frixio à caliditate ignis impressa ipsi sartagini, seu ferro ipsius sartaginis :
 & ideo tam modicæ quantitatis debet esse ista pinguedo posita in sartagine, quod absuma-
 tur à carnibus, quia, si pinguedo sit tantæ quantitatis, quòd absumat humidum carnis, tunc
 non est frixio, dicit Alexander, sed erit elixatio, quia in isto casu humidum carnis uincitur 40
 ab humido pinguedinis, quia absimitur humidum carnis ab humido calido pinguedinis, si
 cut fieri debet in elixatione : & ideo negatur, quòd assumis, scilicet quòd frixio fiat à calido
 humido, sed fit à calido sicco ipsius sartaginis, quia fit a caliditate impressa ferro sartaginis
 ab ipso igne : & hoc etiam dicit Aristo. quia Aristo. negat, quòd etiam frixio fit à calido hu-
 mido, sed dicit, quòd est a calido sicco, scilicet ipsius sartaginis ; & ideo dicit, quòd frixio est
 affatio, & non elixatio. Sed dices tu, contra, quia omne agens proximum ex septimo Phy-
 sicorum debet contingere passum : sed hic in frixione ferrum sartaginis non contingit car-
 nem, eo quòd caro tangatur à pinguedine : ergo frixio non fit à caliditate sartaginis, sed fit
 a calido humido pinguedinis ; & sic, quod frigit, est caliditas olei, & non caliditas sartagi-
 nis : ergo erit elixatio & non frixio : Dico concedendo propositionem Aristotelis, quòd 50
 uera est, quia, si agens non contingit passum, non est agens proximum : &, cum subsumis,
 sed ferrum non contingit hic carnem, sed pinguedo contingit carnem : dico, negando ma-
 iorem

iorem hanc, quia falsa est, quia ferrum sartaginis est, quod contingit carnem, & non oleum, quia oleum est pauca quantitas; & ideo caro contingitur à sartagine, quia, si multum esset oleum, tunc esset elixatio, & non frixio; sed oleum cedit carni, quia sua paucitate non intermeat inter carnem & sartagine: & ideo inquit Alexander ex Aristotele, quòd tã paucam debet apponi pinguedo, quòd caro contingat sartagine, ita, quòd pinguedo cedat carni, & caro adeo descendat sub pinguedine, quòd contingat sartagine, quia, si tanta sit pinguedo, quòd caro non contingat sartagine, & pinguedo non absumat humiditatem carnis, tunc nõ erit frixio, sed elixatio. Sed dices, ad quid igitur requiritur ista pinguedo, quia nihil operatur in ista coctione, si ista coctio fiat à caliditate sartaginis seu ferri sartaginis? dico, quòd requiritur ista pinguedo, ne caro absumatur a uehemēti caliditate ferri sartaginis, & comburatur, quia ista coctio fit a uehementi calido: & ideo, domini, citius decoquantur frixa, quàm assa, quia frixio est a uehementiori calido, quàm assatio; assatio enim est a calido ignis impresso aeri, quia aer est rarus; ista uero frixio est a caliditate impressa ferro sartaginis; & ideo est uehementis coctionis caliditas ista, quia est in subiecto densiori, quàm caliditas assationis, quæ est impressa aeri: & ita euadimus argumentum, quod assumpsit falsum; quod ignorarunt nostri latini non ponderantes uerba textus. De secundo, cum dicebatur, cur est, quòd ægrotantibus concedimus assa, & non frixa, si frixio est species assationis? dico, quòd ratio est ista, quia in frixione generantur multi mali uapores, consumpto ipso oleo uel pinguedine in uapores ipsos: & ideo Galenus ualde damnat inter alia cibaria omnia oua frixa, & alia frixa: & ideo non concedimus frixa ægris, concedimus tamen assa, quia in ipsis non fit ista generatio uaporum, uti est in ipsis frixis. Ultima dubitatio difficillima est in uerbis Aristotelis, qui dixit, quòd omnia cocta seu digesta sunt calidiora & crassiora se ipsis indigestis: & ideo primo dubitatur de primo, an omnia digesta sint calidiora se ipsis indigestis: & primo est instantia de musto, quia ex musto generatur uinum per coctionem, & tamen mustum est calidius ipso uino: & probatur, quòd sit calidius, tum quia feruet, & uinum non; tum secundo, quia mustum magis inebriat, quàm uinum; & hoc propter maiorem caliditatem & maiorem fumum, qui eleuatur ab eo à stomacho ad cerebrũ; & tamen uinum est magis digestum ipso musto. Secundo, quia apostemata siue abscessus, ad quos uel ad quæ sequitur ipsa febris si ducit in saniem digestam, cum generatur sanies, cessat febris: & sanies generatur per digestionem; & tunc facta sanie in apostemate, cessat febris, facta ab ipso apostemate: ergo sanies ista genita per digestionem est minoris caloris, quàm humor putrescens indigestus, ex quo generata est sanies; quod ostendo, quia ille humor, dum erat indigestus & putrescens, generabat febrem, digestus uero non generat febrem: ergo, quæ digesta sunt, non sunt calidiora se ipsis indigestis. Tertio arguitur de fructibus, quia, ut dicit Auer. tertio colliget, & secundo de anima, multi sunt fructus, qui acerbi sunt amari, cum uero maturescunt, fiunt dulces: transeunt autem fructus ex amaro in dulce per digestionem: & si sic, ergo & omnia amara, ex Galeno secundo de simplicibus, sunt calidiora, quàm dulcia: & isti fructus indigesti, sunt amari, digesti sunt dulces; ergo calidiores sunt crudi, quàm digesti; ergo aliquod indigestum est calidius digesto: & confirmatur, quia nihil agit ultra gradum proprium: sed fructus maturescunt tantum à calido intrinseco & proprio acquisito à sole, & ille uapor sic calidus remanens in fructibus maturat illos; & iste calor non agit ultra proprium gradum: ergo isti fructus non sunt calidiores in fine coctionis, quàm sint, indigesti à principio ante maturationem, quando erant crudi, quia ista maturatio fit à proprio calore, quia proprius calor non auget se: non ergo erunt calidiores isti fructus, cum sunt digesti; se ipsis amaris. Quarto arguitur, quia ex sanguine generatur lac per coctionem, & tamen sanguis est longe calidior lacte: non ergo omnia digesta sunt calidiora se ipsis indigestis. Ex aduerso est Aristo. in uerbis suis, qui dicit, quòd omnia digesta sunt calidiora se ipsis crudis; & dat etiam rationem Aristo. quia digestio fit à calore ipso: quo modo ergo aliquid erit magis digestum, magis erit passum à calore: ergo omnia digesta erunt calidiora se ipsis crudis & incoctis. Et ideo dico de primo, ad argumenta ista, cum dicis de musto, quia mustum est calidius uino, & tamen uinum generatur ex musto per coctionem; & omne coctum est calidius se ipso incocto & crudo, quia generatur à

calido per accidens ; tamen mustum est calidius uino : dico, quòd admiscentur musto cortices, & nuclei, & alia genera, ut acini, quæ partes non sunt partes uini, sed musti, quæ partes sunt calidæ, & substantiæ terrea, ex quibus partibus mustum redditur calidius, quia istæ partes sunt passæ à calore uehementi, & ideo seruant illum uehementem calorem; & sic admixtæ in musto reddunt mustum calidius ; & sic mustum per accidens per partes extrinsecas ualde passas à calore reddetur uaporosius : & quia illa caliditas eleuatur, & facit ampullas, ideo mustum per accidens ebullit : & ideo, cum probas, dicens, quòd mustum feruet, & uinum non, iam dixi, quòd hoc est per illas partes calidiores, quæ ipsi admiscuntur, quæ ex se seruant caliditatem illam acquisitam, ideo sunt calidissimæ ; & ideo agunt in humidum ipsius musti aqueum, & sic conuertunt ipsum humidum in uapores & fumum, qui uapores & fumus exhalantes à musto generant huiusmodi ampullas, & sic feruet mustum, & sic fit illa exhalatio. De alio, quia mustum magis inebriat, quàm uinum ; ergo est magis calidum : dico hoc esse per accidens ex duplici causa, tum quia, ex quo feruet, & habet partes aqueas in se admixtas, ideo calor uentriculi agens in humidum illud, conuertit multas partes eius in uaporem, quæ partes petentes cerebrum inebriant ; in uino autem non sunt huiusmodi partes aqueæ, quæ possint conuerti in uapores : tum etiam ex alia causa, quia mustum est incoctum & indigestum, uinum uero est coctum ; & ideo non potest ita calor stomachi ipsum superare mustum propter eius indigestionem ; & ita non potest conuertere ipsum in substantiam nutriti, sed conuertit in fumum & uaporem : uinum autem, ex quo est digestum, magis superare à calore stomachi ; & ideo non ita conuertit ipsum in uaporem, sed in substantiam nutriti ; & ideo non sic inebriat.

De secundo, de abscessu, qui, cum est indigestus, causat febrem: cum uero facta est sanies, non amplius adest febris, & tamen sanies fit per coctionem : ergo non omnis coctio procedit calefaciendo : dico, quòd hoc est per accidens, & non per se: non enim ex hoc, quòd humor putrescens sit maioris caliditatis, quàm cum est digestus, generatur febris: sed causa est, quia conuerso humore putrescente in saniem cessat dolor & solutio cõtinuitatis, qui dolor generabatur ex illa solutione continui & tensione membri : tum etiam ex alteratione præter naturam, quia ex alteratione præter naturam generabatur dolor, ex dolore affluebat spiritus & sanguis à toto corpore, & ex multo affluxu spiritus & sanguinis fit inflammatio, ex inflammatione fit febris ipsa : & ideo conuerso humore putrescente in saniem cessat febris, quia cessat ille influxus spiritus & sanguinis & illa inflammatio ; & ideo non cessat febris ex hoc, quia sanies non sit calida, sed quia restat fluxus spirituum & sanguinis : & sic ex ista duplici causa generabatur febris, & non quia sanies non est calida, & humor putrescens sic.

De tertio, quia multi fructus sunt amari, antequam sint maturi, maturi uero sunt dulces ; & omnia amara ex Galeno sunt calidiora dulcibus ; dico, quòd hic est duplex modus dicendi, si sequamur dictum Auer. si concedamus, quòd multi fructus crudi sunt amari, maturi uero sunt dulces : & cum dicis, omnia amara sunt calidiora ex Galeno : nego Galenũ, dicit Auer. licet sit dictum Galeni, quia Auer. in secundo de anima in com. 106. negat hoc, quòd omnia amara sint calidiora, quàm dulcia : tunc quomodo esset coctum calidius incocto ? quia sic necessario sequeretur, quòd aliqua cruda essent calidiora se ipsis coctis, ut patet de istis fructibus ; quod est contra Aristotelem : & Conciliator adduxit instantiam cõtra Galenum de opio, quod est summè frigidum, & est amarissimum : tũ ex opposito est Galenus in secundo de simplicibus, ubi adducit hanc propositionem uniuersaliter, quòd omnia amara sunt calidiora dulcibus. Tum, si sequamur Galenum, est alia responsio, quia dicit Galenus, quòd omnia amara sunt calidiora dulcibus, & quòd omnis amaritudo fit à calido exurente ; ita etiam falsedo fit à caliditate : si ergo dicamus cum Galeno, cum tu dicis, quòd multi fructus sunt amari, cum sunt immaturi, maturi uero sunt dulces, negat hoc Galenus, & expresse dicit, quòd non sunt amari isti fructus, cum sunt crudi, sed sunt austeri aut acerbi saporis, quibus miscetur frigidum, quia isti saporis, scilicet acerbum & austerum, sunt à frigiditate : & ideo isti fructus tum, cum sunt crudi, sunt frigidiores, postea uero ex coctione fiunt calidiores & dulces : & dat exemplum Galenus de glande, & piro, quia sapor glandiũ crudarum est austerus, & non amarus, & sapor piri etiam, quia differunt istæ species saporũ : & sic

& sic negat Galenus, quòd sapor horum fructuum immaturorum sit sapor amarus, quia, si esset amarus, cum esse amarum sit esse calidius dulci, tunc aliquod incoctum esset calidius cocto se ipso; quod est falsum & contra Aristotelem. De alio, quia nihil agit ultra gradum proprium: si fructus crudi in arbore se ipsis maturescunt à calore proprio; sed calor proprius non augetur, immo est idem in principio & fine; ergo cocta non sunt calidiora se ipsis incoctis. Dico, quòd aliquod esse calidius potest intelligi bifariam; uno modo intensiue in gradibus, ita, quòd sit maioris caliditatis in gradu; & sic fructus nō sunt calidiores digesti, quā indigesti, quia reuera non sunt maioris gradus caliditatis isti fructus in fine, quā in principio coctionis, quia à quo uenisset iste calor, cum nihil agat ultra gradum proprium? Alio modo aliquod dicitur esse calidius extensiue, quia plus caloris habet extensiue, & quo ad multitudinem, sicut dicit Galenus de calore pueri & iuuenis, quia calor est æqualis intensiue & in gradu, & in puero & in iuene, sed inæqualis extensiue, quia plus humidum est in puero, quā in iuene, id est plus habet substantiæ uaporosæ calidæ puer, quā iuuenis, quia plus est humidum in puero, & calor naturalis consistit in humido; & ideo plus habet substantiæ uaporosæ puer, quā iuuenis: ita quoque dico in fructibus, quòd iste calor in fructibus æqualis est in gradu in fine & in principio maturationis, quia iste calor in principio maturationis generatur à sole, scilicet illa substantia uaporosa, quæ postea agit in humidum, & conuertit in substantiam uaporosam: quo uero ad multitudinem, sic est maior & ualde plus calor in fine maturationis, quā in principio, quia ista maturatio est à calido illo uaporoso, qui calor agens in humidum ipsius fructus, conuertit ipsum in substantiam uaporosam illā: & sic plus humidum caloris est in fine maturationis in fructibus, quā in principio, multitudine, scilicet extensiue. De ultimo, quod dicis de lacte & sanguine, dico, quòd uerum dicis, quòd sanguis est calidior lacte: sed hic sunt duo quærenda, scilicet coctio ipsa & alteratio, quia alteratur & conuertitur sanguis in naturam lactis; & si sic quærat, sic lac semper est calidius sanguine, quia semper fit coctio in sanguine: aliud est quærendum, scilicet cum transmutatur sanguis in aliam speciem lactis; & sic quo ad istam transmutationem sanguinis in lac, tantum lac non est calidius ipso sanguine, quo, scilicet ad istam transmutationem in aliam speciem: & sic, si quærat, ut fit transmutatio in aliam naturam & speciem, sic lac non est calidius: & ideo, si quærat, ut fit transmutatio in aliam naturam & speciem, non oportet, quòd illa natura specie distincta sit calidior; & ideo non oportet, quòd lac sit calidior ipso sanguine: & sic soluitur argumentum.

Sequitur ultima quæstio difficilior, quia, ex quo uidemus, quòd omnia digesta sunt calidiora se ipsis indigestis, ideo sequitur quæstio omnium difficillima, scilicet an omnia digesta sint crassiora se ipsis indigestis: & arguitur bifariam, quòd non; primo auctoritate Aui-cennæ prima primi, & prima quarti, qui dicit, quòd coctio seu digestio est quædam æquatio, qua tenue crassescit, & crassum attenuatur: ergo aliquando digestio erit attenuatio, & sic digestum erit tenuius se ipso indigesto. Secundo & fortius arguitur ratione: si discurremus per singulas species coctionis, uidebimus, quòd semper aut sæpe coctio procedit attenuando: & primo uideamus de maturatione proprie dicta, quæ inuenitur in solis fructibus (quia maturatio est duplex, quædam propria, & quædam metaphorica; propria inest solis fructibus) si enim inspiciamus fructus maturescentes, uidebimus, quòd ista maturatio est attenuatio quædam, quia est ex Theophrasto 6. de causis plantarum capite septimo ubi dicit, quòd omnes fructus plantarum mutantur ex sapore in saporem coctione quadam: & postea subdit, quòd omnes fructus plantarum à principio sicci sunt, & mox humescunt humore eius, id est plantæ influente; & ista dicitur esse generatio saporum: si ita est, ergo ista coctio attenuatione procedit, quia, cum siccum miscetur humido, est attenuatio, & humidum est tenuius, quā siccum: ergo ista coctio attenuatione procedit, quia primo fructus sunt sicci, & deinde humidum; & siccum est crassum, & humidum tenue, ergo: & hanc sententiam Theophrasti citat Galenus quarto & quinto de simplici medicina, & addit Galenus, quòd omnes fructus plantarum primo sunt acerbi & lignosi, & postea fiunt acidi & humidum; & hæc

transmutatio fit coctione, ut dicit Theophrastus, & postea fiunt dulces: si ergo primo fructus sunt acerbi & lignosi, & postea fiunt acidi & humidi, & ista mutatio fit coctione; ergo coctio aliquando attenuando procedit, generatio semper increffando: & confirmatur experientia, quia fructus acerbi à principio sunt duri, & postea cocti molliores sunt; sed durities ex secundo de Generatione, & corruptione, sequitur siccitatem, & mollities humiditatem; & attenuatio sequitur humidum, & crassities siccitatem: cum ergo fructus fiunt à principio, sunt duriores; & cum maturefcunt, fiunt molliores: ergo coctio fit aliquando attenuando, quia fructus ex duris fiunt per coctionem molliores: ergo ista coctio ex cruditate in maturitatem procedit attenuatione, quia attenuatio sequitur humidum, & crassities siccitatem: ergo, si ista transmutatio est facta per coctionem, & fit per siccum in humidum; ergo hæc coctio procedit ex crasso in tenuem, & non econtra, ut dicit Aristo. & confirmatur, quia à principio fructus sunt grauiores, cum sunt immaturi, quàm quando sunt maturi; ergo in principio sunt magis aerei; ergo crassiores sunt, quia grauitas sequitur ipsam terram; ergo plus terræ habent in principio, quando sunt immaturi, quàm in fine; ergo sunt crassioris substantiæ in principio, quàm in fine: patet, quia, cum acerbi sunt fructus, si intra aquam imponantur, grauitant & submergunt; cum autem sunt maturi, sunt molliores, & supernant aquæ, non autem submerguntur: ergo in fine fructus isti sunt minus terrei, quia sunt leuiores; ergo hæc coctio attenuatione processit: & dat exemplum Galenus de sorbis. Secundo principaliter arguitur & de maturatione improprie dicta, quia probauimus de propria, ideo nunc arguitur de impropria, & translatiue sumpta, & est generatio uiuētium, quæ appellatur maturatio, & præcipue ab Auerroe tertio colliget: si enim loquamur de ista, etiã attenuatione procedit, si enim generantur uermes ex carne, uel in ligno, ista generatio attenuatione procedit, quia generatum est tenuioris substantiæ, quàm caro aut lignum: tum etiam quia apud medicos generantur in cerebro spiritus animales ex uitalibus in complexu rete mirabilis, quia spiritus uitales, ut scitis, ascendunt à corde per tenues ramos arteriarum cerebri, & in illis amfractibus in illo reflexu concoquuntur, & generantur animales; & tamen generatio procedit attenuatione, quia tenuior est spiritus animalis, quàm uitalis; & sic in illis amfractibus illius rete attenuantur spiritus illi, & conuertuntur in spiritus animales, quia sunt tenuiores, quàm uitales: ergo hæc coctio attenuatione procedit. Tertiò arguitur de elixatione & affatione, quòd attenuatione procedunt, quia, uel accipiatur affatio & elixatio ab arte, uel à natura, semper attenuatione procedunt; quia, si fit à natura, procedit attenuando; quod ostendo, quia elixatio à natura nihil aliud est, quàm coctio & conuersio nutrimenti in prima ætate, ut dicunt Galenus, Aristoteles, & Alexander; in secunda uero ætate est affatio respectu primæ: sed in secunda & in prima ætate procedit ista coctio attenuatione, seu ista conuersio cibi, quia semper iste cibus, puta panis, conuertitur in chylum, & chylus in sanguinem: sed chylus est tenuior, quàm panis; & sanguis est tenuior, quàm chylus; & sanguis deinde conuertitur in humiditates secundas, quæ sunt subtiliores ipso sanguine: ergo hæc generatio attenuatione procedit: Si etiam considerentur elixatio & affatio, ut procedit ab arte, sic etiam attenuando procedit; quia caro affa & elixa sunt tenuioris substantiæ se ipsis crudis. ergo affatio & elixatio, siue sint à natura, siue ab arte, semper, aut frequenti attenuatione procedunt ad minus; cuius tamen oppositum dicit Aristo. & confirmatur de musto & uino, ubi uinum est tenuioris substantiæ, quàm mustum, & tamen uinum generatur ex musto per coctionem, & tamen hæc est maturatio: quomodo ergo Aristo. dicit, quòd ista coctio procedit ex affatione? Et ideo uidetis, qualiter dictum Aristotelis multas habeat difficultates, quæ uidentur ostendere suum dictum esse falsum: & ideo, domini, propter has difficultates uario modo loquuntur expositores; & quæstio ista melius tractatur à medicis, quàm à philosophis: & ideo sunt multi modi dicendi. Et primus modus dicendi est Conciliatoris differentia 50. & Vgonis prima primi, qui dicunt, quòd dictum Aristotelis non est uniuersaliter uerum, quia aliquando est uerum, aliquando falsum, quia non est uerum, quòd coctio uniuersaliter procedat increffando, sed etiam aliquando attenuatione procedit: & hoc dicunt isti expositores exponendo dictum Hippocratis in secunda particula

tricula Aphorismorum Aphor. 22. Concocta medicari & mouere non cruda. quam sententiam secutus est etiam Auicenna prima quarti, & prima primi, qui dicit, quòd coctio in humoribus est æquatio quædam, ita, quòd crassum attenuatur, & tenue crassescit: & sic dicunt, quòd propositio Aristotelis non est uniuersaliter uera: & dant rationes isti, quia omnis coctio aut est in humore nocuo, aut in innocuo: si est in nocuo, adhuc est bifariam, quia ista coctio aut est in humore nocuo, ut ille humor traducatur ad benignum; aut est, ut ille humor expellatur a natura, quia non potest regi à natura, nec redigi ad naturam & comme ntu rationem, ut etiam dicit Galenus; & sic coquitur, ut expellatur, non autem ad benignum traducatur: & qualitercunque fiat ista coctio, aliquando procedit incrassando, & aliquando attenuando, quia, si humor iste crassior sit debet attenuari (& hoc sæpe docet Galenus) aliter non essent parati expulsionem isti humores: ergo tunc non uerificatur hoc dictum Aristotelis, quia, si fuerit coctio in humore nocuo crasso, ista coctio semper procedit attenuatione, siue debeat expelli, siue reduci ad benignum; quia, si debeant expelli crassi humores, debent attenuari; & si debent reduci ad benignum, etiam debent attenuari: & sic hic non uerificatur uerbum Aristotelis, quia, si debent reduci ad benignum, debent attenuari; ut phlegma, si debet reduci ad naturam, debet attenuari: si uero sit humor ille tenuis, ut puta cholera, debet incrassari (& in hoc non uerificatur dictum Aristotelis) tum enim, si debet bilis expelli, debet incrassari; tum, si debet reduci ad benignum & naturam, tantum coctio procedit incrassando; & dictum Aristotelis est uerum: Si uero fuerit in innocuo, scilicet in utili humore, sic & hic est bifariam, quia aut ista coctio est restauratio quædam deperditi spiritus, aut non est restauratio spiritus deperditi, sed partis membri: si quidem est restauratio spiritus deperditi, sic procedit attenuatione; & sic non est uerum dictum Aristotelis: si autem est restauratio partis membri deperditi, ex actione caloris naturalis, & deperdita pars iterum debet resumere & restaurari, sic crassatione procedit: & sic ista coctio aliquando procedit attenuatione, aliquando crassatione; attenuatione, sicuti diximus de pane, si panis mutatur in chylum, & chylus in sanguinem, & sanguis in humiditatem de secundis; & sic semper attenuando procedit; & hic non uerificatur dictum Aristotelis: aliquando uero procedit crassatione, ut cum humiditas illa de secundis transmutatur in carnem, & in membra; & tunc ista coctio procedit crassatione; & hic, dicunt isti, quòd præcipue uerificatur dictum Aristotelis, quando, scilicet restauratur pars membri deperditi, & non spiritus, qui ultimo transmutatur in substantiam membri deperditi: & sic dicit hæc opinio, quòd dictum Aristotelis non est uniuersaliter uerum, scilicet quòd coctio semper procedat incrassando. Sed contra hanc opinionem arguo, quia de facto falsa est, quia subito & statim sumit instantiam contra . . . ex generatione humoris, quia dicit, quòd aut ista coctio est in humore nocuo, aut est in humore innocuo & utili: si est in humore nocuo, adhuc est bifariam, quia aut debet expelli, aut reduci ad benignum; & qualitercunque fuerit hæc coctio, siue reducatur ad benignum, siue expellatur, aliquando procedit incrassando, & aliquando attenuando, secundum quòd humor fuerit in causa; & sic dictum Aristotelis non est uniuersaliter uerum: si uero fuerit coctio in innocuo, sic etiam erit bifariam, quia aut ista coctio est restauratio spiritus deperditi; & sic semper procedit attenuando: aut est partis membri deperditæ, quæ debet restaurari & refarciri, & sic procedit incrassando; & dictum Aristotelis est uerum: ergo sua propositio non erit uniuersaliter uera. Sed, domini, isti errant, quia ista coctio in humoribus non est uera coctio, sed impropria & translatitia, secundum Aristotelem; & Aristoteles hanc repellit, quia hæc coctio est quædam æquatio humoris, quæ æquatio humoris apud Aristotelem non est coctio; & Aristoteles non loquitur de ista, quando dicit, quòd omnia concocta sunt crassiora se ipsis incoctis: & sic instantia istorum non est ad propositum. Secundo ostendo dictum Aristotelis esse uniuersaliter prolatum ab eo, & esse uniuersaliter uerum, primo, quia dicit, quòd omnia digesta sunt calidiora & crassiora se ipsis indigestis, & uniuersaliter dicit hoc Aristoteles. & probat hoc in capite sequenti sic, quia omnia, quæ digeruntur, crassiora euadunt, quia ex aereis fiunt aquea, & ex aqueis fiunt terrea: ergo omnia, quæ digeruntur, fiunt crassiora, quia aqua est crassior aere, & terra crassior aqua: ergo semper ista coctio procedit crassando. Secundo, quia dixit Aristoteles, quòd apostemata siue abscessus seu

nascencia, & fluxus lachrimales, & mustum, tunc digesta sunt, cum humiditas eorum consistentiam acquirat & crassitiem: si humidum istorum acquisiuit consistentiam; ergo soliditatem & crassitiem; ergo ista coctio fit crassatione: ergo uniuersaliter omnia digesta crassiora sunt se ipsis indigestis. Tertio, quia non aduertunt uerba Aristotelis, quia dicit Aristot. quòd aqua, quæ est simplex elementum, non potest digeri, quia non potest crassescere à calido: ergo ab opposito consequentis ad oppositum antecedentis, omnia, quæ digeruntur, debent crassescere à calido: ergo necesse est, quòd omne, quod digerit, crassescat à calido; ergo quæ nõ crassescunt à calido, non digeruntur: ergo omnis digestio procedit, quadam crassatione: ergo natura non procedit attenuatione. Quarto, quia in secundo huius, loquens Aristot. de falsedine maris, & reddens causam, quare urina est amari & falsi saporis, dicit, quòd ideo est, quia omnium excrementorum animalis urina est indigestissima: & quam causam assignauit Aristot. quòd urina sit indigestissima? dixit, quòd ideo est indigestissima omnium excrementorum, quia omnium excrementorum est tenuissima: ergo crassiora digestiora, & e contra: & Galenus quarto regiminis acutorum, sequens Aristotelem, quando Hippoc. dicit, quòd eorum digestiones erant tenues, & non erant constantes, exponit Galenus, erant eorum digestiones tenues, idest crudæ, quia omnis digestio incrassat: omnis ergo digestio uniuersaliter incrassatione procedit. Secundo, ratione arguo contra hanc opinionem, quia coctio per se fit à calore agente in humidum, per definitionem coctionis; & ista est sententia Aristotelis; est enim coctio perfectio in uno quoque humido à calido ipso: Sed, cum calidum agit in humidum, resoluit tenuiores partes eius & superfluas à partibus constantioribus: ergo omne, quod digeritur, crassescit, quia per resolutionem partium tenuiorum superfluarum fit crassius, quia resoluuntur partes tenuiores superfluæ, & remanent crassæ. Secundo, quia hæc opinio minime uidetur loqui secundum mentem medicorum, etiam cum ipsi sint medici, quia dicunt ipsi, quòd coctio ista aut fit in humore superfluo nocuo, aut fit in humore utili & non superfluo: si in humore nocuo, bifariam fit, quia aliquando procedit incrassatione, & aliquando attenuatione: & ex quo bifariam fit? quia aut debet preparari expulsiõni; & sic debet attenuari: aut debet reduci ad naturam & ad benignum; & sic debet incrassari: & sic aliquando procedit attenuatione, ut cum crassus humor debet expelli; ergo aliqua coctio procedit attenuatione: crassatione uero procedit, ut cum humor expellendus est tenuis; sicut, si bilis debet expelli, debet incrassari. Sed, domini, huic dicto contradicit Galenus in nono Aphor. secundæ particulæ, qui ait, cum corpora quis purgare uoluerit. & prima particula Aphorismorũ Aphor. 24. ubi dicit Galenus, quòd humor tenuis ex se paratus est expulsiõni aut per uiam secessus, aut per poros corporis: ergo nulla eget præparatione, neque coctione, ut fiat aptus expulsiõni, & ut facilius expellatur à natura, quia, quo tenuiores sunt humores, eo facilius expelluntur per corpus, ut Galenus ubique dicit, ubi dicit, si humores debent preparari expulsiõni, quòd humores crassi debent attenuari; & nunquam dicit, si fuerint tenues, debent incrassari: & idem bis Galenus in loco de purgatione, ubi dicit, quando parandum sit corpus, & quomodo pareatur, & dicit, quòd attenuando humores crassos præparatur; & nunquam dicit Galenus, quòd humores debent incrassari: & ideo hæc opinio contradicit Galeno; ob id omitto hanc, quia non tantum contradicit Aristoteli, sed etiam medicis. Et ideo est alia opinio, quæ est Gentilis in prima quarti, & Thomæ de Garbo in sua summa, & Thadei, qui dicunt, quòd sermo Aristotelis non est uniuersalis, quòd omnis coctio crassatione procedat, quia Aristoteles loquitur de coctione proprie dicta: sed coctio ista, quanquam ponant medici & Auicena in humoribus, non est coctio proprie dicta, sed improprie dicta; de qua non loquitur Aristot. & si expellendo humores, ut cum expurgamus pituitam à corpore, attenuamus ipsam, ista non est uera coctio secundum Aristotelem; neque de ista loquitur Aristot. quia est translatitia coctio, de qua non loquitur Aristot. & sic, licet ista coctio fiat attenuatione, non tamen est contra Aristotelem, quia ipse loquitur de proprie dicta: & ostendo, dicit hæc opinio, quòd hoc fit uerum (& ego, domini, expono & amplio dictum istorum, quia multa errata dicunt, immo tot errata, quot uerba, dicunt) aiunt ergo isti, & maxime Gentilis, quòd coctio est commixtio humidi cum sicco: ergo coctio est à calido agente in humidum, & est commixtio hu-
 midi

10
 20
 30
 40
 50
 midi cum sicco : dicunt isti, quòd falsum est, ut dicam, & contra Aristo. & ideo isti dicunt quòd, si comparemus coctionem, potest comparari humido, & potest comparari sicco, & potest comparari utrisque simul, quia est commixtio humidi cum sicco : & in hoc omnes medici sequuntur Gentilem, & omnes proculdubio errant in hoc : dicunt ergo isti, quòd coctio potest comparari humido, & potest comparari sicco, & potest comparari coniuncto ex utroque : dicunt ergo, quòd, si coctio comparetur solo humido, sic procedit incrassatione, quia, quando humidum permiscetur sicco, incrassatur : si autem coctio comparetur sicco, siccum digeritur, cum miscetur humido ; Sed tunc attenuatur ista coctio ; & sic ista coctio procedit attenuando : si uero comparetur coctio toti coniuncto, simul sumpto, scilicet toti commixto ex humido & sicco, quid dicemus, dicit Gentilis ? dicemus, quòd aliquando incrassatione, & aliquando attenuatione procedit, quia aut humidum est amplioris molis, quam siccum, & ex mixtione humidi cum sicco mixtum coquitur ; ergo maior pars mixti concocti crassescit, quia ex mixtione sicci cum humido crassescit humidum ; ergo simpliciter ista coctio est incrassatio : si autem maior pars sit sicci, quam humidi, cum miscetur siccum humido, digeritur siccum, & attenuatur ; & tunc dicemus, quòd ista coctio est attenuatio quaedam, quia maior pars maxime attenuatur . Sed dices, tu dixisti, quòd dictum Aristotelis est uniuersaliter uerum, quomodo ergo est uniuersaliter uerum, si aliquando coctio fit attenuatione, aliquando crassatione ? oh dicunt, quia per te subiectum digestionis est humidum, & ideo quòd non digeritur mixtum, nisi admisceatur humidum sicco ; & cum admisceatur humidum sicco, humidum crassescit : ideo dico, dicit Aristo. quòd coctio seu digestio fit incrassatione ; & ideo cocta sunt crassiora se ipsis incoctis, quia per te subiectum coctionis est humidum, quòd, cum coquitur, miscetur sicco, & ex commixtione humidi cum sicco humidum fit crassius : & ideo, domini, bene aduertatis, quia Gentilis est longus, & ego bene dicam ea, quæ ipse dixit : & hæc dicunt Gentilis & Thomas de Garbo . Sed, domini, hæc opinio implicatur sibi, & cum hoc, quòd non exponit intentionem Aristotelis, contradicit etiam Aristoteli, & extorquet uerba eius, quia, cum Aristo. dicit, quòd omne digestum est crassius se ipso indigesto, exponit ista expositio, sunt crassiora, idest magis commixta & melius : sed, domini, uideatis, quam affinitatem habeat, omnia digesta esse crassiora se ipsis indigestis, cum esse melius commixta : quæ conuenientia est inter hæc, ut inter crassiora, & melius commixta, & crassius, & melius commixtum ? hoc enim est extorquere Aristot. & ideo manifeste uana est hæc expositio, quia nulla affinitas est inter esse crassioris substantiæ, & esse melius commixta . Secundo ostendo hoc ratione, quia, ubi sit æqualis quantitas humidi & sicci in mixto, eius digestio neque attenuatione, neque crassatione procederet per eos, quia secundum ipsos tantum digestio fit attenuatione, quando maior pars mixti est sicca ; & tunc fit in crassatione, quando maior pars est ipsius humidi ; Si ibi siccum & humidum sint æqualia, neque attenuatione neque crassatione procedit : ergo erit aliqua coctio, quæ neutro modo procedit . Tertio, ut magis infra dicemus, omnis coctio fit actione calidi in humido : sed calido agente in humido resoluuntur partes eius tenues & superfluæ, & remanent crassæ & constantiores partes : ergo omnis coctio fit per se incrassatione, & non attenuatione . Quarto arguo contra eorum fundamentum, quòd coctio fit mixtio humidi cum sicco : sed in hoc fundamento longe errant : primo, quia coctio est passio mixti perfecti : sed non est mixtum perfectum, nisi fiat mixtio humidi cum sicco : ergo coctio præsupponit mixtionem humidi cum sicco : ergo coctio non est illa commixtio, quia nihil se ipsum supponit : Secundo ex Aristotele, infra cap. de coagulatione, ubi dicit, quòd coctio est separatio humidi à sicco actione caloris resoluentis humidum superfluum in uaporem ; & non dicit Aristo. quòd sit commixtio humidi cum sicco, sed dicit, quòd est separatio humidi à sicco : ergo non est commixtio humidi cum sicco : quomodo : ergo est commixtio, si Aristo. dicit, quòd est separatio humidi à sicco ? & omnes latini dicunt hæc fatua, quòd est commixtio humidi cum sicco . Et ideo dico, quòd mens Aristo. est, quòd sua propositio sit uniuersaliter uera, & quòd eius dictum sit generaliter uerum sine exceptione aliqua ; & declaro mentem Aristote. & bene aduertatis, quia res mihi difficilis est . Dico igitur, quòd mixtum secundum Aristotelem, quod debet digeri, debet consistere ex humido & sicco ; & sic omne mixtum, quòd coquitur,

aut in ipso est humidum superfluum, quia debet constare ex humido & sicco mixtum, quod debet coqui, quia coctio est passio mixti; aut commensuratum est cum humido sicco; aut unum quodque ipsorum superat naturam aliorum: si autem hæc duo commensurantur, sic tunc mixtum est coctum; & sic non indigemus coctione: aut humidum est superfluum commensurato sicco secundum naturam; si sic, actione caloris innati resoluitur humidum superfluum in uaporem, remanente humido constante, tunc ista est coctio, & dicitur ab Aristotele uera coctio, & ingrossando procedit: si uero sicco fuerit superfluum constante & commensurato humido, si debet hoc mixtum reduci ad propriam naturam (& ad hoc bene aduertatis, quia hic stat punctum) tunc debet secerni & separari humidum à sicco, actione caloris in ipsum mixtum, liquefaciendo ipsum sicco, & secernendo sicco ab humido; ut panis in uentriculo debet liquefieri, & conuerti in chylum, quia in substantia chyli non debet esse tanta siccitas, quanta est in pane; & ideo segregatur sicco superfluum; & sic in stomacho fit separatio chyli ab excrementis actione caloris, ut à substantia panis, ubi erat superfluum sicco commensurato humido; & hæc secretio non dicitur ab Aristotele coctio, sed segregatio sicci ab humido: & sic sola segregatio humidum superfluum à sicco commensurato dicitur coctio ab Aristotele: & dicam istud infra, quare Aristot. tantum istam segregationem appellet coctionem, & aliam non: si autem ita sit, quod istud sicco commixtum cum pauco humido, ita, quod non possit à calore innato colliquari & subtiliari, tunc utimur arte super infundendo humidum ipsis siccis, & reddendo ipsa humidiora, ut facimus in seminibus plantarum, cum sint exiccata, expellimus pluuiam, quæ segregat sicco ab humido, & sic generant: & sic, cum permiscemus humida siccis, reddendo ipsa humidiora, tunc talia possunt colliquari. Et ideo dico, quod, si in mixto humidum fuerit superfluum, & illud humidum superfluum resoluitur, & separetur à sicco, ista est coctio secundum Aristotelem: si uero sicco in mixto fuerit superfluum, & humidum determinatum, & sicco separetur ab humido, ista non est coctio, sed tantum segregatio sicci ab humido determinato: si uero humidum non fuerit determinatum, & sicco sit, tum calor naturalis resoluit humidum superfluum, remanente aliquo constantiori; & sic est coctio secundum Aristotelem. Sed dices, si coctio est passio communis sicci & humidum simul, cur segregatio superfluum humidum à sicco dicitur coctio, & segregatio superfluum sicci ab humido non dicitur coctio secundum Aristotelem? Et confirmatur, quia, ut dicit Auicenna, coctio est æquatio: quare ergo æquatio humidum est coctio, & æquatio sicci non dicitur coctio? Secundo arguitur ex Alexandro, quia Alexander exponens dictum Aristotelis, cum dixit, quod urina inter omnia excrementa animalis est indigestissima & tenuissima, exponit Alexander, dicens, quod duplicia sunt corpora, quæ debent digeri; aut enim sunt sicca, & eorum digestio ad tenue terminatur; aut sunt tenuia & humida, & eorum coctio terminatur ad incrassationem: quid ergo dicit, si Alexander dicit, quod, quæ digeruntur, si sunt sicca, digestionem attenuantur? & ego feci uos attentos supra, cum declarauit locum illum, quia Aristot. uidetur sibi contradicere. Et ideo dico de primo, cum dicit, quod Aristot. dicit, quod digestio est communis passio humidum & sicci simul, quia hoc uerum est secundum Aristotelem, quia coctio nihil aliud est, nisi resolutio humidum superfluum; resolutio uero sicci non est coctio: & dicit Aristot. quod coctio est humidum perfectio, id est humidum constantis & caloris proprii, id est à calore proprio; & hæc perfectio, quæ acquiritur humido, dicitur crassatio: & cum dicit, oh coctio est communis passio humidum & sicci, dico, quod uerum est, quod communis est passio humidum & sicci, primo tamè est passio humidum, secundo sicci, quia non cuiuslibet humidum, sed humidum admixti cum sicco: & cum dicit, sicut resolutio superfluum humidum cum sicco est coctio, ita & resolutio superfluum sicci, est coctio: nego ista, & per . . . quare de hoc redde rationem: oh dicunt aliqui, quod resolutio superfluum humidum fit per se à calore, resolutio uero superfluum sicci non fit per se à calore: & quia omnis coctio debet fieri à calore; & quia resolutio humidum fit à calore, ideo resolutio humidum est coctio; & resolutio sicci non est coctio secundum ipsos: quod autem resolutio humidum fiat per se à calore, & resolutio sicci non, ostendo, quia calor per se facit ipsum humidum euaporare; resolutio autem sicci non est per se à calore. Sed istud non est uerum, quia ita calor agens in terram, quæ sicca est, resoluit ipsam, & eleuat exhalationem siccam

ficcā, sicut resoluitur aqua in uaporem humidum : & ideo dico ego, quòd ideo Aristote. non appellat illam segregationem sicci ab humido, coctionem ; & illam humidi, sed appellat illam segregationem, & non coctionem ; & quare ? quia coctio fit à calore naturali & proprio, & sola resolutio humidi superflui fit à calore proprio & naturali ; resolutio autem superflui sicci non fit à calore naturali, ideo appellat illam segregationem, & non coctionem : & quomodo illa segregatio sicci non fit à calore naturali & proprio ? oh declaro, quia resolutio humidi fit à calore naturali intendente se ipsum conseruare, quia coctio caloris intendit sibi simile generare, quia flamma lampadis agit in oleum, & conuertit ipsum in substantiam fumi, ut ex fumo generetur flamma : cras finiemus.

Dicebam, quòd in corpore mixto aliquando erat superfluum humidum cum sicco constante & determinato, aliquando autem erat superfluum siccum cum humido constante ; quòd, si resoluatur ab agente naturali superfluum humidum, remanente sicco, & reliquo humido constantiore, ista humidi resolutio erat coctio & digestio : si uero resolveretur siccum remanente humido, ista non est coctio uel digestio, sed est segregatio sicci ab humido, & hic est calor. Et diximus, quòd erant duæ dubitationes ; prima, cum coctio fit passio communis sicci & humidi, cur magis resolutio humidi dicatur digestio, quàm resolutio sicci, & præcipue cum coctio sit æquatio quædam : cur ergo æquatio humidi dicitur digestio, & nõ æquatio sicci ? Est etiam dubitatio ex Alexandro secundo huius exponente dictum Arist. in capite de falsedine maris, quoniam dicit Arist. quòd urina inter excrementa animalium est tenuissima : & ideo exponit Alexander dicens, corpora, quæ digeruntur, duplicia sunt, quædam sicca, & quædam humida ; humida digeruntur crassatione ; sicca uero attenuatione digeruntur : ergo non omnis coctio est crassatio quædam, ut dicit Arist. De primo dicebā, cum dicis, cur resolutio humidi superflui dicitur coctio, & resolutio superflui sicci non, sed dicitur separatio sicci ab humido ? dicunt aliqui, quòd non est, quia coctio fiat per se à calido, quia calor per se agit in humidum, non autem per se agit in siccum : & ideo, quia per se agit, corrumpit humidum : ideo per se resoluitur humidum, nõ autem per se resoluitur siccum : & ideo resolutio humidi dicitur coctio, non autem resolutio sicci. Sed contra, quia calor agens in terram, ita resoluit ipsam in tenuem & siccā exhalationem, sicut agens in aquā resoluit ipsam in humidum uaporem : ergo eque calor agit in siccum, sicut in humidum, quia, sicut supra diximus, duo habitus generantur à calore ; unus humidus ex aqua, qui dicitur uapor ; alius humidus, qui dicitur exhalatio : ergo calor agit per se in siccum, & conuertitur in exhalationem siccam : ergo hæc responsio non dicit uerum. Et ideo dico, quòd naturalis calor bifariam generatur ; uno modo ut calor est, quia, scilicet habet humidum in se, scilicet qualitatem, quæ est ut agens ; alio modo contrariatur, ut est calor naturalis, sed non contrariatur, quia calor ; sed, ut habet primam qualitatem in se, qua est calor, sic æqualiter agit in siccum & humidum ; si contrariatur calor, qua naturalis est, sic est substantia quædam uaporosa, & ut sic per se agit tantum in humidum, nõ autem per se agit in siccum : & quare per se agit in humidum, non autem in siccum per se agit ? quia calor, qua naturalis est, est uapor calidus, & ideo agit in humidum, ut generet sibi simile, quia, ut calor, agit in terram uel in aquam, ut generet simile sibi, ita & calor naturalis, qua naturalis est, agit in humidum, ut generet sibi simile ; sed generat sibi simile ex humido, ut flamma lucernæ, agens in humidum olei, agit, ut generet flammam sibi similem, & ut conseruetur per generationem sui similis ; quia flamma agens in oleum, generat fumum, ex quo fumo postea conseruatur, quia ex fumo generatur flamma ; sicut etiam calor naturalis, agens in humidum per se, generat sibi simile in specie, quia ipse est uapor, & generat uaporem agendo in humidum : Sed calor naturalis agens in siccum, non generat substantiam sibi similem neque similem uapori ; & ideo calor naturalis, qua naturalis, in humidum agens, generat sibi simile ; ex sicco autem nõ generatur sibi simile ; & ideo per se agit in humidum, & non per se agit in siccum, quia sibi ex humido est continua restauratio : & ideo, quia coctio naturalis caloris est actio sui similis, & quia ex humido generatur sibi simile, non ex sicco, ideo per se agit in humidum, & nõ in siccum per se : & quia omnis coctio fit à calore naturali, ideo dicit Arist. quòd coctio per se est passio humidi, non autem per se passio sicci, quia calor, qua naturalis est, tantum agit per

per se in humidum, scilicet ut se ipsum conseruet; non autem agit per se in siccum: & ideo segregatio humidi superflui, dicitur coctio; & separatio sicci, dicitur separatio sicci ab humido, & non coctio. Et ita soluitur etiam confirmatio. cum dicis, quod coctio est æquatio; ergo æqualiter æquatio sicci erit coctio: & si non, cur ergo æquatio sicci non erit coctio? dico, quod quidem iam dixi, quod coctio ista debet fieri à calore naturali, qui intendit sibi simile generare: sed calor naturalis nõ agit per se in siccum, sed tantum in humidum, quia intendit sibi simile generare: & ideo coctio est passio humidi à natura; & tantum æquatio humidi est coctio, non autem sicci, quia actione caloris naturalis in humidum fit digestio, non autem actione in siccum. Et ad auctoritatem Alexandri, dicentis, quod corpora naturalia sunt bifariam, quædam humida à prædominio, & quædam sicca; corpora humida, cum digeruntur, crassatione digeruntur; corpora uero sicca non: Dico, domini, quod est necesse, ut exponamus uerba Alexandri; aliter Alexander cõtradiceret Aristoteli, quia Aristoteles manifeste dicit, quod omnia, quæ digeruntur, crassatione digeruntur, quia resoluitur humidum superfluum; & propter hoc aqua non potest digeri, dicit Aristoteles, quia non potest crassescere; & ideo exponendus est Alexander, ne contradicat Aristoteli, ita, quod, quum dicit Alexander, quod corpora sicca digeruntur cū attenuatione, loquatur improprie Alexander, & quod improprie dicatur ista digestio, & non proprie, quia proprie est separatio humidi à sicco, ita, quod sit resolutio superflui humidi à calore naturali: quod si resoluatur superfluum siccum, non est uera digestio, sed improprie: & causam huius dixi, quia digestio proprie fit à calore naturali, quia naturalis est, quia calor, quia naturalis est, agit tantum per se in humidum, non autem in siccum, quia ex actione caloris naturalis in humidum, conseruatur, quia generat sibi simile ex illo, non autem actione in siccum, quia ex actione caloris naturalis in humidum conseruatur. Et ex his soluitur argumentum factum in principio questionis, cum dicis ex Auicenna prima quarti, & prima primi, quod digestio est æquatio quædam, qua crassum attenuatur, & tenue crassescit; non ergo tantum crassatione procedit digestio, sed etiam attenuatione: dico, quod ibi Auicenna accipit improprie digestionem, quæ digestio fit in humoribus; & improprie est illa digestio, non est autem digestio accepta ab Aristotele, quando dicit, quod omnia, quæ digeruntur, crassescunt, quia Aristoteles ibi loquitur de propria digestionem: & bene dicit Gentilis in hoc, quia illa est metaphorica & trãslatitia digestio. Sed dicis, loquamur medicis, qui dicunt, quod digestio in humoribus est bifariam; quædam in humoribus crassis, ut in pituita; & quædam in humoribus non crassis, ut in flaua bile: in pituita quidem est incrassando, in bile autem est dubium: & ideo dubitatur, nõ quid coctio, quæ fit in tenui humore, sit ipsum incrassare, quia omnis humor à principio morbi debet digeri, si crudus est; & si debet digeri, oportet, quod crassatione digeratur: si sit ergo morbus ex flaua bile subtili, si debet iste humor digeri, an eius digestio fit incrassando, an non? Dico, quod bifariam fit digestio in humoribus, ut inquit Galenus; uno modo ut humores redigantur ad benignum, & ista coctio aliquando procedit incrassatione, & aliquando attenuatione, ut dicit Galenus in de constitutione artis medicatiuæ, ubi dicit, quod, quando humores reducuntur ad suam naturam & ad benignum, si fuerint tenues, crassantur; si uero crassi, attenuantur; & hoc expresse ibi dicit Galenus: alio modo fit coctio in istis humoribus, dicit Galenus; & ideo inuenietis Galenum multoties dicentem, quod coctio humoris tenuis fit incrassatione, & crassorum, attenuatione; qui quidem humores reducuntur ad benignum: & ideo loquitur de humoribus reducendis ad benignum; qui humores postea nutriunt, quia isti humores, qui reducuntur ad benignum, secundum Galenum & Hippocratem nutriunt, licet apud Aristotelem non nutriant; quia secundum Aristotelem solus sanguis nutrit & pituita mixta sanguini, sed secundum Galenum & Hippoc. etiam alij humores nutriunt, mixti cum sanguine: & ideo erunt aliquando isti humores, ut nutriunt: Si uero loquatur de coctione humorum, ut expellantur, quia tunc natura non potest reducere ad benignum, sic dico, quod, si isti sunt humores crassi, quod attenuantur, ut tertio libro Prognosticorum 25. & prima particula Aphorismorum 24. & in secunda Aphorismorum Aphor. 9. uel. 29. coctio uero illa, quæ fit in humore tenui, nusquam dicit Galenus, quod fiat incrassando, quia nusquam inuenietis, quod dicat, quod, si humor tenuis debet expelli, debeat

beat incrassari, sed semper dicit Galenus, ut in lib. de exhibitione medicamentorum, quòd
 si debet exhiberi medicamentum purgatorium, prius oportet preparari corpus ad humo-
 res, ut expellantur: & quomodo preparatur corpus? oh dicit Galenus, ut humores crassi
 attenuentur; & hoc dicit bis Galenus in libro de ijs, quos purgare oportet; immo in tertio
 prognosticorum 25. dicit, quòd humores tenues ex se sunt apti expulsionì; & quanto sub-
 tiliores, eo aptius à natura per meatus expelluntur, & facilius attrahuntur à medicina; ergo
 crassi non sunt apti expulsionì; ergo non debent incrassari isti humores subtiles: quæ ergo
 erit illa coctio istorum humorum subtilium, si debent coqui? quia debemus concocta me-
 dicari, & mouere non cruda: Domini, mihi uidetur, quòd illa coctio nihil sit aliud, nisi se-
 10 cretio humoris illius ab alijs humoribus (quia sunt commixti humores) ut tunc humor no-
 xius expellatur, non autem alij, qui sunt boni & non noxij; & hoc fit à natura mediante ca-
 lore naturali: & ideo separat natura istum humorem ab alijs, ut iste tantum, qui noxius est,
 expellatur, & alij non. Sed dicetis uos, si hoc fit à natura mediante calore naturali, cur ergo
 medici exhibent à principio morbi syrupos frigidos? dico, quòd, si medici exhibent illos sy-
 rupos propter coctionem, male exhibent: si uero exhibent istos syrupos, ut alterent mate-
 riam, & humorem illum præter naturam, & ut adiuuent naturam, ut possit illum humorem
 melius & facilius segregare ab alijs, sic bene operantur, quia nunquam Galenus in princi-
 pio exhibuit huiusmodi syrupos, ut coqueret & incrassaret huiusmodi materiam tenuem.
 20 Erat secundum argumentum, quia, si discurramus per omnes species coctionis, uidebimus,
 quòd in omni specie coctionis, coctio procedit attenuatione, non autem incrassatione tan-
 tum; & primo de maturatione proprie dicta; & non solum de maturatione proprie dicta,
 sed etiam de maturatione improprie dicta, & translatitia: oh si loquamur ergo de matura-
 tione proprie dicta, quæ est in fructibus, dicit Theophrastus in sexto de causis Plantarum
 cap. septimo, quòd omnes fructus à principio, cum crudi sunt, prius sunt sicci, & postea fiunt
 humidi influente pluries humore, dicit ipse: sed non transeunt fructus ex substantia sicca ad
 humidam substantiam, nisi attenuatione, & hoc fit mediante coctione: ergo maturatio seu
 coctio proprie dicta, nõ procedit incrassatione, sed attenuatione, quia corpus, quod influit,
 aqua est tenuissima: & Galenus citat hæc uerba Theophrasti in quarto de simplici medici-
 na capite sexto; & addit ipse, quòd omnes fructus à principio sunt acerbi & lignosi, & mox
 30 fiunt acidi & humidi: sed, si sic est, ergo ista maturatio fit attenuatione, quia prius erant isti
 fructus sicci, & postea fiunt humidi; & substantia humida est tenuior sicca: ergo ista coctio
 procedit attenuatione, quia ex crasso in tenuem; ergo: Dico, quòd in fructibus ipsis duo
 possunt considerari; unum maturatio ipsa, & sic semper actio procedit crassatione, quia ma-
 turatio nihil aliud est nisi resolutio humidum superfluum, quia resoluitur superfluum humidum in
 maturatione proprie dicta: sed, quia maturationi proprie dictæ, ut ista fructuum annectitur
 & coniungitur & auctio, quia nutriuntur & augentur fructus; & maturatio est coctio quæ-
 dam non tantum fructus, sed nutrimenti: & quia fructus attrahunt multum humidum propter
 nutritionem, ideo fit ibi multa attractio humidum; & hoc non fit propter coctionem, quia ex
 multo humido influente, per auctioem & nutritionem fiunt humidiores, & non per coctio-
 nem: si ergo consideretur nutritio, quæ fit in fructibus, sic fructus per nutritionem fiunt hu-
 midiores, quia attrahunt multum humidum nutribile; & ideo in fine coctionis & nutritio-
 nis sunt humidioris substantiæ; sed sic non fiunt per maturationem, sed per nutritionem, quæ
 nutritio sequitur etiam maturationem: & ideo, cum fiunt maturiores, fiunt humidiores, sed
 hoc non propter maturationem, sed propter nutritionem: recte ergo dicunt Theophrastus
 & Galenus, quòd fructus in fine maturationis fiunt humidiores, sed fiunt humidiores non
 propter maturationem & auctioem ipsam: & ideo uua matura habet plus humidum, quàm
 quando est agrestis & cruda: & unde hoc? ex nutritione: & si hæc est maturatio, nõ est ma-
 turatio fructus, sed ipsius nutrimenti: De alio, quod dicitis de experientia & fuit experien-
 tia Theophrasti ac Galeni, quia fructus à principio sunt duriores, ergo sicciore, quia du-
 40 tities ex secundo de generatione sequitur siccitatem; & etiam sunt grauiore à sui princi-
 pio, & tamen grauitas etiam sequitur siccitatem, ergo dico, quòd uerum est, quòd isti fru-
 ctus sunt duriores in sui principio, & grauiore, & ex consequenti sicciore, tamen nõ pro-
 prie

prie dicuntur sicciore, sed magis appellantur duriores : ergo duriores, quia durities sequitur siccitatem : dico, ut dicit Galenus secundo de Temperamentis, quod non semper duricie, quæ est dura, non tamen sicca : ideo etiam dico, quod isti fructus à sui principio sunt congelati, & ideo, cum maturefcunt, dissoluitur congelatio à concoquente calore : & ideo à principio sui sunt duriores, quàm in fine. uerum, quia resoluta est humiditas & congelatio, ideo etiam tunc sunt molliores : Et, cum dicis, quod etiam sunt grauiore à principio, uerum est : ergo plus terræ habent à principio, quàm in fine, ergo sunt sicciore : dico, quod à principio sunt grauiore, non quia habeant plus terræ, sed quia habent plus terræ & aquæ : oh si plus aquæ, ergo minus submergerentur in aqua, quia elementa non grauiant in proprio loco, ut patet de natantibus, quia à pondere aquæ non comprimuntur, cum petunt fūdum : dico, quod omne elementum grauiat in propria sphaera præter ipsum, ut dicit Arist. quarto coeli ; ubi dicit, quod omne elementum grauiat in proprio loco, idest, si elementa moueantur & expellantur ab aliquo expellente in propria sphaera, ex sui natura deorsum tendent facilius, quàm sursum : ita etiam dico, quod isti fructus non sunt grauiore, quia habent plus terræ tantum, sed quia habent plus terræ & aquæ grauiat in proprio loco : & ideo isti fructus positi in aquam, submerguntur ; & in fine coctionis resoluta est pars illa aquea à calore naturali, & ideo in fine sunt humidiores isti fructus, minorisque grauitatis . De secundo, de musto, quod digeritur, ex quo fit uinum ; & uinum est tenuius musto ; ergo ista coctio procedit attenuatione : dico, quod uinum genitum ex musto, per accidens, non per coctionem, est tenuioris substantiæ, quàm mustum, quia mustum non est una substantia homogenea, sed est aggregata ex pluribus substantijs, quia aggregat in se substantiam uini digestam, & substantiam corticum, & substantiam acinorum, quæ partes ualde passæ sunt à calore, & densæ ; & quia densiores sunt, ideo seruant calorem ; qui calor agit in mustum, & se parat illas partes crassas à substantia uini, & postea remanet uinum ; & sic fit coctio : dum etiam fit ista coctio, separantur istæ partes crassæ à uino, & ista separatio nõ est uera coctio, sed est separatio superflui terre, & sic reuera ista separatio procedit attenuatione, & ista nõ est coctio : & postea, cum sunt separatæ illæ partes crassæ à uino, tunc fit uera coctio musti in uinum ; & tunc ista coctio fit crassatione, quia resoluuntur tunc aliquæ partes aqueæ, & illud superfluum humidum, quod erat coniunctum ipsi musto ; & tunc purificatur uinum, & tunc est facta perfecta coctio ; & uinum est crassioris substantiæ, quàm mustum, quia resolutæ sunt partes, quæ erant in musto, cum ex musto per coctionem fit uinum : ergo uinum remansit crassioris substantiæ, quàm esset mustum, quia partes aqueæ resolutæ sunt : & sic per accidens ista coctio attenuatione procedit, quia resoluuntur partes terreæ, quæ non sunt aliquid coctionis, &c.

Erat alia dubitatio in significatione propriæ maturationis, quia omnis generatio est quædam digestio, & tunc generantur uermes ex ligno, qui tenuioris sunt substantiæ, quàm lignum ; & etiam generantur spiritus animales ex uitalibus ; & tamen ista digestio non fit attenuatione : dico, quod ista coctio non est propria coctio, sed est translaticia & metaphorica coctio ; & si generatio substantialis est coctio, dicitur improprie coctio, quia uera generatio substantialis non est uera coctio, sed coctio est tantum alteratio ; & de ista coctione non loquitur Aristot. Quod autem arguis secundo loco in alijs speciebus, affationis, scilicet & elixationis, quæ bifariam possunt fieri, uno modo à natura, & alio modo ab arte : à natura est coctio nutrimenti in iuuentute ; & in prima ætate est elixatio, & in secunda est affatio, ut alias dixi : alia est elixatio & affatio etiam ab arte, ut quæ fit à coquo in carnibus : arguis modo sic elixatio & affatio à natura procedunt attenuatione, quia ex pane generatur chylus, & ex chylo generatur sanguis : sed chylus est tenuior pane, & sanguis tenuior chylo : ergo hæc digestio attenuatione procedit semper : Tum etiam in artificialibus, quia carnes elixæ & affæ sunt tenuioris substantiæ, quàm sint crudæ, ergo : Dico, quod uerum est, quod coctio nutrimenti appellatur affatio & elixatio, quia sic dicit Alexander : & cum dicis, oh affatio & elixatio, cum fiunt à natura, sunt ipsa nutritio, uerum est : sed ista nutritio procedit attenuatione, quia ex pane fit chylus, & ex chylo fit sanguis : dico, quod in ista coctione, per accidens

dens procedimus attenuatione, quia in ista coctione est separatio ficci ab humido, quia, cū panis in chylum transmutatur, tunc hæc coctio non est coctio, sed accidit coctioni, quia diximus, quòd non dicitur coctio ista coctio, & coctio in humido sic & sic, cum panis trāsmutatur in chylum, & chylus in sanguinem, non dicitur uera coctio; sed uera coctio est, cum transmutantur humores de secundis in carnem; & ista procedit incrassatione, non autem attenuatione; illa uero separatio ficci fœculenti ab humido, quæ procedit attenuatione, non est coctio. Sed hic dubitat Olympiodorus, cur, si natura conuertens nutrimentum in substantiam nutriti, non potest hoc facere nisi crassatione quadam, cur, inquam, prius attenuet panem in chylum, & chylum in sanguinem, & demum procedat incrassatione, quia conuertit sanguinem in humiditates secundas, & de secundis in carnem & ossa, quæ sunt crassa, & in membra: cur ergo hoc modo procedit natura, & non procedit à principio incrassando? & sic uidetur, quòd operetur frustra circa illam attenuationem à principio: Respondet Olympiodorus, quòd non frustra operatur natura, quia duæ sunt operationes in nutritionem à natura; una est appositio nutrimenti in membris, alia est assimilatio nutrimenti: dicit modo Olympiodorus, quòd in maturatione requiritur appositio, quia prius nutrimentum apponitur in meatibus; sic requiritur unio & appositio: & ideo, ut ibi apponatur nutrimentum, requiritur attenuatio, quia debet nutrimentum apponi & uniri partibus: ergo debet prius attenuari, si enim esset crassum, nõ posset uniri & poni in partibus illis: & ideo, ut possit apponi, debet prius attenuari. Ultimo uero, quia natura debet assimilare nutrimentum ipsi mēbro, ut carni & ossibus, quæ crassa sunt, ideo ista operatio oportet, quòd crassatione procedat; & ideo ultimo requiritur incrassatio: & ideo non frustra operatur natura, quia hic illa duplex naturæ operatio requiritur. Sed dices, ista secretio & seiunctio ficci ab humido, uel partis crassæ à tenui, quæ fit à principio, ut cum conuertitur panis in chylum, in qua coctione, dices, quòd separatur crassum & fœculentum à tenui, non ne ista est coctio? & nunquid ista secretio partis fœculentæ à tenui præcedit generationem chyli, an simul fit cum generatione chyli? Dico de primo, ut dixi, quòd non est uera coctio.

De alio dico, quòd hæc segregatio simul est cum generatione chyli, quia non generatur chylus ex substantia panis, nisi panis corrumpatur; & cum corrumpitur, transmutatur in ipsum, & introducitur forma chyli: ergo simul tempore sunt generatio chyli, & ista segregatio, sed tamen natura præcedit ista secretio, simul sunt tamen tempore. Quod autem addis de affatione & elixatione ab arte, dico, quòd falsum est, quòd fiant attenuatione, & quòd carnes elixæ sint tenuioris substantiæ, uel affæ, quàm caro cruda: bene tamen uerum est, quòd sunt minoris substantiæ, quàm prius essent, sunt tamen crassioris substantiæ & compactioris, quàm essent in principio, quia remansit humidum bene compactum & constans, quia resolutum est humidum tenue superfluum: & sic istæ carnes elixæ uel affæ sunt crassioris substantiæ, licet sint minoris quantitatis, sunt tamen crassiores: & non intelligo per crassiores, idest maioris molis, ut intelligunt latini, sed intelligo per crassiores, idest firmiores & constantiores, non autem maioris substantiæ, ut dicit translatio antiqua quæ falsa est, ut sæpe dixi uobis quia oīa cocta sunt minora se ipsis incoctis, & ideo intelligatis per crassitiē cōstantiā & soliditatē quia superfluū humidum resoluitur; & non intelligatis idest maioris molis, sed compactioris & constantioris molis: & ideo sunt sicciora, & non crassiora, quia omnia matura fiunt crassiora & maioris substantiæ: & ideo translatio antiqua est falsa, quia dicit maiora. Et hæc sufficiant pro isto difficillimo capitulo, in quo propter eius difficultatem fui ualde complexus, non tamen ita ero in sequentibus, quia nõ sunt tot difficultates, quot fuere in isto capitulo.

TEXTVS

VIGESIMVS OCTAVVS.

Passiuorum autem humidi, & ficci dicendum species. Sunt autem principia quidem corporum passiuorum, humidum, & siccum, alia autem mista quidem ex his. ex quocunque autem magis, huius magis secundū naturam sunt, ut hæc quidem ficci magis, hæc autem humidi. omnia autem hæc, hæc quidem actu erunt, hæc autem in opposito. habet autem sic liquatio ad liquabile. Quoniam autem humidum quidem bene terminabi

le, siccum autem difficile terminabile, simile aliquid obsonio, & condimentis ad inuicem patiuntur. humidum enim sicco causa est ut terminetur, & utrunque utrique uelut gluten fit. sicut & Empedocles fecit in Physicis, farinam aqua conglutinans. & propter hoc ex ambobus est terminatum corpus. Dicuntur autem elementorum propriissime, siccum quidem terræ, humidum autem aquæ. Propter hoc omnia terminata corpora hic non sine terra, & aqua. cuiuscunque autem plus, secundum potentiam huius unumquodque uidetur. Et in terra, & in aqua animalia solum sunt, in aere autem, & in igne non sunt, quia corporum materia, hæc.

PAssiuorum autem. Quatuor erant qualitates primæ, ut à principio probauimus; ex quibus duæ sunt actiuæ, ut calidum & frigidum; & duæ passiuæ, ut humidum & siccum: et declarauit Aristo. quæ nam essent actiuarum opera, dicens tria esse opera actiuarum, scilicet simplex generatio id est substãtialis generatio, & opposita mutatio id est putredo, & tertio digestio; de quibus omnibus hucusque iam diximus, quia, ex quo illæ qualitates sunt actiuæ, diximus operationem earum. Nunc secundo quærendum est, dicit Aristo. de qualitatibus passiuis, ut quæ nam sint passionum qualitatum passiuarum, ex quo sunt passiuæ: & dico passionum secundum speciem, quia Aristo. descendit usque ad species specialissimas, & pulchrum est ualde caput istud: & primo Aristo. more suo ponit intentionem dicendorum, dicens, quòd declarandæ sunt species passionum, quæ contingunt ex qualitatibus passiuis; & secundo profectur: & primo declarat naturam harum qualitatum; secundo quomodo misceantur; tertio, quibus primo insunt; quarto declarat, quæ nam passionum primo sequantur has qualitates. De primo ergo declarat naturam harum qualitatum, dicens, quòd istæ qualitates passiuæ, scilicet humidum & siccum, sunt primæ passiuæ qualitates, & primæ passionum, id est primæ passiuæ qualitates, quæ contingunt corporibus, sicut inter actiuas primæ sunt calor & frigus; reliquæ uero passionum, id est reliquæ passiuæ qualitates, ex his misceantur, id est ex his primis qualitatibus oriuntur. Et addit Aristo. & secundum quod huius aut illius quantitatis fiunt, magis dicuntur huius aut illius qualitatis simpliciter; si enim fuerint magis humida, dicitur humidum simpliciter; & ita de sicco; & sic appellantur, ut diximus de duro & molli. Et tunc Aristo. addit uerbum difficile more suo, Omnia autem hæc actu aut potentia dicuntur: & Alexander bifariam exponit ista uerba, omnia autem hæc, id est omnes istæ qualitates passiuæ bifariam dicuntur, scilicet actu & potentia, ut actu humidum, uel potentia humidum, uel actu siccum, uel potentia siccum: uel, dicit Alexander, Omnia autem hæc, id est omnia corpora, quibus hæc qualitates insunt, bifariam eis insunt, aliquando enim actu, & aliquando potentia: & quomodo corpora, quibus istæ passionum insunt, bifariam eis insunt? uerbi gratia corpus, cui humidum inest, dupliciter dicitur: & quomodo dupliciter? hoc secundum inceptionem harum qualitatum, aliquando enim erit tale corpus, actu humidum recipiens; aliquando uero erit potentia recipiens humidum, ut ipsum nondum recipiens, & sic est humidum potentia: & sic dat duas expositiones Alexander, quæ reuera in idem ferè tendunt, quia reuera sunt ualde propinquæ. Et hoc est primum, quòd declarat Aristo. in quo declarat naturam harum qualitatum passiuarum, & quòd istæ sunt qualitates passiuæ, quæ sunt primæ passionum: & differentia actus & potentia, dicit Aristoteles, est sicut liquabile & liquatio, quia liquatio ad actum est, liquabile uero ad potentiam. Lego uerba, dicendæ sunt species harum, scilicet opera harum qualitatum usque ad speciem specialissimam. Alia autem, id est aliæ passiuæ qualitates, quæ sunt mixta ex his, ubi plus humidum, illud simpliciter & magis dicitur humidum, & sic de sicco. Et dicit, secundum naturam requirit, id est simpliciter talia. Omnia autem hæc, id est hæc duæ qualitates, partim erunt actu, & partim in oppositum, id est potentia: & dicit, quòd ista differunt, scilicet actus & potentia, sicut liquatio & liquabile. &c.

Quoniam autem humidum est. Nunc in hac parte secundo loco declarat Aristoteles, quomodo hæc qualitates misceantur, id est quo nam pacto misceantur, quia dixit, quòd sunt duæ primæ qualitates passiuæ, & reliquæ passiuæ qualitates sequuntur has: sed quomodo misceantur hæc qualitates? dicit Aristo. quia humidum est facile terminabile & figurabile termino alieno, ut puta continentis, quia, si continens est circularis figuræ, & humidum illud illam recipiet figuram circularem; siccum autem econtra difficulter figuratur termino & figura continentis,

continentis, & facile termino & figura propria : quia ergo humidum facile terminabile est termino extrinseco & alieno, & difficulter proprio, & siccum e contra, sequitur, quòd, si miscemus has qualitates simul, fiet corpus terminatum & constans, quia, ex quo humidum est fluxibile et facile alieno termino terminabile, & siccum est continens & non fluxibile, sed stabile, terminabimus ipsum humidum miscendo cum sicco, quia siccum dabit ei constantiam : & etiam humidum dabit terminum sicco, quia prohibebit, ne decidant partes, quia prohibet, ne siccum dissoluatur in puluerem : siccum autem facit, si permiscetur cum humido, ne humidum fluat, & sic dat humido consistentiam & terminum, ne fluat, quia aqua, cum miscetur sicco, constat, & non amplius fluit : & ideo hæ duæ qualitates reddunt totum corpus constans seu consistens. Exemplum dat Arist. duplex primum, quòd ita erit de his passionibus, sicut de obsonijs, sæpe enim miscemus duo obsonia & condimenta, & ex his fit unum compositum tertium, habens saporem gratum esui, qui nullum saporem habebit eorū, quæ miscentur ; ita etiam ex istis duabus qualitatibus mixtis fit unum mixtum constans, quod neutra erit earum, cum neutra pars solam habeat consistentiam, neque, scilicet humidum, quod fluebat, neque siccum, quod resoluebatur in puluerem : & ideo rectè miscentur hæ duæ qualitates inuicem, & sibi inuicem dant consistentiam & terminum, licet neutra seorsum habeat & det consistentiam, tamen utraque simul sic : rectè igitur comiscentur hæ qualitates inuicem, quia utraque inuicem dat terminum. Et tunc Arist. dat secundum exemplum, quod est Empedoclis, dicens, quod rectè ait Empedocles, quòd commixtio humidi & sicci est, sicut commixtio farinæ cum aqua, ex quorum commixtione resultat quiddam constans, ut colla & ut gluten. quam consistentiam neque farina neque aqua habebant per se solæ : aqua enim dat farinæ consistentiam, ne partes decidant & diuidantur, & in puluerem dissoluatur ; ita etiam farina dat aquæ consistentiam, ne fluat ; & sic fit gluten, quod habet consistentiam ex aqua & farina, cum tamen ex se neque farina habeat consistentiam, ne resoluetur in puluerem ; neque aqua habeat consistentiam, ne fluat, quia fluit, sic ex commixtione aquæ cum farina fit gluten, habens consistentiam : & ita fit ex commixtione humidi & sicci unum constans, cum tamen neque humidum neque siccum per se solum habeant consistentiam : rectè ergo Empedocles assimilauit has qualitates farinæ & aquæ. Lego uerba. quoniam autem humidum & siccum patiuntur quid simile condimentis, & utrunque utriusque, ueluti dixit Empepocles de farina & aqua : Propter hoc &c. ex quo sequitur dictum Arist. quòd omne corpus terminabile, constans ex proprio termino, ut est uerbi gratia lapis & lignum, constat ex humido & sicco, quia unum dat alij consistentiam, quia humidum dat consistentiam sicco, & siccum humido : & Arist. accepit istam uiam & suppositiones : & sic ex hoc, quòd humidum et siccum dāt sibi inuicem consistentiam, quòd omne corpus constans ex proprio termino, constat ex humido & sicco : & ex his suppositionibus Arist. elicit postea suam conclusionem.

Dicuntur autem elementorum. Nunc tertio loco declarat Arist. quibus nam corporibus hæ qualitates primæ insint primo, & quibus corporibus dent consistentiam ; & dicit, quod humidum inest ipsi aquæ primo, & siccum inest primo ipsi terræ. Sed dices, contra, quia in secundo de generatione & corruptione dixit, quòd humidum primo, conuenit aeri : oh de hoc dicam infra : secundum Arist. ergo terra est primo sicca, & aqua primo humida, ut dicit hic. Ex quo dicto Aristotelis duo sequuntur, primum, quòd omne corpus sic terminatum constat ex terra & aqua : & dicit Alexander, quòd bene dicit Arist. quòd omne corpus sic hic terminatum, & non dicit absolute, omne corpus terminatum, constat ex terra & aqua, quia duplex est corpus ; unum terminatum æternum, & istud non constat ex terra & aqua ; aliud est corpus terminatum naturaliter & corruptibiliter, & istud constat ex terra & aqua, quia unum dat alteri consistentiam. Secundo dicit Aristoteles, quòd generatio animalium fit tantum in duobus elementis, scilicet in terra & in aqua ; & probat hoc Arist. quia omnis generatio animalium requirit materiam ; materia autem omnium animalium est humida & sicca, quia omnia animalia sunt figurata ; & si figurata, ergo sunt terminata termino proprio ; ergo constant ex humido & sicco ; ergo constant ex aqua & terra per se : sed aqua & terra sunt tantum in elemento aquæ & terræ : ergo generatio animalium

est tantum, ubi est aqua & terra, quia in aere non est terra neque aqua, nisi per accidens; & ita etiam in loco ignis: ergo omnis generatio animalium per se est in his duobus elementis, scilicet ubi est terra & aqua, & non in alijs elementis. Sed hic sunt multæ dubitationes, de quibus dicemus in fine capitis. Lego uerba. Dicuntur autem elementorum propriissime, id est principalissime, siccum quidem; sic debet legi. Cuiuscunque autem corporis terminati: sed omisi legendo hanc partem, in qua dicit Aristoteles; quòd omnia corpora terminata constant ex duobus elementis, scilicet ex aqua & terra, sed secundum magis & minus: quæ enim habent plus humidi, sunt plus aquea; quæ uero habent plus sicci, habent plus terræ; ut in lapidibus plus est terræ, quàm aquæ; e contra uero in uino plus est aquæ, quàm terræ, quia habet plus humiditatis, quàm siccitatis, ut dicit Alexāder, & sic etiam est in . . . 10
& urina. Huius unumquodque, scilicet plus erit de terra. Et in terra. Hic ponit secundū corollarium, quòd generatio animalium non fit nisi in terra & aqua, quia sunt materia eorum.

TEXTVS

VIGESIMVS NONVS.

Corporalium autem passionum, has primas necesse inexistere terminato, duritiem, aut mollitiem. necesse enim quod ex humido, & sicco, aut durum esse, aut molle. Est autem Durum quidem quod non cedit in seipsum, secundum superficiem: Molle autem, quod cedit, non circumobstendo. aqua enim non mollis: non enim cedit compressione superficies in profundum, sed circumobstet. Simpliciter igitur durum, aut molle, 20 quod simpliciter tale, ad alterum autem, quod ad illud est tale. Ad inuicem igitur in determinata sunt per magis, & minus. Quoniam autem ad sensum omnia iudicamus sensibilia, palam quòd & durum, & molle, & simpliciter ad tactum determinauimus, tanquam medietate utentes tactu. quapropter excedens quidem ipsum, durum, deficiens autem, molle esse dicimus.

Corporalium autem passionum. Tunc Aristo. aggreditur tertium, quia, cum declarauerit naturam harum qualitatū, & quomodo misceantur, et quibus primo insint, nūc declarat quarto loco, quæ sint qualitates, quæ appellantur etiam passiuæ, primo consequentes humidum & siccum; & dicit, quòd primæ qualitates, quæ etiam dicuntur passiuæ, quæ consequuntur humidum & siccum, sunt duæ, molle & durum; & siccum quidem sequitur 30 durities, mollities uero sequitur humidum; &, ubi plus fuerit sicci, illud corpus erit durum; ubi plus humidi, illud corpus erit molle: sed omne corpus terminatū, est humidum aut siccum: & omne corpus durum aut molle, est corpus terminatum: ergo ideo corpus durum aut molle, est corpus terminatum: & sic patet, quia omne corpus terminatum, est cum humido aut sicco: sed durum & molle sunt corpora terminata: ergo. Et, quia dixit, quòd ad humiditatem sequitur mollities, & ad siccitatem durities, ideo describit Aristoteles, quid sit molle, & quid durum, reassumens descriptionem positam in secundo de Generatione & corruptione ubi dixit, quid sit corpus durum, & quid molle; & dixit, quòd corpus durum est, quod secundum sui exteriorē partem non cedit in profundum ipsi tangenti; e contra uero molle est, quod cedit in profundum tangenti, secundum exteriorē partem sui ipsi circunstando. 40 Videamus modo descriptionem corporis mollis; quia dicit, quòd est illud, quod secundum exteriorē superficiem cedit tangenti; quid intelligatur per exteriorē superficiem, quæ cedit in profundum: dico, quòd intelligit per exteriorē superficiem, cutem summam corporis mollis; id est molle est illud, quod secundum cutem & summam sui partem cedit tangenti in profundum: & quid est dicere in profundum cedit? id est cum ista superficies conseruata & non corrupta cedit in sui profundum cum digitis uel aliquo alio instrumento tangente, ita, quòd illa superficies cedit & non rumpitur, ut rumpitur aqua, sed integrè incedit in profundum non disrupta cute; sicut terra, quæ est corpus molle, si digito prematur, cedit in profundum secundum superficiem, illa non disrupta, quæ uero est corpus durum, non sic cedit: & quare dicis molle est, quod secundum sui superficiem cedit 50 tangenti in profundum? oh dicit Aristo. propter aquam & aerem, quæ non sunt corpora dura neque mollia, quia non omne corpus est durum aut molle, quia, si superficiem eorum manus

manus comprimatur, non cedit illa in profundum, sed dirumpitur, & circumstat manui & digito comprimenti: non autem sic cedunt corpora mollia, ut est terra, quia terra, quæ est corpus molle, si comprimatur, illa superficies seruetur integra & illæsa, & detruditur in profundum, non autem dirumpitur, neque circumstat manui, sicut facit aqua, sed integra seruetur, & in profundum cedit; aqua uero circumstans cedit digito comprimenti: & ideo, dicit Aristo. addidi in descriptione corporis mollis, quòd cedit in profundum secundum sui superficiem, non dirupta superficie, quia aqua non est sic: neque terra est dura, quia non potest dici dura, sed bene sicca, quia molle & durum sunt passiones corporis mixti, quæ sequuntur qualitates primas passiuas, & earum mixtionem: & ideo terra neque aqua potest dici, quòd sit dura aut mollis, sed terra est sicca, & aqua humida, quia non habent mixtionem qualitatum passiuarum, scilicet humidi & sicci, ex quibus resultat durities & mollities: & sic debetis dicere, philosophice loquendo: & ita aqua non est mollis, sed humida, quia non habet duplicem qualitatem mixtam: & sic dicatis de alijs elementis, quia requiritur permixtio aquæ cum terra ad inuicem. Igitur hic Aristo. ponit documenta duo principaliter seruanda, primum documētum obseruandum, est, quòd bifariam capitur durum & molle, simpliciter, scilicet & secundum comparisonem: durum simpliciter, id est cum non est in respectu, est illud, quòd, absque quòd alteri comparetur, apparet; & istud est, quòd deficit ab argumento manus, immo superat duritiem manus, & hoc dicitur durum simpliciter: corpus uero molle simpliciter, est illud, quòd cedit duritiei manus: Aliud uero dicitur durum aut molle non simpliciter, sed secundum quid; ut durum secundum quid & in respectu est, sicuti est aer respectu ligni, ubi lignum dicitur corpus molle respectu aeris, tamen est durum corpus simpliciter, in comparatione tamen dicitur molle: oh quomodo dicitur corpus molle ipsum æs respectu ligni, & respectu manus dicitur durum corpus? oh dicitur corpus molle respectu ligni, quia, si æs patiatur à calore ignis, potest duci malleo, quia molle fit; lignum autem, si patiatur à calore ignis, non potest malleo duci, quia non molle fit, sed uritur: & ideo æs in comparatione ad lignum dicitur corpus molle simpliciter: aut quia nõ est corpus durum, quia non cedit duritiei manus. Ex quo ergo durum & molle dicitur bifariam, scilicet simpliciter & secundum quid, dicit Aristo. quid declarauimus, cum definiuimus durum & molle, nunquid definiuimus durum & molle simpliciter, an secundum quid? respondet Aristo. quòd definiuimus durum & molle simpliciter, non autem secundum quid: & sic æs est durum simpliciter, quia non cedit manui. Secundum documētum, quòd obseruandum est, dicit Aristo. quia diximus, quòd molle est illud, quòd secundum superficiem exteriorem cedit tangenti, integra manente superficie; durum uero econtra, quòd non cedit tangenti secundum superficiem: & sic Aristo. descripsit durum & molle per comparisonem & iudicium sensus tactus, quia iudicamus durum & molle per sensum tactus. Et ideo queritur, cur datum sit hoc iudicium tactui, cum etiam uideamus durum & molle per oculum. oh, dicit Aristo. ratio est, quia unus quisque sensus est iudex certus sensibilibus suorum, & unus quisque sensus habet proprium sensibile; ut tactus est certus iudex tangibilibus, & auditus audibilibus: & ideo, quia istæ qualitates, scilicet durum & molle, sunt qualitates sensus tactus, ideo iudicantur à sensu tactus: & ideo recte accepimus tactum, dicit Aristoteles, quia est rectus iudex sui sensibilis; & ideo iudicatur à sensu tactus; & ideo optime descripsit has qualitates per sensum tactus: est ergo corpus durum, cuius durities non cedit organo tactus, econtra uero molle. Et tunc Aristo. addit quoddam dubium, scilicet quòd sensus tactus est certus iudex harum qualitatum secundum medietatem sui, ubi exponit Alexander, quid est dictum secundum medietatem sui, & dicit secundum sui temperamentum: & quid est dictum secundum sui temperamentum? oh, dicit Alexander, hoc est, quia sensus tactus differt ab alijs sensibus, quia omnes alij sensus priuantur suis sensibilibus; ut uisus caret omni calore, & solum diaphaneitas est in oculo, & uisu; & sic auditus priuatur omni sono; & sic de olfactu & gustu, quia omne organum sensus priuatur suo obiecto: sed sensus tactus non ita simpliciter priuatur omnibus qualitatibus suis sensibilibus, quia non priuatur calido & frigido simpliciter; neque molle & durum simpliciter, sed secundum quid tantum, priuatur istis qualitatibus, ex quo organum tactus est mixtum & corruptibile, & omne mixtum constat ex

quatuor qualitatibus primis : ergo non simpliciter denudatur sensus tactus à qualitatibus primis tangibilibus, quia, si constat ex quatuor qualitatibus primis, ergo & ex secundis ; & ideo est molle, aut durum : neque etiam omnes qualitates tangibiles percipit, quia dicit Aristo. in secundo de anima, quòd . . . existens prohibet adueniens ; & sic etiam æqualia non sentimus : & ideo sensus tactus non percipit omnia tangibilia, sed tantum excellentia quia non apprehendit temperata, ut ipse est : & ideo non potest percipere æque calida, aut æque frigida, aut æque humida, aut æque sicca, quia non percipit suum simile : & ideo non apprehendit omnia sensibilia, sed tantum existentia, & non est ex toto genere, quia nõ temperate calida, aut temperate frigida : & ideo dicit Aristo. secundum sui medietatem, & temperiem : & ideo non percipit omnem duritiem, nisi quæ excedit suam ; & sic de mollitie : & ita non simpliciter priuatur tactus molli & duro & alijs qualitatibus secundum sui medietatem. Quid dicit tamen Alexander, quòd etiam aliquo modo alij sensus possunt dici secundum medietatem suorum sensibilium ? quia consistunt medio quodam temperamento suorum sensibilium ; & hoc bifariam, dicit Alexander, primo quia patiuntur à contrarijs sensibilibus, quia suscipiunt imaginem suorum contrariorum, quia uisus immutatur à calore albo & nigro : & ideo potest dici quædam medietas suarum qualitatium sensibilium ipse uisus, quia recipit contrarias imagines suorum sensibilium ; & ita etiam de alijs sensibilibus. Possunt & secundo quodammodo alij sensus dici medietates suorum sensibilium, quia corrumpuntur ab excellentioribus sensibilibus ; ut excellens sonus corrumpit auditum, & minus percipitur : & ita alij sensus etiam possunt dici medietates suorum sensibilium : & sic bifariam possunt dici medietates suorum sensibilium, sed reuera sensus tactus alio modo dicitur medietas suorum sensibilium, quàm alij sensus, quia dicitur medietas secundum quoddam temperamentum suorum sensibilium, scilicet calidi & frigidi, humidum & siccum. Lego uerba. Quapropter excedens ipsum, scilicet organum tactus, in duritie, dicitur durum ; & deficiens à sensu tactus, dicitur molle.

TEXTVS

TRIGESIMVS.

Necessè autem durum, aut molle esse terminatum corpus proprio termino . aut enim cedere, aut non. ad huc concretum esse : hoc enim definitur. Quare, quoniam omne quidem terminatum, & consistens aut molle, aut durum : hæc autem concretione sunt : omnia utique erunt corpora & composita, & terminata non sine concretione . De concretione igitur dicendum . Sunt itaque causæ, quæ circa materiam, duæ, agens, & passio . agens quidem, ut unde motus, passio autem, ut forma . quare & concretionis, & diffusionis, & exsiccationis, & humectationis . Agit autem agens duabus uirtutibus, & patitur patiens passionibus duabus, sicut dictum est. agit quidem calido, & frigido : passio autem aut præsentia, aut absentia calidi, aut frigidi . Quoniam autem concretere exsiccari aliquo modo est, de hoc dicamus primo . Patiens itaque aut humidum, aut siccum, aut ex his . Ponimus autem humidum corpus, aquam : sicci autem, terram . hæc enim humidorum, & siccorum passiuæ . quapropter & frigidum, passiuorum magis . in his enim est . etenim terra, & aqua frigida supponuntur . Actiuum autem frigidum, ut corruptiuum, aut secundum accidens, sicut dictum est prius . aliquando enim, & vrere dicitur, & calefacere frigidum, non ut calidum, sed quia congregat, aut quia circumobsistit calidum.

Hæc uerba, necesse est autem durum aut molle esse terminatum, bifariam exponuntur. Exponit Alexander, quòd Aristo. probat, quod assumpserat, scilicet quòd omne corpus terminatum, quod consistit proprio termino, est durum aut molle ; sic arguendo : omne corpus terminatum, aut cedit tactui, aut non cedit : omne, quod non cedit tactui, aut lædit, durum est aut molle : ergo omne corpus terminatum est durum aut molle, quia, si cedit, est molle ; si non cedit, est durum : maior nota est ex definitione ipsius duri & mollis, & similiter minor ex se nota est . Aduertatis, quia Aristo. semper præponit prædicatum ipsi subiecto, quando syllogizat . in alia lectione proficuemur.

Adhuc coagulatum omne . Declarauit nobis hucusque Aristot. passiones, quæ consequuntur

quantur passivas qualitates humidum & siccum, quæ nam essent istæ passionēs: & primo declaravit duas, scilicet duritiem & molliem; & quid corpus durum, & quid molle; & quòd ex sicco sequitur durities, & ex humido sequitur molliēs: & ultra secundo loco declaravit, quòd ex his eisdem qualitatibus passivis primis sequuntur duæ aliæ passionēs, seu qualitates, coagulatio, & liquefactio; & coagulatio sequitur siccum, & liquefactio sequitur humidum: & probat hoc Arist. quia omne corpus constans & terminatum, est coagulatum: omne corpus durum aut molle, est constans ac terminatum: ergo omne corpus durum aut molle, est coagulatum: maior propositio patet, quia coagulatio nihil aliud est, nisi constantia quædam partium, idest nihil aliud est, nisi unio et conciliatio seu constantia partium, quia est unum in suis partibus: minor, scilicet quòd omne durum aut molle, est terminatum corpus, etiam patet, quia patuit supra, quia omne corpus constans ex humido & sicco, est terminatum corpus; et omne corpus durum aut molle, constat ex humido et sicco; ergo sequitur, quòd, sicut durities et molliēs sequuntur has qualitates passivas, ita etiam easdem sequuntur coagulatio et liquefactio: sequitur ergo, quòd, cū iam dixerit de duro et molli, et descriperit abundanter durum et molle, nunc consequenter de coagulatione et liquefactione est dicendum, quia, si etiam istæ duæ sequuntur has qualitates primas, de necessitate de eis est agendum, quia iam dixit Aristot. de coagulatione est agendum, ideo subdit, quòd triplex est causa coagulationis, et liquefactionis supple tu, quia etiã de liquefactione agit: habet. n. coagulatio triplicem causam. scilicet materialem, efficientē ac formalem: causa efficiens est principium, unde motus, idest principium generis, quia . . . ergo et principium, unde motus rei: formalis vero causa est passio, quæ est causa formalis harum duarum passionum, quia coagulatio est passio quedam, et ita etiam liquefactio: et dicit, quòd causa efficiens duplex, et etiam passio seu formalis causa: efficiēs est calor, et etiam frigus, frigus enim coagulat, et etiam calidum coagulat, quæ enim coagulantur à calido, et quæ à frigido, longo sermone dicit infra: et, sicut etiam liquefactio fit à calido, et à frigido, etiam infra dicit Arist. quæ liquefunt à calido, et quæ à frigido: et sic etiam duplex est liquefactionis efficiens, quæ enim à frigido liquefunt, à calido congelantur; et econtra, quæ à frigido congelantur, a calido liquefunt; et de his omnibus infra: et, sicut duplex est efficiens, ita etiam duplex est passio: ita etiam duobus modis fit coagulatio, uno modo fit absentia calidi et presentia frigidi; alio modo fit contra, scilicet presentia frigidi et absentia calidi: et bifariam exponuntur hæc verba, vno modo exponit Albertus, quòd ista passio, quæ est coagulatio, in quibusdam fit absentia calidi et presentia frigidi, ut verbi gratia metalla, quæ sunt coagulata: et à quo sunt coagulata? dicit ipse, à presentia frigidi: cuius frigidi? dicit ipse, frigidi efficientis; et absentia calidi, quia incipit generatio metallorum horum à calido, et in fine terminatur a frigido; quia, cum frigus coagulat metalla, educit calidum, et facit ipsum absens, quia frigus, cum congelat metalla, exprimit calidum prius cōceptum in principio generationis, et sic absentia calidi frigus coagulat in fine metalla cum sui presentia: liquefactio vero eorum fit econtra, quia fit presentia calidi, et absentia frigidi; presentia quidem calidi, quia, cum ignis dissolvit metalla sui presentia fugat frigidum, quod est causa coagulationis eorum metallorum: fit ergo liquefactio presentia calidi exterioris, et absentia frigidi interioris: et ideo, dicit Albertus, dicit Aristoteles, quòd ista passio dupliciter fit; aliquando presentia calidi et absentia frigidi; aliquando vero econtra, scilicet absentia calidi et presentia frigidi. Sed reuera Albertus male exponit, quia iste textus non legitur copulatiue, scilicet quòd ista passio fiat dupliciter, scilicet aliquando presentia calidi et absentia frigidi, et aliquando presentia frigidi et absentia calidi; sed textus disiunctiue legitur, quia disiunctiue loquitur Aristot. scilicet, quòd ista passio aut fit presentia frigidi, aut absentia frigidi; aut absentia calidi, aut presentia calidi; aut absentia frigidi, aut absentia calidi; et sic semper disiunctiue legitur. Et ideo aliter exponit Alexander et Olympiodorus, et verba eorum sunt . . . quia volunt, quòd verba Aristotelis referantur ad effectus contrarios, quia coagulatio aut fit presentia calidi, sicut lac, quod coagulatur presentia calidi; aut coagulatio fit presentia frigidi, ut coagulantur metalla, quia multa congelantur et coagulantur à frigido: aut liquefactio fit absentia frigidi sicut in metallis; aut presentia frigidi, sicut in sale: et sic metalla coagulantur presentia

sentia frigidi & absentia calidi. Habemus ergo tres causas coagulationis & liquationis; & sic habemus, quod est dictum, quod, sicut coagulatio fit duobus modis, scilicet aliqua à calido, & aliqua à frigido, ita etiam & liquatio fit duobus modis: & hic est sensus Aristotelis, quem dederunt Alexander ac Olympiodorus: & sic habemus tres causas coagulationis, scilicet formalem, materialem, & efficientem; quæ efficiens est duplex, scilicet calidum & frigidum; & formalis est etiam duplex, quia passio quædam, cum tamen coagulatio & liquatio fit quædam passio. Lego uerba. Omne corpus terminatum & constans. Hæc est maior syllogismi de coagulatione; igitur, supple tu, & liquatione, & patet. Sed dices tu, Arist. posuit tres causas huius passionis, scilicet effectiuam, formalem, & materialem, sed quid de finali? quia ex secundo Physicorum omnia, quæ fiunt et generantur, ac corrumpuntur, ex quatuor generibus causarum fiunt, quia omnia, quæ generantur & corrumpuntur, habent quatuor causas: respondet Albertus, quod ideo non expressit Arist. quia forma & finis coincidunt; & ideo locutus fuit de causa formali ac etiam de finali, ideo tacuit de fine. Sed dices tu, ego non quiesco, quia secundo Physicorum est duplex finis, finis generationis, & finis rei genitæ: finis generationis est forma substantialis, ut hominis finis generationis, est forma substantialis hominis; finis uero rei genitæ, ut hominis geniti, est speculatio & cognitio superiorum entium; finis uero ignis est generare tale, quale ipsum: & sic dico, quod quæro de fine rei genitæ, & non de fine generationis: & sic finis generationis coincidit cum forma: tamen finis rei genitæ, de quo loquor, non coincidit cum forma, & de isto loquor, & quæro, quare Arist. non expressit istum finem: dico, quod reuera Arist. non expressit hunc finem hic, quia alibi debet iste finis declarari ab ipso in libro de partibus animalium, & de plantis, & de generatione animalium, quia partes animalium generantur coagulatione quadam: cum ergo ibi declarabit finem animalium partium, tunc declarabit finem coagulationis, ut est finis rei genitæ, quia finis manus est accipere; & sic de alijs membris: &, quia iste finis rei genitæ & coagulationis non est unus, illum ideo Arist. non declarauit hic. Et, cum iam dixit Arist. quod de coagulatione & liquatione agendum est, dicit, quod adhuc debemus prius agere de exiccatione & humectatione, quæ sunt priora natura, quæ ordine doctrinæ præcedunt: & ideo prius de his, quàm de coagulatione, quia coagulatio est quædam exiccatio, & humectatio est quædam æquatio: prius ergo agendum est de exiccatione & de humectatione, quia priora natura debent præcedere ex secundo Physicorum: si ergo coagulatio est quædam exiccatio, humectatio uero est quædam liquatio; ergo prius agendum est de exiccatione & de humectatione, quàm de coagulatione & liquatione. Et tunc Arist. dicit ulterius, omne coagulatum est quodammodo exiccatum. bifariam exponunt hæc uerba; uno modo exponit Albertus, alio modo Alexander: Albertus exposuit, omne coagulatum est quodammodo exiccatum, quia coagulatio non est simpliciter exiccatio, quia in coagulatione non omnino exprimitur humidum eius, scilicet coagulati humidum: Alexander uero exponit, omne coagulatum est quodammodo exiccatum, quia exiccatio & coagulatio non sunt adæquata, quia non omnis exiccatio est coagulatio; sed omnis coagulatio est exiccatio, quia coagulatio se habet ut genus, quia coagulatio est species exiccationis: ideo omne coagulatum est quodammodo exiccatum, id est quædam passio: & ideo, quia exiccatio est sicut genus, & coagulatio sicut species, prius agendum est de exiccatione, quàm de coagulatione, & prius de humectatione, quàm de liquatione: quia ergo coagulatio est quædam exiccatio, & humectatio est quædam liquatio, ideo prius de humectatione & exiccatione, quàm de coagulatione & liquatione est agendum. Quod autem coagulatio sit quodammodo exiccatio, & liquatio sit humectatio, scilicet quod sint ut genus humectatio & exiccatio ad coagulationem & liquationem, probat Arist. sic: omne mixtum, quod patitur, in eo, quod patitur, est humidum, aut siccum, aut constans ex his: sed omne, quod coagulatur aut liquefit, patitur: ergo omne coagulatum est humidum, aut siccum, aut constans ex his: maior, omne mixtum, quod patitur, in eo, quod patitur, est humidum, aut siccum, aut constans ex his, iam declarata est supra, ubi diximus ex Aristotele, quod qualitates actiuæ primæ sunt calidum & frigidum; & ideo, quod agit, est calidum, aut frigidum, aut aggregatum ex his: qualitates autem passiuæ primæ erant humidum & siccum; ergo omne, quod patitur,

patitur, patitur in eo, quod humidum, aut siccum; minor, scilicet omne, quod coagulatur aut liquefit, patitur, & hic etiam patet, quia coagulatio est quædam passio, & liquatio est quædam passio: ergo sequitur, quod omne, quod coagulatur aut liquefit, in eo, quod tale est, est humidum, aut siccum, aut compositum ex his: & sic ad humiditatem liquatio, & ad siccitatem coagulatio sequitur; coagulatur enim mixtum, cum acquirit exiccationem quædam; & mixtum liquefit, quia acquirit humiditatem quandam, quod ultimo sequitur: sed primum humidum est aqua, & primum siccum terra: ergo ista maxime patiuntur: & tunc patet, dicit Aristo. quod iam diximus, quod omne corpus mixtum, in eo, quod patitur, est humidum, aut siccum, aut constans ex his. Sed humidum primo est aqua, & primo siccum est terra; ergo ista duo elementa primo sunt passiva, & maxime passiva: & ambo ista elementa sunt frigida, quia frigiditas conuenit utrique istorum elementorum; ergo frigiditas elementis maxime & primo passivis conuenit: ergo frigiditas maxime est connumeranda inter qualitates passivas, non autem inter actiuas; soluit Aristoteles, & dicit negando argumentum, quia frigiditas est qualitas actiua, quia multa corrumpit: & ideo, cum dicis, omne corpus mixtum, in eo, quod patitur, est humidum, aut siccum, aut aggregatum ex his, uerum est: & cum subdis, sed primo humidum est aqua, & primo siccum est terra, uerum est: ergo ista sunt elementa maxime passiva, uerum est: ultra, & frigiditas conuenit istis elementis maxime passivis, uerum est, transeat: oh ergo frigiditas est qualitas passiva: nego argumentum, dicit Aristo. quia frigiditas est qualitas actiua dupliciter; primo, quia multa corrumpit, ex quo est maxime actiua, quia corrumpere est agere; ergo ista qualitas, quæ est frigiditas, est actiua: tum etiam, quia frigiditas maxime calefacit; ergo est maxime actiua, quia calefactio est actio; ergo est maxime actiua, ut supra diximus in capite de digestionem & putredine, & in secundo huius in capite de fulmine, ubi diximus, quod frigiditas maxime calefacit per antiparistatim: & sic patet, qualiter non est passiva, sed actiua: & patet etiam, qualiter calefacit maxime, quia per antiparistatim, expellendo calorem interius & uniendo ipsum, reddit ipsum fortiolem, & sic fit potentior & magis agit, & maxime calefacit ille calor: ergo frigiditas est maxime actiua: & dat exemplum Hippoc. quia ueteres uere & hyeme calidiores sunt natura: & propter hoc etiam supra dixit loca subterranea esse calidiora in hyeme, quàm in estate, & frigidiora in aestate, quia frigiditas hyemis repellit calorem intra terram, & unit, & reddit illum intensiorem: & sic dicatis de alijs: & sic dicit Aristo. frigiditas est qualitas actiua maxime, licet conueniat corporibus maxime passivis, aquæ, scilicet & terræ: & tunc Aristo. aggreditur tractatum de exiccatione. Lego uerba. Ponimus autem hic Aristoteles ponit dubitationem. Factiuum autem frigidum. ibi ponitur solutio, sicut dictum est supra, scilicet in capite de fulmine & putredine & digestionem. Sed hic est dubitatio, quia istæ passivæ operationes & effectus, scilicet coagulatio & liquatio, attenuatio & crassatio, ita uidentur sequi ex qualitatibus actiuis primis; & actiua ex qualitatibus primis passivis, sicut generatio, corruptio, & putredo; & ita coagulatio, à calido & à frigido: non ergo magis istæ operationes passivæ sequuntur passivas qualitates, scilicet humidum & siccum, quàm factiuas qualitates, calidum & frigidum: si ergo istæ operationes, scilicet coagulatio & attenuatio, ita uidentur sequi ex passivis, sicut generatio & putredo ex actiuis, scilicet calido & frigido; ergo non magis istæ sequuntur calidum & frigidum, quàm illæ; & econtra illæ humidum & siccum: cur ergo attenuatio et crassatio, et coagulatio et liquatio magis attribuuntur qualitatibus passivis, quàm actiuis; et putredo et generatio magis qualitatibus actiuis, quàm passivis? et ita omnes sequuntur ex passivis, sicut ex actiuis, equaliter. Tum secundo, quia dicit Aristo. quod coagulatio est quædam exiccatio, sicut liquatio est quædam humectatio, et tamen supra parum dixit, quod liquatio et liquabile se habent, ut actus et potentia, et hoc maxime secundum Alexandrum: ergo mixta, cum coagulata sunt, sunt actu sicca, quia coagulatio sequitur siccitatem; et potest etiam liquari, ergo potest acquirere humiditatem; ut metalla actu sunt coagulata, ergo possunt liquari: et, si possunt liquari, à quo liquefcunt nisi à calido? ergo, si liquefcunt à calido, etiam, cum liquefcunt, acquirunt humiditatem; ergo acquirunt humiditatem à calido; quod uidetur impossibile, quia quomodo acquirunt humiditatem à calido? quia calidum magis consumit et exiccat humiditatem,

humiditatem, quam liquefaciat. Tum etiam de mixtis liquefactis actu, quæ iterum à frigido coagulantur : si ergo prius erant actu liquefacta, ergo prius erant actu humida, & postea facta sunt actu sicca, quia coagulatum est actu siccum : & si sunt actu sicca, unde acquisuerunt istam siccitatem, cum sint coagulata à frigiditate, & frigiditas est causa indifferens humidi & sicci ? quare ergo in coagulatione, quæ est à frigido, magis acquiritur siccitas, quam humiditas ? Tertio, quia Aristo. dicit, quòd corpus primo humidum est aqua ; sed huius oppositum dixit in secundo de generatione & corruptione, ubi dicit, quòd primo humidum corpus est aer, & siccum primo est terra, & primo frigidum aqua, & primo calidum ignis, et tamen non est nisi unum elementum primo humidum : ergo Aristoteles sibi contradicit. Quarto, quia hic dicit, quòd mixta constant ex humido & sicco, & corpus primo humidum est aqua, & primo siccum est terra : ergo, quæ habent plus sicci, quàm humidi, habent plus terræ, quàm aquæ ; quæ uero habent plus humidi, sunt aquæ, uel habent plus aquæ, quàm terræ, & sunt à prædominio aquea ; ergo ista habent duo prædominia, scilicet aquæ & terræ : sed secundo de generatione & corruptione 49. dicit Aristote. quòd omnia mixta perfecta sunt à prædominio terrea, quia quiescunt circa terram ; & ideo sunt terrea à prædominio : quomodo ergo hic dicit, quòd aliqua mixta à prædominio aquea ? Quinto, quia hic dicit, quòd nullum animal est genitum in igne, aut in aere, sed omne in terra, aut aqua, quia materia generationis omnium animalium est humidum & siccum, ideo aqua & terra est eorum materia, & ideo non possunt generari animalia nisi in istis duobus locis, scilicet in terra, aut aqua. Sed, domini, hoc falsum est. primo, quia sunt multa animalia uolatilia & respirantia, quæ degunt in aere, & ibi sunt genita ; ergo non omnia in aqua, aut terra : Secundo, quia dicit, quòd nullum animal generatur in igne : sed contra, quia in quinto de historia animalium cap. 19. uel 15. Aristoteles dicit oppositum, ubi dicit, quòd in fornacibus errarijs generantur quædam bestiolarum pennatæ paruulæ, quæ sunt maiores muscis, quæ inambulant & uolitant per ignem ; & si ab igne dimouentur, moriuntur : neque hoc est mirum, dicit Aristo. quia etiam sub niue generantur animalia & uermes : etiam salamandra aperto experimento inambulat ignem, & ipsum extinguit : quomodo ergo dicit Aristo. quòd nullum animal generatur in igne ? & hoc idem etiam testatur Plinius in 6. de naturali historia cap. 36. 38. sequens illa uerba Aristotelis in libro de historia animalium cap. 19. de ipsa salamandra : ergo Aristoteles non sibi ipsi est constans. Dico de primo.

Erat heri prima dubitatio, cum isti effectus, scilicet coagulatio & liquatio, attenuatio & crassatio, sint omnes effectus qualitatum passiuarum, scilicet effectiue à calido & à frigido, & passiuæ & materialiter ab humido & sicco ; sic etiam generatio simplex & putredo, quæ operationes, etiam erant communes effectus qualitatum passiuarum : cur Aristo. attribuit illas operationes, scilicet generationem simplicem & putredinem, magis qualitibus actiuis : istas uero, scilicet coagulationem & liquationem magis qualitibus passiuis, humiditati, scilicet & siccitati, cum æqualiter omnes sint communis effectus omnium qualitatum passiuarum : Dico omittendo alios modos dicendi, quòd reuera istæ passionis, sicut illæ, sūt communes effectus omnium qualitatum passiuarum, scilicet ita coagulatio & liquatio, & attenuatio & crassatio fiunt ab actiuis qualitibus actiue, & à passiuis qualitibus passiuæ, & materialiter sicut etiam generatio ac putredo : oh cur ergo magis istæ tribuuntur humido & sicco, illæ uero magis calido & frigido ? dico, quòd illæ magis attribuuntur qualitibus actiuis, istæ uero magis passiuis, ex communi modo loquendi, quia ex communi modo loquendo generatio et putredo magis attribuuntur qualitibus actiuis, crassatio autē & attenuatio, et coagulatio et liquatio, magis passiuis : et ideo dixit, quòd istæ appellantur passionis, et illæ actiones, quia reuera liquatio et crassatio et huiusmodi magis uidentur significare passionem, quàm illæ aliæ ; aliæ uero, scilicet generatio et putredo, uidentur magis significare actionem : et ideo Aristot. dicit, quòd illæ sunt actiones, et istæ passionis, tamen ita istæ sunt actiones, sicut illæ ; et, sicut illæ sunt passionis, ita et istæ sunt passionis, sed ex communi usu loquendi attribuimus generationem simplicem et putredinem actiuis qualitibus, et istas alias passiuis. Erat secunda dubitatio, quia, ex quo liquefactio se habet ad liquabile secundum Aristotelem, sicut actus ad potentiã, et dixit quòd humectatio est quædam

dam liquatio, et coagulatio est quædam exiccatio, modo dubitatur, quia metalla, cum sunt congelata actu, potentia uero sunt liquida; & cum sunt coagulata actu, sunt actu sicca; & cum liquefcunt, fiunt ex potentia humida, actu humida, cum liquefcunt; a quo ergo accipiunt istam humiditatem? & ita etiam de liquidis, cum coagulatur, à quo acquirunt illam siccitatem? quia, si dissoluuntur metalla, non acquirunt illam humiditatem ab igne, quia potius exiccantur: econtra uero, cum sunt liquefacta, coagulantur, & sic acquirunt illam siccitatem: à quo ergo acquirunt exiccationem? quia non à frigiditate, quia est indifferens ad exiccandum & humectandum: Dico, domini, quòd coagulatio est quædam exiccatio; & signanter dicit Aristot. quædam exiccatio, quia coagulatio fit bifariam, à calido, scilicet & à frigido: si fiat à calido, reuera est exiccatio, quia calidum resoluit humidum, & consumit ipsum, cum coagulat: ideo dicit Arist. quòd coagulatio est quædam exiccatio; sicut est lac, cum coagulatur à sole aut igne, quia caliditas coagulans consumit & exiccatur humidum; ergo exiccatur: dum etiam liquefcit, acquirit humiditatem, quia, sicut coagulatio est exiccatio quædam, ita liquefactio est humectatio quædam, quia, cum aliquid liquefcit, acquirit humiditatem, quia, ex quo coagulatum est à calido & sicco, liquefcit à frigido & humido, & in ista liquefactione acquiritur humiditas ab ipso frigore, & ab humido, ut ab aqua: & hoc patet: & sic faciliter euadimus, quòd coagulatio fiat exiccatione cum à calido fit. Sed quid dicemus, si coagulatio fiat à frigore, sicut fit in metallis, & ista non uere exiccantur, si liquantur? quomodo ergo liquefcunt, & quomodo acquirunt humiditatem, quia hic nõ interuenit siccitas? dico, quòd improprie hæc dicuntur coagulari, quia potius ista coagulatio est quædam congelatio, quàm exiccatio, quia est priuatio fluxus, quia tollit fluxum aquæ; & ideo ista est uerius cõgelatio quàm coagulatio: si uero postea dissoluitur illud, quod coagulatum seu congelatum est à frigido, à quo dissoluitur? à calido: à quo ergo acquirit fluxum & humiditatem? à calido dissolvente eius coagulationem; & sic per accidens acquirit humiditatem à calido, quia dat fluxum rei congelatæ; non autem per se acquirit humiditatem à calido, quia à calore fit, ut illa humiditas fluat: & ideo improprie metalla habent duritiem: & dissoluuntur à calido, quia dat motum humiditati; & sic à calido est humectatio per accidens, & non per se: frigidum uero, cum dissoluit coagulatum à calido, dat ei humiditatem per se, ut de sale. Et sic dico, quòd coagulatio duplex: quædam fit à calido, & ista est quædam exiccatio; & cum ista coagulata liquefcunt, liquefcunt à frigido & humido, & sic acquirunt humiditatem ab isto humido interueniente: quædam uero est coagulatio à frigore, & ista liquefcunt à calido: cum ergo hic non interueniat humidum, à quo habent humiditatem? dico, quòd habent humiditatem per accidens, quia acquirunt humiditatem, cum dissoluuntur à calido, & acquirunt fluxum. De tertio, cum dicitis, quòd Aristot. dixit, quòd aqua erat elementum primo humidum, & huius oppositum dixit in secundo de generatione & corruptione, ubi dixit, quòd erat aer; dico, quòd reuera ita est, quòd corpus primo humidum est aer, & aqua primo frigida, & terra primo sicca, & ignis primo calidus: oh hic dicit, quòd aqua est corpus primo humidum: dico, quòd reuera aqua nõ dicitur corpus primo humidum simpliciter, sed dicitur corpus primo humidum, ex cuius mixtione cum sicco fit corpus constans, scilicet quòd primo ex mixtione cum terra fit corpus constans, sicut ex farina & aqua fit gluten; non autem ita ex permixtione aeris cum aqua: & ita non dicit, quòd aqua sit corpus primo humidum simpliciter, sed est primum, ex cuius admixtione cum terra fit corpus constans: & sic declarauit hic Aristot. quia declarauit, quomodo mixta habeant consistentiam; & dicit, quòd ex mixtione humidi & sicci, scilicet aquæ & terræ, habent consistentiam: & sic dicit aquam esse primo humidum, reuera tamen simpliciter primo humidum est aer. De quarto, quia secundo de generatione & corruptione dixit Aristot. 49. quòd omnia mixta perfecta, quæ quiescunt circa terram, sunt à prædominio terra; hic uero dicit oppositum, quia dicit, quòd aliqua mixta à prædominio sunt aquea; ergo sibi ipsi contradicit.

De hac dubitatione est duplex modus dicendi. Ioannes Grammaticus secundo de generatione & corruptione, & Auer. & D. Thomas, sequentes illa uerba Aristot., quòd omne mixtum perfectum, est à prædominio terra, dicunt, quòd reuera omne mixtum perfectum,

Etum constans ex quatuor elementis, est à prædominio terra, quia omne quiescit circa terram: & ideo dicunt mixtum perfectum, quia dicit Ioannes Grammaticus ibi, si capiatur mixtum imperfectum, ut uapor aut exhalatio sicca, quæ constant ex duplici habitu, ista dicuntur mixta, & tamen ista sunt à prædominio aeris; non tamen sunt mixta perfecta, quia constant tantum ex duobus elementis: oh quid ad Aristotelem in isto loco? quia dicit, quòd quædam sunt à prædominio aqua, & quædam à prædominio terra: Diuus Thomas in 1.1. distinct. secundi sententiarum, articulo respòdet conformiter cum sua expositione, ubi dicit, quòd reuera omnia mixta sunt à prædominio terra. oh Aristo. hic dicit oppositum: respondet ipse, quòd reuera omnia sunt à prædominio terræ, sed Aristot. hic dicit, quòd quædam sunt à prædominio aquæ, sed non intelligit simpliciter, quia non loquitur simpliciter de omni mixto, sed in comparatione eorum, quæ habent minus de aqua, quia aliqua habent minus de terra, & aliqua plus: tamen omnia simpliciter sunt à prædominio terra; in comparatione autem eorum, quæ habent plus aquæ, non, quia, si ista comparentur alijs mixtis, quæ minus habent de aqua, uidentur ista esse aquea à prædominio, tamen simpliciter omnia mixta perfecta sunt à prædominio terræ. Et, si tu instes iterum contra D. Thomam, quia tunc omnia mixta erunt frigida & sicca complexionis, cum sint à prædominio terræ, quod tamè falsum est, ut patet de sulphure & pice & bitumine, quæ potius sunt à prædominio ignis, quia cito inflammantur. tum etiam patet in plantis, quia multæ sunt plantæ, quæ sunt calidæ complexionis, ut sinapis, ruta, & multæ aliæ, quæ sunt calidæ: patet etiã de animalibus, quia multa sunt animalia calidi temperamenti, maxime quæ gressilia sunt, quia oportet, quòd sint calidi temperamenti pro progressu, quia indigent multo calore ad motum progressionis; & membra eorum etiam sunt calida, ut caro: Dico, dicit Diuus Thomas, quòd de remanentia elementorum in mixto fuit duplex opinio: quidam dixerunt, quòd remanēt formaliter elementa in mixto secundum suas substantias, ut aqua, terra, aut aer, & ignis; & hæc fuit opinio Auicennæ, & Alexandri, ut ei imponit Auer. & ipsius met Auerrois tertio coeli 67. alia opinio & uerior fuit opinio Arist. & omnium aliorum Græcorum, ut Gal. in libro de elementis, ubi ascribit hanc opinionem ipsi Aristoteli, & est in secundo elementorum in fine libri; quæ opinio uult, quòd elementa remaneant in mixto tantum secundum uirtutē, id est secundum suas qualitates actiuas & passiuas, & qualitates motiuas, ut grauitas terræ, leuitas ignis; & remanet etiam in mixto caliditas, frigiditas; humiditas & siccitas; & etiam remanet qualitas motiua, quæ mouet mixtum motu elemēti dominantis: & ista est uerior opinio, & uera mens Aristotelis: & in hoc grauiter errauit Auer. & Auicenna, & etiã Alexander: & hæc habetis clare ab Alexandro in libro de mixtione: & miror, quomodo in hoc recedit ab Aristotele, & insequitur Auicennam, cui semper est solitus contradicere: Dicit ergo Diuus Thomas, quòd aut ponis elementa remanere in mixto secundum sui substantiam, & sic, dicunt isti, in omni mixto prædominatur terra: & quomodo? secundum quantitatem, non autem secundum qualitatem: & quomodo plus quantitatiue remanet de terra? dicit, quia plus de terra est in omni mixto, quàm de alio elemento, sed non prædominatur terra quo ad qualitates, quia potest plus de qualitate ignis remanere in mixto, quàm de qualitatibus alterius elementi, ut patet in carne, licet in ea plus sit terræ secundum quantitatem: & ideo, cum replicas, contra, quia omne mixtum est à prædominio frigida & sicca complexionis, dicit ista opinio, nego, quia terra dominatur in omni mixto quantitate, non autē qualitate, & secundum uirtutem. Alij, qui dicunt elemento remanente in mixto tantum secundum qualitates & uirtutes, & non secundum substantiam, dicunt isti, quòd in omni mixto dominatur terra: & quo modo? oh quo ad qualitates motiuas, scilicet quo ad qualitatem, non autem quo ad qualitates . . . passiuas, quia in mixto potest aliquando esse plus de qualitatibus alteratiuis alterius elementi, quàm ipsius terræ: Et, cum dicis, oh omne mixtum esset à prædominio frigidum & siccum: nego istud, dicunt isti: & ista est solutio ipsorum, quia non dominantur qualitates primæ actiuæ, sed tantum motiuæ; & sic terra dominatur tantum quo ad eius grauitatem, quæ est qualitas eius motiua: & sic respondent isti cum D. Thoma. . . secundum tenentes plura remanere in mixto formaliter, quàm secundum uirtutem: hæc qui sequuntur D. Thom. Sed, domini, ista opinio longe recedit à ueritate, licet sit

sit opinio magnorum uirorum, ut Ioan. Gram. & Auer. & D. Thom. & primo omitto uer-
 ba Aristo. hic, quæ ipsi non aduertunt, ubi dicit Aristote. quòd omnia mixta habent con-
 stantiam & terminum ex humido & sicco; quæ plus habent humidi & sicci, plus habent a-
 quæ, quàm terræ; &, quæ habent plus frigidi & sicci, habent plus terræ, quàm aquæ: ergo
 secundum Aristotelem sunt aliqua, quæ habent plus aquæ, quàm terræ: non ergo in omni
 mixto dominatur terra: si sic est, quia humidum primo conuenit aquæ, & siccum primo ter-
 ræ, ideo sunt sicca, quæ plus habent de terra: sed hoc clarius dicit in capite sequenti, ubi di-
 cit, quòd, quæ quidem ingrossantur à solo igne, plus habent aquæ, quàm terræ: ergo innuit,
 quòd aliqua sunt mixta, quæ habent plus aquæ, quàm terræ: & deinde subdit & subinfert,
 quæ uero non incrassantur à frigore, sed coagulantur, uerius sunt aquæ, quàm terræ, ueluti
 10 urina, lixiuium, & uinum & acetum, quia ista nõ incrassantur à frigore, sed coagulantur: er-
 go manifeste dicit Aristo. quòd sunt aliqua, quæ plus habent aquæ, quàm terræ: & hoc pa-
 tet ratione, quia, si ista paterentur à uehementi calore, tunc tota eorum substantia absume-
 retur à calore, & nihil terræ remaneret; remaneret terra, si esset in eis plus terre, quàm aque:
 sed, quia resoluitur in uaporem, ideo in eo est plus aquæ, quia, quæ resoluntur & absumun-
 tur, sunt aqua: ergo ista mixta erant fere totaliter à prædominio aquæ: non dico tantum à
 prædominio aquæ, sed dico fere totaliter aqua. Secundo, & est instantia manifesta contra
 D. Thomam de spiritu animali et uitali: non ne ista sunt mixta perfecta? generantur enim
 ex sanguine, & secundum Galenum uiuunt & nutriuntur aere, quia dicit Galenus, ideo ani-
 20 ma est inspiratio & respiratio: primo ut refrigeretur cor: secundario ut nutriatur spiritus ani-
 malis; ergo uiuit (sed reuera hæc non est opinio Aristotelis) ergo spiritus est mixtum per-
 fectum, & tamen non est à prædominio terræ. Tum etiam patet de multis mixtis, quæ su-
 pernatant aquæ, ut oleum, pix, & resina & huiusmodi: quomodo ergo ista sunt à prædo-
 minio terrea? immo ista potius sunt à prædominio aeris aut ignis, quia non supernatarent
 aquæ, si essent terrea. Tertio arguitur, quia, dum euadunt secundam difficultatem, non sol-
 uunt illã, scilicet, quia illa mixta sunt à prædominio terræ, ergo omnia erunt frigidi & sicci
 temperamenti: ergo respondent ipsi, quòd aut potius elementa remanent formaliter & se-
 cundum substantiam in mixto; &, si sic, tunc terra dominatur in illo mixto perfecto secun-
 dum quantitatem, non autem secundum qualitatem: & sic non sequitur argumētum, quòd
 30 omne mixtum sit frigidi temperamenti. Sed contra, primo illa opinio, quæ dicit, quòd re-
 manent in mixto elementa secundum substantiam, est bipartita, quia non possunt elementa
 remanere in mixto formaliter & secundum totam substantiam & secundum existentiam si-
 mul, quia se penetrarent, quum quodlibet minimum unius in mixto debeat tangere mini-
 mum alterius: Et ideo una opinio dicit, quòd remanent in mixto; secundum substantiam, se-
 cundum coexistentiam, quia coextenduntur elementa in mixto sunt ergo coextensa elemē-
 ta in mixto toto: &, si sic sunt elementa in mixto, in uno mixto est plus terræ, quàm aquæ,
 uel alicuius alterius elementi, quia omnia elementa coextensa sunt in substantia mixti: &
 ista fuit opinio Patauinorum. Alia fuit opinio Antonij Parmensis, & Auicennæ in prima
 primi, quòd elementa remanent in mixto non coextensa, sed mixta seposita, idest per. . .
 40 positionem minimorum in esse, quia omne minimum mixti constat ex quatuor minimis
 elementorum, uno terræ, uno aquæ, & uno ignis, uno aeris: &, si sic, ergo omne mixtum æ-
 qualiter constat ex quatuor elementis, quia omne minimum mixti constat ex quatuor ele-
 mentis minimis, quod ergo est mixtum, quod habet plus terræ, quàm aquæ? quia sunt ele-
 menta æqualia in quantitate; ergo totum mixtum habet elementa in æquali quantitate:
 quomodo ergo sustinendo, quòd elementa remaneant in mixto secundum substantiam, po-
 test dici, quòd mixtum habeat plus terræ, quàm aquæ, aut econtra? & quòd terra domine-
 tur in omni mixto perfecto? nam, si elementa sunt coextensa in mixto, quàm si sint iuxta po-
 sita inuicem. Si uero dicimus secundum aliam opinionem, quòd elementa remanent in
 mixto secundum uirtutem, id est secundum qualitates primas, & secundum qualitates mo-
 50 tiuas, tum dico, dicit ista opinio, quòd in omni mixto dominatur terra quo ad grauitatem,
 aut quo ad qualitates primas. Sed, domini, ista opinio implicat, quia secundo de Generat.
 & corruptione dicit Aristo. quòd qualitates secundæ motiue, ut grauitas & leuitas, inse-
 quantur

quuntur qualitates primas in elementis; ignis enim est leuissimæ substantiæ, non quia calidæ substantiæ, quia sic etiam aer esset calidæ substantiæ, sed quia est calidius & siccus, & leuior, ibi perfectius & intensius sunt qualitates primæ illius elementi: si ergo in omnino mixto dominatur terra secundum qualitatem motiuam, id est secundum sui grauitatem, & grauitas sequitur suas qualitates primas, scilicet frigiditatem & siccitatem; ergo etiam in mixto dominatur frigiditas ac siccitas, quas sequitur grauitas: ergo in illo mixto dominantur etiam qualitates primæ terræ: quomodo ergo stat, quòd dominantur qualitates motiuæ terræ, & non dominantur in illo mixto qualitates primæ ipsius terræ? & ideo ista opinio implicat, & non satisfacit argumento: & sic dubitatio est insoluta. Et ideo est alius modus dicendi, quòd non omnia mixta sunt tantum à prædominio terræ, sed quædam sunt à prædominio terræ, & quædam aquæ, immo uniuersaliter in mixto prædominatur aqua, aliquando terra, aliquando aer, in aliquo tantum dominatur ignis, quia minimum mixtum locatū secundum naturam in loco ignis, quia quod est illud . . & esse mixto, ex Aristot. primo cœli, locat secundum naturam in elemento prædominante in eo, quia omnia mixta locantur in loco elementi dominantis: Sed multa locantur in aerem, ut sunt corpora supernatantia aquæ, ut oleum, quia sunt à prædominio aeris, quia non bene descendunt in aquam, cum bene descendit in aerem, quia esset elemētū grauitans in propria sphaera: & ideo, licet ista corpora sint à prædominio aeris, tamen descendunt in aerem: quædam autem sunt à prædominio aquæ, ut dicit Arist. de urina, lixiuio, uino, & aceto, quia, cum calor agit in illis, secundum totum resoluuntur in uaporem; & ideo à prædominio aquæ, quia nihil remanet terre; quædam uero sunt à prædominio terræ, ut sunt animalia gressilia: nullum autem est à prædominio ignis, quia nullum locatur in igne: locatur etiam in aere, ut spiritus animales, & uitaes, & sunt à prædominio aeris. Sed dices, oh dicit Aristot. secundo de Generatione & corruptione, quòd omnia mixta sunt à prædominio terre de perfectis intelligēdo, quia quiescunt circa terram: dico, quòd hoc non dicunt uerba Aristotelis, sed hoc dixerunt Ioan. & Auerr. ibi, sed Aristot. ibi dicit, quòd omnia mixta, quæ quiescunt circa medium totius, constant ex quatuor elementis, non autem, quòd sint à prædominio terræ aut aquæ, ut dicit Io. & Auer. & miratus sum de Ioanne, quomodo accipiat hanc propositionem ex Aristotele eo loco, cum hoc non dicat: & miror etiam de alijs sic dicentibus, quòd non uiderint Aristotelem ibi.

De secunda difficultate, quia tu non euadis, quia sic omnia, aut ad minus omnia uiuentia, erunt à prædominio frigidi temperamenti, quia dicit Aristot. quòd generatio omnium animalium est aquæ aut terræ: domini de hoc infra dicemus. Ad argumenta uero ante opposita, de primo, & erat quinta dubitatio, quia Aristoteles dicit, quòd omnia animalia sunt in terra aut in aqua: in aere uero & in igne non sunt animalia, quia materia eorum est aqua & terra: Sed contra dicis, ex uolatilibus animalibus, quæ uiuunt in aere: Dico, quòd ista animalia dupliciter possunt considerari; uno modo secundum sui materiam; alio modo secundum sui formam: si considerentur secundum sui materiam, sic dico, quòd sunt in aqua aut terra, quia quiescunt secundum naturam in terra, aut in aqua, quia materia generatiōis eorum est terra, aut aqua: si uero considerentur quo ad sui formam, sic dico, quòd non omnia sunt in aqua aut terra, sed in aere aliqua, quia ab anima habent motum suum uolūtariū, quia habent motum eorum ab imaginatione & uoluntate; & ideo aliqua appetunt aerem: & sic, licet quo ad formam uiuant in aere, tamen quo ad materiam uiuunt in terra aut in aqua, quia quo ad materiam quiescunt in aqua aut terra; & ideo talia dicuntur uiuere in aqua aut terra.

De secundo, quia quinto de historia Animalium 19. dicitur, quòd in fornacibus çrarijs Cypri sunt quædam animalia & bestiolæ pennatæ, paulo grandiores muscis, quæ ibi generantur, & per ignem perambulant, & pereunt si ab igne dimoueantur: & etiam de animalibus in niue genitis, ut sunt quidam uermes: & de salamādra, quæ nutritur igne, & per ignē ambulat, & ipsum extinguit: Dico, domini, quòd aliquando licet uobis recurrere ad respōsiones, ut dicunt medici, quòd regulæ medicorum non sunt ueræ semper, sed ut in pluribus sunt

sunt uera, quia etiam aliquando sunt falsa ex aliquo impedimento: & ideo, cum dicit Arist. hic, quod nullum animal generatur in igne, dico, quod hic loquitur non uniuersaliter, sed ut in pluribus, & eius dictum est uerum ut in pluribus, quia ut in pluribus animalia generantur in terra, aut in aqua; in aere uero & igne raro generantur animalia, quia aut nullum aut raro generatur in aere aut igne: & sic Arist. dicit nullum ut in pluribus. Sed tu dicis, quia adhuc est dubitatio in exemplo Arist. quod salamandra non absumitur igne: sed oppositum dicit Galenus de Temperamentis tertio, & Dioscorides in cap. de salamandra, ubi dicunt, absumitur igne; & tamen Arist. dicit, quod non. Secundo probatur ratione, quia, ex quo animal est in sensu tactus, ergo omne animal est cum organo sentiendi: organum sentiendi est quaedam commensuratio qualitatum passiuarum: istud organum, puta tactus, corrumpitur ab excellenti sensibili: ergo corrumpitur temperamentum à calido summo, & à frigido summo: ergo corrumpitur animal in igne uel in aqua summe frigida, quia, si potest corrumpi eius sensus tactus, potest etiam & animal corrumpi ab excellenti sensibili. Tum est, quia Arist. in secundo de generatione & corruptione dicit, quod ex arsiione nullum mixtum generatur, & ex glacie etiam nullum mixtum generatur: si ex arsiione, id est ex summo calore, & ex glacie, nullum animal potest generari, quomodo ergo in igne generatur animal? tertio, quia omne animal, si debet conseruari, debet nutriri: ergo animalia, quæ generantur in elemento ignis, debent nutriri: si debent nutriri, quomodo ergo nutriuntur? non elemento ignis puto, quia nullum simplex nutrit; nec ibi est aliquod nutrimentum mixtum: quomodo ergo nutriuntur; & quo modo ibi conseruantur? Tum etiam, quia omne nutriens debet esse corpus humidum: si sic, quomodo ergo in igne est istud corpus humidum aptum nutrire? quid ergo dicit ibi Arist. quod conseruantur illa animalia & nutriuntur; & moriuntur, si inde recedant?

De primo, cum dicis, quia Arist. dicit, quod salamandra non absumitur in igne, dico, quod falsum est hoc, quod dicit Arist. & Galenus ei contradicit & Dioscorides, quibus magis credendum est in hoc, quam ipsi Aristoteli: oh Arist. dicit, quod non absumitur in igne: dico, quod dictum Aristotelis est exponendum, quod salamandra non absumitur in igne non quod simpliciter non absumatur; sed non absumitur per aliquantulum temporis; tamen, si diutius permaneret, absumeretur: & sic simpliciter absumitur, sed aliquantulo temporis ibi durat, quia sui frigiditate ibi durat, & resistit calori ignis; tamen, si multo tempore ibi permanet, absumitur igne: & hoc dicunt Galenus, & Dioscorides, & Olympiodorus etiam: & sic non dicit Arist. quod reuera non absumatur simpliciter, sed aliquantulo temporis durat.

De alio, quod addis, quia ex arsiione & glacie nihil generatur: & etiam, quia in primo de generatione animalium hoc dicit Arist. quod materia generationis omnium animalium est aqua & terra: quomodo ergo ibi dicit Arist. quod in igne sunt istæ bestiolæ? dico, cum dicit Arist. in secundo de generatione & corruptione, quod ex arsiione nihil generatur, & ex igne nihil generatur, non dixit, quod in igne nihil possit generari, sed dixit, quod ex arsiione & igne nihil potest generari, quia dicit, quod ex arsiione nihil generatur: sed dices, oh quomodo ibi in illis fornacibus reperitur materia generationis animalium? dico, ut ibi dicit Arist. quod ex lapide quodam ibi contento, uocato calcite lapide, generantur ista animalia; & generantur ex humido uitioso contento in illo lapide, quem Aristot. appellat calcitem; ex humiditate enim illius lapidis possunt huiusmodi animalia generari, sicut ex lapidibus uidemus generari oleum: & sic ibi est materia generationis horum animalium.

De tertio, quia non possunt ista animalia perdurare in igne, nisi nutriantur; sed quomodo nutriuntur? quia non est ibi nutrimentum, ex quo simpliciter elementum non nutrit: dico, quod ista animalia non nutriuntur aliquo extrinseco, sed nutriuntur aliquo intrinseco, scilicet ex humiditate & uitiositate intrinseca sibi, ut animalia, quæ latent in cauernis, & diu dormiunt, ut Glyres & ursi, & ideo nutriuntur intrinseco humido; & ideo ista animalia non diu perdurant, sed cito moriuntur & absumuntur in igne, quia non locantur ibi naturaliter, quia ille locus non ei naturalis, & ab illo absumuntur.

Sequitur alia dubitatio in uerbis Aristotelis, quia dixit Aristote. quæ habent plus ficci,

quàm humidi, sunt à prædominio terræ; quæ uero habent plus humidi, quàm sicci, sunt à prædominio aquæ: est modo dubitatio de metallis, quia metalla habent plus sicci, quàm humidi, & tamen sunt à prædominio aquæ, non autem terræ, ut dicit Aristot. secundo Physicorum tex. octauo, ubi dicit æs quidem & aurum sunt aqua; & hoc idem etiam dixit Aristot. in fine tertij huius, ubi laudauit Platonē in hoc, quia dixit metalla esse à prædominio aquæ: non ergo est uerum, quòd, quæcunque habent plus sicci, quàm humidi, sint terra: quòd autem sint aqua, iam idem patuit in fine tertij, ubi dixit, quòd fiunt ab humido uapore, qui potentia proxima est aqua. Secundo dubitatur de ligno: lignum enim ex sui natura plus habet sicci, quàm humidi, & tamen non est simpliciter terræ, sed aeris à prædominio, quia supernatat aquæ, ut quarto Physicorum dicit Aristot. & tamen habet plus sicci; ergo falsum est dictum Aristoteles, quòd, quæ plus sicci habent, quàm humidi, sunt à prædominio terræ, ut patet ex instantia manifesta de lignis. Tum tertio de melle, quia mel habet plus humidi, quàm sicci, & tamen, ut infra dicit in 41. & etiam Alexander mel est terra à prædominio, non autem aqua, quia plus habet sicci, quàm humidi, ergo.

De primo, cum dicis contra Aristot. quòd est instantia de metallis, quæ habent plus sicci, quàm humidi, & tamen sunt à prædominio aqua; dico, ut dixit Aristot. quòd, quæ habent plus sicci, quàm humidi, sunt terra à prædominio: & cum dicis, oh metalla habent plus sicci, quàm humidi; & tamen sunt à prædominio aqua; nego, quòd metalla habeant plus sicci, quàm humidi: tu probas ex duritie, quia habent uehementem duritiem; & durities sequitur siccitatem; ergo habent maximam siccitatem; ergo habent plus siccitatis, quàm humiditatis: dico, ut dixi, quòd metalla habent plus humiditatis, quàm siccitatis, quia ex secundo Physicorum, materia metallorum est aqua seu uapor humidus, ut etiam in fine tertij huius dicit Aristot. & dico, seu uapor humidus, qui est proximus naturæ aquæ, quia Aristot. uoluit, quòd materia horum sit uapor humidus, proximus naturæ aquæ: Plato uero uoluit, quòd sit aqueus: tamen uerius est aqueus uapor, ut dicit Aristot. & ideo funduntur; ut glacies etiam: & ideo à prædominio sunt aquæ, quia ibi coagulata fuerunt à uehementi frigiditate: & quia metalla coagulantur à frigido, ideo calido funduntur: ergo in eis prædominatur uapor humidus, qui idem est, quòd aqua, ut in primo huius diximus. Quòd autem arguis, quòd metalla habent ingentem duritiem, quæ arguit siccitatem, dico, ut dicit Galenus tertio de Temperamentis, & quinto eiusdem, quòd durities non semper sequitur siccitatem, sed aliquando sequitur congelationem; sicut in proposito in metallis durities, quæ inest eis, sequitur congelationem, & non siccitatem, quia congelantur metalla, quia congelatione generantur; & ideo habent duritiem; & ista durities non sequitur siccitatem, sed congelationem humidi uaporis cum sicco: & ideo nego, quòd sint mixta à prædominio sicca, quia habent plus humidi, quàm sicci, quia durities non sequitur in eis siccitatem, sed congelationem. De secundo, de ligno, quòd habet plus sicci, quàm humidi, & tamen non est terræ à prædominio, sed aeris, ex quarto coeli, dico, quòd lignum est à prædominio terræ; ut dicit Aristot. secundo Physicorum octauo, quòd ligna & ossa sunt à prædominio terræ: & cum probas, quia à prædominio sunt aeris, quia supernatant aquæ, & ex hoc dicit Aristot. quarto coeli, quòd lignum est à prædominio aeris; dico, quòd hoc prædominiū aeris in ligno extrinsecus est, quia in ligno continentur multæ partes aeris in meatibus, scilicet & poris ipsius ligni, & ratione huius aeris extrinseci lignum supernatat aquæ; cuius signum est, quia, si sunt ligna, ut dicit Aristot. quæ habeant poros angustos, ita, quòd non possint recipere aerem intra poros, ut est hebenus, & lignum guayacum, & buxus, & huiusmodi ligna, nō supernatant aquis, sed submerguntur; & hoc est, quia angustiam pororum habent, quæ est causa, quòd nō possunt aerem extrinsecum recipere in eis: & ideo lignum non supernatat aquis, quia in eo intrinsece dominetur aer, sed quia continetur multus aer extrinsecus in eis poris, quia lignū à corpore extrinseco, non autem intrinseco, supernatat aquæ: & sic dico, quòd, sicut lignū habet plus sicci, quàm humidi, ita etiam est à prædominio terræ: & exposui Aristotelē quarto coeli, quomodo debeat intelligi, quia intelligit de aere extrinseco, qui comprehenditur in meatibus ipsius ligni. De tertio, de melle, quia hic dicit, quòd habet plus humidi, quàm sicci; infra tamen dicit Aristot. in capite de coagulatione, quòd est terræ dominium: de hoc
ibi

ibi dicemus, cum erimus in loco proprio, quomodo intelligi debeat Aristot. & Alexander cum Alexander hic dicat, quòd habet plus humidi, quàm sicci.

Secunda dubitatio principalis est in eisdem uerbis Aristotelis; & est difficilis dubitatio, quia dicit Aristo. quòd omnia animalia sunt à prædominio terra aut aqua: & ideo locus generationis omnium animalium est aqua aut terra, quia animalia habent constantiam & terminum, & omnis constantia est ex humido & sicco inuicem commixtis, quia constantia est ex mixtione humidi cum sicco; & ideo omnia animalia constant ex mixtione aquæ & terræ; & omnia mixta constantia sunt humida & sicca; & ideo degunt in terra aut aqua. Est tamen modo dubitatio, quia eadem erit ratio de Plantis, quia Plantæ habent terminum & consistentiam; ergo generatio eorum erit tantum in duobus elementis, scilicet aquæ & terræ; ergo naturalis complexio omnium uiuentium, tam Plantarum, quàm animalium, est frigida & sicca, quia in omni materia eorum dominatur aqua & terra: sed terra & aqua sunt elementa frigida: ergo complexio omnium uiuentium erit frigida, quia eorum materia frigida est, scilicet aqua & terra: ergo omnia uiuentia sunt frigidi temperamenti; cuius oppositum patet de multis plantis, ut de Pipere, Euphorbio, Cæpa, & Synapi, & de infinitis ferè Plantis, ut dicit Galenus tertio de temperamentis; ubi dicit, quòd multæ sunt Plantæ actu calidæ, quæ non tantum calefaciunt, sed etiam exulcerant, ut patet de uitalpa, quæ sui caliditate exulcerat: Tum etiam patet hoc ex multis animalibus, & præcipue gressibilibus, quia animalia gressibilia indigent multo calore, ut gradientur: & etiam patet de eorum mēbris, quia etiam eorum membra, ut caro, sanguis, cor, hepar, sunt calida: ergo ista animalia non sunt à prædominio frigida; & tamen partes eorum etiam debent esse frigidæ, quia eadem est ratio totius & partis. Secundo arguo, quia resoluto quouis mixto, actione ignis, parua portio cineris restat respectu substantiæ combustæ: ergo in mixto parua est portio elementi, quæ est terra respectu aliorum elementorum: ergo non in omni mixto dominatur terra, quia, si dominaretur terra, remaneret magna portio cineris, combusto igne ipso mixto. De primo, cum dicis, quia materia generationis omnium uiuentium est terra aut aqua, ut dicit Aristo. quòd etiam illa animalia erunt frigidi temperamenti, & etiam omnia eorum membra; cuius tamen oppositum adductum fuit; dico, ut dicit nobis Aristo. infra, quærens temperamentum sanguinis & genituræ, nunquid terræ sit, an aeris; & ibi Aristo. dicit unum pulchrum dictum, quòd complexio alicuius mixti bifariam potest contrariari; uno modo ex parte materiæ: alio modo ex parte formæ: si contrariatur ex parte materiæ, sic in eo dominatur terra, & sic sanguis est frigidæ & siccæ complexionis: si uero contrariatur ex parte formæ, & ratione formæ, sanguinis, sic in eo dominatur aer, quia sanguis requirit multum spiritus & caloris ad eius formam: ideo sanguis est calidæ & humidæ temperaturæ: & isto calore & spiritu resoluto, dicit Aristo. caro & alia membra graua & terrestria fiunt: & sic dicatis etiam de genitura, quia ratione materiæ est frigidæ temperaturæ; ratione uero formæ est calidæ temperaturæ: & ita ego dico nunc etiam in proposito, quòd uiuentia possunt et bifariam considerari; uno modo quo ad sui materiam, & sic concedo, quòd naturalis complexio eorum est frigida & sicca, quia materia generationis eorum est aqua & terra quæ sūt frigida; uel sub alijs uerbis, ut dicunt medici; scilicet per complexionem innatam, & actuatam per influentem, sunt frigidæ complexionis: si uero considerentur uiuentia ex parte formæ, quia requirunt multum caloris & spiritus, & aliquando multum sanguinis, sic ista animalia sunt calidi temperamenti, sicut dicunt medici, ut utar uerbis eorum, si quæratu ista complexio ut innata, sic sunt frigidæ temperaturæ; si autem consideretur innata actuatam per influentem, sic sunt calidæ temperaturæ. Sed dices, quid est dictu, complexio innata actuatam per influentem? idest actuatam per spiritus & sanguinem, ipsa uiuentia sunt calidi temperamenti, in illis præcipue partibus, in quibus ista influens complexio superat innatam, quia est in tanta copia, quod facit ipsum superare, ut est in sanguine & spermate: si uero influens temperatura non superat innatam, tunc illa talia membra sunt frigidi temperamenti, ut est in ossibus & neruis, ubi complexio influens non superat innatam; & istæ partes sunt frigidi temperamenti; & ideo ista membra semper dicuntur frigida: in genitura autem et carne & sanguine est multa copia caloris & spiritus, & ideo sunt calidi temperamenti. Et hoc dicit

cit hic Aristo. & secundo de generatione animalium : & sic ex parte materiae sunt comple-
 xionis frigidae, ex parte uero formae sunt complexionis calidae. Sed dices, tu non soluis ad-
 huc dubitationem, quia, si hac ratione uiuentia sunt frigidi temperamenti, scilicet ratione
 materiae; & ratione formae sunt calidi temperamenti; remoueamus ergo formam ab istis
 uiuentibus, ut à Plantis remoueatür aniua uegetatiua, tunc ergo non erunt amplius calidi
 temperamenti, sed frigidi; quod falsum est, ut patet de pipere & sinapi & multis alijs plan-
 tis, in quibus remota anima uegetatiua adhuc sunt calidi temperamenti. Dico, ut dicit Ga-
 lenus secundo & tertio de temperamentis, ubi docet nos inuenire complexiones tempera-
 tas in mixto, & gradus earum in omnibus mixtis, quòd, si separetur forma ab istis plantis,
 & à multis etiam animalibus, quia multa animalia mortua exulcerant suo calore, ut stella pi- 10
 scis, quæ urit, sic dico, quòd ista, quæ exulcerant, non sunt calidi temperamenti actu, sed
 sunt calida potentia & uirtute: & declarat hoc Galenus, quòd, scilicet ista non sint calida
 actu, immo actu frigida, & potentia calida & uirtute, quia comparamus ista penes tempe-
 ramentum corporis humidum, quia, si ista mixta patiuntur à calore naturali, puta ipsius homi-
 nis, sic dico, quòd ista sunt actu calida, & ideo calefaciunt: cum uero per se ipsa accipiun-
 tur sine hoc, quòd patiantur à calore naturali hominis, sic sunt potius frigidae complexio-
 nis. Sed dices, quomodo est hoc? oh multis modis. Primo quia aliqua, cum patiuntur à ca-
 lore terræ, dissoluuntur in tenues partes, & sic dissolutæ, propter tenuitatem partium faci-
 liter inflammantur à calore terræ, & sic inflammatae inflammant corpus nostrum, quia, cum
 illæ partes sunt refractæ, superantur facilius à calore naturali dissolvente illa, & sic uehemē 20
 ter inflammant nostrum corpus, sicut est piper, cum diuiditur in paruas partes, & sic diui-
 sum, ob tenuitatem & gracilitatem partium facilius inflammatur, & inflammatum inflam-
 mat corpus nostrum: ergo prius, antequam à calore naturali pateretur, potentia calida; &
 si tangebantur, non erant calida; passa autem à calore naturali sunt ista actu calida. Secū-
 do, dicit Galenus, ex affinitate qualitatis, sicut uinum, uinum enim ualde inflammat corpus
 nostrum, & tamen, si tangatur, actu est frigidum: quomodo ergo calefaciunt? oh hoc est
 propter affinitatem & familiaritatem qualitatis, propter cognationem, scilicet quam ha-
 bet uinum cum sanguine & spiritu, quia facile transmutatur in spiritum & sanguinem; spi-
 ritus uero & sanguis sunt calidi, & ideo immediate calefaciunt corpus nostrum: & ideo
 hoc est ratione affinitatis qualitatis. Tertio aliqua facile fiunt calida è potentia calidis, 30
 quia facile inflammantur, quia, scilicet multum habent humidum aeris in se, ut oleum. Quar-
 to propter putredinem, aliqua sunt enim, quæ sunt frigidae complexionis in se; si autem in-
 tus sumantur, inflammant corpus nostrum; ut est salamandra, quæ est frigidissimi tempera-
 menti, & tamen non tantum calefacit corpus nostrum, sed exulcerat illud, cum putrescit: &
 cantharides etiam, ut dicit Galenus in secundo de simplicibus, & Theophrastus in capite
 proprio de cantharidibus, quæ non tantum calefaciunt uescicam, sed etiam exulcerant illā,
 cum putrescunt; & tamen sunt frigidi temperamenti: & unde hoc? quia ista animalia facil-
 limè putrescunt, quia, cum patiuntur à calore nostro, facile educitur calor naturalis eorum;
 & isto educto ita relinquuntur sine regimine, & ita facillime putrescunt, & putrefacta exul-
 cerant, & postea calefaciunt nostrum corpus: & ideo dico in casu nostro, quòd istæ plan- 40
 tæ, & ista animalia sunt calida potentia, & non actu, remota eorum forma: & ideo non se-
 quitur, calefaciunt corpora nostra, ergo sunt actu calida, uel e contra, ut patet de instantijs
 datis: & ita etiam dicemus de corde & hepate, quòd eorum naturale temperamentum, est
 frigidum, & etiam complexio cordis, quia in eo dominatur terra, quia illud est graue: unde
 ergo habet tantum caloris? dico, quòd non habet tantum caloris ratione complexionis
 innatae, sed ratione influentis, ratione formae suae, quia eius forma requirit multum sangui-
 nem & spiritum, quia forma eius requirit tantam caliditatem, quantam habet cor ipsum; &
 sic habet illam caliditatem ex forma sua, sicut dicebamus de sanguine & spermate hic in-
 fra, & in secundo de generatione animalium: & etiam diximus, quòd sanguis & genitura
 ex parte materiae sunt frigida, ex parte uero formae sunt calida; & hoc est, quia eorum for-
 ma requirit caliditatem & spiritum multum, & ideo sunt multum calida: & ita etiam de uino, 50
 cum habeat plus humidum, quam sicci; ergo à naturali temperamento est aqua: quomodo
 ergo

ergo calefacit? dico, quòd quantum est ex parte materiae, eius temperamentum est frigidum; quantum uero est ratione formae huius uel illius uini, est calidum: & non dico omnis uini, sed huius uel illius uini, quia aliqua sunt uina, quae sunt frigida etiam ratione formae; sed ratione huius uel illius talia uina sunt calida. Tertia dubitatio principalis est de duro & molli; & est dubitatio Galeni in quinto de simplici medicina capite quinto, ubi dubitat contra hanc definitionem positam ab Aristotele de duro & molli; & dicit, quòd ista fuit etiam definitio Platonis: & dubitatio Galeni est, quia Aristo. hic dicit, quòd durum sequitur siccitatem, molle uero sequitur humiditatem; & molle est id, quòd facile cedit digito comprimenti, & durum e contra: Iccirco est dubitatio, quia non uidetur uerum, quòd

10 durum & molle sequantur has qualitates passiuas, quia non uidetur, quòd durum sequatur siccitatem, & mollities humiditatem, quia terra est summe sicca, nò autem summe dura, immo multa sunt duriora, quàm terra, non tamen sunt sicciora, ut sunt cornua, ungues, & multa alia. Secundo, quia aqua, quae est summe frigida & humida, cum cògelata est, dura est, & non sicca, immo est summe humida: ergo durities uehemens stat cum frigiditate & humiditate: ergo durities non sequitur siccitatem, sed stat etiam cum humiditate. Tertio, quia, quae absoluta sunt, debent per absoluta definiri, & non in respectu, ut dicunt Parisienses, quia tria sunt praedicamenta absoluta, scilicet substantia, qualitas & quãtitas, & ista tria praedicamenta debent definiri absolute, non autem in respectu: sed durũ & molle sunt qualitates absolutae, & non in respectu: ergo non debent definiri in respectu, sed absolute: quare

20 ergo Aristo. definit per respectum ad tactum, ut quòd durum est, quod non cedit tactui, & ita de molli. Quarto, quia hæc definitio habet instantiam, quia capiatur corpus durum, ut puta aceruus frumenti & lanæ, ambo ista corpora cedunt tactui comprimenti, & tamen in genere frumenti, & pili lanæ est uehemens durities, & non mollities: ergo non durũ, quod non cedit tactui, quia aliqua sunt corpora, quae cedunt tactui, & tamen sunt dura. Tũ etiam ex alia parte, uter inflatus plenus aqua non cedit tactui comprimenti, & tamen non est corpus durum neque molle, quia non cedit tactui comprimenti ratione aquae constantiae; & tamen aqua non est corpus durum neque molle: & confirmatur, quia, si quis applicaret manus ipsi coelo, non posset penetrare coelum, quia non patitur peregrinas impressiones; & sic non cederet comprimenti: ergo coelum non potest diuidi, neque etiam cedere

30 tactui comprimenti, & tamen coelum neque est molle neque durum, quia non est mixtum ex qualitatibus; & ubi non sunt primae qualitates, non sunt etiam secundae; & sic debemus dicere optime philosophando: & ideo ego dico, soluendo dubitationes, quia Galenus partim soluit, & partim non, quia non soluit omnes: & ideo ego soluo omnes. De primo, cũ dicis, quòd sunt multa corpora summe sicca, & non sunt dura, quemadmodum est terra, dico, ut dixi, cum Aristo. quòd Galenus non soluit hoc dubium, & nescio quare forte est, quia ignorabat hoc, quia, ut ipse met fatetur in libro de placitis Hipp. & Plat. non multum sciebat de radicibus philosophiae: & ideo ego dico, ut dixi, quòd durities sequitur siccitatem, & terra est summe sicca, non tamen est summe dura, dico, quòd durities est passio mixti, & non est passio sicci seorsum, quia durities non sequitur solam siccitatem, quia terra simplex

40 non est corpus durum, quia durum & molle sunt passiones mixti: & sic est passio sicci, non seorsum, sed sicci commixti cum humido: terra autem, ut supra dixi, neque est dura, neque mollis, sed est corpus siccum; & si terra aliquando dicatur esse corpus durũ, est improprie, id est siccum: quòd si terra resistat tactui, hoc non est ex duritie eius, sed est ex eius siccitate & continuitate, quae non permittit ingressum: & sic durities non sequitur siccitatem simpliciter, sed siccitatem commixtam humiditati; in terra autem non est siccitas commixta cum humido; ergo neque in ea est durities: & sic patet solutio huius difficultatis.

De secundo, de aqua congelata, respondet Galenus, quòd durities non semper sequitur siccitatem, sed aliquando congelationem, ut patet in aqua, quae uehementer congelatur; quae est dura non propter siccitatem, sed propter congelationem: & si Aristot. dicat, quòd semper sequitur siccitatem, hoc est nequaquam uerum, sed aliquando sequitur congelationem; & dictum Aristotelis intelligitur ut in pluribus: sed tamen debetis aduertere, quòd etiam in aqua congelata est aliqualis siccitas, quia in congelatione aquae miscetur

exhalatio

exhalatio sicca terrea, quæ tollit fluxum aquæ, ex attritione ipsius terræ cum aqua: à frigiditate solo aqua non potest congelari, sed congelatio fit à frigore ratione siccitatis permixtæ cum ipsa aqua, ut in secundo de Generatione & corruptione diximus. De tertio, quia, quæ sunt absoluta, non debent definiri in respectu; dico, quòd uerum est, quòd absolutum nõ debet definiri, nisi absolute; sicut, cum definimus hominem, eius definitione non ponimus aliquod respectiuũ, ut patet, quia dicimus, quòd homo est mortale, & ideo dico, quòd istæ definitiones nõ sunt ueræ, sed sunt descriptiones, & sunt à posteriori, quia philosophus aliquãdo ignorauit eorum genus, & ueram differentiam, & ideo philosophus describit per posteriora, cum ignorat uerum genus & ueram differentiam, ut facit hic, quia definit istas passiones per earum potentias, quarum respectu innotescunt nobis: & ideo describit illas per respectum ad tactum, quia omnis sensus est certus iudex suarum qualitatum sensibilium, & quia istæ sunt qualitates tactus, ideo definiuntur per tactum. Sed uos dicetis, si durities & mollities sunt sensibilia tactus, aut ergo sunt sensibilia propria, aut communia, aut per accidens: non autem sunt sensibilia communia, quia ista sunt tantum quinque, ut secundo de anima nos docuit Aristo. nec etiam sunt sensibilia propria, quia hæc sunt tantum qualitates primæ, quia tantum qualitates primæ sunt sensibilia propria tactus: nec etiam sunt sensibilia per accidens, quia secundo de anima 236. Aristo. definit, quid sit sensibile per accidens, & quid proprium; & dicit, quòd sensibile proprium est id, quod percipitur à proprio sensu suo; sensibile uero per accidens est illud sensibile per se, idest quod coniungitur proprio sensibili alterius sensus; ut dulcedo est accidens sensibile uisui in ipso zuccharo, quia ex albedine in zuccharo uisus per accidens iudicat eius dulcedinem: sed eius durities & mollities non coniunguntur cum sensibili proprio alterius sensus: ergo minime sunt sensibilia per accidens: ergo non uidetur, quòd aliquo modo sint sensibilia sensus tactus: dico quòd potest dici, quòd est sensibile commune; ideo sunt tantum quinque sensibilia communia: dico, quòd uerum est, quòd principalia sunt tantum quinque, sed durum & molle reducuntur ad unum illorum, quia reducuntur ad motum, quia durum ac molle percipiuntur à tactu mediante motu. quia durum est, quod non cedit tactui, & hoc apprehenditur per motum; molle uero est, quod dicit tactui, & hoc etiam comprehenditur per motum: & sic reducuntur ad motum, & possunt dici sensibilia communia. De tertio, quod addis de cumulo lanæ & frumenti, qui cedunt tactui comprimentis, & tamen granum frumenti & lana sunt corpora dura; respondet Galenus, in ista definitione Aristo. deficit genus, & ideo debet dici descriptio, quòd durum, est corpus tangibile, quod non cedit tangenti corpori: & tunc, si addatur genus huic descriptioni, scilicet ly corpus, sic argumentum non concludit, quia tunc hæc definitio non conuenit eis, quia cumulus frumenti non est unum corpus, neque corpus continuum; sed ille cumulus est plura corpora simul, non est continuus, sed est aggregatus ex pluribus corporibus: ergo neque est durus. De alio, quod addis de utre pleno aquæ, quæ non cedit digito comprimentis, & tamen aqua non est dura; respondet Galenus, quòd ista durities in proposito sequitur uehementem compressionem humidi, quia dicit ipse, duplex est causa duritiei; prima est siccitas, & hanc causam exprimit Aristoteles; secunda est congelatio, quam ego expressi, dicit Galenus; tertia est coactio, seu uehemens compressio & fluxus humoris, quem ego etiam expressi, quia Aristo. non expressit nisi unam causam tantum: aliæ sunt subintelligendæ. Sed, domini, potest aliter dici, non recedendo à uerbis Aristotelis, & ipsius etiam Galeni: si enim accipiamus genus illud, positum ab ipso Galeno in definitione duri, soluitur etiam hæc dubitatio, scilicet durum est corpus tangibile, quia durities ista, quæ est in utre, & quæ est in apostematibus uehementer tensis, quia actu non sunt dura: oh non ne cedunt tactui tangenti; dico, quòd addendũ est genus, quia ista non sunt corpora dura, quia in eis deficit genus, scilicet quod sit corpus tangibile: sed ista non sunt corpus tangibile, quia non est unum corpus, sed conflatum constans ex pluribus, ut ex utre & aqua; & sic etiam in apostematibus est aggregatum ex humoribus & cuti: & ita non recedo ab Aristotele, neque dico, quòd Aristo. sit diminutus, & soluo ipsum per dictum ipsius Galeni.

De alio, de aqua congelata, dico, quòd est dura etiam ratione siccitatis, quia in ea permiscetur exhalatio sicci.

Omisi duas dubitationes heri in alia lectione, quas non solui: & prima fuit, quòd non in omni mixto perfecto etiam quiescente circa terram, dominetur terra, quia, si aliquod mixtum comburatur, puta lignum, relinquitur modica & parua portio terræ respectu totius mixti, id est respectu totius magnitudinis & substantiæ mixti, quia paucillum cineris, quod remanet, est loco terræ, ergo: Dico, quòd, si teneamus elementa secundum sui substantiam remanere in mixto, ut uoluit Auer. & Them. & Auicen. sic dico, quòd cinis reuera, qui relinquitur ex combustione ligni, est portio terræ, quæ erat in mixto, quia resolutio humido ipsius mixti partes eius non constant, sed remanent disiunctæ: sed tunc dico, quòd combusta est multa pars ipsius terræ, quia multa eius portio fuit consumpta ab igne: Si uero teneamus cum Aristo. Alexandro & Galeno, quòd elementa remaneant in mixto secundum uirtutes eorum, ut clare ait Aristo. in secundo, de partibus animalium capite primo, & hæc est uerior opinio; sic dicemus, quòd cinis remanens exusto ligno non est terra, quæ erat in mixto; sed, quia reuera omne mixtum est heterogeneum, licet aliquod uideatur homogeneum, ideo quædam partes ipsius mixti actione ignis euauerunt, quia, cum euanescebat ipsum humidum, etiam cum eo resolutæ sunt multæ partes terræ minus siccæ, & remanserunt partes sicciores terræ, quæ erant in mixto: ideo ille cinis non est pars terræ, sed est pars siccior terræ, non ergo est terra simpliciter. Fuit alia dubitatio omissa, cum poneremus argumenta Galeni contra Aristotelem, & definitionem de duro & molli; & fuit argumentum de utre, quia uter, dicebat ipse, plenus aqua non cedit tactui, & tamen non est corpus durum, quia, quod resistit, est aqua, quæ non est corpus durum: & hoc soluimus secundum Galenum, quòd hoc erat ratione multitudinis humoris, quia aliquando durities consequitur fluxum multum humoris, non autem semper sequitur siccitatem: & ego dixi uobis, quòd Galenus rectius potuit soluere illud argumentum, quia potuit soluere, sicut soluit argumentum de cumulo frumenti & lanæ, quæ cedunt tactui, & tamen sunt corpora dura; & dixit soluendo, quòd in definitione deficit genus, scilicet corpus durum: modo aceruus frumenti non est corpus durum, sed corpora dura; & ideo argumentum non concludit, quia non est unum corpus, sed plura, quia non est unum corpus continuum. Et post argumentum Gal. addidi ego argumentum de coelo, quia, si quis applicet manum ipsi coelo, non posset penetrare coelum, quia non cederet; & sic sequeretur, quòd coelum esset corpus durum, quod tamen falsum est, quia coelum non est corpus durum neque molle, quia durities & mollities sunt passionibus mixti, consequentes qualitates primas: sed in coelo non sunt qualitates primæ, ergo: dico soluendo, quòd iam hoc argumentum solutum fuit, ex quo diximus, quòd in definitione Aristo. subintelligebatur genus, scilicet corpus durum, & corpus tangibile, quod non cedit: si subintelligamus ergo istam particulam in descriptione, quòd sit corpus tangibile, scilicet affectum qualitatibus primis, & generabile & corruptibile, sic soluitur argumentum, quia coelo non conuenit istud genus, scilicet omne affectum qualitatibus primis tangibilibus corruptibilibus.

Alia dubitatio fuit de coagulatione, quia, postquam Aristote. dixit, quòd declarandæ erant operationes qualitatum passiuarum, scilicet humidi & sicci, & quòd prima eorum operatio erat durum & molle; nunc addit de coagulatione & liquefactione, quia istæ duæ passionibus sequuntur duritiem & mollitiem, quia omne corpus durum & molle est terminatum; sed corpus terminatum est coagulatum; ergo agendum est de coagulatione & liquefactione: sed, quia omnis coagulatio est quædam exiccatio; ergo exiccatio præcedit coagulationem: ergo prius agendum est de exiccatione & humectatione, dicit Aristo. Et ideo hæc est dubitatio prima, quia non uidetur uerum, quòd humectatio & exiccatio sint priores, quàm coagulatio & liquefactio, ut ideo prius agendum sit de humectatione & exiccatione, immo uidetur oppositum, quia omnis coagulatio resultat ex commixtione humidi cum sicco, ut dixit ipse in definitione coagulationis: modo, si coagulatio resultat ex commixtione humidi cum sicco, & coagulatio est passio mixti, sicut etiam durum & molle sunt passionibus mixti; & mixtum, est corpus terminatum & constans; & corpus non est terminatum ac constans,

stans, nisi ex commixtione humidi cum sicco: ergo prius mixtum, est coagulatum, quàm du-
 rum aut molle; ergo coagulatio præcedit duritiem & mollitiem; ergo durities & mollities
 non præcedunt coagulationem, ut uoluit Aristo. quia terminatio est ex permixtione humi-
 di cum sicco, quæ est coagulatio quædam; ergo. De secundo etiam, quod dicit, est instan-
 tia manifesta, quia ipse dicit, quòd omnis coagulatio est exiccatio, & de hoc est instantia,
 quia in coagulatione aquæ à frigore non est exiccatio, quia nulla pars aquæ exiccatur: er-
 go & statim dicemus, exiccatio fit, quando à calido uel à frigido agentibus in mixto, resol-
 uitur uel exprimitur humidum interius, & simul cum illo calido interiori exprimitur seu e-
 uanescit humidum illud etiam interius: ergo omnis coagulatio est exiccatio. Tum est in-
 stantia de metallis, ut de auro argento & huiusmodi; quia, si coagulatio esset exiccatio, er-
 go aurum dissolutum & liquefactum, & postea iterum coagulatum, exiccatur; ergo aliqua
 eius pars euanesceret; ergo tantum esset maioris ponderis, antequàm esset liquefactum &
 coagulatum, quia exiccaretur eius humidum, postquàm esset coagulatum; si coagulatio ef-
 set exiccatio; cuius tamen oppositum patet experientia, quia aurum per liquefactionem &
 coagulationem non fit minoris ponderis. Tertio dubitatur in exemplo Aristo. de farina &
 aqua, ex mixtione, ex qua mixtione dicit, quòd fit corpus constans proprio termino, quia,
 si misceantur fit coagulatio, quia ista mixtio est quædam coagulatio autoritate Empedo-
 clis: sed in ista coagulatione nulla est exiccatio, ut patet, quia nec farina, nec aqua exicca-
 tur: ergo non omnis coagulatio est exiccatio. De primo, cum dicis, quòd omnis durities
 & mollities est passio mixti, dico, quòd uerum est, quòd durities & mollities sunt passiones
 mixti; & propterea supra dixi, quòd terra non dicitur dura, sed sicca; neque aqua mollis,
 sed humida: & cum dicis, sed mixtum, quia mixtum, coagulatur, & habet terminum ab ip-
 sa coagulatione; ergo ipsa coagulatio præcedit natura durum & molle; quid ergo dicit Ari-
 sto. quòd prius dicendum est de duro & molli: quia coagulatio est passio duri, & ideo est
 prior ipsa coagulatione; Dico, quòd fortè loquitur Aristo. quo ad sensum, & quo ad appa-
 rentiam, quia uidetur, quòd durities & mollities immediatius respiciant humidum & sic-
 cum, quàm coagulationem & liquefactionem; & ideo appellat ipsam Aristo. natura priorè:
 reuera tamen coagulatio & liquefactio sunt natura priores, & maxime, si respiciamus uer-
 ba Aristotelis, quia coagulatio de facto præcedit. De secundo, quia non omnis coagula-
 tio est exiccatio; dico, quòd potest dici, quòd improprie fit aliqua exiccatio, in aqua coagu-
 lata, quia admiscetur exhalatio sicca, quia non potest aqua coagulari, nisi admisceatur pars
 terræ secum, ex cuius admixtione tollatur fluxus aquæ: & ideo improprie dici potest, quòd
 ista coagulatio, est exiccatio quædam, scilicet quatenus cum aqua admisceatur exhalatio
 sicca. Quod addis tertio de metallis, idem dico, quòd etiam est quædam exiccatio, quia
 euauit ab ipsis quoddam humidum; cuius signum est, quòd in omni metallo, quòd scilicet
 liquefit, remanet scoria secundum magis & minus, quia in auro minus, quàm in plumbo:
 ergo signum est, quòd euauit aliquod humidum: in aliquibus tamen hoc fit magis, & in
 aliquibus minus; in auro autem est ualde parua illa euanescentia, & ideo non uariatur quic-
 quam eius pondus ex illa exiccatione: & ideo dico, quòd liquefactio & exiccatio auri, est
 exiccatio huiusmodi, sed pauca & incomprehensibilis, quia non remanet scoria, ut in aliis.
 Quod addit de alio exemplo Aristo. de farina admixta aquæ, dico, quòd hic etiam impro-
 prie est exiccatio quædam, quia est permixtio sicci cum humido: potest etiam dici secundo,
 quòd omnis coagulatio est quædam exiccatio uere, non quia est tantum admixtio sicci &
 humidi, sed est uera exiccatio, scilicet resolutio humidi, aut à frigido, aut à calore: sed tunc
 dicemus, quòd Aristo. non loquitur de coagulatione simplici elementi, sed tantum loquitur
 de coagulatione mixti, nec uniuersaliter de coagulatione mixti, quia non de ea coagula-
 tione, quæ fit ab arte, ut de farina & aqua, sed de ea, quæ fit à natura tantum, ut de coagula-
 tione metalli: & sic tollitur tertia instantia.

TEXTVS

TRIGESIMVS PRIMVS.

Exsiccantur autem quæcunque sunt aqua, & aquæ species, aut habent aquam siue super inductam, siue connatam. Dico autem superinductam quidem, uelut in lana: connatam autem uelut in lacte. Aquæ autem species talia, unum, urina, serum, & omnino quæcunque nullam, aut paruam habent subsidentiam.

TEXTVS

TRIGESIMVS SECVNDVS.

10 **N**on propter uiscositatem. quibusdam enim causa non subsidendi aliquid uiscositas, sicut oleo, aut pici.

His expeditis, quia Aristo. promisit, quòd agendum erat de coagulatione & liquefactione; & quia coagulatio est quædam exiccatio, & liquatio est quædam humectatio; prius dixit, quid exiccatio, & quid humectatio, & à quo fiant; & nunc primo declarat, quòd triplex est corpus exiccabile; primo, quæcunque sunt aquea; secundo, quæcunque sunt species aquæ, ut uinum, acetum, urina, & lixiuium: quid est dictu species aquæ? idest quæcunque sunt aqua à prædominio: & generaliter, dicit, exiccabilia sunt, quæcunque mixta, cum patiuntur à calore, aut nullam aut paruam habent resistentiam; ista sunt exiccabilia, quæ sunt species aquæ, & sunt secundo modo exiccabilia, & dicuntur species aquæ, idest mixta à prædominio aquea. Sed tu dices, si agat ignis in oleū, oleū non exiccatur; & solum absumitur ab igne: responderet Arist. ad hoc dirigēs sermonem suū, dicens, quòd illa corpora sunt species aquæ, quæ nullam aut paucam habent hypostasim, si illa corpora non sint lenta aut uiscosa & tenacia, ideo, quia habent paucam hypostasim propter uiscositatem illam, quæ non seruat resistentiam; quia, si sint tenacia, non sunt exiccabilia, sicut est oleum, quod est tenax, & quod est uiscosum, & propter hoc habet hypostasim; & ideo non est exiccabile, quia eius partes ita lentæ sunt, quòd eius humidū resolui non potest: & ideo dicit, quòd, si est corpus exiccabile, oportet, quòd nulla aut pauca fiat subsidentia, sed oleum propter subsidentiam non exiccatur: & cum dicit, quòd est corpus exiccabile, quod habet aquā, hoc duplex est, quia aut habet aquam sibi aduentitiam & actuaalem, ut est in lana madefacta; aut habet aquam sibi connaturalem, ut est lac, quod habet aquam sibi connaturalem; & ista omnia sunt exiccabilia: & sic triplicia sunt ista corpora, quæ exsiccantur.

TEXTVS

TRIGESIMVS TERTIVS.

Exsiccantur autem omnia, aut calefacta, aut frigefacta. ambo autem calido, & ab interiori caliditate, ut exteriori.

TEXTVS

TRIGESIMVS QVARTVS.

40 **E**tenim quæ infrigidatione exsiccantur, sicut uestimentum, si fuerit separatim ipsum secundum seipsum humidum, ab interiori calido coeuaporare faciente humidum exsiccat, si paucum fuerit humidum, exeunte caliditate à circumstante frigido. Exsiccantur igitur, sicut dictum est, omnia, aut calefacta, aut frigefacta. & omnia calido, aut interiori, aut exteriori, coeuaporare faciente humidum. dico autem extra quidem, sicut quæ elixantur, intra autem, quando ablato humido à caliditate, quam habet, consumptū fuerit expirante. De exsiccatione igitur dictum est. Humectari autem est, unum quidem, aquam fieri consistentem, unum autem liquefieri concretum. Horum autem in aquam cogitur frigefactus spiritus. De liquefactione autem simul, & concretionem erit manifestum.

50 **Q**uomodo autem fit ista exiccatio? oh dico, dicit Aristo. quòd omnis exiccatio fit à calore, sed bifariam, quia quædam frigefacta exsiccantur; quædam uero calefacta exsiccantur; omnis tamen exiccatio est à calore: quædam enim frigefacta exsiccantur, ut uestis madefacta

madefacta exposita frigori exiccantur in hyeme : & quo modo exiccatur à calore ? oh hoc modo, quia frigus exterius agit in calorem interiorem illum exprimendo, & simul cum calore interiore exprimitur etiam humidum interius, quia calor ille, cum resoluitur, secum trahit humidum illud; quo humido expresso fit exiccatio; & sic ista exiccatio est à calore interiori : & addit, si illud humidum interius fuerit per se ipsum non naturale, sicut lac. Alio modo etiam fit exiccatio, quia sunt, quæ exiccantur calefacta à calore exteriori & interiori, quia calor exterior agens in calidum interius, educit ipsum, & educendo, simul cum ipso educit etiam humidum ipsum; & ista sunt, sicut lac, & ea, quæ elixantur. Et addo uerba, quæ omisi in textu : dicit enim Aristo. si calidum interius & etiam humidum, fuerit paucū; quia, si multum humidi fuerit, non exiccabitur à frigido; &, si fuerit in se ipso, quia non debet esse in se ipso istud tale humidum, sed separatim & non connaturale : & sic alio modo sunt à calore exteriori, cum ad se educit exterior interiorem, & calor interior secum trahit humidum : & declaro exemplo, ut in ijs, quæ elixantur : & ideo declarauit exemplo, dicēs, quòd, quæ exiccantur primo modo, similia sunt elixis: sunt enim similia, scilicet dum opponuntur aquæ feruenti, idest quia trahitur calidum interius simul cum humido exteriori: ea uero, quæ exiccantur secundo modo humida, scilicet quæ exiccantur à calore, ista, scilicet sic exiccata, dicit, quòd similia sunt elixationi, dū subsunt aquæ feruenti, ut caro elixa, & lac, quia hæc exiccatio est quædam elixatio, quia calor exterior aquæ attrahit calidum interius carnis & humidum exterius : & quare, dum subsunt aquæ feruenti ? oh dicit Aristo. quia extrahitur humidum interius à calore exteriori aqueo, dum permanet in illo calido humido; & ita etiam sunt uestes; & sic assimilatur primo : & ita exiccatio primo modo, quæ est à frigore, assimilatur exiccatis elixatis : & dicit, cum amplius non sunt in aqua, quia, dum extractæ sunt ab aqua carnes elixatæ, adhuc euaporant, & sic exiccantur per se ipsas, & euanescit calidum interius, & cum calido euanescit humidum : & sic semper, quæ exiccantur primo siue secundo modo, assimilantur elixatis, dum abstracta sunt ab aqua : & sic etiam secundo modo assimilantur elixis, sed diuersimode, quia, quæ primo modo assimilantur elixis, assimilantur eis, dum sunt in aqua feruenti; quæ uero secundo modo assimilantur, assimilantur elixis, dum abstracta sunt ab aqua, quia euaporat caro, & calor interior cum humido etiam; & sic assimilatur elixæ carni, quando non est in aqua. Lego uerba. Humectari autem. Arist. dicit, quòd corpus humectabile est bifariam, & bifariam humidū corpus humectatur : uno modo humectatur, quando frigeat, & sui frigiditate condensatur, & conuertitur in aquā; ut uapor, si frigeat, condensatur, & conuertitur in aquam : secundo modo humectatur, quando corpus coagulatum dissoluitur & liquefcit, illa liquatio est humectatio, & sic humectare; sicut dicit ipse statim, quando de coagulatione erit sermo. Et tunc, dicit ipse, simul etiam dicemus de coagulatione & liquatione. Horum autem, scilicet horum duorum humectabilium, spiritus constans sui natura, idest densior factus, & coagulari & liquefieri & humectari dicitur.

Erat dubitatio in uerbis Aristo. quia enumerando corpora exiccabilia, enumerauit tria, scilicet aquam, aquæ species, & habentia aquam : est modo dubitatio, quia aqua non est corpus exiccabile, quia humiditas est passio inseparabilis ab aqua; ergo non separabilis ab ea, ut dicit Auer. secundo de anima, ubi dicit, quòd frigiditas est separabilis ab aqua, humiditas uero minime : & confirmatur experientia, ut habetur à Galeno secundo de temperamētis, ubi dicit, quòd sensu patet, quòd aqua non potest immediate transmutari in ignem; sed prius in aerem transmutatur : & hoc ideo est, quia humiditas est inseparabilis ab aqua; & sic non potest exiccari, quia exiccatio est alteratio, quæ debet habere idem . . . subiectum permanens in utroque termino, scilicet à quo, & ad quem : quomodo ergo hoc dicit Arist. Secundo dubitatur, quia enumerans causas exiccationis, enumerat tantum duas, scilicet calidum & frigidum; calidum, ut educens calorem interius existentem, & cum eo similiter humidum interius; frigus uero, quia est exprimens humidum interius, & cum eo calidum etiam simul : sed, domini, istud est per accidens, quòd calidum uel frigidum exiccent educendo uel exprimendo humidum, & cum eo calidum, quia istæ sunt causæ per accidens. s. quòd frigidum exprimendo exiccet, & calidum euaporando exiccet; sed per se causa exiccationis

cationis est siccitas, sicut humiditas est per se causa humectationis; sicut per se caloris est calefacere, & frigoris frigefacere: quare ergo Aristoteles ponit causas per accidens, & non assignat causas per se? Tertio, quia Aristo. exponens, quomodo frigus exiccet, dicit, quod frigus exprimit interius calidum, & cum calido etiam humidum: sed huius oppositum dixit supra, quia dixit, quod frigus circumstans corpori calido, intropellit calorem interius. . . quomodo ergo hic dicit, quod exprimit ipsum? quia ista opponuntur, quod exprimit ipsum humidum, & quod intropellit ipsum: ergo Aristo. non sibi constat. Quarto, quia diffusius dicens corpus exiccabile, aquæ species, dicit Aristo. quod sunt mixta à prædominio aquæ, & hæc sunt, quæ, cum patiuntur à calore, nullam aut paucam habent residentiam, & non propter humorem, sicut dixit de oleo, & dat exemplum, ut uinum, urina, acetum: dubitatur modo, quia uinum habet multam residentiam; & etiam urina habet multam residentiam: quare ergo dicit, quod mixta, aquea sunt ea, quæ passà à calore nullam aut paucam habent residentiam? De primo, cum dicitis, quod aqua non potest exiccari, quia humiditas non potest separari; ab ea, dico, quod uerum est: & si Aristo. dicit aquam exiccari, improprie dicit & improprie loquitur, quia est impropria locutio; & est ita, ac si diceret, aqua à calore absumitur, & hoc pacto transmutatur & exiccatur: sed, quod transmutetur ab humiditate in siccitatem hoc est impossibile, nisi prius transeat & transmutetur eius substantia: & ideo Aristo. intelligit in hoc sensu exiccatur, idest absumitur à calore, quia conuertitur in uaporem, & deinde absumitur; & hoc modo loquuntur uulgares. De secundo, quia calor & frigus sunt causæ per accidens siccitatis, sed per se causa est siccitas, uerum est, & potest argumentum declarari pluribus exemplis, & exemplo Aristotelis quarto Physicorum: si enim fit cyathus, qui impleatur aqua, & postea extrahatur aqua, & imponatur cinis, & super cinerem iterum imponatur aqua, tunc tantum aquæ recipit, quantum prius recipiebat solius aquæ; & sic tantum utriusque recipit, quantum prius minus cuiusque per se recipiebat, quia cinis absumit aquam, quia absumit intra se multam partem aquæ, & sic exiccatur: ita etiam, si ignis sui siccitate conuertit aquam in sui naturam, quomodo ergo Aristo. numerauit causas per accidens: Dico, quod reuera ita est, quod Aristote. numerauit istas causas exiccationis, quæ sunt per accidens, quia causa per se exiccationis est siccitas: sed Aristo. omisit causam per se, quia hic intendit loqui non de qualicumque exiccatione, quia non de ea, quæ conuenit corpori simplici, ut elemento, quæ exiccatio est passio simplicis elementi, sed intendit loqui de alia exiccatione, quæ est passio mixti, quæ sequitur qualitates passiuas; & de ista intendit loqui, quia est in mixto, quia ad istam exiccationem hoc modo sequitur coagulatio, quia dicit, quod postea intendebat loqui de coagulatione; sed hoc modo coagulatio sequitur exiccationem istam humidi in ipso existentis, à calido uel frigido absumente: & quia coagulatio est quædam exiccatio, ideo dixit uelle loqui de exiccatione: & ideo dicit, quod exiccationis huius causæ est calidum uel frigidum, quia fit à calido educente humidum simul cum intrinseco calido; & à frigido comprimendo calidum, & simul cum eo humidum; & sic fit ab istis consumptione humidi: & ideo Aristo. diuersimode loquitur de exiccatione, tamen absolute per se causa eius est siccitas. De tertio, quia Aristo. sibi contradicit, quia supra dixit, quod frigus circumstans calido, unit calidum, & intropellit; hic uero dicit, quod exprimit; dico, ut dicit Galenus eo Aphorismo, Vêtres hyeme & uere, ubi dicit, si calor naturalis interior fuerit multus, magis uigoratur & nutritur à frigore circumstante: si uero calor fuerit paucus, tunc dispergitur & dissipatur à frigore exteriori propter imbecillitatem caloris, & extinguitur: & ideo animalia pauci caloris dissoluuntur in hyeme à frigore exteriori, quia dissoluitur illud paucum caloris: & ita dico in casu, quod, si calor interior fuerit multus, uigoratur à frigore circumstante; si uero fuerit paucus, destituitur: non est ergo contradictio in uerbis Aristo. propter hoc, quia ista non implicent, quod frigus circumstans intropellat calorem, & quod etiam calor à frigore expellatur. De quarto, quia in uino & urina multa fit subsidentia, dico, quod, si capiatur multum, est corpus heterogeneum, & ideo multam facit residentiam: si uero capiamus urinam, pauca residentia fit respectu totius molis urinæ; & ita in urina pauca est residentia: & ideo dixit, aut multa, aut pauca.

TEXTVS TRIGESIMVS QVINTVS.

Concreſcunt autem quæcunq; concreſcunt, aut aqua exiſtentia, aut terra, & aqua.

His expeditis nunc Aristo. aggreditur fermonem de coagulatione & liquatione, ſimul dicto de exiccatione & humectatione, & primo declarat quæ corpora coagulabilia ſint; ſecundo, à quo coagulentur, & quomodo coagulentur. De primo dicit, quòd corpora coagulabilia & liquabilia, ſunt corpora mixta, à prædominio aqua, aut à prædominio aqua & terra ſimul: & dicit, à prædominio aqua, aut aqua & terra ſimul, quia, ſi à prædominio fuerint ignis aut aer, non ſunt coagulabilia, quia, ſi fuerit aliquod à prædominio ignis, quia forte nullum datur mixtum à prædominio ignis, ſi tamen datur, ratione eius raritatis non uidetur, quòd poſſit coagulari. Sed uos dicetis, quomodo mixta poſſunt eſſe à prædominio aqua & terra ſimul? quia mixtum debet quieſcere in uno loco naturali tantū, ſed quieſcit in eo loco naturali ſecundum plurimum, quod in eo dominatur: ſi ergo aqua & terra prædominantur in iſtis mixtis, ergo naturaliter locabuntur in duobus locis ſpecie diſtinctis, ſecundum quòd elementa ſunt ſpecie diſtincta: ergo impoſſibile eſt, quòd duo elementa dominantur in eodem mixto, quia tantum unum debet dominari: oh quomodo ergo Aristo. dicit, quòd duo dominantur? dico, quòd Aristo. intelligit, quòd dominantur duo elementa in mixto, non ſimpliciter, ſed reſpectu aliorum duorum, quia maior portio aquæ & terræ eſt in iſtis, quàm aeris & ignis, tamen ſimpliciter unum tantum dominatur, & non duo ſimpliciter, quia inter ſe unum ſuperat aliud, ſicque ex æquo non dominantur, ſed unū ſimpliciter dominatur; & iſta ſunt corpora coagulabilia, dicit Arift.

TEXTVS TRIGESIMVS SEXTVS.

Et hæc aut frigidus, aut calidus ſiccus. quapropter & ſoluuntur contrarijs, quæcunq; ſoluuntur concretorum à calido, aut à frigido. quæ enim à ſiccis calido concreuerunt, ab aqua ſoluuntur, quæ eſt humida: quæ uero à frigido concreuerunt, ab igne ſoluuntur, qui eſt calidus. Concreſcere autem quædam utique putabuntur ab aqua, ut mel elixatum. concreſcunt autem non ab aqua, ſed ab eo, quod in ipſa eſt, frigidus. Quæcunq; igitur ſunt aquæ, non concreſcunt ab igne. ſoluuntur enim ab igne. idem autem eidem ſecundum idem non eſt cauſa contrarij. Amplius, dum abſcedit calidum, concreſcunt. quare palam quòd dum ingreditur ſoluentur: quare, faciente frigido, concreſcunt. Quapropter & non incrassantur talia concreta. Incraſſatio enim humido quidem abeunte fit, ſiccis autem conſiſtente.

Tunc Aristo. ſubdit, declarando, à quo nam coagulentur & diſſoluantur iſta talia mixta; & dicit, quòd à triplici agente fit coagulatio, ſcilicet à calido, & frigido, & à ſiccis: ab humido autem, dicit, quòd minime fit coagulatio: & probat Aristo. de calido & ſiccis ſimul, & ſic probat: aliqua mixta diſſoluantur à frigido & humido; ergo coagulantur à calido & ſiccis; quod patet, quia coagulatio & liquatio opponuntur, & contrariorum effectuum contrariæ ſunt cauſæ: ſi ergo aliqua mixta diſſoluantur à frigido & humido; ergo à contraria cauſa coagulantur, ergo à calido & ſiccis coagulantur: quòd autem aliqua mixta liqueſcant à frigido & humido, patet de ſale, quod diſſoluitur frigido & humido; ergo coagulatur à calido & ſiccis: ergo coagulatio fit tum à calido, tum à ſiccis: & de hoc erit dubitatio infra, quia eſt dubitatio Alexandri, quòd ſal etiam liqueſcat in aqua calida, ut cum apponitur in olla: tamen reuera dixi, & infra etiam dicemus, quòd ſal non liqueſcit, niſi ab humido & frigido, quia ab aqua feruente uere non liqueſcit ſal, quia in aqua feruente non fit propria liquatio, ſed per ſe proprie liqueſcit ab humido & frigido; & ideo per ſe coagulatur à calido & ſiccis. Quædam autem, dicit Aristo. à frigido coagulantur: & quomodo à frigido coagulantur? quia à calido diſſoluantur; ſicut glacies, quæ diſſoluitur à calido: ſi diſſoluitur à calido, ergo coagulata fuit à frigido, quia ſunt contraria, & contrariorum effectuum cauſæ ſunt contrariæ: ergo à contrarijs cauſis fit coagulatio & liquatio horum: iam ergo

ergo patet, quòd à calido & sicco, & etiam à frigido, fit coagulatio. Quòd autem coagulatione non fiat ab humido, ostendit Aristot. optime, licet sit difficile, dicens, quòd, si capiatur mel prius elixum, & superinfundatur ei aqua, coagulatur mel ab aqua sibi superfusa, & tamen non aqua humida, sed aqua frigida: ergo aqua frigida, dicit Aristot. ergo humiditas non est causa coagulationis, quia non ab humido: patet, quia etiã, si ab humido possit coagulari mel, tunc hoc mel prius elixum, prius coagularetur etiam ab humiditate aquæ, quando erat calida, quàm à frigiditate: ergo humiditas non est causa per se coagulationis. Sed uos dicetis, Aristot. petit & soluit litem lite, quia primo dicit, si mel fuerit prius elixum, & deinde superfundatur aqua sibi: cur dicit prius elixum, idest cur addit, si fuerit prius elixum?

10 quia, si non esset elixum, non etiam ex infusione coagularetur, quia, etiam si aqua superfundatur in melle crudo, coagularetur ab ea: & non intelligatis, quòd mel sit elixum in aqua, sed elixum in uase prope ignem, ita, quòd mel fuerit passum ab igne in uase, & quòd separata fuerit pars subtilior à parte eius crassiori; ut etiam diximus de musto & lacte, quæ dicuntur elixari in igne, non quia ponantur in aqua, sed quia ponuntur in uase prope ignem, & separatur superfluum humidum interius, remanente parte crassiori; & sic etiam de melle: cur ergo ita elixum accipit mel Aristoteles? Secundo dubitatur, quia dicit, quòd aqua superfusa melli elixio coagulat mel, non quàm humida, sed quàm frigida; & Aristot. hoc nõ probat: ergo petit, quod debet probare, quòd aqua, non quàm humida, coagulat mel, & istud accipit. De primo, domini, dicam, ut scio, quia alij nihil dicunt de hoc: & ideo dico, quòd

20 forte Aristot. accipit mel prius elixum, quàm sit superfusa aqua frigida, quia tunc magis euauit in elixatione humidum illud; & ideo facilius coagulatur post elixationem, ex aqua frigida superfusa, quasi magis passum ab igne, quia citius coagulatur: & ego nescio aliter dicere, cogitetis etiam uos. De secundo, quia Aristot. uidetur petere, quia supponit id, quod debet probare, scilicet, quòd mel non coagulatur ab humiditate, sed à frigiditate aquæ: dico, quòd Aristot. non probat, quia probatio patet. Et ideo Alexander dupliciter probat, primo quia nullum corpus, ut experientia constat, coagulatur ab humido per se sine frigore, idest seorsum sumptum à frigore, quia nunquam humidum sine frigore facit coagulationem: & ideo recte dixit Aristot. quòd aqua superfusa melli coagulat ipsum, non quàm humida, sed quàm frigida. Secundo probat Alexander, quia Aristot. dicit, quòd humiditas est qualitas passiuua & materialis, & ideo est ut materia coagulationis, quia materia est passio humidi: ergo, si est materia, & materia & effectus non coincidunt, & humiditas est materia, ab humido non fit coagulatio, quia, si est causa materialis, non potest esse causa efficiens eius.

30 Sed dices, contra, quia ista secunda ratio Alexandri habet manifestam instantiam, quia, si humiditas, ex quo est materia coagulationis, non coagulat; ergo neque etiam siccitas poterit coagulare per eandem rationem, quia est materia coagulationis, quia coagulatio est passio humidi & sicci; & tamen Aristoteles dicit, quòd coagulatio est etiam à sicco: dico, quòd re uera secunda ratio Alexandri est pauci ualoris, quia est instantia manifesta de siccitate: quomodo ergo soluitur instantia Alexandri? quia materia & effectus non coincidunt: dico, quòd materia & effectus principalis non coincidunt, sed materia & effectus instrumentalis bene possunt coincidere: & ideo non inconuenit, quòd causa materialis dicatur etiam effectus instrumentalis, disponens materiam, sicut qualitates primæ sunt causæ efficientes instrumentales complexionis quocunque modo, & sunt etiam causa materialis: & sic causa & effectus instrumentalis potest coincidere cum materiali; & sic dico, quòd potest fieri coagulatio à siccitate, ut, quando ab igne fit coagulatio mediante caliditate & siccitate: & ideo secunda ratio Alexandri nulla est, & ideo adhærendum est secundæ rationi suæ. Sed uos iterum dicetis, oh ego dicam, sicut tu dicis, quia coagulatio non fit absolute & primario à sicco, sed fit à sicco, cum eo simul concurrente caliditate; ita ego dicam, quòd coagulatio non fit ab humido primario, sed concurrente frigido; & sic per te fit ab humiditate, sicut à siccitate: dico, domini, quòd, si quis ita diceret contra Aristotelem esset difficilis redargutio contra ipsum, quia re uera concurrunt secundo humiditas: sed, domini, satis est

50 Aristoteli, quòd istæ sint passionibus, à quibus fit coagulatio, & quòd non fit ab humido, nisi secundo, ut à sicco. Et tunc Aristoteles ultra declarat speciatim, quando coagulatio fit

à calido, & quando fit à frigido, & quando ab utroque simul; & dicit, quòd prima corpora mixta aquæ, scilicet sunt à prædominio aqua, ut urina uinum & acetum, hæc tantum à frigido, & non à calido neque à sicco, sunt coagulabilia: quòd autem non à calido, probat Aristoteles, quia dissoluuntur à calido, ergo non coagulantur à calido, quia idem non est per se causa contrariorum, sed contrariorum effectuum contrariæ sunt causæ: si ergo calor est causa dissolutionis; ergo coagulatio est à frigore, quia, sicut urina & aqua coagulantur à frigido, ita à calido dissoluuntur. Tum secundo dicit Aristoteles, quia ista corpora aqua à prædominio, calido agente in ipsis, non crassescunt, ergo neque à calido coagulantur: quòd autem à calido non crassescant, Aristoteles dimittit, tanquam manifestum: quòd autem non coagulantur, etiam patet, quia coagulatio non est aliud, nisi quædam crassities, sed à calido non possunt crassescere, ergo neque coagulari.

TEXTVS

TRIGESIMVS SEPTIMVS.

Aqua autem humidorum non incrassatur, sola. Quæcunque autem communia terræ, & aquæ, & ab igne concresecunt, & à frigido. incrassantur autem ab ambobus, est quidem ut eodem modo, est autem ut aliter. à calido quidem humidum educente: euaporante enim humido, incrassatur siccum, & consistit. à frigido autem, calidum exprimente, cum quo humidum simul recedit, coeuaporante.

Quæcunque igitur mollia, sed non humida, non incrassantur, sed concresecunt, exeunte humido, uelut assatum fictile. Quæcunque autem mistorum humida sunt, & incrassantur, uelut lac. Multa autem & humectantur primo, quæcunque aut crassa, aut dura à frigido præextiterint. quemadmodum & fictile primo, dum assatur, euaporat, & mollius fit. quapropter, & inuertitur in fornacibus.

Probat Aristoteles, assumptum, quia aqua sola, id est seorsum sumpta, & nullus humorum potest crassescere ab igne, quia aqua seorsum sumpta sine admixtione non potest crassescere ab igne, quia ea crassescunt ab igne, in quibus pars humida ac tenuis resoluitur, remanente crassiore parte terrea: sed aqua est corpus simplex, non habes istas partes heterogeneas crassas & tenues: ergo aqua non potest crassescere ab igne, immo tota potius euaporat: ergo non potest coagulari ab ipso igne: ergo, quæ à prædominio aqua sunt, non possunt crassescere neque coagulari à calido. Et lego uerba. Aqua autem humidorum &c. Quæcunque autem terræ & aquæ communia. Cum dixerit Aristoteles, de ijs, quæ aqua sunt à prædominio, quòd coagulantur à frigido, & dissoluuntur à calido, nunc aggreditur sermonem de ijs, quæ sunt communia duorum elementorum, & dicit, si fuerint maxime communia aquæ & terræ, & non tantum aquæ, quid dicemus? inquit Aristoteles, quòd, si mixta, fuerint communia aquæ & terræ, aliquando coagulantur à calido, & aliquando à frigido, quia quædam horum dissoluuntur à calido, & quædam à frigido: quæ enim à calido coagulantur, dissoluuntur à frigido; & quæ à frigido coagulantur, dissoluuntur à calido: sed diuersimode coagulantur, dicit Aristoteles, quia, quæ coagulantur à calido, hoc modo coagulantur, quia calidum exterius educit calidum interius, & secum humidum, & sic remanent coagulata; quæ uero à frigido coagulantur, alio modo coagulantur, quia frigidus exterius exprimit humidum, quod est interius, ad exteriora, quia exprimit calidum, & cum calido humidum simul, ad exteriora: secundo differunt, dicit Aristoteles, quia, quæ sunt à prædominio duplicis elementi, & ea, quæ sic coagulantur, quædam sunt mollia, & quædam sunt humida: mollia uero sunt sicut later; humida, sicut lac: & ea, quæ sunt mollia, quando in principio coagulantur, non crassescunt in principio à calido; humida uero, cum incipiunt coagulari, in principio crassescunt: & dat rationem huius Alexander, dicens, quòd ea, quæ sunt mollia, ut later crudus, cum incipiunt coagulari, à principio non crassescunt ab igne, & lac sic, quia later, & ea, quæ sunt mollia, ut later crudus, incipiunt à principio coagulari; ideo à principio non crassescunt ab igne, quia later iste habet interius humidum coagulatum, & à calido circumstante, in principio dissoluitur illud humidum, & fit extrinsece; & ideo fit mollius: eodem modo uero in lacte, in principio, cum coagulatur, crassescit à principio, quia habet humidum subtile & tenue, quod seiungitur ab eo actione ignis; & ideo à principio, cum lac coagulat-

tur, crassescit. Et addit Aristoteles unum uerbum, quia later non crassescit à principio, cū coagulatur, ideo facile contorquetur later in fornace: & hæc uerba uario modo exponuntur à latinis, & ab Alexandro aliter; quia Alexander dicit: quòd contorquetur facile in fornace, id est recedunt à sui rectitudine, & faciliter fiunt tortuosi lateres, quia calor ignis, cum incipit agere in laterem, reuocat humidum exterius, & sic fit mollior; & ideo, si contingat, quòd ignis inæqualiter agat in laterem, & magis in una parte, quàm in alia, Aristo. ait, ne detur uacuum, detorquetur later, cum coquitur, in fornace: cum uero calor ignis æqualiter agit in humidum interius lateris, ad extra reuocando ipsum, non contorquetur in fornace, quia contorquetur, cum ignis agit in ipsum, prius exiccando unam partem, & postea aliam, quia ne detur uacuum ibi, concurrat humidum, & later contorquetur. Sed tu dices, non ne mollities est effectus humiditatis? quomodo ergo hic Aristoteles distinguit corpus molle contra corpus humidum, cum hæc non sint opposita? Tum quia dicit, quòd eadem est causa contrariorum, & supra dixit, quòd eadem causa non potest esse causa contrariorum: quòd autem hic concedat, quòd eadem sit causa contrariorum, patet, quia dicit, quòd calor ignis in fornace, cum agit à principio in laterem crudum, humefacit ipsum, & postea exiccatur ipsum, & coagulatur later ab ipso igne, & induratur: ergo ignis est causa humectationis & exiccationis: ergo eadem est causa contrariorum. De primo dico, quòd uerum est, quòd omne corpus molle, est humidum: oh quid ergo dicit Aristo. dico, quòd sensus Aristotelis est, quòd corpora humida, sunt duplicia; quædam mollia, & quædam non: mollia sunt, sicut later, qui dicitur mollis, quia cedit in profundam sui superficiem: aliqua sunt corpora humida non mollia, sicut lac, quòd non est molle, quia non cedit in profundum secundum eius superficiem, sed eius superficies dirumpitur in profundum, non autem cedit interius digito comprimenti; & sic distinctio Aristot. est diuersa: & ideo Aristo. dat istam distinctionem. Quòd dicis de secundo, quia Aristo. hic ponit eandem esse causam contrariorum, & supra dixit oppositum; dico, quòd non inconuenit, quòd idem per se sit causa contrariorum, cum materia est diuersa; sicut sol liquefacit terram, & lutum indurat: ita etiã est in proposito, quia in principio later habet humiditatem intrinsecam congelatam, & in fine est dissoluta, & exiccatur: & ideo est alia & alia materia & subiectum.

30

TEXTVS

TRIGESIMVS OCTAVVS.

Quæcunque igitur à frigido concrescunt, communium terræ, & aquæ, plus autem habentium terræ: quæ quidem, quia calidum egreditur, concrescunt, hæc liquefiunt calido, ingrediente iterum calido, uelut lutum, cum concretum fuerit.

40

50

Cum docuerit nos Aristo. modum coagulationis, ubi dixit quæcunque mixta sunt à prædominio terra aut aqua, à calido & à frigido coagulari possunt; quia quædam erant mixta, à prædominio aqua, & hæc tantum à frigore possunt coagulari; quædam uero à prædominio terra, & hæc à calido; quædam à prædominio aqua & terra, & hæc à calido & à frigido coagulari possunt: & dederit exemplum Aristo. dicens, quòd hæc mixta à prædominio aqua & terra, sunt duplicia; quædam enim sunt humida, & quædam mollia: quæ uero sunt mollia, quam primum ab igne patiuntur, statim in principio crassescunt seu accipiunt crassificationem: his sic explicitis nunc Aristo. declarat & ponit sermonem de liquatione, quæ est passio opposita coagulationi: & aduertatis bene, quia hic ualde difficilis est Arist. Declarat igitur liquationem, quæ opponitur coagulationi, dicens, quòd, quæcunque mixta sunt communia terræ & aquæ, si à frigido coagulantur, à calido dissolui debent: & dat causam Aristo. dicens, quia contrariorum effectuum contrariæ dicuntur esse causæ: sicut ergo ista mixta communia terræ & aquæ à frigido in eius ingressu coagulata sunt, quia euanescente calido sunt coagulata; ita deinde ingressu calidi in ea dissoluuntur, quia ingrediente calido expellitur frigidum, & liquefit humidum, quòd remansit, & dissoluitur illud; quia, si egrediente calido, coagulata sunt à frigido; ergo ingrediente calido debent dissolui ista mixta à calido, quia proximum calidum exterius generat calidum interius; ideo ingrediente

calido mixtum, ab eo debet dissolui & liquefieri: & sic est generalis regula, quòd omnia mixta communia aquæ & terræ, quæ à frigido coagulantur, à calido dissoluuntur, quia præsentia calidi ingredientis dissoluuntur; & ita econtra, quæ istorum mixtorum à calido coagulantur, à frigido dissoluuntur.

TEXTVS

TRIGESIMVS NONVS.

Quæcunque autem propter infrigidationem, & calido coeuaporante omnia, hæc insolubilia sunt, nisi superabundet caliditas, sed mollificantur, uelut ferrum, & cornu. Liquefcit autem & elaboratum ferrum, ita ut humidum fiat, & iterum concrefcit. Et stomomota faciunt sic. Subsident enim & purificatur sub tus recrementum, cum autem sepe patitur, & purum fit, hoc stomoma fit. Non faciunt autem sepe ipsum, propterea quòd deperditio fit multa, & pondus minus purificato. Est autem melius ferrum, quod habet pauciore purificationem. Liquefcit autem & lapis Pyrimachus, ut stillet, & fluat. quod autem concrefcit, cū fluxerit, iterum fit durum. Et mola liquantur, ut fluant. fluens autem concretum, colore quidem nigrum, simile autem fit calci. Liquefcit autem & lutum, & terra.

Vltra dicit, quòd ista mixta communia aquæ & terræ bifariam sumuntur, quia quædam coagulantur à moderato frigore, & ita etiam soluuntur à moderato calido, ut glacies & alia huiusmodi: quædam uero coagulantur non nisi à uehementi frigiditate, & metalla, præcipue ferrum; & ista non coagulantur, nisi à uehementissimo frigore, exprimente à ferro totum humidum: & sicut ista coagulantur à frigore uehementissimo, ita etiam non soluuntur nisi à uehementissimo calido ipsius ignis: & declarat id, quod assumpsit, multiplici exemplo, & primo de ferro, dicens, quod coagulatum fuit à uehementissimo frigore exprimente à ferro totum eius humidum, & cum eo ferre totum caloré, quia in ferro præcipue, & in omnibus metallis etiam, cum toto fere humido totus calor euanescit etiam; & ideo non nisi à uehementissimo calore dissoluitur; & cum iam est dissolutum & liquefactum, iterum coagulatur; & sic multoties iteratur coagulatio & liquefactio ferri, & expurgatur ferrum; & per istam reiteratam coagulationem & liquationem generatur stomoma: & dicunt fabri, quòd ab ista multiplici expurgatione fit minus aptum ferrum flecti; & ideo cauent fabri ab ista multiplici expurgatione ferri: & quare? oh quia ferrum absumitur & minoratur ex hac purgatione, & etiam redditur inflexibile, quia fit durius, & ideo minus potest flecti & contorqueri: quicquid tamen sit, dicit Aristo. quòd ferrum eo melius est, quo minus habet expurgationis, id est quo minorem habet portionem scoriarum, id est quo minor portio scoriarum potest abstrahi ab ipso per liquationem: & sic melius est illud, quod minus de scoriis relinquit per expurgationem; & ita debet exponi, & non ut exponit Albertus & latini: & hoc est primum exemplum Aristotelis: & sic iam patet, dicit Aristote. quòd quæ à uehementi frigore coagulantur, non soluuntur nisi à uehementi calore. Secundum exemplum, dicit Aristo. est de lapide pyrimacho, qui, cum sit coagulatus à uehementissimo frigore, non liquatur nisi à uehementissimo calore; & iste habet, ut calx, quæ, dum liquefit, alba fit; & postea, cum coagulatur iterum, nigrescit, ut calx nostra, quæ cum coagulatur, nigrescit, quia calx romana albescit, cum coagulatur. quid autem sit iste lapis Pyrimachus, aliqui dicunt; quòd est lapis, qui uulgo dicitur Marchesita, & à Græcis pyrites, ex quo excutitur ignis, si percutiatur cum calybe: sed ego nescio, an ita sit, quòd iste lapis liquefcit à calore: si enim liquefcit iste lapis à calore, potest esse, quòd sit lapis, quem Aristo. intendit: si uero non liquefcit, non erit ille: ego tamen nescio experimentum, quia forte Aristo. intelligit alium lapidem. Tertium exemplum, quod dicit Aristot. est de mola, quæ non nisi à uehementissimo frigore coagulatur; & ideo non dissoluitur nisi à uehementissimo calido: & per mollem intelligit Albertus & Gaetan. plumbum: sed, domini, hoc falsum est, quia etiam plumbum modico calore liquefcit; & uerbum Græcum Aristotelis nullam affinitatem cum plumbo habet. Sed aliter exponit Vatablus, dicens, quòd Aristo. intelligit per molem, lapidem molarem; quod est etiam falsum, quia parum infra Aristo, dicit oppositum de lapide molari; ubi dicit, quòd nullo pacto lapis molaris potest dissolui,

dissolui, nec à calido, nec à frigido : & Alexander etiam contradicit huic, quia dicit, quòd lapis molaris insolubilis est à calore. Alcionius autem aliter intelligit, & transtulit mole; quid tamen sit mole, non declaravit. tamen sic transtulit. Et ideo Alexander intelligit per mole, lapides quosdam, & non dico molares lapides, sed quosdam lapides nobis ignotos; & ego ignoro cum eo, quid sint; & de istis loquitur Aristo. Sunt ergo, dicit Aristo. quidam lapides, qui, sicut coagulantur à uehementissimo frigore, sic etiam non soluuntur nisi a uehementissimo calore. Quartum exemplum, dicit Aristo. est de luto & terra; lutum enim coagulatum à uehementi frigore, non potest dissolui & liquari, nisi à uehementissimo calore, quia frigus expressit ab eo ferè totum humidum : & sic etiam terra; & dicit Alexander, quòd Aristo. per terram non intelligit terram simplicem, sed terram admixtam humido, et proprie eam terram, ex qua generatur uitrum, dicit Alexander : & ista terra non dissoluitur nisi à uehementi calore. Et sic patet, quòd, quæ a frigido coagulantur, etiam a calido dissoluuntur; & si a moderato frigido coagulantur, etiam a moderato calido dissoluuntur; & si a uehementi frigido coagulantur, etiam a uehementi dissoluuntur calido. Sed tu dices, & est dubitatio Alberti hic, quia Aristo. sibi contradicit, quia supra in fine tertij libri dixit, quòd metalla sunt duplicis generis; quædam sunt ductibilia & liquabilia; quædam autem sunt tantum ductibilia & mollificabilia, non autem liquefactibilia; sicut ferrum, quod tantum malleo ducitur, dicit Aristo. non autem liquefcit; hic uero dicit, quòd ferrum etiam liquefcit : ergo sibi contradicit. Secundo, quia ista metalla, cū coagulata sunt, sunt sicca: quomodo ergo actione ignis possunt ista metalla acquirere humiditatem, propter quam fluat, ex quo calor ignis potius dissoluit & consumit humidum, quàm ipsum generet? Tertio dicit Albertus, quia Aristo. non distinguit ferrum a calybe, nisi realiter, scilicet per expurgationem pluries factam, scilicet per iteratam liquefactionem & coagulationem, quia dicit, quòd generatio calybis est ex ferro, iterata sæpius expurgatione eius per liquationem, & coagulationem : sed huius oppositum dicunt experti fusores, qui dicunt, quòd calybs est metallum distinctum a ferro, sicut aurum ab argento, quia sunt diuersa mineralia specie; & etiam dicit Albertus in his expertissimus : quid ergo dicit Aristo. hic, quòd calybs generatur ex ferro, & fusores dicunt, quòd sunt mineræ diuersæ? De primo, cum dicit, quòd Aristo. contradicit sibi ipsi, hic & in fine tertij huius, quia ibi dicit, quòd ferrum non liquatur, sed tantum ducitur malleo; hic uero dicit, quòd liquatur : dico, conciliando Aristotelem, ut etiam ibi diximus, quòd, cum Aristo. ibi dicit, quòd ferrum non erat fusibile, sed tantum ductibile, intelligit a moderato & mediocri igne, quia à moderato igne tantum mollescit, ut possit duci; nõ autem mollescit, ut liquetur a moderato igne : reliqua uero metalla a moderato igne mollescunt, & liquantur etiam, sed ferrum non liquatur, nisi a uehementissimo igne : & hoc modo intelligit Aristo. hic, quia a uehementissimo igne bene liquatur; & ita testatur hic etiam Alber. immo addit, quòd superadditur ferro, cum uolumus ipsum liquare, aut sulphur, aut auripigmentum, ut ferrum magis igniatur; & hoc additur artificio: & sic conciliantur uerba Aristotelis, quia, cum dicit, quòd ferrum potest fundi, intelligit a uehementi igne : & cum dicit, quòd non potest fundi, intelligit a mediocri & moderato igne. De secundo, cum dicit, quòd metalla actu coagulata sunt dura, ergo sicca: quomodo ergo actione ignis inducitur humiditas, & acquirunt humiditatem, cum potius ignis inducat siccitatem? Respondet Alexander, & certe hoc declarat recte hic, scilicet quomodo ista mixta liquefcant, & quomodo acquirant illam humiditatem actione ignis : & ideo, cū dicit, quomodo acquirunt humiditatem, quia, cum sunt actu coagulata, sunt dura & sicca, respondet Alexander, quòd uerum est, quod dicit : oh a quo acquirunt istud humidum? dico, quòd a nullo de nouo acquirunt istam humiditatem, quia prius habebant illam humiditatem in seipsis : oh quid ergo acquirunt ab igne? oh hoc acquirunt, quia ignis ipse dissoluit illam coagulationem sicci cum humido uapore, quia scitis, quòd in metallis est coagulatio humidi uaporis cum sicco terreo; & sic humiditas aquæ dissoluta fluit; ut patet in aqua congelata, quia, cum dissoluitur glacies actione ignis, non acquirit glacies humiditatem a calore, sed tantum dissoluitur illa humiditas, & coagulatio illa aquæ & terræ, & sic acquiritur fluxus, & non humiditas : sic etiam in casu nostro, quia dissoluitur illa humiditas

actione ignis, quæ erat congelata actione uehementissimi frigoris: & hanc dubitationem tetigi ego etiam supra uobis. De secundo, cum dicis, quòd calybs est metallum specie distinctum à ferro, ut dicunt fusores, non autem generatur ex purgatione iterata ferri, ut uult Aristo. hic: dico, dicit Albertus, quòd, sicut duplex est aurum & argentum, ita etiã est duplex calybs, unum ab arte, & aliud à natura: ab arte enim, cum multoties expurgatur plumbum, fit argentum; & plumbum etiam fit à natura in mineris: ita etiam dico, quòd fit ab arte expurgatione ferri iterata; fit etiam à natura in mineris: & iste distinguitur a calybe factò ab arte; & distinguitur specie a ferro: calybs autem factus ab arte tantum per accidens distinguitur a ferro, quia tantum distinguitur per minorem exiccationem: & etiam Albertus docet facere calybem perfectissimum ipsis militibus, quod scindit & frangit quod uis aliud ferrum: uideatis Albertum, quia multa pulchra dicit in hac materia. Lego uerba. Non faciunt hoc sæpe ipsum fabri ferrarij. non multum expurgant, quia multum absumitur ab eo, & minus flectitur: & non dicit, quòd fit melius, quia minus fuit expurgatum, ut dicit Gaetanus, sed quia minus de scoria naturaliter amittit, cum sæpius expurgatur. Et mole. Hæc uerba continuantur cum uerbis superioribus, non autem referuntur ad immediate dicta &c.

TEXTVS

QVADRAGESIMVS.

Quæcunque autem a sicco calido concrescunt, hæc quidem insolubilia, hæc autem soluuntur humido. Fictile igitur, & lapidum quorundam genera, quæcunque ab igne terra combusta fiunt, uelut molares, insolubilia. Nitrum autem, & sales solubilia humido: non omni autem, sed frigido. Quapropter aqua, & ijs, quæcunque aquæ species, liquefcunt, oleo autem non liquefcunt: sicco enim calido contrarium frigidum humidum. si igitur coegit alterum, alterum soluet: sic enim contrariæ erunt causæ contrariorum. Crassantur igitur ab igne solum, quæcunque aquæ plus habent, quàm terræ. concrescunt autem quæcunque terræ. quapropter & nitrum, & sales terræ sunt magis, & lapis, & fictile. Maxime autem dubie habet olei natura. Si enim aquæ, oportebat concrefcere a frigido, ut glacies. si autem terræ plus, ab igne, ut fictile. nunc autem concrefcit quidem a neutro, incrassatur autem ab ambobus. Causa autem est, quia plenum est aere. quapropter & in aqua supernatat: etenim aer fertur sursum. Frigidum igitur, ex inexistente spiritu aquam faciēs, incrassat. semper enim cum mista fuerint oleum, & aqua, ambobus fit crassius. Ab igne autem, & tempore marcescente calido, ex aere fit aqua. Vtroque igitur modo eadem fit passio, & propter idem, sed non eodem modo. Incrassatur igitur ab ambobus, exsiccat autem à neutro. neque enim Sol, neque frigus desiccatur, non solum quia uiscosum, sed & quia aeris est. Non exsiccat autem aqua, neque elixatur ab igne, quia non uaporat propter uiscositatē. Quæcunque autem mista aqua, & terræ, secundum pluralitatem utriusque dignum dici. uinum enim quoddam & concrefcit, & elixatur, & mustum, abscedit autem ab omnibus talibus, dum exsiccantur, aqua. Signum autem, quòd aqua: uapor enim cogitur in aquam, si quis uelit colligere. quare quibuscunque relinquitur aliquid, hoc terræ. Quædam autem horum & à frigido, sicut dictum est, incrassantur, & exsiccantur. frigidum enim non solum congelat & exsiccat, sed & incrassat. exsiccat quidem aquam, incrassat autem aerem, aquam faciēs. concretio autem dicta est quædam exsiccatio esse.

Cum declarauerit hucusque Aristo. quòd ea, quæ à frigido coagulantur, à calido dissoluantur; nunc hic declarat, quòd ea, quæ à calido coagulantur, a frigido dissoluantur; & dicit, quòd ea, quæ à calido coagulantur, etiam dissoluantur à frigido, si sint terræ, & aquæ; & sunt duplicia, quædam sunt solubilia, & quædam insolubilia: insolubilia sunt, sicut molaris lapis: ecce qualiter dicit Aristo. quòd lapis molaris est insolubilis: & bene ibi Alexander exposuit per molem, nō lapidem molarem, sed lapidem alium, quia per molem non potest intelligere ibi lapidem molarem, quia hic dicit, quòd non dissoluitur; & dicit hoc etiam de latere & lapidibus multis, quæ neque igne neque frigore dissoluantur: & quare ista sunt insolubilia? causa est, quia lapis iste molaris est ualde exustus à uehementi calido, ita, quòd fornax eius totum humidum reuocauit, & non potest liquari à frigore; & sic de latere & alijs lapidibus dictis. Quædam uero à calido & sicco coagulantur, & ista sunt

sunt tantum à frigido & humido dissolui : & quæ sunt ista ? sunt frigida & humida, dicit Ari-
 stoteles, ut est aqua, & aquæ species ; dicit Alexander, ut est urina, uinum, serum, & acetū,
 & lixiuū : colligit Aristot. omnia ista mixta, & esse à dominio aquea : sic ergo ista aquea,
 quæ sunt à prædominio aqua & terra, dissoluuntur à frigido & humido, ab oleo uero dissol-
 ui non possunt, quia, licet humidum sit oleum, tamen, quia sui natura est calidum, ideo nō
 possunt dissolui ab isto : & quæ sunt ista mixta coagulata à calido & sicco ? dicit, quòd est
 sal & nitrum, quæ coagulata sunt à calido, & non possunt dissolui nisi à frigido & humido.
 Sed dices, falsum uidetur dicere Aristot. & contra experientiam, quia sal iniectum in aquā
 feruentem in olla, dissoluitur & liquefit, sicut si iniiciatur aquæ frigidæ ; ergo a calido dissol-
 uuntur : quid ergo dicit Aristot. quòd non dissoluitur nisi à frigido & humido, cum etiam a
 calido & humido dissoluatur ? Tum secundo addit Albertus, quòd, ex quo sal generatur
 & coagulatur ex coagulatione aquæ falsæ : sed aqua ita potest coagulari à frigido, sicut a ca-
 lido : ergo ita potest dissolui à calido, sicut a frigido. Tertio, & est dubitatio Auer. & Alber-
 ti, dubitatur, quia isti, qui utuntur arte chymica, qui conuertunt omnes lapides in oleum,
 extrahunt oleum ex omni lapide : quomodo ergo dicit Aristot. quòd sunt aliqui lapides, qui
 non possunt dissolui a calido humido, quia, si iniiciantur in aquam feruentem, liquefcunt, ut
 si iniiciantur aquæ frigidæ ? Respondet Sueffanus, & dicit, quòd in aqua duplex est frigidi-
 tas, una actualis, & alia potentialis : actualis, ut quando est separata ab igne, & est actu frigi-
 da, quia aqua sui natura est frigida : alia est frigiditas aquæ uirtualis & potentialis, quæ est
 qualitas occulta, per quam aqua calefacta inducit in se ipsam frigiditatem suam pristinam :
 & sic separata actuali frigiditate ab aqua, restat in ipsa frigiditas uirtualis : & ista etiam fuit
 opinio Auicennæ, Alberti, Conciliatoris, & Drusiani ; & hæc frigiditas potentialis inest
 aquæ, quando aqua est actu calida, & ab hac frigiditate reducitur in pristinam frigiditatē :
 & ideo, cum dicis, sal iniectus aquæ calidæ etiam dissoluitur ; ergo non tantum à frigore ; di-
 cunt ipsi, quòd uerum est, quòd dissoluitur sal iniectus aquæ frigidæ, & aquæ calidæ ; sed in
 aquam calidam iniectus dissoluitur ab aqua calida, non quatenus calida, sed quatenus frigi-
 da, quia retinet frigiditatem, à qua dissoluitur huiusmodi sal : & sic dicunt, quòd est dissolu-
 tio ab illa frigiditate uirtuali, nō autem actuali : ò quæ responsio ? & certe non digna tanto
 philosopho, quia de facto falsissima est ; primo quia ista frigiditas uirtualis a multis nega-
 tur, & de facto debet negari, quia Aristot. secundo Physicorum declarauit, quòd elementa
 non possunt alterari a seipsis, quia omnis actio est ratione contrarietatis : sed nihil sibi ipsi
 contrariatur : ergo aqua calefacta non potest ex se ipsa reduci ad pristinam frigiditatē, quia
 omnis actio, ex secundo de generatione & corruptione, est merito contrarietatis : & sic si-
 bi ipsi contrariatur : ergo illa frigiditas in aqua, est minoris potentia, quàm sit caliditas a-
 ctualis, quæ tunc est in aqua : ergo nō potest ab ista frigiditate uirtuali, cum sit minoris po-
 tentia, quàm ipsa caliditas : patet, quia, si non esset minoris potentia, tunc illa frigiditas eli-
 xationem impediret ab aqua ; & sic caro non posset elixari : ergo signum est, cum ab aqua
 calida fit elixatio, & non potest impediri ab illa uirtuali frigiditate aquæ, quòd caliditas illa
 actualis est maioris potentia, quàm illa frigiditas uirtualis, etiam dato, quòd esset illa fri-
 giditas : ergo adhuc stat argumētum : quid ergo dicendum ? & uideatis, domini, quia, si phi-
 losophi dubitant de sale, quomodo dissoluatur in aqua ollæ, quid debet esse de substantijs
 abstractis ? Et ideo, domini, dicatis, quòd non dissoluitur sal nisi ab aqua frigida : oh expe-
 rientia patet oppositum, quia & in aqua calida dissoluitur : dico, quòd non est uerum, quòd
 dissoluatur in aqua calida : & cum dicis, quomodo non est uerum ? nonne patet, quòd dis-
 soluitur in olla ? dico, quòd est æquiuocatio de dissolutione, quia salem dissolui, potest ca-
 pi bifariam : uno modo potest capi dissolutio salis pro dissolutione, id est pro diuisione in
 minutissimas partes ; & sic est uerum, quòd dissoluitur in aqua calida, quòd, scilicet aqua
 calida intrat in eius partes, & diuidit ipsum in partes minutas : alio modo capitur pro disso-
 lutione, cum, scilicet est sal dissolutus, ita, quòd fluat, & non pro illa, quæ est diuisio totius in
 paruas partes, quæ rectius fit à calido, quàm a frigido : sed Aristot. loquitur de ea dissolutio-
 ne, quæ est fusio, seu fluxio per modum aquæ ; & hæc dissolutio non fit nisi a frigido & humi-
 do ; & de hac loquitur, quia aqua calida est tenuior, & ideo citius ingreditur per poros sa-
 lis,

lis, & dissoluit ipsum in paruas partes; sed de ista non loquitur Aristo. De secundo, cū dicis, quia ita generatur sal à frigido, ut a calido, quia generatur ex aqua falsa, quæ ita coagulatur a frigido, sicut a calido; dico, quòd deciperis: & cum dicis, ostendo, quia non generatur sal nisi ex aqua falsa coagulata: uerum est: oh sed ista coagulatio ita potest fieri à frigido, sicut à calido: uerum est, sed illa coagulatio, quæ fit a frigore, non generat salem, sicut illa, quæ fit a calido, quia illa coagulatio aquæ falsæ, quæ generat salé, debet exprimere, seu resolvere omnem aquam dulcem, quæ permixta est aquæ falsæ: sed non euanescit ista aqua dulcis, nisi à calido: ergo sal generatur a calido, & non a frigido: ideo tantum a frigore potest dissolui: dico ergo, quòd, licet aqua falsa possit coagulari a frigido, sicut a calido, tamé illa coagulatio aquæ falsæ, quæ fit a frigido, non generat salem, quia ad hoc, ut generatur 10 sal, oportet, quod tota aqua dulcis, quæ est in aqua falsa, exprimatur per illam congelationem; quod non fit, cum illa aqua est congelata a frigiditate. De tertio, quia isti chymici ex omni lapide extrahunt oleum; ergo omnis lapis potest fluere & eliquari; dico, quòd esset dubium, an ex hoc lapide possit extrahi humidum, seu oleum, quia sunt aliqui lapides ita duri ac sicci, ut dixi, ut est pumex lapis, qui affertur a Vulcano, & alij huiusmodi, a quibus non potest extrahi illud humidum: tamen, si possit ex omni lapide extrahi oleum, etiá hoc non est contra Aristo. quia hoc mixtum non dicitur liquefieri, quia nō in totum fluit, quia tantum aliqua eorum pars dissoluitur in oleum, quod fluit, nō autem totum mixtum dissoluitur: & sic non est contra Arist. quia intelligit Aristo. quòd totum mixtum possit dissolui, & fluere &c. Et tunc Arist. postquam declarauit, a quo esset liquatio & coagulatio, compa 20 rat coagulationem ipsi crassationi, dicens, quòd, si comparemus coagulationem ipsi crassationi, quædam mixta coagulantur, & non crassantur a principio; & quædam coagulantur, & etiam crassantur: & ut supra dixit, dicit modo Arist. quòd omnia mixta, si sint communia terræ & aquæ, idest si prædominetur in ipsis terra & aqua respectu aliorum elementorum, si habent alia mixta plus aquæ, quàm terræ, tunc ista mixta à calido crassescere possunt; non autem possunt a calido coagulari: si autem sit econtra, scilicet, quòd ista mixta plus habeant terræ, quàm aquæ, tunc a calido & crassescere & coagulari possunt, puta ab igne: exemplum, inquit Alexander, primi est, sicut lac, quia Aristo. non ponit exemplum: & alia mixta a prædominio aquæ, quæ non habent plus terræ, crassescunt & non coagulantur ab igne, ut sal. Sed dices oh quid dicit Alexand. quia dicit, quòd mixta a prædominio 30 aquæ, crassescunt ab igne, & non coagulantur; & tamen Aristot. infra dicit, quòd lac est à prædominio terra, non aqua, sicut etiam est sanguis. Tum secundo etiam, quia Arist. contradicit sibi ipsi, quia prius in principio capituli dicit, quòd hæc mixta communia aquæ & terræ omnia possunt crassescere ac coagulari a calido & frigido, & ponit ibi Aristot. exemplum de lacte, quòd coagulatur & crassescit; hic uero dicit, quòd lac, & quæcunque sunt a dominio aquæ & terræ, crassescunt a calido, & non coagulantur, ut lac, dicit Alexander, si habent plus aquæ, quàm terræ. De primo, cum dicis, quòd male adduxit exemplum de lacte Alexander, quia Arist. infra dicit, quòd lac est a prædominio terra, & non aqua; dico, ut sæpe dicit Galenus de lacte, quòd lac non est corpus homogeneum, sed est mixtum & heterogeneum, scilicet triplicis substantiæ, & non unius; est enim in eo serum, & butyrum, & caseus, qui est terreæ naturæ; & sic declarat exemplum Alexandri de diuersa parte lactis, quòd, cum dicit Alexander, quòd lac est a prædominio aqua, loquitur de parte lactis, quæ est serum: cum uero Aristoteles dicit, quòd lac est terreæ naturæ, loquitur de ea parte lactis, quæ non est serum, sed caseus: est enim a prædominio terræ illa pars lactis; & de istis loquitur Arist. infra; sed non comparatur tertiæ substantiæ, illa enim est de natura aeris. De secundo, cum dicis, quòd Aristo. sibi contradicit, quia supra dixit, quòd, quæcunq; mixta sunt communia terræ & aquæ, non tantum crassescunt, sed etiam coagulantur; hic uero dicit, quòd tantum crassescunt, & non coagulantur. Domini, ego nescio aliter responderi, nisi dicamus, quòd hæc mixta, quæ plus aquæ habent, quàm terræ, crassescunt a calido, non autem coagulantur: quòd autem crassescunt a calido patet; quod autem coagulentur, Arist. hic dicit, quòd non coagulantur, supra dixit, quod sic: & ideo dico, quòd forte hic dicit, quòd non coagulantur a calido, scilicet perfecte ex se ipsis solis, quia aliquando apponimus 50

nimus alia corpora ad hoc, ut perfecte coagulentur; ut lac non coagulatur a se ipso, sed adduntur alia, & sæpe calida, ut fel tauri, & lac ficuum, & coagulant. Sed quid faciunt hæc mixta lacti, ut lac coagulari debeat? quia aliquando miscemus hæc lacti: dico, quòd præparant lac ad coagulationem, quia, si admiscemus corpus ualde calidum, adiuuat caloré ignis agentis, ad exprimendū frigidū & humidum proprium lactis, superfluum; & sic coagulatur; & ideo simul cum igne adiuuat coagulationē: si uero addamus corpus frigidum, expellet proprium calorem, & sic reddit lac passū . . . & per hoc patet solutio ad argumētum, quia non potest a solo igne coagulari, quia requiritur aliquod corpus admixtum, quod præparat lac ad coagulationem.

10 Coagulantur autem quæcunque. Dicebat nobis Aristot. quòd mixta communia aquæ & terræ, sunt in duplici differentia; quædam enim sunt a prædominio aqua; quædam uero sunt à prædominio terra: quæ uero habent plus aquæ, quàm terræ dicit Aristot. quòd ab igne crassescere possunt, coagulari uero non: quæ uero econtra, scilicet habent plus terræ, quàm aquæ hæc a calido crassescere & coagulari possunt: modo Aristot. hic affert maximam dubitationē (& bene aduertatis, quia, quot uerba, tot sunt dubitationes) & reuera hæc dubitatio maxima est. Dubitat ergo Aristot. de natura olei, idest temperamēto olei, & affert maximam dubitationem; quia aut oleum habet plus aquæ, quàm terræ; aut plus terræ, quàm aquæ: si plus aquæ, quàm terræ, a frigido est congelabile: si habet plus terræ, quàm aquæ, est congelabile & crassibile a calido; & tamen utrunque falsum est, quia oleum non coagulatur, sed tantum crassescit, ab utroque; & a neutro coagulari potest: & ista est dubitatio Aristot. hic. Respondet Aristot. dicens, quòd oleum neque terræ neque aquæ est a prædominio, sed est aeris a prædominio, quia supernatat aquæ & terræ, a fundo eorum; ergo aeris: & ideo neque a calido, neque a frigido, coagulari potest, ab utroque tamē potest crassescere, & sic etiam dicit Aristot. Et tunc Aristot. probat primo primum, dicens, quòd oleum neque est aqua neque terra a prædominio, sed est aer, quia, si oleum detrudatur intra aquā, exurgit a superficie, & supernatat aquæ, & sic etiam terræ; & ideo non est aqua neque terra, quia, si sic, tunc non exurgeret a fundo ad superficiem aquæ. Secundo Aristot. probat secundum: & bene aduertatis, quia hæc probatio difficilis est: ostendit ergo secundū, quod dixit, scilicet, quòd oleum neque est aqua neque terra a prædominio, sed est aeris; ideo ita calido & a frigido crassescere potest, & non coagulari: Et primo probat de frigido, quomodo potest crassescere ex eo, quia frigus circunstantis oleo, ut in hyeme, conuertit partes eius aereas & spiritus in aquam, quæ sic conuersæ permiscetur substantiæ olei, ex quibus sic permixtis substantia olei redditur crassior & constantior, quàm prius esset, quia, cū permiscetur humidum illud factum aqueum cum oleo, id ex utroque constans redditur crassius & constantius: & certe extraneum uidetur dictum Aristotelis: itaque dicit generaliter, quòd omne mixtum ex oleo & aqua est maioris crassitiei, quàm oleum seorsum, aut aqua seorsum: Et tunc probat de calido etiam, scilicet, quòd oleum etiam crassescat à calido; & etiam dicit, quòd crassescit à temperie, & quod non tantum crassescit, sed acquirit albedinem a temperie: & dat causam Aristot. quando a calido crassescit; quia ignis agens in partes aqueas ipsius olei, absument eas partes aqueas; & ideo resolutis illis partibus aqueis remanent aliæ partes constantiores, & sic oleum fit siccius & crassius; & hoc modo igne agente in oleum fit constantius a calido: & albescit etiam tunc oleum, dicit Aristot. ab eadē causa, quia causa nigredinis est aqua, quia, ut uidetis, cinis superfusa aqua apparet nigrioris caloris: & unde hoc? ab aqua ei superfusa: & ideo illa humiditate consumpta apparet cinis albioris substantiæ: sic etiam apparet in uestibus & pannis albis, qui, cum sunt madefacti, apparent nigriores; cum autem a sole absumentur illa humiditas, apparent albiore: ita etiā est in oleo, quia ignis absument partes aqueas olei, ex quarum commixtione oleum uidebatur nigrius, ideo illis absumptis remanet albius, quia a longo tempore absumentur illæ partes aqueæ, quæ sunt in illo, quæ genitæ fuerunt a partibus aereis olei a frigore circūstanti, quia a frigore absumentur etiam illud humidum spirituosum & illa pars spirituosa olei, in qua erat prius calor innatus olei; qua consumpta facilius patitur per resolutionē calidi innati a frigiditate aeris continentis; quo passo pars illa spirituosa olei conuertitur in
aquam;

aquam ; quæ pars commixta oleo reddit illud crassioris subst antia : & sic acquirit oleum
 crassitiem a temperatura, seu a téperie : & bene aduertatis, ut dixi, quia nullum est uerbum
 Aristo. sine difficultate, quia, quot sunt uerba, tot sunt difficultates : & sic iam declaratum
 est, quòd oleum non est aquæ neque terræ a prædominio, sed est aeris, & ideo neque à cali
 do, neque à frigido, coagulatur, sed ab utroque crassescit & albescit, & etiam à téperie. Et
 tunc Aristo. ponit probationem tertiã, scilicet, quòd oleum non coagulatur neque à frigi
 do, neque a calido; & probat sic, quia omnis coagulatio est exiccatio quædam, quia est con
 sumptio innati humiditatis : sed oleum non potest exiccari : ergo neque coagulari : quòd autē
 non possit exiccari, probat Aristoteles, per hoc, quod non est corpus exiccabile, quia om
 ne corpus exiccabile, ut dictum est supra, est aqua, aut aquæ species, aut terra a prædomi
 nio ; sed huiusmodi non est oleum : ergo non est corpus exiccabile, nec ex consequenti coa
 gulabile : tum etiam propter eius tenacitatem & létorem oleum non potest exiccari, quia,
 si debet exiccari, debet resolui humidum eius aqueum, & separari a reliqua parte eius : sed
 hoc in oleo fieri non potest propter eius lentorem partium : & ideo oleum non est exicca
 bile, ergo nec coagulabile : & his de causis non potest exiccari, & ex consequenti neque
 coagulari, scilicet tum quia est a prædominio aer, & non terra & aqua a prædominio, nec a
 quæ species : tum etiam propter lentorem partium eius, quia adeo sunt lentæ & tenaces, ut
 non possint inuicem separari. Et tunc Arist. addit quædam uerba difficilia quòd nihil po
 test, à tota substantia olei exiccari, & separari à parte humida eius, quæ tenax est; immo ne
 que substantia humida aquea, quæ est in ipsa, potest exiccari seu elixari ; & sic oleum nō po
 test exiccari secundum totam substantiam eius, immo nec pars eius humida aquea potest
 elixari : & quare non potest elixari, nec exiccari? oh iam dixi propter lentorem, quem ha
 bet oleum, non potest separari humidum ipsius olei a reliqua parte ; & ideo nec elixari ne
 que exiccari potest : & hæc est solutio dubitationis. Hæc sunt uerba quæ lego ; & notate,
 quia dicit primo, quòd aqua euaporat ab oleo, & postea dicit, quòd non potest euaporare.
 Vtroque quidem igitur modo eadem fit passio. Omisi legendo hæc uerba. Trifariam ex
 poni possunt dicit Alexander, primo ut referamus hæc uerba ad proxime dicta, scilicet, &
 ad calorem, & ad tempus ; dixit enim, quòd oleum non tantum à frigido crassescit, sed etiã
 a calido, & a tempore ; & non tantum a calido & a tempore crassescit, sed etiam albescit ab
 utroque, scilicet a calido & a tempore, quia ab utroque fit eadem passio in substantia olei,
 & propter idem, scilicet per eandem causam, sed non eodem modo : & textus debet legi,
 utroque, idest ex utraque parte, scilicet a tempore & ab igne : & propter idem, id est pro
 pter eandem causam, scilicet propter absorptionem humiditatis : & hæc est prima expositio.
 Secunda expositio est, ab utroque quidem igitur, utroque, idest euanescente parte aquea
 ipsius olei, & parte aerea transmutata in aquam, fit eadem passio in oleo (& hanc exposi
 tionem accipit Gaetanus quodam modo) & sic oleum fit crassius a frigido, & quomodo?
 quia conuertuntur partes eius aeræ in aqueas ; & etiam fit crassities olei a calido euaporã
 te partes aqueas : dicit ergo utroque uero, idest euanescente parte eius aerea, & parte ae
 rea eius permutata & congelata in aquam, fit eadem passio : & propter idem, scilicet pro
 pter eandem causam, scilicet propter aquam ; sed non eodem modo, quia nullo modo fit
 transmutata parte aerea in aquam, alio modo propter aquam euanescentem & expirantē
 ab ipso oleo ; & sic non eodem modo, sed alio modo : & propter idem, quia semper propter
 aquam aut euanescentem, aut quia pars olei conuertitur in aquam, quæ admiscetur substã
 tiæ olei : & reuera iste est sensus uerborum Aristotelis, quia utroque modo a calido & a fri
 gido fit eadem passio, id est crassatio in oleo ; & propter idem, id est propter aquam, sed nō
 eodem modo ; & sic utroque modo, scilicet à frigido propter spiritum conuersum in aquã
 ab ipso frigore ; & a calido faciente partem illam aqueam euaporare ; sed non eodem mo
 do, quia a calido propter aquam euanescentem ab oleo, qua euanescente crassescit oleum ;
 & iterum propter aquam, sed alio modo, quia à frigido, quia aerea pars conuertitur in aquã
 euanescentem, & a frigido propter ipsius aquæ coagulationem ; & sic propter idem, id est
 propter eandem causam, id est aquam. Tertio exponit Alexander, utroque modo fit eadē
 passio, scilicet crassities in oleo utroq; modo, idest a calido & a frigido fit eadē passio, & propter
 eandem

eandē causam, scilicet propter humiditatem ipsam, sed non eodem modo : & quomodo ? a frigidus enim, quia conuertit partem aeream in aquam ; & à tempore quidem, quia ab eo sumitur calidum ipsius olei, & illa pars aerea spirituosā. tunc ex tempore conuertitur in aquam, & oleum crassescit ; & sic utroque modo & ab eadem causa, id est ab humido, quod absimitur, & generatur ; à frigidus quidem generatur, à tempore uero absimitur, quia tēpus absimit calorem innatum ; quo absumpto partes aereæ conuertuntur in aquam à frigidus aeris continentis : & sic non eodem modo, quia à frigidus immediate ; à tempore uero mediate, quia plus debilitatur oleum, & deinde pars spirituosā conuertitur in aquam ; & sic diuersimode, quia à frigore propter euanescentem humiditatem ; à tempore uero debilitante : & hoc dicit Aristo. in hac solutione. Lego uerba. Desiccatur autem. id est coagulatur, quia coagulatio est quædam exiccatio. Neque elixari. id est consumi ab igne. Sed hic est dubitatio, quia Aristo. multas nobis ingerit dubitationes ; & primo, quia dicit, quod oleum crassescit à calido & frigidus : sed hoc est falsum, quia statim in cap. sequenti, cum Aristo. loquitur de ustibilibus, dicit, quod oleum neque coagulari neque crassescere potest : & in hoc uidetur etiam ratio, quia supra dixit, quod ideo mixta uidentur crassescere & à calido & a frigidus, cum humidum superatur & absimitur à reliqua parte remanente constantiori ; & omnis crassities non fit alio modo : hic uero dicit oppositum, quod in oleo nō possit separari pars aquea à reliqua parte, tum quia oleum est de natura aeris, tum etiam quia est lentæ substantiæ, & tenuis : ergo non potest pars eius aquea separari à reliqua parte & absumi ; ergo non potest crassescere : quid ergo dicit Aristote. quod oleum crassescit à calido & frigidus ? Secunda dubitatio est de causis crassities eius (si examinemus uerba Arist. quot causas ponit, tot sunt instantiæ) & primo quia dicit Aristo. quod oleum crassescit à calido, & à frigidus, & à tempore ; dicit à calido absumente partes humiditas aqueas : ergo, si in oleo absumentur partes aqueæ à calido, remanēt in oleo partes aereæ : ergo remanet oleum tenuioris substantiæ, quàm prius esset, quia partes aereæ sunt tenuiores, quàm partes aqueæ ; & in oleo non sunt nisi partes aqueæ & aereæ : quomodo ergo reliquæ partes crassescunt ? & confirmatur, quia Aristo. sibi ipsi contradicit, quia dicit, quod ideo à calore crassescit oleum, quia absimitur pars eius aquea in uaporem, & euaporat ; & postea dicit, quod oleū non potest exiccari, quia propter eius lentorem pars aquea superari nequit à reliqua parte : ergo, si potest separari ab illa parte, minime à calore potest absumi illa pars aquea : ergo sibi contradicit. Tum etiam dubitatur de alia causa, quam assignat ; quia dicit, quod oleum crassescit à frigore, quia frigus conuertit partes aereas olei in partes aqueas, quæ permixtæ oleo, reddunt eius substantiam crassiorē, quàm prius esset oleum absolutum ab aqua : sed hoc est falsum, quia impossibile est, quod ex duobus corporibus simul commixtis possit fieri corpus medium crassius, quàm sint illa corpora non commixta : dicit hoc esto, quia aut ista, quæ commiscuntur, sunt æqualis crassities, aut inæqualis : si sunt æqualis crassities ; ergo, quod fit, est æqualis crassities ; & non maioris : si uero sunt inæqualis crassities, puta, quod oleum sit crassioris substantiæ, quàm aqua, tunc oleum commixtum cum aqua, facit ipsum crassioris substantiæ : quod autem, sint æqualis crassities, quod fit, etiam erit æqualis crassities ; patet, quia principia non excedunt in his sua principiata, quia non faciunt ultra eorum principia : si uero sint inæqualia, tunc ex aqua & oleo fiet quoddam medium inter crassum & tenue, quia aqua facit oleum tenuius, & oleum aquam crassiorē ; & sic fit quoddam medium inter primā crassitiem olei, & tenuitatem aquæ, exemplum habetis de syrupo seu iulep, quia, si permisceatis syrupum aut iulep cum aqua, attenuatur crassities syrupi, & tenuitas aquæ incrassatur, & ita fit mixtum medium inter aquam & syrupum tenuitate & crassitie : quid ergo dicit Aristote. hic ? quia id, quod dicit, est omnino impossibile. Tertio dubitatur in tertia causa, quam assignat, scilicet de tempore ; quia dicit, quod crassescit oleum à tempore ; quia dicit, quod crassescit oleum à tempore, quia primo absimitur pars spirituosā olei, & deinde absimitur calor innatus olei, quo fit, ut oleum fiat debilius, & debilius factum, facilius patitur à frigiditate aeris circumstantis, & sic conuertitur illa pars spirituosā aerea in aquam, ideo fit crassius : sed contra, quia quarto Physicorum 84. tēpus est quantitas continua : sed quantitas non est de principijs actiuis : ergo nō potest age-

re in oleum, ipsum tempus, & crassare oleum. Secundo, quia, si uerum est, quod dicit Arist. quod à tempore prius debilitatur calor ipsius olei; quo debilitato frigus circumstans facilius conuertit partes ipsius spirituofas in aquam; ergo oleum, quanto antiquius, tanto erit debilioris caloris, quia continuo debilitatur à frigiditate aeris per Arist. cuius oppositum patet, quia medici utuntur aliquando oleo antiquissimo pro balsamo, & habent ipsum pro calidissima substantia, ut per eius effectum patet. Tertio dubitatur, quia dicit Arist. quod oleum ab igne & à tempore albescit; ab igne quidem, quia ignis absumit partes aqueas ab oleo, ex quarum mixtura redditur oleum nigrioris substantiæ, ut dixi etiam de cinere & ueste madefactis, quæ sunt nigriores, quàm quando sunt exiccatae: ergo innuit nobis Arist. quod extractis & exiccatis partibus aqueis ab oleo, oleum albescit, & redditur candidius: sed contra arguitur, quia in medio hyemis, quanto magis crassescit oleum tanto albius & candidius fit, & tamen ista albedo non potest esse nisi à frigore permutante partes aereas olei in partes aqueas; & sic de necessitate tunc habet plures partes, quia frigiditas illa conuertit in aquam: ergo albedo fit in oleo ex aqua, ita, quod tantum redditur albius, quia ingreditur humidum: non ergo ex exitu & absumptione aquæ ab igne oleum albescit, sed ex ingressu humidi redditur albius, quia ingrediente humido, ut in hyeme, albescit; & sic ab ingressu humidi, non autem ab exitu, redditur albius: & cõfirmo, quia dicit, sicut ab igne redditur albius, ita etiam à tempore albescit, quia à tempore primo debilitatur eius calidum, & deinde conuertitur eius pars aerea in partem aqueam: si ergo à tempore albescit; ergo ab humido aqueo albescit oleum, quia maior pars humidi acquiritur ipsi oleo à tempore, quia tempus facit maiorem ingressum partium aquearum in oleo, quia cõuertit partes spirituofas in aquam: ergo ex receptione humidi fit albius, cuius oppositum dicit Arist. quia dicit, quod ab exitu humidi redditur albius. Quarto dubitatur, quia dicit, quod oleum crassescit ab utroque, scilicet à calido & frigido, & à neutro coagulatur: & in hoc est ratio, quia coagulatio nihil aliud est, nisi quædam consistentia & terminatio rei, opposita fluxioni aquæ, quia coagulatio opponitur fluxioni aquæ: sed oleum à frigiditate in hyeme acquirit consistentiam, oppositam fluxioni aquæ: ergo oleum acquirit coagulationem à frigore oppositam eius fluxui: ergo hæc consistentia est coagulatio: & ideo Aul. Gellius lib. 15. uel 17. cap. 8. dicit, quod aliqui philosophi; & Theodorus Philosophus, in hoc aduersatur Arist. quia hoc contradicit sensui. Et, quando . . . assignat causam, quod oleum non potest coagulari, dicit, quod ideo non potest coagulari, quia non potest exiccari; ergo neque coagulari: quod autem non possit exiccari, probatur, quia est à prædominio aeris, & est tenax; ergo non potest exiccari. Sed contra, quia conuertitur aer in ignem per exiccationem; ergo aer potest exiccari; & confirmo, quia dicit, quod ideo nõ potest exiccari, quia propter eius lentorem non potest pars aquea separari ab alia parte; quod tamen falsum est, & contra seipsum met, quia contradicit, quod separetur à calido illa pars aquea ab aerea, quia, cū absumitur à calido, separatur pars aquea, quia euanescit, ergo. Tum etiam, quia dixisti, quod oleum crassescit à frigore, quia partes aereæ eius cõuertuntur in partes aqueas in magna copia: ergo arguo sic partes aqueæ possunt coagulari, à frigore magis, quàm aereæ: ergo corpus aqueum magis potest coagulari: ergo oleum tantum potest coagulari à frigore, quia a frigore eius partes aereæ conuertuntur in aqueas: ergo per causam tuam magis potuit coagulari, quia adsunt in oleo partes multæ aqueæ, & partes aqueæ possunt a frigore coagulari: ergo & oleum potest à frigore coagulari, nedum crassari: & sic Aristote. dat causas contrarias: & hæ sunt dubitationes potiores, quæ possunt fieri in hac materia.

Erat dubitatio super uerbis Aristotelis de natura olei, hoc est de mixtura & temperatura ipsius olei, an scilicet aqua, an terra, an aer dominetur in eius mixto: & diximus secundum Aristotelem, quod neque terræ, neque aquæ est a prædominio, sed aeris, quia, si esset a prædominio aquæ tunc a frigido coagularetur; & si terræ, coagularetur a calido: sed a neutro coagulatur, & ab utroque crassescit, & a tempore, ut dixi: quomodo ergo est a prædominio aeris, quod ab utroque crassescit? dixi & quomodo, quia a frigore crassescit, ex quo a frigore permutantur eius partes humidæ in aquam, ex quarum mixtura cum oleo, oleum redditur crassius & constantius: a calido etiam, quia facit euaporare

evaporare illas partes humiditas aqueas ; ideo, quod remanet, est crassius : & sic ab utroque
 crassescit, & a neutro coagulatur : a tempore etiam crassescit, quia resoluit partes aqueas ;
 & non solum crassescit a tempore, sed etiam redditur albius, & dixi quomodo . Et hic fuit
 multiplex dubitatio, & primo fuit dubitatio de crassitie olei, quia Arist. sibi cōtradicit, quia
 Arist. infra in capitulo de combustibili, cum loquitur de combustibilibus, quærens, quid
 fit corpus combustibile, dicit, quòd oleum neque coagulatur, neque crassescit ; & dat cau-
 sam eius, quia crassities fit humido superfluo resoluto, & sic exiccatur, quia remanet ter-
 reum constans : sed in oleo non potest humidum resolui aqueum remanente terra, propter
 duas causas, tum quia oleum non est corpus exiccabile, cum non fit corpus a prædominio
 aquæ ; & corpus exiccabile est aqua aut aquæ species ; sed oleum non est huiusmodi, ergo
 tum etiam propter tenacitatem partium eius, non potest exiccari, quia illa pars aquea non
 potest separari ab aerea ; ergo non potest crassescere, quia crassities fit humido resoluto, re-
 manente parte terrea : & ideo dixi, quòd coctio est quædam crassities : Dico, quòd crassi-
 ties multipliciter sumitur apud Arist. quia contradictio auctorum non potest tolli, nisi per
 æquiocationem terminorum, ut secundo Elench. dixit Arist. & ideo dico, quòd apud Ari-
 stotelem tripliciter sumitur crassities, quia in alia significatione sumitur hic, & in alia infra :
 cum uero Arist. dicit, & docet hic, quòd oleum crassescit ab utroque ; infra uerò, quòd
 non crassescit, necesse est, quòd alia & alia significatione sumatur crassities : & ideo tripli-
 ter sumitur : Primo sumitur pro ipsa condensatione, & pro omni cōdensatione ; & hoc mo-
 do crassities est passio tã corporis simplicis, quàm corporis mixti : quia in hyeme uidemus,
 quòd hoc modo crassescit aer & condensatur in aquam aliquando ; & hoc modo non lo-
 quitur Arist. hic de crassitie, quia hic loquitur tantum de passionibus mixtorum, nõ de sim-
 plicibus, quãdo dicit, quòd oleum crassescit, quia est passio mixti : Alio modo sumitur cras-
 sities pro resolutione partium humidarum remanente parte terrea cōstante & sicca : & ideo
 dixi supra, quòd aqua non potest crassescere, quia non potest resolui eius humidum, & re-
 manere pars terrea, sed secundũ totum eius temperamentum ; & hoc modo concedit Ari-
 sto. infra, quòd oleum non crassescit : & sic, cum dicit, quòd oleum non crassescit, intelligit
 hoc modo, scilicet, quòd non potest resolui pars eius aquea ab alia parte, neque a frigido,
 neque a calido, remanente parte crassiore : & causam dedit Arist. tum quia non est cor-
 pus exiccabile, tum propter eius lentorem : quòd autem non fit corpus exiccabile, patet,
 quia non est corpus aqueum, aut aquæ species, aut terreum : Tertio modo sumitur crassities
 in alia significatione, scilicet pro consistentia quadam, quæ acquiritur ex commixtione alte-
 rius corporis, ita, quòd per se prius fluit, postea non fluit ; & ita crassescit : & ex hoc modo
 tertio soluo multas dubitationes in uerbis Aristotelis, quia hoc modo sumitur crassities
 pro consistentia quadam, quæ acquiritur a corpore fluxibili ex commixtione alterius cor-
 poris ; quando .v.g. est aliquod corpus, quod prius fluit, & ex commixtione alterius corpo-
 ris non amplius fluit, sed consistit, appellatur illa consistentia crassities : & hoc modo soluit
 Arist. in secundo de generatione animalium, cap. 2. cum enim dicit, misceantur aer & cor-
 pus uentosum, ut in oleo, spuma, & genitura, ut ibi exempla ponit, ex eorum admixtione fit
 quædam crassities, dicit Arist. ut in sapone cum aqua, & olei cum aqua : & quomodo ista
 crassities est consistentia quædam corporis fluentis ? quia non amplius fluit, sed consistit &
 eleuatur in tumorem, & fit illud corpus amplius, & maioris tumoris, quàm prius erat : &
 si misceamus aquam cum oleo, tunc oleum intumescit, & fit corpus constantius & crassius,
 quàm prius, quia habet consistentiam, quàm prius non habebat ; & non solum crassescit,
 sed fit maioris molis & tumoris, quàm sit aqua seorsum, aut oleum seorsum : & quare hoc ?
 quia ex uehementi agitatione aquæ & olei, ut etiam est in spuma maris, in aqua admiscetur
 aer cum aqua ex agitatione uehementi ipsius uenti ; & sic fit illa permixtio aeris & aquæ, &
 fit spuma ; & sic constat aqua, & non amplius fluit ; & tumescit, quia maiori consistentia cō-
 stat ipsa spuma, quàm aqua : & sic etiam est in genitura, ut dicit Arist. quæ constat ex admi-
 xtione spiritus cum aqua ; & non amplius fluit, quia, cum spiritus commiscetur aquæ, tume-
 scit ; & si spiritus euanescit & resoluitur, tunc spuma detumescit, & fluit : & sic de . . . in qua
 fit commixtio terræ cum aqua : & sic etiam de commixtione aquæ & saponis : & quæ cau-

sa huius? dicit Arist. quòd ideo est, quia in commixtione istorum duorum corporum, interius generantur quædam paruæ ampullæ & crebræ, quæ sunt nobis immanifestæ & occulte, quia paruæ ualde, & ideo immanifestæ sunt sensibus nostris, quæ ampullæ eleuant aquam in tumorem & molem; & cum hoc etiam, quod erigitur in molem, non amplius fluit, sed consistit; & sic fit corpus crassius, constans ex illis ampullis, quia intra eius profunditatem sunt illæ ampullæ, quæ eleuant in tumorem illam aquam: & hoc modo dicendum est etiam de genitura animalis effusa super terram, quæ à principio est maioris molis, & consistit, quia secum est admixtus multus spiritus, & postea illo spiritu euanescente propter frigiditatem aeris, detumescit genitura & fluit; & ita etiam fit de uino; cum multus est admixtus spiritus, idest exhalatio sicca, consistit, & non fluit; cum uero spiritus euanescit, fluit: ita etiam est proprie in casu nostro; cum admiscemus oleum cum aqua, ex ambobus fit unū corpus constans, quod nō fluit amplius, & hoc ex immodica agitatione facta in eis: & ratio, quare nō amplius fluit & fit crassius, est ex hoc, quia ex admixtione olei cum aqua, & eorum uehementi agitatione, fiunt istæ ampullæ crebræ & insensibiles, quæ eleuant hoc corpus in tumorem et fastigium, & dant ei consistentiam: & sic Arist. hic dicit, quòd oleum crassescit & accipit crassitiem hoc modo: & sic tollitur contradictio, quia, cum Arist. hic dicit oleum crassescere, accipit crassationem in hoc tertio significato: quando uero dicit, quòd non crassescit, accipit crassationē in significato secundo, quæ est illa resolutio humidi remanente parte crassiori; quia, quando capitur crassities pro illa parte resoluta aquæ, remanente parte terræ, hoc modo non potest oleum crassescere: & sic tollitur contradictio, quia utitur terminis in uaria significatione: & contradictio ex secundo Physicorum est eiusdem ad idem: & hoc modo soluit hanc contradictionem in secundo de generatione cap. secundo. Et ita tollitur etiam secunda dubitatio, quum dicis, quòd crassities est quædam exiccatio: dico, quòd propria crassities, ut accipitur in hoc loco, scilicet pro illa resolutione humidi aquei superflui, non conuenit oleo, quia, si sic accipiatur crassities, reuera oleum non crassescit: si uero dicatur, quòd crassescit, accipit crassationem in tertio significato, scilicet pro illa consistentia & pro illo tumore, facto per agitationem ex illis crebris ampullis: & sic ex Aristotele tollitur contradictio in dictis eius, quia ex dictis in secundo de generatione animalium tollitur hæc contradictio; & sic redditur clarus Arist. De secundo principali, quia Arist. uidetur errare de causis crassitiei, quia dicit, cum tripliciter capiatur crassities in oleo, scilicet a calido, a frigido, & a tempore, dicit, quòd ideo crassescit a calido, quia calidum resoluit partes aqueas, quibus euanescentibus crassescit oleum, quia remanet pars terrea: sed contra dicebatur, quia Aristoteles dixit oppositum, quia dicit, quòd illa pars aquea nō potest resolui & separari ab illa parte terrea; & addit, quia, si pars aquea separatur a reliqua parte olei, cum pars sit aerea; ergo restabit illa pars aerea; ergo illud corpus aereum, quòd remanebit, erit corpus tenuioris substantiæ & attenuatum a calido: ergo non crassescit oleum a calido, sed attenuatur potius, quia dicis, quòd oleum ex ingressu aquæ causato a frigore crassescit; ergo ab eius resolutione subtiliatur & attenuatur: ergo calor est causa attenuationis & non crassitiei: quid ergo dicit Aristoteles? Ad hoc possumus bifariam respondere. primo, quòd aut reuera ista pars aquea, quæ resoluitur ab oleo actione ignis, est pars tenuior; & sic, quod remanet, non est tenuius, sed crassius: & cum dicis, oh remanet pars aerea olei, & pars terrea est tenuior; ergo oleū potius redditur tenuius a calido, quàm crassius; dico, quòd non omnis pars aquea resoluitur a calido, sed tantum pars tenuior speciei aquæ admixta: sunt duplices partes, una tenuior, & alia crassior; & pars tenuior aquæ actione ignis euanescit ab oleo, remanente tamen parte aquea crassiore, quæ admiscetur cū parte terrea, quæ etiam est in oleo, & non in parte aeris, quæ etiam est in oleo, & in parte aeris simplicis tantum: & ideo ex euanescentia huiusmodi partis tenuioris aquæ, oleum redditur crassius a calido, quia tenuior pars resoluitur: & sic oleum crassescit & induratur a calido per euanescentiam partium humidarum tenuium. Secundo potest dici, quòd crassescit oleum etiam euanescente parte humida; & pars illa humida, quæ euanescit, est pars crassa aquea: quomodo ergo remanet id, quod remanet? oh si resoluitur pars illa humida crassior a parte aerea, quæ remanet: quomodo ergo oleum crassescit? quia uidetur potius attenuari

ri ex argumento iam factō : dico, quōd eodem modo crassescit, sicut docet nos Aristote. de tempore, dicit enim, quōd a tempore crassescit oleum, quia ex tēpore resoluitur pars eius spirituosa; ubi eius calor innatus exierit, actio debilitatur; & tunc frigus uehemens agit in ipsum; & tunc conuertit illas partes aereas in aquam; & sic a tempore crassescit oleum: Ita etiam dico de calore, quia a calore agente in oleum, debilitatur calor eius innatus; quo debilitato partes eius aqueæ conuertuntur in uaporem, & eius calor innatus debilitatur a calore extrinseco, agente in illis partibus; & sic oleum redditur passibilis; & sic aer ambiens agit in ipsum, & conuertit eius partes in aquam & uaporem; & sic crassescit: & sic non tantum ab euanescentia partis humidæ redditur oleum crassioris substantiæ. Sed, cum dicis, hoc est dubium, quia implicat, primo enim dicit, quōd propter lentorem partium non potest pars aquea separari a reliqua parte; & postea dicit, quōd resoluitur illa pars aquea & separatur: est ergo implicatio ex decem uerbis: ergo deprehenditur Aristo. in contradictione manifesta, cum dicis, quōd dicit Aristo. quōd pars aquea separatur a parte terrea sui; & dixit prius quod non: Dico, quōd partem aqueam possumus intelligere bifariam, uno modo, quōd sit alterius naturæ à substantia olei; &, si sic intelligatur pars aquea, quōd, scilicet sit alterius naturæ a parte olei remanente, hoc nō est uerum in oleo, sicut in fructibus, quia hoc modo non crassescit oleum, sicut crassescunt fructus, cum maturescunt, quia euanescit pars eorum humida, & separatur a substantia eorum, & pars humida, quæ resoluitur, est alterius speciei a parte humida remanente in ipsis: non autem potest ita dici in oleo, quia in fructibus non est lentor partium, sed hic in oleo est lentor olei partium: ergo non potest aqua separari a reliqua parte sui: &, si dicas, quomodo ergo separatur pars aquea a reliqua parte? quia manifeste Aristo. sibi contradicit: oh dico, quōd intelligit, quōd separatur illa pars aquea a parte olei, ita, quōd illa pars, quæ separatur, est pars olei, & non pars aquea, sed olei magis, tam humida quàm alia, quia pars est minus aerea, quàm alia crassa. . . ita, quōd non dico, quōd separetur pars humida aquea a reliqua parte olei constantiore, scilicet pars olei a parte eius aerea, quæ remanet; sed intelligo, quōd una pars olei separetur a reliqua parte olei, & sic separetur pars a parte eiusdem speciei, quia separatur pars olei magis humida, a reliqua parte olei minus humida, quia illa pars olei absumitur & resoluitur in fuliginē: & hoc pacto intelligit Aristoteles, quōd separatur pars humida olei ab alia parte, quia in illa parte est plus humidi, & ideo resoluitur ab igne: & sic accipit Aristo. partem aquæ alia atque alia significatione; quia aliter non tolleretur contradictio: & ita soluo, ut docuit in secundo Elenchorum: nō autem ita erit in fructibus, quia in fructibus separatur pars à parte alterius speciei, non ut est in oleo, in quo quod separatur, est eiusdem speciei, quia in oleo sunt partes magis aeræ & minus aeræ: quæ sunt minus aeræ, citius euanescent, & conuertuntur in uaporem, sed tamen est pars olei, sicut etiam est pars remanens: & aliter saluari non potest Aristo. a contradictione, ni accipiātur termini in alia & alia significatione. De secundo, cum dicis, quōd neque à frigido crassescit, quia dicit, Aristo. quōd hoc modo a frigido crassescit, quia conuertitur pars aerea in aquam; quæ pars aquea postea commixta cum oleo reddit oleum crassioris substantiæ, quàm sit oleum uel aqua seorsum, quia ex utrisque illis simul mixtis resultat tertium quoddam, quod est crassius: & tu dicis, quomodo potest hoc esse? quia oleum non est aliud, quàm suæ partes; & ita est crassities in tota quantitate, ut in partibus, quia aut æqualis crassities sunt aqua & oleū, & sic in toto integrali eadē crassities est cum partibus suis: si uero unum est crassius altero, tunc resultat quoddam medium, quod est crassius parte aquea, & tenuius crassiori parte, puta oleo, & ita erit medium: Dico, quantum est per se, scilicet merito commixtionis partium, sic uerum dicis, quōd potest aliter dici, quia aut illæ partes sunt æqualis crassities, aut inæqualis: si sunt æqualis, & tunc mixtum est æquale: si sunt inæqualis, resultat medium, quod est crassius aqua, & tenuius oleo: & quomodo? per accidens? oh docuit nos Aristo. quia ex commixtione illorum duorum corporum, scilicet olei & aquæ præsertim cum fit uiolenter rerum permixtio & agitatio, tunc generantur interius quædam bullæ insensibiles & crebræ, immanifestæ sensui, quæ eleuant aquam & oleum in tumorem & fastigium maius, & sic fit corpus crassius & constantius, quàm esset utrunque seorsum, scilicet propter generationem illarum ampul-

larum : & hoc docet Arist. in secundo de generatione animalium secundo . Quod dicebas de tempore, quia oleum non crassescit a tempore, quia tempus est quantitas continua ; ergo non est principium & qualitas actiua ; ergo non agit ; quia tempus formaliter est quantitas , realiter autem est qualitas, quia est motus primi nobilis, quo mensuramus alios motus, & tempus, & cum tempore nostras operationes ; & appellatur motus ille tempus, non autem proprie est tempus : & ita etiam alij motus, ut motus solis & lunæ, quibus mensuramus nostras operationes, & nostros motus, dicitur tempus in horologio ; & formaliter est quantitas, & realiter est qualitas, seu motus : & ideo dico, quòd uerum est, quòd tempori inconuenit agere : oh non est per se, sicut dicit Arist. quarto Phisicorum, quia attribuimus mortem & senium tempori, & tamen tempus non est causa mortis & senii, nisi per accidens : 10
oh quare attribuimus senium & mortem tempori ? quia ignoramus causam ueram ; & quæ est ista causa uera ? est calor aeris circumstans exiccans corpora nostra : & , quia ignoramus istam causam, ideo attribuimus hoc tempori, sed per accidens, quia ignoramus ueram causam immediatamque temporis ; & sic mortis : ita est etiam in casu nostro, quia attribuimus crassitiem olei ipsi tempori per accidens, quia ignoramus eius causam ueram, quæ est calor aeris ambientis exiccantis ipsum , & ideo hoc attribuitur tempori, quia hoc fit mediante tempore : quid dicis ? oh si hæc est uera causa, quam assignat Arist. quòd a tempore crassescit oleum, quia absumitur eius calor innatus, & conuertitur pars aerea in aqua ; ergo oleum, quo antiquius, tanto maioris erit frigoris, ac minoris caliditatis ; cuius oppositum patet experientia, ut dicunt medici, quia utuntur eo ad dolores iuncturarum, ut medicamentum calidum : dico, quòd duplex est calor in oleo à tempore, ut de aceto & cinere ; in aceto enim duplex est calor, uini, & putredinis : si enim quæremus consideremus substantiam uini, sic substantia uini erit calidior, quàm substantia aceti, quo ad calorem innatum & essentialem : si autem consideretur quo ad calorem accidentalem, scilicet putredinalem, sic acetum est corpus calidius uino, quia etiam in aceto sunt partes calidæ putridæ mixtæ, ut dicit Galenus quarto de Temperamentis : ita etiam de cinere respectu lignorum, & etiã ligna sunt calidiora calore naturali seu essentiali ; sed calore accidentali putredinali, acquisito ab igne, cinis est calidior : ita dicendum est in casu nostro de oleo, quòd, si consideretur oleum nouũ quo ad calorem innatum, sic est calidius calore naturali, quàm antiquum : si uero consideremus calorem accidentalem, quia acquisiuit calorem accidentalem a continete & extraneum, quia continens resoluit partes calidas & humidas, ideo est calidius calore extraneo : 30
oh Aristoteles dicit, quòd est frigidius, uerum est de calore naturali & innato, quia, quo ad calorem innatum, est frigidius : & sic non est contradictio in uerbis Aristotelis . De alio, quia Arist. dicit, quòd oleum non solum crassescit, sed etiam albescit à calore, & à tempore ; & dicit, quòd hoc est ex eadem causa, scilicet ex absorptione humidi aquei : sed falsum est hoc, quia, cum oleum crassescit à frigore hyemali & à tempore, fit albius ; sed hoc est ex admixtione humidi, & non ex absorptione humidi : ergo causa albedinis in oleo est à mixtione partis aqueæ, parti aeræ : non ergo exitu partis aquæ albescit, sed ex ingressu, ut patet de cinere, & ustibilibus : Albertus magnus dicit, quòd, si oleum fluat, & si consistat, semper est albæ substantiæ, sed alia & alia ratione ; quia si fluat, est albæ substantiæ, quia est diaphanum & transparentius, & peruium lumini ; sicut aqua apparet albi coloris, quia est diaphana, ita & oleum : oleum etiam crassescens est album in colore ex alia causa, quia factum constans & solidius, uehementius reflectit lumen solis, & ideo apparet albius : & ita dico, quòd oleum ex ingressu aquæ apparet albius, quia redditur durioris substantiæ, & ideo magis refrangit lumen solis : & sic semper oleum est albi coloris, quia, cum fluit & attenuatur à calore, fit albius, quia attenuatur & fit transparentius ; cum uero crassescit, fit constantius, & fit maior refractio luminis solis ; & ideo apparet albius ; sed dices, ad illam expositionem Alberti sequitur, quòd in oleo non sit uera albedo ; nisi sicut est in aqua quod tamen falsum est, quia in secundo de Gen. ani. dicit Arist. quòd omnia, in quibus generatur aer, & maxime cum miscetur aer & aqua, illa corpora sunt albi coloris : sed secundum Albertum, oleum non habet uerum colorem album, sed habet tantum quandã transparentiam, cum fluit ; cum uero est constans, non habet ueram albedinem, sed tantum consistentiam 50

fistentiam quandam , quæ reflectit humidum : sed isti non sunt veri colores , ut in cap. de
 . . dixi . Et ideo nos possumus dicere aliter , quòd oleum fluens est longe maioris albe
 dinis , quàm oleum constans : oh dices , oppositum uidemus , quòd , cum est constans , est al
 bius : dico , quòd non est albius ; & , quòd ita fit , patet , quia , si generatur albedo in corpore
 aereo , generatur ex prædominio aeris : cum fluit , oleum , magis dominatur aer , quàm cum
 est constans , quia constat ex conuersione partium aeris ipsius in aquam : sed propter quid
 apparet maior albedo olei , quando constat à frigore , quàm quando fluit ? oh quia tunc est
 corpus magis constans & compactum , & tunc magis mouet uisum ; & ideo magis percipi
 tur hæc qualitas in substantia densiori , quàm in rariori ; sicut patet de calore in fœno & in
 10 palea , &c . Ad argumentum ergo dico , negando argumentum : & dico , quòd & à frigore
 & calore albescit oleum : per se albescit à calore , resolvente partes aqueas , ex quo redditur
 albius ; à frigore autem , condensante ipsum ; ex quo condensatum fortius mouet sensum ui
 sus . De quarto , quia Aristot. contradicit sensui , & uulgaribus , quia uulgares dicunt , quòd
 oleum congelatur & coagulatur in hyeme ; & Aristot. debet accipere terminos & uerba uul
 garium , ut uulgares accipiunt , quia significationes terminorum non possunt probari ; & lo
 quendum est , ut plures , & sapiendum , ut pauci ; & tamen Aristot. dicit , quòd non conge
 lat oleum ; & uulgares dicunt , quòd sic : & est etiam ratio contra Aristot. quia congelatio
 proprie nihil est , nisi remotio fluxus : sed in oleo remouetur fluxus à frigore : ergo conge
 20 lat : Dico , quòd , licet uulgares ita dicant , quòd oleum coagulatur , tamen re uera non coa
 gulatur ; & Aristot. loquitur , ut Philosophus , utitur terminis illis , ut philosophus , declinan
 do terminos , quia loquendum ut plures , sapiendum ut pauci : sic ergo philosophice loquē
 do & sapienter , illa non est uera coagulatio olei , etsi uulgares admittant : & , si Phauorinus
 philosophus admittit hoc , & in hoc contradicit philosopho , male reprehendit ipsum , quia
 congelatio proprie nihil est , nisi exiccatio quædam humidi ; & hæc exiccatio non fit in o
 leo , quia oleum non potest exiccari propter duas causas ab Aristotele datas ; ergo minime
 coagulatur : & ideo illam coagulationem , quam uulgus appellat coagulationem , Aristot. ap
 30 pellant crassitiem . De alio , quia Aristot. dicit , quòd oleum non potest exiccari : tu cõtra pro
 babas , quia omne corpus exiccabile aut est corpus , in quo dominatur aqua , aut est aqua ; di
 co , quòd est corpus , in quo dominatur non aqua , sed aer : sed aer potest exiccari , quia potest
 conuerti in ignem ; ergo dicebas tu , nego , quòd oleum non possit exiccari . Secundo argu
 mentabatur , quòd ideo Aristot. dicebat , quòd non potest exiccari & ex consequenti coagu
 lari , quia in eo non potest separari pars aquea à reliqua parte propter eius lentorem : sed
 huius oppositum dicit hic , quòd oleum albescit , quia separatur pars aquea à reliqua parte .
 Dico de primo , quòd oleum non est corpus exiccabile , quia est à prædominio aeris : & aer nõ
 potest exiccari , ergo dicis tu , oh aer potest exiccari ; dico , quòd falsum est : atqui aer trans
 mutatur in ignem per exiccationem uerum est : ergo est corpus exiccabile ; nego argumen
 tum , quia non exiccatur , sed absorbitur in ignem , & non exiccatur .

Est dubitatio soluenda , breuis , quo modo oleum non coaguletur à frigore , quia ex sen
 tentia Aristotelis ideo transmutatur oleum à frigore , quia eius pars aerea transmutatur in
 40 aquam : si sic , ergo partes spirituosæ olei congelantur ; ergo aqua illa potest congelari ; er
 go istæ partes olei congelantur à frigore ; ergo tota substantia olei , ratione aquæ admixtæ ,
 congelabitur : Potest dici , quòd reuera frigus circumstant oleo , non permutat eius partes
 aereas & spirituosas in aquam , quia illæ partes non sunt uerè aqua , sed accedunt ad naturã
 aquæ ; restant tamen à prædominio aeris ; sed , quia fuit frigus , ideo prius accedunt ad na
 turam aquæ , quàm fiant aqua uerè ; sed quia non sunt aqua , sed à prædominio aeris , ideo nõ
 possunt congelari , quia reuera simpliciter sunt à prædominio aeris , & tamen remanent in
 congelatæ , sicut alia parte olei . Sed hic est alia dubitatio , quam omisi , quia dicit Aristot. quòd
 oleum etiam à calido & à tempore fit albius , & etiam à frigore : & dixi , quòd albioris sub
 50 stantiæ fit oleum à calore , quàm à frigore , quia resoluuntur partes eius aqueæ à calore , à
 frigore uero permutantur partes eius aereæ in aqueas : sed aqua mixtum redditur nigrius
 & minus album , ut apparet de cinere & ueste alba : quomodo ergo dicit Aristot. quòd à tẽ
 pore oleum non solum crassescit , sed etiam albescit ? quia ideo crassescit à tempore , quia
 ideo

ideo crassescit à tempore, quia debilitatur calor innatus eius; & debilitato calore innato permutantur eius partes aereæ in aqueas, ex quibus potius crassescit, quàm albescit: quare sequitur, quòd à tempore circumstanti frigore magis crassescit oleum, quia ei admiscetur pars illa aquea à circumstanti frigore: credo, quòd habeatis me, quia à calido albescit oleum, quia ab eo resoluitur calor innatus, & cum eo humidum: dico, ut dicit Alexander, qui soluit hanc dubitationem, dicens, quòd, quando Aristo. dicit, quòd à calido, & à tempore oleum crassescit, & albescit; ista uerba non debent referri ad tempus, quia à tempore oleum incrassescit, ut probat argumentum, quia à calido extrinseco, & à tempore, debilitatur eius calor innatus; quo debilitato, à circumstanti frigore pars spirituosà conuertitur in aqueam; & ita incrassescit: sed sensus uerborum Aristotelis est, quòd à calido quidè albescit & crassescit, à tempore uero solum crassescit, quia permutantur eius partes aereæ in aqueas ex debilitate eius innati caloris, & sic crassescit à tempore: & nigrescit, & non albescit, quia ex admixtione partis aqueæ cum aerea, magis fit crassius oleum, quàm albius: & ideo intelligendum est, quòd à tempore fit tantum oleum crassius non autem albius: hæc de dubitatione. Prosequitur Aristoteles, postquam declarauit temperaturam olei, & cuius subiecti sit seu elementi à prædominio, quia neque aque, neque terræ, sed aeris; & dixit, quòd à calido & frigido crassescit, & à neutro coagulatur; nunc prosequitur, quæ mixta a calido & a frigido coagulentur: & textus est difficillimus: & Gaetanus non intelligit textum: ideo recurris ad Alexand. qui optime exponit: & Aristo. est obscurus. Declarat igitur modo secundum Alexandrum, quæ nam mixta sint coagulabilia a calido, & quæ a frigido; Et dicit, quæcunque autem mixta terræ, & aquæ; ubi ponit aliam regulam, quia, ut dixi, Aristo. ponit regulas & theoremata, quibus dignoscimus, quæ nam mixta coagulabilia sint a calido, & quæ a frigido; & quæ crassescant a calido, & quæ a frigore; & quæ exiccantur a calido, & quæ a frigore: ponit ergo aliam regulam post primam, quòd mixta communia aquæ & terræ, quæ habent multum terra & aquæ, sunt in duplici differentia; quia aut habent plus terræ, & sic dicuntur simpliciter terræ; aut habent plus aquæ, & ista simpliciter dicuntur aqua: & ista sunt quadruplicis differentia; quædam a calido coagulantur & crassescunt & exiccantur; quædam autem a frigido, & habent has easdem tres passiones; quædam autem a frigido solum crassescunt, non autem coagulantur, neque exiccantur, quædam autem frigore coagulantur solum, non autem crassescunt, neque exiccantur: & dabit quatuor regulas de istis Aristo. Exemplum primi est, ut uinum, quia dicit, quòd quædam a calido coagulantur & crassescunt & exiccantur, & huiusmodi, est uinum quoddam, quod a calido simul coagulatur crassescit & exiccatur: & quod est istud? dicit Aristo. quòd est uinum Archadiæ, quod adeo a calore crassescit, ut constat, quòd etiam gladio diuidi potest in frustra; &, postquam est diuisum, ponitur in aquam, & sic dissoluitur, & bibitur: & crassescit hoc uinum, dicit Aristo. ad modum musti: & quæ est ratio, dicit Aristo. de tali musto, seu de tali uino, quòd a calido crassescit fortiter & coagulatur & exiccatur? dicit, ratio est, quia tale mustum est commune aquæ & terræ a prædominio, plus tamen in eo prædominatur terra, quàm aqua; & ideo habet tres passiones ab ipso calido, euanescente aqua ex isto mixto, id est euanescente humido uapore in ipso, qui uapor humidus actione ignis euaporat in ipso: & Aristo. appellat uaporem istam aquam, quia est proximus naturæ aquæ, quia est potentia proxima aqua; cuius signum est, quia, cum uapor iste occurrit cooperculis superpositis illi, quæ coopercula frigida sunt, statim conuertitur in aquam, & coagulatur, & ibi adhæret: & multoties in cooperculis illis uidistis, quia ibi adhærent illæ guttæ: & ideo dicit Aristo. quòd in istis mixtis, quæ sunt a prædominio terræ, euanescente aqua in uaporem, id est euanescente uapore aqueo actione ignis, qui uapor aqueus est potentia proxima ignis, fiunt in eo hæc tres passiones, quia remanet in eo pars terrea: primi ergo gradus mixti sunt mixta, quæ sunt a prædominio aquæ & terræ, plus tamen sunt terræ: & hic Aristo. ponit plures regulas, quibus mediantibus cognoscere possimus temperamenta mixtorum naturalia: & sic etiam fecit Galenus. Secundus gradus, dicit Aristo. est eorum, quæ non a calido coagulantur, neque exiccantur neque crassescunt; sed a frigido coagulantur crassescunt, & exiccantur, & sunt illa mixta, quæ sunt a prædominio aquæ, ex quo, scilicet secundum quod coagulantur a frigido,

do, etiam exiccantur, dicit Aristo. quia omnis coagulatio est quædam exiccatio, & omnis exiccatio est quædam crassities, quia euanescente humido aqueo remanet pars terrea, quæ constans est. Tertius gradus mixtorum est, quæ a frigido tantum crassescunt, non autem coagulantur, neque exiccantur: & quæ sunt ista? ut quæ sunt à prædominio aer, ut oleum, quod non coagulatur, ut dictum est, neque exiccatur, quia non potest exiccari propter lentorem partium eius, quia propter lentorem partium eius non potest pars aquea separari a reliqua parte eius, quæ non potest exiccari, nec ex consequenti coagulari: & hæc sunt mixta communia terræ & aquæ, à prædominio tamen aer: tertij ergo gradus sunt mixta communia terræ & aquæ, sed tamen a prædominio sunt aeris. Quarti gradus mixta, sunt, quæ coagulantur a frigore, sed neque crassescunt neque coagulantur a frigore: & Alexand. magis declarat, quæ sint ista mixta: & quæ ergo sunt ista mixta? sunt illa mixta, in quibus multum aquæ prædominatur: & quæ sunt ista? sunt illa quinque, quæ supra sunt posita, scilicet uinū, urina, acetum, serum, & lixiuiū: ista quinque sunt, a prædominio ualde aquea, & multum habent aquæ: & quia ista mixta, sunt aut quasi simpliciter aqua aut species aquæ, ideo possunt coagulari a frigiditate, non autem crassescere, neque exiccari; sicut enim aqua non potest exiccari neque crassescere, sed bene potest coagulari, ita ista mixta, quæ multum participat de aqua, possunt coagulari a frigido, non tamen exiccari neque crassescere: & ista sunt, quæ dicit Aristoteles: & sic mixta, quæ habent terram & aquam, sunt quadruplicis generis, ut diximus: quid ergo habemus? habemus, quod mixta communia terræ & aquæ habent quatuor modos seu gradus, ut diximus. Lego uerba. Secundum pluralitatem utriusque, idest secundum prædominium aquæ & terræ. Vinum enim quoddam & concrescit, & elixatur: quando separantur spirituosæ & aerea. Signum autem, quod aqua abscedit, est, quia uapor abscedit, qui uapor, oportet, quod abscedat & sit uapor; quod patet, quia in cooperculo uasis coagulatur ita, quod potest colligi; & ideo quod relinquitur terra est: & ideo mixta ista sunt communia terræ & aquæ, & a prædominio sunt terrea. Frigidum non solum coagulat, sed & etiam exiccat. Sic debet legi, quia hoc deficit in textu latinorum. Coagulatio autem. continuetis hæc uerba, & non interrumpatis. Ingrossat autem. hic ponitur gradus mixtorum tertius, seu tertium membrum.

30

TEXTVS

QUADRAGESIMVS PRIMVS.

Quæcunque igitur non incrassantur à frigido, sed concrescunt, aquæ sunt magis, ut uinum, & urina, & acetum, & lixiuiū, & serum. Quæcunque autem incrassantur non euaporantia ab igne, hæc quidem terræ, hæc autem communia aquæ, & aeris sunt: mel quidem terræ, oleum autem aeris, & aquæ. Sunt autem & lac, & sanguis, amborum quidem communia, & aquæ, & terræ: magis autem ut plurimum terræ, quemadmodum & ex quibuscunque humidis nitrum fit, & sales. & lapides quoque ex quibusdam constant talibus. Quapropter, si non separetur serum, exurit ab igne decoctum: quod autem terrestre est, cogitur & à coagulo, si aliquo modo decoquat quis, sicut Medici coagulum imponentes. sic autem separatur serum, & caseus. separatum autem serum non amplius incrassatur, sed exurit, sicut aqua. Si autem aliquod lac non habeat caseum, aut paucum, hoc magis aquæ, & non nutriens. Et sanguis similiter. concrescit enim eo quod exsiccet, infrigidatus. Quicunque autem non concrescunt uelut Cerui tales aquæ magis, & frigidissimi. quapropter non habent uillos. uilli enim sunt terræ, & solidum. quare, & extractis, non concrescunt. hoc autem est, quia non exsiccantur. aqua enim est quod relinquitur, ut lac, caseo ablato. Signum autem est. morbosus enim sanguines nolunt concrescere: saniosi enim. hoc autem est pituita, & aqua, propterea quod inconcoctum est, & insuperatum à natura.

Adhuc autem, hæc quidem solubilia sunt, uelut nitrum, hæc autem insolubilia uelut fictile, & lapis. & horum hæc quidem mollificabilia, uelut cornu, hæc autem non mollificabilia, uelut fictile, & lapis. Causa autem, quia contrariæ contrariorum causa. Quare, si concrescunt duobus, frigido, & sicco, necesse solui calido, & humido. quapropter igne, & aqua: hæc enim contraria. aqua quidem, quæcunque igne solo, igne autem, quæcunque frigido solo. Quare, si à duobus accidit concrescere, hæc insolubilia maxime. Fiunt autem talia, quæcunque calefacta, deinde frigido concrescunt. accidit enim, cum calidum exsudauerit exiens, plurimum humidum cum primi iterum à frigido, ut neque humido det transitum. Et propter hæc neque calidum soluit. quæcunque enim

à frigido

à frigido concrefcunt ſolo, hæc ſoluit. Neque ab aqua. quacunque enim à frigido concrefcunt, non ſoluit, ſed quacunque à calido ſicco ſolum. Ferrum autem, liquefactum a calido, frigido, concrefcit. quare ad concretionem duobus indiget. quapropter inſolubile. Ligna autem ſunt terræ, & aeris. quapropter uſtibia, & non liquabilia, nec mollificabilia. Et in aqua ſupernatant, præter ebenum: hæc autem non. alia enim aeris habent plus: ex ebena autem nigra euaporauit aer, & eſt plus in ipſa terræ. Fiſtile autem terræ ſolum, propterea quòd deſiccatum concrefcit paulatim. quare neque aqua ſoluitur: neque enim aqua introitus habet, per quos ſolum ſpiritus exiit. neque ignis. coegit enim ipſe. Quid igitur ſit concretio, & liquefactio, & propter quot, & in quibus ſit, dictum eſt.

Hic ponitur quartum membrum, ſeu quartus gradus: ſed, ut ſciens, multa dicit Aristo. 10
 quæ habent dubitationem. Et primo in quarto gradu, ubi dicit, quòd mixta, quæ habent multum aquæ, à frigido ſolum coagulantur, non autem craſſeſcunt neque exiccantur: ſed hoc falſum eſt, quia ſunt multa mixta à prædominio aquæ, quæ tamen à frigido non coagulantur neque craſſeſcunt neque exiccantur, ſed à calido coagulantur, quia a calido habent conſiſtentiam; ſicut eſt genitura, dicit Aristo. in ſecundo de generatione animalium cap. ſecundo, quæ coagulatur a calido, & ab eo acquirit conſiſtentiam; & poſtea expoſita aeri frigido, fluit per modum aquæ, quia euaneſcente calore fluit: & tamen genitura eſt a prædominio aquæ, & a calido coagulatur, cum fit a corpore: ergo non coagulatur a frigido: ideo ab eo liqueſcit, quia, cum permanſit aliquantulum extra corpus, euaneſcunt ſpiritus calidi, & ſic diſſoluitur & fluit: ergo a calore, & non a frigore, coagulatur. Secundo, quia implicat Aristo. quia in ſecundo gradu dicit, quòd quædam mixta coagulantur & craſſeſcunt & exiccantur a frigido: & quare? quia omnis coagulatio eſt quædam exiccatio; ſi ergo a frigido coagulantur, ergo & exiccantur: & exiccatio eſt craſſatio, ergo etiam craſſeſcunt: & poſtea in quarto gradu dicit, quòd quædam mixta coagulantur a frigido, non autem exiccantur neque craſſeſcunt, quia, ſi coagularentur, ergo exiccarentur, quia omnis coagulatio eſt quædam exiccatio, & omnis exiccatio eſt quædam craſſities. Tertio, quia ponit uinum in quarto gradu, in quo ſunt illa, quæ a prædominio ſunt aquea; ergo in uino prædominatur aqua: & poſuit etiam in primo gradu, ubi prædominatur etiam terra; ergo in paucis uerbis Aristo. implicat, quia impoſſibile eſt, quòd uinum ſit a prædominio aquæ & terræ. Quarto, quia eius exempla omnino ſunt falſa, quia dicit, quòd omnia iſta mixta, ſerum, uinum, urina, 30
 lixiuium, & acetum, ſunt a prædominio aquæ: ſed, ſi ſunt a prædominio aquæ, ergo ſunt frigidi ac humidi temperamenti; quod falſum eſt, quia iſta ſunt calida; ut uinum, quia maxime calefacit; quomodo ergo dominatur aqua? urina etiam maxime calefacit, & urit: & acetum etiam ſummè exiccatur; & Galenus etiam dicit, quòd calefacit ſecundum quafdam ſui partes: ſerum etiam eſt calidi & ſicci temperamenti, ut dicit Galenus in ſecundo de ſimpl. medic. & probat Galenus a ſigno, quia educit ultram bilem; & omne medicamentum, quod educit humorem, educit ratione ſimilitudinis; ergo ſerum, ſi educit atram bilem, eſt frigidum & ſiccum: & lixiuium calefacit & exiccatur, ut patet: ergo iſta mixta non ſunt a prædominio aquæ, quia eſſent humida & frigida. Quinto etiam implicat, quia ſupra dixit, quòd iſta corpora tantum a frigido coagulantur, non autem a frigido craſſeſcunt neque exiccantur, quia 40
 aqua tantum coagulatur a frigido, non autem craſſeſcit neque exiccatur: ſed ſupra etiam dixit oppoſitum, quia dixit, quòd aqua poteſt exiccari, quia dixit, corpora exiccabilia ſunt aquea, aut aquæ ſpecies: ergo ſibi contradicit manifeſte in tam paucis uerbis. Dico de primo, cum dicis, quòd mixta a prædominio aquea a frigido ſolum coagulantur, non autem craſſeſcunt neque exiccantur a frigido, ut patet de genitura, in qua prædominatur aqua, quia fluit more aquæ, & non craſſeſcit a calido, & non a frigido, immo a frigido liqueſcit: quid ergo dicit Aristo. quòd iſta mixta aquea coagulantur a frigido, non autem a calido? Dico, quòd hoc uerum eſt; ſi hoc mixtum ſit a prædominio aqueum, ut dicit Aristo. oh coagulatur genitura a calido, non autem a frigido: dico, quòd per accidens coagulatur ab eo, & habet conſiſtentiam, ut heri dixi de niue genitura, & ſpuma maris, quæ habent conſiſtentiam; quia ita ſe habet iſtud corpus cõmixtum, quòd intus alteratur & permutatur in paruas ampullas & crebras, ac inſenſibiles noſtro ſenſui uiſus, quæ reſoluunt illud corpus in tumore 50
 &

& fastigium, & etiam dant ei consistentiam, quia spuma maris nō amplius fluit; & dant etiā
 ei albedinem, ut dicit Aristo. in secundo de generatione animalium secundo; ut dicit etiam
 ibi de genitura, quæ habet albedinem & consistentiam & tumorem à spiritu cōmixto, quia
 generat ampullas illas paruas in mixto, & facit illas tumescere: & sic per se ista mixta de-
 bent constare à frigido, quòd, si à calido, constant, est per accidens, ut dixi, ex admixtione
 aeris. De secundo, quia sibi contradicit in secundo & quarto gradu, quia in secundo di-
 cit, quòd coagulatio est exiccatio; in quarto uero dicit, quòd quædam coagulantur & non
 exiccantur: sed contra, quia, ut ipse met dixit in secundo gradu, cum probauit, quòd, quæ
 à frigido coagulantur, non exiccantur, sed crassescunt, quia omnis coagulatio, siue fiat à fri-
 gido, siue à calido, est quædam exiccatio; quia, si fit à calido, fit cum resolutione superflui hu-
 10 midi aquei; si uero fiat à frigido, fit per expressionem humidi: ergo semper coagulatio, est
 quædam exiccatio: Dicerem, domini (& uos etiam cogitabitis: & miror, quòd exposito-
 res hic non animaduertant hanc dubitationem) quòd non potest dici, quod reuera, sicut
 supra diximus, omnis coagulatio sit etiam exiccatio; & omnia, quæ coagulātur, etiā exic-
 centur: oh quomodo ergo Aristo. dicit, quòd ista coagulantur, non autem crassescunt atq;
 exiccantur à frigido? Dico, domini, quòd forte potest dici, quòd etiam exiccantur, sed im-
 manifestè nobis, quia adeo parua est ista exiccatio, quòd est nobis immanifesta & sensui no-
 stro, quia ista mixta quarti gradus parum habent terræ; & ideo, licet fiat in eis aliqua exic-
 catio & expressio humidi à frigido, tamen, quia paucum est terreum, quod remanet, non ui-
 20 dentur nobis exiccari, quia non uidentur sensui nostro magis constare; sicut de sero, quod
 habet, ut aliquo modo exiccetur, tamen, quia ualde modica est portio terræ eius, ideo illa
 exiccatio est insensibilis, quia, licet aliqua pars humidi eius exiccetur & resoluatur, non ta-
 men uidetur exiccari propter paruam quantitatem terræ, quam habet, licet re uera, sicut
 coagulatur, ita etiam exiccetur: & sic ista mixta exiccantur quoquo modo, licet non uideā-
 tur exiccari neque constare magis, quàm prius erant, talia mixta, quia omnis coagulatio est
 quædam exiccatio. De tertio, quia in quarto gradu posuit uinum a prædominio aquæ; &
 in primo gradu posuit ipsum a prædominio terræ; ergo implicat. dico, ut dixit Alexander,
 & etiam magis dicam, quòd in isto loco magis, quàm in aliquo alio loco Aristotelis habe-
 tis ab Aristotele temperaturam uini, quia multum loquitur de eo hic: & multi dubitant, an
 30 natura uini sit calidi & humidi temperamenti, an calidi & sicci temperamenti, & de hoc ma-
 xima est difficultas apud medicos antiquos, & inter nos: & Galenus aliquando uidetur di-
 cere, quòd uinum omne est calidum & humidum, ut in secundo de nutrimentis boni & ma-
 li succi uidetur dicere; aliquando uidetur dicere, quòd uinum est calidum & siccum; aliquā-
 do dicit, quòd est aliquod uinum, quod non tantum calefacit, sed etiam refrigerat, & hoc
 etiam in secundo de cibis boni & mali succi. Dico ergo, ut nos docebat Alexander (& ma-
 gis ibi disputauimus istud) quòd uinum non est unius, sed multiplicis naturæ, & speciei, ut
 dicit Galenus in pluribus locis, & magis in secunda aphorismorū aphorismo 22. & in quin-
 ta particula aphorismo. 18. ubi dat exactum sermonem de uino, & ideo dico, quòd uinum
 non est unius naturæ, sed quoddam est crassæ substantiæ & terreæ, ut uinum nigrum, & est
 40 illud uinum Archadiæ, quod dicit Aristoteles: aliud est uinum, quod non est a prædominio
 terræ, sed aquæ, & ista sunt ea uina, quæ sunt ualde alba, non flaua, ut sunt ista uina nostra
 montana; & ista uina non calefaciunt sed refrigerant: & si non refrigerant ad minus non ca-
 lefaciunt; & ista uina sunt à prædominio aquæ: & ideo Arist. non contradicit sibi, quia supra
 dixit, quòd omnia uina a prædominio sint terræ, quoniam in primo gradu locutus est de ui-
 no, sed dicit, uinum quoddā, & postea in quarto gradu ponit alia uina. De alio, quod dicis,
 quomodo etiam ista uina nostra, quibus utimur, sunt a prædominio aquæ? dico, quòd, ut
 etiam supra solui uobis, si consideremus uinum quo ad sui naturā, sic omnia uina sunt aquea
 a prædominio, ergo frigida, & humida, quia fluunt more aquæ: si uero consideretur uinum
 ex parte formæ, sic omnia uina sunt calidi temperamenti, quia forma uini requirit tantum
 50 spiritum, & tantum caloris innati, & sic est calidum, quia uinum habet ab agente tantum &
 tantum caloris, quia agens agit secundum exigentiam formæ: &, quia forma uini requirit
 multum caloris, ideo uinum, quo ad formam, est calidi temperamenti: & ideo non sequitur,
 omne

omne ferè uinum more aquæ fluit; ergo est a prædominio aqua; ergo frigidi & humidi temperamenti: quia, licet ita sit respectu materiæ, respectu tamen formæ est aliquando oppositum: non dico tamen de omni, sed de aliquibus. Quod addis quarto de exemplis Arist. quia omnino falsa sunt, 5. de uino, urina, sero, lixiuio, & aceto, quia Aristotelis dicit, quòd sunt a prædominio aqua, & tamen ista omnia calefaciunt, & exiccant; cuius oppositum deberet esse, si essent humida & aquea; dico, quòd, si consideratur complexio propria istorum mixtorum, sic dico, quòd reuera sunt aquea a prædominio, & sic est frigidi & humidi temperamenti: sed, si consideratur respectu eorum, cum quibus commiscentur, sic reuera sunt calidi temperamenti: quia uinum, licet sit a prædominio aquæ, respectu eius naturæ propriæ, quia tamen admiscetur cum calore naturali sibi acquisito a sole cum multo spiritu, ideo calescit: & ita etiam urina admiscetur cholera, quæ est summe calida: & ita etiam serum admiscetur partibus minoris, quæ stimulant uirtutem, & ideo educit atram bilem, ut urina cum cholera exiccat, quia ista sunt corpora heterogenea, quia serum habet partes nitrosas, quibus mediantibus ducit illam atram bilem: & sic soluantur difficultates, quas tangit Cõciliator differentia 44. & contradictiones inter Galenum & Auicennam de sero, quia ratione partium nitrosarum expellit atram bilem. De quinto, quia Aristoteles dicit, quòd ista corpora possunt coagulari, non autem exiccari, quia sunt aqua a prædominio; & tamen supra dixit, quòd, quæ sunt a prædominio aquæ aut aquæ species, possunt exiccari, quia aqua est corpus exiccabile: quomodo ergo hic dicit, quòd non possunt exiccari, quia sunt aquea, & mixta a prædominio aquæ? dico, quòd aquea, & mixta a prædominio aquæ, possunt exiccare 20
 a calido tantum, non autem a frigido; sed hic Aristoteles loquitur de congelationibus horum corporum a frigido, non autem a calido; & dicit, quòd coagulantur a frigido, sed non exiccantur neque crassescunt a frigore; sed, si crassescunt & exiccantur, exiccantur a calido, & a calido crassescunt, quia aqua a calido exiccatur, non autem a frigore: & ita exponimus, quod Aristoteles supra dicit de calore, qui potest exiccare; hic autem dicit de frigore, quod non potest aquea, & illa mixta a prædominio aquæ: & sic soluitur apparens contradictio.

Prosequitur Aristoteles exponens, quæ nam mixta, & cuius naturæ mixta sint, quæ sunt coagulabilia, & a quo coagulentur: & ponit alias regulas, dicens, est ergo alia regula, quòd, quæcunque mixta a frigido crassescunt, & a calido non euaporant, ista mixta sunt duplicis naturæ; quædam sunt a prædominio terra, ut mel; quædam a prædominio aquæ & aeris, ut oleum; & sic ista mixta sunt duplicis naturæ: & sic Aristoteles hic ponit mel terreum a prædominio, & Alexander supra uidetur ponere ipsum mel a prædominio aquæ; & de hoc supra dixi. Alia regula difficilior est, quòd, si loquamur de sanguine & lacte, dicit, quòd lac & sanguis sunt communia terræ & aquæ in omnibus animalibus; in pluribus tamen hæc sunt plus terræ, quàm aquæ, raro autem plus aquæ, quàm terræ, id est in pluribus animalibus sanguis & lac habent plus terræ, quàm aquæ, raro autem e contra: & sic hoc documentum habet duas partes; prima, quòd sanguis & lac sunt communia terræ & aquæ; secunda, quòd ut in pluribus plus dominatur terra, in paucioribus autem & raro aqua: & declarat hoc Aristoteles, dicens humidum illud, ex quo generatur lac & sanguis, est ratione aquæ & terræ, plus tamen habet terræ, quàm aquæ: exemplum patet, quòd, scilicet id, ex quo generatur sal & nitrum, ut puta aqua salsa, sit commune aquæ & terræ, plus tamen habet terræ: & ista est ratio Alexandri: quòd autem plus habeat terræ, probat, quia orta attestantur materiæ: sed in generatione nitri & solis, quæ inde oriuntur, plus habet terræ, quàm aquæ: ergo etiam id, ex quo oriuntur, plus habet terræ, quàm aquæ, quia orta attestantur suis principijs: & ita etiam humidum illud, ex quo constant lapides fluuiales. Sed dices tu, quæ nam similitudo est inter sanguinem & lac, cum ea materia, ex qua generatur nitrum & sal & lapis? dico, quòd similitudo est, quia, sicut materiæ, quibus generantur sal lapis & nitrum, sunt humida magis, & habent plus terræ, quàm aquæ; quia fiunt ex humido, quòd est commune terræ & aquæ & plus terræ habent, quàm aquæ: Ita etiam de sanguine & lacte, quia ex sanguine & lacte generantur corpora solida, seu membra & constantia, ut neruus & ossa; & huiusmodi habent plus terræ, quàm aquæ, licet habeant humidum commune terræ & aquæ; plus tamen habent terræ, quia, quod fit ex eis, est terreum, id est quòd orta ex his plus habent

bent terræ, quam aquæ. Secunda probatio, quam ponit Arist. est experientia de lacte, quia, si lac apponatur igni cum tota sui substantia, quod erit in ipso serum, separatur à lacte, idest à caseo; sicque remanet multa substantia terrea, quia plus est substantia casei, quam feri, & substantia casei, est quasi terra: ergo plus terræ, quam aquæ, est in lacte. Tertio etiam probat experientia, quia medici decoquentes lac (& ego nescio, quare dicat, medici) succo quorundam herbarum serum ipsum quærant, & sic separant substantiam feri à caseo, & etiã à terra, quæ multa est: ergo plus terræ est in eo, quam aquæ, ut in pluribus, raro autem e contra, quia terra remanet, & aqua resoluitur. Et, quia dixit, quòd lac & sanguis habent plus terræ, quam aquæ ut in pluribus, exponit, quare dixit, ut plurimum, dicens, quòd ideo dixit, ut plurimum, quia in aliquibus animalibus reperitur, quòd eorum sanguis & lac plus habet aquæ, quam terræ: & ideo dixit, in pluribus, non autem in omnibus, quia in aliquibus animalibus lac habet adeo parum terræ & substantiæ casealis, quòd lac istorum animalium, non nutrit, adeo est tenuis substantiæ; ut est lac eorum animalium, quæ facile timent, ut lac cerui & damæ & leporis; adeo, quòd lac istud est quasi sine caseo; & ideo non potest coagulari; & ideo difficulter nutrit, dicit Arist. ita etiam est de sanguine: sanguis enim istorum animalium etiam plus habet aquæ, quam terræ, scilicet in istis animalibus natura humidioribus: & probat hoc, primo, quia ille sanguis, qui plus habet terræ, quam aquæ, à frigido congelatur & exiccatur, quia frigus agens in substantiam ipsius, exprimit calidum; & expressione calidi innati exprimitur humidum; & sic talis sanguis coagulatur & exiccatur à frigore, sanguis autem horum animalium à frigore congelatur, non autem exiccatur, & quare? quia parum terræ est in sanguine illorum, & ideo actione frigidi non potest exprimi humidum, adeo, quòd remaneat tantum pars terrea, quia corpus, quod exiccatur, habet partem humidam, quæ evanescit, & partem terream, quæ remanet, quando exiccatur; quæ pars terrea debet esse in multa quantitate, quia nõ est in sanguine horum animalium; & ratio est, quia est tenuis substantiæ, & non crassæ; & ideo non exiccatur, sed tantum congelatur: sanguis uero aliorum animalium cõgelatur, & exiccatur à frigore, quia plus terræ est in eo.

Secundo quia sanguis, qui plus terræ habet, quam aquæ, habet fibras: & textus dicit uias, & tamen non debet dicere uias, sed uias idest fibras, seu uillos, seu fila: & Albertus laborat exponendo, quomodo sanguis habet uias; sed debet dicere fibras: & quæ sunt istæ fibræ? fibræ sunt quædam capillamenta, ut ita dicam, seu quædam cartilaginee constantes; quæ fibræ, sunt de natura terræ, ex quibus sanguis constat; quæ si auferantur à sanguine, dicit Arist. sanguis non amplius crassescet, neque constabit, quia illæ fibræ sunt ut substantia crassa: & quia sanguis istorum animalium timidorum à natura non habet fibras, ideo tenuis est ualde, & non constans; & ideo non potest exiccari: de istis fibris sanguinis quærit secundo de partibus capite quarto, & secundo de generatione animalium capite 5. ubi dicit, quòd sanguis in dextro sinu cordis est calidior, quia habet fibras plures, quæ attestantur terræ, quam habet sanguis, qui est in sinistro sinu: quia ille caret fibris: & ex hoc tollitur contradictio inter Galenum & Aristotelem, quia dicit Galenus, quòd sanguis, qui est in sinistro sinu, est calidior, quia est spirituosior, & plus de spiritu continet: ergo nihil calidius in corpore nostro, quam sit spirituosior sanguis in sinistro sinu: patet, dicit Galenus, quia ibi sanguis habet ulteriorem decoctionem, & ideo calidior. Et ideo soluo dubitationem, ut dicit Aristot. secundo de generatione animalium capite primo, quòd esse calidius dicitur pluribus modis: uno modo dicitur calidius id, quod habet plus caloris in gradu, ut flamma habet maiorem calorem, quam ferrum, intensiue & in gradu: secundo aliquid dicitur calidius, quia perfectius mouet sensum; ut ferrum ignitum mouet sensum perfectius, quam flamma stupæ ignitæ, licet stupa intensiue habeat plus caloris, tamen ad tactum ferrum est calidius: & ita ego soluo dubitationes ex Aristotele, quia sanguis dextri sinus est calidior, quam sanguis sinistri: & quomodo calidior? dico, quòd est calidior secundo modo, scilicet, quia ad tactum calidior, quia magis mouet sensum tactus, licet calor illius sanguinis sit minor intensiue; ut ferrum ignitum fortius mouet sensum, quam stupa ignita, quia est in subiecto densiori: ita etiam sanguis, qui est in sinistro sinu, est in subiecto densiori, quia est in istis fibris, quæ terreae sunt, cuiusmodi sunt in sanguine sinistri sinus; sed sanguis sinistri sinus est calidior intensiue,

sue, quia plures gradus caloris habet: & ideo dicit Aristo. quòd sanguis dextri sinus est calidior, quàm sinistri, quia habet fibras, quæ à sanguine exparguntur, cum tumescit ad generandum spiritus illos: dicit ergo Aristo. quòd sanguis istorum animalium nõ habet fibras, & ideo non crassescit; & propter hoc etiam, quia caret fibris sanguis eorum, ideo frigidiora sunt, ex consequenti timidiora, quia hæc animalia uilia sunt, & non irascuntur. Tertio dicit Arist. quòd iste sanguis istorum animalium est similis sanguini uitiato, ex morbo, scilicet frigido, quia sæpe generatur sanguis ex morbo frigido, quia multoties generatur ex pituita, uel ex morbo debilitata uirtute; & sic sanguis, qui generatur, est frigidior, & ideo aquosior. Si sit morbus frigidus; et sic ex morbo, scilicet frigido, non autè ex calido, quia, si morbus esset calidus, sanguis etiam esset calidus, quia magis affatur: & dicit Aristoteles, quòd 10
 assimilatur iste sanguis horum animalium pituitæ atræ, & ichori, idest saniei; & quare? oh dicit, quia inconcoctus est iste sanguis, quia calor naturalis non potuit eum superare & concoquere, & ideo remansit inconcoctus & tenuis, ut sanies in abscessibus. Lego uerba. Ex quibuscunque humidioribus id est ex quadam materia humida fiunt sal & nitrum; quæ materia humida communis est terræ & aquæ, & plus habet terræ, quàm aquæ. Quicumque autem, scilicet sanguis nõ habet uias, idest fibras, quæ sunt terra & corpus solidum: & hoc nomen est latinum, & isti dicunt, quòd non habet nomen latinum. Hoc autem idest salis sanguis & sanies morbosa non est, &c.

Adhuc autem hæc quidem solubilia sunt. Hic ultimo ponit aliam regulam, pertinentem ad coagulationem & liquefactionem, dicens, adhuc autem omnia mixta sunt triplicis naturæ: quædam sunt solubilia, idest liquefactibilia: quædam autem insolubilia, idest quæ nõ possunt liquari neque solui: & hæc, quæ neque liquantur neque solui possunt, sunt adhuc in duplici natura, quia quædam mollificari & duci possunt; quædam non possunt liquari neque duci: & ista est regula: & dat exemplum, dicens, quædam enim mixta, sunt solubilia, ut sal & nitrum; quædam autem insolubilia, ut lateres & lapides: & ista adhuc sunt duplicis naturæ: quædam sunt insolubilia, & tamè mollificari possunt & duci ab igne, ut cornu, quod potest duci & mollificari, non autem liquari; potest autem mollificari, quia bene in cornu possunt imprimi figuræ, ut patet, quia in eo imprimuntur figuræ; ergo potest mollificari, sed non potest liquari: quædam autem neque mollificari neque liquari possunt, immo sunt omnino insolubilia, ut sunt lateres & lapides: later est ab arte, lapis uero à natura, quia later coquitur in fornace, & ibi fit arte durus; lapis autem fit à natura in fluminibus; & hæc non sunt solubilia nec ductilia, quia non mollescunt: & quæ causa horum? & in hoc, domini, bene aduertatis. Quærit ergo Aristoteles, quæ causa horum, scilicet, quæ causa est, quòd aliqua mixta sint solubilia, cum omnia mixta sint coagulata: quæ ergo est causa, quòd aliqua possunt solui, & aliqua non? causa est, dicit Aristo. quia causa congelans habet contrariū, quia ista mixta, sicut possunt congelari à generante, ita possunt liquari à contrario: exemplum: à calido simplici quæ coagulantur, liquantur à simplici frigido; & quæ coagulantur à calido non simplici, sed mixto, ut puta cum sicco, ista soluuntur à frigido non simplici, sed à frigido humido; & ideo habent causam oppositam: causa ergo est ista: mixta dissoluuntur est, quia causa coagulationis habet contrarium: & ideo dicit Aristo. quòd quædam horum mixtorum soluuntur à calido & hoc est primum, quia, quæ coagulantur ab uno, liquefunt ab alio, & econtra: & ideo dicit Aristo. uidemus aliqua liquefieri à calido, & congelari à frigido: & hæc est causa primi. Causa uero secundi est, quia insolubilium uel solubilium quædam sunt mollificabilia, & quædam non sunt mollificabilia (& bene aduertatis, quia Aristoteles ponit sermonem obscurum) & dicit Aristo, quòd causa huius potest esse multiplex, primo, quia aliquando mixta sunt communia terræ & aeri, & ista non possunt mollificari: & quæ sunt ista? dicit, quòd ista mixta sunt quadruplicis differentia, quia quædam plus habent aeris, quàm terræ: quædam autem plus terræ; hæc non possunt mollificari; & ista submerguntur aquæ: quædam uero habent plus aeris; & ista non submerguntur aquæ, sed supernatant, ut sunt ligna communiter, quæ plus habent aeris, quàm terræ, præter hebanum nigrū, quod plus habet terræ, quàm aeris, & ideo submergitur in aquam, & cur est, quòd in istis est plus terræ, quàm aeris? quia totus calor exhalauit, & ideo etiam sunt nigriora: quædam autem 50
 alia

alia sunt, quæ non sunt communia terræ & aeri, sed simpliciter sunt terræ cum parua quantitate aquæ, ut lapides; & ista non possunt liquari nec mollificari, quia carent humido, quia totum fere resolutum fuit eius humidum in eorum coagulatione: & quæ causa, quod ista mixta non possunt mollificari neque liquari ab igne, nec ab aqua? dicit Aristo. quod causa est, quod ab igne nõ possunt mollificari, quia sunt coagulata ab igne ista talia mixta, & ideo ab eo non possunt liquari neque mollificari: neque possunt liquari nec mollificari ab aqua ipsa, quandoquidem aut sunt terrea simpliciter ista mixta, communia aquæ & terræ; aut habent plus terræ propter densitatem eorum, quia habent poros angustos, quia non admittunt humidum aqueum interius, & ideo non possunt penetrari ab aqua ad interiora eius, & ideo non possunt ab aqua frigida neque mollificari neque dissolui, quia ratione terræ sunt densa, & non admittunt aquam interius. Sed quæ est causa secundi? scilicet, quod quædam mixta sunt insolubilia; & quæ causa, quare aliqua mixta coagulata sunt solubilia? est, quia causa coagulans habet contrarium: & ideo quæritur, quare aliqua sunt insolubilia: dicit Aristo. quod causa est, quia ista mixta neque à calido solo, neque à frigido solo, coagulantur: sed ab ambobus simul, scilicet & à calido & à frigido simul & ideo à nullo solvuntur: coagulantur enim à calido, quia à calido uniuntur, & resolvitur humidum superfluum: coagulantur etiam à frigore, comprimente illud humidum, quod remanet, & uehementer illud condensante, ut lapides, & ferrum, & ideo à neutro horum possunt dissolui, quia causæ coagulationis & dissolutionis debent esse cõtrariæ: tertio nec etiam à calido solo possunt dissolui ista mixta; & quare? oh dicit, quia, si ista mixta debent dissolui, à calido solo non possunt, quia, quæ à calido solo dissoluuntur, a solo frigido coagulata sunt, & ista sunt coagulata ab utroque; ideo à duplici agente deberent dissolui, si essent dissolubilia: nec etiam à solo frigido dissolui possunt propter eandem causam iam dictam, quia à duplici agente sunt coagulata: neque etiam, ut diximus, possunt dissolui à calido & à frigido simul, quia coagulata fuerunt ab ambobus simul: remanent ergo omnia insolubilia, quia à duplici agente fuerunt coagulata: reliqua autem sunt insolubilia à frigore, quia eorum cõmunia pori sunt densi, & ideo non possunt penetrari. Et tunc Aristo. epilogat, dicens, quod iam patet, quid sit coagulatio, quid nam dissolutio, & propter quas causas fiant, scilicet in potentia & in uirtute, dicit Alexander, ideo dicit propter quas causas: & potest etiam, in quibus fiant istæ passionis, liquidatio & coagulatio, & in quibus non: & dixit, quod fiunt a calido, frigido, & sicco, non autem ab humido, ut supra dixit Aristo. & in quibus fiunt, quia & immixtis aqueis a prædominio, & in mixtis, quæ sunt communia aquæ & terræ; & ista sunt coagulabilia & solubilia. Lego uerba. Cum calidum exudauerit. idest cum calidum egressum fuerit, &c. Cras prosequemur, & faciemus alias dubitationes, quæ sunt ualde difficiles.

Super lectis sunt multæ dubitationes, & primo de lacte & sanguine, quia dixit Aristo. quod lac & sanguis erant mixta, communia terræ & aquæ, magis tamen terræ, quàm aquæ, in pluribus animalibus; in quibusdam uero econtra, ut in ceruis & aliis timidis animalibus a natura. Est modo dubitatio, quia uidetur, quod in omnibus animalibus sanguis sit magis aqua, quàm terra, quia in omnibus animalibus sanguis habet plus humidi, quàm sicci, tum quia fluit, tum quia habet rationem nutrimenti, & de ratione nutrimenti ex secundo de Anima est, ut sit humidum; & sic etiam de ratione sanguinis & lactis: ergo ex ratione supra dicta; plus habent aquæ, quàm terræ, quia humiditas competit aquæ, siccitas terræ; & quæ habent plus humidi, habent plus aquæ, quàm terræ: si ergo ista mixta plus habent humidi, quàm sicci; ergo plus habet aquæ sanguis in omnibus animalibus. Secundo arguitur ex Aristotele de partibus animalium cap. tertio, ubi dicit, quod sanguis natura est calidus & humidus: sed caliditas & humiditas sunt qualitates aeris: ergo sanguis est de natura aeris, & non terræ. Secundo principaliter arguitur de lacte, quia quarto de generatione animalium capite quarto, dicit Aristo. quod lac est sanguis concoctus, cum, scilicet per ulteriorem calefactionem & concoctionem magis, concoquitur, & conuertitur in lac; & non per frigectionem; sicut aliqui dicunt: si est sanguis concoctus; ergo calidus & humidus; ergo magis æreum, quàm terreum. Tertio, quia dicit Aristo. quod sanguis in animalibus quibusdam timidioribus & frigidioribus habet plus aquæ, quàm terræ; & ideo, dicit, non coagulatur neque exsic-

catur, quia sanguis, qui coagulatur, habet fibras; & eorum sanguis calet fibris, ideo &c. Sed contra, immo uidetur totum oppositum, quia, si sanguis iste est à prædominio aquæ: sed aqua est corpus exiccabile inter omnia, quia inter corpora exiccabilia numeramus aquam, & non terram: ergo sanguis iste horum animalium, si est magis aqua, quàm terra, facilius & magis exiccatur & coagulatur a frigore, quàm sanguis, qui est a prædominio terræ. Omitto discordiam inter Alexādrū & Arist. de lacte, quā supra solui, quia Alexander dicit, quòd lac est a prædominio aquæ: Aristot. autem dicit, quòd est à prædominio terræ: sed Alexander loquitur de ea parte lactis, quæ est serum; at non de ea loquitur Aristot. sed de ea, quæ est caseus, quæ substantia casealis est terrea, quia, ut dicunt Aristot. & Galenus, lac est heterogeneousum. Dico ergo de primo, cum dicis, quòd lac in pluribus animalibus, immo in omnibus, plus habet humidi, quàm ficci; & plus aquæ, quàm terræ; ad argumentum tuum dico, quòd, si loquamur de lacte proprie illo caseali, quia, ut dixi, tres habet substātias, sic plus habet terræ, quàm aquæ: & si loquamur de ea parte, quæ est serum, sic dico, quòd plus habet de aqua; & de ista parte non loquitur Aristot. licet de hac loquatur Alexander, sed loquitur de parte caseali, quæ plus habet de terra, quàm aqua: oh tu dicis, ista pars plus habet humidi, quàm ficci: dico, quòd non est uerum, immo habet plus terræ, quia habet plus ficci, quia non fluit, & proprio termino istæ partes lactis continentur: & de ista parte lactis loquitur Aristot. & non de parte serosa, neque de parte ea, quæ est butyrum, quia ea pars butyrosa, est a prædominio aeris, quia omne pingue est a prædominio aeris; loquitur tamen Aristot. de parte caseali: si tamen appellatur lac pro tota . . . sui subiectū, sic etiam habet plus ficci. Eodē pacto, quod dicis de sanguine, quòd non solum in aliquibus animalibus, sed etiam in omnibus animalibus, plus habent aquæ, quàm terræ: dico, ut dicit Aristot. secundo de partibus Animalium cap. tertio, quòd sanguis bifariam considerari potest, uno modo ex parte materiæ, alio modo consideratur ex parte formæ: si uero consideratur ex parte materiæ, sic multum habet terræ & aquæ, sed plus terræ: si uero consideratur ex parte formæ, scilicet quo ad spiritum eius innatum sic est corpus calidum & humidum: & sic non est uerus sanguis neque uere nutrit: si autem consideretur sanguis, quo ad fibras, quæ sunt in ipso, quia fibre sunt de natura terræ, sic iste sanguis plus habet terræ, quàm aquæ ratione fibrarum illarum; & ideo dico, quòd Aristoteles, cum loquitur de sanguine, loquitur de sanguine commixto cum fibris, quia dixit, quòd à frigido coagulatur per has fibras; quæ si tolluntur, non amplius coagulatur: & sic, licet iste sanguis, quo ad spiritum & formam, sit calidus & humidus: & quo ad sui substantiam, plus habeat humidi, quàm ficci & terræ; ita quo ad fibras istas, plus habet terræ, & respectu istarum coagulatur sanguis, cuius signum est, dicit Aristot. quia, si extrahantur, non amplius coagulatur, si uero consideratur sanguis, quo ad sui formam idest quo ad spiritum, sic est à prædominio calidus & humidus. De secundo, quia sanguis est calidus & humidus, ergo habet qualitates aeris, ergo non aquæ, aut terræ à prædominio, dico, ut dicit Aristot. secundo de partibus animalium cap. tertio ubi dicit, quòd sanguis per se & sui natura, est frigidus & siccus, per accidens uero est calidus & humidus, quia si consideratur sanguis, quo ad sui materiam, & per se, sic est à prædominio terræ, & terra est frigida & sicca: per accidens non est calidus & humidus: & sine isto spiritu non est uerus sanguis quia, cum effumat & dispergitur spiritus, non dicitur sanguis: & ideo tunc ratione horum spirituum est calidus & humidus, quia isti spiritus sunt calidi & humidi: & sic est calidus & humidus per accidens, per se autem est frigidus & siccus, quia multas habet fibras in sui substantia: & sic ex parte formæ, & quo ad calorem innatum & spiritum, est calidus & humidus: quia tamen iste spiritus uidetur esse de perfectione sanguinis, quia sine isto spiritu uerus sanguis esse non potest, ideo potest dici, quòd sanguis ex natura sui est calidus & humidus, & per se: sic etiam concedimus, quòd homo albus est albus per se, cum tamē ista non sint omnia uera, homo albus est per se albus, quia non proprie per se prædicatio, ut dicunt Theologi de Christo: & ita potest dici, quòd sanguis est quoquomodo calidi & humidi temperamenti, idest quo ad illam formam & spiritum, qui dat ei perfectionem, per se tamen simpliciter est frigidus & siccus. De tertio, quia, si in animalibus timidis sanguis est a prædominio aquæ; ergo facilius coagulatur, quia coagulatio est consistentia quædam resolutio

luto superfluo humido, remanente sicco; & aqua exiccatur, quia aqua coagulatur facilius & exiccatur. Dico negando argumentum, quia non sequitur, eo quia est à prædominio aque, ergo facilius coagulatur, quia coagulatio est consistentia quædam resoluta superfluo humido, remanente sicco; & quia, licet sanguis à prædominio sit aqua, tamen parum habet terræ; et ideo, cū exiccatur, parum terræ, et fere nihil remanet; ideo difficillime exiccatur, quia in illis dicit Aristot. difficile est resolvere superfluum humidum remanente sicco terreo constante: et ideo difficillime hæc corpora exiccantur, sicut uinū, urina, lixiuium, quia impossibile est resolvere illud humidum superfluum, quia nihil aut parum terræ est in eis. Secunda dubitatio principalis est in alio documento eius, quia dicit Aristot. quòd mixta, quæ coagulantur, sunt triplicis generis seu in triplici differentia: quædam enim coagulata dissoluuntur; quædam coagulata non possunt dissolui; & quædam possunt mollificari, & quædam non possunt mollificari: & reddit rationem huius, quare aliqua sint solubilia, & aliqua non; aliqua mollificabilia, aliqua uero non, dicens, quòd aliqua sunt insolubilia & immollificabilia, ut later, quia a duplici causa sunt coagulata; ergo sunt insolubilia, quia a quo dissoluerentur? quia oportet, quòd a duplici causa etiam dissoluantur, quia aut a calido & a frigido simul; & hoc non potest dici, cum a calido & frigido sint coagulata; & quæ sunt coagulata, oportet, quòd a causis contrarijs dissoluantur: aut a calido solo, quia, quæ dissoluuntur a calido solo, sunt ea, quæ a solo frigido fuerunt coagulata; sed ista fuerunt coagulata a calido & a frigido simul; ergo a nullo seorsum dissolui possunt; ergo sunt insolubilia, inquit, sicut ferrum, dans exemplum de ferro. Secundo dicit, quòd horum insolubilium quædam sunt mollificabilia; & quædam non: sunt mollificabilia, ut cornu & later: & horum reddit causam Aristot. dicens, aut hæc sunt simpliciter terra; aut a prædominio sunt terrea, sicut est lignum graue, in quo per angustiam pororum non potest ingredi aer, & ideo illiquabile. Est modo dubitatio, quia uidetur, quòd Aristot. non careat difficultate, primo, quia dicit, quòd aliqua sunt insolubilia, quia sunt coagulata a calido & a frigido, ut ferrum: sed contra, quia omnia metalla sunt coagulata a calido & a frigido simul, ut in fine tertij huius dixit Aristot. a calido ueniente habitus illos, & in fine a frigido fortiter comprimente & coagulante illos: ergo nullum horum metallorum potest dissolui, quia omnia a duplici causa coagulantur, sicut ferrum: Tum etiã de ferro, quia supra dixit Aristot. quòd ferrum a uehementissimo frigore coagulatur; ergo a uehementissimo calore liquatur: & hoc hodie patet manifeste, quòd liquatur ferrum. Secundo principaliter dubitatur de mollificatione, quia dicit, quòd causa mollificationis est ingressus aquæ intra poros corporis illius mixti; & ideo ea, quæ non intromittunt aquam intra poros, non possunt liquefcere. modo est dubitatio de ferro quod est corpus cõpactum inter omnia metalla: si cõpactum, ergo angustissimos habet poros: & tamen ferrum ducitur, & mollificatur, ut sensu uidi, quia ex eo fiunt illæ pilæ bellicæ. secundo, quia ex Aristotele omnia, quæ mollescunt, mollescunt, quia admittunt ingressum aquæ; & ideo omnia, quæ mollescunt, a frigido mollescunt: sed contra, quia hoc falsum est, quia non omnia mixta à frigido mollescunt, ut patet de ferro & cornu, & multis lignis, quæ omnia non mollificantur a frigido ex ingressu aquæ, sed a calido: ergo non omnia sunt immollificabilia, quæ sunt communia aquæ & terræ, quia in aliquibus dominatur terra, ut in hebano nigro, quod submergitur in aquam; in aliquibus uero dominatur aer: sed huius oppositum dicit supra, ubi docet, quòd ligna sunt mollificabilia: Tum etiam, quia dixit, quòd in aliquibus lignis prædominatur terra, in aliquibus aer; sed 4. Physicorum. 8. dicit, quòd omnia ligna à prædominio sunt terra, quia materia eorum est terra: ergo non in aliquibus dominatur aer: tum de hebano, quia dicit, quòd hebanus nigra submergitur in aquam propter dominium terræ; ergo in ea dominatur terra; ergo dicitur hebanus nigra ad differentiam albæ; sed neque Dioscorides, neque Theodorus, neque Plinius, neque Aristoteles etiã fecerunt alibi mentionem de hebano alba, cum locuti fuere de hebano; neque meminerunt de tali hebano alba: ergo non datur talis planta, quæ dicatur hebanus alba: quare ergo dicit Aristoteles hebanus nigra? & Theophrastus in. 4. de historia plantarum cap. 4. & in. 6. cap. 4. cum loquitur de hebano, non facit mentionem de tali hebano alba; nec Galenus in capite de hebano. Quarto dubitatur, quia Aristot. in Epilogo dicit, quòd iam patet, quidnam sit coagulatio,

latio, & quid liquefactio ex dictis, & patet, quas causas habeat, & in quibus fit: sed hoc falsum est, quia non uidetur satis notum ex dictis, quid nam fit coagulatio ac liquatio; & precipue non uidetur manifestum quomodo coagulatio differat à coagulatione seu ingrossatione, quia coagulatio est quædam ingrossatio, & ingrossatio est quædam exsiccatio; & sic etiam coagulatio est exsiccatio: in quo ergo differunt coagulatio, & ingrossatio? quia exsiccantur, quæcunq; ingrossantur: cur ergo Arist. non declarauit, quibus differat, cum manifestè sint species distinctæ? & Arist. ponit causas eis ut passiones specie inter se distinctas, ut ipse dixit, quòd ex præhabitis patet; quod falsum est, quia non patet. Dico primo, domini, cum dicebatur à calido & à frigido &c. contra arguis, quia tunc nullum metallum potest dissolui, quia omnia metalla à calido & à frigido coagulantur, & quòd à calido dissoluntur: oh quid ergo dicit Arist. quòd ista talia mixta non possunt dissolui, quia coagulata sunt à calido & à frigido? Videtur Alexander hic dicere, quòd coagulatio metallorum reuera non fit à calido & frigido, sed fit reuera à frigido tantum: oh Aristot. dicit: quòd fit à calido & à frigido: respondet Alexander, quòd Aristot. intelligit, quod calidum concurrat tantum, commiscendo & disponendo materiam, resoluendo superfluum humidum; ex qua resolutione humidi superflui frigidum uehementer comprimit humidum, quod remanet, & siccum, idest uaporé & exhalationem; & tunc generatur metallum: & sic calor adiuuat; & eorum generatio fit à frigido, & non à calido; sed caliditas tantum adiuuat disponendo materiam, à frigido autem per se generatur; quia, si metalle fierent à calido & à frigido, essent omnino insolubilia, & contradictio in Aristotele non posset solui. De secundo, de ferro, quia liquefcit etiam ferrum, & tamé generatio eius est à calido & à frigido; quid ergo dicit Arist. dico, quòd Arist. ponit illud exemplum de ferro pro exemplo & non quòd ita sit: oh exemplum est falsum: dico, quòd falsum est exemplum, quia patet ex eius uerbis, quod ferrum liquatur; & patet etiam experiétia: oh cur magis ponit exempla de ferro, quàm de alijs metallis? dico, quòd ideo magis ponit exemplum de ferro, quàm de alijs metallis, quia ferrum non dissoluitur, nisi ex uehementi calore, & ex admixtione sulphuris & auripigmenti: & sic difficulter dissoluitur ferrum; reliqua uero metalla facilius soluuntur, & à moderato igne: & ideo Aristoteles exemplificat de ferro: & propter hoc uideatis Albertum. De secundo, quia dicit Aristoteles, quòd corpora, quæ non dissoluntur, sunt triplicis generis; quædam possunt mollificari, & quædam non: corpora, quæ non possunt mollificari, sunt ea corpora, quæ non admittunt aquam in uase ex angustia pororum, quia habent poros angustos: sed quare dicit Aristoteles, quia ferrum est solidissimū corpus, & non mollificatur à calido? tum quia multa mollescunt & à calido, & à frigido: dico, quòd duplex est mollificatio, sicut est duplex mollificabile: quædam mollificatur à calido, & ista non indigent subingressu aquæ; neque de isto mollificabili loquitur Aristot. sed tantum de eo mollificabili, quod est mollificabile à frigido: & dicit ideo, quòd ferrum non est mollificabile, quia non admittit aquam propter angustiam pororum; & ideo non est mollificabile a frigido: & sic dictum Aristotelis non est intelligendum generaliter, quòd scilicet omnia corpora, quæ non admittunt ingressum humidi, non mollificantur, quia multa sunt, quæ sunt ualde solida, & habent poros angustiores, & mollificantur a calido, ut cornu, ferrum, & ligna aliqua: & sic soluta est prima, & secunda dubitatio. De tertio, quia Aristoteles dicit, quòd aliqua ligna sunt mollificabilia; &, cum ex quarto Physicorum dicis, quòd materia lignorum omnium est terra; dico, quòd non est contradictio in Aristotele, quia propositio particularis non contradicit particulari: quia, cum dicit, quòd ligna non sunt mollificabilia, non dicit, quòd omnia ligna sint huiusmodi, sed dicit, quòd aliqua sunt mollificabilia, & quædam sunt mollificabilia, & sic non contradicit sibi, quia istæ sunt propositiones particulares: & ideo dicit, quòd ligna, quæ admittunt aquam missa poros suos, ut hebanus alba, mollescunt; & sic reliqua, quæ intromittunt aquam, ut abies &c. Quod autem addis, quòd omnia ligna sunt a prædominio terra, ut ait Aristot. quarto Physicorum; dico, quòd uerum est: oh quomodo ergo Aristot. dicit hic, quòd aliquod lignum est a prædominio terra, aliquod aer? dixi, & nunc etiam dico, quòd omne lignum per se est a prædominio terra: &, si Aristot. dicit, quòd in aliquibus prædominatur, iam dixi, quòd prædominatur

natur extrinsece, non autem intrinsece, ut quarto cœli dicit Aristoteles, quia habent ista talia ligna poros latos, intra quos multum aeris recipiunt, & ideo extrinsece; & de isto aere loquitur Aristoteles, non quod tamen in eius mixtura dominetur aer & intrinsece, quia in omni ligno dominatur terra: non tamen nego, quin in lignis etiam dominetur aliqua pars pinguis aerea, quia inflectitur lignum. Quod dicitis de hebano alba & nigra, quia Aristoteles dicit hebanum albam, de qua nullus meminit; dico, quod reuera ita est: sed Auicenna secundo can. fecit mentionem de hebano alba; & alij dicunt, ut medici nostri neoterici dicunt istud lignum indicum, quod dicimus lignum crucis, esse hebanum albam. Sed tunc isti habent dubitationem contra se, quia istud lignum, quod dicitur lignum crucis, quia cruciat

10 homines, non supernatat aquæ; & Aristoteles dicit, quod hebanus alba supernatat aquæ; & Alexander expressit hoc, quia Aristot. dicit hebanum nigram ad differentiam hebani albæ, quæ est leuis: & ideo debetis istud aduertere, quomodo istud lignum submergatur aqua: ego tamen nescio, quæ sit ista hebanus alba, & an sit: unum dico, quod ex hoc, quod submergitur, uel non, non debet dici nigra, quia multa sunt ligna, quæ submerguntur: Cogitetis uos, quia in hoc nescio quid dicam. De alio, quod addis, quia Aristoteles in epilogo dixit, quod iam patet, quid sit coagulatio, & quid liquatio; quod tamen falsum est, quia non patet, quid hoc sit, & quomodo coagulatio differat ab ingrossatione; Albert. hic dicit, quod differunt coagulatio & ingrossatio, quia coagulatio nihil aliud est ex Aristot. hic, nisi mutua comprehensio huiusmodi aquei cum sicco terreo: dico, dicit Albertus, mutua comprehensio, quia ista non est mutua comprehensio, & multa comprehensio, sed fortis est & uehemens comprehensio: ingrossatio uero est multa comprehensio humidi, non autem aquei, sed aerei cum humido aqueo & sicco terreo subtili simul; & ista appellatur proprie impinguatio. Sed, domini, hoc falsum est, & non conuenit etiam uerbis Aristotelis, quia dicit Albertus, quod coagulatio est mutua comprehensio humidi aquei cum sicco terræ, quæro, quid intelligas per mutuam comprehensionem; quia aut intelligis per mutuam comprehensionem, ueram comprehensionem & coniunctionem humidi aquei & terrei; & tunc glacies est coagulatio, quia ibi comprehenditur corpus, quod tamen negas: si uero intelligas, quod de facto debes intelligere, per mutuam comprehensionem, id est ueram comprehensionem & commixtionem, quæ est, ut quando resultat crasis & temperatura ipsius corporis, quia, si non resultat uera comprehensio, non erit mixtum, sicut non dicitur mixtio, quando miscetur aqua calida cum niue; si sic intelligit Albertus, tunc est manifesta instantia de corporibus fluentibus, ut de uino, urina, & aceto, quæ sunt uere mixta ex humido aqueo terreoque, & tamē ista non sunt coagulata, quia fluunt; & coagulatio opponitur fluxioni, quia coagulata, sunt, cum crassescunt, & constant proprio termino. Quod etiam dicit Albertus secundo, quod ingrossatio est mutua comprehensio non humidi aquei, sed humidi aerei & humidi aquei simul cum sicco subtili terræ; hoc est contra Aristotelem, quia Aristot. dicit totum oppositum, quia dicit, quod ingrossatio est separatio humidi aquei, uel aerei subtilis, a sicco constanti; ergo non est mutua comprehensio, ut uult Albertus: & ideo dicit Aristot. quod omnia, quæ digeruntur, crassescunt, quia digestio nihil aliud est, quàm resolutio superflui humidi a reliquo constanti: & ideo, quæ digeruntur, crassescunt, quia humidum ex aereo fit aqueum, & deinde talia digesta crassescunt, quia ex aereis fiunt aquea, & ex aqueis fiunt terrea: non est ergo ipsa crassatio mutua comprehensio humidi aerei & aquei simul cum sicco subtili terreo, sed est illa resolutio superflui humidi, ut dicit Aristot. & illa separatio: neque etiam est uerum, quod ingrossatio sit impinguatio, quia multa crassescunt, quæ non impinguntur: & ideo Sueffanus aliter dicit, quod coagulatio est exiccatio & ingrossatio: & bene aduertatis, quia res difficilis est, & totus iste liber difficillimus est, ut sæpe dixi uobis.

Erat quarta dubitatio, quia Aristoteles dicit, quod ex prædictis patet, quid sit coagulatio, & quid liquatio: est modo dubitatio, quia non uidetur, quomodo ex istis pateat, ut possint haberi definitiones horum; & præcipue quomodo differat coagulatio ab ipsa ingrossatione, cum utraque sit ingrossatio. Et fuit responsio Alberti; quod differant ex definitione eorum, quia coagulatio non est nisi mutua comprehensio humidi aquei cum sicco terreo; ingrossatio uero est comprehensio humidi aerei & aquei simul cum sicco subtili terreo. Et

fuit reiecta ista responsio, quia aut intelligit per mutuam comprehensionem, comprehensionem & coniunctionem humidi aquei cum sicco terreo; & si sic, tunc cōgelatio aquæ est coagulatio, quia ibi comprehenditur unum corpus cum alio; cuius oppositum ipse tenet: si uero intelligit per mutuam comprehensionem, ueram mixtionem, ex qua resultat uerus terminus, scilicet crasis & complexio, ut de facto intelligit, ut secundo de gen. & corru. dicit Aristot. tunc erit difficultas, quia generatio uini, aceti, & illorum quinque erit coagulatio, quia in omnibus illis est mutua comprehensio humidi cum sicco, isto modo capiendo comprehensionem, scilicet pro complexione: & hoc fuit dubium, quo reieci opinionem Alberti. Et ideo est secunda opinio, quæ est illius Sueff. qui dicit, quòd utraque, scilicet coagulatio & ingrossatio, est exiccatio, sed differunt, quia coagulatio est exiccatio cuiuslibet, scilicet uel sit exiccatio humidi superflui, uel humidi naturalis, quia omnis humidi exiccatio dicenda est coagulatio; sed ingrossatio non est cuiuslibet humidi exiccatio, sed tantum humidi superflui, & non omnis humidi, quia non naturalis humidi, sed tantum superflui & non commensurati; & ideo differunt, & sunt separata. Sed, domini, iste modus dicendi, licet sit magni uiri, recedit manifeste a sententia Aristot. quia ex uerbis eius in plus se habet coagulatio, quàm ingrossatio; quod patet, quia per eum ingrossatio est tantum humidi naturalis exiccatio; coagulatio autem est exiccatio tam humidi naturalis, quàm superflui: ergo coagulatio est in plus, quàm ingrossatio: omnis ergo ingrossatio est coagulatio; cuius oppositum dicit Aristot. quia multa crassescunt, quæ coagulari non possunt; sicut oleum crassescit, dicit Aristot. & coagulari minime potest: & secundum Sueff. coagulatio se habet ut genus, quia, siue sit exiccatio superflui humidi, siue naturalis & commensurati, secundum istam opinionem semper dicitur coagulatio, & sic omnis ingrossatio erit coagulatio, & non ecòtra; quod falsum est, dicit Aristot. de oleo, quod neque à calido, neque à frigido coagulatur. Et ideo recurramus ad Alexandrum, ex cuius uerbis potest haberi differentia harum passionum; quia dicit, quòd differunt coagulatio & crassatio, quia coagulatio nihil aliud est, quàm constantia quædam ipsius humidi fluidi, quæ consistit & terminatur termino proprio, & non amplius fluit more aquæ: Ingrossatio uero trifariam capitur, improprie, ut quædo capitur pro omni ingrossatione; & sic aer etiam dicitur ingrossari à frigido; & de hac nõ loquitur Aristot. hic; ut quando ex aere: fit uapor Alio modo sumitur ingrossatio pro intumescencia alicuius corporis sibi admixti; sicut crassescit oleum, dicit Aristot. & quomodo? ex admixtione aquæ: & etiam sic crassescit aqua maris, & fit spuma, cum partes eius aeræ miscentur cum aqua maris: sicut etiam ex admixtione saponis cum aqua fit corpus constans maioris molis, utroque seorsum (& hoc dicit Arist. secundo de generatione anima. capite secundo) quia tunc contingit illud tertium corpus, quia eleuantur ampullæ, & fit maioris molis; ut hic dicit Aristot. quòd oleum crassescit à frigido, quia partes aeræ olei congelantur, & conuertuntur in aquam, & miscentur cum oleo, & sic intumescit; & sic etiam ex admixtione saponis cum aqua fit corpus constans tertium; ita etiam de spuma: & de ista incrassatione non loquitur Aristot. cum ponit ipsam esse coniunctam cum ipsa coagulatione, quia dicit, quòd incrassatio est quædam exiccatio; sed hic nulla fit exiccatio, scilicet quando oleum ingrossatur & crassescit, immo potius fit humectatio, quia pars aeræ conuertitur in aquam in oleo. Et ideo ingrossatio, de qua loquitur Arist. hic, est exiccatio humidi, quoties scilicet uel à frigido exprimat, uel à calido euanescat; & tunc illud crassescit, & sic fit semper exiccatio: & non dicit, quòd corpora fiunt crassiora per hoc, quòd fiunt maioris molis, sed quia fiunt constantiora & sicciora: & ideo dicit Aristot. quòd omnis digestio est crassities quædam, quia humidum superfluum euanescit; & sic illa fiunt solidioris molis: & sic intelligit Aristot. in hoc loco crassitiem. Et ideo differunt, licet utraque sit exiccatio, scilicet & coagulatio & crassities; sed differunt secundum magis & minus, quia coagulatio est humidi exiccatio, & in ea tantum humidum exiccatur; quòd si prius illud corpus fluebat, non amplius fluit; aut, si non fluebat, fit constantius, quàm prius esset: dico, si non fluebat, propter lentorem, quia dicit Aristot. quòd later coagulatur à calido, non quòd prius flueret, & omnino non fluat, sed fit constantior: & sic coagulatio est exiccatio, quia aut corpus illud fluebat, & non amplius fluit; aut prius non fluebat, sed fit constantius, ut later: ingrossatio uero

uero est exiccatio, qualiscunque, etiam quòd adhuc fluat illud, quod ingrossatur; ut uinum
 ingrossatur, & tamen adhuc fluit, non tamen econtra: & ideo crassatio est ut genus respectu
 coagulationis: & hoc dicebat Aristo. Sed tu dices, oh tu dixisti, quòd coagulatio est con-
 stantia quædam, quæ non amplius fluit, sed constat proprio termino: & supra dixit Aristo.
 quòd digestio est constantia quædam, quia resoluitur humidum: quomodo ergo differunt
 coagulatio & digestio? Secundo, quia sequitur, quòd non omnis generatio mixti sit coagu-
 latio; cuius oppositum uidentur dicere omnes expositores: & assumptum probo de oleo,
 scilicet de generatione olei, quod non potest coagulari: & patet etiã de coagulatione uini.
 Tertio, quia tunc coagulatio aquæ nõ erit coagulatio, quia coagulatio est, cū resoluitur super-
 fluum humidum: & cum aqua coagulatur, nullum humidum resoluitur. De primo dico,
 quòd differunt pluribus modis, primo quia digestio est absumptio superflui humidi ad calo-
 rem naturalem, dicit Aristo. coagulatio uero, est absumptio seu exiccatio qualiscunq;, quo-
 res fluebat, & nõ amplius fluit; si uero nõ fluebat, redditur solidioris substantiæ, quàm prius
 esset: dico ergo, quòd maior est humidi absumptio in coagulatione, quàm in digestionem,
 quia in digestionem est tantum superflui humidi resolutio; in coagulationem uero est resolutio
 humidi, quo fluebat, ita, quòd non amplius fluit, & sic ex absumptionem humidi, qualiscunq;
 fuerit; ut patet in latere, ubi fuit absumptio maioris quantitatis humidi, superflui: differunt
 etiam, quia digestio fit tantum à calore naturali; coagulatio autem à quocunque calore: Et
 sic bifariam differunt, quia digestio est absumptio minoris humidi; coagulatio autem ma-
 ioris, quia qualiscunque humidi: secundo, differunt, quia digestio fit à calore naturali tan-
 tum; coagulatio uero à quocunque calore. De secundo, quia sequeretur, quòd non omnis
 generatio esset coagulatio; concedo, quòd non omnis generatio mixti est coagulatio, nisi
 loquamur de coagulationem impropria, licet omnis generatio mixti sit digestio, quia est co-
 ctio, non tamen est coagulatio: & sic dico, concedendo, quòd non omnis generatio mixti
 est coagulatio, nisi abutamur terminis, & improprie, scilicet est coagulatio, idest mixtio hu-
 midum & ficci: si autem intelligatis coagulationem tantum propriam, sic concedo, quòd nõ
 omnis mixti generatio est coagulatio: concedo tamen, quòd omnis generatio mixti est co-
 ctio, quia est digestio à calore naturali, ut dicit Auer. De tertio, quia tunc coagulatio aque
 non est uere coagulatio, ut hic loquitur Aristo. de coagulationem, quia nihil humidi ibi absum-
 mitur, nisi fuerit fortis comprehensio ficci terreum cum humido aqueo, quia illa coagulatio
 est comprehensio humidi aquei cum sicco terreum, non autem est absumptio humidi aquei,
 ut debet esse in coagulationem, quia coagulatio est, quãdo fit resolutio humidi: & sic, si aqua
 dicitur coagulari, est impropria locutio, coagulatio est proprie mixtio.

Alia est principalis dubitatio, quia dicit Aristo. quòd duæ erant causæ liquationis & coa-
 gulationis, scilicet calor & frigus; & humidum & siccum sunt materia: & sic dicit, quòd fri-
 gidi & calidi est congregare & dissoluere; humidum uero & siccum sunt materia coagula-
 tionis. Est modo dubitatio, quia ex Auicenna prima primi cap. de causis, frigidum non in-
 greditur opera naturæ: sed coagulatio, est opus naturæ: ergo non fit à frigido per se; aut
 coagulatio non est opus naturæ, quod est manifeste falsum, ergo: Tum quia supra repeten-
 do ea, quæ dixit in secundo de generationem & corruptionem, quòd frigidi est congregare ho-
 mogenea & heterogenea; & sic definit frigidum: sed congregatio fit coagulationem: ergo
 frigidi est tantum congregare, non autem dissoluere, quia, cum dissoluitur, segregatur, non
 autem congregatur. Secundo arguitur de calido, quia supra dixit, quòd calidi est separare
 heterogenea, & congregare homogenea: sed hæc separatio fit liquationem: ergo tantum li-
 quefacit: ergo tantum conuenit ipsi calido liquefactio, & nullo modo coagulatio; quia, si
 sic, tunc ei conueniret congregare heterogenea, & separare homogenea; cuius oppositum
 dixit Aristo. in definitionem eius. Tum tertio, quia Aristo. non numerat nisi duas causas tan-
 tum coagulationis & liquationis, scilicet calidum & frigidum; & Alexander supra numera-
 uit etiam siccitatem; & dixit de sale & nitro, quæ à sicco coagulantur; & dixit, quòd hoc e-
 tiam uidetur dicere Aristo. supra in principio cap. quòd siccum coagulat, quia dixit, quòd
 sal & nitrum dissoluuntur à frigido & humido; ergo coagulatio fit à calido & sicco, quia fit
 à causis contrarijs: Tum de humido etiam, quia dixit, quòd omnia, quæ coagulantur, absen-
 tia

tia humidi coagulantur, & sic ab humido dissoluuntur; ergo etiam humidi est coagulatio,
 non tantum calidi & frigidi: & confirmatur, quia Aristo. dixit, quod sal & nitrum, quæ coa-
 gulantur à calido & sicco, & præcipue sal, non dissoluuntur nisi à frigido & humido: ergo
 dissoluuntur etiam ab humido: & dixi etiam uobis, quomodo sal non dissoluatur uere à ca-
 lido in aqua, quia illa non est uera dissolutio: ergo dissolutio etiam fit ab humido: quare er-
 go inter causas actiuas Aristo. non exponit istas causas? Tum etiam, quia Aristo. dixit, quod
 humidum & siccum sunt materia coagulationis: si sunt materia, quomodo ergo sunt causæ
 efficientes coagulationis & liquationis, cum materia & effectus non coincident? Quarto
 & ultimo dubitatur, quia experientia constat, quod multi sunt fontes, in quibus proiecta in
 10
 ipsis coagulantur usque ad duritiem lapidis: sed ista induratio non potest fieri neque à ca-
 lido & sicco illius fontis, quia aqua illa est frigida & humida; neque à frigido & humido il-
 lius fontis, quia sic omnis aqua coagularet proiecta in ea, quia omnis aqua est frigida & hu-
 mida: ergo istæ non sunt causæ coagulationis. De primo, cum dicis, quod frigidum per se
 non ingreditur opera naturæ ex Galeno, & Auicenna; dico, quod supra disputavi hanc quæ-
 stionem, an frigidum ingrediatur opera naturæ, nec ne; & adduxi uobis Conciliatoré, qui
 hoc disputat in loco proprio, ubi tenet cum Aristotele, & disputat aduersus Galenum &
 Auicennam: tamen, quicquid sit tenendo cum Aristotele, & euadendo argumentum, dico
 aduersum Aristo. & Auicennam prima primi, & Gal. quod frigiditas per se sola non ingre-
 ditur opera naturæ, sed semper cum frigiditate concurret calor, & maxime in generatione
 20
 mixtorum & in metallis, ut in fine huius tertij diximus: & ideo ad Galenum & Auicennam
 dico, quod frigiditas ex se sola non ingreditur opera naturæ, sed etiam requiritur calor cū
 frigore, præcipue in generatione mixtorum, quicquid sit in generatione simplicium.
 De secundo, cum dicis, sicut supra dictum est, quod frigidi est congregare homogenea &
 heterogenea simul; sed hoc fit congregatione, & non liquatione; ergo frigidi solum est cō-
 gregare, non autem dissoluere; dico, quod frigoris est congregare homogenea & heteroge-
 nea simul, & cum hoc etiam ei conuenit segregare, quia aliquando dissoluit: oh cur Aristo.
 ita describit? dico, quod Aristo. per istam operationem describit ipsum frigidum, quia per ip-
 sam operatur in mixta, & quia ut in pluribus ita est in mixtis, quia ut in pluribus mixtis con-
 uenit ista operatio, scilicet congregatione homogenea & heterogenea simul: & sic descri-
 bit Aristo. & non definit, quia ista est descriptio frigidi quædam, non autem definitio, quæ
 30
 sumpta est ab essentia & operatione frigidi in mixta, quia ut in pluribus frigidum congre-
 gat homogenea & heterogenea, raro autem per accidens dissoluit: & sic etiam concedo,
 quod frigidi conueniat congregare, quia aliquando dissoluit: & sic utrique conuenit hæc
 operatio, scilicet frigido & calido; sed frigido per accidens, calido autem per se. De alio,
 de calido, eodem modo dico, quod ista est descriptio calidi, non autem definitio; & conue-
 nit ei sumpta ut in pluribus & in mixtis, raro autem in mixtis facit oppositum, quia etiam
 calidum coagulat, non tamen separat aliquando. Sed uos dicetis, oh uni causæ non possunt
 attribui plures effectus contrarij, quia effectus contrarij non sunt per se eiusdem naturæ seu
 causæ: quomodo ergo eidem calori attribuitur liquatio & coagulatio, quia sunt contrarij
 effectus: dico, quod non inconuenit, quod contrariorum effectuum sit eadem causa, sed
 40
 unius per se, & alterius per accidens, quia effectuum contrariorum causæ per se sunt contra-
 riæ: ergo calor & frigus sunt per accidens causæ liquationis & coagulationis; & ita possunt
 esse causa utriusque per accidens: oh quæ ergo causæ per se dico, quod etiam calor & frigus
 sunt causæ per se quandoque, quia calor per se separat heterogenea, & per accidens homo-
 genea; & per se unit & congregat homogenea, & per accidens heterogenea: & frigus per
 se congregat heterogenea, & per accidens separat illa: & licet hoc faciat per accidens, ta-
 men fit. quia istæ causæ, licet sint per accidens, tamen sunt: & quomodo fiunt isti effe-
 ctus à calido & à frigido? dico eodem modo, quia calidum coagulat & absument humidum,
 quia calidum absument, ex quo exiccat; & frigidum, exprimendo absument etiam: & sic etiam
 utrunque dissoluit, quia calor dissoluit ea, quæ à frigido coagulata sunt, & sic liquefacit eo-
 dem modo; & frigidum liquefacit, quia, sicut fit absumentio humidi à calido, ita à frigido re-
 50
 ponitur, & sic liquefacit: & sic dicit Aristo. quæcunque coagulantur, aut absentia humidi
 coagulantur,

coagulantur, & hæc ab humido dissoluuntur; aut coagulantur absentia calidi, & hæc à calido dissoluuntur: & ideo dico, quòd idem effectus potest habere duas causas. De tertio, quia etiam humidum & siccum possunt esse causæ effectiuæ coagulationis & liquefactionis; & quòd etiam ab Alexandro sumitur siccum, principium effectiuum coagulationis, nõ tamen humidum: & citavi uerba Aristotelis infra contra Alexandrum, quia ei obstant illa uerba Aristotelis infra, quando dicit, quòd omnia, quæ coagulatur, aut absentia frigidi coagulantur, & ista ab humido liquefcunt; aut coagulatur absentia calidi, & hæc à calido dissoluuntur: & Aristo. supra dedit exemplum de sale, qui coagulatur à calido & sicco, quia dissoluitur ab humido & frigido, & non à calido & humido: & ultimo Alexander assignabat causam, cur humidum non est causa effectiua coagulationis, dicēs, quòd causa est, quia est causa materialis coagulationis. Sed replicavi contra Alexandrum, quia à pari minime siccum deberet esse causa efficiens coagulationis, quia etiam siccum est ut materia coagulationis: & ideo dixi, & nunc dico, et propter uerba Aristotelis, quòd non solum calor & frigus sunt causa coagulationis, sed etiam humiditas & siccitas sunt eius causæ principales; tamen sunt causæ effectiuæ calor & frigus; aliæ uero duæ, scilicet humiditas & siccitas, sunt causæ secundariæ, quia sunt causæ coadiuuantes & disponentes, quia coadiuuant primas: & non nego, quòd causæ materiales non coincidunt cum effectiuis, puta instrumentum, quia potest esse causa materialis & efficiens instrumentaria, quia istæ causæ, quæ sunt hoc modo efficientes, possunt esse ut materia & agens: & ideo dico contra Alexandrum, quòd etiam humidum est ut agens secundarium; & in hoc non conuenimus cum Alexandro. De ultimo, de fontibus, in quibus indurescunt proiecta, & non à calido & sicco, quia aqua est frigida & humida; & non à frigido & humido, quia tunc omnis aqua illum effectum faciet: ergo istæ non sunt causæ effectiuæ, coagulationis, quia illa induratio est quædam coagulatio: dico, quòd ista coagulantur à frigido & sicco, quia ex uehementi frigiditate & siccitate illius aquæ conuertuntur in lapides: & conuertuntur magis ab ista aqua horum fontium, quàm ab alia alterius fontis, quia in ista est maior copia exhalationis frigidæ & siccæ, quàm in aliquo alio fonte; tanta est enim copia exhalationis, quòd sufficit ad conuertendum illud proiectum, in lapidem; cuiusmodi non est in aliquo alio fonte: & ista exhalatio est frigida & sicca de natura lapidis, & ideo conuertit proiecta in ipsum, in lapidem: sed, quare sit maior copia huius exhalationis in hoc loco, quàm in alio, quærendum est ex dispositione loci, quia considerandæ sunt partes loci, & actio solis, ut diximus supra, quia omnes hæ causæ reducendæ sunt ad causas naturales.

Remanet dubitatio soluenda, an, scilicet, quæ coagulantur à calido, dissoluantur à frigido, & econtra, quia Aristoteles dicebat, quòd, quæcunque coagulantur à calido, dissoluantur à frigido, & econtra; quia regula uidetur falsa, primo de ijs, quæ coagulantur ex ipsa terra, ut lapis molaris, quia ista omnino insolubilia sunt, & tamen coagulantur à calido exurēte, & à frigido non dissoluuntur. Tum secundo, de frigore, quia tophus lapis, qui generatur in speluncis à frigiditate earum, ut dicit Aristo. quia generatur à frigiditate uehementi, experimente humidum à terra ipsa; & tamen à calido non dissoluitur, immo insolubilis est, neque liquefcit more aquæ. Tertio etiam fortius, quia dixit, quòd, quæ à calido incipiunt coagulari, à frigido completur eorum coagulatio, ut de metallis dixit in fine tertij: modo, si est uera regula ista, quòd, quæ à calido coagulantur, dissoluantur à frigido, & econtra: ergo omnis coagulatio, quæ incipit à calido præcedente, dissolueretur à frigido subsequente; ergo impossibile est, quòd fiat aliqua coagulatio, quæ incipiat à calido, & compleatur à frigido; quia, si incipit à calido, & terminatur à frigore, tunc illud frigus sequens dissolueret illam coagulationem factam à calido, si uera est regula Aristotelis, quòd, quæ à calido coagulantur, dissoluantur à frigido, & econtra: aliter regula non erit uera; aut aliqua non coagulantur à frigido & à calido simul, ut dicit Aristo. in fine tertij de metallis. Dico, quod reuera regula Arist. nõ est generaliter uera, quòd, quæcunq; à calido coagulantur dissoluantur, à frigido, & econtra, pro ut optime argumenta concludunt, quia patet instantia manifesta ut est conclusum: sed intelligenda est illa propositio Aristotelis cum cõditione, uidelicet, quæcunque coagulantur à calido, si solubilia sunt, à frigore dissoluantur; & quæcunq; coagulata

gulata sunt à frigore, si solubilia sunt, à calido dissoluuntur, quia, ubi fere exprimitur totum humidum; non dissoluuntur; ut de latere & lapidibus molaribus diximus, quæ à calido coagulantur, & non dissoluuntur à frigido, quia non sunt dissolubilia: & si sic addamus istam conditionem, scilicet si solubilia sunt, erit uera regula, aliter non, quia aliqua sunt coagulata à calido, uel à frigido, quibus non conuenit esse solubilia, quia ferè totum eius humidum est expressum, & sic soluitur primum argumentum. Et sic etiam de secundo, de lapide topheo, qui coagulatur a frigido uehementi; tamen non dissoluitur à calido, quia non est dissolubilis: quia, si esset dissolubilis, cum à frigido coaguletur, a calido dissolueretur. Quæ tamen est causa, quòd aliqua corpora sunt insolubilia, cum tamen sint coagulata? oh iam dixit uobis Aristo. propter duplicem causam, primo quia quædam & a calido & a frigido sunt coagulata simul; & hæc non possunt dissolui, quia omnia, quæ dissoluuntur, aut à calido aut a frigido dissoluuntur; & quia sunt coagulata a calido solo, ideo oportet, quòd à solo frigido dissoluantur, & e contra: sed, cum coagulantur & a calido & a frigido simul, tunc non possunt dissolui nec ab uno seorsum, nec ab ambobus, quia contrariorum, causæ sunt contrariæ: sed ista corpora sunt ab ambobus coagulata: ergo a nullo dissolui possunt per se, neque ab uno seorsum, quia ab utroque simul sunt coagulata, & contrariorum causæ debent esse contrariæ. Secunda causa assignata ab Aristotele ipsius insolubilitatis, fuit angustia pororum, quia in aliquibus pori sunt adeo tenues, ut non admittant aquam ad intra se; ideo non possunt dissolui & fluere more aquæ, quia carent tunc humido interiore, quia iam a frigido fuit dissolutum uel a calido; & carent etiam illo humido extrinseco, quòd propter angustiam pororum non ingreditur intus; ideo sunt insolubilia: & hæc est secunda causa insolubilitatis. Sed tu dices de prima causa, quia prima causa uidetur dubia, quòd aliqua corpora sint insolubilia, quia a duplici agente coagulantur, quia idem operatur frigus subsequens, quòd calidum præcedens, & e contra: & quòd idem operetur, ostendo, quia calidum coagulat consumendo per se humidum; frigidum etiam coagulat consumendo cum expressione ipsum humidum, quia exprimendo absumit: ergo frigidum & calidum eodem modo coagulant, consumendo, s. humidum: ergo, cum ambo eodem modo operentur, non uidetur ideo, cur magis, ea, quæ a duplici agente coagulantur tum a calido tum a frigido, possint minime dissolui, quàm ea, quæ a solo calido, uel frigido coagulantur, quia, ueluti ea, quæ coagulantur a calido & frigido, coagulantur, quia in eis consumitur humidum; sic etiam, quæ a simplici calido, uel a simplici frigore coagulatur; quia idem operantur. Secunda dubitatio est, quia inquit Aristot. quòd quædam fuerunt coagulata a calido incipiente, & à frigido subsequente, perficiente illam coagulationem: ergo uidetur, quòd eadem ratione aliqua possint a frigore incipienti coagulari, & a calido subsequente perfici, quia non uidetur maior ratio de uno, quàm de alio: sed non inuenitur, quòd aliqua incipiant coagulari a frigido, & compleantur a calido: ergo etiam neque e contra debet esse, quòd, scilicet aliquod incipiat coagulari a calido, & compleatur a frigido. De primo, cum dicitis, quòd idem operatur calor præcedens & frigus subsequens; dico, quòd uerum dicitis, quòd calor & frigus nihil plus operantur, quàm consumendo humidum, quòd etiam calor per se, & frigus per se, operantur: & cum dicitis, quare ergo ea, quæ a duplici agente coagulantur, non possunt dissolui, sicut ea, quæ ab uno solo agente coagulatur? dico, quòd, ut ego puto, causa est ista, quia, quæ coaguletur a calido solo, uel a frigido solo, coagulantur, quia reuera consumitur humidum; sed non resoluitur humidum eorum totum & in tanta copia, sicut in ijs, quæ coagulatur ab utroque; et ideo ista possunt dissolui a contrario: sed, quæ coagulatur a frigore & à calido simul, in ipsis est quasi consumptum totum humidum, quia calor, scilicet principaliter expellit ipsum humidum, resoluen- uendo; & deinde a frigore totum penè residuum expressione & compressione resoluitur: & ideo, cum omnino dissolutio fiat humidi, & istorum humidum sit fere totum dissolutum, ista sunt insolubilia: & ideo etiam, si sit aliquod coagulatum a frigido & a calido simul, quòd non habeat tantam humidi resolutionem, erit dissolubile: & etiam, si sint aliqua mixta a solo frigido coagulata, dissoluentur a solo calido; in quo tamen esset maxima resolutio humidi diut fere totum humidum exierit, istud coagulatum esset etiam insolubile: & ideo, licet idem operetur calor seorsum, & frigus seorsum, cum calore & frigore simul, tamen non tantum operatur

operatur calor simplex in humidum, aut frigus simplex, quantum operantur calor & frigus simul: & ideo ista est causa, quòd aliquod corpus sit indissolubile, quia ferè totum eius humidum est expressum: ista ergo est causa, quòd ea, quæ a frigido & calido simul sunt coagulata, sunt insolubilia, quia ferè totum eius humidum est expressum: non tamen negamus, quòd aliqua, quæ a simplici calore, uel a simplici frigore, sunt coagulata, sint insolubilia; ut est de tophe lapide, ut dixi, & de lapide molari, a quibus ferè totum humidum exprimitur. De secundo, quia dicit Aristo. quòd aliqua coagulantur a calido incipiente, & a frigido per-

10 tum a frigore incipiente, & a calido terminante: ergo neque inuenitur aliquod coagulatum a calido incipiente, & a frigore terminante ut uult Aristo. Albertus ad hoc dicit, quòd non potest aliquod coagulari incipiendo a frigore, quod terminetur a calore: Sed hoc falsum est, & contra Aristotelem supra, ubi dixit, quòd incipit coagulatio lactis aliquando a calido, & aliquando a frigido in illud proiecto; ut a cardamo, & a calido, ut ex felle tauri, exque folijs lauri. Et postea perficitur ista coagulatio lactis, non tantum a corpore frigido iniecto, sed a calido subsequente, scilicet a calido ipsius ignis; & ita a duobus agentibus. Effet tam pulchra dubitatio, quam consideratis, cur est, quòd, cum ignis uehementissime coagulet, per se non possit solum coagulare, & perficere coagulationem lactis, sed aliquo corpore in-

20 iecto, uel calido uel frigido, cum tamen ignis sit uehementis exiccationis, & possit illud sup- plere, quod fit per corpus iniectum: considerate uos etiam in hoc. Tertium argumentum est, & hoc facit mihi maximam difficultatem: si, quæcunque coagulantur a calido, dissoluuntur a frigido, & e contra: ergo sequitur, quòd non potest aliquod corpus coagulari a calido incipiente, & perfici a frigido, quia illa coagulatio, quæ incipit a calore, per subsequens frigus dissoluitur, per regulam Aristotelis: ergo nunquam illa coagulatio perficitur: si dicas tu, quòd hoc corpus est indissolubile a calido præcedente, coagulante ipsum in principio; ergo non potest illa coagulatio incepta a calido, dissolui a frigido subsequente: sed cõtra, quia illud corpus tunc est indissolubile: ergo non est causa, quòd corpus illud sit indissolu-

30 bile, quia coagulatum est a calido & a frigido simul, sed tantum, quia coagulatum est a calido solo; quod est contra illud, quod dixit Aristo. Tum etiam, quia hoc erit contra regulam Aristotelis, quòd aliqua, quæ sunt coagulata a frigido uel a calido, non essent solubilia a cõtrario: & eius humidum non erit in totum resolutum, quia remanet humidum, quod postea exprimitur a frigore complente coagulationem: uel des mihi tu aliquod corpus in exemplari Aristo. quod in principio sit coagulatum a calido, deinde a frigore compleatur, puta de cortice oui, quia ego ita arguam de ista coagulatione, quæ incipit a calido; cur ergo frigiditas sequens non dissoluit? si dicas tu, non dissoluit, quia non potest, quia istud prius erat insolubile a calido incipiente: ergo tunc cortex oui est indissolubilis, quia a calido solo coagulatur, non quia calido & a frigido simul: & sic dictum Aristo. non erit uerum, si regula Aristotelis est uera, quia, quæ a calido coagulantur, a frigido dissoluuntur: & sic semper instabo. Et uos, domini, etiam cogitabitis, quia adhuc stat argumentum; quia, cum il-

40 lud, quod coagulatur a calido, dissoluatur a frigido; quare ergo coagulatio incepta a frigido uel a calido, non dissoluitur a contrario superueniente? si dicas, quod sit indissolubile a calido incipiente: contra, quia tunc coagulatio illa a solo calido esset indissolubilis.

TEXTVS

QVADRAGESIMVS SECVNDVS.

EX his autem manifestum est quòd a calido, & frigido coguntur corpora. & hæc autem incrassantia, & cogentia faciunt operationem suam. Propterea autem quòd ab his condita sunt, in omnibus inest caliditas, aliquibus autem & frigiditas, qua deficit. Quare, quoniam hæc quidem insunt, propterea quòd faciunt: humidum autem, & siccum propterea quòd patiuntur: participant ipsis communia omnibus. Ex aqua igitur, & terra, similarium partium corpora constant & in plantis, & in animalibus. Et quæ metalla sunt, ut aurum, & argentum, & quæcunque alia talia, & ex ipsis, & exhalatione ea, quæ utriusque, inclusa, sicut dictum est in alijs. Hæc autem omnia differunt ab inuicem, & ab sensus proprijs, & eò quòd est posse aliquid facere. album enim, & odorum, & sonorum, & dulce, & calidum, & frigidum, eò quòd possunt aliquid face-

re in sensum, sunt. & alijs magis conuenientibus passionibus, quæcunque patiendi dicuntur. dico autem ut liquabile, & concretile, & flexibile, & quæcunque alia talia. omnia enim talia passiuæ, sicut humidum, & siccum. His itaque differt os, & caro, & neruus, & lignum, & cortex, & lapis, & aliorum unumquodque, quod similarium quidem partium, naturalium autem corporum. Dicamus autem primo numerum ipsorum, quæ secundum potentiam, & impotentiam dicuntur. Sunt autem hæc. Concretile, Inconcretibile, Eliquabile, Inequabile. Mollificabile, Non mollificabile. Tingibile, Non tingibile. Flexibile, Inflexibile. Frangibile, Non frangibile. Friabile, Non friabile. Impressibile, Non impressibile. Formabile, Non formabile. Pressibile, Non pressibile. Trahibile, Non trahibile. Ductile, Non ductile. Fissibile, Non fissibile. Secabile, Non secabile. Viscosum, Fragile. Commassabile, Non commassabile. Combustibile, Non combustibile. Exhalabile, Non exhalabile. Plurima igitur corporum ferè his differunt passionibus; quam autem unumquodque horum 10 habeat potentiam, dicamus.

Postquam Aristo. declarauit nobis, quòd quatuor sunt qualitates primæ, & declarauit actiones qualitatum primarum actiuarum, nunc consequenter incipit declarare qualitatum passiuarum actiones, scilicet humidi & sicci, & etiam duas qualitates, quæ sequuntur passiuas. Et, antequam explicet suam intentionem, primo præmittit quatuor suppositiones, ad declarandum has operationes: & in quarta suppositione explicat intentionem suam, dicens, quòd intentio sua est declarare operationes qualitatum primarum passiuarum. Et prima suppositio est, quòd omnia ista mixta perfecta constat. & habent in se istas quatuor qualitates passiuas, calidum, frigidum humidum, & siccum: & primo probat, quòd omnia mixta perfecta constant ex duabus qualitibus actiuis; & secundo probat de passiuis: & quòd 20 omnia mixta constant ex duabus actiuis, probat dupliciter, primo sic, omnia corpora mixta sunt constantia & determinata: sed omnis terminatio est coagulatio, & omnis coagulatio est a calido & a frigido: ergo omnia mixta perfecta constant ex frigiditate & caliditate, & habent calidum & frigidum in se: Tum secundo, quia, si omnia mixta habent calorem, habent illum remissum, quia in summo competit tantum elementis; mixtis autem non conueniunt qualitates primæ, nisi in quodam temperamento, quale conuenit, quia aliter non essent temperamenta: sed, si qualitates primæ sunt remissæ in mixtis; ergo remittuntur a contrario: ergo etiam habent qualitates contrarias, quia remissio unius contrarij est per admixtionem alterius contrarij, quia dicit Aristo. secundo Topicorum, quod id est albius, quod est impermixtius nigro, id est quod minus habet de nigro: si ergo mixta habent caliditatem 30 remissam; habent ergo frigiditatem, quæ remittit illam caliditatem, quia remittitur illa caliditas in mixto ex admixtione frigiditatis. Et tunc Aristo. ex alia parte probat de passiuis, scilicet, quòd corpora mixta constant ex humido & sicco, quia, sicut omnia corpora mixta habent consistentiam a calido & a frigido actiue, ita etiam passiuè habent consistentiam ab humido & sicco, ut a recipientibus illam consistentiam, ex quibus coagulata sunt: ergo constat, qualiter omnia mixta perfecta constant ex quatuor qualitibus primis. Secunda suppositio, dicit Aristo. quia ex hoc, quod diximus, sequitur, quòd omnia corpora homiomera constant ex aqua & terra: sed unde sequitur hoc? oh sequitur ex hoc, quia omnia corpora mixta constant ex quatuor qualitibus: & quia humiditas primo inest aquæ, & siccitas primo inest terræ, quia dixit, quòd primum humidum est aqua, & primum siccum est terra: & in mixto sunt hæc qualitates: ergo omnia mixta constant ex aqua & terra: ergo omnia corpora homiomera constant ex terra & aqua, quia omnia ista corpora sunt mixta: & omne mixtum constat ex quatuor: ergo ex aqua & terra constant omnia homiomera: et Aristo. addit notam illationis, ut declaret, quòd hoc secundum suppositum sequatur ex primo supposito. Et tunc exprimit, quæ sint istæ partes homiomera, & dicit, ut in animalibus ossa, caro, nerui; & in plantis cortex, lignum, & omnes partes simplices eorum: & etiam metalla sunt homiomera. Et tunc Aristo. ampliat sermonem suum, quia dixit, quòd corpora homiomera constant ex terra & aqua, sed ex simplici halitu sicco & humido: & quomodo constant ex istis halitibus? dicit Aristo. constant ex illis duobus halitibus, cum intra terram congelantur simul, ex quibus fiunt ista corpora; quia, cum illi duo halitus congelantur intra terram, tunc fiunt metalla. Sed dices, cur Aristo. magis expressit omnia corpora homiomera constare ex aqua & terra, quàm ex alijs elementis? quia non ne homiomera constant ex igne 50 &

& aere, & aqua & terra? si enim sunt mixta perfecta, constant ex quatuor elementis, quia omnia mixta perfecta habent quatuor qualitates: respondet Alexander, quod ideo Aristoteles expressit tantum ista duo, quia omnia ferè mixta perfecta a prædominio sunt aqua & terra, quia in omnibus ferè mixtis prædominantur ista duo elementa: & dico, ferè, quia in aliquibus prædominatur etiam aer, ut in oleo, & in aliquibus aqua, ut in uino, urina, & aceto, ut diximus supra. Tertia suppositio est ista, quod ista corpora homiomeræ, de quibus dictum est, quæ sunt corpora naturalia, nõ tantum differunt qualitatibus actiuis, sed etiã passiuis; & ferè magis differunt qualitatibus passiuis quàm actiuis: & dicit Alexander, quod ideo ista corpora naturalia sunt, quia sunt partes corporum naturalium, ut animalium, & plantarum: differunt ergo istæ partes similes qualitatibus actiuis & passiuis: & Aristoteles exponit, quid intelligat per qualitates actiuas, & quid per passiuas, quia non amplius intelligit hic per qualitates actiuas, caliditatem & frigiditatem, ut intelligebat supra; neque per passiuas intelligit humidum & siccum; sed per qualitates actiuas intelligit eas quæ propriæ sunt unicuique sensui, ut qualitates tactus, ut calidum & frigidum; qualitates gustus, ut sapor; & qualitates uisus, ut colores: & omnes istæ qualitates quinque sensuum, dicuntur qualitates actiuæ: & sic per qualitates actiuas intelligit propria obiecta priorum sensuum, ut odoratus odor, & uisus color: & ideo dicit, quod omnes istæ partes homiomeræ differunt ex parte sensibilibus priorum, quia aliqua minus odorant, aliqua uero magis; & aliqua sunt magis sonora, & aliqua minus, & sic de alijs: & differunt ista homiomeræ qualitatibus actiuis: differunt etiam, dicit Aristoteles, ex parte qualitatibus passiuarum, quæ sunt ut coagulabilia & incoagulabilia, quia aliqua sunt coagulabilia, & aliqua incoagulabilia, coagulabile enim dicit passionem quandam, & fluens etiam dicit passionem; & sic etiam mobilia & immobilia, quia aliqua sunt mobilia, & aliqua non: & istæ sunt qualitates passiuæ secundæ, quia primæ qualitates passiuæ, sunt humidum & siccum: differunt ergo istæ partes & ista corpora homiomeræ non tantum qualitatibus actiuis, sed etiam passiuis qualitatibus secundis; & magis differunt passiuis, quia dicit, quod magis differunt qualitatibus secundis passiuis, quàm actiuis. Dices tu, quomodo magis differunt qualitatibus passiuis, quàm actiuis? Præterea etiam dubitatur, quia ista corpora differunt istis differentijs per accidens, quia istæ sunt differentiæ accidentales, quia hæc sunt accidentia corporum naturalium, quæ reijcienda sunt à scientia & ab arte, quia, quæ sunt per accidens, non contrariantur: in scientia ergo hæc non debent connumerari ab Aristotele. dico de primo, quod formæ differunt magis qualitatibus actiuis, quàm passiuis, quia istæ qualitates actiuæ dicuntur ad aliquid, quia dicunt respectum in istis corporibus; & sic dicunt, respectum ad corpus, ut uisibile ad uisum; & ideo uidetur, quod non multum differant ab illis qualitatibus actiuis: passiuæ uero qualitates non dicunt respectum ad corpus, sed sumuntur ex parte materiæ, quia dicunt materiam generationis ipsorum; & ideo uidetur, quod realior sit differentia ista partium similiarum ex parte qualitatibus passiuarum quàm ex parte actiuarum & cum dicis de alio, oh differentia ista est accidentalis: uerum est: oh ergo non debet connumerari ab Aristotele in scientia; dico, quod, licet ista differentia sit ergo non debet connumerari ab Aristotele in scientia; dico, quod, licet ista differentia sit accidentalis, tamen est necessaria, & ideo debet connumerari: oh quomodo est differentia accidentalis, si est necessaria? dico, quod potest esse necessaria & accidentalis; & quia necessaria, ideo numeranda in arte: & priuatio, primo Physicorum, est principium per accidens uerum generabilem & corruptibilem, & tamen numeratur ab Aristotele inter principia necessaria in generatione: ita etiam hic, quia, licet ista differentia sit accidentalis, tamen, quia est necessaria, ideo connumeratur, quia ex ipsa describitur necessaria, & non accidentalis, differentia: quarta suppositio est, quia dixit, quod partes homiomeræ magis differunt qualitatibus passiuis, quàm actiuis; ideo nunc enumerat istas passiuas qualitates, & consequenter quæ sunt; & dicit, quod istæ qualitates passiuæ sunt. 18. contrarietates; quæ sunt passiuæ; quia dicunt potentiam patiendi, uel impotentiam; & enumerat illas, ut coagulabile, & incoagulabile, frangibile, & non frangibile; & enumerat omnes; & de omnibus, dicit Aristoteles, est dicendū a nobis; & primo incipiamus a coagulatione: & quid dicemus? dicit, oh repetemus ea, quæ dicta sunt supra de coagulatione & liquefactione.

ne: & incipit sermonē Arist. de coagulatione: & ideo hic etiā ponit intentionē suam, dicens, quod sigillatim de his 18. differentijs uult agere; & incipit a coagulatione: & quare hoc? oh quia iste sermo erit nobis necessarius ad lib. de anim. & plantis, quia ex istis scimus generationē animalium & plantarū: & ideo dixi, quod post istū librū debet sequi immediate liber de animalibus & de plantis, quia in isto libro docet nos Arist. generationē partiū similariū; tum animalium, tum plantarū, quia generatio ista fit per istas passiones, s. per coagulationem & liquationē. Lego uerba. Conditā sunt id est oīa mixta effecta sunt coagulatione ex his quatuor primis qualitatibus: & dicit, Cōia, s. mixta, quæ participant omnibus istis qualitatibus primis; & non tantū constant ex his, sed etiā ex utrisq; s. ex duplici halitu intra terrā, hæc aut oīa differūt inuicē ad primos sensus; & differunt etiā posse aliquid facere in sensum, id est in posse aliquid facere in sensum, & etiā in passiuis qualitatibus. Plurima ferè dicit plurima ferè, quia elementa non differunt his qualitatibus, sed tantum mixta & c.

Posuit Arist. quatuor suppositiones, ex quibus expressit suā intentionē, quod agendum erat potissimum de qualitatibus passiuis, quibus potissime distinguuntur mixta perfecta; & de operationibus qualitatū, quæ sunt 18. qualitates: prima est coagulabile & incoagulabile; & prima suppositio fuit, quod oē mixtū perfectū constat ex quatuor qualitatibus primis: & probauit Arist. quod oīa mixta perfecta sunt coagulata, quia sunt terminata, & proprio termino constantia: ergo oīa sunt coagulata; & coagulatio est a calido & a frigido effectiue, passiuæ uero ab humido & sicco: ergo oē mixtū perfectū constat ex quatuor qualitatibus primis. Est modo dubitatio, quia Arist. in illa sua ratione in illatione dicit, quod ideo oīa mixta perfecta habent quatuor qualitates, primas, quia coagulata sunt & terminata: est, inquam, modo dubitatio, quia non solum mixta perfecta sunt terminata, sed etiam elementa, quia quædā elementa terminantur termino proprio et, sicut mixta, ut elementū terræ, quod est terminatū proprio termino: quædā uero elementa non sunt terminata termino proprio, sed alieno, ut aqua & aer: & ita etiā mixtorū, quædā terminantur proprio termino, quædā termino alieno & non proprio, ut uinū, urina, serū: & oīa, quæ a prædominio sunt aquæ, sunt coagulata, & non magis sunt mixta perfecta, quā elementa: ergo p rationem Arist. sicut mixta perfecta sunt affecta quatuor qualitatibus primis, ita etiam elementa; quod tamen falsum est: quia, sicut mixta perfecta constant proprio termino, ita etiā quædā elementa constant proprio termino; quia, sicut inuenitur illa differentia in mixtis, s. constantia & incōstantia, ita et in elementis: ergo nō magis, coagulata, sunt mixta perfecta, quā elementa; quod tamen falsum est: ergo Arist. ratio est falsa. Secundo quia mixta imperfecta, sicut halitus humidus, & halitus siccus, qui sunt materia oīum, quæ tractantur in hac scientia, sunt coagulata etiam, ut mixta perfecta; & tamen nō sunt affecta quatuor qualitatibus primis; quia, ex quo sunt mixta imperfecta, non continent quatuor elementa, nec quatuor primas qualitates. Tū tertio, de gener. & cor. ista conclusio est ostensa, quia ipsa mixta perfecta consistēt ex quatuor qualitatibus primis: ergo frustra repetit hic eandē conclusionē, & probationē huius. tū quarto, quia assumit aliud falsum, quia dixit, quod mixta perfecta consistēt ex calore, sed remisso, & ideo habent et frigus admixtū, quia remissio caloris fit per admixtionē contrarij; quod tamē falsum est, quod innuit Arist. s. quod oīs remissio qualitatis fit p admixtionē contrarij: & quod sit falsum, patet, quia supra dixit Alex. quod qualitates, quæ secundario inexistunt elementis, ut calor in aere, & siccitas in igne, sunt remissæ; & tam sine admixtione contrarij, quia nō est admixta frigiditas in aere, nec humiditas in igne ad remissionē siccitatis: ergo istæ qualitates sunt remissæ contrario non inexistente: Tum etiam ratione, quia in quarto Physicorum dixit Arist. quod in oībus formis naturalibus datur maximum & minimum, quod potest existere, & quo maius aut minus non potest existere: ergo datur minimus calor, qui potest existere, ex quo minor existere nō potest: hoc est uerū: sumatur ergo aqua summe frigida, & incipiat remitti ab igne immediate: post hoc erit remissus gradus frigoris, sine tamē accessione ipsius caloris in aquam, quia introductio caloris in aquam fit in tempore, & non subito: ergo non est uerum, quod omnis remissio fiat admixtione contrarij, quia ibi tunc est remissa frigiditas in aqua, & tamen nulla est inducta caliditas. Dico de primo, cum dicis, sicut mixta constant proprio termino, ita etiam quædam elementa, ut terra: ergo non magis dicuntur

cuntur esse coagulata mixta, quàm elementa; quia, sicut inueniuntur mixta in duplici differentia, quædam constantia proprio termino ut ligna & lapides; & quædam non constantia proprio termino, sed fluentia; ita etiam & in elementis, ut aqua, & in mixtis urina, uinum: dico, inquam licet ita etiam sit in elementis, ut est in mixtis, quòd inueniatur corpora bifariã, tum quæ terminantur proprio termino, tum quæ alieno, quòd est uerum: & cum dicis, ergo ita in elementis erit coagulatio, sicut in mixtis, nego argumentum, quia non sequitur, quia coagulatio est passio mixti, ideo cõuenit soli mixto: oh quomodo ergo Arist. probat, quòd mixta sunt coagulata, per hoc, quòd habeant consistentiam, quia eodem modo habent consistentiam elementa, sicut mixta? cur ergo magis mixta dicuntur coagulata? dico, quòd est differentia, quia in omni generatione mixtorum fit aliqua coagulatio, quia in generatione etiam mixtorum conueniunt & quatuor elementa: & quia in generatione mixtorum nondum redacta sunt ad temperaturam; ideo ad hoc, ut reducantur ad temperaturam, oportet, ut calor, superfluum humidum resoluat: et ista resolutio humiditatis est quædam coagulatio; & de hac coagulatione intelligit Arist. quia, ex quo mixta habent quandam mixtionem, quia elementa immixta debent misceri actione caloris; & non possunt misceri, nisi humidum superfluum resoluat, remanente sicco terreo constante; & hæc resolutio est quædam coagulatio, quia generatio mixtorum est coagulatio, quia est resolutio superflui humidi; & ideo omnia mixta sunt coagulata hoc modo: elementa uero non sunt hoc modo terminata, quia non per illam resolutionem superflui humidi; ideo ratio Arist. propter hoc, ualeat de mixtis, non autem de elementis: quia, ex quo mixta habent quandam mixtionem, quæ non potest fieri nisi per resolutionem superflui humidi a calore, quæ resolutio dicitur coagulatio, & in elementis non est hæc resolutio; ergo nec ista coagulatio. De secundo, quia etiam mixta imperfecta, sunt coagulata, sicut perfecta, quia etiam habent consistentiam, sicut perfecta: ergo genita sunt coagulata, sicut illa; cuius oppositum dicit Arist. dico, quòd differunt specie mixta perfecta & imperfecta, quia differunt ab illis materia & forma, ut planta ab elemento: sed mixta imperfecta non differunt specie ab elementis, quia non differunt secundum substantiam & naturam ab ipsis elementis, immo sunt eadem substantialiter cum elementis, ut uapor est idem, quod aqua; & exhalatio sicca est idem, quod terra substantialiter: sed differunt accidentaliter, quia uapor est substantialiter aqua; & exhalatio sicca, est substantialiter terra: & ideo tantum substantialiter differt ab ipsa terra, quia habet calorem secum admixtum: & ita de uapore, qui est idem substantialiter, quod aqua, sed differunt tantum accidentaliter, quia uapor habet secum calorem, & aqua non: & hæc est differentia, quia mixta perfecta differunt natura & substantia ab elementis; imperfecta uero non differunt secundum substantiam & naturam, sed tantum per accidentes. De alio, quia ista conclusio iam fuit ostensa in secundo de gene. & cor. ergo non debuit ostendere hic; dico, quòd uerum est, quòd ibi fuit ostensa: ergo non debet hic amplius demonstrari hæc conclusio: dico, quòd Arist. et hic reperit demonstrationem illius conclusionis; sed alia uia hic demonstrat, quam ibi, quia hic demonstrat ex natura constantiam istam conclusionem: quia n. mixta constant, & habent proprium terminum, ideo necesse est, cum ista constet, quòd fiat ex quatuor elementis, id est ex quatuor qualitatibus: quòd autem mixta perfecta habeant quatuor qualitates, ibi in lib. de gene. & cor. alia uia demonstrat Arist. s. ex natura ipsius mixtionis, quia omne mixtum constat ex quatuor elementis: & sic alia uia hic, & alia uia ibi demonstrat eandem conclusionem: & hoc non inconuenit eandem conclusionem demonstrare, sed alia & alia uia: & ideo non inconuenit, quòd eadem conclusio hic & ibi demonstraretur ac repetatur.

De quarto, cum dicebas, quòd non est uerum, quòd omnis remissio fiat contrario existente suo; dico, ut dixi, quòd uerum est id, quod dixit Alex. quòd qualitates elementorum sunt remissæ sine suo contrario, quia uniuersaliter daretur minus minimo reale; ut si in actione ignis remittatur minimum frigiditatis in aqua, non per hoc tamen generatur ibi aliquis calor, quia ille calor esset minor minimo; neque generatur unus gradus caloris per partem post partem: & tamen frigiditas illa remittitur, antequam introducatur unus gradus caliditatis: & hoc est uerum: & ideo ista ratio non potest solui, quia ignis immediate post hoc remittit, non tamen post hoc immediate introducit forma caloris, quia sic daretur minus minimo; sed prius disponitur materia; & remittitur frigiditas, & deinde in instanti introducit unus

gradus caliditatis: oh quid ergo dicit Aristo. dico, quòd intelligendus est Aristo. quòd nò potest esse remissio unius contrarij, si multa & uehemens ista remissio, sine mixtione alterius contrarij: potest tamen esse remissio unius contrarij sine admixtione alterius contrarij; sed, quia hic in mixtis qualitates sunt intensæ, & remissio intensa; ideo in mixtis non est remissio qualitatum nisi ualde intensa: & quia est ualde intensa, ideo non potest fieri ista remissio in mixtis sine contrarij admixtione, quia non potest aliqua qualitas intensa remitti sine contrario inexistente; sed remissio qualitatis intensæ non potest fieri sine permixtione sui contrarij: & sic dico, quòd argumentum Aristotelis tenet gratia materiæ, non gratia formæ; ut in mixtis est calor remissus, ergo etiam frigus, ualet argumentum gratia materiæ, quia in mixtis est remissio caloris intensa; quia, si modica sit remissio, ut in elementis, non esset uerum dictum Aristotelis: uerbi gratia in aere est caliditas remissa, ergo est ex admixtione frigoris, &c.

TEXTVS

QVADRAGESIMVS TERTIVS.

DE concretili igitur, & inconcretili, & liquabili, & inliquabili dictum est quidem uniuersaliter prius, attamen redeamus & nunc. Corporum enim, quæcunque concresecunt, & indurantur, hæc quidem a calido patiuntur hoc, hæc autem a frigido. a calido quidem exsiccante humidum, a frigido autem exprimente calidum. Quare hæc quidem humidæ absentia, hæc autem calidi hoc patiuntur: quæcunque quidem aqua, calidi, quæcunque autem terra, humidæ. Quæ igitur humidæ absentia, ab humido liquefunt: nisi sic coierint, ut minores relictæ sint meatus, quàm aquæ moles, uelut fictile. Quæcunque autem non sic, omnia humido soluntur, ut nitrum, sales, terra ex luto. Quæ autem calidi priuatione, a calido soluntur, ut glacies. plumbum, æs. Qualia igitur concretilia, & eliquabilia dictum est, & qualia inliquabilia. Inconcretilia autem, quæcunque non habent humiditatem aquosam, neque aquæ sunt, sed plus calidi, & terræ, ut mel, & mustum. nam uelut feruentia sunt. Et quæcunque aquæ quidem sunt, habent autem plus aeris, sicut oleum, & argentum uiuum, & si quid uiscosum, uelut uiscum, & pix. Mollificabilia autem sunt concretorum quæcunque non ex aqua, uelut glacies (omnis enim glacies aqua est) sed quæcunque terræ magis, & neque euaporauit totum humidum, sicut in nitro, aut salibus, neque habet inæqualiter, sicut fictile, sed sunt trahibilia non existentia humectabilia, aut ductilia non existentia aqua, & mollificabilia igne, uelut ferrum, & cornu, & ligna. Sunt autem eliquabile, & inliquabile hæc quidem tingibilia, hæc autem non tingibilia. uelut æs non tingibile, liquefactibile existens. lana autem, & terra tingibilia: madefiunt enim. Et æs quidem liquabile, non ab aqua autem liquabile. Sed ab aqua liquabile, quædam non tingibilia, uelut nitrum, et sales. neque enim tingibile aliquid, quod non mollius fiat madefactum. Quædam autem tingibilia existentia, non liquabilia sunt, uelut lana, et fructus. Sunt autem tingibilia quidem, quæcunque terræ existentia habent meatus maiores aquæ molibus, existentibus durioribus aqua. Liquabilia autem aqua, quæcunque per totum. Propter quid igitur terra quidem & liquefit, & tingitur ab humido: nitrum autem liquefit quidem, tingitur autem non? Quia in nitro quidem per totum meatus: quare diuiduntur mox ab aqua particula: in terra autem permutatim sunt meatus. quare qualitercunque susceperit, differt passio.

CVM Arist. proposuit intentionem suam, qua agendum erat de illis. 18. contrarietatibus; & prima fuit coagulatio & liquatio, quæ est prima contrarietas, non ordine doctrinæ, & materiæ sed ordine quia ista fuit prima contrarietas numerata; dicit modo Arist. quòd dicendum est prius de coagulabili & liquabili; ideo repetamus prius dicta uniuersaliter de istis: & tria repetit; & pri. dicit, quòd istæ coagulationes, s. quæ fit à calido, & illa, quæ fit à frigido, tripliciter differunt; primo, quia coagulatio, quæ fit à calido, fit, quia humidum consumitur à calido; ut, cum calor solis consumit humidum luti, & ideo lutum coagulatur à Sole; coagulatio uero: quæ fit à frigore, fit expressione calidi cum humido simul, dicit Arist. quia frigus coagulat corpus hoc modo, scilicet exprimendo calidum eius interius & intrinsecum, & cum eo calido exprimit etiam humidum, quia frigidum coagulans exprimit illud, secundo dicit Arist. differunt, quia, quæ coagulantur à calido, sunt à prædominio terræ, sicut lutum: quæ uero coagulatur à frigore, sunt à prædominio aquæ, ut urina, serum, uinum; exemplum primi, dicit Arist. sicut sal & nitrum, quæ coagulantur

gulantur à calido consumēte humidum eorum; à frigiditate uero coagulantur expressione calidi cum humido simul; ut cum fit glacies. Tertia differentia est, dicit Aristo. quia, quæ coagulantur à calido coagulantur absentia humidi: quæ uero a frigore coagulantur, absentia calidi coagulantur, quia iam diximus, quòd calidum coagulat consumendo humidum in uaporem; ergo absentia humiditatis coagulat: quæ uero coagulantur à frigido, absentia calidi coagulantur quia frigidum exprimit calidum, & simul cum eo exprimitur humidum. Secundo dicit, ubi loquitur de dissolutione, quòd, quæcunque absentia humidi sunt coagulata id est quæcunque à calido coagulantur, præsentia humidi dissoluuntur: exemplum sal & nitrum, quæ fuerunt coagulata à calido, puta à Sole absentia humidi; ista etiam eadem, præsentia humidi dissoluuntur, quia, cum hæc proijciuntur in aquam frigidam, dissoluuntur: uerumtamen est, quòd non semper, quia aliquando aliquod obstat, ne dissoluantur, ut, quando est tanta angustia pororum, quòd non admittunt humidum exterius ad intra penetrans; & tunc ista non possunt dissolui: & sic per accidens, dicit Aristo. ista aliquando non possunt coagulari, ut quando aliquid obstat, ut angustia pororum, quia humidum tunc non potest ingredi; & sic ex presentia humidi non possunt dissolui: & quæ sunt ista? oh dicit Aristote. sicut est latere, qui fuit coagulatus absentia humidi à calido in fornace, & non potest dissolui ab humido præsentia humidi aquei, quia propter angustiam pororum nō potest admittere humidum aqueum ad intra se ipsum, id est intra suos meatus, ergo non potest dissolui: & quare non potest admittere aquam intra se? quia habet poros minutos & angustos: & quare habet poros angustos? oh dicit Aristo. quia calor agens in materiam lateris, conuertit eius humidum in uapores, qui uapores exhalant per poros lateris, qui pori sunt ualde angusti & tenues; & tenuior est iste uapor, quàm sit aqua; & ideo aqua non potest admitti per illos poros, per quos exit uapor ille subtilis, qui etiā fecit poros illos ita angustos, propter eius subtilitatem, cum euaporauit a latere, & quia sunt ita angusti, non potest aqua, quæ est crassior uapore, ingredi; & ideo non dissoluitur ab aqua: quæ uero coagulata sunt absentia calidi, id est a frigido, ista dissoluuntur præsentia calidi; sicut glacies præsentia calidi dissoluit, quia fuit coagulata à frigore absentia calidi, quia iā diximus, quòd mixta bifariā sunt coagulata, uno modo à calido, alio modo absentia calidi. Et tunc Aristo. prosequitur. 3. dicens, quòd corpora incoagulabilia quædam non possunt coagulari, ut quæcunque non habent humiditatem aquosam; & ista sunt duplicis naturæ: & bene aduertatis, quia hic in exemplis Aristote. sunt infinitæ difficultates; dicit ergo Aristo. quòd ista, quæ sunt incoagulabilia, sunt duplicis naturæ; quædam enim sunt a prædominio terræ, ut mustum & mel; & quædam aquæ & aeris, ut oleum, pix: & subdit, feruēt enim, quæ uerba bifariam possunt exponi; primo, ut Albertus, id est quòd ista corpora nō possunt coagulari, quia, cum ista corpora sunt dissoluta a calido, si coagulantur, coagulantur a frigido: sed non possunt coagulari à frigore, feruent enim: uel ostendit nobis, quòd mel & mustum sunt a prædominio terræ & aeris, quia feruent: & unde hoc, s. iste feruor? oh quia feruor iste, qui est in musto, nihil amplius est, quàm crebra generatio ampullarum paruorum in superficie musti; & hæc crebra generatio ampullarum in istis est a uehementi calore, qui agēs in ipsa, generat uapores, ascendentes ad superficiem ipsorum, ut ipsius musti & mellis; & nō unit illam superficiem, sed eleuat ipsam; & ita generantur illæ ampullæ, quia, scilicet ex aere, siue a uapore, eleuato a uehementi calore existenti in musto & melle, & genito à sole in materia musti, & in materia mellis, quia passa sunt uehementem calorem, generantur illæ crebrae & paruæ ampullæ, quia illa corpora, scilicet mustum & mel, sunt quoquomodo tenacia, ideo uapor ille non rumpit illorum superficiem, sed eleuat, & fiunt illæ ampullæ: sed iste calor, qui est in musto & melle, est in parte eorum terrea, ut in corticibus & nucleis & acinis, qui sunt exusti a calore; & ideo habent illum calorem adquisititium a sole; & sic agūt in partes aqueas, & ipsas conuertunt in spiritum, qui est de natura aeris, & fiunt istæ crebrae ampullæ: & sic potest istud uerbum, feruent enim, nobis ostendere, quòd hæc mixta sunt a prædominio terræ & aeris. Alia sunt corpora, quæ non possunt coagulari, quæ sunt a prædominio aquæ & aeris, ut oleum, & pix, & gluten, & argentum uiuum; plus tamen hæc sunt aeris, quàm aquæ: & ideo ista corpora non possunt coagulari, ut dicit Alexand. quia corpora,

pora, quæ coagulantur, ita se habet, quòd in ipsis separatur humidum à parte terrea cōstanti: sed in illis corporibus propter eorum tenacitatem & uisciditatem non potest separari humidum aqueum à parte terrea; ergo ista corpora non possunt coagulari, ut etiam supra dixit Aristote. & ideo habemus, quòd corpora, quæ non possunt coagulari, sunt duplicis naturæ. Lego uerba, Quæ sit moles, idest crassities & magnitudo ipsius aquæ, quia ly moles scribitur per unum l.

Sed tu dices, quia Arist. hic uult, quòd, quæ coagulantur, bifariam coagulentur: quædam enim à calido coagulantur; & ista, absentia humidi coagulantur: quædam autem à frigido; & ista, absentia calidi cum humido: ergo omnis coagulatio fit absentia humidi, quia calidum coagulat consumendo humidum; frigidum uero exprimendo humidum: ergo omnis coagulatio fit absentia humidi: ergo omnia, quæ liquescunt, præsentia humidi liquescunt, quia contrariorū contrariæ sunt causæ. Sed hoc uidetur falsum, ut iam de sale & nitro dixit, ut quæ non dissoluuntur ab humido, sed à frigido & humido; quia, si sal iniiciatur in aquam calidam, non liquefcit, neque fluit more aquæ, bene tamen dissoluitur in paruas partes, ut supra diximus in dubitationibus, quòd non dissoluitur, sed rumpitur in paruas partes, & non liquefcit à calido, sed à frigido: ergo non à sola præsentia humidi liquescunt: neque glacies etiam dissoluitur ab humido tantum, sed etiam à calido, quia coagulatur aqua à frigore exprimente humidum, & tamen præsentia humidi non dissoluitur: tum secundo ratione: quia, si omnis liquatio est præsentia humidi: ergo omnis liquatio primo est ab humido; cuius oppositum dixit supra, ubi dixit, quòd liquatio primo est à calido aut à frigido: ergo est discrepantia in uerbis Arist. Tum quia dicit, quòd calidum coagulat consumendo ipsum humidum; frigidum uero coagulat exprimendo calidum, & cum eo humidum: Sed contra, quia tunc istæ operationes fierent per accidens, quia istæ operationes per accidens conueniunt calido & frigido; quod patet, quia operatio per se calidi est calefacere, quia calidum per se calefacit; ergo per accidens coagulat, & consumit humidum: frigidum uero per se frigefacit; ergo per accidens exprimit calidum, & cum eo humidum: ergo istæ sunt causæ accidentales coagulationis: & si istæ sunt causæ accidentales, quæ ergo sunt causæ per se coagulationis & essentielles? quia Arist. debuit ponere causas essentielles, ut docuit primo Posteriorum: ergo Aristote. non procedit, ut in libro Poster. ergo tum tertio, quia supra dixit, quòd omnia, quæ sunt aqua à prædominio, ut uinum, serum, coagulantur à frigido; & tamen ista corpora non coagulantur expressione calidi cum humido, quia hic nullum calidum & nullum humidum exprimitur, quia aqua summè frigida à frigore coagulatur, & tamen nullum calidum exprimitur ab ea, quia nullum habet calidum; neque etiam exprimitur humidum. De primo, cum dicitis, quòd Arist. dicit, quòd omnia, quæ coagulantur, tam à frigido, quàm à calido, coagulantur absentia humidi; dico, quòd uerum est: ergo omnia, quæ dissoluuntur, dissoluuntur præsentia humidi: uerum est, oh hoc est falsum de nitro & sale, quia supra dixit Aristote. quòd ista dissoluuntur à frigido, & non ab humido solo, quia, si iniiciatur sal in aquam calidam, non dissoluitur, sed dirumpitur in paruas partes; ergo non à calido & humido, sed à calido & frigido: dico, quòd dictum Aristotelis non debet intelligi, quòd omnis dissolutio fiat ab humido, tãquam à causa principali dissolvente, ita, quòd humidum sit tanquã prima causa dissolutionis, quia cum humido etiam semper cōcurrit calor aut frigus, tanquam causa principalis; sed humiditas est, tanquam causa secundaria: & ideo causæ principales coagulationis sunt calor & frigus, & etiam ipsius liquationis cum istis, tamen secundario semper concurrunt aut humiditas, aut siccitas, ita, quòd humiditas est causa secundaria liquationis, principales uero sunt aut frigus aut caliditas, concurrentes cum humiditate: & ita, cum dicitis de sale & nitro, quòd non dissoluuntur ab humido, sed à frigido & humido simul; dico, quòd ista corpora dissoluuntur ab humido; non tamen à solo humido, sed etiam à frigore, quia ista corpora fuerunt coagulata à calido & sicco, ideo dissolutio etiam, oportet, quòd fiat à frigido & humido. De secundo, quod dicitis de glacie, quæ non dissoluitur ab humido, sed à calido; & tamen est coagulata à frigido & sicco, dico, quòd ista coagulatio aquæ non est ea, de qua loquitur hic Aristoteles, quia coagulatio, de qua hic habetur sermo ab Arist., est passio mixti quæ,

quæ fit per dissolutionem humidi, remanente humido alio magis constante: sed ista coagulatione aquæ est expressio uehemens partis aqueæ cum parte terrea: & ideo argumentum nõ est ad propositum de glacie, quia Arist. non loquitur de hac coagulatione, quia potius dicitur congelatio, quàm coagulatio. De tertio, quia coagulatio per accidens fit à calido & à frigido, quia calor putrefacit; ergo per accidens coagulat; & sic de frigore: si ergo istæ sunt causæ accidentales, quia per accidens sunt causæ coagulationis, & liquationis, quæ ergo erunt causæ per se? Dico, quòd calor & frigus sunt etiam causæ per se coagulationis & liquationis: & cum dicis, oh calor & frigus per accidens coagulant & dissoluunt, quia per se calefaciunt & frigefaciunt; dico, quòd bifariam possunt considerari calor & frigus; uno modo calor, ut calor est; & frigus, ut frigus est: & si sic consideratur, sic reuera per accidens sunt causæ coagulationis & liquationis, quia calor, ut calor est, habet calefacere; & frigus, ut frigus est, habet frigefacere; quia, si calor ut calor, & frigus ut frigus, consumunt humidum, hoc est per accidens, non per se: alio modo calor & frigus possunt considerari, ut sunt instrumenta naturæ agentis coagulationem & liquationem in generatione mixtorum; & ut sic, sunt causæ per se coagulationis & liquationis, quia, ut sunt talia instrumenta, intendunt id quod intendit tale agens naturale, agens istos effectus: & sic sunt causæ per se horum effectuum; & isti effectus reducuntur ad istas causas, ut causas per se. De quarto & ultimo, quod mixta aquea coagulatur à frigore, nulla tamè facta expressione humidi & calidi; dico, quòd duplex est passio, quæ accidit istis corporibus aqueis, scilicet uino ac urinæ; una est congelatio, & alia est coagulatio: si loquamur de congelatione, sic dico, quòd uerum est, quòd, cum hæc mixta congelantur, nullum humidum nec calidum exprimitur, quia ista non fit expressione calidi neque humidi, quia hic non fit aliqua expressio uehemens partis terrea, sed fit compressio humidi cum sicco; & ista reuera dicitur congelatio, non autem coagulatio: alia uero est passio istorum corporum, quæ dicitur coagulatio; & ista fit absentia, & resolutione humidi, quia, cum calor agit in ista corpora, actione humidi, quia, cum calor agit in ista corpora actione ignis crassescunt, ut uinum actione ignis crassescit, & sic ista corpora aquea à calido constant & coagulantur, quia euanescit eorum pars aquea: & ideo ista passio, est resolutio partis aqueæ cum terrea, ut est in coagulatione, quia in ista passione fit resolutio humidi, quia uinum resolutione humidi crassescit: & sic, loquendo de congelatione, dico, quòd uerum est, quòd non fit cum expressione humidi; secunda uero sic scilicet coagulatio.

Repetens Arist. quæ prius dixerat de coagulatione, ac liquatione, dixit, quòd corpora incoagulabilia duplici de causa non coagulantur, & quòd talia corpora sunt duplicis naturæ: patet, quia aliqua sunt à prædominio terræ & aeris; & aliqua sunt à prædominio aquæ & aeris, & ista talia plus habent aeris, quàm aquæ: & hæc est prima causa, & cur aliqua corpora sunt incoagulabilia? quia, scilicet aliqua sunt à prædominio terræ & aeris, ut mel & mustum: aliqua autem ideo sunt incoagulabilia, quia sunt à prædominio aquæ & aeris, plus tamen habent aeris quàm aquæ, ut argentum uiuum & oleum & pix: & sic duplex est causa coagulationis cum prædominium aeris & terræ, ut in musto, & melle; tum prædominium aeris & aquæ, ut in oleo & argëto uiuo. Et ideo est modo dubitatio in dictis Aristotelis, primo de melle & musto, quia Arist. ponit ista incoagulabilia, & a prædominio terræ & aeris; quia mel dissoluitur à calido; ergo coagulatur a frigido, quia contrariorum contrariæ sunt causæ. Tum secundo, quia mel sui natura, constat proprio termino, & non fluit; & ista est quædam coagulatio, quia coagulatio nihil aliud est, quàm quædam consistentia proprio termino: ergo mel est coagulatum: non ergo uerum est, quòd dicit Arist. quòd mel sit incoagulabile: Tum de musto, quia, ut supra dixit, mustum est eiusdem speciei cum uino: sed uinum est a prædominio aquæ, & non aeris & terræ: & si a prædominio aquæ; ergo coagulabile est a frigore: ergo etiam mustum coagulabile est à frigore. Tum tertio dubitatur in eius ratione, quia uidetur nulla; quia dicit, quòd ista non sunt coagulabilia, quia sunt à prædominio terræ & aeris, & aquæ & aeris.

Sed contra, quia hic est instantia de seuo, & de adipe, quia secundo de partibus animalium cap. proprio, ubi ponit differentiam inter adipem & seuum, dicit Arist. quòd adeps est pars, quæ

quæ generatur ex subtili sanguine, cum occurrit frigiditati membranæ; & adeps est, quæ in
 uenitur absolute intra carnem & cutem; & non coagulatur neque frangitur, quia minus ter-
 reum, quàm seuum; & est in animalibus utrinque dentatis, seuum uero est in animalibus nõ
 utrinque dentatis; & est magis terreum, quia ista animalia abundant magis terra, & parum
 habent aquæ: habet ergo satis terræ, & habet etiam multum aeris ipsum seuum; quod pa-
 tet ex eius pinguedine, quia cito inflammatur, dicit Aristo. & sic pinguedo est, quæ genera-
 tur ex tenui sanguine sub cute: adeps autem adhæret membranæ; & generatur ex tenui par-
 te sanguinis, cum obuiat membranæ frigiditati; & reperitur in animalibus dictis; & hoc est
 a prædominio aeris & terræ, quia facile exurit: dicit ergo Arist. quod seuum differt ab adipe
 quia est à prædominio aeris & terræ, & coagulatur à frigiditate membranæ: ergo ratio Ari- 10
 stotelis nulla, cum dicit, quòd ista corpora sunt aeris & terræ à prædominio; ergo non
 possunt coagulari: quia patet instantia manifesta de seuo, quod est à prædominio ae-
 ris & terræ, & tamen coagulatur à frigiditate membranæ, cui hæret, & reperitur in ani-
 malibus terrestrioribus: ergo ratio sua nulla. Quod dicis de primo, quod mel coagu-
 latur, quia calido liquefcit ergo à frigore coagulatur; dico, quod regula non est ista, quia
 Arist. non dat nobis istam regulam, quòd, quæcunque liquefcunt à calido, coagulentur à
 frigido, & econtra; sed dicit, quòd, quæcunque coagulantur à calido, à frigore liquefcunt,
 & econtra: & sic non sequitur argumentum tuum, scilicet liquefcunt à calido; ergo à frigo-
 re coagulantur. Tum ultra dico, quod, si qua coagulatio est in melle, uel in parte eius, illa
 non dicitur coagulatio mellis, sed est crassities quædam, cum conuertuntur partes eius ae- 20
 reæ in aqueas, quæ permixtæ reddunt substantiam eius crassiorem: à calido etiã crassescit,
 resolvente eo partes aqueas, remanente parte terrea. De secundo, quia coagulatio nihil est,
 nisi constantia quædam: sed mel consistit proprio termino; ergo dico, quòd licet genera-
 tio mellis sit quædam coagulatio, & à natura mel sit coagulatum, tamen mel existens & ge-
 nitum, non amplius coagulatur: & ita intelligit Aristo. quòd non potest coagulari neque à
 calido, neque à frigido, postquam genitum est, licet possit ab utroque crassescere, quia est à
 prædominio terræ, & non aquæ, sed aeris: & ideo ista non sunt coagulabilia: quia nõ habet
 humidum aqueum, sed aereum: & ita non coagulatur mel: & ita loquitur Aristot. de melle
 actu existente. De alio, de musto, quod est eiusdem materiæ cum uino; dico, quòd, licet
 per se eiusdem sit naturæ cum uino, tamen differunt accidentaliter; & ideo aliquod uinum 30
 potest à frigido coagulari, non autem mustum: quòd autem per se sint eiusdem naturæ, &
 non differunt, nisi accidentaliter, ostenditur, quia non differt mustum à uino, nisi quia
 mustum continet in se multam acinorum copiam, & multos cortices, qui habent uehemen-
 tem calorem acquisititium à sole, & aliqua corpora tenuia calida, quæ non continet ipsum
 uinum: & sic per se idem sunt uinum & mustum: differunt tamen accidentaliter, scilicet per
 admixtionem istorum acinorum, & aliorum corporum exteriorum: & ideo mustum nõ po-
 test coagulari, quia habet alia corpora admixta, quæ feruent, à quibus impeditur, ne possit
 coagulari mustum; feruet enim, dixit Aristo. supra: & si coagulatur, conuertitur in aliam
 naturam, & non in mustum: uinum autem bene potest coagulari, quia non continet in se il-
 la corpora. De tertio, de ratione Aristo. quia non sequitur, sunt terræ & aeris à prædomi- 40
 nio; ergo non possunt coagulari, quia est instantia de seuo, quia coagulatur à frigiditate me-
 branæ, ut dicit Aristo. in loco adducto; & tamen seuum est à prædominio aquæ & terræ: di-
 co, quòd illa non est coagulatio, sed est crassities quædam; sicut dicit Aristo. de oleo, quia
 crassescit à frigore, & non coagulatur, quia habet partes aereas, non autem aqueas: & ideo
 potius est quædam congelatio & expressio partium, & non resolutio humidi aquei à parte
 terrea, quia coagulatio est, cum partes aquæ separantur à partibus terræ: sed, quia hoc cor-
 pus est à prædominio aeris, ergo non habet partes aqueas, separatas à parte terrea; & ideo
 non est coagulatio. Secunda dubitatio principalis est de argento uiuo, quia dicit Aristot.
 quòd argentum uiuum non potest coagulari, primo, quia, ut dicit Albertus, isti, qui dant
 operam chymicæ, duplici arte congelant argentum uiuum, tum addendo sulphur; si enim 50
 addatur sulphur argento uiuo cum uehementi igne, coagulatur quia dissoluitur eius humi-
 dum superfluum: tum etiam alio modo coagulatur, quia, cum argentum uiuum ebullit in
 igne,

igne, agitur baculo cornili in fornace, quia hi baculi facile ab igne exiccantur, qui exiccanti ne detur uacuum, attrahunt humiditatem superfluum argenti uiui, & sic coagulatur, quia fluit argentum uiuum propter humiditatem superfluum aqueam: sed alij utuntur etiam succo quarundam herbarum: ergo coagulatur argentum uiuum: ego tamen nescio, an hoc sit uerum. Tum secundo, quia Aristo. contradicit sibi, & omnibus medicis, quia in fine tertij huius, & in quarto Physicorum dicit, quod materia omnium metallorum est aqua: ergo omnia metalla sunt a prae dominio aqua: ergo argentum uiuum, cum sit de numero metallorum, est a prae dominio aqua: ergo non est a prae dominio aeris, ut dicit hic Aristo. quia ipsum non est calidae temperaturae, sed frigidae, quia praedominatur aqua. Tum quia contradicit Galeno in quinto de simpl. med. cap. 18. ubi dicit, quod argentum uiuum est frigidae & humidae complexionis: & Auicennae etiam secundo canonis sequens Galeni dictum, dicit, quod frigidum est, & humidae complexionis: ergo Aristo. contradicit sibi, & medicis, & experientiae, quia medici hoc dicunt experientia: ergo non est a prae dominio aeris, quia sic esset calidi & humidum temperamenti: quid ergo dicit Aristo. Tum etiam ratione arguitur, quia argentum uiuum fluit more aquae, & multum habet humidum: ergo est a prae dominio aquae, quia defluxus inest ei ratione aquae. Tum secundo, quia argentum uiuum inducit aegritudines frigidas, ut soporem, paralysem, & alia huiusmodi: ergo non est a prae dominio aeris. Tertio etiam fortius, quia, si esset a prae dominio aeris, ut dicit Aristo. tum supernataret aquae, ut oleum: sed non supernatat aquae, immo habet maximam grauitatem, ratione cuius grauitatis numeratur, dicit Dioscorides, inter uenena; & sui grauitate etiam exulcerat, dicit Galenus: ergo non est a prae dominio aeris. Tertio, quia Alexander exponens hic Aristotelem, ubi dicit, sicut oleum & argentum uiuum, exponit hydrargyrus, Alexander, & non ponit differentiam inter ista: sed Dioscorides lib. 5. ponit differentiam, & etiam Vitruuius, & etiam Plinius: & quia differt hydrargyrus ab argento uiuo in uillis, ideo adulteratur argentum uiuum, quia fit argentum uiuum, tum a natura, tum ab arte; hydrargyrus tantum fit a natura; quia hydrargyrus est minera per se, & argentum uiuum fit etiam arte ex cinabrio. De primo, domini, dico, cum dicis, congelatur argentum uiuum tum ex appositione sulphuris, tum ex illis lignis exiccatis, tum ex succo herbarum; dico, quod, si ita est, quod possit congelari, quia ego nescio, an ita sit, quod argentum uiuum possit congelari, quia continue laborant isti chymici, ut congelent argentum uiuum; quia, cum est congelatum, est postea uerum argentum, & uocatur ab eis luna fixa; si ita sit, dicendum est, ut dicit Albertus, quod illa non fit uera congelatio, sed potius permutatio huius corporis in aliud corpus alterius speciei ab ipso argento uiuo, quia hoc corpus ex sui natura habet multam aquae quantitatem, quae cum exiccatur, introducitur siccitas; & sic mutatur in aliam speciem metalli, & non remanet amplius argentum uiuum; & sic potius est mutatio in aliam speciem: non ergo est uera congelatio. Sed, domini, ego non credo istis chymicis, quia multa mendacia proferunt, & multum laborant in hac congelatione, quae ualde difficilis est: & multi consumpsere patrimonia, quae rentes id, quod non habent perdendo quae habent; & non credunt Aristoteli, quod dicit hic, quod argentum uiuum non potest congelari. De secundo, quia Aristo. contradicit sibi ipsi, & medicis, quia sibi non constat, & communi medicorum sententiae contradicit; dico, quod re uera medici inter se sunt discordes, quia Galenus loco citato in 5. de simpl. medic. dicit, quod est frigidae complexionis & humidae, sed in 9. lib. etiam de simpl. med. dicit, quod non fecit experimentum, cuius temperaturae sit argentum uiuum, & an sit deleterium: Auicenna tamen dicit, quod est frigidi & humidum temperamenti: & Aliabas secundo Olymp. dicit, quod est calidi & sicci temperamenti: & idem etiam dicit Rasis in tertio Almanforis, quod est calidi & sicci temperamenti: & isti chymici etiam sequuntur istos, qui utuntur ad exiccandum: & Conciliator differt 13. uoluit conciliare istos, & dicit, quod argentum uiuum est corpus aethereum, quia habet partem nobis manifestam, quae aquea est; & fluit more aquae; & ratione huius partis est frigidi & humidum temperamenti: habet etiam aliam partem, quae est sulphurea, & exusta; & ratione huius est calidi & sicci temperamenti: & ideo isto modo ponit concilium inter Galenum, Auicennam, Aliabatem, & Rasim. Sed, domini, hoc, quod dicit Conciliator nihil est, quia, cum unius corporis mixti sit unum elementum praedominans

prædominans tantum; ergo tantum unus locus naturalis, quia duo elementa non possunt
 ex æquo dominari in mixto, quia tunc tale mixtum haberet duo loca naturalia; & duos mo-
 tus locales; quod omnino negatur philosopho: ergo aut pars eius aquea maior est, & præ-
 dominatur in ipso argēto uiuo ipsi terreæ parti: cur pars terreæ prædominatur parti aqueæ,
 quia, ut dixi, nõ possunt duo elementa ex æquo dominari in mixto, quia essent duo loca na-
 turalia mixti unius; quod est impossibile: si autem pars aquea prædominatur parti terreæ;
 ergo simpliciter est frigidi & humidi temperamenti, ut dicunt Galenus & Auicenna: & si
 sic, Tunc est dubitatio, quare, cum sit à prædominio aquæ, non coaguletur à frigido: si ue-
 ro sit à prædominio terræ, tunc est alia dubitatio, unde habeat argentum uiuum tantam al-
 bedinem, quia omnis albedo est ab aere, ut dicit Arist. & conuenit etiam Galenus in hoc. 10
 Secundo, quia, licet iste uir conciliet medicos, non tamen conciliat Aristotelem cum medi-
 cis, quia Aristot. dicit, quòd plus habet aeris, quàm aquæ, quia est à prædominio aeris, cu-
 ius oppositum dicunt medici, quia, si haberet has partes terreas, ut ipse dicit, generatio ef-
 fet à prædominio aeris, quia sic esset à prædominio aquæ aut terræ: quomodo ergo aeris,
 ut dicit Aristot. & ideo, saluo semper aliorum iudicio, dico, quòd forte potest dici, sicut di-
 xit Conciliator, quòd istud corpus est duplicis naturæ, & quòd habet partes terreas & par-
 tes aqueas: & ita etiam potest dici, quòd est triplicis naturæ, non tamen duplicis. habet. n.
 partes aqueas, partes terreas, & partes aereas; & istæ partes aereæ prædominātur alijs par-
 tibus: & ideo Aristot. dicit, quod est à prædominio aeris, quia prædominantur in ipso par-
 tes aereæ partibus aqueis, & partibus terræ siccis: & sic dicendo conciliabimus Aristotélé 20
 cum medicis, & soluemus dubitationes. Et primo de primo, cum dicis, quòd Aristot. dissen-
 tit sibi ipsi, quia secūdo Physicorum. 8. dicit, quòd materia omnium metallorum est aquea;
 quomodo ergo dicit hic, quòd aer est materia argenti uiui, quia in eo prædominatur aer?
 potest dici, quòd reuera argentum uiuum non est metallum; & ista est sentētia illorum, qui
 sequuntur artem chymicæ: sed argentum uiuum est mater omnium metallorum, sicut sul-
 phur est pater omnium metallorum: & omnia metalla generantur ex sulphure & argento
 uiuo, dicunt ipsi: & forte etiam dicunt uerum, quia sulphur est ualde siccum; & ideo ex di-
 uersa mixtione siccum cum humido, scilicet sulphuris cum argento uiuo, possunt fieri diuersa
 metalla: & sic ex his omnia metalla erunt genita, ut à patre, & à matre. Secundo potest di-
 ci, quia, si argentum uiuum connumeraretur inter metalla, cum dicit Aristot. in fine tertij, & 30
 in secundo Physic. quòd aqua est omnium metallorum materia, quòd intelligit, quòd aqua
 est materia omnium metallorum non simpliciter, sed respectu terræ; non tamen simpliciter
 aqua est materia metallorum: & cum hic dicit, quòd argentum uiuum est à prædominio
 aeris, potest dici, quòd est simpliciter materia eius, quia in eo prædominatur, quia aqua nõ
 simpliciter dominatur, sed sub dominio. De secundo, quod dicis, quòd Aristot. contradi-
 cit Galeno, & Auicē. & experimentis medicorum, dico, quòd iam solutum est argumen-
 tum, quia uerum dicunt quòd argentum uiuum est heterogeneum, habens partes aqueas,
 terreas, & aereas, respectu quarum partium diuersos parit effectus; tamen simpliciter est ca-
 lidum & humidum, quia plus aeris est in eo, quàm aquæ & terræ. Quod dicis probando ra-
 tione, quòd sit à prædominio aquæ, quia plus aquæ est in eo, quàm aeris & terræ, quia fluit 40
 more aquæ; dico, quòd non ualet argumentum, fluit more aquæ, ergo est à prædominio a-
 quæ, quia, etsi fluit, tamen est à prædominio aeris, & non aquæ: uerum est tamen, quòd cum
 aere multa pars aquæ coniungitur. De secundo, quia multas ægritudines frigidas inducit;
 ergo est frigidi temperamenti; dico, quòd iam solui hoc argumentum, quòd hoc est ratione
 partis frigidæ eius & humidæ, ratione cuius generantur istæ ægritudines. De tertio, quòd
 est difficilius, quia dicis, non supernatat aquæ, sed immergitur, quomodo ergo est à prædo-
 minio aeris? quia, si esset à prædominio aeris, supernataret aquæ, ut oleum; dico, quòd, quā-
 tuncunque sit à prædominio aeris, tamen immergitur aquæ: oh oleum, ex quo est à prædo-
 minio aeris, non immergitur; ergo simpliciter & hoc corpus non deberet immergi in aquā.
 si esset à prædominio aeris: dico, quòd non est simile: oh quomodo est possibile, quòd im- 50
 mergatur aquæ, si est aereum? dico, quòd est possibile, quia est paruum dominium aeris su-
 per aquam, ideo immergitur aquæ: exemplum v.g. sit in argento uiuo aeris leuitas ut qua-
 tuor,

tuor, & grauitas aquæ ut tria, & grauitas terræ ut unum uel ut duo; quia est pauca leuitas aeris supra grauitatem aquæ, ideo grauitas aquæ admixta grauitati terræ, trahit leuitatem illius in prædominium aquæ; & ideo grauitas simpliciter dominatur in hoc corpore: & ideo non ualet argumentum; hoc corpus immergitur in profundum aquæ, ergo aer non dominatur in eo: nego argumentum: & quod dicis de oleo, dico, quòd non est simile, quia in oleo intantum dominatur leuitas aeris, quòd trahit suam grauitatem aquæ & terræ fursum, quia maior est excessus leuitatis aeris in eo, quàm sit grauitas aquæ & terræ: in argento uiuo autem non est ita, quia non est tantus excessus leuitatis aeris supra grauitatem aquæ & terræ simul, quod possit illam fursum trahere, sicut in oleo. De tertio, quia Alexander non distinguit inter argentum uiuum & hydrargyrum; dico, quòd ego uideo etiam discordiam inter scriptores: Plinius enim & Dioscorides dicunt, quòd longe differunt argentum uiuū & hydrargyros; & dicunt, quòd hydrargyros est à natura, & nullo modo ab arte: sed argentum uiuum fit etiam ab arte: sed Galenus tertio de simpl. med. dicit, quòd hydrargyros est medicamen, quod nullo modo est à natura, sed ab arte: & sic, domini, ego uideo maximam differentiam inter istos: & ego nescio, quæ uerior opinio, an Galeni, an istorum, quia uidetis Alexandrum non distinguere hydrargyron ab argento uiuo; & quare non distinguat, ignoro: uerum est tamen, quod illi egregij authores, ut Dioscorides, Vitruuius, & Plinius dicunt, quòd hydrargyros, seu minium, est à natura & ab arte, & à natura argentum uiuum; & sic etiam dicit Galenus: at ego nescio, quid dicam; & ignoro etiam, quomodo Alexand. ita intelligat, & non distinguat inter hæc.

Mollificabilia autem sunt. Postquam Aristo. dixit, quòd erant 18. contrarietates, quæ sequebantur potentiam & impotentiam quandam qualitatum passiuarum; ideo qualitates passiuæ sunt nobis declarandæ, quarum prima fuit coagulabile & incoagulabile; nunc secundo loco aggreditur secundam contrarietatem, quæ est, mobile & immobile: & ista est secunda contrarietas, quia corporum coagulabilium quædam sunt mobilia, & quædam sunt immobilia: & dicit, quòd corpora mobilia sunt ea corpora, quæ quatuor habent conditiones; & ita ex defectu alicuius istarum conditionum patet, quod sit corpus non mobile. Et prima conditio est, quòd tale corpus sit à prædominio terræ, non aquæ: exemplum, dicit Aristot. est de glacie, quia glacies est à prædominio aquæ, & non terræ; & ideo non mollificatur, sed dissoluitur, aut omnino eius humidum non mollescit. Secunda conditio est, quòd, licet tale corpus sit à prædominio terræ, non tamen habere debet omnem humiditatem consumptam, quia non debet esse exustum, sed oportet, quòd remaneat aliqua humiditas in eo, non quòd sit totaliter resoluta, sicut in latere: & ideo later non est mollificabilis, quia in fornace, cum coquitur, etiam eius humidum fuit absumptum: & ideo non est mollificabilis, quia mollificatio fit reuocando humidum à parte interiori ad exteriorem, sed in latere fuit absumptum totum humidum, & fuit reuocatum ab interiori ad exteriorem, & absumptum; cuiusmodi non debet esse in corpore mollificabili, quia debet aliquod humidum remanere. Tertia conditio est, quòd tale humidum, quòd remanet, non debet esse irregulariter, ita, quòd irregulariter non se habeat: & exponit Alexander, nõ debet esse irregulariter, id est non debet esse inæqualiter diuisum in partibus illius corporis, sed debet esse æqualiter diuisum: alio modo exponit, quòd illud humidum non debet esse irregulariter, id est non debet esse dispersum in poris illius corporis obliquis; quia, ex quo illud humidum debet euocari ab interiori ad extra illius corporis, cū corpus debet mollificari, debet per meatus educi: sed, si illi meatus sunt obliqui, non potest tale humidum educi per illos poros obliquos ab interioribus ad exteriora: neque ergo potest illud corpus mollescere, quia, si pori essent obliqui & non recti, non posset humidum, quod est interius, euocari actione ignis ad extra, obliquitate pororum: ergo neque corpus potest mollescere: & hæc est tertia conditio. Quarta conditio est, quòd tale corpus sit terreum à prædominio, & non aqueum; & quòd sit trahibile sine madefactione, sicut est neruus & chorda: & dicit Aristot. quæ sunt corpora trahibilia sine madefactione: & appellatur corpus trahibile, quia, cum trahitur, secundum unam mensuram crescit, secundum aliam uero decrescit, ita, quòd extenditur secundum unam dimensionem, secundum aliam contrahitur; ut, si extenditur secundum longitudinem

gitudinem, contrahitur secundum latitudinem : tale ergo corpus debet esse trahibile, & nō
 debet esse à prædominio aquæ, sed terræ; & trahibile, sicut chorda aut nerui. Aut, dicit, sit
 ductile, & non trahibile; & tunc tale corpus est ab igne mollificabile, non autem à frigore;
 exemplum, ut cornu, & ferrum, & aliqua ligna, quæ ductilia sunt; & ista corpora sunt molli-
 ficabilia ab igne : corpus uero ductile est, quod malleo potest duci; & cum ducuntur, secū-
 dum unam dimensionem crescunt, & secundum aliam decrescunt; ut ferrum, cum ducitur
 malleo, secundum longitudinem crescit, & secundum latitudinem decrescit, & secundum
 profunditatem. Et istæ quatuor sunt conditiones corporis mollificabilis, necessariae secun-
 dum totum, primo, quòd illud corpus sit terreum, & non aqueum : secundo, quòd eius hu-
 midum non euauerit secundum totum : tertio, quòd illud humidum sit regulariter conten- 10
 tum in tali corpore: quarto, ut illud corpus aut sine mollificatione sit trahibile, aut sit ducti-
 le : ex quibus patet, quòd nam corpus sit immollificabile, quia corpus, cui aliqua harū con-
 ditionum deficit, est immollificabile. Sed hic est dubitatio, quia dicit Aristo. quòd glacies
 non potest mollescere à calido, sed bene potest dissolui, quia mollificatio uidetur esse quæ-
 dam passio media inter liquationem, & coagulationem : ergo glacies, cum sit coagulata a
 frigore, non potest liquari & dissolui, nisi prius mollificetur, quia non datur transitus de ex-
 tremo ad extremum, nisi per medium : quid ergo dicit Aristo. Secundo dubitatur, quia di-
 cit Aristo. quòd ligna sunt mollificabilia : ergo concedit, quòd ligna possint mollificari : &
 supra dixit oppositum, quia, ex quo ligna sunt à prædominio aeris & terræ, ideo non pos-
 sunt mollificari. Tertio arguitur de ferro, quia dicit, quòd ferrum est à prædominio terræ, 20
 & ideo est mollificabile : sed, ut alias dixi uobis ex secundo Physicorum 8. materia omniū
 metallorum est aqua : & ferrum est huiusmodi : ergo est à prædominio aquæ : si à prædomi-
 nio aquæ; ergo non est molle : ergo nec est à prædominio terræ. Tum tertio, quia uidetur,
 quòd ferrū non sit corpus molle, quia supra definiens corpus molle, dixit, quòd est id, quod
 cedit tactui comprimenti : sed ferrum, quantuncunque calefiat & patiat ab igne, nunquā
 cedit tactui comprimenti : ergo non est corpus molle : ergo non mollescit, quemadmodū
 dicit Aristo. De primo cum dicis, quòd mollificatio est passio media inter liquationem &
 coagulationem; ergo, si glacies debet liquari, prius debet mollescere; ergo glacies, ex quo
 coagulatur & liquefcit, etiam mollificatur; cuius oppositum dicit Arist. Dico, quòd assum-
 ptum est falsum, quia non est uerum, quòd mollificatio sit passio media inter coagulationē 30
 & liquationem; neque omne coagulatum, si debet liquefcere, debet prius mollificari, licet
 ita sit de aliquabilibus, ut de cera est : tamen non est uniuersaliter uerum, quòd coagulabi-
 le, si debeat liquari, prius debeat mollescere, quia non est necesse in omni coagulatione sic
 esse, licet ita sit in cera; quia non est ita in aqua, cum coagulatur, ut est glacies. De tertio
 de lignis, quia hic concedit, quòd possint mollificari; & tamē supra dicit, quòd, ex quo sunt
 à prædominio aeris, non possunt mollificari; dico, quòd iam supra uobis satisfeci in hoc,
 quia sermo Aristo. in istis duobus locis est particularis, quia aliqua non possunt mollifica-
 ri, & aliqua possunt mollificari; & sic sunt subcontrariæ istæ propositiones, non autem cō-
 tradictoriæ : cum autem supra dixit, quòd aliqua ligna non possunt mollificari, quia sunt à
 prædominio aeris & terræ, non contradicit huic, quòd dicit, quòd aliqua ligna possunt mol- 40
 lificari, quia a prædominio terræ, quia particularis non contradicit particulari, quia non lo-
 quitur uniuersaliter, sed particulariter. De tertio, de ferro, quia dicit, quòd ferrum est à
 prædominio terræ, & ideo mollificabile; sed secundo Physicorum dicit, quòd omnia me-
 talli, sunt à prædominio aquæ; & ferrum est metallum; ergo à prædominio aquæ; ergo nō
 terræ; ergo non mollificabile, cuius oppositum dicit Arist. hic; dico, quòd uerum est, quòd
 ferrum est à prædominio aquæ : oh quid ergo dicit Aristot. quòd ferrum est à prædominio
 terræ & ideo mollificabile? dico, quòd Aristot. appellat ferrum à prædominio aqua, seu
 terræ, quia parum dominatur aqua supra terram in ferro, quia plus dominatur terra post
 aquam in ipso ferro, quàm in alijs metallis, quia in ferro parum dominatur aqua supra ter-
 ram; & à subdominio dicitur terra, non simpliciter, quia simpliciter in eo dominatur aqua, 50
 ut in omnibus metallis, sed tamen, quia in ferro plus prædominatur terra, non simpliciter,
 sed respectu aliorū metallorum, quia plus dominatur terra in eo, quàm in alijs metallis; &
 ideo

ideo Aristo. dicit ferrum à prædominio terræ. Quod addis quarto, quòd ferrum non est corpus mollificabile, quia, quantuncunq; patiatur ab igne, nunquam cedit tactui comprimenti; ergo nunquam mollescit. per definitionem corporis mollis; dico, quòd uerum est, quòd ferrum nunquam mollescit, quia reuera simpliciter nunquam & uere ferrum mollescit, quia molle est, quod cedit tactui comprimenti: & ferrum nunquam cedit: oh Aristo. dicit, quòd mollescit: dico, quod, si mollescit, mollescit secundum quid, non autem simpliciter, sed mollescit respectu suimet frigidi, quia, si comparatur ferrum ignitum ab igne ipsimet frigido, dicitur ferrum illud esse molle; sed improprie dicitur mollescere, & secundum quid, non autem simpliciter, quia neque cedit digito comprimenti, quia molle fuit definitum per tactum. Lego uerba. textus debet legi. Omnis enim glacies aqua est.

10 Sunt autem liquabilia. quia iam dixit Aristo. de secunda conditione, scilicet de mollificabili ac immollificabili, nunc subiungit tertiam conditionem, quæ ordine quodam sequitur ad illam: quia enim omne mollificabile quoquo modo est humectabile, ideo subiungit tertiam conditionem, quæ est humectabile & non humectabile: quia humectabile & non humectabile denotat humidum exterius existens, quod potest admitti ad interius: mollescunt uero, in quibus humidum ab interioribus reuocatur ad exteriora; & textus obscurus est. Tria ergo dicit Aristo. primo, quòd corporum liquabilia, quædam sunt inhumeabilia, & quædam humectabilia; & iterum illiquabilia corporum quædam sunt inhumeabilia, quædam humectabilia: exemplum, inquit, primæ partis est, sicut sunt æs, sal, ac nitrû, quia omnia sunt liquabilia, non autem humectabilia; ut æs liquefit ab igne, sal & nitrum ab aqua, non tamen sunt humectabilia: etiam de ære supponit, ut manifestum, quòd nõ sit humectabile: & ostendit de nitro & sale, quia non sunt humectabilia, quia, dicit Aristo. non mollescunt ab aqua; ergo neque humescunt, quia ex opposito cõsequentis sequitur oppositum antecedentis, humescunt, ergo mollescunt: patet ergo, quod non humescunt: assumptum, scilicet, quòd ista corpora non mollescunt, patet, quia citissime ista corpora dissoluuntur ab aqua: sed corpus, quod mollescit ab aqua, est corpus, quod nõ liquefit ab aqua: sed ista liquefit: ergo non mollescunt: ergo neque etiam humescunt; & hæc est probatio, quam inducit Aristo. quòd ista corpora non humescunt. Secunda pars, quia dixit, quòd corporum liquabilia quædam sunt inhumeabilia, iterum dicit, quòd corporum humectabilia seu liquabilia quædam sunt humectabilia, ut lana, linum, & fructus; quæ non liquantur, sed tamen humectantur ab aqua; quia, si lana, & linum, & fructus iniiciantur in aquam, humescunt ab aqua, quia habet poros, inter quos intermittitur aqua; & ideo possunt humectari, liquari uero non: & hoc dicit Aristo. & probat, ut seiungat corpus liquabile ab humectabili, ne crederemus, quòd omne corpus liquabile esset humectabile, & omne corpus illiquabile esset inhumeabile: & ideo seiungit ista Aristo. dicens, quòd, si est aliquod corpus liquabile, non est humectabile; & quòd aliquod, quod est illiquabile, est humectabile. Secundo dicit Aristo. quòd corpus humectabile debet habere tres conditiones; prima, quòd non sit aquæ, sed terræ, à prædominio: secunda, quòd habeat meatus maiores, quàm sit crassities aquæ exterioris: tertia, quòd illi pori sint duri & constantes, idest corpus, in quo sunt pori, sit durum & constans. Et primo probat primum, quòd corpora talia debent esse à prædominio terræ, & non aquæ, quia corpora, quæ humescunt, sunt corpora cõstantia & sicca; ergo à prædominio terræ. Secundum etiam patet, scilicet, quòd debeant habere meatus maiores, quàm sit crassities aquæ exterioris, quia corpus, quod humescit, ideo humescit, quia admittit aquam intra sui profunditatem: ergo debet habere meatus maiores, quàm sit crassities aquæ, aliter non humescunt. Tertium etiam patet, quia dixit, quòd illi meatus debent esse duri, idest quòd corpus illud debet esse durum; quia, si non sit durum, non humesceret, sed statim liquefceret ab aqua ingrediente, & dissolvente; sicut, dicit Aristo. sal & nitrum: ista enim corpora, licet habeant meatus latos, quia tamen non habet meatus duros, ideo non humescunt ab aqua, sed dissoluuntur, quia habent poros latos, & non duros; & ideo citissime dissoluuntur, & non humectantur. Ex quo patet, dicit Aristo. quòd ideo lana, & linum, & terra humescunt ab aqua, quia habent has tres conditiones: habent enim meatus maiores, quàm sit crassities aquæ; & habent poros duros, idest corpus durû,

quod non citissime ab aqua dissoluitur: & habent aliam conditionem, quòd non sunt àque, sed terræ, à prædominio; & ideo non dissoluantur ab aqua, sed mollescunt. Aliquando tamen terra ipsa iniecta in aquam statim dissoluitur: & quæ causa huius, scilicet quòd terra sit sic in duplici differentia, quòd, scilicet aliquando humescat, & non dissoluatur; & aliquando humescat, sed statim dissoluatur? causa est, dicit Aristo. huius diuersitatis, quia terra habet diuersos meatus; si enim terra haberet meatus penetrantes ad inuicem, & non euariatos, sed inuicem correspondentes propter continuitatem eorum; quia, si non sunt euariati, sunt continui; tunc aqua subingrediens illos poros, dissoluit illos, quia nulla est diuersitas in meatibus; quia, sicut tunc terra ex ingressu aquæ humefit ab aqua, ita etiam dissoluitur, quia aqua subingrediens ita penetrat, quòd penetrat illud totum corpus, & dissoluit illud: si uero terra habet meatus uariatos, & non commeantes inuicem, nec inuicem penetrantes; tunc illa terra non liquefit ab aqua, sed tantum humefit; quia, ex quo illi pori non penetrant se ad inuicem, sed euariantur, non potest aqua totum illud corpus penetrare; & ideo nõ potest illud dissoluere, sed tantum humefacere. Sed dices, quia Aristo. reddens causam diuersitatis terræ, quare aliquando dissoluatur, & aliquando non dissoluatur, sed tantum humefcat; & sic etiam Alexander; dicit, quòd causa est diuersitas pororum & meatuum inuicem, scilicet non penetrantium se inuicem; & penetrantium se inuicem: dicit Alexander, quòd Aristo. potuit uerius reddere causam huius diuersitatis in terra, quia potuit dicere, quòd causa huius, est durities ipsius terræ, quia hæc diuersitas provenit ex duritie terræ, quia reperitur aliqua terra, quæ durior est, & aliqua, quæ mollior: & ideo, quæ durior est, resistit humiditati aquæ, & ab ea non dissoluitur: quæ uero mollior est, statim dissoluitur ab ipsa aqua: & ita dixit supra Aristo. quòd corpora, quæ humescunt, sunt corpora dura: & sic hæc est causa, & non illa, quam dedit Aristo. Secundo dubitatur, quia dicit Aristo. quòd, quæ humescunt, sunt à prædominio terræ, ut lana: sed lana supernatat aquæ, quo modo ergo est à prædominio terræ? Tertio dubitatur de ære, quia dicit quòd æs nõ humefcit: dicit Albertus, quòd hoc uidetur falsum, quia experientia patet, si omnia metalla teneantur in locis humidis, ut in cauernis, quòd fiunt maioris ponderis: & Galenus hoc confirmat in 9. de simpl. med. ubi dicit de Plumbo tantum, quòd, si teneatur sub locis subterraneis, non tantum fit maioris ponderis, sed etiam maioris molis; unde dicit, quòd plumbea uincula, quibus statuarum pedes annectuntur, uisa sunt sæpenumero multum creuisse: & uidetur ibi Galenus reddere causam huius, dicens, quòd id est, quia plumbum est à prædominio aeris; & ideo crefcit, quia recipit in se propter sui raritatem humidum illud; & ideo fit maioris molis, & maioris ponderis: an uero plumbum sit à prædominio aeris, relinquo iudicio uestro, quia secundum Aristotelem est à prædominio aquæ, & non aeris: quicquid sit, secundum istos, si metalla sint in loco humido, fiunt maioris ponderis, & mollescunt: ergo, si hæc omnia fiunt maioris ponderis, recipiunt aerem intra se: sed aer est humidus, ergo humefcunt: ergo æs humefcit; cuius oppositum dicit Aristo. De primo, ex Alexandro, cum dicit, quòd Aristo. potuit reddere meliorem causam, quia potuit solui ex causa assignata ab Alexandro; dico, quòd placuit Aristo. assignare illam aliam causam, quia etiam uera est, scilicet, quòd meatus commeant, uel non commeant inuicem: & sic nõ est negligenda causa Aristotelis, etiã quòd alia causa admittatur: & sic potest esse duplex causa unius problematis. De secundo, quia lana supernatat aquæ; dico, quòd, ut etiam sæpe puluisculus supernatat aeri sua leuitate, quia non potest diuidere aerem, adeo est tenuis; sic supernatat lana aquæ, non propter eius leuitatem, sed propter eius tenuitatem, quia non potest diuidere aquam. De tertio, de ære, quia, si tenetur in locis humidis, humefcitur, ut dicunt Albertus & Galenus; dicit Albertus, quòd reuera debemus distinguere inter corpus humefctum, & humefctabile; & istam etiam differentiam ponit Aristo. in secundo de Generatione & corruptione 4. & 15. quia corpus humefctabile est illud, quod intra sui profundum recipit humiditatem aquæ: corpus uero humefctum est illud, quod tantum in superficie recipit humiditatem aquæ, nõ autem intra sui profundum; & huiusmodi est æs, quod potest esse humefctum, non autem humefctabile, quia non potest admittere humidum intra suos meatus: & sic potest humefctari, non autem habere intra se humiditatem: & hanc differentiam posuit etiam Aristo. secundo

do de anima : & sic concedo, dicit Albertus, quòd est differentia inter corpus humectum, & humectabile, quia corpus humectabile, de quo Aristo. loquitur, est, id, quod admittit intra sui profundum humiditatem, non autem in superficie sui : sed æs & ferrum admittunt tantum in superficie : & ideo hæc sunt humecta, non autem humectabilia : & ideo concedo, quòd metalla permanentia circa terram, fiant maioris ponderis, quia admittunt humiditatem aquæ in sui superficie tantum, non autem intra sui profundum : & sic non sunt corpora humectabilia, sed bene humecta, quia non habent humiditatem, nisi in superficie; & , postquam illa humiditas euanuit, remanet tanti ponderis, ut prius : & ideo bene dicit Aristot. De Plumbo Aristo. dat hanc causam : Galenus autem dat aliam causam in nono de simplici medicina, quia dicit, quòd non tantum fit maioris ponderis, sed etiam maioris molis, ut ex alia causa, quam ipse assignat loco dicto; & hanc aliam causam dedit in 9. de temperamentis. Lego uerba, & ly molibus, intelligetis magnitudinibus. Propter quod autem terra. hæc pars problematica sic potest legi. Sunt autem. nunc de fluxionibus agit Aristo.

TEXTVS QVADRAGESIMVS QVARTVS.

Sunt autem & hæc quidem corporum flexibilia, & directibilia, uelut arundo, & uimen. hæc autem inflexibilia, uelut fictile, & lapis. Sunt autem flexibilia quidem, & directilia, quorum corporum potest longitudo in reetitudinem ex circumferentia, & ex reetitudine in circumferentiam transmutari. Et flecti, & dirigi est in reetitudinem, aut circumferentiam mutari, aut moueri. etenim quod reflectitur, & quod deflectitur curuatur. Qui igitur ad conuexitatem, aut concauitatem motus longitudine seruata, flexio est. Si enim & in reetum, esset utique simul flexum, & reetum : quod quidem impossibile reetum flexum esse. Et, si flectitur omnino aut reflexione, aut deflexione (horum autem hoc quidem ad conuexum, hoc autem ad concauum transmutatio est) non utique erit & ad reetum flexio, sed est flexio, & directio aliud, & aliud. Et hæc sunt, flexibilia, & directilia, & inflexilia, & non directilia. Et hæc quidem frangibilia, & friabilia, simul, aut separatim. ut lignum frangibile quidem est, friabile autem non. glacies autem & lapis friabile, frangibile autem nõ. fictile autem, & frangibile, & friabile. Differunt autem. quia Fractio quidem est in magnas partes diuisio, & separatio. Friatio autem, in quascunque, & plures duabus. Quæcunque igitur sic concreuerunt, ut multos habeant uicissitudinatos meatus, friabilia sunt : usque ad hoc enim distinguuntur. quæcunque autem ad multum, frangibilia. quæcunque autem ambo, ambo.

Quarto loco subinfert Aristot. aliam passionem declarandam, id est, quòd corporum quædam sunt flexibilia & dirigibilia : quædam sunt inflexibilia & indirigibilia ; & primo dicit, quòd corpora dicuntur flexibilia ac dirigibilia, quorum longitudo potest mutari à reetitudine ad curuitatem : dirigibilia autem sunt econtra, quia sunt corpora, quæ à curuitate possunt mutari ad reetitudinem : & istam secundam descriptionem dimisit Aristot. tanquam manifestam, & declarauit primam dupliciter, scilicet, quòd corpora flexibilia sunt, quorum reetitudo ad curuitatem potest permutari. Et primo declarat, quòd corpora, quæ flectuntur, duobus modis se habent : aut enim deflectuntur, aut reflectuntur : si deflectuntur, eius reetitudo permutatur ad concauum ; concauum autem curuum est ; ergo permutatur à reetitudine ad curuitatem : aut reflectuntur, & eius reetitudo permutatur ad conuexum ; & conuexum est curuum ; est ergo permutatio ad curuum : & uerba obscura sunt : patet ergo, quòd omnia, quæ flectuntur, permutantur ex reetis ad curua. Et sic Aristo. uult ostendere, quòd hæc definitio est uera bifariam, quia res bifariam flectitur : si deflectetur, longitudo permutatur ad concauitatem ; ergo ad curuitatem, quia concauitas est curuitas : aut reflectitur, scilicet in partem aliam, & sic longitudo eius secundum reetitudinem, permutatur ad conuexitatem ; & conuexitas est curuitas ; ergo permutatur ad curuitatem ; ergo omnis flexio est ad curuitatem, quia tam concauitas, quàm conuexitas, est ad curuitatem. Secundo, quia dico, quòd corpus, quod reflectitur, est, cuius longitudo permutatur ex reetitudine ad curuitatem, quia non potest mutari ad reetum ; ergo ad curuum : quòd autem non possit permutari ad reetum, patet, quia esset implicatio, quòd inflectitur & permutatur ad reetum, quia, quod flectitur, permutatur ad flexum : si ergo permutatur ad flexum, ergo

non ad rectum, quia, quòd idem sit rectum & flexum, implicant & contrariant: si ergo corpus, quòd flectitur, permutatur ad aliquam figuram, & non ad rectum, quia tunc idem esset rectum & flexum, quod implicat: ergo permutatur ad flexum, & flexum est curuum: ergo permutatur ad curuum, sicut dealbatio ad albedinem: & sic clara est hæc prima descriptio, quòd scilicet illud corpus dicitur flexibile, cuius longitudo, potest permutari ex curuo in rectum: & Aristo. dimittit descriptionem dirigibilis, ut manifestam: & sic iam patet, quid sit corpus dirigibile & flexibile; & quid corpus dirigibile & inflexibile. Sed tu dices, quid dicit Aristo. quia dicit, quòd corpus, quod flectitur, aut deflectitur, cum deflectitur, permutatur ex recto ad cauum; & , quod reflectitur, permutatur ex recto ad cauum: sed contra, quia non potest permutari quid ad concauum, quin etiam ad conuexum permutetur, & ecòtra; 10
 quia, si secundum unam partem acquirit conuexitatem, secundum aliam; acquirit etiam nouam concauitatem; ut patet in uirga, cum flectitur, quia, quo ad unam partem, puta ad istã, acquirit concauitatem; & quo ad istam aliam acquirit conuexitatem: ergo idem mouetur motibus contrariis: ergo Aristote. non recte definiuit flexum & deflexum. Secundo dicit Alexander, quia Aristo. uidetur nobis insufficiens, quia non ostendit nobis causam huius passionis ex qualitatibus passiuis, & tamẽ declarabat passiones prouenientes ex qualitatibus passiuis: Tum etiam quia debet reddere causam, & declarare, quare corporum, quæ flectuntur, quædam in flexu ita remanent inflexa; quædam uero, si inflectantur, non remanent inflexa, ut arundo, calamus, & huiusmodi: ergo diminutus Aristo. quia nõ ostendit alias partes huius passionis. De primo dico, cum dicit, quia nullum corpus potest acquirere concauitatem, nisi acquirat etiam nouam conuexitatem; dico, quòd uerum est istud, quia uirga, cum acquirit nouum concauum, acquirit etiam nouum conuexum, quia nouum concauum correspondet nouo conuexo: & , cum arguis, oh, si corpus, quod flectitur, est, quod permutatur ad concauum, & etiam ad conuexum; & ita de reflexo: ergo idem corpus flectitur & deflectitur, id est permutatur ad concauum & ad conuexum; & isti sunt motus contrarij, ergo; dico, quòd argumentum non tenet, quia uerum est, quòd omne, quod permutatur ad concauum, permutatur etiam ad conuexum: sed tamen primo permutatur ad concauum, & secundo ad conuexum, uel econtra: & ideo, quod dicit Aristo. uerum est, quòd corpus, quod deflectitur, permutatur ad conuexum, uerum est primo ad conuexum & secundo ad concauum: & sic non sequitur, quòd idem moueatur motibus contrariis, quia intel 30
 ligitur, quòd primo permutatur ad conuexum, & secundo ad concauum, uel econtra; & sic non sunt motus contrarij. De secundo, quia Aristo. non declarat, quomodo hæc passio sequatur ex qualitatibus passiuis, & sic imperfecta est doctrina Aristotelis: dico, quòd Aristo. forte omisit hoc ut manifestum, quia ista passio oritur ex humido & sicco, quia corpora, quæ habent corpus nitrosum lentum & humidum interius, quæ dicuntur à latinis corpora leuca, & omnino conglutinata, habent illam passionem: & sic in istis corporibus humiditas illa leucosa & unctiuosa, est causa huius passionis: corpora uero, quæ non habent illud humidum ita uiscosum, non sunt flexibilia. Et ex hoc patet etiam alia passio, scilicet quare aliqua corpora inflexa, remanent inflexa; & aliqua corpora inflexa, non remanent inflexa; quia corpora, quæ habent multum humidi uiciosi, remanent uiciosa seu inflexa: corpora uero, quæ parum habent huius humidi uiciosi, non retinent huiusmodi inflexionem, sed reuertuntur in pristinum. Sed dices tu, capiatur uirga inflexa, quæ, cum inflectitur, non remanet ita inflexa, sed reuertitur ad sui rectitudinem; ergo habet uirga ista motum: itaq; quæritur, an motus iste sit naturalis, an non naturalis: non potest dici, quòd sit naturalis, quia unius corporis naturalis est tantum unus motus naturalis: sed motus naturalis uirgæ, est descensus, quia uirga sui natura descendit: iste autem motus est lateralis, & non descensus: ergo non est naturalis uirgæ; & , si non est ei naturalis, a quo habet, quòd reuertatur ad illam figuram? unde ergo habet illũ motum? Dico, quòd ab aere habet istum motum: & à quo? oh ab aere intercepto in partibus uirgæ, id est ab aere intercepto inter poros illius uirgæ: & quo modo? oh hoc modo; quia, cum deflectitur uirga, aer, qui est in partibus & in poris illius uirgæ, & in partibus interioribus illius uirgæ, comprimitur in una parte uirgæ; qua cõpressionem facta, cum postea dimittitur uirga, sua natura tunc ille aer compressus in porositatibus 50

tibus uirgæ dilatatur, & reuertitur ad pristinam naturam; & sic redit uirga ad pristinam sui rectitudinem. Lego uerba: & notate, quòd flecti est mutari in curuitate: & per rectitudinem non intelligatis secundum lineam rectam, sed intelligatis per rectitudinem, longitudinem, quæ est mensura illius lineæ seu illius uirgæ.

Et hæc quidem frangibilia. Hic quinto loco Aristo. explicat aliam contradictionem, & simul tradit duas oppositiones, scilicet frangibile & comminuibile, & infrangibile uel incomminuibile, id est friabile & infriabile: & dicit, quòd aliquando istæ duæ passionēs ununtur, & aliquando non, sed separantur; quia aliquando corpus est fractile & friabile simul, ut lapis & later: aliquando uero corpus est fractile, & non friabile, ut lignum: aliquando est
 10 econtra; quia aliquod corpus est friabile, & non fractile, ut est glacies: & bene aduertatis ad hæc, quia omnia sunt necessaria, quia sunt ut præambula ad librum de animalibus & plantis, quia Aristo. repetit omnia hæc in libro illo, & ista sunt necessaria philosopho. Secundo dicit philosophus, quòd fractile est illud, quod habet poros magnos ex sui natura, & large distantes, & hoc est corpus fractile: corpus uero infractile est illud, quod ex sui natura & ex sui generatione & coagulatione est distinctum secundum poros, & habet poros, siue
 20 meatus illos, paruos & crebros & iuxta positos; aut, dicit, habet poros distantes magnos uel paruos & crebros: & sic differunt, quia primum habet poros magnos ac distantes, & diuiditur in partes magnas; secundum uero habet poros paruos & crebros aut magnos: dicit ergo, quòd corpus frangibile est, quod ex sui natura diuiditur in partes magnas, quia ha-
 30 bet poros magnos; friabile uero corpus diuiditur in partes plures duabus, siue sint magnæ, siue paruæ partes. Et tunc Aristo. dat causam huius differentię: oh causa huius differentię, dicit Arist. est, quia, si sit corpus habens ex sui natura poros crebros; illud est friabile, quia potest diuidi ex sui natura in multas partes: si uero corpus ex sui natura habet meatus magnos & longe distantes, dicitur corpus fractibile. Et aliqui, ut Sueffanus, intelligunt per meatus filamina, seu fila, quæ nos appellamus filamenta: sed mihi uidetur, quòd Aristo. uere intelligat ueros poros, & melius iudicio meo: & quia aliquando contingit, quòd idem corpus habeat poros magnos & distantes, & etiam paruos & crebros; illud ideo corpus erit fractile & friabile simul, sicut est later & lapis: & ideo habet istas duas passionēs, quia di-
 40 uersitas pororum est causa huius passionis. Sed dices tu, quia Aristo. dicit, quòd glacies est corpus friabile: & corpus friabile habet poros paruos & crebros, aut magnos & proximos: sed glacies non habet meatus: quo modo ergo est corpus friabile? quia, cum glacies sit ex aqua, non habet poros, quia aqua, cum fluit, prohibet poros, quia sui fluxu prohibet illos, quia in sui fluxu occurrit pars parti. Secundo, quia Aristo. non declarat nobis, quomodo ista passio oriatur ex qualitatibus passiuis, scilicet ex humido & sicco, tamen hoc debet declarare. Dico de primo, quòd uerum est, quòd aqua non habet porositates; quia partes confluunt ipsius aquæ; & ideo caret meatibus, quemadmodum dicit Aristo. & aer non habet meatus, quia ista corpora confluunt ex sui natura, & ex sui confluxu tolluntur porositates: tum dico, quòd in glacie est multa exhalatio sicca; & ideo glacies habet porositates, quæ replentur aere sicco; & sic ratione partium siccarum habet porositates. De secundo, quia Aristo. non declarauit, quo modo istæ passionēs sequantur ex duabus qualitatibus passiuis; dico, quòd Aristo. supponit ut manifestum; quia, ex quo reduxit istam passionem ad porositates magnorum uel paruorum corporis; & habitudo porositates non oritur in corporibus nisi ex siccitate, quia consumitur humiditas, & fiunt porositates; & ideo Aristo. relinquit hoc ut illatum; & hoc reducit ad siccitatem, non autem ad humiditatem, nisi priuatiue, quia hæc passio fit absentia humidi; & sic reducit ad qualitatem passiuam. Lego uerba. Vicissitudinarios, id est uicissim & proxime positos.

TEXTVS

QUADRAGESIMVS QVINTVS.

50 **E**T hæc quidem impressibilia, ut æs, & cera. hæc autem non impressibilia, ut fictile, & aqua. Est autem impressio, superficiei secundum partem in profundum transitus pulsione, aut percussione, in totum autē tactu. Sunt autem talia & mollia, ut cera, inanente alia superficie, secundum partem transmutatur: & du-

ra, uelut aes. Et non impressibilia, & dura, ut fictile. non enim cedit in profundum superficies. & humida, ut aqua cedit quidem, sed non secundum partem, sed contra secedit.

Sexto dicit Aristo. quòd corporum sunt etiam quædam, quæ sunt impressibilia: non impressibilia autem sunt, ut later & aqua; impressibilia uero sunt, ut æs; ferrum, cera: & quid est corpus impressibile? dicit Aristo. quòd est corpus, quod secundum partem superficiei cedit in profundum, uerbi gratia cera, cum comprimitur sigillo, cedit in profundum secundum partem suæ superficiei: & quid est dicta, secundum partem superficiei eius? uerbi gratia cum imprimitur sigillum in cera, cedit secundum sui partem superficialem, quæ scilicet occurrit in suprema parte superficiei, non secundum eam, quæ est à latere; & sic non secundum sui totum superficiei cedit in profundum, sed tantum secundum partem superficiei, quæ, scilicet comprimitur. Et tunc dicit Aristo. quòd hæc passio fit trifariam; uno modo percussione: alio modo pulsione: tertio modo leui tactu. percussione, ut in ære ex uehementi percussione, facta à malleo, imprimitur sigillum: aliquando uero leui tactu, ut in cera: aliquando autem impulsione. Et dicit Aristo. ponens aliam differentiam, quòd corporum impressibilium quædam sunt dura, quædam non: & non dicit, mollia, quia implicaret, ut aqua, & lana, quia aqua non cedit in profundum secundum superficiem exteriorem, quia corrumpitur, & confertur, id est superficies insurgit quasi circulariter digito comprimenti circulariter: ideo dicit Aristo. quòd corporum non impressibilium quædam sunt dura, quædam uero nõ dura: & nõ dicit, mollia, quia esset falsum, sed dicit, humida: dura ut later, humida ut aqua: & quare ista non sunt impressibilia? quia non cedunt secundum partem suæ superficiei, sed, si comprimitur aqua secundum superficiem, corrumpitur, & aqua confertur comprimenti: ergo non est compressibile.

TEXTVS

QVADRAGESIMVSSEXTVS.

Impressibilium autem quæcunque manent impressa, & bene impressibilia manu, hæc quidẽ formabilia sunt: quæ autem aut non bene impressibilia, ut lapis, aut lignum, aut bene impressibilia quidem, non manent autẽ impressio, ut lana, aut spongia, non formabilia, sed pressibilia hæc sunt. Sunt autem pressibilia, quæcunque pulsa, in seipsa coire possunt, cum in profundum superficies permutatur, nec diuiditur, & non transfertur aliò alia particula, quale aqua facit. hæc enim contra transfertur. Est autem pulsio, motus à mouente, qui fit à tactu. Percussio autem, cum à latrone. Premuntur autem quæcunque meatus habent uacuos cognati corporis. Et pressibilia hæc, quæcunque possunt in propria uacua coire, aut in proprios meatus (aliquando enim non uacui sunt, in quos conueniunt) uelut madefacta spongia. pleni enim sunt ipsius meatus. Sed quorum meatus pleni fuerint mollioribus, quàm ipsum, quod natum est coire in seipsum, pressibilia quidem sunt, uelut spongia, cera, caro. Non pressibilia autem, quæcunque non sunt nata coire pulsione in eos, qui in se sint, meatus, aut quia non habent, aut quia durioribus habent plenos. Ferrum enim non pressibile est, & lapis, & aqua, & omne humidum.

Septimo dicit, quòd corporum impressibilium triplex est differentia, ita, quòd triplicia sunt corpora impressibilia: quædam enim facillime recipiunt, & facillime retinent, ut cera: quædam difficulter recipiunt, sed retinent, ut lapis aut lignum: quædam facillime recipiunt, non autem retinent, ut lana aut spongia. Corpora autem, quæ facillime imprimuntur, & facillime retinent, dicuntur impressibilia seu informabilia: corpora uero tertij generis, scilicet, quæ facillime imprimuntur, non autem retinent, non debent dici informabilia, sed capibilia: & Vatablus transtulit, pressibilia, id est quæ manu premuntur. Et tunc dicit Aristo. quid sit corpus pressibile; & dicit, quòd corpus pressibile est, quod pulsum, in se ipsum coit & unitur, secundum sui exteriorem superficiem, transmutata superficie exteriori in profundum; non tamen illa superficies diuiditur, neque aliò commigrat: & ponderate ly pulsum, & non commigrat. Sed tu dices, quia dixit Aristo. quòd corpus pressibile est corpus, quod pulsum in se ipsum unitur. Tertio quare Arist. dicit pulsum? respõdet Alexan. dicens, quòd dicit pulsum, quia differunt pulsio, & percussio, & expulsio; quia septimo Physi. declarauit

declarauit Aristo. quid pulsio, quid expulsio, & quid tractio: dicit ergo Aristo. quòd dixit
 pulsum, quia differt pulsus ab expulsionem, & percussione, quia pulsus est, quando non sepa-
 ratur mouens à moto, & necesse est, quòd mouens, dum durat motus, semper sit cum moto;
 & ita manus pellit hoc corpus, quòd semper est cum hoc corpore, ut cum lapide: expulsio
 uero non fit sic, quia in expulsionem separatur mouens à moto; ut baculus, cum expellit pilā
 à se separatur à pila: & ideo dixi, dicit Aristo. pulsum, quia illud est corpus pressile, quod in
 se ipso superficiem unit in profundum; mouens uero nō separatur ab ipso moto, immo sem-
 per mouens debet esse cum ipso moto, ut manus comprimens tale corpus, nunquam ab eo
 separetur, sed semper comitetur istud motum: & sic manus comprimens, semper debet esse
 10 cum pulso. Secundo dicit, quæ causa huius passionis, scilicet, quòd aliqua corpora sint com-
 pressibilia, & aliqua non: oh dicit Aristo. causa est, quia debent habere tres cōditiones; pri-
 mo debent habere meatus, & amplos meatus, ut spongia: secundo, corpus contentum in
 illis meatibus debet esse mollioris substantiæ, quàm corpus cōtinens: tertio oportet, quòd
 meatus illius corporis sint molles, & cedant manui: non autem illæ partes, in quibus sunt
 meatus, debent esse duræ, quia, si essent duræ, non comprimerentur; ut de pumice patet, in
 qua sunt meatus, & tamen non est corpus pressibile, licet habeat duas primas conditiones,
 quia deficit ei tertia, quia illi meatus non sunt molles. Et iam ex his patet, dicit Aristo. quid
 sit corpus compressibile, & quare aliquod corpus non est compressibile, quia, scilicet nō ha-
 bet illas tres conditiones dictas, quia, scilicet uel non habet meatus; uel, si habet, sunt re-
 20 pleti corpore duriore, ut ferrum; quia, licet habeat partes porosas, non tamen est corpus
 compressibile, quia habet poros repletos corpore duriori; & ideo est incompressibile: aut,
 licet sint corpora repleta corpore non duriore, sed molli, tamen ipsi pori non sunt molles,
 neque cedunt tactui, ut in pumice.

TEXTVS

QUADRAGESIMVS SEPTIMVS.

Trahabilia autem sunt, quorumcunque potest ad latus transferri superficies. Trahi enim est transferri ad
 mouens, planum continuum existens. Sunt autem hæc quidem trahabilia, ut pilus, corrigia, neruus, pasta,
 uiscum. hæc autem non trahabilia, ut aqua, & lapis. Hæc igitur eadem sunt trahabilia, & pressibilia, ut lana:
 30 hæc autem non eadem, ut pituita pressibilis quidem non est, trahibilis autem. & spongia pressibilis quidem
 est, non trahibilis autem. Sunt autem & hæc quidem Ductilia, ut æs, hæc autem non ductilia, ut lapis, & li-
 gnum. Sunt autem ductilia quidem, quæcunque eadem percussione possunt simul in latus, & in profun-
 dum secundum superficiem transferri secundum partem: non ductilia autem, quæcunque non possunt. Sunt au-
 tem ductilia quidem omnia, & impressibilia: impressibilia autem non omnia ductilia, ut lignum. ut tamen in
 uniuersum dicam conuertuntur. Pressibilium autem, hæc quidem ductilia sunt, hæc autem non. cera quidem,
 & lutum ductilia sunt, lana autem non, neque aqua. Sunt autem & hæc quidem Fissibilia, ut lignum, hæc au-
 tem non fissibilia, ut fictile. Est autem fissibile, quod potest diuidi ad plus, quàm diuidens diuidit. finditur enim
 cum ad plus diuidatur, quàm diuidens diuidit. & præcedit diuisio. in sectione autem non est hoc. Non fissi-
 40 bilia autem sunt, quæcunque non possunt hoc pati. Est autem neque molle ullum fissibile. dico autem simpli-
 citer mollium, & non adinuicem. sic enim & ferrum erit molle. Neque dura omnia sunt fissibilia: sed quæcū-
 que humida sunt, neque impressibilia, neque friabilia. talia autem sunt, quæcunque secundum longitudinem ha-
 bent meatus, secundum quos adnascuntur inuicem, sed non secundum latitudinem. Secabilia autem sunt con-
 sistentium durorum, aut mollium quæcunque possunt neque ex necessitate præcedere diuisionem, neque commi-
 nui diuisa. Quæcunque autem aut humida, aut talia, non secabilia. Quædam autem sunt eadem & secabilia,
 & fissibilia, uelut lignum. sed ut plurimum fissibile quidem secundum longitudinem, secabile autem secundum
 latitudinem. cum enim diuidatur unumquodque in multa, quæ quidem longitudines multæ unum sunt fissibi-
 le hæc est. quæ autem latitudines multæ unum, secabile hæc. Viscosum autem est, cum trahibile, aut humidū
 existens, molle fuerit. Tale autem sunt alterna permutatione, quæcunque uelut catenæ componuntur corpo-
 rum. hæc enim ad multum possunt extendi, & coire. Quæcunque autem non sunt talia fragilia sunt. Commassabi-
 50 lia autem sunt, quæcunque pressibilium manentem habent compressionem. Incommassabilia autem, quæcun-
 que aut omnino non pressibilia sunt, aut non manentem habent compressionem. Et hæc quidem combustibi-
 lia sunt, hæc autem incombustibilia. uelut lignum quidem combustibile est, & lana, & os: lapis autem, & gla-
 cies

*cies incombustibile. Sunt autem combustibilia, quæcunque habent meatus susceptiuos ignis, & humiditatem in his, qui secundum directum meatibus, debiliorem igne. Quæcunque autem aut non habent, aut fortio-rem, uelut glacies, & quæ ualde uiridia sunt, incombustibilia. Exhalabilia autem sunt corporum quæcunque humiditatem habent quidem, sic autem habent ut non euaporent seorsum ab ignitis: est enim Vapor, à calido combustiuo in aerem, & spiritum excretio, ex humido madefactiuia. Exhalabilia autem tempore in aerem excernuntur. & hæc quidem euanescentia, sicca, hæc autem, terra fiunt. Differt autem hæc excretio, quia neq; madefacit, neque spiritus fit. Est autem Spiritus, fluxus continuus aeris ad longitudinem. Exhalatio autem est, à calido uisio communis excretio sicci, & humidi simul. Quapropter non madefacit, sed colorat magis. Est autem lignei quidem corporis exhalatio fumus. dico autem & ossa, & pilos, & omne, quod tale est in eodem. nõ enim est positum nomen commune, sed secundum proportionem, tamen in eodem omnia sunt. quemadmodum 10
& Empedocles inquit. Hæc pili, & folia, & auium plumæ spissæ. Et Squamæ fiunt super solida membra. ipsius autem pinguis exhalatio, Fuligo: unctuosi uero, Nidor. Propter hoc, oleum non elixatur, neque incrassatur, quia exhalabile est, sed non uaporabile. aqua autem non exhalabilis. Vinum autem, dulce quidem exhalat, pingue enim, atque eadem facit oleo, neque enim à frigore concrefcit, uriturque. Est autem nomine uinum, opere autem non amplius. non enim uinosus sapor. quapropter non inebriat. quodcunque autem uinum inebriat proculdubio, paruam autem habet exhalationem: quapropter & emittit flammam. Combustibilia autem uidentur esse, quæcunque corporum in cinerem dissoluuntur. Patiuntur autem hoc omnia, quæcunque concrefcunt aut à calido, aut ab ambobus, frigido & calido. hæc enim uidentur uinci ab igne, minime autem lapidum, sigillum, qui uocatur carbunculus. Combustibilium autem hæc quidem inflammabilia sunt, hæc autem non inflammabilia. horum autem quædam carbonabilia. Inflammabilia igitur sunt, quæcunque flammam præbere 20
possunt: quæcunque autem non possunt, non inflammabilia. Sunt autem inflammabilia, quæcunque non humida existentia, exhalabilia sunt. pix autem, aut oleum, aut cera magis cum alijs, quàm per se sunt inflammabilia: maxime autem quæcunque fumum emittunt.*

*Carbonabilia autem, quæcunque talium terræ plus habent, quàm fumi. Adhuc autem quædam liquabilia existentia non inflammabilia sunt, uelut æs, & inflammabilia non liquabilia, uelut lignum. alia autem ambo, uelut thus. Causa autem est, quia ligna quidem simul totum habent humidum, & per totum continuum, ut peruratur. æs autem secus unamquamque quidem partem, non continuum autem, & minus quàm ut flammam faciat. thus autem hæc quidem sic, hæc autem illo modo habet. Inflammabilia autem sunt exhalabilia quæcunque non liquabilia sunt, propterea quòd magis sunt terræ. siccum enim habent commune igni, hoc igitur siccum, calidum si fiat, ignis fit. propter hoc Flamma, spiritus, aut fumus ardens est. Lignorum igitur exhalatio fu- 30
mus: ceræ autem, & thuris, & picis, & talium, & eorum, quæcunque habent picem, aut talia, fuligo. Olei autem, & eorum, quæcunque oleosa sunt, nidor, & quæcunque minime ardent sola, quia paucum sicci habent. transitus autem per hoc, cum altero autem citissime. hoc enim est pingue siccum, unctuosum. Exhalantia igitur humidorum humidi magis sunt, ardentia autem sicci.*

EXpeditis his quæstionibus profequitur Aristo. 8. loco, declarans aliam contrarietatem in qualitatibus passiuis, quæ appellatur tractile & intractile, ita, quòd corporum mixtorum, quædam tractilia sunt, quædam intractilia: tractile, ut neruus, & chorda; intractile, ut later, lapis, ossa, & huiusmodi. Et diffinit corpus tractile, dicens, quòd corpus tractile est illud, cuius partes superficiiei possunt trahi ad latus mouentis, seruata sua continuitate, ita, quòd secundum unam partem quiescat, & secundum aliam moueatur & transferatur: & dico, ad latus mouentis seruata sua continuitate, quia hoc corpus debet sic trahi, quòd non diuidatur neque rumpatur sua continuitas: & sic debet habere istas duas condiciones, prima, quòd secundum sui partem moueatur ad latus mouentis; ut si manus trahit corrigiam, secundum unam partem moueatur, & secundum aliam quiescat: Secunda, quòd seruetur eius continuitas: exemplum, dicit Arist. sicut lac, & glacies, & pasta: ita traduxit pasta, quia dicit, quòd latini carent hoc nomine proprio: & ideo latini transtulerunt, farina aqua subacta. Secundo loco Aristo. comparat alias passiones ad aliam dictam, quia aliquando concurrunt compressibile & tractile, & aliquando separantur; quia aliquod corpus compressibile est, & non tractile, ut spongia; & aliquando est tractile, & non compressibile, ut phlegma; & aliquando est tractile & compressibile: & sic aliquando trahibile & compressibile conueniunt, & aliquando non. Sed uos dicetis. Aristo. uidetur sibi contradicere, quia secundo 50

cundo Physicorum dicit, quòd tractio est motus totius mobilis ad mouens; & hic dicit quòd mouetur secundum unam sui partem tantum ad mouens. Tum etiam est dubitatio de corrigia, quia, si trahatur corrigia, uidetur, quòd secundum omnem sui partem trahatur ad mouens, non autem secundum unam partem tantum, quia crescit secundum totam sui longitudinem; & secundum totam sui latitudinem decrescit & minoratur: quomodo ergo dicit Aristo. quòd secundum unam partem tantum mouetur ad mouens? De primo dico, quòd est equiuocatio de tractu hic & septimo Physicorum, quia septimo Physic. uerum est, quòd est tractio totius mobilis ad mouens, ut totus lapis trahitur ad mouens; hic uero alio modo loquitur de tractu.

10 Quod dicis secundo de corrigia & neruo, quæ mouentur secundum omnem sui partem; dico, quòd uerum est, quòd ista corpora etiam secundum sui totum transferuntur ad mouens: quomodo igitur dicit Aristo, quòd secundum unam sui partem tantum? oh dico, quòd intelligendus Aristo, quia, si corpus debet trahi, ad minus secundum unam partem sui debet transferri tale corpus ad trahens: potest tamen etiam secundum omnem sui partem moueri & transferri ad mouens, & adhuc tale corpus dicitur tractile, quia, etiam si trahatur secundum omnem sui partem, dicitur corpus tractile.

Sunt autem & hæc quidem ductilia. Hic ponit Arist. secundo loco nonam oppositionem, scilicet corporis ductilis & non ductilis, dicens, quòd corporum mixtorum & coagulatorum quædam sunt ductilia, quædam non ductilia: & definit corpus ductile sic: Corpus ductile est, quod secundum unam partem suæ superficie, & non secundum totum, potest transferri in latitudinem tantum & profunditatem, non autem in longitudinem: exemplum, dicit Aristo. ut æs, aurum, & reliqua metalla: ista omnia sunt ductilia, dicit Aristoteles, quia malleo duci possunt & extendi: & quomodo? secundum latitudinem & profunditatem, non autem secundum longitudinem possunt transferri. Et tunc Aristo. comparat corpus ductile ad impressibile, dicens, quòd conueniunt & differunt ductile & impressibile, quia omne corpus ductile est impressibile, non autem econtra, sed ut in pluribus ductile est impressibile: & quomodo hoc? oh quia iam dixit, quòd corpus ductile est, quòd secundum latitudinem potest transferri & duci; corpus uero impressibile est, quòd secundum solam profunditatem transfertur: sed omne, quòd transfertur, secundum profunditatem & latitudinem transferatur: & quòd transfertur secundum latitudinem & profunditatem est corpus ductile; & quòd transferatur secundum profunditatem solum, est corpus impressibile: ergo omne corpus ductile, est impressibile, & non econtra; ut puta lignum ipsum est corpus impressibile, non autem ductile, quia lignum potest imprimi, quia potest transferri secundum profundum, non autem secundum latitudinem: ut in pluribus tamen conuertuntur corpus impressibile & ductile, quia quasi uniuersaliter corpus, quòd transfertur secundum unam dimensionem, transfertur etiam secundum duas dimensiones: ergo ut in pluribus conueniunt. Et tunc Aristoteles tertio loco comparat compressibile & ductile, dicens, quòd corporum mixtorum quædam sunt compressibilia & ductilia, ut cera & lutum; quædam uero sunt compressibilia, non autem ductilia, sicut lana, quæ est corpus compressibile, non autem ductile, quia dixi, quòd mollia non possunt duci, idest liquari. Sed uos dicetis, quia non uidetur uerum, quòd dicit Aristo, quòd corpus ductile sit illud, cuius superficies non tota, sed secundum unam sui partem, scilicet secundum latitudinem & profunditatem potest transferri: hoc non uidetur uerum, quia, si corpus paruum, puta plumbum parue quantitatis, quòd est corpus ductile, quia ipsum plumbum ducitur, si inquam, percutitur malleo istud corpus, secundum omnes dimensiones, scilicet secundum longitudinem, & secundum profunditatem, & secundum latitudinem transferatur, ut patet: quomodo ergo Aristo. limitat dictum suum ad profunditatem & latitudinem tantum, dicens, quòd corpus ductile est, quòd transferatur secundum profunditatem & latitudinem tantum, & non secundum longitudinem? Dico, quòd re uera ita est, neque aliud uoluit Aristo. in dicto suo, quam hoc; quasi dicat, quòd corpus ad hoc, quòd sit ductile, requirit ad minus, quòd aliqua sui parte secundum latum & profundum transferatur: & sic ad minus secundum duas dimensiones, oportet, quòd transferatur: si autem etiam transferatur secundum omnes dimensiones, hoc non impedit, quin

quin sit corpus ductile tamen non semper requiritur hoc, ad hoc, quod sit corpus ductile, sed sufficit, quod transferatur secundum duas dimensiones; quasi quod Aristo. ponat in definitione id, quod requiritur tantum. Quo modo autem istae passiones sequuntur ex qualitatibus passivis, supponit Aristo. ut manifestum, & reddit rationem Aristo. dicens, quod ratione huius dicuntur tractilia & ductilia, & ideo sequuntur qualitates passivas; & hoc Aristo. omittit ut manifestum. Et haec quidem scissibilia. Ponit Aristo. aliam oppositionem, seu aliam passionem: & transtulit Vatablus, scissile & inscissile, & bene iudicio meo transtulit. Ponit Aristo. igitur aliam differentiam, quia corporum coagulabilium quoddam est scissile, & quoddam inscissile: corpus scissile est illud, quod ampliolem suscipit dimensionem secundum sui longitudinem, quam sit corpus diuidentis; quasi dicat Aristo. quod amplior sit diuisio, quam tactus diuidentis; & praeuinit diuisio tactum, id est contactum ipsius diuidentis; uerbi gratia diuidens diuidit & contingit diuisum, secundum longitudinem quatuor digitorum; & corpus scissile diuiditur per unum palmum; ita, quod longior sit illa diuisio, quam contactus diuidentis: & in hoc, dicit Aristo. differt scissio a sectione: & quare differt a sectione, quia in sectione nunquam est maior sectio, quam tactus secantis, immo tanta est sectio, quantus est contactus eius, quia neque plus secans cum ferra secat, quam sit tactus secantis: in scissione autem non est sic, quia maior est scissio, quam sit tactus diuidentis: & sic differunt sectio & scissio, quia in sectione nunquam est maior sectio, quam contactus secantis. Praeterea dicit, quod corpus scissile debet habere multas conditiones: primo quod sit corpus durum, & non molle: & dicit Aristo. non molle, & exponit, quomodo non molle simpliciter, quia secundum quid potest esse molle, quia supra diximus, quod bifariam est corpus non molle, quia nullo modo dicitur corpus molle simpliciter: & id est, quod cedit tactui comprimentis: molle uero corpus secundum quid, est illud, quod dicitur molle, in respectu; ut ferrum est molle secundum quid, respectu ligni, quia potest malleo duci: debet ergo corpus scissile, esse non molle, id est debet esse molle secundum quid, non autem molle simpliciter. Secundo dicit Aristo. quod non solum requiritur, quod corpus scissile sit durum, quia non omne corpus non molle & durum est scissile, quia later est corpus durum, non tamen scissile, sed requiritur aliud, scilicet quod illud corpus sit humidum, & non impenetrabile neque formabile, quia scissile corpus est, sicut abies, in quo praeuinit scissio tactum diuidentis. Tertio dicit, quod corpus scissile est illud, quod secundum longitudinem habet meatum, quasi reddens causam scissionis, dicens, quod causa est, positio meatuum, id est filamenta & uenae illae diuisae per longum, sicut habet Abies; ita, quod, cum corpus caret istis filamentis, non est scissile; & ita est nux, quae non habet istas fibras & uenas, & ideo non est scissilis, quia non habet istas uenas secundum longitudinem. Lego uerba. In desumatione autem, id est in scissione, & sic debet legi.

Sectilia autem sunt. Nunc Aristo. ponit aliam passionem, quae sequitur, scilicet corporum sectilium & insectilium, quia differunt scissile & inscissile, & sectile & insectile: & quia declarauit, quid scissile, & quid inscissile, ideo declarat modo, quid sectile & insectile. Et dicit primo, quod corpus sectile est, quod sui duritie non praeuinit diuisione diuidentis, sic, ut istud corpus durum sit uel molle indifferenter, neque diuisum comminuatur: & sic corpus sectile habet tres conditiones; prima est, quod sit corpus, cuius diuisio non praeuinat contactum diuidentis; & in hoc differt a corpore scissili, ut uidimus: secunda conditio est, dicit Aristo. quod illud corpus sit molle uel durum, quia indifferenter aliquod corpus durum, & etiam aliquod corpus molle est sectile; sicut cera est corpus molle, & est corpus sectile; & etiam lignum est corpus durum, & est sectile: tertia, quod, cum tale corpus diuisum est, non comminuatur, id est si hoc corpus diuiditur, quod non diuidatur in multas partes; quod est proprium corporis friabilis, & in hoc differt a corpore friabili: & per primam conditionem diuiditur sectile a scissili, quia in sectione tanta est diuisio, quantus est contactus diuidentis; in scissione autem longe maior est diuisio, quam contactus diuidentis: exemplum primi patet in ferra, quoniam secundum longitudinem secat lignum, ubi tanta est diuisio, quatus est contactus diuidentis: exemplum scissionis patet in lignis, maxime Abietis, quando enim secantur, diuiduntur. Et notate in tertia conditione, quia dicit, quod uel illud corpus fuerit molle

molle, uel durum: quare dicit hoc? quia indifferenter corpus durum & molle potest esse sectile: & non dico, quod semper corpus durum uel molle sit sectile, quia aliquando non sunt sectilia; & ideo dico, quod potest esse. Et tunc addit secundo, quod, licet hæc passio per primam differentiam seu conditionem differat a corpore scissili, tamen aliquando idem corpus potest esse scissile & sectile: & dicit, quod, quando aliquod corpus est simul scissile & sectile, secundum aliud & aliud est sectile & scissile, quia sectile est quo ad latitudinem; scissile uero secundum longitudinem, quando, scilicet potest in eo corpore diuisio præuenire contactum diuidentis: sectio uero est, quoniam secundum latitudinem non præuenit diuisio secti. Sed dices, non ne etiam corpus potest secari secundum longitudinem, puta abies? dico, quod ita est de facto, quod potest secari secundum longitudinem, immo de facto secatur: oh cur ergo dicit Aristo. quod ratione longitudinis est scissile; ratione uero latitudinis est sectile? dico, quod facilius apparet ista passio secundum latitudinem, quam secundum longitudinem; scissio uero magis apparet secundum longitudinem; & ideo ita dixit Aristo. non quod sectio non fiat secundum longitudinem. Viscosum autem est, cum trahibile. Nunc Aristo. ponit aliam passionem, quæ est uiscositas seu tenacitas; & dicit, quod corpus tenax seu uiscosum est, quod liquidum existens, sui mollitie potest in multum extendi, & iterum potest contrahi, & iterum uicissim extendi & contrahi: & iam diximus, quæ sint ista, ut uiscum, & alia huiusmodi: & hæc est eius definitio. Et quomodo corpus tenax potest hoc facere? dicit Aristo. quia eius partes sunt quasi concatenatæ: & sic potest hoc fieri quasi concatenatione partium suarum; uidentur enim habere quandam concatenationem in partibus suis, ratione quarum possunt contrahi in se ipsa, cum extensa sunt. Et aduertatis, quia in textu est unum uerbum, quod habet difficultatem; Tale autem facit concatenationem. & Vatablus transtulit, sit permutatione & uicissitudine: quomodo? id est corpus, quod uicissim potest extendi, & iterum contrahi, quia uicissitudine tum extenditur tum cõtrahitur in se ipsum: & sic melior traductio illius, quæ dicit permutatione, quam ea, quæ dicit concatenatione, quia illa traductio nullo modo conuenit uerbo græco. Commassabilia autem sunt. Hic Aristo. ponit aliam passionem, quæ est 13. in ordine, scilicet commassabile & incommassabile corpus (& iste transtulit densabile & indensabile) & dicit, quod corpus densabile, est corpus compressibile, quod, si comprimatur, seruat sui compressionem, quia non contrahitur in semetipsum: si enim comprimitur spongia, non contrahitur in semetipsam: & ideo non ferunt sui compressionem: & ideo dicitur corpus compressibile, non autem dicitur corpus densabile. Hæc de hac lectione.

Et hæc quidem combustibilia sunt. Enumerat aliam contrarietatem Aristo. quæ est 14. in ordine, quæ sequitur qualitates passiuas, scilicet ustile & inustile. Et definit primo, quid sit ustile, dicens, quod ustile est corpus, quod habet poros secundum longitudinem protractos, qui pleni sunt humiditate, quæ facile separatur ab igne: Ex opposito uero inustile est corpus, quod non habet poros; & si habet, nõ habet illos rectos; aut, si habet poros rectos, non sunt pleni illi pori humiditate illa, sed sunt pleni illa humiditate aquea, quæ non facile separatur ab igne. Et sic corpus ustile tres habet conditiones: prima est, quod debet habere meatus, quia, si non habet meatus, non est corpus ustile, ut lapis: secunda, quod habeat meatus rectos, quia, si non habet rectos non facile recipit ignem: tertia, quod debent etiã isti meatus esse pleni humiditate, quæ facile separetur ab igne: quia duplex est humiditas, una aquea, quæ difficulter separatur ab igne, quæ non facile patitur ab igne: alia aerea, & de facili separatur ab igne. exemplum, sicut ligna sicca abietis, quæ habent meatus in longum porrectos, & etiam habent illos plenos aerea humiditate, & habent illos rectos; quia, si non sint repleti aerea humiditate, non uruntur; ut sunt ligna uiridia, quæ habent poros plenos humiditate aquea, quæ non est ustilis: ad cuius differentiam, dicit Aristo. ponimus glaciem, quæ habet poros rectos, sed plenos humiditate aquea; & ideo non est ustilis. Sed hic est dubitatio, quia supra Aristo. cum loqueretur de ebano, dixit, quod ebanus nigra caret poris, & ideo non supernatat, sed submergitur in aquam; & tamen Dioscorides cap. primo de ebano in loco proprio, & Plinius in cap. de ebano, dicunt, quod exurit igne faciliter; & tamen non habet meatus. Tum secundo, quia dicit Aristoteles, quod lapis nõ exurit, quia

caret poris: sed est dubitatio, quia Dioscorides in libro quinto dicit, quod est lapis amian-
tus, quem ego etiam uidi, & dicitur lignum germanicum, & à Dioscoride dicitur lapis amia-
tus; & ab alijs connumeratur inter ligna: & iste lapis exurit, & cum incipit inflammari ex
una parte, procedit usque ad aliam partem, & postea reuertitur: & Plinius numerat ipsum,
ut dixi inter ligna: & ego uidi hoc lignum Romæ.

De primo dico, si uerum est id, quod dicunt Dioscorides & Plinius, quod nigra ebanus
exurit ab igne placido & iucundissimo; & Aristo. dicit, quod caret poris, quia non exuri-
tur; dico, quod non dicit Aristo. quod omnino careat poris, sed habet poros ualde angu-
stos, qui non possunt recipere aerem exteriorem, quia non admittunt illum intra se, & ideo
submergitur in aquam; cum illis tamen poris ita paruis potest exuri.

De secundo, de lapide illo, qui exurit, ut Dioscorides & Plinius dicunt, & tamen caret
poris; dico, quod uerum est, quod ille lapis uritur; sed tamen habet meatus, qui sunt reple-
ti aere; & habet rectos: & ideo non caret poris, immo habet illos repletos aere: uerum ta-
men est, quod illa humiditas aerea, est glutinosa, quasi sicut oleum; & facit ille lapis fila ual-
de tenacia & uiscosa, & ideo ignis ratione illius uiscositatis non penetrat interiora illius hu-
midi, quia ignis non profundatur in ipso, sed illa flamma est tantum in superficie, & non cō-
sumit humidum illud, nisi longissimo tempore; & flamma illa est ualde leuis. non est sermo;
ergo Aristotelis uniuersalis de lapide, sed de illis, quæ carent poris: isti uero, qui habent po-
ros plenos humiditate aerea, bene possunt inflammari: & ideo uerba Aristo. intelliguntur
ut in pluribus, quia non intelliguntur de lapide isto, qui potest inflammari, qui habet poros
plenos humiditate aerea, licet uiscosa & lentosa. Lego uerba, & clara sunt.

Exhalabilia autem sunt corporum. Iste textus est omnium difficillimus; neque Gaeta-
nus, neque Themistius, neque Albertus illum intelligunt: Alexander bene intellexit, licet
ualde truncate exponat. Textus ergo difficillimus est: & intentio Aristo. est describere cor-
pus exhalabile & non exhalabile; & est decimaquinta contrarietas seu diuisio: & primo de-
scribit corpus exhalabile: secundo declarat descriptionem: tertio ponit quoddam quasi
documentum. Et descriptio est hæc, scilicet exhalabile corpus est, cuius humiditas non e-
uaporat seorsum ab igne: & Vatablus & Alcyonius exponunt, quod corpus exhalabile est,
cuius humiditas non euaporat seorsum ab igne, id est est corpus, cuius humiditas non eua-
porat, nisi igniatur. Sed omnino oppositum huius dicit Aristo. dicit enim Aristo. quod hu-
miditas huius corporis non euaporat ab igne, sed à tempore; quia in hoc est differentia in-
ter corpus exhalabile & corpus euaporabile, quia humiditas corporis euaporabilis euapo-
rat ab igne; humiditas uero corporis exhalabilis non euaporat ab igne, sed a tempore Ga-
tanus, D. Thomas, & Albertus dicunt, quod corpus exhalabile est corpus, quod euaporat,
& non euaporat ab igne, id est non euaporat ex eo, quod igniatur, sed ex seipso euaporat; si-
cut in pomo euaporat humidum, non quia igniatur, sed amoto igne euaporat, ita, quod qua-
si ex se ipso euaporat: & sic ponunt oppositum sensum sensui priori, scilicet Vatabli, & Al-
cionij, quia primus sensus dicit, quod euaporat ex hoc, quia ignitur; & isti dicunt, quod eua-
porat ex hoc, quod non ignitur: & rectus est sensus istorum, licet sit diminutus & detrun-
catus, quia aliter Aristo. contradiceret sibi in ista descriptione, & in descriptione corporis
exhalabilis. Dicit ergo Aristo. quod ista humiditas euaporat; & non euaporat ab igne, ne-
que seorsum; neque sola humiditas euaporat, sed simul cum ea euaporat pars solida & con-
stans, quia corrugatur, & exiccatur & marcescit eius pars humida: & iste est sensus uerus il-
lius descriptionis Aristotelis: & Gaetanus, D. Thomas, & Albertus acceperunt istum sensum
Aristotelis secundum partem, non acceperunt totum sensum completum. Et tunc Aristo.
probat istam descriptionem tripliciter, scilicet, quod corpus exhalabile habeat istas duas
conditiones: & probat primo, quia illud corpus, cuius humiditas euaporat & exfoluitur
ab igne, & sola illa humiditas euaporat, est corpus euaporabile, non autem exhalabile: er-
go ista est descriptio corporis euaporabilis, scilicet dicere, quod est corpus, cuius humidi-
tas exoluitur ab igne: ergo ista sola non est descriptio corporis exhalabilis, scilicet cuius
humiditas euaporat ab igne, quia ista est descriptio euaporabilis, & non exhalabilis: si er-
go debet esse descriptio corporis exhalabilis, scilicet, quod competat corpori exhalabili,
debet

debet dicere, quòd est illud, cuius humiditas euaporat non ab igne; & non sola humiditas euaporat, sed simul cum ea pars solida & constans. Et maiorem huius conclusionis probat Aristo. ex descriptione uaporis supra dicta, quòd uapor est secretio, à calore existente genita; ut cum calor solis agit in aquam, conuertitur in uaporem, & ista secretio est uapor: & sic patet maior, quòd, cum conuertitur pars aquea in uaporem, dicitur illa, secretio. Minor propositio, quod, scilicet secretio corporis exhalabilis non est secretio solius humidi, seorsum ab igne, probatur ab Aristotele quasi exemplo; quia, si capiatur pomum, & ponatur distans & remotum ab igne, exhalatur eius humiditas; & non solum humidum, sed etiam eius pars solida terrea constans: & ista exhalatio non est ab igne, nec est solius humidi, quia pomum
10 illud corrugatur & exiccatur: ergo non tantum pars humida aquea, sed etiam sicca & constans, euaporat: neque etiam est à calido ista secretio, sed est à tempore; quia, ex quo fuit hoc pomum contentum in aliquo loco, remoto ab igne, senescit, & euanescit eius humidum; & cum eius humidum euanescit, minoratur & exiccatur substantia eius etiam; & sic euanescit, non ab igne, sed à tempore: & sic hæc descriptio habet duas cõditiones: & hæc est prima probatio Aristotelis. Secunda probatio est, quia textus est difficilis; ideo aduertite: dicit, quòd secretio corporis humidi, quæ sola est, habet exhalationem siccam: & omnis secretio, quæ sola est, & quæ fit ab igne, uel à calore extrinseco, aut humectat, aut generatur spiritus, aut uentus, quia uentus est motus aeris in longum delatus & protentus: & quomodo est motus aeris? intelligatis exhalationis siccæ, ut dixi in capite de uentis, quia uentus
20 est motus siccæ exhalationis secundum latum, & continue: & sic aut humectat, aut fit spiritus in longum delatus, idest uentus: dicit ergo, quòd omnis secretio solius humiditatis, si est ab igne, aut humectat, aut conuertitur in uentum: sed secretio corporis exhalabilis neque humectat, neque fit uentus: ergo non est uapor: quòd autem secretio corporis exhalabilis neque humectet, neque fit uentus, omittit Aristo. ut manifestum ex declaratione maioris, quia ex declaratione maioris patet, quæ est, quòd omnis secretio humiditatis solius, quæ fit à calore extrinseco, ut ab igne, aut humectat, aut fit uentus; quia calor generat duplicem halitum ex terra, & aqua, qui aliquando commiscuntur; & si maior sit copia uaporis, tunc hæc secretio humectat, & conuertitur in pluuiam: si autem halitus siccus abundet, tunc erit exhalatio: & sic aut hæc exhalatio humectat, & generatur pluuiam; aut est sicca, & sic conuertitur in spiritum: non autem sic est in ista exhalatione, quia non est corporis, quod conuertitur in pluuiam, nec in uentum, nec sola euaporatur, ut patet in pomo. Tertio probat, quia secretio uaporis humidi euaporabilis sola, tantum humectat, non autem denigrat: sed secretio corporis exhalabilis non tantum humectat, sed etiam denigrat corpus, cui occurrit, & est sicut fumus: ergo sequitur, quòd secretio corporis, non est eadem secretio corporis exhalabilis: ergo signum est, quòd secretio corporis exhalabilis, non euaporat in uaporé; neque sola humiditas euaporat, sed simul cum humiditate etiam euaporat aliqua pars sicca & constans, cuius ratione offuscat; & sic est fumus: & sic tribus rationibus declarauit Aristo. quòd corpus exhalabile est, cuius humidum non fit euaporabile ab igne, nec solum & seorsum, sed simul cum eo etiam euaporat siccum & constans, ut prius in exemplo de pomo. Le
40 go uerba, quia difficilia sunt. Exhalabilia autem &c. hic sumitur, qualiter expositio Vatabli, & Alcyonij non est ad uerba Aristo. Et hæc quidem corpora fiunt disparentia, idest æstuant, & fiunt minora, idest fiunt sicca, quia exiccantur. Differt autem. Hic proponitur probatio. Exhalatio autem est. ista uerba uidentur contradicere superioribus, quia hic dicit, quòd hæc euaporatio fit à calido ustiui; & supra dixit, quòd fit à tempore: sed de hoc dicemus infra. Propter quod quidem hic Aristo. ponit tertiam probationem. Est autem. hic ponit documentum Aristo. quia, cum dixit, quòd differunt corpus exhalabile, & corpus euaporabile, quia in corpore euaporabili non tantum resoluitur humidum, sed cum eo etiã siccum; nunc declarat species huius exhalationis, dicens, quòd tres sunt species halitus corporis exhalabilis, primo est una species huius halitus, quæ à latinis dicitur fumus, & à Græcis dicitur lignys; & iste halitus est corporum, quæ proprie generantur ex lignis: & comprehenditur sub isto halitu non tantum qui fit ex lignis, sed etiam ex pilis, & filis, plantis, & ossibus, & squamis piscium: & omnia ista sunt eadem proportione, non autem . . . sed ana-

logia quadam, quia omnes isti halitus debent dici eodem modo, scilicet fumus, quia ista corpora sunt idem secundum proportionem: quia, sicut se habent frondes in plantis ad tegendum, ita pili in animalibus: & ideo illæ exhalationes omnes habent hoc commune, scilicet fumum: & ideo recte dixit Emp. quod sunt idem quadam analogia. Secunda species est, quæ est halitus corporum pinguium, sicut rhesinæ, picis, ceræ, qui halitus est alterius speciei à primo; & à latinis dicitur fuligo: cum enim ista inflammatur, à principio effumat quidam halitus, qui, ut diximus, à latinis dicitur fuligo. Tertia est species halitus non corporum pinguium, sed corporum unctuosorum, sicut oleum, quia Arist. distinguit inter unctuosum & pingue: à Latinis iste halitus dicitur nidor, quia proprie est halitus carnum, dum inflammantur. Differunt ergo specie isti tres halitus, dicit Arist. sicut corpora, ex quibus generantur, differunt specie. Secundo dicit Arist. quod ex dictis sequitur, quod neque oleum neque uinum dulce digeritur aut crassescit à calore: & probat, quia etiam corpus, quod digeritur aut crassescit est corpus euaporabile, quia supra dixit, quod ea, quæ digeruntur, sūt crassiora: & quod crassescit, euanescit ab eo humidum aqueum: ergo est aqueum: ergo est euaporabile, quia non resoluitur humidum aqueum, nisi euaporat: ergo omne corpus, quod digeritur aut crassescit, est euaporabile non exhalabile: sed nec uinum nec oleum sunt corpora euaporabilia, sed exhalabilia, quia corpora euaporabilia sunt à prædominio aquæ; sed oleum est à prædominio aeris: ergo non est corpus euaporabile, quia ab eo potest resolui humidum aqueum, si est corpus æreum: & probat Arist. de uino dulci, de quo loquitur, quod non sit corpus euaporabile, quia tale uinum habet temperamentum olei, tum quia est pingue, sicut oleum; tum quia exuritur, sicut oleum, & hoc ideo, quia caret humido ratione . . . tum quia non crassescit sicut oleum: & ideo hoc uinum, æquiuoce dicitur uinum, quia tantum nomine dicitur uinum, non autem ratione, quia non inebriat, & facit aliud uinum: tum etiam habent aliam conuenientiam, quia, sicut oleum est corpus exhalabile, & non euaporabile, ita etiam & hoc uinum; non tamen exhalabile ad tantam distantiam, sicut oleum; ideo, sicut oleum non est corpus euaporabile, neque à prædominio aquæ; ita etiam neque uinum est corpus euaporabile, neque à prædominio aquæ: quare habet condiciones olei. Lego uerba. Et omne tale est in eo, id est omnia talia sunt sub eodem genere analogo, & sub analogia quadam.

Descripsit nobis Arist. corpus exhalabile, & dixit, quod est corpus, cuius humiditas neque sola, id est seorsum sine parte constanti corporis, neque ab igne euaporat, sed à tempore exhalat; & in hoc differt ab euaporatione, quia euaporatio est ab igne. Et secundo dixit quod est triplex corpus exhalabile: aut est lignosum, & eius exhalatio dicitur fumus: aut est corpus pingue, ut pix, & istius exhalatio dicitur lignys à Græcis: tertio sunt corpora unctuosa, quorum exhalatio appellatur nidor à latinis: & dicuntur corpora unctuosa, & nō pingua, quia secundum Aristotelem corpus unctuosum differt à pingui: tertio & ultimo posuit tanquam corollarium, quod ex dictis sequitur, quod neque uinum, neque oleum sunt corpora quæ possint digeri, aut crassescere quia illud uinum habet idem temperamentum cum oleo: & adduxit causas, quare eiusdem sit temperamenti cum oleo.

Est modo dubitatio in Aristotele, quia uidetur contradictio in dictis eius, quia primo dixit, quod exhalatio erat euaporatio corporis exhalabilis, & quod talis euaporatio est à tempore, non autem ab igne; & postea dixit, quod exhalatio est, quæ est à corpore exurenti: si à calore exurenti, ergo ab igne extrinseco erit ista euaporatio, & communis segregatio humidi & ficci simul: non est ergo uerum, quod iste halitus nō sit ab igne extrinseco. Tū ratione ostendo, quod hæc secretio non potest esse à tempore, quia quarto Physicorum, tempus est quantitas continua: ergo nullam habet actionem: ergo non potest esse principium actuum, quia nulli quantitati, ut quantitas est conuenit actio, ex quarto Physicorum: quod autem tempus sit quantitas continua, patet quia est continuitas & mensura primi motus: ergo euaporatio hæc non potest esse à tempore. Tertio, quia exhalatio corporis exhalabilis est quædam marcedo eius & putrefactio: & supra dictum est, quod omnis putrefactio fit ab extrinseco calore: ergo etiam hæc euaporatio fit ab extrinseco calore: quomodo ergo dicit Aristoteles quod non fit ab igne? Secundo principaliter arguitur contra aliud

aliud eius dictum, quia dixit, quod halitus corporis exhalabilis, neque est materia plu-
 uiae, neque uenti: & ideo differt à uapore: sed contra, quia primo huius dictum est,
 quod omnis halitus aut à prædominio est humidus, & sic ex ipso fit pluuia: aut à præ-
 dominio est siccus, & sic ex ipso fit uentus: quomodo ergo dicit Aristot. hic, quod
 iste halitus neque est materia uenti, neque pluuiæ? Tertio dubitatur de oleo quia sibi con-
 tradicit de oleo: supra enim, cum dixit de oleo, dixit, quod oleum à frigore & à calido cras-
 fescit, non autem exhalat: hic uero dicit, quod oleum non crassescit & exhalat: ergo in dua-
 bus sibi contradicit ut patet. Quarto, quia etiam de uino sibi contradicit, quia supra dixit,
 quod quinque mixta erant à prædominio aquæ, ut serum, urina, lixiuium, acetum, & uinū;
 10 & ex quo erant à prædominio aquæ ista, congelantur à frigore; ergo uinum est à prædomi-
 nio aquæ; ergo uinum congelatur, & etiam digeritur: hic uero dicit, quod uinum non est à
 prædominio aquæ, sed aeris, sicut oleum, neque digeritur: tum etiam, quia dicit, quod hoc
 uinum dulce non inebriat: sed huius oppositum docet experientia, quia uinum dulce in-
 ebriat, & etiam supra dixit ipse, quod digeritur, & dicit hic, quod non; ergo contra dicit
 sibi & experientiæ. Quinto, quia supra posuit tantum duo genera halitus, ex quibus nascū-
 tur omnes metheoricæ impressiones: unum genus est uaporis humidus, geniti ab aqua; &
 iste uapor est materia humidarum impressio: aliud est exhalationis siccae, genitæ ex
 terra; & ista est materia omnium passionum ignitarum, & terræ motus, & uenti: & hoc di-
 xit in principio huius libri, & posuit hoc ut principiū huius. . . & hic dicit, quod sunt tria
 20 genera halitus, s. unum, quod dicitur fumus; & aliud, quod dicitur nidor; & aliud, quod di-
 citur fuligo. Sexto dubitatur, quia Aristot. distinguit nidorem à fuligine, quia fuligo est hali-
 tus corporis pinguis; nidor uero est alterius corporis unctuosus: sed unctuosum & pingue
 idem sunt: neque Aristot. declarat, si differunt, quomodo differant unctuosum & pingue cor-
 pus, sed omnino uidetur, quod sint idem ista corpora, & si ista corpora sunt eadem, ergo
 neque halitus eleuati ab ipsis distinguuntur inuicem sed erunt idem per rationem ipsius
 Aristot. quia dicebat, quod ideo halitus isti differunt, quia corpora ex quibus eleuantur, dif-
 ferunt & distinguuntur. De primo, cum dicis, quod Aristot. sibi contradicit, quod exhalatio
 fiat à tempore, & non ab igne, quia postea dicit, quod fit à calore utili; ergo ab igne; dico,
 quod reuera euaporatio ista humidus euaporabilis, quæ est exhalabilis, fit ab igne extrinse-
 30 co, & non potest fieri nisi à calore, quia omnis halitus fit à calore extrinseco: & cum dicis,
 oh Aristot. hic dicit, quod non fit à calore extrinseco (& in hoc differt à uapore) sed tantum
 fit à tempore, & non à calore extrinseco, & à calore, seu à uapore; dico, quod reuera fit à ca-
 lore extrinseco, s. aeris ambientis, sed immanifesto nobis, quia immanifestum est, quod ista
 exhalatio fiat à calore extrinseco: & ideo dicitur fieri à tempore, & non à calore extrinse-
 co; quia si pomum reseruat in arca, & marcescit & exhalat, non est manifestum nobis,
 quod ista exhalatio fiat à calore extrinseco, licet reuera fit à calore extrinseco ambientis:
 ideo attribuimus illa tempore: ut dicit Aristoteles quinto Phys. quod illi effectus, qui pro-
 ueniunt à causa nobis immanifesta, & quæ nos latet, attribuuntur ipsi tempore; ut est etiam
 senium, & mors, quia senium est quædam marcedo, quæ fit ab aere ambiente, & tantum
 40 tribuitur tempore: & neque mors neque senium fiunt à tempore, & tamen dicimus, quod
 proueniunt à tempore, quia immanifestum est nobis, quod fiant à continēte: ita etiam est
 in proposito in huiusmodi exhalatione; quæ fit à continēte, & quia hæc causa est nobis
 immanifesta, ideo dicitur, quod fit à tempore; reuera tamen est à calore extrinseco, & non
 à tempore, sed immanifeste ab ambiente: & quia uapor ille manifestus fit à calore extrin-
 seco, quàm à tempore, ideo attribuimus improprie fieri à calore extrinseco: & sic conclu-
 dit argumentum, quod ista exhalatio fiat à calore extrinseco, sed immanifeste, manifeste
 autem à tempore: et sic ad argumentum dico, quod tempus nō est causa effectiua huius ex-
 halationis, sed circumloquimur causam, quia nobis causa propria non est manifesta. De
 secundo, quia primo huius dixit, quod erat tantum duplex halitus; unus, qui erat calidus
 50 & humidus, & ista erat materia passionum humidarum: & alius calidus & siccus, qui est ma-
 teria passionum ignitarum, ut uenti, terræ motus: hic uero dicit, quod hæc exhalatio nō
 est materia uenti nec pluuiæ; ergo tres sunt halitus, & duo tantum, ut ibi dixit; respondet

Albertus, quòd reuera ita est, quòd ista exhalatio, de qua hic Arist. loquitur, est etiam materia uenti, uel pluuia: oh quare dixit Arist. quòd non est materia nec pluuia, nec uenti? oh dicit, quòd reuera, quantum est ex sui natura & per se, iste halitus seu ista exhalatio est materia uenti aut pluuia, tamen per accidens iste halitus. s. sui exigua quantitate, non est materia uenti aut pluuia, quia est tam exigua & immanifesta quantitate quòd non potest conuerti in aliquod eorum qua citius transmutatur ab aere continenti, quàm possit in uentum aut pluiam transferri: & ideo Arist. non posuit hunc halitum materiam illarum passionum quia. s. citius absimitur, quàm quod conuertatur in aliquod illorum.

De tertio, de oleo, quia sibi contradicit hic, & supra, domini, si bene recordamini, dixi, cum loqueremur de oleo, quòd semper, quando est contradictio in dictis authorum, non potest solui, nisi ex æquiuatione terminorum, quia termini aliter accipiuntur in uno loco & aliter in alio: dixi ergo supra & nunc repeto quod crassities trifaria sumi potest, primo pro omni. . . Et sic oleum crassescit & à calido & à frigido; & ita hic non accipitur crassities: secundo sumitur crassities pro omni constantia, & maiori mole corporis ex admistione aliquis alterius corporis secum; & hoc modo dicitur ibi, quòd oleum à frigido fit crassius, quia frigus permutat partes aereas in aqueas ipsius olei; quæ aqua ei admixta congelatur, à frigore, & efficit corpus crassius, quàm sit oleum, & quàm sit ipsa aqua: & dixi uobis, quòmodo ex ipsa aqua & oleo fit corpus densius quàm sit utrunque, & dixi, quòd erat per accidens, idest ex multa & crebra generatione paruorum ampullarum: & ita etiam dixi, quòd est de genitura, & spuma, & aqua bulliente, quia genera non illæ parua & crebra ampullæ, nobis immanifestæ, quæ sursum tendentes faciunt tumorem & illam crassitiem: & hoc modo dixi supra, quòd oleum crassescit à frigore; non autem ita capitur hic crassities ab Aristotele, sed capitur primo & secundo modo: alio modo capitur crassities, non quia maiora fiunt sed sicciora, quia minus diluta sunt; & hoc modo accepit supra Arist. quia dixit, quòd omnia, quæ digeruntur, sunt crassiora, idest habent minus humidi diluti: & ista crassities fit & hoc, quia humidum aqueum dissoluitur à calore, & a terreo constanti separatur; & hoc modo crassescunt fructus; sicut etiam in uino, dum digeritur, separatur humidum aqueum à constanti terreo. cum ergo supra dixit Arist. quòd oleum crassescit à frigido & à calido, loquitur de crassitie primo & secundo modo: cum uero hic dicit, quòd non crassescit, loquitur tertio modo de crassitie: & sic non est contradictio in dictis Aristotelis, quia non est secundum idem; ut est contradictio, quæ est circa idem: sed aliter sumit hic Aristoteles crassitiem, aliter ibi: & sic sunt termini æquiuoci, in quibus non est contradictio, quia contradictio est secundum idem & ad idem, ut dicitur in libro Elenchorum: non ergo sibi aduersatur Aristoteles: & ideo dicit ipse, neque digeri potest, quia omnia, quæ digeruntur crassescunt hoc modo, quia resoluitur humidum aqueum à terreo constanti: sed in oleo non potest separari humidum superfluum à constanti terreo: ergo non potest digeri; & ita etiam de uino. Eodem pacto etiam, cum dicis, quòd supra dixit, quòd oleum non est corpus exhalabile propter letorem partium; hic uero dicit, quòd exhalatur; dicatis eodem pacto quòd aliter hic, & aliter accipit ibi exhalationem, quia accipit ibi exhalationem pro resolutione humidi aquei à terreo constanti, & hoc pacto oleum non potest resolui propter lentorem eius: hic uero, cum dicit, quòd exhalat, non intelligit, quòd separetur pars aquea à parte terrea constante, sed intelligitur, quòd aliqua pars olei, & non dico pars aquea ipsius olei sed p. solui, dico, quæ absimitur reliqua manente; & pars, quæ absimitur, conuertitur in fumum & exhalationem, reliqua parte olei remanente: & sic exhalatur oleum, & non primo modo.

De quarto quia Arist. etiam de uino sibi aduersatur, quia supra dixit, quòd est aqua à prædominio, & ideo congelatur; & hic dicit, quòd est à prædominio aeris: supra etiam dixit, quòd congelatur à frigore; & quòd digeritur; hic uero dicit, quòd non digeritur, quòd uidetur falsum quia mustum est idem, quòd uinum; & mustum digeritur; ergo etiam uinum: dico, domini, ut debetis dicere, & Alexander hoc etiam aduertit, quòd uinum non est unius & eiusdem naturæ, neque eiusdem temperamenti, sed est triplicis naturæ & temperamenti, ut ponitur ab Aristotele, & etiam à Galeno; & nullus exactius dixit de temperamento uini, quàm Galenus; & in mille locis loquitur de temperatura uini: dico ergo quòd

quòd uinum est triplicis naturæ: quoddam à prædominio aquæ; & sic supra dixit, quando numerauit uinum inter mixta aquea à prædominio; & tale uinum congelatur à frigido; & sunt quædam uina alba paucifera; & de istis dicit Galenus, quòd est dubitatio, an calefaciant aliquo modo, quia uidetur, quod potius frigefaciunt & aliquando dicit quod parū caloris habent, & aliquando dicit, quòd infrigidant, ex quo sunt tenuia & aquosa: & sic nō omne uinum est calidum: & ista uina non negantur febricitantibus, ut dicit in primo regim. acut. aliud est uinum à prædominio terræ; & de hoc dixit supra, quia coagulatur à calido, & est à prædominio terræ; & tale uinum, dixit supra, quòd est uinum Arcadiæ: & istud uinum adeo coagulatur & consistit, quòd diuidunt in frustra, & ponunt in aquam, ut liquescat, quando uolunt bibere; & de isto uino dicemus infra. Tertium est uinum, de quo hic loquitur quòd neque est aquæ neque terræ à prædominio, sed aeris; quia, licet sit aquæ, tamen in eo est plus aeris, quàm aquæ; & tale uinum, est uinum dulce; sed non omnia uina dulcia, quia non omne uinum dulce est à prædominio aeris, sed intelligit de uino dulci antiquo expurgato ab humido aqueo: & ideo tale uinum, dicit Aristo. non inebriat, quia ebrietas fit à uapore eleuato à uino, ascendente ad cerebrum; qui uapor sui natura non est frigidus, sed à cerebro infrigidatur & ingrossatur; & ideo condensatur, & affigitur neruis, seu poris & meatibus arteriarum, & sic obstruit poros & arterias; & ideo auferit sensum & motum: & sic inducit somnum; & sic inebriat. Sed non omne uinum inducit somnum, immo aliquando inducit uigilias; quia istud uinum, licet sit dulce, tamen non habet partem aqueam, aqua possint eleuari isti uapores tendentes ad caput: et ideo non inebriat, immo ab eo eleuatur exhalatio, quæ est calida et sicca, quæ non condensatur, et ideo nō obstruit meatus, nec sensus tolluntur, nec inducitur somnus immo potius uigilia, et hoc mō soluit cōciliator: et sic Aristo. non cōtradicit sibi de uino, quia est diuersa tēperatura ipsius uini, sicut diuersæ sunt species uini. Et ideo, cū quæritur, an oē uinū sit calidū et siccū, male quæritur, quia uinū per se humidū est quia fluit more aque; et nō omne uinū est eiusdē naturæ, & nō omne uinū calefacit, & sic nō omne uinū exiccat, quia per se humidū est re uera; & si exiccat est per accidens. De penultimo, & est secundum in ordine, quia hic ponit tria genera halitus; & supra in principio libri ponit tantum duo; dico, quòd Aristote. supra nominauit duo prima genera halitus, quæ uaporant à rebus corporeis actione caloris: quæ genera halitus, sunt corpuscula tenuia; & unum euaporat ab aqua; & aliud à terra: si uero hic explicat tria genera halitus, hæc reducuntur ad illa prima genera halitus, quia isti halitus non sunt simplices halitus, sed commixti ex illis duobus primis. De ultimo, quomodo differat corpus pingue ab unctuosum, quia uidentur esse eadem; dico, quòd pingue & unctuosum non sunt idem, ut etiam Arist. mox infra declarabit, quia corpus pingue habet plus siccitatis, quàm habeat corpus unctuosum & oleosum, ut patet in exemplo suo, ubi dicit, quòd corpora pingua sunt, ut cera, pix; unctuosum uero sunt, ut oleum: & ideo dicit Aristote. quòd si permisceatur corpori unctuosum & oleosum corpus siccum, tale corpus unctuosum fit pingue: & unctuosum est, sicut oleum; & pingue, sicut cera, & pix: & plus humiditatis habet oleum, quàm pix, quia ista duo corpora differunt; pingue & unctuosum; ideo etiam differunt halitus eleuati ab istis corporibus.

Ustibilia autem uidentur. Aggreditur nunc Aristo. sermonem de corpore ustile & non ustile, quia iam interrumpit sermonem suum de corpore exhalabili & non exhalabili, ut ostenderet affinitatem horum corporum inuicem. Dicit Olympiodorus, quòd, scilicet omne exhalabile erit ustile: & ideo nunc reuertitur ad ipsum, ut perfecte declaret illud: & primo definit corpus ustile: secundo ponit diuisionem talium corporum: tertio comparat illa inuicem: & quarto epilogat. De primo dicit, quòd corpus ustile, est corpus, quod ab igne in cinerem dissolubile est: & causa, cur in cinerem dissoluitur, dicit Aristo. est, quia coagulatum est aut à calido solo, aut à calido simul cū frigore, ideo in cinerem dissoluitur, & est ustile. Et, quia dixit, quòd omne corpus coagulatum ex solo calido, aut à calido simul cum frigore, est ustile, ideo statim dat instantiam de lapide sigillo, qui carbunculus dicitur: & ideo excepto solo lapide sigillo, qui carbunculus est, dicit textus: & ista uerba bifariam exponuntur. Alcyonius transtulit excepto stragile lapide, qui carbo dicitur: sed, quis sit ille lapis stragilis,

fragilis, ipse non dicit, nec ego uidi mentionem huius lapidis in aliquo loco: bene est mentio de terra sphragia, de qua quinto libro Dioscorides; sed de isto lapide non facit mentionem. Et ideo aliter transtulit Vatablus, excepto sigillo lapide, qui carbunculus dicitur, id est excepto lapide illo sigillo, id est qui est tanquam sigillum & meta & regula omnium lapidum in preciositate, quia nobilissimus & preciosissimus est lapidum iste lapis: & ideo dicit, excepto lapide illo preciosissimo, & gemma splendente, quæ est sigillum & meta lapidum preciosorum. & iste lapis non absumitur ab igne, dicit Aristo. & ideo accipit istud corpus, quod, licet sit coagulatum à calido, uel frigido simul cum calido, non tamen est ustile. Albertus alio modo exponit (et Plinius in 36. libro historiae, naturalis facit etiam mentionem de isto lapide) dicit ergo Albertus, quod carbunculus dicitur sigillus lapis, quia re-
ges de eo faciebant sigillum: sed ego nescio, an iste lapis possit incidi, ut reliqui lapides: sed ego credo, quod dicatur sigillus lapis, quia est preciosissimus: et eandem sententiam cum Aristo. habet Plinius in lib. 36. cap. 7. qui dicit, quod est lapis preciosissimus, qui carbunculus dicitur, qui non patitur ab igne. Secundo Aristo. ponit diuisionem, seu differentiam inter corpora ustilia, dicens, quod corporum ustibilium quædam sunt inflammabilia; & quædam non, ut quæ non faciunt flammam, ut sunt lapides, qui non emittunt flammam, cum uruntur: inflammabilia uero emittunt flammam, ut sunt ligna. Iterum corporum inflammabilium quædam per se ipsa emittunt flammam, ut sunt ligna: & quædam non per se ipsa sola emittunt flammam, ut sunt cera, pix, & oleum, quæ per se sola non emittunt flammam, sed indigent admixtione alicuius corporis sicci: & ideo, cum ceram, aut picem, aut oleum addimus lychnio, quod est corpus siccum, tunc emittunt flammam; aliter non emittunt. Iterum dicit Aristo. quod hæc corpora, quæ per se sola emittunt flammam, sunt adhuc duplicis naturæ, quia quædam emittunt carbones consumpta flamma; & quædam non emittunt: & horum omnium reddit rationem Aristo. scilicet cur quædam emittant flammam, quædam non: & dicit, quod causa est, quia ista corpora habent multum aeris, qui continetur in poris, & ideo emittunt flammam, ut sunt ligna: & ideo dixit Aristo. quod corpora inflammabilia sunt, quæ habent poros rectos, continentes multum aeris in se ipsis: corpora uero, quæ non emittunt flammam, sunt, quæ non habent multum aeris intra se, ut lapis, & ferrum. Iterum corporum emittentium flammam quædam per se sola emittunt flammam; & quædam non per se sola emittunt flammam: quæ non emittunt flammam per se, sunt corpora humida, ut oleum, pix: & reddit causam huius Aristo. dicens, quod causa est, quia hæc corpora per se sunt humida, ideo non inflammantur ex se ipsis, quia flamma est ipse ignis, & ignis est calidus & siccus: sed ista corpora sunt natura humida: ideo, ut transmutentur in ignem, oportet, quod admisceantur aliquo sicco: & ideo ponimus in ipsis lychnium ad hoc, ut inflamentur talia corpora: & ideo si cum istis corporibus actu humidis non additur aliquod siccum, non possunt per se inflammari; sed, cum admiscetur siccum, flamma trahit, & absumit aerem; & ne detur uacuum, trahitur ibi purior pars ipsius olei contenti in lychnio: & hac parte absumpta, iterum, ne detur uacuum, attrahitur alia pars; sed, cum inflammatur, iterum attrahitur alia pars; & sic consequenter, & facit flammam, quia necesse est, ne detur uacuum, quod attrahatur alia & alia pars olei. Corpora uero, quæ emittunt flammam per se, sunt corpora, quæ non sunt humida, ut ligna: & iterum ista corpora sunt duplicia, quia quædam emittunt carbones, & quædam non: corpora, quæ emittunt carbones, sunt, quæ habent plus terræ, quàm aeris: corpora uero, quæ non emittunt carbones, sunt, quæ plus habent aeris, quàm terræ: & ideo causa, cur aliqua emittant carbones, est, quia habent plus terræ: causa uero, cur non emittunt carbones, est, quia habent plus aeris: & hoc declarat philosophus in lib. de hist. animalium, seu naturali, longo sermone. Tertio loco est comparatio, quia Aristo. tertio loco comparat corpora ustibilia & liquabilia; & dicit, quod corporum, quæ patiuntur ab igne, quædam solum liquantur, & non inflammantur; quædam solum inflammantur; quædam liquantur & inflammantur: metalla solum liquefcunt; ligna solum inflammantur; thus uero simul & inflammatur & liquefcit: & quæ causa huius? oh causa est, dicit Aristo. quia corpora, quæ sunt combustibilia, in porositate suis continueate habent aerem, quia pori se penetrant, ideo habent aerem continuum: & omnia talia corpora sunt ustilia,
ut

ut ligna, quæ habent poros; & illi meatus penetrât unus in alium; & ideo aer in illis poris penetrat ex uno in alium: & ideo talia corpora uſtibia sunt inflammabilia. Corpora uero illa, quæ tantum liqueſcunt, aut non habent poros in ſe, & ex conſequenti nec aerem intra ſe; aut, ſi habent poros, non habent illos rectos & continuatos inuicem, nec ex conſequenti habent aerem continuatum; & ideo non inflammantur, ſed liqueſcunt, ut metalla, quia propter eſſe coagulata à frigore uehementi, habent poros paruos & ſtriſtos. Corpora uero, quæ inflammantur & liquantur, participant utraque cauſa: ſed dices tu, quomodo poſſunt de utraque cauſa participare, quia ſunt cauſæ contrariæ? quia, ſcilicet ſit aer multus & continuus, & quia ſit aer non multus, & non continuus: dico, quòd ſecundum diuerſas ſui partes: ſecundum unam enim partem habent multum aeris etiam in poris rectis; ſecundum aliam uero ſui partem habent parum aeris, & non continuum: aut non habent aerem, & ſecundum iſtam partem liqueſcunt, & non inflammantur; quo uero ad aliam ſui partem prius dictam, inflammantur: & non intelligas, quia ſecundum unam partem inflammantur & liqueſcant, ſed ſecundum unam partem inflammantur, & ſecundum aliam liqueſcant. Quarto Aristo. epilogat ſeu colligit, dicens, quòd duplex eſt halitus horum corporum uſtibiliu; unus eſt corporum lignoſorum, & iſte dicitur fumus: alius eſt halitus corporum pinguium, & iſte dicitur fuligo, & à Græcis dicitur lignys: tertio eſt halitus corporu unctuoſorum, ſicut olei, & iſte halitus à latinis dicitur nidor: & ſicut iſta corpora differunt ſpecie, ita & halitus illi ſpecie differunt. Et addit Aristo. quòd corpora iſta unctuoſa non poſſunt ex ſe ipſis inflammari, id eſt non poſſunt ex ſe ſolis emittere flammam, ſed requirunt admixtionem alterius corporis ficci: & cauſam huius dixi, quia nullum corpus tranſmutatur in ignem, niſi ratione caliditatis & ſiccitatis: ſed iſta corpora per ſe non habent ſiccitatem, & ideo indigêt admixtione alicuius corporis ficci: ideo iſta corpora unctuoſa, poſtquam eis eſt admixtum aliud corpus ſiccum, non amplius dicuntur corpora unctuoſa, ſed dicuntur corpora pinguia; quia, ut dixi, in hoc differunt unctuoſa à pinguibus, quia pinguia habent per ſe etiam ſiccum, & oleoſa ſeu unctuoſa non: & ideo, cum corpori unctuoſo admixtetur ſiccum, tale corpus unctuoſum tranſit in corpus pingue: & ſic fit corpus pingue ex admixtione corporis ficci cum oleoſo, ſeu unctuoſo: & ideo dicit Aristo. quòd, ſi talia corpora debent inflammari, debet admixceri eis corpus ſiccum. Lego uerba. Sigillum lapidum, id eſt regula & norma, & 30 precioſiſſimus lapidum precioſorum. Quæcunque plus terræ habent, quàm ſpiritus, id eſt, quàm aeris. Continuum adeo, ut peruratur. Sic debet legi. Hoc igitur calidum ſiccum ſi fiat ignis. Sic legatis textum. Sed tu dices, & eſt dubitatio Olympiodori in definitione Aristo. primo, quia definiens corpus inflammabile, dixit, quòd eſt corpus diſſolubile in cinerem: ſed contra hoc eſt inſtancia de palea, quæ inflammatur, non tamen reſoluitur in cinerem; quia, quod remanet, eſt fuligo, & non cinis: ergo Aristo. male definiuit corpus inflammabile. Secundo, quia contradicit ſibi Aristo. ſupra enim definiens corpus inflammabile, dixit, quòd eſt illud, quod habet poros rectos, ut patet in principio huius cap. plenos humiditate aerea: hic uero dicit Aristo. quòd corpus inflammabile eſt, quod à ſolo calido, aut à calido cum frigido ſimul, coagulatur: ergo ſibi contradicit. Tum etiam, quia, illud dictum ha- 40 bet inſtanciam, quia later à ſolo calido coagulatur; & tamen non redigitur in cinerem, neque eſt combuſtible corpus: ſimul lapis à ſolo calido, uel à calido ſimul cum frigido coagulatur; & tamen non redigitur in cinerem. Sed eſt calx, quæ fit ex lapidibus: ulterius, etiã metalla ſunt coagulata à calido ſimul cum frigore; & tamen non ſunt redigibilia in cinerem, ſed in ſcobem; & tamen coagulata ſunt à calido & à frigido ſimul: ergo ſibi contradicit: & cauſa ſecunda habet inſtanciam, quia etiam dubitatur de carbunculo, quia dicit, quòd non exurit ab igne: ergo carbunculus erit æternus ac immortalis; quia, ſi eſt communis, impaſſibilis à uehementer agente, ergo à nullo alio agente corrupente patitur: ergo eſt incorruptibilis; & tamẽ omne corpus ſublimare eſt corruptibile ac paſſibile. Quarto arguitur, quia Plinius in 37. lib. naturalis hiftoriæ dicit, quòd adamas nullo modo poteſt abſumi; & hoc 50 dicit in cap. ſeptimo, ubi de adamante loquitur: ergo non tantum carbunculus non patitur ab igne: quomodo ergo Aristo. dicit, quòd ſolus carbunculus non abſumitur ab igne? Tũ etiam dicit Olympiodorus de Pyrimacho lapide, quia non abſumitur igne, quia ideo dicitur

tur Pyrimachus, quia resistit igni, & non patitur ab igne, dicit Olympiodorus. De primo, cum dicis, quod Aristo. sibi contradicit, quia aliam causam assignauit supra de corpore combustibili, & aliam hic; dico, quod uerum est, quod aliam assignauit supra, & aliam assignat hic: oh sibi contradicit: nego, quia sibi non contradicit Aristo. quia alio modo supra loquitur de combustibili, & alio modo loquitur hic: quia supra accepit corpus combustibile, pro ut potest absumi ab igne in flammam; & sic non cuiuscunque ustibilis, sed illius, qui flammam emittit; & istud debet habere poros ita, ut dicit Aristo. & ideo dicit, quod corpus ustibile est corpus habens poros multos, rectos, plenos, humiditate aerea, quia humiditas aeris est pabulum ignis: assignauit ergo supra descriptionem corporis ustibilis, tantum conuertibilis in flammam: hic uero assignat descriptionem cuiuscunque corporis, quod potest absumi ab igne, siue emittat flammam, siue non, cum ignitur, dummodo in cinerem dissoluatur: & ideo huiusmodi corporis assignauit aliam causam, quam supra fecerit, quia tale corpus, quod sic ab igne redigitur in cinerem, necesse est, quod sit à prædominio terræ, quia debet in eo esse plurimum terræ, quia multum terræ remanet post combustionem; & est corpus terreum, coagulatum à calido, & ideo redigitur in cinerem: & ideo alio pacto accepit corpus combustibile hic; & alio pacto supra; & hoc satis est: & metalla, quæ non relinquunt cinerem, dicuntur ibi ustibilia. De tertio, quia definitio Aristotel. habet instantiam de palea, quæ est corpus ustile, & tamen non relinquit cinerem, sed conuertitur in fuliginem, & non in cinerem; dico, ut dicit Olympiodorus, quod illa non est fuligo, sed est cinis, quia etiam palea redigitur in cinerem, quia fuligo, ut dicit Aristotel. est halitus corporis pinguis; modo palea non est corpus pingue: & ideo id, quod relinquitur à palea usta, est cinis, aut proportionabile cineri, licet non sit uere cinis: & dicit, quod Arist. intelligit, quod id est ustile, quod redigitur in cinerem, uel aliud proportionabile cineri, ab igne. De quarto, quod dicit de carbunculo, quod est corpus æternum, si non patitur ab igne, dico quod non est uerum dictum Arist. quod carbunculus nullo modo, absumatur ab igne, quia ista corpora omnia absumuntur ab igne: sed Arist. intelligit, quod non absumuntur ab igne, nisi in longissimo tempore, quando sunt bene compacta & densa ista corpora: quia, non dissoluuntur ab una actione ignis, sed ex iterata actione ignis, & in longissimo tempore absumuntur: & non solum ab igne absumuntur, sed etiam ab aere ambiente, puta à calore eius, omnia ista corpora, licet in longissimo tempore, quia sunt ualde compacta, & habent poros ualde angustos: & ideo quasi insensibiliter eorum humidum euanescit: & quia non absumitur, nisi in longissimo tempore, ideo dixit, quod non absumitur ab igne. De alio, de latere, ferro; & alijs metallis, quæ non relinquunt cinerem sed scoriam illam; dico quod dicit Olympiodorus, quod ista corpora, quæ relinquuntur habent proportionem cineris; ut calx, quæ relinquitur à lapide, habet proportionem cineris; & similiter scoria, quæ relinquitur à metallis, habet proportionem cineris: & ideo intelligitur dictum Aristotelis, quod corpus ustile est, quod redigitur in cinerem; uel aliquid proportionabile cineri. De alio, de Adamante, qui etiam non absumitur ab igne, ut dicit Plinius loco citato; ergo non tantum carbunculus, ut dicit Arist. potest dici, quod corpora, quæ coagulantur à calido solo, uel à calido cum frigore, absumuntur ab igne: nam adamas generatur à frigore solo, & proportionat chry-stallo, qui fit à uehemente frigore; & carbunculus fit à calido, quia non omnium gemmarum est eadem generatio, quia Adamas fit à frigore, ut chrystallus; & carbunculus à calido & frigore: & ideo Arist. non est mancus, quia loquitur de ijs, quæ generantur à calido, uel à calido non solo, sed simul cum frigore: & ideo exemplificauit de frigore, seu de carbunculo; & non de adamante, quia à frigido solo generatur. Et notate, quia Albertus in hoc loco obstat Aristoteli, quia dicit, quod oēs isti lapides preciosi generantur à frigore; Arist. uero dicit, hic, quod carbunculus generatur à calido et uideatis hic Albertum, quia multa pulchra dicit. Vel & secundo potest dici ad dubitationem, quod cum excipit carbunculum, non intelligit solum de carbunculo, sed etiam intelligit de Adamante, & alijs huiusmodi corporibus, quæ ab igne non dissoluuntur. De alio, quod dicis de Pyrimacho lapide, qui nullo modo absumitur ab igne, & propter hoc dicitur pyrimachus lapis, dico eodem modo, ut dixi de adamante, quod aut Arist. intelligit de lapidibus preciosis, quæ generantur aut à calido

10

20

30

40

50

lido solo, aut à calido simul cum frigore, & non de ijs, quæ generantur à frigido solo, cuiusmodi est lapis pyrimachus: aut potest dici, quòd Arist. non excipit tantum carbunculum, sed etiam excipit omnia talia corpora genita à solo frigore, quæ à calido non absumuntur.

TEXTVS QVADRAGESIMVS OCTAVVS.

His autem passionibus & his differentijs, simularia corporum, sicut dictum est, differunt ab inuicem secundum tactum, & adhuc saporibus, & odoribus, & coloribus. Dico autem simularia, ut metallica, æs, aurum, argentum, stannum, ferrum, lapidem, & alia talia, & quæcunque fiunt ex his excreta. & quæ in animalibus, & plantis, uelut carnes, ossa, neruus, pellis, uiscus, pili, uilli, uenæ: ex quibus iam constant dissimularia, ut facies, manus, pes, & alia talia. & in plantis, lignum, cortex, folium, radix, & quæcunque talia. Quoniam autem hæc quidem ab alia causa consistunt, ex quibus autem hæc materia quidem siccum, & humidum, quare aqua & terra (hæc enim eidentissimam habent potentiam) utrunque utriusque facientia autem calidum, & frigidum (hæc enim constituunt, & compingunt ex illis illa) accipiamus simularium quæ sunt terræ species, & quæ aquæ, & quæ communes. Sunt itaque corporum conditorum hæc quidem humida, hæc autem mollia, illa autem dura. Horum autem quæcunque dura, aut mollia concretione dictum est prius. Humidorum igitur, quæcunque quidem euaporant, aquæ sunt: quæcunque autem nõ, aut terræ, aut communia terræ & aquæ, ut lac: aut terræ & aeris, ut mel: aut aquæ & aeris, ut oleum. Et quæcunque quidem à calido incrassantur, communia. Dubitabit autem utique aliquis de uino, humidorum. hoc enim euaporauit utique, & incrassatur, sicut nouum. Causa autem est, quia nec una specie dicitur unum, & quia aliud aliter nouum enim magis terræ est, quàm antiquum. quapropter & incrassatur maxime calido, & concrefcit minus à frigido, habet enim & calidum multum, & terræ. ut quod in Arcadia sic exsiccat, ut à fumo in utribus, ut dera sum bibatur. Si autem omne facem habet, sic utriusque est, aut terræ, aut aquæ, ut huius se habet multitudine.

Generalis & principalis intentio Arist. in toto libro est declarare naturam & generationem omnium impressionum, quæ fiunt in sublimi: prius autem egit de generatione omnium mineralium & metallorum, ut fecit in fine tertij libri: nunc consequenter in hac ultimâ parte principali huius quarti libri intendit Arist. declarare naturam & generationem omnium mixtorum simularium, quæ triplicis sunt naturæ: quædam sunt ut metalla, & de istis iam dixit in fine tertij huius, & ideo non amplius loquitur de istis: alia sunt mixta simularia, quæ sunt partes simplices animalium, ut caro, ossa, neruus, uenæ: cum ergo declarauit generationem & naturam mineralium, nunc prosequitur declarando naturam & generationem mixtorum simularium, seu partium simularium, quæ sunt in animalibus & plantis (& ideo ad istum librum debet sequi liber de plantis & de Animalibus, ut dicit in fine huius Arist. & nos supra diximus) & intendit declarare, qualis nam sit materia horum partium, et agens, & quo modo generentur tum ex parte materiæ & elementi, tum ex parte agentis; et hoc intendit Arist. & ideo in calce huius dixit, cum egerimus de partibus simularibus simplicibus animalium & plantarum, sequitur, ut agamus de plantis & animalibus. Et tunc Arist. more suo præponit primo intentionem suam: & secundo prosequitur ibi, Sunt itaque corporum. Et Arist. facit longam suspensionem: & cum suspensione legitur per decem uel undecim lineas. Dicit ergo, quòd corpora simularia differunt ab inuicem, non tantum illis 18. qualitatibus supradictis, quæ erant obiectum tactus, quia omnes illæ qualitates & contrarietates à tactu percipiuntur; sed etiã differunt partes similes quali & qualitatibus, quæ sunt obiecta aliorum sensuum, ut odoribus, coloribus saporibus. Et ultra dicit Arist. quòd nõ tantum differunt istæ partes similes illis 18. qualitatibus, sed etiam differunt à partibus dissimilaribus duplici differentia, tum ex materia, tum ex parte agentis: ex materia, quia materia partium dissimilarium sunt partes similes; ut materia manus, & materia pedis, sunt ossa, nerui, caro; materia uero proxima partium simularium sunt humidum & siccum: & quia humidum primo competit aquæ, & siccum terræ, ideo materia partium simularium proxima est aqua & terra: & ideo utrunque, alterum est potentia; & utrunque est in potentia ad alterum

terum; & utrunque transmutatur in alterum, scilicet terra in aquam; & aqua in terram: Dif-
 ferunt etiam ex parte agentis, quia agens partium dissimilarium est semen, quia hæc generā-
 tur à uirtute gignitiua feminis: agens uero partium similiarium est calor & frigus, quia ge-
 nerantur à calido & à frigido; & materia proxima est terra & aqua: & ista est etiam senten-
 tia Aristotelis, de partibus animalium capite primo, ubi dicit, quòd triplex est compositio
 in uiuente. Vna ex partibus dissimilaribus totius uiuentis, ut puta homo componitur ex pe-
 de, & capite, &c. alia est compositio partium dissimilarium, qua componuntur ex similiaribus:
 tertia est compositio partium similiarium ex elemētis, aut uerius ex uirtutibus eorum,
 ut ex humido, sicco, calido, & frigido: & eandem sententiam hic repetit Aristo. Et sic diffe-
 runt materia proxima, & etiam ex parte agentis; quia materia partium similiarium sunt ele-
 menta, & partium dissimilarium sunt partes similiares, ut dicit Alexander: & ideo dicit Ari-
 sto. quærendum est à nobis; dicit, quærenda est à nobis: nam & generatio partium similiarium,
 tum ex parte materiæ, tum ex parte agentis; ut quæ nam sit à prædominio terræ, & quæ nā
 aquæ: & quærendum est etiam, an istæ partes similiares in animalibus & plantis generentur
 à frigido, an à calido, an ab utroque; & quæ, scilicet à frigido, & quæ à calido, & quæ ab u-
 troque generentur: & etiam ex parte materiæ; ut quæ ab humido, & quæ à sicco, & quæ ab
 utroque: & hoc ideo, quia iste liber ordinatur ad librū de plantis, & de animalibus. Et, quia
 dixit, quòd agendum erat de natura & generatione partium similiarium, declarat Arist. qua-
 si exemplo, quæ nam sint istæ partes similiares, dicens, Mixta similia aliqua sunt metalla, ut
 aurum, æs, & quæ segregantur ex his. Exponit Gaetanus, & D. Thomas, quæ segregantur
 ex his, id est non tantum metalla, quæ fiunt à natura intra terram, sed etiā metalla, quæ fiunt
 ab arte; puta fusione; ut puta argentum, quod fit ex stanno ex arte chymicæ. Sed, licet hæc
 expositio non possit impugnari, tamen uerius exponit Alexander ex uerbis Aristotelis su-
 pra in fine tertij, qui exponit, quòd non tantum metalla sunt mixta similia, sed etiam ea,
 quæ segregantur ex istis: & quæ sunt ista? oh iam diximus, quòd quæ generantur intra ter-
 ram, sunt duplicia, scilicet metalla, & fossilia; quia non tantum metalla generantur intra ter-
 ram, sed etiam fossilia, sicut sandaracha, minium, & alia, quæ segregantur ex metallis; & de
 istis intelligit Aristoteles: generantur enim ista ex duplici halitu, ut ex plumbo sandaracha,
 & alia ex alijs metallis: & hoc modo intelligit Aristo. quæ segregantur, id est quæ fiunt ex
 metallis. Secundo loco, dicit Aristo. sunt mixta similia, partes plantarum, & partes simi-
 lares animalium, ut in planta cortex, folium, lignum, radix; in animalibus uero ossa, & ner-
 uui, uenæ; & dicit in plantis, ut in animalibus: dissimilares uero in plantis sunt, ut truncus, ra-
 mus; in animalibus uero dissimilares sunt, ut pes, caput. Et hic uidetis, qualiter Aristo. recte
 ordinat, quia prius ponit partes similiares animalium, quàm plantarum, quia non innotescunt
 nobis plantarum partes, nisi ex partibus animalium, ut dicit Theophr. & ideo liber de ani-
 malibus debet præcedere librum de plantis; in cuius oppositum, & in errore, fuit Auer. ip-
 se, qui præponit librum de plantis libro de animalibus; quia, quo ad nos, liber de animalibus
 debet præcedere librum de plantis, quia partes plantarum innotescunt nobis ex parti-
 bus animalium, licet partes plantarum sint natura priores; tamen peruertitur aliquando or-
 do iste naturæ propter impedimentum, ut dixi in principio primi libri, ubi posuimus ordinē
 illorum libr. & impedimentum est, quia partes plantarum innotescunt nobis ex partibus a-
 nimalium ex quadam proportione, quia in plantis non est caro, sed quid proportionabile
 carni: & ideo, quo ad nos, partes animalium præcedunt partes plantarum, licet simplicio-
 res, & natura priores sint partes plantarum partibus animalium: quia ergo debemus inue-
 stigare naturam & generationem plantarum & animalium, & partium eorum, ideo debe-
 mus hic inuestigare naturā & generationem partium simplicium animalium similiarium, &
 plantarum, tum ex parte agentis, tum ex parte materiæ. Lego uerba uilli, id est fibræ: & tex-
 tus legitur suspensiuè usque ibi, Quoniam autem. Hæc enim, scilicet duo elementa, aqua &
 terra, habent potentiam utriusque, id est possunt transmutari inuicem. Accipiamus. hic ter-
 minatur suspensio. Sed tu dices (& fuit dubitatio Alexandri) quia Aristo. dicit, quòd par-
 tes similiares differunt 18. qualitatibus, quo ad tactum; & etiam non tantum his qualitati-
 bus sensus tactus differunt, sed etiam qualitatibus aliorum sensibilibus, ut coloris, odoris,
 &

& saporis; & non dixit, quòd differunt etiam ex parte soni, quia aliqua horum sunt sonora; id est habent sonum, quædam non. Secundo dubitatur in exemplo suo, quia dixit in suo exemplo, quòd partes similes sunt, ut ossa, caro, nerui, & uiscera: sed contra, quia hoc falsum est, quia uiscera non sunt partes similes, quia illud dicitur pars similis, cuius quælibet pars est eiusdem definitionis cum suo toto quantitatiue: modo cor, & pulmo, & hepar, per hanc definitionem non dicuntur esse partes similes, quia non quælibet pars cordis est cor; neque quælibet pars pulmonis est pulmo; neque quælibet pars hepatis est hepar: & ista sunt uiscera: ergo uiscera non sunt partes similes, ut in exemplo suo dixit Aristo. Tum est de uenis, quia minime sunt partes similes, quia officium uenarum à natura deputatum, est

10 continere sanguinem: sed quælibet pars uenarum non continet sanguinem, quia poterit a deo parua pars uenarum abscindi, quòd non continebit sanguinem: ergo uena non est pars similis. Tertio, quia dicit, quòd partes dissimiles differunt à similibus ex parte materiae, quia partes dissimiles constant ex similibus; & partes similes constant ex duabus elementis, scilicet ex aqua & terra: sed secundo de generatione, & corruptione dicit, quòd necesse est, quòd omne mixtum constet ex quatuor elementis, scilicet omne mixtum perfectum: & ista sunt mixta perfecta: ergo debent constare ex quatuor elementis; quid ergo dicit Aristo. Quarto, quia non omnium partium similium materia proxima, est terra & aqua, sicut metallorum, immo materia proxima est ille duplex halitus, scilicet uapor, & exhalatio: & supra Aristo. reprehendit Plat. quia dixit, quòd materia proxima metallorum est aqua, quia non est aqua, sed uapor, materia metallorum. De primo, quare Aristot. hic numerat sensibilia sensus tactus, & odoratus, & gustus, & uisus; & tacet sensibilia sensus auditus; dicit Alexander, quòd potest dici, quòd tacuit propter duo: quia aut Aristo. non intendebat hic exprimere & narrare differentiam omnium sensibilium; & ideo tacuit aliquod genus sensibilium, ne uideretur uelle numerare omnem differentiam sensibilium: uel & secundo non numerauit sensibilia sensus auditus, tamquam comprehensa sub alijs, quia numerauit alia sensibilia, ex quibus alia sensibilia auditus comprehenduntur: & sic sat erat enumerare quatuor sensibilia sensuum, quia sub illis subintelliguntur sensibilia auditus; cuius signum est, quòd supra Aristo. docuit istas partes differre ex parte etiam auditus, quia aliqua sunt sonora, & aliqua non. De secundo, contra exemplum Aristo. quia uiscera non sunt partes similes, ut cor, hepar, quia eis non competit definitio partium similium; pars enim similis est, cuius pars habet eandem denominationem cum toto quantitatiuo, cuius non sunt ista uiscera: Dico, quòd similis difficultas est etiam de coelo: nam, ut dicunt philosophi, coelum est corpus simile; & tamen non omnis pars coeli est coelum, quia stella est pars coeli; non tamen coelum: quare ergo dicunt, quòd est corpus simile? Et ideo dico, quòd Aristo. istam difficultatem soluit in secundo de partibus animalium cap. primo uel quarto de corde, ubi dicit, quòd cor uno modo est corpus simile, alio modo est corpus dissimile: & corpus simile etiam dicitur bifariam: uno modo dicitur simile, quo ad substantiam; & sic, si quærat cor, quo ad eius substantiam dicitur esse pars similis, quia caro est substantia ipsius cordis, & caro est pars similis, ita & cor: si uero quærat cor totum, non quo ad eius substantiam tantum, sed quo ad eius figuram, sic cor per accidens non est corpus simile, quia ultra carnem cor significat illam figuram corporis, quæ figura non seruatur in partibus cordis, sed tantum seruatur in toto corde: & ideo substantialiter & per se, cor est pars similis animalis; per accidens autem est dissimilis, scilicet ratione figuræ, quia cor secundum totum significat substantiam cum tali figuræ; & sic ratione suæ figuræ non est corpus simile, quia non seruatur illa figura corporis in parte, sicut seruatur in toto corde: & ideo per se est corpus simile, & per accidens non. Et sic etiam dicendum est de coelo, & de iocinore, & pulmone, quia coelum per se, & ex sui principali significato significat corpus illud ex tali materia, & ex tali forma; & sic ergo ad ista, quæ sunt sui substantia, coelum est corpus simile: sed, quia coelum ultra materiam & formam eius, significat etiam figuram illam circularem, ideo accidentaliter coelum est pars dissimilis, quia coelum secundum totum significat figuram talem in tali materia. De tertio, quia Aristo. hic dicit, quòd tantum duo elementa sunt materia proxima partium simplicium similium: sed secundo de generatione, & corrupt.

50

dicit, quòd omnium mixtorum perfectorum materia proxima sunt quatuor elementa: partes similes sunt mixta perfecta: Respondet Alexander, quòd reuera quatuor elementa sunt materia proxima corporum mixtorum similiarium; & hic Aristo. explicat hæc duo tantum, quia ista duo, scilicet terra & aqua, sunt præcipua materia harum partium similiarium, quia ista duo elementa præcipue faciunt constare mixta, quia ista duo dant consistentiam; tamen reuera omnia elementa sunt materia proxima partium similiarium: & ideo Aristot. enumerat illa duo tantum. De quarto, quia materia metallorum non est aqua & terra, ut dicit Aristo. sed est duplex halitus; & in hoc Aristo. increpabat Platonē, qui dicebat, quòd materia proxima omnium metallorum erat aqua; quia non est aqua, sed duplex ille halitus; respondet Olympiodorus, quòd Aristo. ibi non loquitur de generatione omnium corporum similiarium, tum partium similiarium plantarum, tum partium similiarium animalium: & iam dixit de metallis, quòd earum materia est duplex halitus: & sic ibi loquitur Aristo. de generatione tantum metallorum, & non omnium corporum similiarium: hic uero, cum dicit, quòd materia proxima partium similiarium est terra & aqua, loquitur tantum de partibus animalium & plantarum, quorum materia proxima sunt aqua & terra. Potest etiã alio modo, & secundo, dici, quòd, esto, quòd de omnibus corporibus similiaribus loquatur, quãdo dicit, quòd duplex halitus, scilicet uapor, qui est calidus & humidus; & exhalatio, quæ est calida & sicca, sunt materia proxima metallorum; quia tamen uapor humidus non differt substantialiter ab aqua, neque exhalatio à terra, ut sæpe diximus, quia tantum differunt accidentaliter; ideo sequitur, quòd illa duo elementa sunt proxima materia omnium corporum similiarium. Sunt itaque corporum. Prosequitur Aristo. intentionem suam (& sitis attenti, quia textus est difficilis) dicens, quòd intendit explanare materiam & generationem omnium corporum similiarium, tum ex parte materiae, tum ex parte agentis, scilicet an à calore, an à frigore generentur: & tunc Aristo. diuidit naturam corporum similiarium, & perturbat omnia more suo. Et dicit primo, quòd duplex est natura corporum similiarium, quia quædam sunt liquida, quædam coagulata; liquida, idest fluentia, non autem constãtia: & coagulata etiam sunt duplicia, quædam mollia, quædam uero dura; & hæc est subdiuisio: & dura sunt, quæ sicco abundant; idest quædam mollia, quædam sicca, quia, quæ dura sunt, siccitatem attestantur; & quæ mollia, attestantur aquam: & sic dicit, quòd mixtorum quædam sunt liquida, & quædam coagulata: & coagulata adhuc duplicia, quædam coagulata mollia, & quædam dura. Ostendamus modo naturam horum membrorum, dicit Aristotel. quòd, si fuerint corpora similiaria liquida, ista aut sunt euaporabilia, aut ineuaporabilia: si euaporabilia, sic sunt à prædominio aquæ: si sunt ineuaporabilia, sic sunt in quarto gradu, quia hæc habent latitudinem, quia quædam sunt terra & aqua, ut lac; quædam sunt terra tantum; quædam sunt terra & aer, ut mel, & lignum uiride, dicit Alexander (quia Alexander dicit, ly sicut lignum, idest lignum uiride; & sic Alcyonius transtulit lignum uiride, licet hoc non sit in textu.) quædam uero sunt aqua & aer, ut oleum, quod est aqua & aer: cur Alexander exponit lignum, idest uiride, dicimus: & ista est prima diuisio. Secunda diuisio, dicit Aristo. est, iterum mixta simplicia liquida (& semper loquimur de liquidis, quia uult declarare sigillatim ista mixta, quæ sint) ista, inquam, mixta liquabilia, quæ fluunt, aut crassescunt à calido, aut à frigido, aut ab utroque simul; & hæc est diuisio ex parte agentis, quia iam declarauit ex parte materiae: & dicit, quòd, si crassescunt à calido, sic hæc mixta sunt à prædominio terræ & aquæ: si uero crassescunt à solo frigido, sic sunt terrea; si uero ab utroque crassescunt sunt simplicis naturæ; quædam aquæ & aeris, ut oleum, & uinum dulce, de quo supra diximus; quædam autem terræ & aeris, ut oleum. Et tunc Arist. mouet dubitationem, quia prima diuisio implicatur cum secunda, quia in secunda diuisione dixit, quòd illa corpora similiaria, quæ crassescunt à calido, sunt terræ & aquæ: sed uinum crassescit à calido: ergo est terræ & aquæ a prædominio: ex supra ergo dictis sequitur, quòd uinum est à prædominio terræ & aquæ: sed supra iterum dixisti, quòd mixta erant duplicia, quædam liquabilia, & quædam coagulabilia: & liquabilia adhuc sunt duplicia, quædam sunt euaporabilia, quædam non euaporabilia: si euaporabilia, sic sunt aquæ à prædominio: sed uinum est euaporabile: ergo à prædominio aquæ solum: & hic dicit, quòd uinum est à prædominio

nio terræ & aquæ, quia crassescit à calido : ergo est contradictio : & ista est dubitatio, quam
 ponit Aristo. de uino & obscure, cuiusnam naturæ sit uinum, quia aliquando dicit, quòd est
 solius aquæ, & aliquando aquæ & terræ. Oh soluemus, dicit Aristo. istam dubitationem cū
 distinctione; quia uinum est duplicis naturæ, quoddam uinum nouum & recens, & quoddā
 antiquum : si sit nouum & recens, ut mustum, sic est à prædominio terræ & aquæ simul, quia
 à calido crassescit, & iterum minus coagulatur à frigore; & ideo non est solius aquæ, quia,
 si esset solius aquæ, facile coagularetur à frigore : & ideo, si sit uinum, sicut mustum, sic est
 terræ & aquæ; & præcipue, quia habet multum terræ, & maxime, dicit Aristo. illud uinum
 10 Arcadiæ, de quo supra diximus, in quo adeo dominatur terra, quòd aliquando induratur in
 utribus & coagulatur. Aliud est uinum non nouum, sed antiquum, dicit Aristo. & istud uinū
 est à prædominio aquæ; & de isto uino uerificatur prius dictum, quòd est aquæ, & facilius à
 frigore coagulatur, & est euaporabile : secundum uero dictum uerificatur de musto : & sic
 ista duo dicta uerificantur de duobus generibus uini. Generaliter tamen dixit Arist. si om-
 ni uino, aut antiquo, aut nouo insit fæx (& aduertite, quia hic est maxima difficultas, cuius
 nam temperiei sit uinum, an, scilicet calidæ, an humidæ, an calidæ & siccæ) inquam, in om-
 ni uino insit fæx, sic est terræ & aquæ à prædominio; & , ubi plus fæcis, ibi plus terræ, siue sit
 antiquum, siue nouum, quia, quantum plus terræ habebit, plus uel minus fæcis & sedimen-
 ti habebit. Sed uos dicetis, quia Arist. uidetur habere difficultatem, primo quia dicit, quòd
 mixta liquabilia sunt duplicia; quædam enim sunt euaporabilia, & quædam ineuaporabi-
 20 lia; quæ sunt ineuaporabilia, sunt terræ : sed quomodo poterit uerificari, quòd sit mixtum
 liquabile, & à prædominio solius terræ? quia, si solum terra dominatur, quomodo ergo
 fluit? quia terra constat. Secundo dubitatur, quia dixit, quòd liquabilia sunt in duplici dif-
 ferentia; quædam euaporabilia, & quædam ineuaporabilia; & mixta ineuaporabilia sunt,
 ut lac : ergo dicit, quòd lac non est corpus euaporabile : ideo dubitatur, quomodo lac est
 mixtum ineuaporabile, quia supra dixit, quòd actione ignis lac coagulatur & crassescit &
 coquitur, & sic crassescit & coagulatur, ergo euaporatur, quia non potest coagulari, nisi
 multa eius pars aquea in uaporem absumatur. Tertio dubitatur de lignis, quia dicit, quòd
 quædam ligna sunt terræ & aeris, sicut ligna : & Alexander exponit, sicut ligna uiridia, quæ
 sunt terræ & aeris : ergo lignum, uel sit uiride, uel ficcū, semper est à prædominio aeris & ter-
 30 ræ, quia habet multum aeris in poris : immo, quanto lignum fuerit magis ficcū, tanto plus
 aeris habebit, quia habet maiores poros, & sic plus aeris includit, & magis inflāmatur : cur
 ergo Alexand. limitat dictum Aristo. de ligno uiridi? quia, quanto ficcus, tanto magis à
 prædominio terræ & aeris. Quarto dubitatur, quia dixit, quòd corporum liquabilium, quæ-
 dam sunt euaporabilia, & quædam ineuaporabilia : euaporabilia sunt, quæ sunt à prædomi-
 nio aquæ; ineuaporabilia uero sunt, ut metalla : sed argentum uiuum est de numero metal-
 lorum, & totum euaporatur, quia ferè eius substantia consumitur in uaporem; & tamen su-
 pra dixit Aristo. quod argentum uiuum est à prædominio aeris, & non aquæ, ut dicit Aristo.
 hic. Tum etiam dubitatur, quia dicit, quòd uinum antiquum est magis à prædominio aque,
 & uinum nouum est à prædominio terræ, & aquæ : sed in hoc Aristot. contradicit sibi ipsi,
 40 quia supra dixit, quòd omnia digesta & cocta sunt crassiora & calidiora se ipsis indigestis :
 sed uinum antiquum est digestum : ergo uinum antiquum est calidius se ipso indigesto &
 nouo : si calidius, quomodo ergo uinum antiquum est magis aqua, ut dicit Aristo. De pri-
 mo, cum dicis, quomodo, si illa sunt solius terræ, liquabilia? domini de his dicam quantum
 scio : & ad hanc dubitationem respondet Alexander, quod reuera bene debemus intellige-
 re dictum Aristotelis, quia reuera, ex quo ista mixta fluunt, non est dicendum, quòd sint so-
 lius terræ, quia, quæ fluunt, ratione aquæ fluunt : & ideo non est dicendum, quòd sint solius
 terræ; sed dicuntur esse terræ, quia dominatur in eis terra, quia magis dominatur in eis ter-
 ra, quàm aqua, licet oporteat dicere, quòd sint etiam aquæ. Dico secundo, de lacte, quia in
 eius decoctione euaporat secundum plurimam eius partem : quomodo ergo Aristo. ponit
 50 ipsum ineuaporabile : dico, quòd intelligit Aristo. quòd lac non est euaporabile, non quia
 non secundum unam sui partem conuertatur in uaporem, quia hoc falsum est; sed dicitur
 corpus ineuaporabile, quia non secundum sui totam substantiam conuertitur in uaporem,

sed quia semper remanet aliqua sui pars, quæ non conuertitur in uaporem, &c.

Erat dubitatio in exemplo Aristo. quia dixit, quòd lac est corpus non euaporabile: erat autem dubitatio, quòd lac coquitur & digeritur: sed omnis coctio fit euanescente humido: ergo lac crassescit: ergo euaporat: respondet Alexan. quòd potest dici, quòd lac sit corpus euaporabile, quia Aristo. appellat in hoc loco corpus euaporabile, quod secundum sui totum potest euaporare; & sic non loquitur Aristo. hic: & sic lac aliquo modo est euaporabile, & aliquo modo est ineuaporabile. Erat etiam tertia dubitatio de lignis; cur restringit Aristo. dictum suum ad ligna uiridia, dicens esse à prædominio terræ & aeris, cum ligna sicca uideantur esse magis terræ & aeris, quàm ligna uiridia? De facto ego, domini, fateor me ignorare, quare Alex. restrinxerit dictum suum ad ligna uiridia: considerate etiã uos, quia mihi uidetur, quòd ligna sicca habeant plus aeris, quàm ligna uiridia. Erat etiam quarta dubitatio de argento uiuo, quia Aristo. dicit, quòd omne corpus euaporabile, à prædominio est aqua: sed argentum uiuum est mixtum euaporabile secundum totum: & tamen nõ est à prædominio aquæ, sed aeris, ut Aristo. dixit supra. Potest dici, quòd uerum dicit Aristo. hic, quòd omne corpus euaporabile secundum totam sui substantiam, est à prædominio aquæ: & cum dicis argentum uiuum euaporat secundum sui totam substantiam, dico, quòd non est uerum, quia illud dicitur corpus euaporabile, in quo illud, quod euaporat, conuertitur in uaporem humidum: sed illud, quod euaporat ab argento uiuo, non conuertitur in uaporem humidum, sed in exhalationem siccam, quia illud est exhalatio sicca. De alio, in quo dubitabatur de uino; quia ex dicto Aristo. supra, cum loquebatur de digestionem, Aristo. dicebat, quòd digesta omnia sunt crassiora & calidiora se ipsis indigestis; ergo uinum digestum est calidius, quàm nouum; ergo minus habet aquæ uinum antiquum, quàm nouum; quomodo ergo est magis aquæ, ut dicit hic Aristo. si est calidius? Potest dici, quòd, si comparemus uinum antiquum nouo, reuera antiquum est magis digestum, quàm nouum, & ideo reuera magis calidum: sed, si comparemus uinum antiquum musto, quod non tantum est uerum uinum, sed est uinum admixtum excrementis & multis acinis, quæ sunt corpora extrinseca & admixta, ut etiam sunt illi nuclei acinorum, qui acini sunt ualde calidi; & hæc sunt corpora terrea, quæ recipiunt multum calorem à sole; & ut sic, mustum est magis terreum & calidum, & uinum magis aqueum, quia uinum ratione horum acinorum & horum corporum est maxime calidum: & sic Aristo. comparat uinum antiquum uino recenti, id est musto. Non tamen uino nouo: & sic mustum est calidius uino digesto, ratione illorum corporum admixtorum: si uero comparetur uinum antiquum & digestum uino nouo, & nõ musto, sic uinum antiquum est calidius.

TEXTVS *QVADRAGESIMVS NONVS.*

Quæcunque autem à frigido incrassantur, terra. Quæcunque autem ab ambobus, communia plurius: ut oleum, & mel, & dulci uinum.

TEXTVS *QVINQVAGESIMVS.*

Consistentium autem, quæcunque quidem concreta sunt à frigido, aqua: ut glacies, nix, grando, pruina. Quæcunque autem à calido, terra: ut fictile, caseus, nitrum, sales. Quæcunque autem ab ambobus (talia autem sunt, quæcunque in frigidatione: hæc autem sunt, quæcunque amborum priuatione, calidi, & humidi simul egredientis cum calido: sales enim humidi solius priuatione concrescunt, & quæcunque syncera terra: glacies autem calidi solius) hæc utique amborum, quapropter & ab ambobus, & habebant ambo. Quorumcunque igitur totum exsudauit, uelut fictile, aut electrum. etenim electrum, & quæcunque dicuntur ut lachryma, in frigidatione sunt, uelut myrrha, thus, gummi. Et electrum quoque huius generis esse uidetur, & concrescit: circumprehensa enim animalia in ipso uidentur.

TEXTVS QVINQVAGESIMVS PRIMVS.

A fluuio autem calidum exiens, ut coëti mellis, cum in aquam dimissum fuerit, euaporat humidum, hæc omnia sunt terræ. Et hæc quidem, incliquabilia, & immollificabilia, uelut electrum, aut lapides quidam, uelut tofi in speluncis. etenim hi similiter sunt his: & non ut ab igne, sed ut à frigido, pertransiente calido, coegreditur humidum ab exeunte ab ipso calido. in alijs autem ab extrinseco igne. Quorumcunque autem non totum, terræ quidem sunt magis, mollificabilia autem, ut ferrum, & cornu. thus autem, & alia, similiter, ut ligna, uaporant.

10

Prosequitur Aristot. secundum membrum primæ diuisionis, quia in prima diuisione, quod mixtorum similarium quædam sunt fluxibilia, & quædam coagulabilia: fluxibilia, dixit, quod adhuc bifariam sunt, quædam euaporabilia, quædam ineuaporabilia: & declarauit membrum istud, seu naturam istorum: ideo Aristot. transit nunc ad declarandum naturam coagulatorum; & dicit, quod mixtum coagulatum est bifariam, quoddam molle, & quoddam durum: & declarauit mixtum coagulatum molle: & dicit Alexand. quod Aristot. sic declarauit de liquabilibus; & sub ipsis coagulabilibus comprehendit etiam mixta coagulata mollia: & sic Aristot. hic prosequitur secundum membrum diuisionis primæ, & ipsum diuidit; quod membrum est ipsorum durorum. Et sic Aristot. nunc uult declarare

20

naturam mixtorum durorum coagulatorum; & primo dicit, quod mixta similaria coagulata tripliciter se habent; quædam à frigido sunt coagulata, quædam uero à calido, quædam uero ab utroque: quæ coagulantur à frigore, sunt naturæ aquæ, ut nix, glacies, grando, pruina, & huiusmodi; & ista sunt mixta coagulata non fluxibilia, quæ sunt de natura aquæ: quædam sunt coagulata a calore, ut later; & hæc sunt, de natura terræ, à prædominio, ut etiam sal; & ista sunt dura: quædam uero sunt coagulata ab utroque; & hæc sunt de natura terræ & aquæ: & declarat Aristoteles, quomodo ista sunt coagulata ab istis: & dicit, quod, quæ coagulata sunt à frigore, sunt coagulata ab ipso, exprimente calidum interius; & sic sunt coagulata per expressionem calidi; si uero sunt coagulata à calido sic sunt coagulata per consumptionem humidi: si sunt coagulata ab utroque, sic sunt coagu-

30

lata ab utraque parte seu causa, à frigore exprimente calidum, & à calido consumente humidum: & ista est prima diuisio secundi membri. Et tunc Aristot. ponit secundam diuisionem difficilem, domini, quod hæc mixta similaria coagulata, quomodo cunque sint, sunt duplicis differentię; quædam sunt mollificabilia, & quædam immollificabilia: Immollificabilia sunt ut lapis, later; & ista non sunt mollificabilia, quia sunt de natura terræ à prædominio, quia in ipsis expressum est ferè totum humidum, tum à calido tum à frigido; exemplum dicit Aristot. ut later decoctus in fornace, coagulatus est à calido; & quia calor expressit totum eius humidum, ideo non amplius dissoluitur: aliquando uero non sunt coagulata à calido, sed à frigore, quod expressit totum humidum; exemplum multorum ponit Aristot. ut electrum dicitur esse coagulatum à frigido exprimente ferè, dicit Aristot. totum humidum: & quo modo co-

40

agulatur à frigore? oh dicit Aristot. coagulatur à frigore illius fluuij, in cuius littore nascitur: & quia exprimitur ferè totum eius humidum, ideo durum est, & de natura terræ. Et tunc Aristot. ponit aliud exemplum, multorum arborum, ut est de myrrha, de thure, & lapidibus nonnullis, & de speculo, quæ omnia sunt coagulata à frigido, & prius erant liquabilia: & quod ista coagulentur à frigore, probat Aristot. exemplo, in omnibus istis sæpe inueniuntur animalia coagulata intus: & quare hoc? quia ista semper fuerunt liquida, & in eis postea animalia inuisantur, & postea coagulantur, & sic remanent illa animalia ibi imbibita (& aliquando etiam inueniuntur paleę) quia, cum hæc à frigido coagulantur, ibi remanent illa animalia: cuius generis, dicit Aristot. sunt etiam tophi lapides, quia coagulantur à frigore exprimente, ferè totum humidum. Et sic diximus, quod sunt multa corpora coagulata à calido, & multa à frigore; & qualiter aliqua possunt mollescere, & aliqua non; & diximus causam, cur aliqua possunt mollescere, & aliqua non, quia diximus de illis, quæ non possunt mollescere, quod est, quia sunt à prædominio terræ, quia calor & frigus exprimunt ferè totum eius humidum, & sic reman-

TEXTVS

fit tota siccitas; ergo terrea sunt. Restat modo agere de secundo membro, s. de ijs, quæ sunt mollificabilia; & dicit Arist. sunt ea, in quibus non est expressum totum humidum aut à calido, aut à frigore; & ista sunt bifaria: aut enim, sicut sunt mollificabilia, ita etiam liquefunt ut metalla, & hæc sunt communia terræ & aquæ: aut tantum mollescunt non autem liquefunt; & omnia ista sunt solius terræ, dicit Arist. sicut cornua, à quibus est expressum totum humidum. Lego uerba; & aduertatis, quia Arist. appellat mixta constantia, idest mixta coagulata priuatione amborum, idest calidi & humidi simul. Syncera terræ: idest à prædominio terræ. Propter quod & ab ambobus coagulantur; & debet legi à fluuiio, & non à fumo. Dico hæc omnia mixta: hucusque omnia illa uerba sunt dicta suspensiuè. Et quando projicitur in aquam. Hæc uerba sunt de textu. Sed hic est dubitatio duplex, primo quia Arist. dicit, quòd in quibusdam corporibus euaporauit totum humidum tum à calido tum à frigore: sed hoc est impossibile, quia si totum humidum euaporauit ex aliquo corpore, tunc illud mixtum non est mixtum ex quatuor elementis, quia caret humido, quod est aqua; tum quia tale mixtum non posset continuari, immo esset dissolutum in partibus suis, ut puluis, & cinis. Secunda dubitatio est de electro, quia Arist. hic assentit opinioni, dicenti esse gumi populi nigræ, nascentis circa littora Padi fluuij; quod tamen est expresse falsum, & fabulosum, tamè ex illo Dialogo Luciani.

De primo, dico, quòd re uera in nullo mixto est expressum totum humidum: oh dicit Arist. quòd sic: dico, quòd dictum Aristotelis intelligitur, expressum est totum humidum, idest ferè totum humidum, quia impossibile est, quòd omnino totum humidum sit expressum, quia tunc illud mixtum non constaret ex quatuor elementis, & etiam esset dissolutum in puluerem. De secundo, de electro, uaria fuit opinio antiqua de ipso electro.

Plinius 38. libro natur. hist. citat Theophrastum in libro de lapidibus, quem nõ habemus; ubi dicit Theophrastus, quòd electrum est minerale; & quòd effoditur circa Liguriam, uel circa Liburniam: aliqui dicunt, quòd effoditur in Sicilia uel in Fanitia in duobus locis: alia opinio dicit, quòd est succus populi nigræ, nascentis circa Padi fluuiũ in illis ripis, circa tropicum æstiuum; aliqui dicunt in alijs locis: aliqui dicunt, quòd est excrementũ maris, quod generatur à superfluitatibus maris, & ideo reijcitur à mari: sed omnes istæ opiniones sunt fabulosæ & falsæ. Sicut dicit Ruellius in primo de historia Plantarũ; sed uera opinio est, quòd est succus non populi nigræ, sed cuiusdam arboris, quæ est pinei generis, olet enim odore pineæ; quæ arbores sunt circa mare Germaniæ: qui humor, seu qui succus, decidit ex illis arboribus aliquando in terram, aliquando in aquam maris; & sic à frigiditate aquæ induratur, & postea reijcitur à mari. & ita declarat Cornelius Tacitus in libro de moribus Germanorũ & sic uerum est, quòd est succus arboris, sed est succus ex illis arboribus habentibus odore Pini; & ideo est de natura Pini: quod enim dicit Arist. hic, forte dicit famose; & forte etiam accedit ueritati, quia dicit, quòd est gumma cuiusdam arboris, quæ induratur à frigiditate cuiusdam aquæ, cuiusdam fluuij; & non dicit maris, sed cuiusdam fluuij, qui postea trãsfert ad mare electrum; & sic potest comprehendere animalia intra se. Et forte hæc fabula habuit ortum, quia generatur electrum apud Padum, quia iste est fluuius Germaniæ, qui fluit ad nos, dicit Ruellius, & ideo forte fit durum ab ipso fluuiio; & mulieres primo ibi portabant; tamen nunc clarum est, quòd inuenitur in mari germanico. Et notate, quia multa sunt electri genera: aliquod genus est, quod est coloris candidi, & hoc est minus pretiosum, & hoc non uidi ego: aliud habet calorem terræ & fuluum, & istud est pretiosissimũ; & hoc electrũ, seu gummi est idem ligurio. s. ei lapidi, ut dicit Theoph. in secundo libro, & Ruellius, & nos appellamus ambram; & dicitur, quòd crassescit ex urina cuiusdam animalis; quod tamen est fabulosum; & ueritas est, quòd ligurium & electrum idem sunt, & differunt solo nomine. Quod uero nos appellamus ambram, nunquid sit ea ambra, de qua dicunt antiqui, ut Aetius & dicunt, quòd non est ea ambra, de qua antiqui dicunt, quòd effoditur more sulphuris, & ideo habet generationem ex terra; sed est illa, quæ inuenitur nunc in istis officinis aromaticorum, estque mere electrum; & ideo ista ambra non est illa, de qua facit mentionem Aetius & antiqui alij, quia illa effoditur ex terra, sicut sulphur & bitumen; hæc uero non, sed est succus arboris.

TEXTVS

QUINQUAGESIMVS SECVNDVS.

Quoniam igitur liquabilia ponendum est, & quaecunque liquefiunt ab igne, hęc sunt aquosiora. quędam autē et communia, uelut cera. quęcūque autem ab aqua, hęc terrę. quęcunque autem neque ab altero hęc aut terrę, aut amborum. Si igitur omnia quidem aut humida, aut concreta, horum autem quę in dictis passionibus, & non est intermedium, omnes utique erunt dictę, quibus discernemus utrum terrę, aut aquę, aut plurimum commune, & utrum ab igne constat, aut frigido, aut ambobus. Aurum itaque, & argentum, & as, & stannū, & plumbū, & vitrum, & lapides multi innominati aquę sunt: omnia enim hęc liquefiunt calido. Amplius uina quędam, & urina, & acetum, & lixiuium, & serum, & sanies aquę: omnia enim concresecunt frigido. Ferrum autem, & cornu, & unguis, & os, & nervus, & lignum, & pili, & folia, & cortex, terrę magis sunt. Amplius electrum, myrrha, thus, & omnia, quę dicuntur lachrymę, & tofus, & fructus, uelut legumina, & frumentum. talia enim hęc quidem ualde, hęc autem minus horum, attamen terrę sunt. hęc enim mollificabilia sunt, hęc autem exhalabilia, & infrigidatione facta. Amplius nitrum, sales, lapidum genera, quęcunque neque infrigidatione, neque liquabilia. Sanguis autem, & genitura communia sunt terrę, & aquę, & aeris. Sanguis quidem habens uillos, magis terrę: quapropter & frigore concresecit, & humido liquefcit. non habens autem uillos, aquę: quare & non concresecit. Genitura autem concresecit infrigidatione, exeunte humido cum calido.

Quia per fecimus diuisionem, ideo modo superest, quia ex quo dicebat Aristo. uelle declarare naturam istorum similarium ex parte materię: & posuit duas diuisiones: & secūda diuisio fuit, quod mixtorum similarium quędam sunt mollificabilia; quędam immollificabilia, ut terra, quia expressum est ferē totum humidum: & declarauit exemplo, quę nā essent. Et erat secundum membrum, quod quędam sunt mollificabilia: & istud membrum etiam diuiditur, quia quędam sunt mollificabilia tantum, & non liquabilia, & ista sunt terra & aqua, quędam non sunt mollificabilia & liquabilia: & hęc sunt bifariam, quia quędam liquantur ab igne, & hęc sunt communia terrę & aquę; quędā uero non ab igne, sed ab aqua liquefcunt, ut sal & nitrum. Et postea subdit Arist. quod quędam à neutro horum sunt liquabilia: & hęc sunt etiam in duplici differentia, quędam enim sunt terrę tantum; & quędā terrę & aquę: quę sunt terrę tantum, sunt ea, quę non possunt mollescere; terrę & aquę sunt, quę possunt mollescere: & quędam, cum sunt coagulata, non possunt liquari amplius, ut later, terrę, & aquę, quę possunt molliora fieri. Et hęc sunt ultima uerba, quę ponit in fine huius diuisionis. Lego uerba. Sunt aquosiora. idest plus habent aquę, quā quę tantū mollescunt. Si igitur omnia quidem aut humida. Erant tres diuisiones de mixtis coagulationis similaribus: nunc Arist. hic profecquitur suam diuisionem positam, quę erat tertia in ordine eiusdem membri; & sic profecquitur tertium membrum mixtorum coagulatorum; dicit ergo, quod illę duę diuisiones iam positę, & tertia, quę est ponenda, ueniunt omnino demonstrare diuisionem, pręsertim si supponamus, quod ista diuisio data sit omnino per immediata, ita, quod nullum mixtum simile subterfugiat alterum istorum membrorum; & quod sit diuisio data per extrema opposita, inter quę nullum est numeratum numero, omnia mixta similaria aut sunt coagulata, aut non coagulata: & istę passiones, coagulatio & liquatio, sunt passiones mixtorum similarium: & hęc diuisio est per immediate opposita: ergo necesse est, quod secunda uia iam dicta, & tertia dicenda, sint necessarię: quę sunt uia dicta ad coagulanda mixta similaria à prædominio talia, aut talia. Lego uerba. Duplex uia dicta est in his passionibus: idest in coagulatione & liquefactione: & sic omnes uia erunt tres si supponamus hęc duo. Et tunc Arist. ponit tertiam diuisionem illius membri, scilicet coagulatorum, quam diuisionem etiam posuimus, quę est, quod mixta coagulata aut liquefcunt à calido, aut à frigido, aut ab utroque: & dicit Arist. aut liquefcit, aut mollescit: si liquefcit à calido sic sunt duplicis naturę, quia quędam sunt à prædominio aquę, ut omnia metalla, & plures lapides, ut lapides illi, de quibus diximus supra, & quędam genera uinorum, & urina, & acetum, & lixiuium; & quę sunt à prædominio aquę, & à calido liquefcunt, quia à frigido coagulatur, quę omnia aquę sunt: ergo mixta sunt coagulata à frigido: ergo à prædominio aquę,

aquæ, ut patet manifeste de metallis: & dicit, multi lapides innominati: qui sunt isti la-
 pides innominati? Credo ego, quòd sint quædam species gemmarum, quæ sint à præ-
 dominio aquæ: quædam uero sunt à prædominio terræ, ut electrum, & tophus lapis, qui sunt
 geniti à frigore. Et notate, quia dicit, quoddam uinum, quia non de omni uino. Et dicit,
 sicut fructus quidam, ueluti legumina, quæ sunt coagulata à frigido, sed dissoluuntur à cali-
 do; & ut sic, dominatur terra, dicit Aristo. sed in aliquibus magis, & in aliquibus minus: &
 quomodo? horum enim quædam sunt exhalabilia, & quædam non, & quædam sunt mollifi-
 cabilia; & in exhalabilibus magis dominatur terra: & sic, quæ sunt terra, à calido mollescunt,
 ut cornu, thus, & myrrha, & electrum, & tophus, qui dicitur paruus, nō mollescunt à cali-
 do: & paruus est ille tophus, qui nascitur in cauernis, & congelatur à frigore: & dixit, ut qui 10
 dam fructus, scilicet ut legumina, quæ dissoluuntur à calido ipso, & à frigido coagulata sunt;
 & in his dominatur terra, in aliquibus magis, & in aliquibus minus; ut in ijs, quæ mollescunt
 & exhalabilia sunt, dominatur de terra minus: & ideo talia corpora differunt. Amplius
 autem. Ponit Aristo. secundum membrum, quæ, scilicet coagulata sunt à frigido, & quæ à
 calido dissoluuntur: & secundum membrum est, quòd mixta similia, quæ coagulata sunt
 à calido, quædam liquefcunt à frigore: & sic dicit Aristo. quòd quædam mixta liquefcunt,
 non à calido, sed à frigido: & ista sunt duplicis generis, quia quædam sunt à prædominio ter-
 ræ, ut nitrum, & omnes lapides, qui coagulati sunt à calido; ista omnia sunt à prædominio
 terræ: quædam uero non sunt à prædominio terræ, sed sunt communia terræ & aquæ & aeris, 20
 ut sanguis & genitura, quæ liquefcunt à frigido, ut patet de genitura & sanguine: & ideo
 coagulata fuerunt à calido: & ita sunt communia terræ & aquæ & aeri. Et ista talia mixta
 similia differunt per magis & minus, quia in sanguine, in quo sunt uilli, est plus terræ, &
 minus aquæ: & ideo iste sanguis potest congelari à frigore extrinseco absumente humidū,
 remanente parte terræ: in aliquo uero sanguine magis dominatur aqua, quia est magis hu-
 midus, ut sanguis, in quo non sunt illæ fibræ & illi uilli; ut sanguis animalium frigidorum, ut
 ceruorum, leporis, & damæ, & iste sanguis non potest coagulari à frigore, quia non est in eo
 illa copia fibrarum, quæ possit illum facere coagulari, licet sit humidus talis sanguis; quia, li-
 cet exprimatur eius humidum à frigore, cum tale humidum non sit permixtum cum sicco
 terreo, ideo non potest coagulari, sicut alius sanguis: & hoc est secundum membrum diui- 30
 sionis. Lego uerba. Icor, idest sanies. Et facta mixta coagulata. Hoc est secundum mem-
 brum. Neque coagulabilis supple tu, hæc terra sunt. Qualia autem calida. Quia Arist.
 duo promiserat in principio, primo declarare naturam corporum mixtorum similiarium, pri-
 mo ex parte materiæ; & id hucusque executus fuit de omni mixto similari; idest cum primo
 posuit diuisionem de omni mixto, ut sit terræ & aquæ à prædominio; secundum declaran-
 dum fuit, & dandum differentiam, cum qua possimus demonstrare, cuiusnam naturæ sit
 mixtum simile ex parte agentis: & sic secunda fuit ex parte agentis, scilicet qualitatū pri-
 marum, an scilicet esset frigidum an calidum: & hoc declarat modo Aristo. quo ad qualita-
 tes primas actiuas, quæ sunt agentia partium similiarium. Et primo ponit intentionem mo-
 re suo dicens, quòd debemus declarare, qua nam uia debeamus declarare naturam in om-
 ni mixto tam liquefcente, quàm coagulabili, quæ nam fuit temperatura ipsorum, idest mix- 40
 torum similiarium: & dicit. Quædam mixta coagulabilia, scilicet aut liquefcencia. & decla-
 rat hoc, & ponit pulchram regulam ad inueniendum hoc: dicit itaque Aristo. quòd hæc est
 uia uera inueniendi temperamentum ipsorum mixtorum similiarium: quia alia uia processit
 Galenus, quia declarauit temperamentum omnium corporum per relationem ad corpus
 humanum: Aristo. uero non declarauit in respectu ad corpus humanum, sed declarauit in se
 temperamentum omnium mixtorum similiarium; cuiusmodi non facit Galenus: & dicit A-
 rist. quòd uia hæc est et regula ipsa, quia omne mixtum simile aut est coagulabile aut liqua-
 bile; & sic aut est aquæ, aut terræ, aut commune terræ & aquæ, uel sit coagulatum, uel lique-
 fcens: si est aquæ à prædominio, sic dico, quòd totum mixtum est ut plurimum frigidi tem-
 peramenti; & quare ut plurimum? quia aliquando mixtum contrahit caliditatem extra- 50
 neam & alienam, scilicet ab extrinseco, & ideo efficitur calidi temperamenti; exemplum, si
 cut diximus supra de uino, de lixiuio, & urina, quæ omnia in se & ex parte materiæ sunt fri-
 gidi

gidi temperamenti, quia sunt aquæ à temperamento; tamen per accidens sunt calida, quia habent calorem extrinsece, quia contraxerunt calidum ab alio; ut uinum accepit calorem à sole digerente, & ideo uinum est calidi temperamenti, & non ex parte materiæ: & non dico de omni uino, quod sit calidi temperamenti, quia est maxima dubitatio apud Galenum, quia multa sunt uina, quæ calefaciunt; & multa sunt uina, quæ non calefaciunt, immo uidentur refrigerare, ut dicit Galenus in libro de cibis boni & mali succi: & sicut etiam lixiuum est calidi temperamenti, quia contraxit caliditatem à cinere uel ab igne: sic etiam urina ex parte materiæ est frigida, sed quia passa est à calore digerente concoquente, ideo recepit multum calorem, & ideo calefacit: & ideo omne mixtum à prædominio aquæ est frigidi temperamenti; quia, si quæ sunt calida, à caliditate extrinseca sunt calida, sed omnia talia ex parte materiæ sunt frigidi temperamenti, & in se. Alia uero mixta sunt à prædominio terræ, & hæc, ut in pluribus, sunt genita calida quia talia mixta, sunt genita ut plurimum à calido; & ideo sunt calida: & quare, ut in pluribus, dicit Arist. quia possunt etiam generari à frigido, & tunc sunt frigida: nam, ut in pluribus, generantur à calore. Alia uero corpora sunt communia terræ & aquæ; & hæc etiam, ut in pluribus sunt calida, quia sunt, ut plurimum, genita à calore.

TEXTVS QVINQVAGESIMVS TERTIVS.

20 **O**portet autem accipere secundum materiam frigidissima quædam esse. quoniam enim siccum, & humidum materia sunt (hæc enim passiuæ sunt) horum autem corpora maxime terra, & aqua sunt. hæc autem frigiditate determinata sunt, palam est quod omnia corpora, quæcunque sunt utriusque simpliciter elementi, frigida magis sunt, nisi habeant alienam caliditatem, uelut feruens aqua, aut per cinerem colata. etenim hæc habet eam, quæ ex cinere, caliditatem. in omnibus enim ignitis est caliditas aut amplior, aut minor. Quapropter & in putrefactis animalia innaſcuntur: inest enim caliditas, quæ corrumpit propriam uniuscuiusque caliditatem. Quæcunque autem communia sunt, habent caliditatem, constant enim plurima à caliditate, quæ concoxit. quædam autem putrefactiones, sunt uelut colliquamenta. Quare habentia quidem secundum naturam calida, & sanguis, & genitura, & medulla, & coagulum, & omnia talia. cum autem corrumpuntur, & egrediuntur à natura, non amplius: relinquitur enim materia, terræ existens, aut aqua. Quapropter ambo uidentur
30 quibusdam, et hi quidem frigida, illi autem calida hæc aiunt esse, uidentes, cum in natura quidem fuerint, calida, cum autem separata fuerint, concreſcentia. Habet igitur sic omnino, ut determinatum est, in quibus quidem materia aquæ plurimum, frigida: opponitur enim maxime hæc igni, in quibus autem terræ, aut aeris calidiora. Accidit autem aliquando eadem fieri frigidissima, & calidissima aliena caliditate. quæcunque enim maxime concreuerunt, & solidissima sunt, hæc & frigida maxime sunt, si priuata fuerint caliditate, & urunt maxime, si ignita fuerint: ut aqua fumo, & lapis aqua urit magis.

40 **E**T probat tunc Aristot. quòd, quæ sunt aquea, sunt frigida; quæ uero terrea, ut plurimum calida: quia in omni mixto sunt duæ qualitates passiuæ, scilicet humidum & siccum; & humidum, primo inest aquæ; siccitas uero, primo terræ: & omne mixtum, cui inest humiditas, est à prædominio aquæ, & sic est frigidum, quia aqua est frigida: & si ei inest terra, habet siccitatem; & si habet siccitatem, habet terram; & si terra à prædominio est, in eo dominatur & frigiditas, & ex parte materiæ: si uero habent caliditatem, habent extrinsecam: & quia, ut in pluribus, generantur à calido, ideo sunt calida: unde dicit Aristot. quòd etiam animalia, quæ generantur ex putri materia, ut uermes, qui generantur ex cadaueribus, habent suum colorem, licet genita sint ex mixto terrea, quia sunt genita ex putri materia & ex calore putrescente; & ideo ista animalia sunt calida, & sunt calidi temperamenti, quia calor putridus corrumpit mixtionem primam; & generat secundam, ut illa animalia; & ideo sunt calidi temperamenti. Et tunc Aristot. ponit quasi documentum, dicēs, ex quo sequitur, quòd mixta ista, quæ sunt à prædominio aquæ, aut terræ, aut communia terræ, & aquæ, dupliciter
50 possunt considerari: & notate, quia hic pulchra dicit Aristot. & ego alias citauit uobis hæc uerba Aristot. & hunc locum: dicit ergo Aristot. quòd ista mixta bifariâ considerari possunt, scilicet hæc mixta, quæ à prædominio sunt aquæ, & terræ, aut terræ, & aquæ: uno modo possunt

sunt considerari secundum sui speciem & formam; & sic, ut in pluribus, omnia ista mixta sunt
 calida, quia ita requiritur à terræ forma & specie, quia forma eorum stat cum caliditate: alio
 modo possunt considerari ista mixta ex parte materiæ; & sic ratione materiæ sunt frigida; et
 ideo, cum forma corrumpitur, remanet materia, quæ frigida est; & sic mixtum est frigidi tē
 peramenti. Et hinc est, quòd de istis mixtis uariæ fuerunt opiniones, dicit Arist. quia aliqui
 antiqui dixerunt, quòd ista mixta sunt calida; & aliqui, quòd sunt frigida: & utraq; opinio
 uera est, quia, si consideratur illud mixtum ex parte formæ eius, sic est calidi temperamenti;
 si uero consideratur ex parte materiæ, sic est frigidi temperamenti: quia ex parte materiæ,
 corrupta forma, quod remanet, est frigide temperaturæ; ex parte uero formæ est calidæ tē
 peraturæ. Et ita etiam dicemus de uino, quòd uinum ex parte suæ formæ est calidæ tempe 10
 raturæ, quia acquirit multam crassitiem à sole, cū coquitur; quia, si coquitur, acquiritur mul
 tus calor & spiritus à sole, quia hoc requirit eius forma substantialis: & ideo, si consideretur
 ex parte eius formæ, est calidæ temperaturæ, ut plurimum, ut omnia uina: cum uero corrū
 pitur forma substantialis eius, & fiunt alia uina acetosa, remanet sola materia uini, ut in ace
 to; & sic est frigidæ complexionis, quia refrigeratur, quia remanet sola materia uini, quæ fri
 gida est: & ideo acetum est frigidum, ut dicit Galenus in lib. de simpl. med. ubi dicit, quòd
 acetum est frigidi temperamenti; habet tamen partes calidas, quia, ex quo ista generatio
 non est facta, nisi à calore putredinali, ideo habet aliquam caliditatē; est tamen maior eius
 frigiditas, quàm caliditas in ipso, & plures sunt partes frigidæ, quàm calidæ. Et idem dicē
 dum est de sanguine, & genitura, quòd respectu materiæ sunt frigidi temperamenti, respec 20
 ctu uero formæ sunt calidi temperamenti: & hoc deseruiet uobis sæpe in doctrina Aristot.
 quia sæpe inuenietis in Aristot. hoc, quia aliquando uocat sanguinem frigidi temperamenti,
 aliquando calidi; neque tamen propter hoc est contradictio, quia ex parte formæ sunt cali
 da, quia in generatione horum sequitur multus calor & multus spiritus, & sic etiam in sui
 conseruatione, & ideo sunt calida: quo uero ad materiam horum, sic sunt frigidi tempera
 menti & sicci, ut dicit etiam Aristot. in secundo de generatione animalium, & ideo Aristot.
 uarie loquens non contradicit sibi. Et sic de uino, quo utimur quotidie in cibo, quod ut
 plurimum est calidi temperamenti: oh in eo prædominatur aqua: dico, quòd, licet in eo
 prædominetur aqua ex parte materiæ, & ex parte materiæ sit frigidæ temperaturæ, tamen 30
 ex parte formæ est calidum: & sic ex parte formæ habet multum caloris, & hoc ab agente,
 quia uina habent caliditatem ab agente. Et tunc Aristot. repetit, quæ dixit, dicens, dicemus
 ergo, quòd ista mixta similia aut sunt à prædominio aquæ, aut terræ, aut communia terræ
 & aeris; & non dicit amplius, communia terræ & aquæ, sed terræ & aeris: si terræ, sic sunt
 plurimum calida: & quomodo calida, si sunt utraque frigida? iam diximus, quòd est ratio
 ne formæ, & non ratione materiæ, & magis dicemus infra in lectione sequenti: si uero sunt
 aquæ, sic ut plurimum sunt frigida: si uera sunt communia terræ & aeri, sic ut plurimum sunt
 calida: & ista talia mixta, quæ sunt à prædominio aquæ, sic dicit, quòd possunt fieri & cali
 dissima & frigidissima, si seruetur natura elementi dominantis in eis; & si tale elementum
 dominans, est frigidum, mixtum est frigidissimum: potest etiam esse calidissimum, si ualde
 calefit, & uehementius exurit, quàm flamma, quia est in materia densiori, sicut ferrum. Mix 40
 ta possunt esse frigidissima; quia, ex quo sunt à prædominio aquæ, & aqua est summe frigi
 da, quia maxime contraria est igni, ideo erit tale mixtum summe frigidum: & ideo dixit, si
 reseruetur natura elementi in eis: sunt ergo ista mixta frigida: possunt etiam denominari
 summe calida, ut dixi, quia, ex quo elementū prædominās in eis, est aqua, & aqua est corpus
 densum, ideo, si calefit, maxime calefit: exēplum, ut aqua calida magis exurit, quàm fumus
 ipse ardens, quia densius est subiectum: & eodem pacto, dicit Aristot. si lapis igniatur, magis
 exurit, quàm fumus, seu feruens aqua, quia ille calor est in materia densiori: & actio sequi
 tur multitudinem formæ, non autem intensiōem gradus formæ; sed, quia, ubi plus est de
 materia, ibi plus est de forma. ideo maioris actionis est calor in corpore denso, quàm in ra
 ro: & sic patet, quomodo mixtum aqueum potest esse calidum, & etiam frigidum, ut si ele 50
 mentum prædominans seruetur in sui natura, ut puta aqua: si uero patitur à calore extrinse
 co, sic erit calidum, quia magis exurit, quàm flamma, quia est in subiecto densiori. Lego uer
 ba:

ba: & notate, quòd dupliciter aliquod generatur à calore, quia aliqua generantur à calore naturali digerente; & aliqua à calore putredinali; & ambo calida sunt; ut animalia, quæ generantur à calore crescente in putri materia. Corrupta autem . idest egredientia à sui materia & forma substantiali, erunt frigida: & ideo aliquibus uidentur calida, ut illis, qui uident ea in specie & forma & natura sua: cum autem sunt corrupta, sic illis apparent frigidissima. In quibus aqua dominatur, ut plurimum frigida sunt. quare; quia aqua maxime opponitur igni. Accidit autem, scilicet hæc mixta aliquando esse calida, & aliquando frigida; calida ut ab aliena caliditate, frigida autem ut in se: & notate, ut dixi, quòd caliditas sequitur multitudinem formæ, & multitudo formæ sequitur materiam, eo, quia, quæ sunt densiora, calidiora manebunt: ideo densiora sunt calidiora.

10 Circa prælecta est dubitatio, & primo in primo dicto, quia dicit, quòd mixta simularia à prædominio aquæ, ut plurimum sunt frigidi temperamenti, raro autem calidi: si autem sunt à prædominio terræ, sic ut plurimum sunt calida: & ideo Aristo. declarans modum generationis mixti similis, dicit, quòd omne mixtum simile aut est aquæ, aut est terræ à prædominio, aut commune terræ & aquæ: si aquæ, ut plurimum sunt frigidi temperamenti; aliquando tamen per accidens sunt calidi temperamenti, ut urina, lixiuium, propter acquisitionem caliditatis extrinsecæ: si autem sunt terræ, aut communia terræ & aquæ, ista ut plurimum sunt calidi temperamenti, raro autem frigidi: & probat, quia hæc mixta aut fiunt à calido digerente, aut putredinali corrumpente: & dicit, quòd possunt ista mixta, quæ sunt à prædominio terræ & aquæ, fieri calidissima & frigidissima. Et ideo est primo dubitatio in primo dicto, quia dicit, quòd mixta simularia à prædominio aquæ, ut plurimum sunt frigidi temperamenti: si autem sunt communia terræ & aquæ, sic sunt etiam, ut plurimum, calidi temperamenti: sed hic est modo dubitatio, quia est par ratio: quandoquidem sic terra est frigida, sicut aqua; & ideo etiam tale mixtum est ut plurimum frigidi temperamenti; & sic calidi temperamenti est, quia extrinsecus contraxit caliditatem, sicut etiam mixtum à prædominio aquæ: quid ergo dicit Aristo. quòd mixta à prædominio aquæ, sunt ut plurimum frigidi temperamenti; terræ uero sunt ut plurimum calidi temperamenti?

20 Secundo dubitatur, quia reddens rationem, quare mixta communia terræ & aquæ, sunt ut plurimum calidi temperamenti, dicit, quia generantur à calido, uel concoquente, uel putrescente: sed ex hoc uidetur, quòd sequatur opinio Gentilis, quòd omne mixtum sit calidi temperamenti, quia omne mixtum generatur à calido; cuius tamen oppositum patet in marmore, & alijs multis, ut supra diximus. Tertio dubitatur, quia dicit, quòd hæc mixta possunt fieri calidissima & frigidissima: sed contra, quia nullum mixtum potest tantam caliditatem & frigiditatem habere, sicut elementum purum, quia secundo de generatione & corruptione tunc fit mixtio, quando fit crasis & temperatura ex elementis, ita, quòd remittantur elementa ex hac actione qualitatuum primarum: ergo non potest in mixto esse tanta caliditas aut frigiditas, quanta est in elemento puro. Tum etiam in exemplo suo, quia dicit, quòd lapis ignitus est maioris actionis, quàm aqua ipsa feruens; & aqua feruens maioris, quàm flamma: sed in hoc uidetur sibi contradicere, quia in 24. particula 3. problem. dicit, quòd maioris actionis est flamma, quàm aqua feruens, quia flamma exurit lignum, & aqua feruens non: ergo sibi contradicit.

30 De primo, cum dicis, quòd eadem ratione, quia mixtum est à prædominio aquæ, est ut plurimum frigidi temperamenti; ita etiam mixtum à prædominio terræ; dico, quòd non est par ratio: ideo & Aristoteles sumit hoc ut manifestum ex supra dictis, quia supra dixit, quòd, si mixtum sit à prædominio aquæ, eius mixti generatio est coagulatio à frigido ut plurimum: si ergo mixta, quæ sunt de natura aquæ, ut plurimum generantur à frigido, ergo habent frigiditatem ab agente: ergo ut plurimum est, quòd illa mixta sunt frigidi temperamenti tum ex parte materiæ, quia eorum materia est aquea; tum ex parte agentis, quia coagulantur à frigido: si uero fuerint mixta à prædominio terræ, aut communia terræ & aquæ, ut plurimum eorum generatio est coagulatio à calido: & ideo imprimatur ab agente ipsis caliditas; & sic sunt calida ab agente: sed quare dicit Aristoteles, ut plurimum? oh quia aliquando etiam possunt

possunt ista coagulari à frigido, tamen ut plurimum coagulantur à calido: & ista est ratio diuersitatis.

De secundo, quia eadem ratione, qua dicit Aristot. sequitur opinio Gentilis; dico, quòd sumis falsum, quia non omnis generatio mixti est à calido, immo multa mixta generantur à frigido ipso, ut metalla, & electrum, & lapis tophus, & marmor, quemadmodum superius etiam à nobis dictum est: & sic Gentilis ipse sumit falsum, quòd scilicet omnis generatio mixti sit à calido, quia multa generantur à frigido: & licet eorum generatio, quo ad sui principium, sit à calore, perficitur tamen à frigore: & ista talia mixta remanent frigida ab ipso agente: & sic Gentilis ipse sumit falsum.

De tertio, quia mixta à prædominio terræ, aut terræ & aquæ, possunt fieri frigidissima & calidissima; quod tamen est falsum, nullum enim mixtum potest habere qualitatem summam, ut elementum habet; dico, quòd uerum est, quòd nullum mixtum potest habere caliditatem summam, aut summam frigiditatem, quia sic non esset mixtum; & si debet esse mixtum, debet habere crasim; quomodo ergo debet esse frigidissimum & calidissimum? oh recurratis ad dicta Aristotelis in primo de generatione Animalium capite secundo, ubi dicit, quòd aliquod dicitur calidissimum, quia maiorem habet calorem; & ut sic, flamma est calidior aqua feruenti: aliquando dicit, quòd aliquod est calidius, non quia habeat maiorem caliditatem intensius, sed quia habet maiorem caliditatem extensiuè, & quo ad tactum, quia, scilicet fortius imprimat, & in minore tempore, calorem in tactu; & tamen sequitur actio non intensio nem formæ caloris, sed multitudinem; id est, si sit caliditas in subiecto densiori, erit maioris actionis, licet sit minus intensa, quia minus intensa in rariori subiecto: ergo uocat Aristot. mixtum calidissimum & frigidissimum à subiecto, quia aqua & ignis sunt corpora rariora: & ideo, si sit corpus densum ignitum, magis calefaciet; & sic dicitur calidissimum. De alio, quia Aristotelis in tertio problem. 24. part. cōtradicit sibi in eo, quod hæc dicit, dico, quòd per se maioris actionis est aqua feruens, quàm flamma, quia est densioris subiecti, & plus habet caloris: & non dico intensiorem calorem, sed plus caloris, quia plus habet materiæ; ergo plus formæ, ergo plus caloris: & sic aqua feruens per se est maioris caloris, quàm flamma; per accidens tamen flamma est maioris actionis, quàm aqua feruens, quia flamma propter eius tenuitatem partium potest penetrare partes ligni adiecti, & sic comburere; quod tamen non potest aqua propter sui crassitiem: & sic in casu nostro flamma est maioris actionis, quàm aqua feruens.

TEXTVS

LVINQVAGESIMVS QVARTVS.

Quoniam autem de his determinatum est secundum unumquodque, dicamus, quid sit caro, aut os, aut aliorum similarium partium. Habemus enim ex quibus similarium natura constituta est, genera ipsorum, cuius generis unumquodque per generationem. Ex elementis enim ea, quæ similarium partium: ex his autem, ut materia, omnia opera naturæ. Sunt autem omnia, ut ex materia quidem, ex dictis: ut autem secundum substantiam, ratione. Semper autem magis manifestum est in posterioribus, & omnino, quæcumque ut instrumenta, & alicuius gratia. Magis enim manifestum est quòd mortuus homo æquiuoce. Sic igitur & manus mortui æquiuoce, quemadmodum & si fistula lapideæ dictæ fuerint. ut enim & hæc, instrumenta quædam uidentur esse. Minus autem in carne, & osse talia manifesta sunt. adhuc autem in igne, & aqua minus. ipsum enim cuius gratia, minime hic manifestum est, ubi plurimum est materiæ. Sicut enim & si extrema accipiantur, materia quidem nihil aliud præter ipsam: substantia autem nihil aliud quàm ratio: intermedia autem proportionaliter, quo propè sit unumquodque: quoniam & horum quodcumque est alicuius gratia. Et non omnibus modis habens, aqua, aut ignis, sicut neque caro, neque uiscus. his autem adhuc magis facies, & manus. Omnia autem sunt terminata opere. omnia enim quæ possunt facere suum opus, uere sunt, ut oculus si uidet, quòd autem non potest, æquiuoce, ut mortuus, aut lapideus. neque enim serra lignea, nisi ut imago. Sic igitur & caro: sed opus ipsius minus manifestum est quàm quod lingua, similiter autem & ignis. sed adhuc forte minus manifestum naturaliter, quàm carnis opus. Similiter autem & quæ in plantis sunt, & in animalibus, ut os, & argentum. omnia enim potentia quadam sunt aut faciendi, aut patiendi, sicut & caro, & neruus, sed rationes ipsorum non certæ. Quare, quando existunt, & quando non, non facile est perspicere, nisi ualde deperditum

deperditum fuerit, & figura solæ fuerint reliquæ . ut inueteratorum mortuorum corpora, quæ subito cinis fiunt in sepulchris . & fructus solum figura, secundum sensum autem non uidentur inueterati ualde, & quæ ex lacte concresecunt . Tales igitur partes caliditate, & frigiditate, & harum motibus contingit fieri, concresecunt calido, & frigido . dico autem, quæcunque similes, ut carnem, os, pilos, nervos, & quæcunque talia . omnes enim differunt dictis differentijs, tensione, tractione, comminutione, duritie, mollitie, & alijs talibus . Hæ autem à calido, & frigido, & motibus fiunt mistis . Constitutæ autem ex his, dissimiles nulli utique uidebuntur, ut caput, aut manus, aut pes . sed, ut & quòd factum sit æs quidem, aut argentum causa frigiditas, & caliditas, & motus : ferram autem, aut phialam, aut arcam non ad huc : sed hic quidem ars, ibi autem natura, uel alia aliqua causa . Quoniam igitur habemus cuius generis unumquodque eorum, quæ similiarium partium, accipiendum secundum unumquodque quid est, ut quid sanguis, aut caro, aut semen, & aliorum unumquodque, sic enim scimus unumquodque propter quid, & quid est, si materiam, aut rationem habemus, maxime autem cum ambo, & generationis, & corruptionis, & unde sit principium motus . Manifestis autem his, similiter ea, quæ non similiarium partium specularandum, & tandem ex his constituta, ut hominem, plantam, & alia eiusdem modi.

TOta hæc pars pulchra est, & non intellecta à latinis: & ideo recurratis ad Alexandrum, qui hanc partem exponit. Postquam ergo Aristoteles declarauit nobis causam materialem partium similiarium, & mixtorum similiarium: & aduertatis, quia sæpe Aristoteles ipse appellat causam generationis, genus . i. materiam; appellat enim sæpe Aristoteles genus materiam: dicit ergo, quia hucusque declarauimus genus, idest causam materialem mixtorum similiarium, quæ partes similes, sunt sicut organa respectu similiarium, quia partibus dissimilaribus manifeste conuenit aliqua operatio, non autem ita manifeste conuenit partibus similiaribus operatio conuenit; sed tamen non manifeste: quia ergo egimus de materia hucusque partium similiarium, quæ est materia generationis, quæ est terra, uel aqua; ideo demus regulas, quibus cognoscamus, quando mixtum est terræ, aut aquæ, aut commune utriusque: generatur enim istæ partes similes ex elementis: & dissimiles partes ex similiaribus; ex dissimilaribus uero generatur totum ipsum ideo reliquum est modo his declaratis, declarare, quæ sit forma secundum unumquodque genus partis similis, non tantum de partibus animalium, sed et plantarum, & fossilium, & metallorum: & ista est intentio. Prosequitur primo Arist. intentio nem suam, & primo ponit documentum, quo querimus causam formalem partium similiarium: dicit Arist. magis certa & nota est causa formalis in mixtis similiaribus, quam in dissimilaribus, u. g. magis nota est forma ossis & carnis, quam pedis & manus, & quam forma totius animalis & totius plantæ. Et probat dupliciter hoc Arist. primo, quia manifestius est nobis de partibus dissimilaribus, & de toto, diuisio. Et priuatio formæ, quam in partibus similiaribus; quæ forma est notior nobis, quia priuatio innotescit nobis ex habitu. Quod autem manifestior sit nobis priuatio in partibus dissimilaribus, quam in similiaribus, probat Arist. quia magis manifestum est, quando manus uel aliqua pars animalis dissimilari priuatur sua forma, & sua operatione quam sit notum de parte similari, quia u. g. de carne mortua, non est nobis notum, an retineat operationem suam & suam formam; & an sit caro, uel non; sed non ita est de pede, & manu quia notum est nobis, quod pes uel manus habeat suam formam, & quando non, quia priuatur sua operatione, & ideo amplius non est pes, aut manus uniuoce, sed æquiuoce, quia non amplius funguntur suo opere: sed de carne & osse ita non est manifestum, immo est etiam difficultas: & aliqui tenent, quod caro mortua sit uere caro. Secundo dicit Arist. quia in natura sunt duo extrema: est compositum ex materia & forma; & materia ipsa in se ignota est, quia non est actu ens, & est causa difficultatis: ex alia parte est aliud extremum actu ens, omnino notum, scilicet forma ipsa; relinquuntur uero intermedia, quæ, quanto magis accedunt formæ, tanto magis sunt nota; quanto magis accedunt ad materiam primam, quam dissimilares, tanto minus nota sunt: totum uero compositum, quia magis accedit ad formam ipsam, & magis recedit à materia, ideo est notius: & post totum sunt illæ partes dissimilares, quia magis accedunt ad formam, & recedunt à materia magis, quam partes similes. Sed nos dicetis quæ nam est ista causa formalis, siue forma in partibus similiaribus, quia dicit Aristot. quod est facultas quædam operandi? quæ nam facultas est? oh respondet, quod hæc facultas

operandi in partibus similaribus nihil aliud est, nisi earum forma substantialis, & earum calor & frigus, & proprietates superius declarate, quia per illas similes habent proprietatem agendi aut patiendi, & in illis consistit potentia uel impotentia, & hæc facultas earum. Et, quod ita sit, probat Arist. quia per istam facultatem agendi uel patiendi istæ per se consistunt in materia; & à materia habent id, quod sunt: & sunt talia uerè per istam potentiam agendi & operandi: & per illas proprietates etiam differunt; & ideo sunt causæ formales partium similarium, & per istam potentiam definiuntur. Et hoc declarat Aristot. duplici exéplo, primo in natura. secundo in arte: & dicit, oculus uiuus, & oculus mortuus: oculus uiuus est uere oculus, & uniuoce oculus; sed oculus mortuus est æquiuoce oculus, & non uere: & quare? quia in oculo uiuo reseruatur facultas uidendi & potentia, in mortuo non: ergo oculus est uere oculus per istam potetiam operandi, cum est uiuus. Secundo est serra ferrea, & serra lignea: ferrea dicitur uere serra; lignea uero, æquiuoce & nõ uere dicitur serra, quia ferrea serra habet facultatem operandi, lignea uero non habet facultatem operandi: ergo facultas operandi in omni parte simili est earum forma, quia per istam sunt talia uniuoce. Et subdit Aristot. quod ista facultas operandi est ignota in elementis, quia magis accedunt ad materiam ipsam; & tamen elementa habent facultates istas operandi, ut terra & aqua: ista tamen forma est notior in partibus similaribus, quàm in elementis: & etiam ignotior est in partibus similaribus inanimatis, quàm in similaribus animatis, quia, quæ sit facultas operandi in auro, nescimus. Adhuc est magis manifesta hæc facultas operandi in partibus dissimilaribus; exemplum dicit, sicut cum uidemus multa corpora mortua, ut in sepulchro, licet seruent suam figuram, non tamen appellamus ea cadauera homines. Ita etiam est, dicit, de fructibus marcescentibus; licet enim seruent suam figuram, nõ tamen dicimus, quod sint uniuoce fructus: idem dicit de caseo, cum marcescit, qui licet seruet figuram suam propriam, non tamen dicimus ipsum uniuoce caseum. Sed dices ultra, quæ nam est ista facultas operandi? dicit Aristot. & magis intricat, quod ista facultas operandi est ipsa causa formalis; & in partibus similaribus hæc causa formalis, est calor & frigus, & proprietates illæ dictæ: quæ sunt illæ proprietates dictæ? sunt illæ contrarietates supra dictæ, quæ dicunt nobis potentiam agendi & patiendi, aut impotentiam agendi & patiendi: & sic uidetis, quomodo Aristot. declarat nobis causam formalem partium similarium. Et, quod ita sit, dicit Aristot. patet, quia differunt istæ partes similes per illas proprietates, & etiam consistunt istæ partes per calorem & frigus: ergo istæ sunt causæ formales illarum partium dissimilarium, quia partes dissimiles constant ex partibus similaribus: ergo eadem sunt partium similarium & dissimilarium causæ formales: dicit Aristot. quod hoc non sequitur, quia non ualet, partes dissimiles constant ex similaribus, & similarium causa formalis est calor & frigus, & harum proprietates: ergo etiam dissimilarium: quod patet exemplo, dicit Aristot. quia aurum & argentum habent causam formalem calorem & frigus; & aurum & argentum sunt principia rerum artificialium ipsius artificis, quia operatio aurificis constat ex auro & argento; & tamen non sequitur, quod causa formalis operationum artis sit calor & frigus: & ideo, licet calor & frigus sint causæ formales auri & argenti; & operatio constat ex auro & argento; non tamen sequitur, quod calor & frigus sint causa formalis operationis; & ita alia est causa formalis partium similarium, & alia dissimilarium: & quæ est causa formalis dissimilarium? dicit Aristot. quod est natura, uel alia aliqua causa: & sic transit Aristot. superficietenus in hoc. Et tunc Aristot. ex hoc subdit & infert, postquam declarauimus, quæ sint partes dissimiles secundum formam suam, & secundum materiam suam, quia declarauimus materiam & formam earum; sciemus, quomodo definiendum unumquodque mixtorum similarium: quia unumquodque eorum debet defini secundum formam & secundum materiam suam, quia ex causa formali & materiali horum sciemus naturam partium similarium, quia definitio sumitur à forma; & si totaliter definitio non sumatur à forma, sumitur ad minus à materia cum forma, quia naturalis debet definire per formam cum materia: & sic sciemus naturam partium similarium animalium, & plantarum omnium. Et nunc epilogat: reliquum modo est loqui de partibus dissimilaribus & de partibus dissimilaribus plantarum & animalium, ordine tamen quodam, quia primo, ut

ut diximus, de partibus animalium, & postea de partibus plantarum propter rationem dictam in principio primi huius, quia, scilicet partes plantarum innotescunt ex partibus animalium, ut dicit Theophrastus primo de historia plantarum capite primo & quarto: & ideo, postquam scimus generationem partium similarium & causam generationis earum, agendum est de partibus dissimilaribus, ex quibus constant plantę & animalia: & ideo immediate post hunc librum sequitur liber de partibus animalium: & post librum de partibus sequitur de plantis, quia plantarum partes nobis innotescunt ex partibus animalium: & ideo dixi, quod secundum Græcos liber de animalibus præcedit librum de plantis. Lego uerba. Ratio appellatur causa substantialis: Fistulę uero sunt illę, quę lignę sunt. Substantia aliud nihil est, quàm ratio, & forma, quia hic accipimus formam simplicem, & materiam simplicem, nõ autem materiam sub forma, neq; formam in materia. Et notate, quia textus est corruptus; & ubi dicit, quod lignum, debet legi, quod linguę. Sed rationes. i. potentię & facultates earum non sunt certę illis similaribus & elementis. Omisi quędam uerba in textu, dico autem, & à motibus istis, id est ab utroque. Nulli utique uidebuntur, scilicet differre his differentijs. Cuius generis, id est cuius materię: ly generationis & corruptionis non est in textu.

Super his lectis est prima dubitatio, quia Arist. quęrens causam formalem partium similarium dicit, quod est alia à causa formali in partibus dissimilaribus: quia in partibus similaribus est calor & frigus, & passiones sequentes ex his, id est illę 18. contrarietates, s. durities mollities, &c. & dixit secundo, quod causa formalis in illis partibus similaribus erat facultas operandi: & postea exprimens, quę sit facultas ista operandi, dicit, quod ista facultas operandi est calor & frigus: & postea dicit, quod est alia causa formalis partium dissimilarium. Est modo dubitatio prima, quia causę substantię non sunt accidentia, quia substantia non constituitur in esse per accidentia: sed partes similes sunt substantię: ergo earum causa formalis nõ sunt illa accidentia, s. calor & frigus, neq; illę passiones: quõ ergo Arist. dicit, quod causa formalis harum partium sunt illa accidentia? Tum etiam secundo, quia dicit, quod facultas operandi in his partibus similaribus est causa formalis; & dicit, quod causa formalis in istis est calor & frigus, & illę 18. contrarietates: sed contra, quia facultas operandi in istis partibus nõ est calor & frigus, & durities & mollities, sed est eorũ substantia, & forma substantialis, & anima ipsa, ut puta uegetatiua, per quã sunt. & sic est secunda dubitatio. Tum quia ista sunt accidentia: & si accidentia, quõ constituunt substantiam? Tum secundo, quia ista accidentia nõ sunt facultas operandi harum partium, quia facultas operandi carnis est forma eius. Secundo, quia falsum est aliud, quod dicit: quia dicit, quod differunt partes similes à dissimilaribus forma ipsa, quia alia est forma partium similarium; & alia est forma partium dissimilarium; quod falsum est, quia mixtum inanimatum est per se unum: & esse per se unum habet ab una per se forma: ergo in toto animato est una per se forma, quia animatum est unum per unam formam: ergo eadẽ est forma carnis, pedis, & manus: non ergo est alia forma partium similarium, & alia dissimilarium; quia, sicut anima est forma animati, ita carnis & nerui, & ita manus & pedis: quomodo ergo Arist. dicit, quod alia est forma partium similarium, & alia partium dissimilarium? Tum quia, ut dicunt medici & etiã Arist. partes dissimiles dicuntur partes instrumentarię: si instrumentales, ergo operatio magis conuenit istis partibus, quàm similaribus: ergo facultas operandi est magis forma harum partium dissimilarium, quàm similarium, quia partes dissimiles sunt magis operatiuę, quia sunt instrumentarię: quõ ergo Arist. dicit oppositum? Secunda dubitatio principalis est, quia dicit, quod mortuum & uiuum æquiuoce dicuntur: est modo dubitatio, quia hæc propositio, Socrates est animal rationale, est propositio per se: si per se, ergo necessaria, quia per se præsupponit necessitatẽ: si ergo ista per se est, Socrates est animal rationale, ergo non dicuntur æquiuoce Socr. uiuus, & mortuus Socr. & confirmatur, quia per se ita abstrahit ab existentia: ergo, siue sit, siue nõ sit Socr. semper propositio ista est uera, Socr. est homo, quia est per se. Tertio principaliter dubitat, quia Arist. ordinat hunc librum & continuat ad librum Plantarum, & animalium, in quibus partes similes & dissimiles considerantur: dicit Alexander, de partibus similaribus, in primo libro de part. anim. in secundo uero de dissimilaribus: ideo ille liber sequitur istum librum: sed contra est modo dubitatio; quia, antequã fiat sermo de partibus similaribus animalium & plā

tarum, debet fieri sermo de partibus similaribus inanimatorum mixtorū, ut metallorum, lapidum, & huiusmodi, quia ista sunt priora in natura, quia inanimata sunt priora natura, quā animata, quia præcedunt, sicut uiuum præcedit non uiuū, quia simplicius: ergo liber de metallis debet præcedere librum de partibus animalium, & librum de plantis. Tum etiam, quia disiuncta & diuisa esset doctrina de animalibus; quia, si post hunc librum debemus legere librum de partibus animalium, quo loco ergo legemus librum de historia animalium, si secū dum Alexandrum post hunc librum sequitur liber de partibus? De primo, cum dicis, quòd Arist. dixit, quòd forma partium similarium est facultas operandi, quia non est calor & frigus; dico, quòd reuera Arist. non exprimit nobis uerā cām formalem harū partiū, quia formalis causa earum debet esse substantia, non accidens; sed exprimit Arist. propria accidentia & proprietates accidentales formarū, quibus seiunguntur; & quasi per ista circūscribit nobis ueras causas formales substantiales, quia reuera istæ non sunt ueræ causæ formales harū partium; sed exprimit accidentales formas, quibus circūscribit ueras formas; quæ uera forma debet esse substantia reuera, quia causa formalis substantiæ est substantia, ut secūdo de anima dixit Arist. sed exprimit tantum accidentales formas, quibus seiungunt, & non uerā causam formale. De secundo, cum dicis, quòd Arist. dicit, quòd hæc facultas operandi est forma substantialis, & hæc est calor & frigus, & istæ passionēs; sed contra, quia facultas operandi in istis partibus est anima: sed duplex est facultas operandi in istis partibus, una est anima ipsa, & ista est prima facultas operandi; & istam non exprimit Arist. hic: alia est facultas operandi, & ista est manifesta ei, & ista est calor & frigus; & de ista loquitur Arist. hic, non autē de illa principali. De alio, cum dicis, quòd non est alia forma partium similarium, & alia dissimilarium, quia aliter dicitur unum ab una forma; dico, quòd reuera, quo ad formā eius substantialem, non distinguuntur partes similes & dissimiles: sed Arist. non loquitur de ista forma substantiali & principali, sed loquitur de illa forma secundaria & accidentali, quia differunt partes similes à dissimilaribus: & quæ est illa forma in dissimilaribus? dico, quòd est forma situs, quia aliam figuram habet pes, & aliam manus, & alium situm: & sic, cum dicis, oh cur Arist. seiungit formā partiū similarium à dissimilaribus, & quæ est illa forma in dissimilaribus? dico, quòd est forma situs, quia aliam figuram habet pes, ut dictum est. Ad illud, cur seiungit Arist. formā similarium à dissimilaribus? dico, quòd loquitur de forma naturali nobis manifesta, ut de situ, figura, & loco, quia una pars similis est in uno loco, & alia in alio; & alia figura, quia alia est figura manus, alia carnis: & ideo loquitur de forma accidentali manifesta, qua distinguuntur manifeste illæ partes: & sic non loquitur de forma principali, sed de secundaria nobis manifesta, ut de situ, figura, positione. De alio, quia partes dissimiles dicuntur partes instrumentariæ; & si sunt instrumentariæ & operatiuæ, ergo facultas operandi magis conuenit ipsis, quàm similaribus; ergo magis forma harum partium debet esse facultas operandi, quàm forma similarium, quia non dicuntur partes organice & instrumentales; Dico, quòd reuera partes dissimiles appellantur organice & instrumentariæ partes, & uerius istis conuenit facultas operandi, quàm partibus simplicibus similaribus: & cum dicis, cur Arist. dicit oppositum? dico, quòd Arist. non loquitur de facultate operandi istarum, quæ est facultas per se; sed loquitur de facultate operandi, quæ est caliditas uel frigiditas, quæ est accidentalis, ut de crassitie, mollitie & duritie, non autem loquitur de facultate operandi, quæ conuenit partibus dissimilaribus, quæ facultas est ab anima, ut audire, uidere, gustare; & sic concedo, quòd dicuntur partes instrumentariæ; & uerius ipsis conuenit facultas operandi, quàm partibus similaribus; sed de ista facultate operandi non loquitur Arist. sed loquitur de istis 18. contrarietatibus supra dictis, quæ dicuntur facultates operandi accidentales; & istæ distinguunt inter similes & dissimiles; quæ prius cōueniunt partibus similaribus, quàm dissimilaribus, ut quæ à calore uel à frigore, quia hæc facultas est calor uel frigus. Sed dices, tu dixisti, quòd Arist. loquitur de forma partium particularium, nō quacunq; sed de illa forma accidentali nobis manifesta, ueriores autem formam & principalem tacuit, & posuit secundariam manifestam: sed dices tu, ego uellem scire de forma substantiali uera & manifesta & propria partium similarium, nunquid per illam differant partes dissimiles à similaribus, ut ab osse neruo & alijs, ita, quòd partes similes habeant aliam formam

formam propriam, quæ non sit partium dissimilariarum: De hoc, domini iam dixi in libro de generatione & corruptione; & nunc etiam dico & repeto, quòd de hoc est duplex opinio; una est Io. Sco. 15. distinct. 4. & in 4. 11. in. q. 3. 4. ubi dicit, quòd istæ partes similes habent propriam formam, per quam ab inuicem distinguuntur; ut caro à neruo distinguitur per propriam formam, & ab osse, & ita de alijs similaribus partibus: & appellat ipse formam corporeitatis, seu formam mixtionis, & formam organizationis; & utitur omnibus istis terminis: & sic istæ partes non tantum differunt accidentibus, sed etiam propria forma corporeitatis: & dicit aliquando formam corporeitatis, non quia planta ipsa sit de prædicamento corporis, quia corpus, quòd ponitur genus in prædicamento substantiæ, dicitur totum: modo, si esset pars, non prædicaretur de toto, quia est corpus, quod dicit totum; & est corpus, quod dicit partem; quia per istam formam pars similis est altera pars uiuentis, puta plantæ, & non tota planta, quia corpus, quod est totum, est genus generalissimum in prædicamento substantiæ; quia corpus, quod est totum, est prædicamentum de homine, & de planta; & non corpus; quod est pars, quia pars non prædicatur de toto, quia homo nõ est manus, nec anima, nec corpus, quia corpus est pars: & ideo illa non dicitur forma corporeitatis, quia per ipsam aliquod sit corpus de prædicamento substantiæ. Sed dicitur forma corporeitatis, quatenus illius corpus est pars & non totum, quia ista est ratio corporis, quatenus corpus est pars, scilicet quatenus seiungitur ab alijs partibus & ab anima ipsum corpus: & sic appellat hoc ipsum formam corporeitatis: aliquando autem appellat formam organizationis, quia per hanc organizatur corpus: aliquando autem appellatur forma mixtionis. Et hæc forma corporeitatis apud Scotum non est una forma, sed est una per aggregationem ex pluribus formis, & dicitur forma aggregata per accidens ex pluribus formis; ut forma hominis, quæ est in homine, est aggregata ex forma ossis, carnis, & nerui. Neque ista forma est una specie, ut aliqui uolunt: & adducit ipse rationes. primo, quia illæ partes similes differunt opere, quia cor est calidi temperamentis, & principium operationis uitalis, & principium intelligendi; & cerebrum est frigidi temperamentis, & principium operationis sensitiuæ & naturalis, quæ dicitur esse principium sentiendi: ergo istæ operationes differunt specie, ergo & earum organa, & formæ, quia non est alia uia inuestigandi distinctionem formarum, nisi ex operationibus, quia ipsæ declarant formam operandi: & hinc sumitur, quòd homo distinguitur specie à bruto, ut patet 7. Met. quia operatio hominis est cognitio, & equi non: ergo alia est forma hominis, & alia equi: ergo ita in cerebro & corde: ergo alia est forma substantialis partium, & alia totius; & alia cerebri, & alia cordis.

Secundo probat; quia, si auferatur pars carnis ab animali, tunc ista caro ablata remanet adhuc caro, & tamen nõ est caro per animam hominis: ergo habet aliam formam propriam, per quam est caro: quia propter quid remanet caro? non enim per aliquam formam de nouo genitam & acquisitam in ea, quia non præcessit nisi motus localis, & nulla alia alteratio; quia ex sola diuisione non fit alteratio, sed solus fit motus localis, qui non generat formam de nouo: ergo ista pars, sicut prius erat caro, ita nunc & per eandem formam; quia, si non esset caro, ergo præcessisset aliqua alteratio, & facta fuisset non caro; quod falsum est, quia remanet cum eisdem accidentibus. Tum quia eiusdem hominis uiui & mortui eadem sunt accidentia numero: ergo idem est numero subiectum, quia, si subiectum esset aliud numero, tunc accidentia migrarent de subiecto in subiectum; quod est impossibile: ergo habet eandem formam homo mortuus, & uiuus, quæ componitur per suam formam, & non per animam hominis, quæ iam remota est ab eo: ergo per aliam formam remanet illud compositum, quæ est eadem in uiuo & mortuo; ergo per formam corporeitatis. Quarto arguit, quia, ex quacunque causa moriatur animal, semper idem specie relinquitur cadauer: ergo ista forma corporis præexistebat, quia non potest fieri de nouo; quia, si esset noua, proueniret diuersa forma, quia agentia sunt diuersa in specie, quia agentia diuersa diuersum producant effectum in specie; cuius oppositum patet, quia, à quocunque agente interficiatur, semper remanet idem cadauer: ergo & eadem forma in illis: ergo sic etiã eadem est forma corporeitatis, per quam illa membra consistunt. Quinto arguit, quia ponamus, quòd canis cadat ex turri alta, & in medio itineris & motus ex alto, suffocetur & moriatur: ergo non

est idem numero subiectum, quia uiuus & mortuus, & motus est unus numero; quod ostendo, quia isti motus non sunt intercisi tempore, & nullo, dissimili numero, intercipiuntur tempore, ut quarto Physicorum dicit Aristo. sed inter istos motus, non intercipitur tempus: ergo sunt unus numero motus: & unus numero motus est unius numero subiecti actu entis: ergo est unum numero tale actu ens: & non est subiectum unum numero actu ens per materiam, quia non actuat; ergo per formam unam: ergo eadem forma, quæ sunt in uiuo, est in mortuo, & non forma substantialis, idest anima; ergo per istam formam corporeitatis: et addit etiam Scotus argumentum Theologorum, quia omnes Theologi concedunt, quod idem est corpus Christi uiui, & mortui; ergo per unam & eadem formam, quia septimo Metaph. id est idem per se, habens, quod est idem per se actu uno numero: ergo per unam formam: & hoc totum non est anima Christi, quia iam recessit, & est in actu: ergo per aliam formam est unus per se idem actu; quia, si non esset idem actu Christus, non bene adoraretur: ergo per istam formam corporeitatis: & sic tenet Scotus, quod partes similes differunt per diuersas formas, & omnes habent unam formam corporeitatis. Ex alia parte est D. Thomas in 76. q. primæ partis, artic. quarto, & in 50. q. secundi, ubi inuehitur contra hanc opinionem, ubi tenet, quod in animali, & in uiuente non est nisi una forma tantum; ut in planta non est nisi anima uegetatiua; & in animali nisi anima sensitiua: & huic opinioni consentit Aristo. hic, ubi dicit, quod caro est per se caro; caro uero mortua, est æquiuoce caro: & quare? quia amisit operationem: ergo non habet eandem formam substantialem, quam habebat prius, quia per eandem formam non est æquiuoce caro. Et primo, Arguit D. Thomas ex quinto Physic. quia continua corpora non possunt esse nisi unius speciei & eiusdem, quia corpora diuersa specie non possunt inuicem continuari; bene tamen contiguantur, sed non continuantur: sed partes animalis sunt uere continuæ, quia animal est unum continuum, & eiusdem speciei: ergo partes animalis non habent formas proprias, quibus distinguantur. Secundo arguitur ex Aristotele hic & septimo Metaph. & secundo de anima, ubi dicit, quod caro uiua & mortua æquiuoce dicitur caro: modo, si esset una & eadem forma in carne uiua & mortua, & per illam formam est caro; ergo caro uiua & mortua esset uniuoce caro, & non æquiuoce, quia per eandem formam est caro uiua & mortua: & semper ita arguit Arist. Tertio arguit D. Thomas ex parte animæ: & hoc argumentum cogit; quia, si anima adueniret partibus similaribus habentibus proprias formas substantiales, quæ dant ipsis esse formale completum & specificum; ergo forma substantialis, quæ ipsis aduenit, esset accidens, quia adueniret enti in actu, quia materia accidentium est subiectiue in actu, sed forma substantialis tantum aduenit enti in potentia, & non in actu: quod autem illæ priores formæ dent esse in actu illis partibus secundum Sco. patet, quia illæ partes per eum per illas formas habent esse in actu: & quod aduenit enti in actu, est accidens, ergo. Tum etiam arguitur ex propositione uulgata 9. Metaph. ex duobus entibus in actu, non per se unum, ut dicit etiam in secundo de anima, quia ex cera & lapide actu, non fit unum per se: si ergo anima est una per se actu, & corpus organicum est unum per se actu; ut sunt illæ partes & ista forma; quo modo ergo ex ista forma, puta ex anima & corpore in actu, fit per se unum? quia nunquam fit per se unum in actu, nisi alterum sit in potentia, & alterum in actu: hæc D. Thomas contra istam formam corporeitatis. Alij aliam addunt rationem contra istam opinionem: quia semper forma perfectior posterior eiusdem generis supplet uicem formæ imperfectioris: & ideo in planta non est forma elementorum, sed est anima uegetatiua, quæ supplet uicem illius: & sic in bruto est sola sensitiua, quæ perfectior supplet uicem operationum uegetatiue: in homine uero tantum sunt duæ animæ secundum plurimum, scilicet sensitiua & rationalis; & hoc ideo, quia rationalis non potest supplere uicem operationum licet sit perfectior, quia ipsa non utitur organo corporali sicut sensitiua; licet aliter sit dicendum secundum Theologum: & ideo ultra intellectiuam in homine, oportet, quod sit sensitiua, quia est regula generalis in formis corruptibilibus, quod perfectior supplet uicem imperfectioris: sed forma propria animalis, quæ est anima sensitiua, est perfectior anima uegetatiua. Et ideo, domini, magis mihi placet opinio D. Thomæ; & melior est de facto: non tamen dico, quod sint debiliores pro ista parte, sed ista est magis persuasibilis, & peripatetica magis. Et ideo tenendo uiam

D. Thomæ, respondeo ad argumenta Scoti, & primo ad primum, cum dicis, quia partes similes differunt in operationibus & temperamento earum, specie; ergo etiam differunt in formis substantialibus; dico, quod uerum est, quod differunt opere & temperamento: & cum dicis, differunt ergo etiam forma substantiali; nego argumentum: oh dicis, nulla alia uia est philosopho probandi differentiam substantialem inter formas, nisi ista: dico, quod uerum est de toto composito, quod utimur ista uia; & non alia est, nisi ista, ad probandum de tota specie: non autem ualet de partibus totius, quia in partibus non utimur hac uia: & sic aliquo pacto est conueniens hæc uia, & aliquo pacto non, quia ualet de tota specie & composito, & non de partibus: & ideo argumentum non ualet, nisi de subiectis loco seiunctis, & non de partibus: & ideo est, quia anima indiget in sui operatione diuersis partibus, habentibus diuersa opera; & ideo oportet, quod habeat diuersa corpora, quia in sui operatione anima debet habere plura opera: & ideo non utimur hac uia in partibus totius ad cognoscendum formam substantialem. De secundo, quia, si auferatur pars carnis ab animali, illa caro est caro ut prius, & non per animam; ergo per aliquam aliam formam, quam prius habebat; dico, quod falsum est, quia est æquiuoce caro & non uere: tu probas, quia non est noua generatio formæ in ea, quia nulla precessit alteratio, sed tantum diuisio, quæ est motus localis, & nulla alia interuenit generatio neque alteratio; ergo neque forma: dico, quod falsum est, quod nulla interueniat alteratio, quia interuenit alteratio, & generatio, & noua forma, quia ex illa diuisione fit alteratio & fluxus partis; & sic præparatur caro ad nouam formam, quæ de nouo generatur: oh est sola diuisio, quæ non est causa actiua: dico, quod ex illa diuisione sequitur priuatio caloris innati; & ex illa priuatione caloris deperdit & aliorum qualitatum tollitur temperamentum, tollitur forma eius substantialis; & ideo alia de nouo generatur: & si etiam os ex uiuo extrahatur, non dicitur amplius os uere, sed æquiuoce; & tunc habet esse per formam cadaueris.

De tertio, quia eadem sunt accidentia in uiuo, & mortuo; ergo idem subiectum actu ens, & non per animam; ergo per aliam formam; dico negando, quod sit idem subiectum: oh ergo accidens migraret de subiecto in subiectum: dico, quod non migrat: & alias dixi uobis, quod hic est quæstio, an accidentia subsistant in materia prima, an in composito: & dixi uobis secundum Aristot. & Auerroem, quod subsistant in materia prima, & non in toto composito, quia materia est subiectum accidentium, & non totum uiuens: & quia materia remanet eadem numero in uiuo & mortuo, ideo etiam remanent eadem accidentia numero. sic ergo, ex quo remanent accidentia eadem numero in uiuo & mortuo, ideo ista accidentia fundantur in materia prima, non autem in toto composito ex materia & forma: & sic nego, quod sit idem subiectum actu ens, sed bene est eadē portio materiæ, sicut prius erat; in qua materia fundantur ista accidentia: & quare remaneant ista eadem accidentia adueniente noua forma; dico, quod ideo remanent, quia remanet eadem portio materiæ, & illa noua forma non repugnat istis accidentibus; ut etiam caliditas aeris remanet, cum aer transit in ignem, quia forma ignis non repugnat caliditati, immo iuuatur ab illa, quia in habentibus symbolum facilius est transitus; licet Scotus, & D. Thomas in hoc aliter sentiant ex mente Aristotelis, & male, quia remanet idem subiectum & eadem accidentia, quia forma, quæ sequitur, non contrariatur illis; ut corrupto aere remanet caliditas sub igne, quia ei non repugnat. De quarto, de cane descendente ex turri alta; & est argumentum Gregorij Ariminensis in 15. diff. secundi, in quo uidetur tenere cum Scoto; ubi dicit, quod, si canis suffocetur in medio illius casus, ille est idem numero motus: & unius motus numero est idem subiectum numero: ergo idem numero canis actu, & non per accidens & formam priorem, quia per aliam formam priorem; ergo per illam cadaueris; ergo: Dico, quod Aristot. quinto Physicorum non dicit, quod inter duos motus diuersos mediat quies temporalis; sed tantum dicit Aristot. quod inter omnes motus contrarios cadit quies intermedia & reflexus. Potest etiam secundo dici, quod est idem motus numero: oh mobile non est idem numero per se: dico, quod est idem numero per se mobile, quia est eadem proportio materiæ primæ, in qua fundantur accidentia, prima enim materia est earum subiectum; & non fundantur in forma substantiali, quia forma non potest esse subiectum alicuius alterius formæ, quia materia

teria substaret, & non forma: & sic dico, quòd per se est idem numero mobile, quia est eadem materia prima, quæ fuit à principio; & sic unum mobile: bene uerum est, quòd nō est idem numero canis, sed est eadem portio materiæ: & ipsa, ut sic, est subiectum illius motus: & sic non per formam cadaueris est idem mobile, sed per eandem materiam primam.

De alio quinto Theologico, & est argumentum suum de corpore Christi; dico ut dicunt Themistæ, & bene: cum dicis, quòd est idem corpus Christi numero uiui & mortui, dico, quòd non est idem numero simpliciter, quia est alia & alia forma; sed est idem numero, quia est eadem portio materiæ & idem suppositum diuinum, non tamen idem numero simpliciter, quia non eadem forma, neque eadem anima: & cum dicis, ergo uerbum diuinum assumeret aliam formam de nouo; dico, quòd non sequitur, quòd assumat nouam formam, sed sequitur, quòd in materia, quam prius assumpsit, aduenit forma noua, non quòd sit assumpta alia forma de nouo. 10

Remanserunt duæ dubitationes soluendæ in calce libri Meteororum; & prima fuit, quia Aristo. dicebat, quòd homo uiuens & mortuus æquiuoce dicuntur; & pes uiuus & mortuus æquiuoce dicuntur. Est modo dubitatio, quam tetigi propter latinos, qui eam tãgunt; quia primo Posteriorum dicit Aristo. quòd primo præsupponit per se, & per se præsupponit de omni: hoc supposito stante, arguo sic; ista propositio, Socrates est homo; uel hæc, Socrates est animal rationale, habet prædicationem primi modi, quia ista prædicatio est primi modi, Socra. est animal rationale; ergo per se, quia de primo præsupponit per se; ergo de omni, quia per se præsupponit de omni, quia est necessaria; ergo sempiternæ ueritatis: ergo siue Socra. sit uiuus, siue mortuus, semper ista prædicatio est uera, quia est æternæ ueritatis: ergo non dicitur æquiuoce homo de uiuo & mortuo, quia eadem ratione Socra. est homo, siue sit uiuus, siue sit mortuus, quia semper est animal rationale: & confirmatur, quia prædicatio per se primi modi abstrahit ab existentia: ergo semper ista est uera, Socra. est animal rationale, siue Socra. sit uiuus, siue sit mortuus: Dico, domini, de primo, quòd ista prædicatio, Socrat. est animal rationale, est prædicatio per se primi modi: & cum dicis, ergo necessaria, uerum est: ergo æternæ ueritatis, nego argumentum; & hoc bene declarat Aristot. in secundo Perihermenias, ubi dicit, quòd duplex est propositio necessaria, quædam est necessaria simpliciter, quædam uerò est necessaria ex conditione: propositio necessaria simpliciter est, cuius extrema sunt semper necessaria, quia ratio subiecti & prædicati semper necessaria sunt, & simpliciter, quia semper sunt: alia est propositio necessaria ex suppositione, scilicet supposita constantia subiecti: & ita istæ propositiones, Socrat. est homo, Socrates, est animal rationale, sunt necessariae, scilicet supposito, quòd Socrates sit: & sic non sequitur, est necessaria ex suppositione, quia sempiternæ ueritatis. Ad confirmationem, cum dicis, quòd prædicatio per se abscindit ab existentia, sicut scientia præscindit ab esse existentia; domini, hic sunt necessariae & multæ opiniones & uariæ de esse essentia & existentia; & multi tenent, quòd scientia abstrahat ab existentia, ita, quòd istud, Socrates est homo, sit uera, siue Socra. sit, siue non sit: & huius opinionis fuit D. Thomas, qui tenet, siue Socrat. sit, siue non sit, quòd semper sit uera; & ista, homo est animal, siue homo sit, siue non sit. Sed, domini, hæc opinio falsa est, quia hæc propositio est necessaria & æternæ ueritatis, homo est animal, quia secundum philosophos semper erit & fuit homo: & ideo nego, quòd scientia per se abstrahat ab existentia, quia secundum peripateticos non differunt essentia & existentia, nisi grammaticaliter ex parte nominis; non autem in re differunt, quia, quòd caret essentia, caret etiam esse & existentia, & econtra; & quòd habet unum esse, habet etiam aliud essentia: ergo & existentia, & esse, idem sunt in re, & solum ex parte nominis grammaticaliter differunt, quia idem est dicere, homo est, & homo est ens, quia uerbum & participiū idem significant in re: & ut bene declarat Auer. nomen & uerbum idem significant: & tamen differunt in nomine, quia nomen significat idem, quòd uerbum, nisi quòd nomē significat illud ab actu & permanentia; uerbum uero in fluxu; ut albescere idem significat, quòd albedo & album, sed significat illud in fluxu quodam: & sic dico, quòd illud, quòd habet esse essentia, habet etiam esse existentia; licet Tho. & Egidius laborent in hoc primo Posteriorum, ubi dicit Aristo. quòd de subiecto præsupponitur, quid est; quia, nisi res existat, de ea 50

ea non est scientia, nisi suppositione, ita, quòd ista propositio secundum Aristotelem nò est uera, tonitruum est, nisi sit: & sic Aristo. concedit illam non simpliciter, sed suppositione, scilicet supposita constantia subiecti: alio modo de ijs, quæ raro eueniunt, non est scientia: et, quid sit esse essentia, an sit illud esse cognitum in intellectu diuino, ut tenet Scotus, an sit aliud, quod tenet D. Thomas, nunc relinquo illis. Quod dicis ergo, quòd scientia abstrahit ab existentia, dico, quòd falsum est, prout dicit etiam Auer. primo Posteriorum loco citato, quia ista non est uera, Socra. est homo, nisi supposito, quod Socra. sit; & etiam tonitruum est extinctio ignis: & ideo dico, quòd idem est dicere, homo est, & homo estens; & non differunt, nisi grammaticaliter: & non dico, quòd esse essentia non præscindat ab esse existentia: & ideo non differunt, nisi nomine, ut currens, & currit (ut etiam declarauit Aristo. quarto Physicorum) nisi quia uerbum significat illum fluxum: & sic idem significat uerbum & participium, & non differunt nisi solo nomine.

Erat tertia difficultas, quia dicebat Aristo. & Alexander, quòd post istum librum debemus legere librum de partibus animalium: Est modo dubitatio, quia, si post hunc librum sequitur liber de partibus, ubi nam ponemus librum de metallis? quia hic agitur de metallis in uniuersali, ubi ponemus librum de metallis in specie? & sic erit discerptus tractatus de historia animalium, quia nò continuabitur liber de historia cum libro de partibus, quia inter librum de historia animalium & librum de partibus mediat iste liber, & liber de metallis, in quo etiam agitur de corporibus similaribus: Domini in principio huius libri anno elapso feci istam dubitationem, ubi ponatur liber de metallis; & in principio quarti huius: & ideo pro nunc dico, quòd liber de metallis sequatur ad hunc librum, non contradicere Aristoteli: oh Aristo. dicit, quòd sequitur liber de partibus post hunc librum: dico, quòd Aristo. non dicit, quòd immediate post hunc librum sequatur liber de partibus, sed intelligitur mediate, quia mediate debet sequi, quia immediate post hunc librum debet sequi liber de metallis, & postea liber de partibus animalium similaribus ac dissimilaribus, quia metalla ordine naturæ sunt priora, quàm partes animalium similes & dissimiles; contra etiã ordine doctrinæ sunt priora; & ideo post hunc librum immediate sequitur liber de metallis in particulari; & post de partibus animalium; & post de plantarum partibus, quia metalla ordine naturæ sunt priora & ordine doctrinæ. Quod dicis etiam, quòd tunc diuulsus esset sermo de animalibus, quia liber de partibus nò sequitur ad librum de historia animalium, quia intercipitur liber de metallis; dico, quòd non erit interruptus; neque illi libri habent ordinem ad inuicem, prout imprimuntur; neque hodie habetur ille ordo; quia liber de generatione animalium non sequitur ad librum de partibus; neque liber de partibus sequitur librum de historia animalium, licet illi libri ita sint impressi, quia non habent ordinem continuum ad inuicem, ut alias dixi uobis: & sic dico, quòd, licet interponatur liber de metallis, sermo de animalibus non erit interruptus & diuisus, quia illi libri de animalibus non habent ordinem ad inuicem; immo eorum ordo est, ut sint intercepti: & sic non sequitur tuum figmentum. Et ista sufficiant, de isto lib. 4. Meteororum.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIJKLMNQRSTVX.

Omnes sunt terniones. tabula autem per se patet.

VENETIIS,

Ex Officina Francisci Senensis.

M. D. LXIII.